

Regeringens skrivelse

2009/10:150

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen
under 2009

Skr.
2009/10:150

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 18 mars 2010

Fredrik Reinfeldt

Birgitta Ohlsson
(Statsrådsberedningen)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2009 i enlighet med 10 kap. 1 § i riksdagsordningen. Skrivelsen behandlar övergripande Europeiska unionens utveckling och förbindelser med omvärlden, det ekonomiska och sociala samarbetet, det rättsliga och inrikes samarbetet samt unionens institutioner.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	13
DEL 1 DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I EU	14
1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse.....	14
1.1 Information till, överläggningar och samråd med riksdagen.....	16
2 Europeiska rådet	17
2.1 Europeiska rådets extra möte den 1 mars.....	17
2.2 Europeiska rådets möte den 19–20 mars.....	18
2.3 Europeiska rådets möte den 18–19 juni	18
2.4 Europeiska rådets möte extra möte den 17 september	19
2.5 Europeiska rådets möte den 29–30 oktober	20
2.6 Stats- och regeringschefernas informella möte den 19 november.....	21
2.7 Europeiska rådets möte den 10–11 december	21
HORISONTELLA FRÅGOR UNDER ALLMÄNNA RÅDET	23
3 Lissabonfördraget	23
4 Lissabonstrategin	25
5 Strategin för hållbar utveckling	28
6 Översynen av EU:s budget	29
7 Utvidgningsprocessen.....	30
7.1 Kommissionens utvidgningsstrategi	30
7.2 Samarbets- och verifikationsmekanismen.....	30
7.3 Kroatien.....	30
7.4 Turkiet.....	31
7.5 Makedonien (FYROM).....	32
7.6 Montenegro.....	32
7.7 Albanien.....	32
7.8 Island.....	32
7.9 Serbien	33
7.10 Bosnien–Hercegovina	33
7.11 Kosovo	33
7.12 Viseringsfrihet.....	34
7.13 EU:s finansiella stöd till västra Balkan och Turkiet.....	34
DEL 2 EU:S FÖRBINDELSER MED OMVÄRLDEN	35
8 Utrikes- och säkerhetspolitik	35
8.1 Nya förutsättningar för EU som global aktör.....	35
8.2 Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken	36
8.3 EU som aktör i FN	40
8.4 OSSE och Europarådet.....	41
8.5 Internationella brottmålsdomstolen.....	42

8.6	EU:s arbete för att främja respekten för mänskliga rättigheter i världen	42
8.7	EU:s arbete för att främja respekten för internationell humanitär rätt	44
8.8	Nedrustning och icke-spridning	44
8.8.1	Massförstörelsevapen	44
8.8.2	Lätta vapen, särskilt inhumana konventionella vapen och minor	45
8.9	Strategisk exportkontroll	46
8.9.1	Krigsmateriel	46
8.9.2	Produkter med dubbla användningsområden	47
8.10	Sanktioner	47
8.11	Terrorism	48
8.12	Kris- och katastrofberedskap	48
9	Den gemensamma handelspolitiken	49
9.1	Världshandelsorganisationen	49
9.1.1	Förhandlingarna i Doharundan	49
9.1.2	Aid for Trade	50
9.2	EU:s regionala och bilaterala handelspolitik	50
9.2.1	Övergripande strategier	50
9.2.2	Regionala och bilaterala frihandelsavtal	50
9.2.3	De ekonomiska partnerskapsavtalen	51
9.3	EU:s arbete med företags sociala ansvar	52
9.4	Övriga handelspolitiska frågor	52
9.4.1	Handelspolitiska skyddsåtgärder (anti-dumpning, subventioner och skyddsåtgärder)	52
9.4.2	Effektivare tullsamarbete	53
9.4.3	Överenskommelse i bananfrågan	53
9.4.4	Diskussion om framtidens handelspolitik	53
9.4.5	Exportfinansiering	53
10	EU som global utvecklingsaktör	54
10.1	EU:s stöd till utvecklingsländerna i hanterandet av den ekonomiska och finansiella krisen	54
10.2	Klimatförändringar och utveckling	55
10.3	Demokratistöd i EU:s yttre förbindelser	55
10.4	Samstämmighet för utveckling	56
10.5	Biståndsvolymer, biståndseffektivitet och EU-gemensam ansats till budgetstöd	56
10.6	Humanitärt bistånd	57
10.7	Övriga frågor	58
11	EU:s bilaterala och regionala förbindelser	60
11.1	Samarbetet mellan EU och EFTA-länderna	60
11.2	Nordliga dimensionen och EU:s deltagande i regionalt samarbete i norra Europa	61
11.3	Östeuropa, södra Kaukasien och Centralasien	62
11.3.1	Ryssland	62
11.3.2	Ukraina	63
11.3.3	Moldavien	63
11.3.4	Vitryssland	64

11.3.5	Södra Kaukasien.....	64
11.3.6	Centralasien.....	64
11.3.7	Östliga partnerskapet.....	65
11.3.8	Utvecklingssamarbete och biståndsinsatser i regionen.....	66
11.4	Mellanöstern	66
11.5	Nordamerika	70
11.6	Afrika.....	72
11.6.1	EU-Afrikastrategin.....	72
11.6.2	Afrikas Horn	72
11.6.3	Västafrika.....	74
11.6.4	Stora sjöregionen.....	76
11.6.5	Östra Afrika.....	77
11.6.6	Södra Afrika.....	78
11.7	Latinamerika och Karibien.....	79
11.8	Asien	82
11.8.1	Sydasien	82
11.8.2	Östasien.....	84
11.8.3	Sydöstasien och Oceanien.....	85
11.8.4	Regionala frågor.....	86
DEL 3 EKONOMISKA OCH FINANSIELLA FRÅGOR		88
12	Ekonomi och finans.....	88
12.1	Den ekonomiska krisen.....	88
12.2	Ekonomiska och monetära unionen	90
12.2.1	Exitstrategier	90
12.2.2	Stabilitets- och tillväxtpakten.....	90
12.2.3	Euron 91	
12.3	Europeiska investeringsbanken (EIB).....	91
12.3.1	Europeiska investeringsfonden	93
12.4	EU i G20	93
12.5	Finansiella stödfaciliteter	94
13	Skatter.....	94
13.1	God förvaltning i skattefrågor.....	95
13.1.1	Ändringar i sparandedirektivet.....	95
13.1.2	Nytt direktiv för administrativt samarbete i fråga om beskattning.....	95
13.1.3	Nytt indrivningsdirektiv	96
13.1.4	Avtal med tredjeländer	96
13.1.5	Uppförandekoden för företagsbeskattning	97
13.2	Moms	97
13.2.1	Bekämpande av momsbedrägerier	97
13.2.2	Momshantering av posttjänster	98
13.2.3	Nya faktureringsregler	98
13.2.4	Finansiella tjänster	99
13.2.5	Reducerade skattesatser.....	99
13.3	Punktskatter.....	99
13.3.1	Översyn av energiskattedirektivet.....	99
13.3.2	Tobaksskatt	100
14	EU:s budget	101

14.1	EU-budgetens inkomster	101
14.2	EU-budgetens utgifter	101
14.3	Sveriges avgift och återflöde	102
15	Skydd av EU:s finansiella intressen	103
15.1	Effektiv och korrekt användning av EU-medel	103
15.2	Revisionsrättens årsrapport samt ansvarsfrihet för kommissionen	104
	15.2.1 2007 års budget	104
	15.2.2 2008 års budget	104
16	Statistik	105
DEL 4 RÄTTLIGA OCH INRIKES FRÅGOR		106
17	Ett område för frihet, säkerhet och rättvisa – Stockholmsprogrammet	106
17.1	Yttre förbindelser i rättsliga och inrikes frågor	106
17.2	EU:s anslutning till Europakonventionen	107
18	Civilrättsligt samarbete	108
18.1	Ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område	108
18.2	Översyn av Bryssel I-förordningen	108
18.3	Referensram för europeisk avtalsrätt	108
18.4	Förordning om underhållsskyldighet	109
18.5	EG:s tillträde till 2007 års Haagkonvention om underhållsbidrag	109
18.6	Val av lag för äktenskapsskillnad (Rom III)	110
18.7	Förordning om arv	110
18.8	Förordningar om bilaterala avtal på civilrättens område	110
18.9	Omarbetning av direktivet om sena betalningar	111
18.10	Direktiv om konsumenträttigheter i avtalsförhållanden	111
18.11	E-juridik – IT-samarbete mellan medlemsstaterna	112
19	Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete	112
19.1	Horisontella frågor	113
	19.1.1 Människohandel	113
	19.1.2 Organiserad brottslighet	114
	19.1.3 Informationsbyte för att förebygga och bekämpa brott	115
	19.1.4 Brottsofferfrågor	115
	19.1.5 Samarbete om brottsförebyggande metoder i EU	116
	19.1.6 Terrorism	117
	19.1.7 Narkotika	118
19.2	Det straffrättsliga samarbetet	118
	19.2.1 Europeiskt rättsligt nätverk	118
	19.2.2 Avtal mellan EU och Japan angående ömsesidig rättslig hjälp i brottmål	119
	19.2.3 Utbyte av uppgifter ur kriminalregister	119
	19.2.4 Europeiska arresteringsordern	120
	19.2.5 Jurisdiktionskonflikter	120
	19.2.6 Överförande av lagföring	120
	19.2.7 Eurojust	121

	19.2.8	Tredje statspartskonferensen för FN:s konvention mot korruption (UNCAC)	122
19.3		Materiell straffrätt	122
	19.3.1	Straffrättsliga sanktioner mot fartygsföreningar	122
	19.3.2	Straffrättsliga sanktioner mot människohandel	123
	19.3.3	Bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn m.m.	123
	19.3.4	Principer och modellbestämmelser för straffrätt	124
	19.3.5	Processuella rättigheter i brottmål	124
19.4		Polis- och tullsamarbete	125
	19.4.1	Effektivare tullsamarbete	125
	19.4.2	Europol.....	126
	19.4.3	Kriminaltekniskt samarbete.....	127
	19.4.4	Schengen och övriga gränskontrollfrågor	127
20		Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer.....	129
20.1		Skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem	130
	20.1.1	Viseringsinformationssystemet	131
	20.1.2	Gemensam viseringskodex.....	131
	20.1.3	Förordningsförslag om rörlighet för innehavare av långtidsviseringar.....	131
	20.1.4	Återtagandeavtal	132
	20.1.5	Skapandet av ett europeiskt system för laglig invandring	132
	20.1.6	Åtgärder mot olaglig invandring	133
	20.1.7	Viseringsförenklingsavtal.....	133
	20.1.8	Viseringsfrihet.....	134
20.2		Migration i de yttre förbindelserna.....	135
	20.2.1	Uppföljning av Europeiska rådets slutsatser – migration i Medelhavet	135
	20.2.2	EU:s övergripande strategi för migration.....	135
	20.2.3	Regionala och bilaterala samarbetsprocesser	136
	20.2.4	Migrationsdialogen mellan EU och Latinamerika och Karibien.....	136
	20.2.5	Migration och utveckling	137
20.3		Integration av tredjelandsmedborgare.....	137
	20.3.1	Utveckling av EU-samarbetet på det integrationspolitiska området	137
	20.3.2	Indikatorer för att förstärka kunskaps- och erfarenhetsutbyte	138
	20.3.3	Integrationsfonden.....	138
21		Grundläggande rättigheter och medborgarskap	139
	21.1	EU:s byrå för grundläggande rättigheter	139
	21.2	Programmet Grundläggande rättigheter och medborgarskap	140
22		Civilskydd.....	140

**DEL 5 SYSSELSÄTTNING OCH SOCIALPOLITIK, HÄLSO-
OCH SJUKVÅRD**..... 142

Skr. 2009/10:150

23	Sysselsättningspolitik.....	142
23.1	Den ekonomiska krisens effekter på sysselsättningen...	142
23.2	Europeiska sysselsättningsstrategin.....	143
23.3	Globaliseringsfonden.....	145
23.4	Förslag till nytt EU-instrument för mikrokrediter	146
24	Arbetsliv, arbetsmarknad och sociala frågor.....	147
24.1	Arbetsrätt och arbetsmiljö	147
24.1.1	Föräldraledighetsdirektivet.....	147
24.1.2	Förslag till nytt mammaledighetsdirektiv	148
24.1.3	Arbetstidsdirektivet	149
24.1.4	Förebyggande av stick- och skärskador inom hälso- och sjukvården	149
24.1.5	Utstationering av arbetstagare och upp- följning av Laval-målet.....	150
24.2	Social trygghet och social delaktighet.....	150
24.2.1	EU:s gemensamma rapport om social trygg- het och social delaktighet	151
24.3	Samordning av de sociala trygghetssystemen	151
25	Jämställdhet och arbetet mot diskriminering.....	152
25.1	Jämställdhet.....	152
25.1.1	Erfarenhetsutbyte.....	152
25.1.2	Kommissionens färdplan för jämställdhet 2006–2010	153
25.1.3	Kommissionens årliga jämställdhetsrapport till Europeiska rådet.....	153
25.1.4	Det europeiska jämställdhetsinstitutet	154
25.1.5	Resultatindikatorer för jämställdhet	154
25.1.6	Jämställdhet i olika rådskonstellationer.....	154
25.1.7	Jämställdhetssamarbete inom Unionen för Medelhavet	155
25.2	Antidiskrimineringsdirektivet.....	155
25.2.1	Likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och medhjälpande makar	156
25.2.2	Arbetet avseende romer	156
25.2.3	Equality Summit.....	157
26	Folkhälsa.....	157
26.1	Hälsostategin.....	157
26.2	Beredskap mot hälsohot	157
26.3	Narkotikafrågor	158
26.4	Rådsrekommendation om rökfria miljöer.....	159
26.5	Alkohol och hälsa.....	159
27	Hälso- och sjukvård	160
27.1	Kampen mot cancer.....	160
27.2	Patientrörlighetsdirektivet	160
27.3	Innovativa stimulansåtgärder för utvecklande av ny antibiotika.....	161

27.4	Högnivågruppen om hälso- och sjukvård.....	161
27.5	Säker och effektiv hälso- och sjukvård genom eHälsa...	162
27.6	Nya regler för läkemedel.....	163
27.7	Sällsynta sjukdomar	163
27.8	Patientsäkerhet	164
27.9	Kosmetika	164
27.10	Direktiv om organ avsedda för transplantation	164
DEL 6 KONKURRENSKRAFTSFRÅGOR		165
28	Inre marknadens utveckling.....	165
28.1	Framtidsfrågor för den inre marknaden	165
28.2	Administrativt samarbete – IMI och SOLVIT	166
28.3	Associationsrätt.....	166
28.4	Redovisnings- och revisionsfrågor.....	167
29	Fri rörlighet för varor.....	168
29.1	Moderna tullförfaranden	168
29.2	Harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning och översynen av den nya metoden	169
29.3	Det icke harmoniserade varuområdet.....	170
29.4	Standardisering	170
29.5	Byggprodukter	171
29.6	Offentlig upphandling	171
29.6.1	Offentlig upphandling inom försvars- och säkerhetsområdet.....	171
29.6.2	Offentlig privata partnerskap	172
30	Fri rörlighet för tjänster och kapital.....	173
30.1	Tjänstedirektivet.....	173
30.1.1	Det svenska genomförandet av tjänste- direktivet	173
30.2	Fri rörlighet för finansiella tjänster	174
30.2.1	Finansiell tillsyn	174
30.2.2	Försäkringsmarknaden	174
30.2.3	Värdepappersmarknaden.....	175
30.2.4	Bankmarknaden.....	177
31	Immaterialrätt	179
31.1	Upphovsrätt.....	179
31.2	EU-patentet och en enhetlig europeisk patentdomstol ...	180
31.3	Varumärken.....	181
31.4	Förhandlingar om utvecklingsfrågor, upphovsrätt, patentlagsharmonisering samt skydd för traditionell kunskap och folklore m.m.	181
31.5	Särskilda åtgärder för skydd av immateriella rättigheter på den inre marknaden	182
31.6	Förhandlingar om handelsavtal om åtgärder mot piratkopiering och varumärkesförfälskning	183
32	Näringspolitik	184
32.1	EU:s småföretagspolitik	184
32.1.1	Uppföljning av Small Business Act	184
32.1.2	Kvinnors företagande på EU-agendan	185

	32.1.3	Finansiering	185
32.2		Förnyelse av EU:s industripolitik – mot en eko-effektiv ekonomi	186
32.3		Regelförenkling	186
32.4		Konkurrens- och statsstöd	188
	32.4.1	Konkurrens	188
	32.4.2	Statsstöd	190
32.5		Fordonsindustrin	191
33		Konsumentpolitik	192
33.1		Direktiv om tidsdelat boende	192
33.2		Direktiv om konsumenträttigheter i avtalsförhållanden	192
33.3		Förordning om textilmärkning	193
33.4		Regler om kollektiva prövningsmöjligheter övervägs	193
34		Innovation och forskning	193
34.1		Innovation	194
34.2		EIT	194
34.3		Den europeiska rymdpolitiken	195
34.4		Framtida prioriteringar inom forskning och forskningsbaserad innovation inom EU	195
34.5		Ljubljana-processen och ERA governance	196
34.6		Genomförande av initiativen från grönboken om ERA	196
35		Regional- och strukturpolitik	196
35.1		Strukturfondsprogrammen 2000–2006	197
35.2		Strukturfondsprogrammen 2007–2013	197
	35.2.1	Regional konkurrenskraft och sysselsättning	197
	35.2.2	Territoriella samarbetsprogram – Interreg	198
35.3		EU:s sammanhållningspolitik	199
35.4		Territoriell sammanhållning	200
35.5		EU:s strategi för Östersjöregionen	202
35.6		Europeiskt kunskaps- och erfarenhetsutbyte om urban utveckling	202
DEL 7 TRANSPORTER, POLITIKEN I INFORMATIONSSAMHÄLLET OCH ENERGI			
36		Transporter	203
36.1		Frågor som rör flera trafikslag	203
	36.1.1	Galileo – ett projekt för satellitnavigering	203
	36.1.2	Intelligenta transportsystem (ITS)	204
	36.1.3	Transportgemenskap med västra Balkan	204
	36.1.4	Hållbara framtida transporter	204
	36.1.5	Transeuropeiska transportnät (TEN-T)	205
	36.1.6	En handlingsplan för rörlighet i städer	206
36.2		Landtransporter	207
	36.2.1	Yrkestrafik	207
	36.2.2	Eurovinjett – avgifter för tunga lastbilar	208
	36.2.3	Ett järnvägsnät för godstransporter	209
	36.2.4	EU:s tillträde till fördraget om internationell järnvägstrafik	209
	36.2.5	Busspassagerares rättigheter	210

36.3	Sjöfart.....	210	Skr. 2009/10:150
36.3.1	Tredje sjösäkerhetspaketet	210	
36.3.2	Identifiering och spårning av fartyg (LRIT).....	212	
36.3.3	EU:s sjöfartsstrategi fram till och med 2018.....	212	
36.3.4	Havsområde utan hinder	213	
36.3.5	Rapporteringsformaliteter för fartyg som ankommer eller avgår från hamnar inom EU.....	213	
36.3.6	Fartygspassagerares rättigheter	213	
36.4	Luftfart.....	214	
36.4.1	Avgifter för luftfartsskydd	214	
36.4.2	Ökad behörighet för den europeiska flygsäkerhetsbyrån	214	
36.4.3	Olycksutredning inom civil luftfart.....	214	
36.4.4	Relationer med tredjeland	215	
36.4.5	Bemyndiganden för kommissionen.....	215	
36.5	Sjöövervakning	215	
37	Politiken för informationssamhället.....	215	
37.1	Nytt regelverk för området elektronisk kommunikation.....	216	
37.2	Strategin i2010 – det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning.....	217	
37.3	Sakernas Internet.....	218	
37.4	Ett tillgängligt informationsamhälle	218	
37.5	Digitala utdelningen.....	219	
37.6	Nät- och informationssäkerhet	219	
37.7	Meddelande om IT och energieffektivisering	220	
37.8	Internets förvaltning.....	221	
37.9	Förordning om internationell roaming.....	221	
38	Utvecklingen av framtidens e-förvaltning i Europa.....	222	
39	Energi	223	
39.1	Tredje inre marknadspaketet	224	
39.2	Direktiv om beredskapslager av olja.....	224	
39.3	Energieffektivisering.....	225	
39.4	Investeringar i kolsnål teknologi.....	226	
39.5	Meddelande och förordning om försörjningstrygghet för gas	227	
39.6	Anmälan av investeringar i energiinfrastruktur.....	228	
39.7	Internationella energisamarbeten	228	
39.8	Kärnsäkerhet och strålskydd	229	
DEL 8 JORDBRUK, FISKE OCH LIVSMEDEL		232	
40	Den gemensamma jordbrukspolitiken	232	
40.1	Framtiden för den gemensamma jordbrukspolitiken – Landsbygdsutveckling	232	
40.2	Jordbruk och klimat	234	
40.3	Strategi och direktiv om hållbar användning av bekämpningsmedel.....	239	
40.3.1	Förordning om växtskyddsmedel	239	
40.4	Skogsfrågor	240	
41	Den gemensamma fiskeripolitiken	242	

41.1	Förordning för fiskerikontrollen.....	243
41.2	Fiskemöjligheter för 2010 i Östersjön.....	243
41.3	Fiskemöjligheter i Västerhavet.....	243
41.4	Reform av den gemensamma fiskeripolitiken.....	244
41.5	Övrigt inom den gemensamma fiskeripolitiken.....	245
42	Djurskydd och djurhälsa.....	245
42.1	Bättre djurskyddsregler för djur som slaktas.....	246
42.2	Stärkt skydd för försöksdjuren.....	247
42.3	Förflyttning av sällskapsdjur.....	247
42.4	Förenklad lagstiftning för animaliska biprodukter.....	248
43	Livsmedel.....	248
43.1	Hygienpaketet – lyckat helhetsgrepp kring livsmedelsföretagens ansvar.....	249
43.2	Livsmedelsinformation för högt konsumentskydd.....	249
43.3	Nytt regelverk för nya livsmedel.....	250
43.4	Klimatsmart mat.....	251
DEL 9 MILJÖ.....		252
44	Miljö.....	252
44.1	Horisontella miljöfrågor.....	252
44.2	Klimat.....	255
44.3	Naturresurser och biologisk mångfald.....	258
44.4	Kemikalier och avfall.....	263
44.5	Marin miljö och Östersjön.....	269
44.6	Utsläpp till luft.....	270
44.7	Övrigt globalt och regionalt miljöarbete som har EU-anknytning.....	272
DEL 10 UTBILDNING, KULTUR OCH UNGDOM.....		274
45	Utbildning.....	274
45.1	Utbildning 2020.....	274
45.2	Utbildning för barn med invandrabakgrund och deras integrering i utbildningssystemet.....	275
45.3	Lärares och skolledares professionella utveckling.....	275
45.4	Stärkt roll för utbildning i Kunskapstriangeln.....	275
45.5	Ett europeiskt system för meritöverföring inom yrkesutbildningen.....	276
45.6	En europeisk referensram för kvalitetssäkring av yrkesutbildning.....	276
45.7	Grönboken ”Att främja ungdomars rörlighet i utbildningssyfte”.....	277
45.8	Året för kreativitet och innovation.....	277
45.9	Programmet för livslångt lärande.....	277
46	Ungdomsfrågor.....	278
46.1	Ett nytt ramverk för det ungdomspolitiska samarbetet i EU 2010–2018.....	278
46.2	Med fokus på utbildning, jobb, aktivt medborgarskap, delaktighet och solidaritet.....	279

46.3	Ungdomsfrågor i Lissabonstrategin och dess efterföljare (EU 2020) – den europeiska ungdomspakten.....	280
46.4	Programmet Ung och aktiv i Europa.....	280
47	Kultur, medier och idrott	280
47.1	En europeisk agenda för kultur	281
47.2	För en kreativ generation	281
47.3	Europeiska året för frivilligarbete 2011	282
47.4	Fortsatt låg moms på ljudböcker	282
47.5	Ramprogrammet Kultur 2007–2013	282
47.6	En europeisk strategi för mediekompetens i den digitala miljön.....	283
47.7	Nytt stödprogram Media Mundus – tredjeland och audiovisuella industrin	283
47.8	Stödprogram för att skydda barn som använder Internet och andra elektroniska kommunikationer	284
47.9	Digitalisering av kulturellt innehåll i Europa	284
47.10	Ramprogrammet Media 2007 (2007–2013).....	285
47.11	Programmet Ett Europa för medborgarna	285
47.12	Idrottens ställning inom EU	286
DEL 11 EU:S INSTITUTIONER M.M.		287
48	Institutionernas verksamhet	287
48.1	Europeiska rådet och rådet	287
48.2	Kommissionen	287
	48.2.1 En ny kommission.....	287
	48.2.2 Genomförande av EU-direktiv	287
	48.2.3 Överträdelseärenden.....	288
48.3	Europaparlamentet	288
48.4	EU-domstolen	289
48.5	Regionkommittén.....	290
48.6	Öppenhet och insyn.....	291
48.7	Personalpolitik i EU:s institutioner	292
48.8	EU-språkvården	293
Bilaga 1 Mål av svenskt intresse vid EU-domstolen och tribunalen under 2009		294
Bilaga 2 Pågående överträdelseärenden 2009		346
Bilaga 3 Beslut i rådet under 2009 som Sverige inte stöttat (Nej- och nedlagda röster).....		404
Sakregister		406
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 2010		410

Sammanfattning

Årets EU-samarbete handlade för svenskt vidkommande i mycket hög utsträckning om förberedelserna inför och arbetet under Sveriges ordförandeskap i EU:s råd den 1 juli–31 december.

Det svenska ordförandeskapet präglades av två övergripande frågor, nämligen klimatutmaningen och den finansiella och ekonomiska krisen. Lissabonfördragets ikraftträdande och tillhörande institutionella frågor krävde också stora ansträngningar. Dessutom antogs Stockholmsprogrammet och Östersjöstrategin. EU:s roll som global aktör stärktes och framsteg gjordes i utvidgningsprocessen. Det svenska ordförandeskapet och dess resultat redovisas även i en särskild skrivelse till riksdagen.

EU-samarbetet under 2009 innehöll en mängd viktiga händelser och beslut på olika politikområden. Denna skrivelse om verksamheten i EU redovisar bredden i unionens frågor utifrån arbetet i rådets olika sammansättningar.

DEL 1 DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I EU

1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse

Sverige ska tillhöra EU:s kärna. Det är grunden för regeringens Europapolitik. Det innebär att Sverige ska vara en konstruktiv och drivande medlem i EU. Sverige ska arbeta aktivt för att skapa allianser och finna konstruktiva lösningar i viktiga frågor.

Inledning

För svensk del präglades årets EU-arbete av förberedelser inför och arbete under det svenska ordförandeskapet i EU:s råd den 1 juli–31 december. När Sverige tog över det roterande ordförandeskapet var utmaningarna många. Det rådde ekonomisk och finansiell kris, oenighet kring klimatfrågan och EU-institutionell osäkerhet. Regeringen antog utmaningen med ett klart program. Resultaten uteblev inte. Tillsynen av EU:s finansmarknader skärptes, unionen agerade samstämmt i klimatfrågan och Lissabonfördraget trädde i kraft. Dessutom antogs ett nytt femårsprogram för rättsliga och inrikesfrågor, det s.k. Stockholmsprogrammet, samt en EU-strategi för Östersjöregionen. EU:s roll som global aktör stärktes och viktiga framsteg nåddes i utvidgningsprocessen.

Regeringens två övergripande målsättningar för ordförandeskapet var att EU skulle gå stärkt ur den ekonomiska och finansiella krisen och att EU skulle fortsätta att ta ansvar för att möta klimathotet och agera enat och samlat vid FN:s klimatkonferens i Köpenhamn. Andra viktiga prioriteringar var att det rättsliga programmet för frihet, rättvisa och säkerhet, det s.k. Stockholmsprogrammet skulle antas, att EU skulle anta en särskild strategi för Östersjön och att EU:s roll som global aktör skulle stärkas och fortsatta framsteg nås i utvidgningsprocessen. Att aktivt verka för lösningar på de EU-institutionella frågorna var en avsevärd utmaning.

För regeringen var det angeläget att det svenska ordförandeskapet skulle vara effektivt, öppet och resultatintrikt i hela Europas intresse. Uppdraget var att driva EU:s gemensamma dagordning och de svenska prioriterade frågorna framåt. En av anledningarna till att det svenska ordförandeskapet blev en framgång var Regeringskansliets gedigna förberedelsearbete och planering för flexibilitet. Arbetet i förberedelserna och under ordförandeskapet präglades av stor professionalitet och stort engagemang. Vägen till Lissabonfördragets ikraftträdande innebar ett krävande och omfattande diplomatiskt arbete.

Det svenska ordförandeskapet och dess resultat redovisas även i en särskild skrivelse till riksdagen.

Den sakpolitiskt svåraste frågan under 2009 var klimatförhandlingarna. Under det svenska ordförandeskapet kom EU:s stats- och regeringschefer överens om ett gemensamt mandat i klimatfrågan.

Den politiska överenskommelsen som slöts vid FN:s klimatmöte i Köpenhamn i december var inte så långtgående som EU hade verkat för. Den utgör dock en god grund för de fortsatta förhandlingarna. Det kan noteras att mötet erkände tvågradersmålet och gjorde åtaganden om finansiering till utvecklingsländernas klimatarbete. Det beslutades att förhandlingsarbetet skulle fortsätta och att nästa partsmöte skulle äga rum i Mexiko under november 2010.

Effekterna av och åtgärderna mot den ekonomiska krisen

Inom det ekonomiska och finansiella området inriktades det svenska ordförandeskapet på att hantera effekterna av den ekonomiska och finansiella krisen. EU enades om en ordnad utfasning av krisåtgärder och genomförandet av åtgärder för att öka den medel- och långsiktiga stabiliteten på de finansiella marknaderna.

G20 etablerade sig som det centrala forumet för globalt ekonomiskt samarbete och dess roll försköts från att hantera akuta kriser till att diskutera framtida riktlinjer och principer på en rad områden i den ekonomiska politiken. Under ordförandeskapet deltog Sverige vid alla G20:s möten som representant för EU. En viktig fråga för G20 var att värna om öppna marknader och bekämpa protektionism.

En ny finansiell tillsynsstruktur inom EU föreslogs och förhandlingarna ledde till att tre nya myndigheter skapas för tillsyn av banker, försäkringsbolag respektive värdepappersinstitut.

Lissabonfördraget kom på plats

När det gäller det EU-institutionella frågorna nåddes stora framgångar under det svenska ordförandeskapet. Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december efter att alla EU:s medlemsstater avslutat sina nationella förfaranden och godkänt fördraget.

Genom Lissabonfördraget införs viktiga förändringar i grundvalen för EU-institutionernas verksamhet såsom en vald ordförande för Europeiska rådet för 2,5 år. Unionen får nya befogenheter i frågor om polisiärt samarbete och straffrätt. Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet och Europaparlamentet är medbeslutande.

De nationella parlamenten får en förstärkt roll i att pröva om kommissionens förslag bör beslutas på EU-nivå.

Med Lissabonfördraget får EU helt nya förutsättningar att genomföra en samstämmig och effektiv utrikespolitik. En hög representant för utrikes- och säkerhetspolitik tillsätts och en Europeisk utrikestjänst (EAS) inrättas.

Under svenskt ordförandeskap enades EU om tillsättningen av de två nya, centrala funktionerna – den valde ordföranden i Europeiska rådet

och den höga representanten. I september utnämndes dåvarande Skr. 2009/10:150
ordföranden i kommissionen att leda även den nya kommissionen.

Stockholmsprogrammet blev ambitiöst och praktiskt

Stockholmsprogrammet antogs under det svenska ordförandeskapet. Programmet ger ramarna för EU:s arbete inom bl.a. polis- och tull-samarbete, straffrättsligt och civilrättsligt samarbete, asyl och migration under de närmaste fem åren. Programmet sätter fokus på ett tryggare och öppnare Europa där enskildas rättigheter och behov värnas. EU tar krafttag mot brottsligheten och samtidigt värnas individens rättigheter över ett brett spektrum, från migranternas rättigheter och en rättssäker och förutsägbar asylprocess till integritetsskydd och stöd för brottsoffer.

Östersjöstrategin sjsattes

Sverige arbetade under 2009 intensivt med EU:s strategi för Östersjön som ska ge ett renare hav och göra regionen mer ekonomiskt dynamisk. Strategin antogs av Europeiska rådet och den kan ses som ett första exempel på en territoriell definierad strategi på makroregional nivå.

Fyra prioriteringar togs fram: en ren och hållbar region, en konkurrenskraftig region, en attraktiv och tillgänglig region och en trygg och säker region. Svenska regioner och organisationer visade mycket stort intresse av att delta i processen (se regeringens särskilda skrivelse till riksdagen om Östersjöstrategin, 2009/10:159.)

EU som global aktör och fortsatt utvidgning

Ordförandeskapets målsättning var att stärka EU som global aktör med en tydlig agenda för fred, utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter. Under hösten hölls sju toppmöten med länder utanför unionen: Brasilien, Indien, Kina, Ryssland, Sydafrika och Ukraina och USA.

Viktiga framsteg gjordes i arbetet med att utveckla unionens förmåga att agera vid internationella kriser, stärka samarbetet med viktiga partners och bidra till samverkande EU-insatser inom såväl utrikes- och säkerhetspolitik som handels- och utvecklingspolitik.

Utvidgningen bidrar till att skapa stabilitet, demokrati och välfärd i Europa och är av strategisk betydelse för unionen som helhet. En rad viktiga framsteg i utvidgningsprocessen nåddes under det svenska ordförandeskapet.

1.1 Information till, överläggningar och samråd med riksdagen

Regeringen ska enligt riksdagsordningen löpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för EU-samarbetet och varje år lämna denna skrivelse till riksdagen med en berättelse över verksamheten i EU.

Enligt regeringsformen är regeringen skyldig att löpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för EU-samarbetet.

Informationsskyldigheten regleras även i riksdagsordningen, där det bl.a. anges att regeringen ska informera riksdagen om sin syn på de förslag från kommissionen som regeringen bedömer som betydelsefulla.

Under året överlämnades 148 faktapromemorior (150 stycken år 2008).

Regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor som rör EU-arbetet som utskotten bestämmer. Överläggningar mellan regeringen och utskotten om EU-frågor har ägt rum vid 36 tillfällen under året (42 stycken år 2008).

Regeringen har vidare, då ett utskott begär det, också en skyldighet att lämna upplysningar och avge yttranden i EU-frågor till utskotten om EU-arbetet på utskottens ämnesområden.

Regeringen har tagit del av de 18 utlåtanden som utskotten skrivit.

EU-nämnden ska hållas underrättad av regeringen om frågor som ska beslutas i rådet. Regeringen ska rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet. Regeringen ska vidare överlägga med EU-nämnden i andra frågor om EU-arbetet när nämnden p.g.a. särskilda skäl påkallar sådan överläggning. Regeringen ska också rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet.

Under 2009 ägde samråd rum inför samtliga möten i rådet och i Europeiska rådet.

En samlad redovisning av de fall där Sverige röstat nej eller avstått från att rösta i rådet finns i skrivelsens bilaga 3.

2 Europeiska rådet

2.1 Europeiska rådets extra möte den 1 mars

Ett extrainkallat, informellt möte hölls för att diskutera den finansiella och ekonomiska krisen och hur EU kunde agera enat för att på bästa sätt hantera situationen. Stats- och regeringscheferna enades om vikten att samarbeta väl inom ramen för den inre marknaden och den monetära unionen, EMU.

Europeiska rådet ansåg att medlemsstaterna måste respektera reglerna inom stabilitets- och tillväxtpakten och därför snabbt försöka återgå till långsiktigt hållbara offentliga finanser.

Det fanns en bred enighet om vikten av att respektera den inre marknadens spelregler om konkurrens och statsstöd. Europeiska rådet underströk att kreditflödena genom bankerna måste fungera igen. Dessutom var Europeiska rådet överens om att få klarhet i omfattningen av bankernas osäkra tillgångar och stärka den europeiska tillsynen av finanssektorn.

Situationen för den europeiska fordonsindustrin diskuterades liksom arbetsmarknadsläget. Europeiska rådet diskuterade även det fortsatta genomförandet av den ekonomiska återhämtningsplanen som Europeiska rådet antog i december 2008. Europeiska rådet var även överens om vikten av att på ett samlat sätt bemöta problemen i banksektorn i Östeuropa. Det fanns ett brett stöd för det gemensamma initiativet mellan Världsbanken, Europeiska investeringsbanken och European Bank for

2.2 Europeiska rådets möte den 19–20 mars

Europeiska rådet gav rådet i uppdrag att utvärdera effektiviteten av vidtagna garantiåtgärder och återkapitaliseringsåtgärder, samt situationen om finansmarknadernas stabilitet och funktion, och rapportera till Europeiska rådet i juni. Europeiska rådet uppmanade också rådet och Europaparlamentet att komma överens om rättsakter angående bl.a. kreditvärderingsinstitut, kapitalkrav för banker och gränsöverskridande betalningar. Vidare enades Europeiska rådet om att förbättra regleringen och tillsynen av finansinstituten.

Europeiska rådet uppmanade medlemsstaterna att så snart som möjligt återgå till sina budgetmål. Inom ramen för återhämtningsplanen enades Europeiska rådet om energiinfrastrukturprojekt, bredbandsanslutningar samt åtgärder kopplade till hälsokontrollen av den gemensamma jordbrukspolitiken om 5 miljarder euro. Kommissionen och rådet uppmanades att utvärdera och övervaka de vidtagna åtgärderna och rapportera till Europeiska rådets möte i juni.

Europeiska rådet framhöll vikten av att förebygga och begränsa den sjunkande sysselsättningen och dess negativa sociala konsekvenser. Sysselsättningstoppmötet den 7 maj skulle utvärdera om återhämtningsåtgärderna har främjat sysselsättningen samt diskutera bl.a. ”flexicurity” och reformer av arbetsmarknaden.

Europeiska rådet enades om en gemensam position inför G20-mötet i London den 2 april som bl.a. betonade vikten av fortsatt internationell samordning och återställandet av kreditflödena. Vidare beslutades att EU:s medlemsländer på frivillig basis skulle stärka IMF:s utlåningskapacitet i form av ett lån om 75 miljarder euro.

Europeiska rådet enades om att i god tid före klimattoppmötet i Köpenhamn i december, där EU skulle spela en ledande roll, fastställa EU:s position gällande de viktigaste frågorna på finansieringsområdet. Vidare skulle detaljerna kring EU:s bidrag samt principer för fördelning mellan medlemsländerna fastställas.

Europeiska rådet gav sitt stöd till de initiativ som framlagts i kommissionens andra strategiska energiöversyn.

Se även avrapportering i riksdagen (riksdagens protokoll 2008/09:90).

2.3 Europeiska rådets möte den 18–19 juni

Europeiska rådet klargjorde i ett mellanstatligt beslut vissa frågor som väckt debatt i Irland. Det slogs fast att rättighetsstadgan och bestämmelserna om rättsliga och inrikes frågor i Lissabonfördraget inte påverkar den irländska konstitutionens bestämmelser om rätt till liv, familj och utbildning. Fördraget ändrar inte unionens befogenheter om skatter. Europeiska rådet antog vidare en förklaring om arbetstagares rättigheter och socialpolitik som får rättslig verkan samma dag som Lissabonfördraget trädde i kraft.

Europeiska rådet förklarade enhälligt att rådet avser nominera José Manuel Barroso till kommissionens ordförande för perioden 2009–2014. De tjeckiska och svenska ordförandeskapen skulle föra diskussioner med Europaparlamentet om dess ställningstagande i frågan i juli.

Europeiska rådet uppmanade medlemsstaterna att fortsätta genomföra åtgärder i enlighet med återhämtningsplanen. Europeiska rådet betonade vikten av att respektera stabilitets- och tillväxtpakten och att fokus för kommande åtgärder borde ligga på konsolidering och en utträdesstrategi snarare än fler stimulansåtgärder. EU hade också en viktig roll att spela i kampen mot arbetslösheten genom att förbättra samordningen av nationella åtgärder. Arbetsmarknaderna borde förberedas för en framtida återhämtning och ”flexicurity” utgjorde rätt strategi för detta.

Europeiska rådet enades om att skapa en europeisk systemrisknämnd som ska bevaka den finansiella stabiliteten samt utfärda riskvarningar och rekommendationer. Vidare rekommenderade Europeiska rådet att ett europeiskt system för finansiell tillsyn inrättas.

Europeiska rådet bekräftade EU:s klimatåtaganden och enades om att den interna bördefördelningen inom EU skulle fastställas i god tid före FN:s klimatkonferens (COP 15). Kommissionen uppmanades att presentera förslag snarast möjligt. Se även avrapportering i riksdagen (riksdagens protokoll 2008/09:137).

2.4 Europeiska rådets möte extra möte den 17 september

Det svenska ordförandeskapet kallade till ett extra möte den 17 september för att förbereda EU:s gemensamma hållning inför G20-toppmötet i Pittsburgh den 24–25 september.

Europeiska rådet diskuterade Pittsburgh-mötets huvudfrågor: den ekonomiska situationen och utformningen av framtida utträdesstrategier (utfasning av stimulansåtgärder), regelverk och bonussystem inom den finansiella sektorn, reformer och resurser inom Internationella valutafonden, IMF, och Världsbanken, och som sista punkt klimatfinansiering.

Europeiska rådet enades om att de åtgärder som vidtagits måste upprätthållas till dess att den ekonomiska återhämtningen har säkrats, hållbarheten i de offentliga finanserna förbättrats och försämringen på arbetsmarknaden hejdat. Man överenskom att gradvis påbörja arbetet med att utforma samordnad utfasning av stimulansåtgärder när tiden var mogen.

Europeiska rådet framhöll vikten av att stärka den finansiella tillsynsstrukturen så att den innehåller globala standarder för makrotillsyn över gränsöverskridande finansiella institut. Vidare var man överens om att stärkta kapitaltäckningsregler bör införas liksom internationellt samordnade redovisningsstandarder.

Europeiska rådet enades även om att G20 måste fullfölja sitt tidigare åtagande om att angripa bonuskulturen i finansinstituten. Europeiska rådet ansåg att krav på samband mellan kompensationsssystem och långsiktigt agerande måste införas.

Europeiska rådet kom överens om principer för reformerna vad gäller representation och inflytande i IMF och Världsbanken, och framhöll

vikten av att bidra till att stärka den ekonomiska återhämtningen i världens fattigaste länder.

Europeiska rådet enades om att vid G20-mötet söka nå framsteg i klimatfrågan för att uppnå ett framgångsrikt resultat vid klimatkonferensen i Köpenhamn, och i att finna lösningar för kostnaderna kopplade till att bekämpa klimatförändringarna.

Mötet resulterade också i ett uttalande från EU:s stats- och regeringschefer där de välkomnade att Europaparlamentet föregående dag godkänt Europeiska rådets nominering av José Manuel Barroso till kommissionsordförande. Mötet avrapporterades i EU-nämnden (protokoll 2009/10:2).

2.5 Europeiska rådets möte den 29–30 oktober

Mötet var det första ordinarie mötet för Europeiska rådet under Sveriges ordförandeskap. På dagordningen stod bl.a. förberedelserna inför det internationella klimatmötet i Köpenhamn i december, den fortsatta hanteringen av finanskrisen och arbetslösheten, samt utmaningarna med att få EU:s nya fördrag, Lissabonfördraget, på plats.

Europeiska rådet antog ett fullödigt mandat inför klimatmötet i Köpenhamn, i vilket miljørådets slutsatser från den 21 oktober också ingick. Europeiska rådet klargjorde att EU var villigt att bidra för att hjälpa utvecklingsländer att genomföra sina omställningsstrategier, till kostnader som sammantaget väntas uppgå till 100 miljarder euro årligen år 2020. Europeiska rådet betonade vikten av internationellt offentligt stöd för s.k. fast start-finansiering (snabbt igångsättande) och noterade kommissionens uppskattning av de globala kostnaderna om ca 5–7 miljarder euro per år under de första tre åren. Beredskap uttalades för att EU och dess medlemsländer bidrar på frivillig basis med sin skäligen andel av dessa kostnader under förutsättningen att övriga viktiga aktörer gör jämförbara ansträngningar.

Europeiska rådet noterade en begynnande ekonomisk återhämtning som borde följas, samt betonade att de stimulansåtgärder som satts in inte bör upphöra förrän återhämtningen säkerställts. Samtidigt framhölls vikten av att utarbeta en samordnad utträdesstrategi, liksom fortsatt politiskt åtagande för en aktiv arbetsmarknadspolitik. Europeiska rådet påminde också om finansministrarnas överenskommelse om att stärka den finansiella tillsynen på makronivå, och uppmanade rådet att nå en överenskommelse om både makro- och mikrotillsynen per december 2009.

Europeiska rådet bekräftade sin målsättning att Lissabonfördraget skulle träda i kraft före årets slut, och beslutade att låta ett protokoll om Tjeckiens tillämpning av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna åtfölja fördraget om EU och EU:s funktionssätt vid tidpunkten för nästa anslutningsfördrag. Europeiska rådet noterade också det förberedande arbetet inför fördragets ikraftträdande som beskrevs i den lägesrapport som lades fram inför mötet. Vidare godkände Europeiska rådet ordförandeskapets rapport om riktlinjer för den europeiska utrikestjänsten.

EU:s Östersjöstrategi antogs av Europeiska rådet, som manade alla involverade aktörer till ett skyndsamt genomförande av strategin.

Se även avrapportering i riksdagen (riksdagens protokoll 2009/10:22).

2.6 Stats- och regeringschefernas informella möte den 19 november Skr. 2009/10:150

Stats- och regeringscheferna i EU:s medlemsländer möttes för att enas om utnämningar till de topposter som skulle införas genom Lissabonfördraget. Efter att den sista medlemsstaten Tjeckien, undertecknat ratificeringsinstrumentet den 13 november kunde Lissabonfördraget träda i kraft den första dagen efterföljande månad, den 1 december.

Stats- och regeringscheferna nådde en politisk överenskommelse om att till ordförande i Europeiska rådet välja Herman Van Rompuy från Belgien, till hög representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik utnämna Catherine Ashton från Storbritannien, dittills kommissionsledamot för handelsfrågor, samt att till generalsekreterare för rådet utse Pierre de Boissieu från Frankrike.

I enlighet med en tidigare överenskommelse fortsatte Sverige att leda Europeiska rådets möten under återstoden av ordförandeskapsperioden.

Mötet avrapporterades i EU-nämnden (protokoll 2009/10:11).

2.7 Europeiska rådets möte den 10–11 december

Det sista mötet i Europeiska rådet under svenskt ordförandeskap var också det sista Europeiska råd som hölls under ledning av ett roterande ordförandeskap.

Mötet ägnades bl.a. åt att stämma av läget i klimatförhandlingarna inför Köpenhamnstoppmötet, uppföljningen av den ekonomiska och finansiella krisen samt det femåriga arbetsprogrammet på det rättsliga området, Stockholmsprogrammet.

Europeiska rådet välkomnade att Lissabonfördraget hade trätt i kraft den 1 december och uppmanade den höga representanten för utrikesfrågor och säkerhetspolitik att skyndsamt presentera ett förslag om EU:s utrikestjänst, för antagande i april 2010.

Europeiska rådet antog Stockholmsprogrammet, det nya handlingsprogrammet på det rättsliga och inrikes området för 2010–2014.

Parallellt med Europeiska rådets möte pågick FN:s klimatomöte i Köpenhamn. Europeiska rådet erinrade om sin förhandlingsposition som redan antagits, samt framhöll att överenskommelsen i Köpenhamn borde leda till slutförandet av ett rättsligt bindande instrument, företrädesvis inom sex månader efter Köpenhamnmötet, för perioden efter den 1 januari 2013.

Europeiska rådet ansåg att Köpenhamnsavtalet borde innehålla bestämmelser om omedelbara åtgärder för anpassning, begränsning, inbegripet skogsbruk, och kapacitetsbyggnad med början 2010, med särskild tonvikt på de sårbara och minst utvecklade länderna. EU och dess medlemsstater är beredda, uttalade Europeiska rådet, att bidra till snabbstartfinansiering med 2,4 miljarder euro årligen för åren 2010–2012.

Europeiska rådet summerade hanteringen av den ekonomiska och finansiella krisen under året som gått. Stats- och regeringscheferna noterade effekterna av stödåtgärderna under krisen och utformningen av så kallade exit- eller utträdesstrategier för att så småningom avveckla dessa stödåtgärder. Europeiska rådet välkomnade den överenskommelse

som träffats av finansministrarna om att inrätta en europeisk systemrisk-nämnd för övervakning av makroekonomiska risker och tre tillsynsmyndigheter på mikronivå för banker, försäkrings- och värdepappersmarknader. Vad gällde den politiska överenskommelsen om kapitaltäckningsdirektivet innebar den att principerna för ersättningar i framtiden måste främja sund riskhantering och bidra till att förhindra finansiella kriser.

Europeiska rådet enades även om några övergripande utgångspunkter för EU:s framtida tillväxtstrategi efter Lissabonstrategin. Utgångspunkterna var bl.a. en hållbar tillväxt för att möta framtida utmaningar, att ta tillvara möjligheterna från omställningen till en grönare ekonomi och skapa ett samhälle med hög sysselsättning, en jämlik arbetsmarknad och social sammanhållning.

Europeiska rådet underströk behovet av starkare fokus på övergång till en långsiktigt hållbar ekonomi och fastslog att EU:s hållbarhetsstrategi skulle fortsätta att utgöra en långsiktig politisk ram för arbetet. Europeiska rådet uttryckte också att det fanns behov av tydligare prioriteringar för hållbarhetsstrategin vid framtida översyner liksom behov av stärkta styrmedel, övervakning och uppföljning av strategin.

Se även avrapportering i riksdagen (riksdagens protokoll 2009/10:50).

HORISONTELLA FRÅGOR UNDER ALLMÄNNA RÅDET

3 Lissabonfördraget

Lissabonfördraget innebär att EU ska kunna arbeta effektivare och samtidigt bli modernare, öppnare, mer demokratiskt och tydligare för medborgarna. Unionen blir också en starkare aktör i internationella frågor. Lissabonfördraget fastställer respekten för mänsklig värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Unionen ska främja fred, unionens värden och folkens välfärd. Under det svenska ordförandeskapet vidtogs en rad åtgärder för att förbereda Lissabonfördragets ikraftträdande.

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december efter att alla EU:s medlemsstater avslutat sina nationella förfaranden och godkänt fördraget. Fyra nationella godkännanden lämnades under 2009.

Sedan medlemsstaterna vid Europeiska rådet i juni enats om vissa klargörande uttalanden, hölls i oktober en ny folkomröstning på Irland med positiv utgång.

Tyskland och Polen lämnade sina respektive ratifikationer i september och oktober. I Tjeckien pågick en förnyad prövning av Lissabonfördraget i landets författningsdomstol. Det restes också krav om att Tjeckien skulle få ansluta sig till ett protokoll om tillämpning av EU:s rättighetsstadga i förhållande till Storbritannien och Polen.

Det blev en utmaning på hög politisk nivå att söka enighet kring hur den tjeckiska situationen kunde hanteras. Efter stora ansträngningar lyckades det svenska ordförandeskapet få stöd för en uppgörelse vid Europeiska rådet den 29–30 oktober om ett klargörande vad gäller Tjeckiens ställning i förhållande till rättighetsstadgan. Detta skapade politiska förutsättningar för en tjeckisk ratifikation i november.

Med det nya fördraget kan EU arbeta effektivare och samtidigt bli modernare, mer demokratiskt och tydligare för medborgarna. Unionen blir både öppnare och mer effektiv. Den får genom rättighetsstadgan en tydligare värdegrund. Vi får starkare redskap för att gemensamt bekämpa gränsöverskridande brottslighet och bättre förutsättningar att agera på ett mer sammanhållet sätt internationellt.

I Lissabonfördraget blir de grundläggande spelreglerna i EU mer begripliga. Slopandet av de s.k. pelarna innebär att en ibland otydlig kategoriindelning försvinner. Unionens agerande blir mer enhetligt och lättare för medborgarna att följa. Det nya fördraget gör tydligt vad EU ska ägna sig åt och vad EU inte ska ägna sig åt.

Genom Lissabonfördraget görs ändringar i eller tillägg till EU-fördraget och EG-fördraget. EU-fördraget kvarstår i modifierad form, medan EG-fördraget byter namn till fördraget för Europeiska unionens

funktionssätt (EUF-fördraget). Unionen ersätter Europeiska gemenskapen (EG) som juridisk person och ges rätt att bl.a. ingå internationella överenskommelser inom ramen för unionens befogenheter på hela dess verksamhetsområde.

Genom Lissabonfördraget införs viktiga förändringar i grundvalen för EU-institutionernas verksamhet. Europeiska rådet får en vald ordförande för 2,5 år. Utrikesministrarnas möten leds av unionens höga representant, som också är viceordförande i kommissionen. Det roterande, sex månader långa ordförandeskapet i rådet koncentreras till övriga rådsformationer. En gemensam utrikestjänst upprättas för att effektivisera unionens internationella agerande.

Unionen får nya befogenheter i frågor om polisiärt samarbete och straffrätt. Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet och Europaparlamentet är medbeslutande. Också på andra områden, som i budgetfrågor, stärks Europaparlamentets roll.

De nationella parlamenten ges ökade möjligheter att direkt påverka unionens politik genom en politisk mekanism. Det handlar om att de nationella parlamenten får en förstärkt roll i prövningen av om kommissionens förslag står i överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen, dvs. i vilken utsträckning som beslut bör fattas på EU-nivå. Vidare ska de nationella parlamenten direkt delges information om rådets arbete genom bl.a. dagordningar för, och resultatet av, rådets möten.

Lissabonfördraget stärker unionens öppenhet, bl.a. genom regeln att diskussioner och beslut om lagstiftning i rådet ska vara öppna.

Unionens rättighetsskydd stärks genom att stadgan om grundläggande rättigheter blir rättsligt bindande och att unionen ska ansluta sig till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.

Under det svenska ordförandeskapet vidtogs en rad åtgärder för att förbereda Lissabonfördragets ikraftträdande.

Till vald ordförande i Europeiska rådet för 2,5 år utsågs belgaren Herman Van Rompuy. Brittiskan Catherine Ashton utsågs till unionens höga representant för utrikes- och säkerhetspolitik. Tillträdet av en ny kommission förbereddes genom att portugisisen José Manuel Barroso nominerades som kommissionens ordförande och en lista över kommissionens övriga ledamöter lades fram för granskning i Europaparlamentet.

Europeiska rådet enades om grunderna för hur EU:s framtida utrikestjänst ska se ut. En rad andra åtgärder av teknisk natur förbereddes, t.ex. arbetsordningar för Europeiska rådet och rådet.

Framträdande förändringar genom Lissabonfördragets ikraftträdande kommenteras också under berörda politikområden i denna skrivelse.

4 Lissabonstrategin

De senaste årens ekonomiska kris har blottlagt strukturella brister i de europeiska ekonomierna och understrukt vikten av att genomdriva medel och långsiktiga reformer för en långsiktigt hållbar återhämtning och ökad sysselsättning. Arbetet kring Lissabonstrategin under året har i stor utsträckning handlat om strategin efter 2010 och hur en förnyad strategi bättre ska kunna möta framtida utmaningar och bana väg för en långsiktigt hållbar tillväxtpotential i Europa. EU:s tillväxt- och sysselsättningsstrategi är en prioriterad fråga för Sverige.

Inledning

När Lissabonstrategin antogs av Europeiska rådet våren 2000 sattes år 2010 som måldatum. Det har föranlett en diskussion om vad som ska följa den nuvarande strategin, en diskussion som har intensifierats under den nuvarande svåra ekonomiska situationen i Europa. En ny strategi för nästa årtionde ska antas våren 2010 på förslag av kommissionen. Regeringen tog tidigt en aktiv roll och har varit starkt pådrivande för att få till stånd en diskussion om hur Lissabonstrategins efterföljare kan utformas för att få ett starkare och mer effektivt genomslag.

Europeiska rådets vårtoppmöte

Inför Europeiska rådets möte den 19–20 mars presenterade kommissionen ett meddelande om uppföljningen av genomförandet av Europas ekonomiska återhämtningsplan (KOM(2009) 114). På vårtoppmötet upptogs mycket av diskussionen av EU:s förmåga att hantera den finansiella och ekonomiska krisen, den snabbt stigande arbetslösheten samt genomförandet och uppföljningen av återhämtningsplanen.

Europeiska rådet underströk vikten av att kortsiktiga åtgärder för att hantera den ekonomiska krisen är i linje med Lissabonstrategins medel och långsiktiga målsättningar samt behovet av att fortsätta och påskynda strukturreformerna för att stödja trovärdigheten och effekterna av stimulansåtgärderna. Europeiska rådet uppmanade medlemsstaterna att genomföra de integrerade riktlinjerna och de uppdaterade landsspecifika rekommendationerna för Lissabonstrategin. Mot denna bakgrund bad Europeiska rådet kommissionen att under andra halvåret presentera förslag till förnyad Lissabonstrategi efter 2010 men förslaget kom att skjutas upp till våren 2010.

Toppmötet underströk särskilt vikten av att uppnå en fullt fungerande inre marknad, minska de administrativa bördorna, förbättra ramvillkoren för näringslivet, företag och innovation, främja partnerskap mellan företag, forskning och utbildning samt öka och förbättra kvaliteten på investeringar i forskning, kunskap och utbildning. Europeiska rådet framhöll vikten av att förebygga och begränsa den sjunkande sysselsättningen och dess negativa sociala konsekvenser. Vidare slog toppmötet fast att ett

extra socialt toppmöte om sysselsättning skulle hållas med arbetsmarknadens parter den 7 maj för att utvärdera om återhämtningsåtgärderna har främjat sysselsättningen samt diskutera flexicurity, rörlighet och reformer av arbetsmarknaden (se även kap. 23).

Integrerade rekommendationer

I enlighet artikel 121.2 och artikel 148 i EUF-fördraget ges rådet möjlighet att, på basis av rekommendationer från kommissionen, anta enskilda rekommendationer till medlemsstaterna mot bakgrund av medlemsstaternas genomförande av de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning. I januari presenterade kommissionen sitt förslag till länderspecifika rekommendationer (KOM(2009) 34 Volym I). Till skillnad från många medlemsstater fick Sverige inga rekommendationer (se även kap. 23).

Integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning

I april 2005 presenterade kommissionen sitt förslag till integrerade riktlinjer för perioden 2005–2008 (se faktapromemoria 2004/05:FPM66). Europeiska rådet enades i mars 2008 om att de integrerade riktlinjerna är fortsatt giltiga och bör ligga fast för nästa period 2008–2010, i enlighet med kommissionens förslag från december 2007 (se även avsnitt 23.2 för sysselsättningsriktlinjerna).

Arbetet under det svenska ordförandeskapet

Hösten var en viktig tidpunkt för att föra diskussionen framåt om efterföljaren till Lissabonstrategin, som senare kom att kallas EU 2020. Frågan fanns tidigt med i förberedelserna av det svenska ordförandeskapet, i nära samarbete med kommissionen, ordförandeskapstrion (Frankrike och Tjeckien) samt det efterföljande ordförandeskapet (Spanien). Diskussion kring centrala frågor för den framtida strategin fördes och slutsatser antogs i ett antal berörda rådskonstellationer under hösten, bl.a. i Ekofin-rådet, EPSCO-rådet, konkurrenskraftsrådet, miljörådet, transport-, telekom- och energirådet samt rådet för utbildning, ungdom och kultur. En policydiskussion fördes även i allmänna rådet.

Arbetet i rådet föregicks av ett antal högnivåkonferenser och informella ministermöten under ordförandeskapet som diskuterade efterföljaren till Lissabonstrategin. Syftet var att identifiera och enas kring ett antal centrala områden som den framtida strategin bör fokusera på och bädda för ett bra beslut under det spanska ordförandeskapet. Det handlar bl.a. om vikten av att; främja extern och intern öppenhet och en väl fungerande inre marknad; säkra hållbara offentliga finanser för framtida investeringar och välfärd; öka arbetskraftutbudet och minska utanförskapet; skapa en grönare ekonomi och ett innovativt företagsklimat samt främja investeringar i humankapital och forskning. Vidare hölls en högnivåkonferens som diskuterade kopplingen mellan jämställdhet och ekonomisk tillväxt i oktober i Stockholm samt en högnivåkonferens om

vikten av att involvera regionala och lokal aktörer i genomförandet av den framtida tillväxtstrategin. Skr. 2009/10:150

Kommissionens konsultation om EU 2020

Den 24 november presenterade kommissionen ett arbetsdokument – Samråd om framtidsstrategin EU 2020 (KOM(2009) 647), som ligger till grund för en bred konsultation om den framtida strategin. Dokumentet indikerar kommissionens vision för de långsiktiga prioriteringarna för att ställa om till en ”hållbar social marknadsekonomi”. Förslaget inbegriper tre prioriteringar: Tillväxt baserad på kunskap; Stärka människor i ett inkluderande samhälle samt Skapa en konkurrenskraftigare, grönare uppkopplad ekonomi. Det ska ske genom att fullt utnyttja den inre marknadens potential, sätta EU 2020 i ett globalt perspektiv, stödja tillväxt genom stabilitets- och tillväxtpakten, reflektera prioriteringar i offentliga budgetar samt en tydligare styrning av strategin.

Europeiska rådet möte i december

Mot bakgrund av kommissionens konsultation och diskussionen i rådet antog Europeiska rådet slutsatser om den framtida strategin. Slutsatserna understryker vikten av långsiktiga ambitiösa reformer i en framtida strategi mot bakgrund av krisens ekonomiska och sociala konsekvenser samt de utmaningar EU står inför med en åldrande befolkning, ökande ojämlikhet och klimatförändringarna. I enlighet med slutsatserna bör en ny strategi bidra till hållbara offentliga finanser, främja investeringar och social välfärd, skapa effektiva arbetsmarknader för alla och en effektiv inre marknad, främja utrikeshandel och öppenhet, bidra till övergången till en grönare ekonomi, främja bättre företagsklimat och ökad kunskapsbas inbegripet forskning och innovation.

Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning

I Sveriges nationella handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 (skr. 2008/09:34) redovisade regeringen sitt program för tillväxt och sysselsättning inom ramen för EU:s Lissabonstrategi för denna period. I strategin ingår att medlemsstaterna årligen ska utarbeta nationella handlingsprogram och rapportera till kommissionen hur programmet på nationell nivå genomförts. I början av oktober presenterade regeringen den årliga uppföljningsrapporten Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning – uppföljningsrapport 2009 (skr. 2009/10:34) i form av en skrivelse till riksdagen. Uppföljningsrapporten är inriktad på att redovisa de huvudsakliga åtgärderna som regeringen vidtog med anledning av den ekonomiska och finansiella krisen. Skrivelsen (skr. 2009/10:34) behandlades av riksdagen under slutet av året (riksdagens skrivelse 2009/10:148).

5 Strategin för hållbar utveckling

Hållbar utveckling betyder att nuvarande generationers behov uppfylls utan att kommande generationers förmåga att tillgodose sina behov äventyras. Slutsatserna från Europeiska rådet i december betonade att hållbarhetsstrategin fortsatt kommer att utgöra en långsiktig politisk ram för EU:s politik. Ett antal ohållbara trender kommer att kräva åtgärder bl.a. klimatförändringar, förlusten av biologisk mångfald och naturresurser.

EU:s gemensamma strategi för hållbar utveckling syftar till att uppnå en långsiktig hållbar utveckling där ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och miljöskydd går hand i hand och ömsesidigt stöttar varandra. Strategin innehåller mål och åtgärder på sju prioriterade områden samt andra horisontella frågor. Under hösten har den andra uppföljningen av strategin skett. Kommissionen lämnade den 24 juli en rapport till rådet och Europaparlamentet angående 2009 års genomgång av EU:s strategi för hållbar utveckling (se faktagruppmemorier 2009/10:FPM155). I årets lägesrapport redogörs för vilka framsteg, respektive brist på framsteg, som gjorts sedan 2007. En speciell arbetsgrupp tillsattes av det svenska ordförandeskapet för att ta fram underlag inför Europeiska rådets beslut.

Det svenska ordförandeskapet tog fram en ordföranderapport (16818/09) som innehåller dels en genomgång av hur utvecklingen varit inom de prioriterade områdena samt förslag till åtgärder för att nå strategins mål. Vidare gjordes en bedömning av hur strategin bör utvecklas i framtiden, bl.a. sett i ljuset av övriga EU-strategier.

Frågan om hållbarhetsstrategin behandlades vid Allmänna rådets möte den 16 november och 4 december. I slutsatserna vid Europeiska rådets möte den 10–11 december godkändes ordföranderapporten. Det betonades i slutsatserna att hållbarhetsstrategin kommer att fortsätta att utgöra en långsiktig politisk ram för EU:s politik. EU står inför ett antal ohållbara trender som kräver snabba åtgärder. Det krävs betydande extra insatser för att bromsa och göra anpassningar till klimatförändringarna, minska den höga energikonsumtionen i transportsektorn och vända utvecklingen när det gäller den pågående förlusten av biologisk mångfald och naturresurser. Det kommer i framtiden att krävas starkare fokusering på övergången till en trygg och hållbar koldioxid- och resurssnål ekonomi. Genomförande, kontroll- och uppföljningsmekanismer bör stärkas i den framtida översynen av strategin samtidigt som samordningsvinsterna med andra EU-strategier i synnerhet den nya EU 2020, bör noga beaktas. Europeiska rådet ska senast 2011 fatta beslut om när en omfattande översyn av hållbarhetsstrategin ska lanseras.

Regeringen fäster stor vikt vid budgetöversynen eftersom det finns ett starkt behov av att modernisera EU:s budget. Den är ett viktigt tillfälle för att diskutera och ge vägledning till kommissionen vad gäller framtida prioriteringar och inriktningen på nästa budgettram. Behandlingen av budgetöversynen bör vara avslutad i god tid innan förhandlingarna om nästa budgettram inleds.

I enlighet med Europeiska rådets beslut 2005 om budgetramen för perioden 2007–2013 samt 2006 års interinstitutionella avtal om budgetdisciplin mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen, skulle kommissionen senast före utgången av 2009 presentera en rapport om en heltäckande översyn av EU:s budget. Kommissionen fullföljde dock inte Europeiska rådets begäran eller det interinstitutionella avtalet. Stats- och regeringscheferna diskuterade tidtabellen för översynen vid Europeiska rådets möte 10–11 december. I slutsatserna från toppmötet uppmanas kommissionen att lägga fram rapporten om budgetöversynen så att riktlinjer beträffande prioriteringar kan lämnas under 2010.

Regeringen prioriterar översynsfrågan. Det är viktigt att få till stånd en vägledande diskussion om prioriteringar samt inriktningen på EU:s utgifter och inkomster innan förhandlingarna om den budgettram som ska gälla efter 2013 inleds. Behandlingen av budgetöversynen bör vara avslutad i god tid före dessa förhandlingar för att rent praktiskt kunna ge relevant vägledning till kommissionen. För regeringen är det mycket viktigt att alla utgifter och inkomster hanteras parallellt i budgetöversynen.

Regeringens övergripande ståndpunkt är att översynen – utifrån en diskussion om framtida gemensamma prioriteringar – bör leda till en djupgående reform av EU:s budgettram och utgiftsstruktur samt en omprioritering av utgifter. Den framtida budgeten bör grunda sig på subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning. Andra centrala utgångspunkter är budgetrestriktivitet och samstämmighet mellan politikområden.

Breda områden inom vilka vissa åtgärder kan påvisa europeiskt mervärde, men inte automatiskt finansiering, är konkurrenskraft, miljö, rättsliga och inrikes frågor samt yttre förbindelser. Regeringen förordar omfattande reformer och kraftiga minskningar av utgifterna för den gemensamma jordbrukspolitik. Även sammanhållningspolitiken måste reformeras, både i fråga om innehåll och omfattning. Utgifterna för sammanhållningspolitiken bör minskas som ett resultat av större fokus på konvergens. Utgifterna på det här området bör inriktas på ekonomisk och social sammanhållning i de delar av unionen där de behövs mest, dvs. främst de nya medlemsländerna. I övriga delar av EU bör nationella och regionala insatser vara basen för regional utveckling.

Regeringen anser att inkomstsystemet bör vara rättvist och det gemensamma budgetsystemet bör leda fram till en rättvis bördefördelning mellan medlemsländerna, vilket bara kan uppnås om utgiftssidan också reformeras. Om tillräckliga utgiftsreformer inte genomförs, krävs fort-

7 Utvidgningsprocessen

Utvidgningen är en av EU-samarbetets största framgångar och har starkt bidragit till säkerhet, stabilitet och ekonomisk utveckling i Europa. Den fortsatta utvidgningsprocessen är av strategisk betydelse för unionen som helhet. Sverige har under året fortsatt fäst vikt vid att principerna för utvidgningsprocessen upprätthålls. Det är angeläget för EU:s trovärdighet att de åtaganden och beslut som fattats på utvidgningsområdet respekteras. Takten i EU-närmandet avgörs av de enskilda ländernas reformframsteg och anpassning till EU:s regelverk. Utvidgningen var en prioriterad fråga för det svenska ordförandeskapet, och flera viktiga framsteg har nåtts under ordförandeskapet.

7.1 Kommissionens utvidgningsstrategi

Den 14 oktober presenterade kommissionen sitt årliga utvidgningspaket. Detta innehåller dels en övergripande utvidgningsstrategi för 2009–2010, dels översynsrapporter för kandidatländerna Turkiet, Kroatien, Makedonien (FYROM) samt länderna på västra Balkan och Island som har ett medlemskapsperspektiv. Kommissionen noterar framsteg i samtliga berörda länder, trots de senaste årets globala ekonomiska kris. Sverige delar överlag lägesbedömningen och de slutsatser som kommissionen presenterar.

7.2 Samarbets- och verifikationsmekanismen

Inför Bulgariens och Rumäniens EU-anslutning beslöts att kommissionen även efter unionsinträdet ska fortsätta att granska ländernas anpassningsarbete inom området för rättsliga och inrikes frågor samt inom jordbruksområdet. Granskningen sker inom ramen för den s.k. Samarbets- och verifikationsmekanismen (CVM) och som bl.a. innebär att länderna ska rapportera om sina framsteg till kommissionen var sjätte månad. Rådet slog i september 2009 återigen fast att CVM fortsätter till dess fastställda riktmärken uppfyllts.

7.3 Kroatien

Med framstegen under det svenska ordförandeskapet har Kroatien tagit steget in i slutskedet av medlemskapsförhandlingarna, som pågått sedan oktober 2005. Efter det att förhandlingarna under större delen av året blockerats genom gränstvisten mellan Slovenien och Kroatien, kunde en förhandlingsprocess understödd av Sverige och kommissionen leda fram till en bilateral överenskommelse om att låta en skiljedomstol avgöra

gränstvisterna. Skiljedomsavtalet skrevs under av de båda ländernas regeringschefer i Stockholm den 4 november.

Som ett resultat av överenskommelsen kunde före årets slut sex förhandlingskapitel öppnas och tio stängas. Sammantaget har därmed 28 av 35 kapitel öppnats och 17 stängts. Under det svenska ordförandeskapet nåddes också en överenskommelse om ett finansiellt paket som definierar de finansiella ramarna för de första åren efter anslutningen. Upprättandet av en arbetsgrupp för att författa Kroatiens anslutningsfördrag i december kan ses som en ytterligare indikator på att förhandlingarna nu nått slutskedet.

Kommissionen konstaterar i årets översynsrapport att om man lyckas bibehålla reformtakten kan förhandlingarna komma att avslutas under 2010. Betydande utmaningar kvarstår dock vad gäller bl.a. rättsväsendet och korruptionsbekämpningen, den offentliga förvaltningen och säkerställandet av grundläggande rättigheter.

Problemen med Kroatiens samarbete med krigsförbrytartribunalen ICTY fortsätter, trots förnyade kroatiska ansträngningar under hösten, och kan påverka möjligheterna att avsluta förhandlingarna under 2010.

7.4 Turkiet

Efter beslut av rådet inleddes anslutningsförhandlingarna med Turkiet den 3 oktober 2005. Förhandlingarna har fortsatt framåt och två ytterligare kapitel har kunnat öppnas under året. Det ena av dessa (miljökapitlet) öppnades under det svenska ordförandeskapet. Detta innebär att 12 av totalt 35 kapitel har hittills öppnats i förhandlingarna.

Turkiets regering har under året antagit en nationell plan för anpassningen till EU:s regelverk. Vissa framsteg har gjorts för att bl.a. stärka det rättsliga systemet, kulturella rättigheter och att minska militärens inflytande på det civila området. Regeringen har också lanserat ett politiskt initiativ för att stärka alla medborgares grundläggande rättigheter, även för dem som tillhör minoriteterna.

Samtidigt har avsaknaden i Turkiet av inrikespolitisk enighet kring större reformer begränsat reformtakten, däribland frågan om en ny konstitution. Författningsdomstolens förbud i december av det kurdiska partiet DTP visar att ytterligare reformer behövs inom detta område. Sverige har bilateralt och i EU-sammanhang fortsatt understryka vikten av att konkreta reformer genomförs, särskilt inom områden som minoritetsrättigheter, yttrandefrihet, jämställdhet och rättsväsendet. Turkiet har fortsatt att driva en aktiv utrikespolitik i regionen. Viktiga steg har t.ex. tagits i syfte att normalisera relationerna med Armenien.

En försvarande faktor för medlemskapsförhandlingarna har varit att Turkiet inte uppfyllt EU:s krav på att öppna landets hamnar och flygplatser för fartyg och flyg också från Republiken Cypern. Alltjämt är åtta förhandlingskapitel frusna som en följd av detta, i enlighet med EU:s beslut i december 2006.

En lösning av Cypernfrågan skulle positivt påverka Turkiets EU-närmande. Sverige har givit starkt stöd till den pågående officiella förhandlingsprocess som inleddes den 3 september 2008 mellan de turkiska och grekcypriska parterna för att lösa Cypernfrågan under FN:s

7.5 Makedonien (fYROM)

Under hösten rekommenderade kommissionen att inleda anslutningsförhandlingar med Makedonien (före detta jugoslaviska republiken Makedonien, fYROM). En viktig förutsättning för kommissionens rekommendation var att president- och lokalvalen under våren genomfördes på ett sätt som motsvarar grundläggande internationell standard. Europeiska rådet i december beslöt att ta upp frågan om öppning av anslutningsförhandlingar med Makedonien under det spanska ordförandeskapet våren 2010. Regeringen i Skopje uppmuntrades samtidigt att vidta ytterligare ansträngningar för att så snart som möjligt lösa frågan med Grekland om landets internationellt erkända namn.

7.6 Montenegro

I april beslutade rådet med stöd av Sverige att ge kommissionen i uppdrag att utarbeta ett yttrande avseende förutsättningar för att inleda förhandlingar med Montenegro. Landets Stabiliserings- och associeringsavtal (SA-avtal) förväntas träda i kraft under våren 2010.

De parlamentsval som ägde rum i mars genomfördes, med undantag för vissa brister, i princip i enlighet med internationell standard.

7.7 Albanien

Albanien har gjort framsteg i sitt EU-närmande. Stabiliserings- och associeringsavtal (SA-avtal) med EU trädde i kraft den 1 april. Den 28 april ansökte Albanien om medlemskap i EU och under det svenska ordförandeskapet beslutade rådet att ge kommissionen i uppdrag att utarbeta ett yttrande om förutsättningarna för att inleda förhandlingar.

De parlamentsval som ägde rum under våren anses i princip ha genomförts i enlighet med internationell standard. Dialogen mellan politiska partier har emellertid försämrats och oppositionen har valt att inte delta i parlamentets arbete. Ansträngningarna för att uppfylla kraven för viseringsfrihet gentemot EU fortsätter.

7.8 Island

Den 23 juli överlämnade Island sin medlemskapsansökan till det svenska ordförandeskapet. Kort tid därefter, genom beslut vid rådets möte den 27 juli, fick kommissionen i uppdrag att utarbeta ett yttrande om Islands ansökan. När kommissionen har slutfört sin bedömning under det spanska ordförandeskapet väntas EU-länderna fatta beslut om att tilldela Island kandidatlandsstatus och inleda anslutningsförhandlingar.

Ett viktigt steg i Serbiens EU-närmandeprocess togs den 22 december då det svenska ordförandeskapet kunde ta emot en medlemskapsansökan. Kort dessförinnan hade rådet beslutat att låta Serbiens interimsavtal (IA) träda i kraft. Beslutet möjliggjordes av att Serbiens samarbete med krigsförbrytartribunalen (ICTY) förbättrats i tillräckligt hög grad under 2009 och att ICTY:s chefsåklagare i sin rapport till FN:s säkerhetsråd i december förklarade sig vara nöjd med Serbiens samarbete. Serbien har sedan februari unilateralt tillämpat IA. Något beslut att inleda ratificeringsprocessen av SA-avtalet togs dock inte. Rådet beslöt i december att ta ställning till frågan inom sex månader, baserat på en bedömning av Serbiens fortsatta samarbete med ICTY.

7.10 Bosnien–Hercegovina

Bosnien och Hercegovinas Stabiliserings- och associeringsavtal (SA-avtal) förväntas träda i kraft under 2010. Betydande interna motsättningar om landets politiska framtid kvarstår, något som fördröjer reformer nödvändiga för EU-närmandet. I syfte att undvika att Bosnien och Hercegovina hamnar efter den övriga regionen i sitt EU-närmande tog det svenska ordförandeskapet initiativ till en högnivådialog med de politiska ledarna om vad som krävs för att landet ska göra framsteg i den euro-atlantiska integrationsprocessen. Dialogen omfattar såväl mindre omfattande konstitutionella ändringar som efterlevnad av villkoren för en avveckling av internationella samfundets höge representant (OHR). Ansträngningarna för att uppfylla kraven för viseringsfrihet gentemot EU fortsätter i landet.

7.11 Kosovo

Den politiska situationen i Kosovo har under året präglats av arbetet efter självständighetsförklaringen. I de albanskdominerade delarna av landet har Kosovos egna institutioner tagit över, medan den kosovoserbiska minoriteten till del har skapat egna parallella strukturer. Därför återstår ännu att finna lösningar på hur den internationella närvarons olika komponenter ska kunna verka effektivt i hela Kosovo. Situationen har överlag varit stabil och under hösten genomfördes val för kommunala styrelser och borgmästare i 36 av landets 38 kommuner. Kosovos samarbete med det internationella samfundet har fungerat väl och genomförandet av den s.k. statusplanen har gjort framsteg. En stor utmaning för Kosovo är dock landets ekonomiska utveckling. Kosovo blev under året medlem i Internationella valutafonden och Världsbanken.

Sverige spelar även fortsättningsvis en aktiv roll genom det omfattande bilaterala utvecklingsarbetet, det svenska bidraget till KFOR, EULEX och den internationella civila närvaron.

Rådet beslutade den 30 november om viseringsfrihet för medborgare från Makedonien (FYROM), Montenegro och Serbien vid inresa i EU/Schengenområdet. Viseringsfriheten gäller från och med den 19 december och omfattar resenärer som reser på biometrisk pass för vistelse upp till 90 dagar inom en sexmånadersperiod.

7.13 EU:s finansiella stöd till västra Balkan och Turkiet

EU är den största givaren till länderna på västra Balkan och Turkiet genom instrumentet för förmedlemskapsstöd, IPA. Stödet genom IPA uppgår till totalt ca 11,5 miljarder euro för perioden 2007–2013 och syftar till att stödja mottagarländernas EU-närmandeprocesser. Under året har Sveriges verkat för att göra kopplingen mellan IPA och utvidgningen tydligare. Sverige har fortsatt aktivt verkat för att mottagarländernas roll ska öka när det gäller programmering och genomförande av stödet, samt att stärka givarsamordningen i fält genom tydliga konsultationsprocesser. I detta syfte arrangerade Sverige i oktober i samarbete med kommissionen konferensen ”Effective Support for Enlargement”. Under hösten undertecknades ”Western Balkan Investment Framework”, en stor satsning där kommissionen och ett antal banker ingår. Kommissionens bidrag uppgår till närmare 100 miljoner euro och Sverige bidrar med 20 miljoner kronor.

Konferens om västra Balkan

Det svenska ordförandeskapet och kommissionen arrangerade i december en konferens om västra Balkan i Bryssel. Konferensen skedde i samarbete med regionens samarbetsorgan Regional Cooperation Council. Under konferensen diskuterades hur länderna i regionen ska kombinera nödvändiga budgetnedskärningar med regionalt samarbete på infrastrukturområdet, allt inom ramen för den fortsatta reformprocessen mot EU-medlemskap.

DEL 2 EU:S FÖRBINDELSER MED OMVÄRLDEN

8 Utrikes- och säkerhetspolitik

Målen med den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är bl.a. att skydda unionens gemensamma värden och intressen, stärka unionens säkerhet och främja internationellt samarbete. EU:s globala aktörsroll utgår från en tydlig agenda för fred, utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige, och det svenska ordförandeskapet, har under året förberett införandet av de nya strukturerna enligt Lissabonfördraget och i en rad andra avseenden fortsatt arbetet med att stärka EU som global aktör.

8.1 Nya förutsättningar för EU som global aktör

Sveriges, och det svenska ordförandeskapets, strävan har varit att stärka unionens förutsättningar att agera vid internationella kriser och samverka med andra för att bidra till fred och utveckling globalt.

Lissabonfördraget, som trädde i kraft den 1 december, ger EU helt nya förutsättningar för att kunna genomföra en samstämmig och effektiv utrikespolitik. Med en hög representant för unionens utrikespolitik, en permanent ordförande i Europeiska rådet och en gemensam utrikestjänst, garanteras unionen de instrument som behövs för att agera mer kraftfullt och med en tydligare identitet gentemot resten av världen.

Arbetet med de institutionella förändringarna påbörjades redan under våren under det tjeckiska ordförandeskapet. Utformningen av den nya strukturen har dock konkretiserats först under svenskt ordförandeskap.

I oktober antog Europeiska rådet det svenska ordförandeskapets rapport om den nya utrikestjänsten. Rapporten kommer att utgöra grunden för det förslag till tjänstens utformning som den Höga Representanten ska lägga fram under våren 2010. Rapporten anger principerna för utrikestjänstens organisation, rättsliga grund och finansiering. Vidare innehåller rapporten riktlinjer för hur tjänsten ska bemannas samt vilken roll som bör ges EU-delegationerna runt om i världen.

Vid Europeiska rådet i oktober uppmanades den Höga Representanten att presentera sitt förslag med sikte på ett beslut i rådet senast i slutet av april 2010. Denna uppmaning upprepades i samband med Europeiska rådets möte i december.

EU är en synlig och alltmer efterfrågad aktör på den globala arenan. Under det gångna året har utvecklingen av EU:s förmåga att genomföra insatser till stöd för internationell fred och säkerhet fortsatt att utvecklas. För närvarande genomförs drygt ett tiotal civila och militära EU-ledda insatser till stöd för internationell fred och säkerhet, ofta i nära samarbete med FN.

Sverige har fortsatt att bidra till utvecklingen av denna förmåga och bidrar med personal till samtliga insatser. Det svenska ordförandeskapet drev en ambitiös agenda för fortsatt utveckling av EU:s krishanteringsförmåga. Bland annat antog ministrarna en deklaration om den framtida utvecklingen av denna förmåga, i ljuset av tidigare erfarenheter och med beaktande av Lissabonfördragets nya förutsättningar. Se nedan om andra initiativ på olika delområden.

I samband med Lissabonfördragets ikraftträdande ändrades benämningen på den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) till den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP). När det gäller detta politikområde innebär Lissabonfördraget i stora drag att den praxis som har etablerats under de senaste åren fördragsfästs och presenteras på ett mer överskådligt sätt. Det finns dock ett par nyheter som bör uppmärksammas. Det gäller upprättande av ett närmare samarbete på försvarsmaterielområdet i syfte att stärka EU:s och deltagande länders kapacitet att genomföra fredsfrämjande insatser (det s.k. permanenta strukturerade samarbetet) samt upprättande av en mekanism för snabb finansiering av insatser i ett inledande skede (den s.k. startfonden). De närmare bestämmelserna när det gäller det permanenta strukturerade samarbetet och startfonden kommer att beslutas av medlemsstaterna i ett senare skede.

Insatser i kontinuerlig förändring

EU:s militära och civila krishanteringsinsatser inom ramen för GFSP utgör ett konkret uttryck för unionens vilja och förmåga att bidra till fred och säkerhet i konfliktområden på ett globalt plan. Sammanlagt tolv insatser – två militära, åtta civila och två civil-militära, bedrevs under 2009, i Afrika, Europa och Asien.

Efter ett framgångsrikt genomfört mandat avslutades under våren EUFOR Tchad/CAR. Som förutsett övergick ansvaret för den internationella militära närvaron i Tchad och Centralafrikanska republiken då till FN, dock med fortsatt europeiskt deltagande. Genom EUFOR Tchad/CAR bidrog EU – bl.a. med svenskt deltagande – till stabiliteten och humanitära aktörers möjlighet att agera i landet – under en period som präglades av betydande regional osäkerhet.

Mandatet för EU:s marina insats utanför Somalias kust – Operation Atalanta – förlängdes under året med ytterligare ett år. Tillsammans med andra internationella aktörer bidrog insatsen, i vilken Sverige deltog, till att bekämpa sjöröveri och att skydda hjälpleveranser från World Food Programme till Somalia.

Mot bakgrund av den allt svårare situationen i Somalia inledde EU därutöver – och som en del av ett bredare engagemang - planering för en möjlig utbildningsinsats av somaliska säkerhetsstyrkor, i nära samarbete med främst Afrikanska unionen.

Diskussionerna fortsatte om fortsatt militär närvaro i Bosnien–Hercegovina i ljuset av EU:s bredare engagemang i landet.

EU:s polis- och rättstatsinsats i Kosovo – med upp till 1 800, utsända EU:s överlägset största och mest komplexa civila insats hittills – byggde upp sin verksamhet. Den innefattar mandat att genomföra polis- och rättsfunktioner i värdnationens ställe.

EU:s polisinsats i Afghanistan fortsatte att utveckla sin verksamhet. Under det svenska ordförandeskapet gjordes betydande ansträngningar att stärka insatsen, som en del av en höjd EU-profil i Afghanistan. Insatsen kom närmare målet om en fördubblad personalstyrka.

EU:s civila observatörsinsats i Georgien, som inrättades efter kriget i Georgien i augusti 2008, förlängdes under 2009. Sedan FN:s respektive OSSE:s observatörsmissioner avvecklats under 2009 har betydelsen av EU:s insats – som det internationella samfundets ögon och öron i området – ökat ytterligare.

I Irak inleddes EU:s insats, för att stärka rättsväsendet, utbildning av irakiska tjänstemän. Utbildningarna hade tidigare genomförts uteslutande i olika EU-länder p.g.a. det allvarliga säkerhetsläget i Irak.

Förbättrad förmåga att genomföra fredsfrämjande insatser

Arbetet med att förbättra EU:s civila och militära krishanteringsförmåga har fortsatt under året och varit en viktig del i ordförandeskapets målsättning att stärka EU som global aktör.

Efterfrågan på EU:s engagemang i civil internationell fredsfrämjande verksamhet är stor och unionen behöver höja sin förmåga att genomföra insatser till samma nivå som sina ambitioner.

På den civila sidan stärktes under året EU:s förmåga att genomföra fredsfrämjande insatser i flera avseenden. Under hösten fattade EU beslut om att stärka förmågan till snabba insatser genom att utveckla användandet av de civila snabbinsatsgrupperna, etablera lager för förmågeavgörande materiel såsom bepansrade fordon och skyddsutrustning samt effektivisera upphandling av materiel. Medlemsstaterna var eniga om att föra civil och militär förmågeutveckling närmare varandra.

Baserat på EU:s fleråriga erfarenhet av polisinsatser uppdaterades och förbättrades konceptet för polisinsatser. Åtgärder vidtogs även för att förbättra och bredda medlemsstaternas nationella arbete med att rekrytera, utbilda och sända ut mer civil personal i fält. Detta arbete omfattar bl.a. nationell lagstiftning och regelverk, budgethantering och utbildning.

Beslut fattades om att stärka utbildning inom jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Arbete har även bedrivits för att förbättra EU:s militära krishanteringsförmåga.

Som ett led i detta tog Sverige under sitt ordförandeskap initiativ till en politisk diskussion om att öka användbarheten av EU:s stridsgrupper. Det svenska initiativet ledde till att EU:s försvars- och utrikesministrar vid rådsmötet i november kunde enas om riktlinjer för att öka flexibiliteten och användbarheten av stridsgrupperna. Dessa riktlinjer anger att en stridsgrupp i särskilda fall ska kunna användas för annat än snabbinsats om de medlemsstater som tillhandahåller stridsgruppen önskar det och rådet så beslutar. Riktlinjerna medför därmed en ökad flexibilitet samtidigt som förmågan till snabbinsats bibehålls. Vidare uppmanas medlemsstaterna att öka samarbetet mellan de olika stridsgrupperna som ställs i beredskap, i syfte att uppnå synergier och dra lärdomar av varandra.

Arbete har även fortsatt för att åtgärda de brister som identifierats vad gäller EU:s militära förmåga att hantera kriser. I syfte att råda bot på nuvarande kapacitetsbrister inom bl.a. flygtransport och helikoptrar, har Europeiska försvarsbyråns styrelse under året fattat beslut om fördjupade samarbetsprojekt inom dessa områden. Arbete har även fortsatt för att skapa förutsättningar för en effektivare sjöövervakning, såväl inom EU som vid fredsfrämjande insatser, och rådet antog i november slutsatser med denna målsättning.

Arbete har även bedrivits under året för att skapa en mer öppen europeisk försvarsmaterielmarknad och förbättrade konkurrensvillkor för den europeiska försvarsindustrin, vilket var en viktig fråga under det svenska ordförandeskapet. I juli antog rådet ett direktiv om försvars- och säkerhetsupphandling, vilket bl.a. syftar till att minska möjligheterna för EU:s medlemsstater att använda undantagsbestämmelser från likvärdiga upphandlingsförfaranden, med hänvisning till att skydda nationella försvars- och säkerhetsintressen. I november antog EU:s försvarsministrar en politisk deklaration om vikten av likvärdiga konkurrensvillkor inom försvarsindustrin, samt gav Europeiska försvarsbyrån i uppdrag att ta fram en handlingsplan för fortsatt arbete. Deklarationen lyfter fram behovet av ökad konkurrens och transparens inom försvarsmaterielområdet.

Som ett led i EU:s arbete att verka för civil-militär samverkan tog det svenska ordförandeskapet under hösten initiativ till att arbeta för förbättrad samordning i utvecklingen av civila och militära resurser inom EU. Initiativet handlar om att undersöka civil-militära synergier på en rad områden inom förmågeutvecklingen, såsom strategisk och taktisk transport, logistik, kommunikationer, medicinskt stöd, säkerhets- och skyddsaspekter för t.ex. personal, träning, nyttjande av rymdförmågor samt utbyte av teknisk expertis inom specifika områden. Rådet beslutade i november att arbetet skulle tas vidare och under våren 2010 ska en arbetsplan presenteras av rådssekretariatet.

Under det svenska ordförandeskapet togs initiativ för att stärka EU:s dialog- och medlingskapacitet. Bland annat genomfördes ett möte med utrikesministern, SG/HR Solana och samtliga EU:s särskilda representanter. Dessutom utarbetades och godkändes ett koncept för att stärka EU:s kapacitet på detta område.

Samarbete med andra organisationer, framför allt med FN, spelar en framträdande roll i EU:s säkerhets- och försvarspolitik. Sedan antagandet av den gemensamma deklarationen om samarbete mellan EU och FN 2003 har ett gemensamt uttalande antagits om samarbetet på det fredsfrämjande området. Under det senaste året har arbetet med att genomföra målsättningarna i detta uttalande fortsatt, bl.a. genom utökade kontakter mellan EU:s rådssekretariat och FN-sekretariatet.

Samarbetet mellan EU och FN i fält är också av stor betydelse. Samarbetet i samband med förberedelserna och genomförandet av EU:s militära insats i Tchad/Centralafrikanska republiken var ett bra exempel på framgångsrikt samarbete mellan de båda organisationerna. Detsamma gäller samarbetet mellan EU och FN i samband med planeringen och genomförandet av GSPF-insatsen i Kosovo. Samarbetet med FN och World Food Programme inom ramen för EUFOR Atalanta, EU:s marina insats utanför Somalias kust, är ytterligare ett exempel på ett nära och framgångsrikt samarbete mellan organisationerna.

Samarbetet mellan EU och Nato är också av stor betydelse i krishanteringssammanhang. Behovet av nära samarbete är särskilt stort i områden där både EU och Nato är närvarande med fredsfrämjande personal. Som exempel kan nämnas Afghanistan och Kosovo. Under det svenska ordförandeskapet har särskild uppmärksamhet ägnats åt EU-Nato-relationen. Sverige har på olika sätt verkat för ett närmare utbyte på olika nivåer. Bland annat arrangerades ett möte mellan Nato:s nytillträdde generalsekreterare och EU:s utrikes- och försvarsministrar för diskussion om bl.a. engagemanget i Afghanistan.

Samarbetet med Afrikanska unionen (AU) spelade fortsatt en framträdande roll i EU:s arbete för att stärka fred och säkerhet i Afrika (se vidare under avsnitt 11.6 Afrika).

Under året fortsatte samarbetet med ett antal länder utanför EU som deltar i unionens fredsfrämjande insatser. Det svenska ordförandeskapet tog initiativ till en diskussion om hur samarbetet med icke-EU-länder som bidrar med personal till EU-insatser kan utvecklas. Detta arbete kommer att fortsätta under 2010.

Kvinnor, fred och säkerhet

EU:s arbete för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet har utvecklats och fördjupats under året. Sverige arbetar aktivt inom EU för att stärka resolutionen. Arbetet vilar på en helhetssyn om säkerhet, utveckling och mänskliga rättigheter. En nationell handlingsplan (NAP) för resolutionen antogs av regeringen i februari för perioden 2009–2012. NAP genomförs på nationell, regional och global nivå. FN:s säkerhetsrådsresolution 1820 (2008) mot sexuellt våld i väpnade konflikter utgör en fördjupning och ett förtydligande av skyddsaspekten av resolution 1325.

Under det svenska ordförandeskapet genomfördes bl.a. seminarier i Bryssel om utbildningsaspekter av resolutionerna 1325 och 1820 inom ESFP och arbetet med NAP för 1325. Under European Development Days i Stockholm i oktober anordnades ett seminarium för strategiska

diskussioner om 1325 med bland andra Liberias president Ellen Johnson-Sirleaf och kommissionär Margot Wallström.

Inom ramen för EU:s arbete i FN har Sverige varit pådrivande för tillskapandet av en ny FN-organisation för kvinnors rättigheter och utveckling. Den nya organisationen samlar FN:s expertis och mandat på jämställdhetsområdet till en enhet som ska driva på hela FN:s arbete med dessa frågor. I FN:s arbete med genomförandet av resolutionerna 1325 och 1820 har EU varit en viktig aktör. 1325 har dessutom ytterligare stärkts genom FN:s två nya säkerhetsrådsresolutioner 1888 och 1889 (2009).

Klimatförändringar och säkerhet

Under året har EU:s arbete med klimat och säkerhet tagits vidare. Det svenska ordförandeskapet ordnade bl.a. en konferens om miljö, klimatförändringar och säkerhet i Stockholm.

I december antog rådet en rapport, samt rådsslutsatser, om EU:s fortsatta arbete med klimat och säkerhet. I rådets slutsatser betonas bl.a. att den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna utgör ett av de instrument som EU har till sitt förfogande för att möta klimatförändringarnas konsekvenser för säkerheten.

8.3 EU som aktör i FN

Under året har EU, med aktiv svensk medverkan och under svenskt ordförandeskap, spelat en central roll i FN:s arbete. Under det svenska ordförandeskapet höll EU närmare 200 anföranden varav 19 i säkerhetsrådet. EU har fortsatt att vara drivande i flera förhandlingsprocesser och varit en nyckelaktör i de flesta resolutioner och initiativ, bl.a. i Mellanösternresolutionerna.

Det reformarbete som har präglat FN under de senaste åren har fortsatt även under året. EU har under året arbetat aktivt för att stödja generalsekreterarens olika förslag om fortsatt reformering av FN:s styrning och förvaltning. Genom det svenska ordförandeskapet har EU varit en central aktör i att förhandla fram FN:s reguljära budget 2010–2011 samt i att driva frågan om reform av skalorna för medlemsstaternas bidrag till FN. Mellanstatliga förhandlingar om reformer av säkerhetsrådet har inletts under året. Medan EU-länderna är överens om vikten av att reformera säkerhetsrådet råder det oenighet om hur detta bör ske.

EU har fortsatt att arbeta för att göra FN:s fredsbyggande kommission till ett effektivt verktyg för stats- och fredsbyggande och förhindra att länder återfaller i konflikt, med särskild inriktning på översynen av kommissionen som ska göras 2010. EU har också spelat en aktiv roll i förhandlingarna för att stärka FN:s fredsfrämjande kapacitet. EU har medverkat aktivt i genomförandet av FN:s strategi mot terrorism och bidragit till arbetet med att försöka nå en överenskommelse om en övergripande konvention mot terrorism.

I FN är EU en ledande aktör inom de olika organ som behandlar mänskliga rättigheter (MR). EU har under året fortsatt vara djupt

engagerat i att verka för att MR-rådet i Genève ska bli ett verksamt forum för behandling av utvecklingen i världens länder såväl som av tematiska frågor på området.

På utvecklingsområdet har ansträngningarna för att uppnå millenniemålen förstärkts med EU som en aktiv och pådrivande aktör.

EU har under året fortsatt bidragit till uppföljningen av FN:s högnivåpanel för samstämmighet på det ekonomiska och sociala området. Arbetet med reformeringen av FN:s jämställdhetsarbete har varit intensivt, och ett beslut i generalförsamlingen lägger första byggstenen för en ny och effektivare organisation på jämställdhetsområdet. I oktober höll Sverige EU:s anförande i Generalförsamlingen med anledning av uppmärksammandet av 15-årsjubileet av den internationella konferensen om befolkning och utveckling (International Conference on Population and Development, ICPD). I talet betonades vikten av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, bl.a. framhölls att ökad tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa är nödvändigt för att nå millenniemålen.

Det nära samarbetet mellan EU och FN när det gäller fredsfrämjande insatser har fortsatt att utvecklas under året. Förutom ett allt närmare samarbete mellan EU:s rådssekretariat och FN-sekretariatet har ett nära samarbete i fält skett, bl.a. i Demokratiska republiken Kongo, Tchad och Kosovo. Se vidare avsnitt 8.2 Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna – Samarbete med andra aktörer.

8.4 OSSE och Europarådet

EU är en viktig aktör inom såväl Europarådet som Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

Ett av de prioriterade områden som EU definierat inom ramen för sitt arbete med civil krishantering är främjandet av rättsstatens principer, vilket tillhör såväl Europarådets som OSSE:s kärnområden.

Arbetet med att genomföra beslutet från toppmötet i Warszawa 2005, om ett fördjupat samarbete mellan Europarådet och EU, fortskrider och har varit en prioritering under året. Samarbetets fördjupning återspeglas i samarbetsavtal (MoU) mellan Europarådet och EU från 2007 och genom särskilt samarbetsavtal med EU:s MR-byrå i Wien samt genom gemensamma biståndsprogram. Ett gemensamt ramverk för demokratiarbete och normutveckling av arbetet med mänskliga rättigheter har utvecklats under senare år. I och med Lissabonfördragets ikraftträdande inträdde också en skyldighet för EU att ansluta sig till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Detta arbete, liksom förberedelserna inför nästa års Interlakenkonferens om Europadomstolen för de mänskliga rättigheternas framtid, påbörjades under det svenska ordförandeskapet.

Under 2009 stärktes EU som aktör i OSSE, vilket bl.a. var tydligt inom ramen för dialogen om Europas framtida säkerhet i den s.k. Korfuprocessen. EU-samordningen ökade och EU:s synpunkter fick större genomslag i organisationens verksamhet. Arbetet med att främja samarbetet mellan EU och OSSE, inte minst när det gäller insatser för konfliktförebyggande, krishantering och postkonfliktrehabilitering i fält

fortsatte under året. EU och OSSE samarbetade även effektivt under EU:s ledning i anslutning till valet i Afghanistan. Till grund för det operativa samarbetet ligger de riktlinjer för samarbete med OSSE som EU:s utrikesministrar antog 2003.

8.5 Internationella brottmålsdomstolen

Det finns ett starkt stöd från den Europeiska unionen till den Internationella brottmålsdomstolen (ICC) för att förebygga folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser och för att se till att straffrihet för förövarna av dessa brott utesluts. Som ett led i detta arbete har EU, inte minst under det svenska ordförandeskapet, bl.a. uppvakttat ett stort antal länder för att uppmuntra dessa att ansluta sig till domstolens stadga.

Enskilda länder har också uppvakttats och påmint om den samarbetskyldighet de har med domstolen. EU har även verkat för att de lagändringar som krävs för att leva upp till stadgans bestämmelser genomförs i statsparternas nationella lagstiftning. Samarbets- och partnerskapsavtal som EU slutit med tredjeländer innehåller som regel också en ICC-klausul. Stöd har vidare getts till enskilda organisationer som på olika sätt främjar universell anslutning till domstolens stadga och ICC:s arbete. EU-arbetet på detta område har nu också inriktats mot att förbereda den översynskonferens avseende domstolens stadga som äger rum sommaren 2010 i Kampala, Uganda.

8.6 EU:s arbete för att främja respekten för mänskliga rättigheter i världen

EU är en global aktör för de mänskliga rättigheterna. Under det svenska ordförandeskapet har en prioritet varit att integrera de mänskliga rättigheterna i bredden av EU:s utrikespolitiska arbete.

EU:s arbete mot dödstraff, tortyr, våld mot kvinnor samt arbetet rörande MR-försvare, barnets rättigheter, barn i väpnade konflikter och respekten för den internationella humanitära rätten har fortsatt i enlighet med de särskilda EU-riktlinjerna på dessa områden. Över 230 individuella fall av MR-försvare vars mänskliga rättigheter kränkts, har särskilt tagits upp genom uppvaktningar och uttalanden under det svenska ordförandeskapet.

FN:s arbete för mänskliga rättigheter (MR) har hög prioritet för EU. I FN:s generalförsamling har EU under det svenska ordförandeskapet framför allt arbetat för antagandet av landresolutioner om Nordkorea, Burma/Myanmar och Iran, samt ett antal tematiska resolutioner, t.ex. om religiös intolerans och barnets rättigheter.

En annan viktig fråga för EU är hur FN:s MR-råd i Genève ska bli ett verksamt forum för behandling av MR-utvecklingen i världens länder såväl som av tematiska frågor på området. Tonvikt har också lagts på MR-rådets arbete med att uppmärksamma övergrepp i enskilda länder. På EU:s initiativ uppmanade rådet enhälligt till ett frigivande av Aung San Suu Kyi och alla andra politiska fångar i Burma. Andra viktiga

frågor har varit förlängningen av rådets rapportörsmandat för bl.a. Sudan och Somalia, samtidigt som försöken att försvaga rådets arbete gentemot dessa och andra länder har motverkats från EU:s sida. Under året har också EU:s medlemsstater kunnat arbeta med MR-rådets nya allmänna granskningar av alla FN:s medlemsstaters efterlevnad av de mänskliga rättigheterna. Utgångspunkten för EU:s arbete är att arbetet i FN ska skärpas och utvecklas.

Under det svenska ordförandeskapet fattade rådet beslut att EU ska ansluta sig till FN:s konvention om funktionsnedsattas rättigheter. Bekämpandet av rasism och religiös intolerans har också prioriterats från EU:s sida, inte minst i samband med uppföljningskonferensen till FN:s världskonferens mot rasism (den s.k. Durbankonferensen) i maj och vid en rad expertmöten knutna till konferensen. Vid dessa möten har EU särskilt lyft fram vikten av att efterleva existerande bindande normer mot rasism och annan diskriminering, skyddet av yttrandefriheten mot nya inskränkningar och behovet av att motverka krav på förbud av smädelse av religion. EU:s utrikesministrar antog i december rådsslutsatser som betonar staters ansvar för att skydda individer mot religiöst motiverat våld och diskriminering.

Under året genomförde EU särskilda dialogmöten om de mänskliga rättigheterna med drygt ett 25-tal organisationer och stater, bl.a. med Kina och Ryssland. Nya MR-dialoger med Indonesien, Vitryssland och Kazakstan inrättades, och det första dialogmötet med Armenien hölls.

Dialogen mellan EU och USA om tolkningen och tillämpningen av det folkrättsliga regelverket i kampen mot terrorism har fortsatt.

Arbetet med att förbättra och utveckla EU:s sanktionsinstrument för att tillförsäkra överensstämmelse med kravet på rättssäkerhet och respekt för de mänskliga rättigheterna har fördjupats.

Mänskliga rättigheter diskuterades också vid ett flertal möten på politisk nivå, inklusive högnivå- och toppmöten. Under ordförandeskapet har vidare öppenheten ökat inom EU på MR-området, bl.a. genom bättre användning av Internet och förbättringar i EU:s rapportering av MR-situationen i individuella länder.

EU:s utrikes- och biståndsministrar antog under hösten rådsslutsatser för ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s demokratistöd. Dessa innehåller en rad konkreta åtgärder, såväl på ett övergripande plan som med avseende på vissa utvalda pilotländer. En uppföljningsrapport om genomförandet ska tillställas rådet under 2010.

EU ger omfattande bistånd på MR-området. Det tidigare europeiska initiativet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR) ombildades i december 2006 till ett särskilt finansiellt instrument. Programmet syftar till att främja rättsstatsprinciper, demokrati, jämlikhet, tolerans och fred genom olika samarbetsprojekt, främst med det civila samhället, men i vissa länder även i samarbete med FN-organ. EIDHR stödjer mer än tusen projekt i ett 70-tal länder. Under 2009 distribuerades nära 140 miljoner euro.

8.7 EU:s arbete för att främja respekten för internationell humanitär rätt Skr. 2009/10:150

En viktig fråga under det svenska ordförandeskapet har varit att främja tredjelands liksom icke-statliga aktörers efterlevnad av den internationella humanitära rätten i väpnad konflikt och för att respekten för den internationella humanitära rätten ska integreras i EU:s förbindelser med omvärlden. I detta syfte antog rådet slutsatser om den internationella humanitära rätten, inklusive en uppdatering av EU:s operativa riktlinjer på området. Under det svenska ordförandeskapet uppmärksammades särskilt genomförandet av riktlinjerna och hur dessas effekt ytterligare kunde stärkas. Detta skedde exempelvis genom riktade aktiviteter, baserade på riktlinjer rörande såväl den internationella humanitära rätten som de mänskliga rättigheterna, i utvalda länder. 60-års jubileumet av de fyra Genèvekonventionerna – de konventioner som utgör kärnan av den internationella humanitära rätten – uppmärksammades särskilt under det svenska ordförandeskapet bl.a. genom ett gemensamt EU-uttalande och genom ett seminarium, som arrangerades tillsammans med Internationella Rödakorskommittén (ICRC), om aktuella utmaningar för den internationella humanitära rätten. Speciell vikt lades här vid skyddet av civila i väpnad konflikt.

8.8 Nedrustning och icke-spridning

8.8.1 Massförstörelsevapen

EU:s roll inom nedrustning och icke-spridning har utvecklats de senaste åren. Under det svenska ordförandeskapet stärktes EU-arbetet ytterligare. EU:s gemensamma syn samordnades i två rådsarbetsgrupper i Bryssel om nedrustning respektive icke-spridning. Omfattande EU-samordning ägde också rum i bl.a. New York (FN:s generalförsamling), Genève, Wien och Haag. I september hölls en högnivåkonferens i New York för att främja anslutningen till det fullständiga provstoppsavtalet då utrikesminister Carl Bildt framförde EU:s tal till stöd för avtalet. EU kom överens om en gemensam deklaration om nedrustning och icke-spridning med USA, vilken antogs vid EU-USA toppmötet den 3 november. Den nya amerikanska administrationens syn på nedrustning och icke-spridning har inneburit en större samsyn med EU, vilket även kom till uttryck i deklarationen. I slutet av november fattade Internationella Atomenergiorganets (IAEA) styrelse beslut om ett ryskt förslag om en kärnbränslebank, vilken ska tillförsäkra tillgång till kärnbränsle. EU stödde och bidrog till att beslutet fattades.

Vidare fortsatte EU under året uppföljningen av den strategi mot spridning av massförstörelsevapen som rådet antog i december 2003. Detta sker bl.a. genom flera konkreta gemensamma åtgärder och genom att en s.k. icke-spridningsklausul tas in i samarbetsavtal mellan EU och tredjeland. För Sverige är det särskilt viktigt att EU driver en politik för både nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen.

Den politiskt mest uppmärksammade frågan under året var fortsättningsvis förhandlingarna kring Irans kärntekniska program, där EU – i synnerhet Frankrike, Storbritannien och Tyskland samt den höge representanten Solana – fortsatte att spela en aktiv roll för att förmå Iran att frysa all anrikning av uran och inleda förhandlingar. Rådet genomförde under året en översyn av sin gemensamma ståndpunkt och förordning om EU:s genomförande av FN:s säkerhetsråds resolutioner 1737, 1747 och 1803. Dessa syftar till att påverka Iran att frysa sin urananrikning och därmed möjliggöra förhandlingar. Den i september 2008 antagna säkerhetsrådsresolutionen 1835 upprepade det som Iran hade ålagts i tidigare antagna resolutioner.

I maj genomförde Nordkorea en kärnsprängning, som starkt fördömdes av bl.a. EU. I juni antog FN:s säkerhetsråd resolution 1874, som förstärkte sanktionerna mot Nordkoreas kärntekniska program och robotprogram i resolution 1718 från 2006 samt innehöll vissa nya sanktioner. Inom EU genomfördes resolution 1874 genom att EU:s ministerråd antog en gemensam ståndpunkt och en förordning.

I maj hölls i New York det tredje förberedande mötet i översynsnyckeln 2007–2010 för ickespridningsfördraget. EU agerade samfällt på de områden där så var möjligt; åsiktsskillnader finns i unionen, bl.a. vad gäller kärnvapenedrustning. EU-gemensamma arbetspapper lades fram på en rad områden; om förbud mot produktion av klyvbart material för vapenändamål, det fullständiga provstoppsavtalet och om element till en handlingsplan att antas av översynskonferensen 2010.

Efter en blockering på tolv år antog FN:s nedrustningskonferens i Genève i maj ett arbetsprogram, vilket innebar nya möjligheter att påbörja förhandlingar om ett avtal om förbud mot produktion av klyvbart material för vapenändamål. EU stödde och arbetade aktivt för att programmet skulle antas.

Vid statspartmötet för konventionen mot biologiska vapen (BTWC) uppmärksammades bl.a. EU:s guide för genomförandet av förtroendeskapande åtgärder och det seminarium som EU höll med särskilt utvalda NAM-länder i november om samarbete och stöd.

EU fortsatte under 2009 sitt arbete för en internationell uppförandekod för rymdfrågor. Ett stort antal länder konsulterades om koden och förberedelserna fortsatte för en ad hoc-konferens som troligen genomförs under 2010.

8.8.2 Lätta vapen, särskilt inhumana konventionella vapen och minor

Genomförandet av den EU-strategi med en handlingsplan för att bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av små och lätta vapen (SALW) som antogs av Europeiska rådet i december 2005, har fortsatt under året. Denna strategi behandlar åtgärder på såväl internationell och regional nivå som inom EU. Även genomförandet av FN:s handlingsprogram mot små och lätta vapen från 2001 har fortsatt under året. Rådets slutsatser från december 2008 om införande av en särskild SALW-klausul i internationella avtal mellan EU och tredjeländer har börjat omsättas i förhandlingar med tredjeländer. Under 2009

fortsatta vidare arbetet med det EU-projekt som SIPRI leder om flygtransporter av SALW (air trafficking).

EU:s liksom Sveriges engagemang i förhandlingarna om klusterammunition inom ramen för 1980 års vapenkonvention (CCW) kvarstår. Vid CCW:s statspartsmöte i november betonade EU vikten av att förhandla fram ett protokoll avsett att skyndsamt ta sig an de humanitära konsekvenserna av klusterammunition. Man uttalade sitt stöd för fortsatta förhandlingsansträngningar under 2010. EU välkomnade konventionen om klusterammunition. Sverige skrev i december 2008 under denna konvention vid en ceremoni i Oslo.

EU verkar för att så många stater som möjligt ansluter sig till Ottawakonventionen med förbud mot antipersonella minor. Den andra översynskonferensen hölls i Cartagena, Colombia, i månadsskiftet november/december, varvid EU – världens största bidragsgivare på minområdet – drev på för fortsatt stöd för att kvarvarande lager av minor förstörs, att minfält röjs och att bistånd ges åt minoffer.

8.9 Strategisk exportkontroll

8.9.1 Krigsmateriel

I december 2008 antog Allmänna rådet EU:s uppförandekod för vapenexport som en gemensam ståndpunkt. Under året behandlade rådsarbetsgruppen för konventionell vapenexport frågan om medlemslänternas genomförande av ståndpunkten. I gruppen fördes vidare diskussioner om genomförandet av rådets och Europaparlamentets direktiv om förenklade regler för överföring av försvarsrelaterade produkter inom unionen (det s.k. ICT-direktivet). I november publicerades EU:s elfte årliga rapport om medlemsstaternas vapenexport och exportkontroll.

Under året slutfördes genomförandet av den gemensamma åtgärden om stödverksamhet i tredjeländ för god exportkontroll av försvarsmateriel, inkl. främjande av EU:s gemensamma ståndpunkt. En viktig del av detta arbete var en av det svenska ordförandeskapet arrangerad tvådagars workshop i Tbilisi med deltagande från Armenien, Azerbajdzjan, Georgien och Moldavien. I slutet av ordförandeskapsperioden fattades ett rådsbeslut om att denna stödverksamhet ska fortsätta under en ny tvåårsperiod.

Ansträngningarna för att på global nivå uppnå ett fördrag om regler för internationell vapenhandel – ett ”Arms Trade Treaty” (ATT) – intensifierades under året. EU:s linje inför FN-möten i frågan samordnades löpande. Genomförandet av EU:s särskilda insatser för att påverka andra stater att stödja ett ATT fortsatte i form av ett antal regionala seminarier. Under det svenska ordförandeskapet genomfördes sådana i Amman, Kuala Lumpur och Addis Abeba.

EU:s medlemsstater fortsatte sitt arbete för att stärka regelverk, arbetsrutiner och samarbetsformer bl.a. som en följd av åligganden genom FN:s säkerhetsråds resolutioner om icke-spridning. Arbetet bedrevs under året i rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden på grundval av kommissionens förslag till ändring av förordningen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden (1334/2000). I juni beslutades om en ny förordning, EG 428/09, som ersätter 1334/2000. Bland nyheterna märks exportkontroll i samband med transitering av varor med dubbla användningsområden från ett tredjeland, genom EU:s territorium, till ett annat tredjeland samt av förmedling av sådana produkter. Förordningen trädde i kraft den 27 augusti.

Under hösten behandlade arbetsgruppen främst s.k. generella exporttillstånd på basis av ett förslag som kommissionen presenterade i början av året. Andra frågor som togs upp gällde bl.a. samarbete mellan exportkontrollmyndigheter och tullmyndigheter, samt utformning och genomförande av sanktioner med anledning av Nordkoreas kärnvapenprogram.

Det svenska ordförandeskapet ledde under hösten samordningen av EU:s positioner inför möten i de multilaterala exportkontrollregimerna (främst missilteknologikontrollregimen och Australiengruppen).

8.10 Sanktioner

EU använder alltmer så kallade riktade sanktioner som ett utrikespolitiskt instrument för att påverka regimer i tredjeländer. Under 2009 har EU genomfört FN-sanktioner, infört nya självständiga sanktioner eller förstärkt, förlängt eller moderniserat de befintliga sanktionerna mot följande tredjeländer:

- Burma,
- Guinea,
- Iran,
- Kongo,
- Liberia,
- Moldavien,
- Nordkorea,
- Somalia,
- Vitryssland och
- Zimbabwe.

Sanktionerna mot Uzbekistan och dem som gällt särskilda förhållanden kring Makedonien (FYROM) har upphävts. EU:s övriga sanktioner mot olika länder har lämnats oförändrade under 2009.

EU har därutöver under året beslutat om sanktioner mot personer och enheter som saknar särskild koppling till ett bestämt tredjeland eller region. Detta gäller personer och enheter som:

- har samröre med talibanerna, Usama bin Ladin eller al-Qaida-nätverket,

- är inblandade i andra terroristhandlingar, eller
- är åtalade av, eller motarbetar det arbete som utförs av Internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien (ICTY).

EU har fortsatt arbetet med reformer för att stärka rättssäkerheten i EU:s sanktionsregimer genom att införa förbättrade procedurer. Under året har nya procedurer införts för EU:s genomförande av FN-sanktionerna mot talibanerna och al-Qaida. Beslut om sådana sanktioner mot individer, grupper och enheter motiveras numera både av FN och EU och särskild underrättelse lämnas till dem som berörs. Särskilda möjligheter till omprövning har också införts för EU-besluten vid sidan av möjligheten att överklaga rådsbeslut som avser frysning av tillgångar till EU:s domstolar. EU:s allmänna sanktionsriktlinjer har moderniserats.

8.11 Terrorism

EU har under 2009 fortsatt sitt arbete mot terrorism internt inom EU (se avsnitt 19.1.6) och externt med utgångspunkt i EU:s övergripande strategi mot terrorism och EU:s handlingsplan mot terrorism. Terrorism är ett gränsöverskridande fenomen som kräver internationell samverkan och på det internationella området har fokus varit på förebyggande insatser med särskild betoning på att försöka motverka rekrytering och radikaliserings och bygga upp rätts- och polisväsendet i tredjeland. Förberedelser för insatser i Pakistan, Jemen och Sahel-regionen inom ramen för kommissionens stabilitetsinstrument har intensifierats. En diskussion om utvecklingssamarbetets roll för att förebygga terrorism har initierats och i detta arbete har Sverige varit drivande genom framtagandet av skriften ”The role of development cooperation in the prevention of terrorism”. EU har medverkat i genomförandet av FN:s strategi mot terrorism och bidragit i arbetet med att försöka nå en överenskommelse om en övergripande konvention mot terrorism.

8.12 Kris- och katastrofberedskap

Under senare år har flera initiativ tagits i syfte att stärka EU-samarbetet på det konsulära området samt förbättra rutiner och verktyg för samordning och informationsutbyte mellan såväl EU:s huvudstäder som lokalt vid en konsulär kris.

De tjeckiska och svenska ordförandeskapen har under året arbetat vidare med flera av dessa initiativ. Under våren och hösten genomförde respektive ordförandeskap konsulära utbildningar för tjänstemän från EU:s medlemsstater. På initiativ av det svenska ordförandeskapet och under dess ledning, har rådsarbetsgruppen för konsulära frågor antagit en intern informationsstrategi syftande till att förbättra kunskaperna om de omfattande EU-relaterade konsulära åtaganden som existerar på såväl huvudstads- som lokal nivå, samt ett dokument med rutiner och verktyg för effektivare samordning och informationsutbyte mellan EU:s huvudstäder i händelse av en konsulär kris.

I arbetet med att utveckla det konsulära samarbetet har Sverige betonat vikten av att det konsulära kris- och katastrofsamarbetet också fortsatt ska bygga på frivillighet, mellanstatlighet och på de resurser och förmågor som medlemsländerna har för att möta nationella behov. Inga nya strukturer bör skapas och inte heller några nya resurser på EU-nivå. En bred samsyn råder bland medlemsländerna om detta.

9 Den gemensamma handelspolitiken

Sveriges mål är att främja frihandel genom att värna och utveckla öppna, enkla, rättvisa och legitima spelregler för internationell handel och investeringar. Detta gynnar såväl Sveriges export, import och investeringar som utvecklingsländernas möjligheter att delta i världshandeln och dra nytta av globaliseringens fördelar. Sverige verkar för att detta synsätt ska få genomslag i EU:s gemensamma handelspolitik både i världshandelsorganisationen WTO och i andra fora, inklusive EU:s bilaterala och regionala handels- och associeringsavtal. Syftet är att skapa förutsättningar för tillväxt, sysselsättning och hållbar utveckling i Sverige, övriga EU och omvärlden. Dessa målsättningar har varit vägledande i Sveriges förberedelser inför och arbete under ordförandeskapet i EU under hösten på handelspolitikens område.

9.1 Världshandelsorganisationen

9.1.1 Förhandlingarna i Doharundan

De WTO-förhandlingar som går under benämningen Doharundan, inleddes i Doha, Qatar, i november 2001. Förhandlingarna, som bland annat omfattar handel med jordbruksvaror, industrivaror och tjänster, har varit svåra och präglats av flera sammanbrott under årens lopp. En viktig prioritet för Sveriges regering, inte minst i rollen som EU-ordförande under hösten, har varit att EU ska bibehålla en hög ambitionsnivå och så aktivt som möjligt medverka till att förhandlingarna ska kunna föras framåt och avslutas snarast. Den globala ekonomiska krisen, och de tendenser till protektionism som följer i dess spår, har gjort en slutlig uppgörelse i Doharundan än mer angelägen. Det var därför välkommet att EU visade ett tydligt ledarskap vid G20-mötet i Pittsburgh i september och bidrog till en tydlig politisk signal om vikten av att avsluta Doharundan under 2010. Ett resultat av G20-mötet var att man under hösten gjorde försök att återuppta förhandlingsarbetet i Genève bland annat genom ett fortsatt tekniskt arbete och ett antal möten på högre tjänstemannanivå. Flera nyckelaktörer har även mötts bilateralt. Doharundan stod inte formellt på dagordningen för WTO:s sjunde ministerkonferens, som ägde rum den 30 november–2 december, men vid konferensen bekräftades att en genomgång av förhandlingsläget ska genomföras under första kvartalet 2010.

Aid for Trade-arbetet syftar till att ta ett helhetsgrepp om det handelsrelaterade stödet till utvecklingsländer, att stödja deras deltagande i handelsförhandlingar samt att utveckla kapacitet såväl att producera som att exportera och importera. Sverige har haft en central roll i Aid for Trade-arbetet och avsätter fortsatt betydande resurser på området. Inriktningen på arbetet anges i EU:s Aid for Trade-strategi från 2007. Enligt strategin har EU utlovat att år 2010 uppnå ett bistånd inom området om 2 miljarder euro per år: 1 miljard euro från kommissionen och 1 miljard euro från medlemsstaterna. Målet uppnåddes i princip redan 2007 då kommissionens och medlemsstaternas gemensamma handelsrelaterade stöd uppgick till 1,98 miljarder euro. Den största Aid for Trade-aktiviteten under året var den andra globala översynen av Aid for Trade som hölls i Genève den 6–7 juli med uppföljning under hösten, inklusive framtagande av de gemensamma prioriteringar som ska styra Aid for Trade-agendan de närmaste åren. Sveriges prioritering har fortsatt varit att analysera fattigdomsperspektivet i det handelsrelaterade biståndet för att se hur ökad handel gynnar de allra fattigaste människorna i utvecklingsländer.

9.2 EU:s regionala och bilaterala handelspolitik

9.2.1 Övergripande strategier

För EU:s handelspolitiska arbete regionalt och bilateralt har ett antal delstrategier inom olika områden utarbetats. EU:s strategi för marknadstillträde i tredjeland har under året ytterligare utvecklats och ambitionen är att framöver fortsatt stärka och förbättra detta instrument. Medlemsstaterna och Kommissionen har i nära samarbete fokuserat på de viktigaste handelshindren på EU:s 30 största marknader. Gemensamt verkar man sedan på alla nivåer gentemot tredjeland för borttagande av hindren.

Under ordförandeskapet i EU har Sverige arbetat aktivt för att stärka den externa handelspolitikens roll inom ramen för Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning. Arbetet har resulterat i en konkret signal från EU:s konkurrenskraftsråd till den inkommande kommissionen om vikten av en agenda för extern handel i uppföljaren till Lissabonstrategin, EU 2020-strategin. Särskilt välkommet är att en sådan agenda också förutses omfatta en utvärdering av EU:s egen öppenhet.

9.2.2 Regionala och bilaterala frihandelsavtal

EU förhandlar bilaterala och regionala frihandelsavtal med prioriterade länder och regioner, som komplement till de multilaterala förhandlingarna i WTO.

Kommissionen fick 2007 mandat av medlemsländerna att inleda frihandelsförhandlingar med Sydkorea, Indien och med länderna i Sydostasien (ASEAN). Kommissionen fick också mandat att inleda förhandlingar om associationsavtal med Centralamerika och Andinska

gemenskapen, där handel är en viktig del. Under 2008 inleddes dessutom förhandlingar med Ukraina och Libyen och under 2009 med Kanada. Sedan tidigare förs även förhandlingar med Gulfstaternas samarbetsråd (GCC) och Mercosur.

I förhandlingarna ska kommissionen verka för breda och ambitiösa frihandelsavtal som även innefattar frågor såsom investeringar, konkurrens och offentlig upphandling. Förhandlingarna har kommit olika långt. Betydande framsteg har dock gjorts i ett antal förhandlingar.

Särskilt betydelsefullt är att förhandlingen om det ekonomiskt viktiga avtalet med Sydkorea avslutades framgångsrikt. Avtalet med Sydkorea, som slutförhandlades under det svenska ordförandeskapet, är det mest långtgående frihandelsavtal EU har framförhandlat och uppskattas vara värt 19 miljarder euro för EU:s exportörer. Avtalet kommer att behöva godkännas av rådet och Europaparlamentet under 2010. EU beslutade även att inleda bilaterala förhandlingar med enskilda ASEAN-länder, samtidigt som det slutliga målet om ett regionalt avtal kvarstår. Som ett första steg inleddes förhandlingar med Singapore.

9.2.3 De ekonomiska partnerskapsavtalen

Arbetet med att förhandla de ekonomiska partnerskapsavtalen mellan EU och AVS-länderna – en grupp bestående av ett 70-tal utvecklingsländer i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet – fortsatte under 2009.

Sveriges inställning är att partnerskapsavtalen ska vara ett instrument för AVS-ländernas utveckling. Processen är komplicerad då förhandlingarna sker mellan parter på olika utvecklingsnivåer. Därför finns en medvetenhet om betydelsen dels av stöd till AVS-länderna för anpassning och utveckling, dels av generöst tillträde för länderna till EU:s marknad.

Förhandlingarna var 2007 starkt försenade. För att undvika att de mer utvecklade utvecklingsländerna skulle drabbas av tullhöjningar efter den 1 januari 2008 antog flera AVS-länder kommissionens förslag till interimslösning. Arbetet fortsatte under 2009 för att formellt underteckna samtliga interimsavtal, vilka enbart omfattar varuhandel. Formella undertecknanden skedde under året med regionerna SADC (Botswana, Swaziland, Lesotho och Moçambique), Stilla-havsregionen (Papua Nya Guinea och Fiji) och ESA (Eastern/Southern Africa, Mauritius, Madagaskar, Seychellerna och Zimbabwe). Slutmålet är dock fortfarande fullödiga ekonomiska partnerskapsavtal som omfattar fler handelsrelaterade områden än varuhandel.

I slutet av år 2007 enades Västindien (Cariforum) och EU om ett fullödigt avtal. Haiti valde vid den formella undertecknandeceremonin år 2008 att inte formellt underteckna avtalet, men kunde i december ansluta sig.

Under hela året har förhandlingar fortsatt för att gå vidare från interimsavtal till regionala fullödiga partnerskapsavtal. Förhandlingarna går långsamt och grupperna har ännu inte nått fram till slutförhandlade avtal. Vid biståndsministrarnas möte i maj diskuterades läget i förhandlingarna om de ekonomiska partnerskapsavtalen.

Sverige deltog i egenskap av ordförande i EU vid de formella undertecknandeceremonierna för interimsavtalen med Stillahavsregionen och ESA samt vid undertecknandet av Haiti för anslutning till det fullödiga avtalet.

9.3 EU:s arbete med företags sociala ansvar

Frågor om företags sociala ansvar (Corporate Social Responsibility, CSR) behandlas i en högnivågrupp med representanter från medlemsstaterna och möts två gånger per år. Det svenska ordförandeskapet ordnade i november en konferens på temat Skydda, Respektera, Åtgärda, baserat på FN:s arbete för att stärka företagens ansvar för ekonomisk och miljömässigt hållbar utveckling, något som medlemsstaterna och kommissionen avser att vidareutveckla.

9.4 Övriga handelspolitiska frågor

9.4.1 Handelspolitiska skyddsåtgärder (antidumpning, subventioner och skyddsåtgärder)

Handelspolitiska skyddsåtgärder består av tullar, kvoter eller överenskomna minimipriser. För att kunna införa skyddsåtgärder krävs, enligt WTO, att importen från tredjeland har orsakat skada för industrin i EU. Dessutom måste det särskilt fastställas att det ligger i EU:s intresse att införa sådana åtgärder. Den svenska uppfattningen är att dylika skyddsåtgärder och då främst antidumpning är allvarliga ingrepp i det fria handelsutbytet mellan länder och bör utnyttjas mycket restriktivt. Den nuvarande systematiska användningen av antidumpning, ofta med protektionistiska motiv, hindrar nödvändig omställning av industrin och strukturanpassning i ekonomin vilket hämmar EU:s ekonomiska utveckling. Sverige har konsekvent framfört behovet av en reformering av regelverket i liberal riktning. Skyddsåtgärder bör endast komma ifråga när de är till fördel för samtliga aktörer i EU, inklusive konsumenter och importörer.

Under Sveriges ordförandeskap har arbetet med att öka transparensen på detta område fortsatt. Arbetet inleddes av Tjeckien och har starkt stöd av EU:s medlemsländer, intressenter och kommissionen. I juni presenterade kommissionen ett förslag med ett antal transparensåtgärder som skulle påbörjas under hösten. En ny och klart förbättrad hemsida med utökad information och med särskilt hänsynstagande till SME:s har införts. Ett viktigt arbete med att förenkla de frågeformulär som intressenter måste besvara för att framföra sina åsikter till kommissionen i enskilda antidumpningsfall har inletts.

En större mängd förslag från kommissionen på handelspolitiska skyddsåtgärder och då nästan uteslutande antidumpning har behandlats under året. Det har skett en ökning av antalet nya antidumpningsundersökningar, vilka också inbegriper svenska företag som medförslagställare.

I de flesta fallen har förslagen godkänts med en klar majoritet. Sverige har följt sin traditionella frihandelslinje och motsatt sig de flesta förslagen på nya och förlängda antidumpningsåtgärder. Efter att tidigare i stort sett bara rört insatsvaror för industrin ställs nu alltfler krav på antidumpningsåtgärder också mot importen av konsumentvaror framför allt från Kina såsom engångsficktändare, lågenergilampor, konserverade citrusfrukter, sämskskinn, frysta jordgubbar, cyklar, strykbrädor, sadlar och stearinljus. Olika typer av stålprodukter från främst Kina drabbas också ofta av krav på skyddsåtgärder. Sverige fick under sitt ordförandeskap även hantera det kontroversiella fallet om förlängning av antidumpningstullarna på läderskor från Kina och Vietnam med femton månader. Efter besvärliga förhandlingar med starkt skilda uppfattningar mellan medlemsländerna röstades kommissionens förslag om förlängning igenom i rådet med minsta möjliga majoritet.

9.4.2 Effektivare tullsamarbete

Inom ramen för EU:s särskilda tullförfarande för bearbetning under tullkontroll fick ett svenskt företag under 2008 tillstånd att importera etanol från tredjeland för bearbetning till biobränslet E85/E95, vilket ger en lägre tull för slutprodukten. Under 2009 kunde tillståndet förlängas och ytterligare två svenska företag fick liknande tillstånd. Detta har haft en positiv betydelse för priset och tillgången av E85/E95 på den svenska marknaden.

9.4.3 Överenskommelse i bananfrågan

Efter intensiva förhandlingar nåddes under det svenska ordförandeskapet en överenskommelse i handelstvisten om bananer mellan EU och bananexporterande länder i Latinamerika samt i Afrika och Västindien. Överenskommelsen sätter punkt för en över 15 år gammal och uppslitande handelstvist och innebär att EU åtagit sig att successivt sänka tullarna för bananer över ca tio år. Exportörerna i Afrika och Västindien, som i dag kan exportera bananer till nolltull till EU, kompenseras finansiellt.

9.4.4 Diskussion om framtidens handelspolitik

Under det svenska ordförandeskapet initierades en diskussion bland EU:s medlemsstater kring handelspolitiska utmaningar på kort och lång sikt, inte minst i ljuset av den ekonomiska krisen. Diskussionen förutses fortsätta under kommande ordförandeskap.

9.4.5 Exportfinansiering

Finanskrisen har präglat EU:s, OECD:s och G20:s arbete med statliga exportkrediter. EU och OECD har lanserat interna informationsprocesser om alla nationella åtgärder som vidtagits för att möta en starkt ökad

efterfrågan från exportörerna. Inom EU har kommissionen infört ett tvåårigt undantag från regeln att kortfristiga affärer mellan höginkomstländer inte får ges statliga exportkreditgarantier. Under året har EU varit pådrivande för de OECD-beslut som fattats för att medge mer flexibel exportfinansiering inom kärnkraft och förnybar energi. Förhandlingar om gemensamma regler för kommersiella premier samt om flexibla villkor för klimatvänliga teknologier har förts framåt särskilt under det svenska ordförandeskapet, och beslut förväntas våren 2010. EU har även lyckats få Kina att acceptera en dialog om exportkrediter. Med anledning av det svenska ordförandeskapet hölls ett informellt möte i EU:s exportkreditgrupp i Stockholm med fokus på exportfinansiering i projekt med positiva klimateffekter.

10 EU som global utvecklingsaktör

Den globala ekonomiska nedgången och klimatförändringarna har präglat utvecklingsarbetet inom EU under året. EU:s utvecklingspolitik spelar en avgörande roll för att bidra till att lösa dagens globala utmaningar. Sverige har under året arbetat för en effektiv utvecklingspolitik inom EU, inte minst under ordförandeskapshalvåret. Detta har bland annat manifesterats i rådsslutsatser om klimat och utveckling, demokratistöd, samstämmighet och biståndseffektivitet vilka även var Sveriges prioriterade frågor inom utvecklingsområdet under ordförandeskapet. Rådsslutsatser har även antagits om EU:s stöd till utvecklingsländerna i hanterandet av den ekonomiska krisen.

10.1 EU:s stöd till utvecklingsländerna i hanterandet av den ekonomiska och finansiella krisen

Den globala ekonomiska och finansiella nedgången har slagit extra hårt mot fattiga länder och befolkningsgrupper. Internationell efterfrågan och handel har minskat och det globala biståndet riskerar att sjunka. Fallande råvarupriser, minskade remitteringar och internationella investeringar har drabbat utvecklingsländerna hårt. De ekonomiska och sociala framsteg som uppnåtts på senare år vad gäller millenniemålen riskerar att omintetgöras av den globala ekonomiska nedgången.

Vid rådet för yttre förbindelser i maj kom EU:s biståndsministrar överens om en samlad respons till stöd för utvecklingsländernas hantering av den ekonomiska krisen. Genom rådsslutsatser beslutades att EU skulle mobilisera tillgängliga resurser och instrument för att öka finansiella flöden till utvecklingsländer samt att sociala sektorer i utvecklingsländerna måste skyddas. Behovet av samstämmighet för utveckling i EU:s samlade agerande betonades i detta sammanhang. En ny så kallad flexibilitetsmekanism för särskilt sårbara utvecklingsländer inrättades. Stöd utlovades till utvecklingsländernas egna ansträngningar att förbättra inhemsk resursmobilisering och skapa bättre investeringsklimat. Kvantiteten och kvaliteten på EU:s handelsrelaterade bistånd

skulle ökas för att t.ex. främja regionala integrationsprocesser i utvecklingsländer. Referenser gjordes även till ökad biståndseffektivitet. Skr. 2009/10:150

Vid rådet i maj återbekräftades också tidigare EU-åtaganden om biståndsnivåer inför 2010 och 2015. Uppföljningen av hur alla EU:s medlemsländer ska nå biståndsmålen är en viktig utmaning, inte minst för att bidra till uppfyllandet av millenniemålen, som följdes upp under det svenska ordförandeskapet vid rådet för yttre förbindelser i november 2009. Även Europeiska rådet i december 2009 bekräftade EU:s åtaganden om offentligt utvecklingsbistånd och angav att stats- och regeringscheferna skulle återkomma till frågan vid sitt möte i juni 2010. Även G20:s toppmöte i Pittsburgh i september 2009 bekräftade gjorda åtaganden om bistånd.

10.2 Klimatförändringar och utveckling

EU har tagit ett ledarskap i klimatfrågan och är samtidigt världens största biståndsgivare (EU:s bistånd och medlemsstaternas bistånd sammanräknat). Kopplingen mellan klimatförändringarna och utveckling är en viktig och högprioriterad fråga för Sverige. Utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna, drabbas hårdast av klimatförändringarnas effekter då deras befintliga motståndskraft är låg. Klimatförändringarna försvårar möjligheterna att nå millenniemålen.

Under 2007 tog Sverige initiativ till en Internationell kommission om klimatförändringar och utveckling, som leddes av biståndsminister Carlsson. Kommissionen lanserade sin rapport "Closing the gaps" (<http://www.ccdcommission.org/home.html>) i FN och presenterade rapporten vid rådet för yttre förbindelser i maj. Rekommendationerna från denna kommission har bidragit till arbetet för att synliggöra frågan om klimatförändringar och utveckling, främst vad gäller utvecklingsländernas anpassning till klimatförändringarna och lagt grunden för Sveriges agerande under ordförandeskapet. Bland annat antogs rådsslutsatser om klimat och utveckling vid rådet för yttre förbindelser i november. Syftet med dessa är att långsiktigt integrera klimathänsyn i EU:s utvecklingssamarbete, att stöd ges till utvecklingsländer för arbete med klimatanpassning och dess integrering i utvecklingsplaner, samt att en betydande ökning av finansiering behövs för anpassning och utsläppsminskningar i utvecklingsländer. Slutsatserna betonar även kopplingen mellan anpassning och katastrofriskreducering, samarbetsländernas perspektiv och ägarskap samt vikten av den mänskliga dimensionen och det lokala perspektivet i arbetet för anpassning till klimatförändringarna.

10.3 Demokratistöd i EU:s yttre förbindelser

Demokrati är en prioriterad fråga i regeringens samlade utrikespolitik. Kopplingen mellan demokrati, rättsstat, respekt för mänskliga rättigheter, jämställdhet, ett barnrättsperspektiv och långsiktig och hållbar utveckling är oomtvistad. Som en viktig global aktör och världens största biståndsgivare har EU en enorm potential för ett effektivt demokratistöd i

sina yttre förbindelser. Resultaten i EU:s samlade ansträngningar för demokratistöd i yttre förbindelser kan dock förbättras. Bland annat kan de olika verktygen användas mer ömsesidigt förstärkande som en del av en sammanhållen EU-politik. Detta skulle öka effektiviteten i EU:s demokratistöd samt stärka EU som global aktör.

För att bidra till bättre samstämmighet, effektivitet och samordning av EU:s demokratistöd i genomförandet av EU:s utvecklingspolitik och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken antogs under ordförandeskapet pelaröverskridande rådsslutsatser på området. Rådsslutsatserna beslutades gemensamt av utrikesministrarna och biståndsministrarna vid rådet för yttre förbindelser i november 2009. En handlingsplan bifogades slutsatserna och EU-institutionerna, i samarbete med medlemsstaterna, ska rapportera tillbaka till rådet under 2010 om de framsteg som gjorts.

EU har som en del i sitt arbete för att främja mänskliga rättigheter och demokrati ett valobservatörsuppdrag. Valobservationerna sker genom samordning av rådet, kommissionen och Europaparlamentet samt i samarbete med andra internationella organisationer. Under 2009 fanns det valobservatörer från EU på plats vid val i Moçambique, Afghanistan, Guinea Bissau, Libanon, Ecuador, Malawi och Bolivia.

10.4 Samstämmighet för utveckling

För att EU ska vara en trovärdig och effektiv global utvecklingsaktör krävs ett samstämmigt agerande för utveckling inom EU. För att möta olika globala utmaningar som den ekonomiska nedgången och klimatförändringarna behöver EU bedöma den samlade politikens påverkan på utvecklingsmålen. Ofta har EU instrument till sitt förfogande som har större påverkan på utveckling än bistånd. Sverige har länge varit drivande i EU:s arbete med ökad samstämmighet för utveckling, PCD (Policy Coherence for Development).

Vid rådet för yttre förbindelser i november 2009 antogs slutsatser om samstämmighet för utveckling. Rådet beslutade att ett arbetsprogram för PCD ska tas fram under 2010 som fokuserar på de prioriterade områdena handel och finanspolitik, klimatförändringar, livsmedels säkerhet, migration och säkerhet. Syftet med arbetsprogrammet är bl.a. att öka utvecklingspotentialen inom relevanta andra politikområden. Det är också viktigt att skapa ett politiskt momentum kring de utvalda områdena, att arbetet blir mer resultatorienterat och att samarbetsländerna bättre involveras i dialog kring samstämmighet.

10.5 Biståndsvolymer, biståndseffektivitet och EU-gemensam ansats till budgetstöd

Vid rådet för yttre förbindelser i maj antogs slutsatser om en EU-respons till stöd för utvecklingsländernas hantering av den ekonomiska krisen där tidigare EU-åtaganden om biståndsnivåer återbekräftades. Rådet beslöt att återkomma till frågan i rådet i november, vilket också gjordes. Vikten av att upprätta nationella tidsplaner för biståndsvolymer betonades. Biståndsministrarna underströk den viktiga roll som EU spelar för att

bistå utvecklingsländerna med att göra framsteg mot millenniemålen och för att möta olika kriser och utmaningar. Skr. 2009/10:150

Ökad biståndseffektivitet och förbättrad resultatrapportering är viktiga faktorer för ett fortsatt stöd i den allmänna opinionen inom EU för högre biståndsnivåer. Sverige är ett av de länder som har varit pådrivande för den internationella agendan för biståndseffektivitet. Under ordförandeskapet arbetade Sverige tillsammans med EU-kommissionen fram ett förslag på ett operativt ramverk för konkret och praktiskt genomförande av Parisdeklarationen som sedan förhandlades i medlemskapskretsen och därefter antogs vid rådet för yttre förbindelser i november 2009. Syftet är att ytterligare steg ska tas under kommande ordförandeskap, inte minst inför högnivåmötet om biståndseffektivitet i Seoul 2011 då EU måste kunna visa på ett konkret genomförande av åtagandena inom biståndseffektivitet.

I maj välkomnade rådet för yttre förbindelser förslag om hur policydialogen inom budgetstödet kan stärkas och Sverige ombads ta diskussionen vidare under sitt ordförandeskap. Som uppföljning hade biståndsministrarna vid rådet för yttre förbindelser i november en informell diskussion om möjligheten att öka koordineringen runt budgetstöd. Ministrarna beslutade att inleda en dialog om en gemensam EU-ansats för budgetstöd i början av 2010.

European Development Days

Under tre dagar, den 22–24 oktober, arrangerade det svenska ordförandeskapet tillsammans med kommissionen ”European Development Days” (EDD) i Älvsjö. EDD är ett forum för dialog mellan utvecklingsaktörer. Temat för EDD 2009 var ”Citizenship and Development” och ett tiotal stats- och regeringschefer och ett stort antal ministrar i spetsen för ett brett urval av experter inom utvecklingsområdet debatterade områden som den ekonomiska nedgångens effekter på utvecklingsländerna, demokratibyggnad, samt klimatförändringarna.

10.6 Humanitärt bistånd

EU utgjorde under året fortsatt en av världens största givare av humanitärt bistånd. Kommissionens humanitära kontor ECHO:s totala budget för året uppgick till drygt 930 miljoner euro. Geografiska prioriteringar för året var bl.a. Sudan, Afrikas Horn, Zimbabwe, DRK, OPT, Georgien, Afghanistan, Pakistan, Sri Lanka och Colombia. Därutöver nyttjade ECHO 110 miljoner euro av Kommissionens katastrofreservmedel på totalt 244 miljoner euro för insatser i Pakistan, Somalia, Afrikas Horn och Sydostasien. Ur katastrofreservfonden användes även 78 miljoner euro för livsmedelsfaciliteten som faller under EuropAids ansvarsområde.

Det svenska ordförandeskapet har aktivt verkat för att öka fokus, kunskap och medvetenhet om humanitära principer och humanitärt arbete inom alla relevanta delar av rådsstrukturen. Genom inrättandet av en rådsarbetsgrupp för humanitärt bistånd och livsmedelsbistånd finns det

sedan januari ett forum för diskussion om humanitära kriser och policyfrågor. Inrättandet av denna innebär emellertid ingen formell samordning av EU-länders positioner inför styrelsemöten i de humanitära organisationerna.

Under svenskt ordförandeskap har gruppen utvecklats som rådgivande organ i diskussioner om kriser och konflikter som tagits upp inom EU. Detta gäller t.ex. Sri Lanka, Sudan och Pakistan. Därtill har ordförandeskapet strävat efter att uppnå ökad samsyn om hur ECHO och EU:s medlemsstater bör bedriva humanitär verksamhet och policy. Utgångspunkten för ordförandeskapet har varit att bidra till implementeringen av EU:s gemensamma policydokument för humanitärt bistånd. Särskilt viktigt för svenskt vidkommande har här varit att säkerställa starkt stöd bland övriga EU-länder till FN:s humanitära system och dess centrala roll.

Sverige har ett mycket aktivt och nära samarbete med ECHO, vilket intensifierades inför det svenska ordförandeskapet. I de flesta humanitära policyfrågor råder samsyn mellan ECHO och Sverige. Sverige och ECHO har ett starkt partnerskap särskilt vad gäller att driva på fortsatta humanitära reformer.

10.7 Övriga frågor

Översyn av Cotonouavtalet och Europeiska utvecklingsfonden

Under 2009 har förhandlingar ägt rum om en översyn av EU:s övergripande partnerskapsavtal med 78 länder i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, AVS-gruppen. Cotonouavtalet är ett brett avtal som syftar till ekonomisk, social och kulturell utveckling, att bidra till fred och säkerhet samt främja stabil och demokratisk miljö. Cotonouavtalet är styrande för biståndet under den Europeiska utvecklingsfonden (EUF) som för perioden 2008–2013 uppgår till ungefär 22,7 miljarder euro. Sveriges andel är ca 620 miljoner euro eller 2,74 procent.

Cotonouavtalet ses över var femte år. EU-kommissionen förhandlar översynen på basis av direktiv från rådet. I februari kom rådet överens om EU:s förhandlingsdirektiv. EU:s ambition med översynen är att uppdatera avtalet till en förändrad politisk kontext sedan den senaste översynen 2005. Bland annat har EU:s partnerskap med den Afrikanska Unionen utvecklats med den gemensamma Afrika-EU strategin. Cotonouavtalet har också upphört att reglera handeln mellan EU och AVS-länderna, som nu i stället framför allt regleras genom de så kallade Ekonomiska partnerskapsavtalen (EPA), som alltjämt förhandlas med sex olika regioner. På flera för avtalet relevanta policyområden har också framsteg gjorts, bland annat inom biståndseffektivitet, migration, säkerhet och utveckling liksom behovet att adressera klimatförändringarna inom ramen för partnerskapet. Denna utveckling bör återspeglas i Cotonouavtalet så att det fortsatt kan vara ett effektivt instrument för samarbetet mellan EU och AVS. Sverige har under ordförandeskapet varit pådrivande i processen. Cotonouavtalet diskuterades, jämte frågor som den ekonomiska krisen och klimat och utveckling, vid EU-AVS-parlamentariska församling i Angola i

december, där Sverige deltog på ministernivå. Förhandlingarna om Skr. 2009/10:150 översynen kommer slutföras under första halvåret 2010.

Hiv/aids tbc och malaria, SRHR och gender

Under det svenska ordförandeskapet har också rådsslutsatser om hiv/aids, tbc och malaria antagits som en uppföljning av ett europeiskt handlingsprogram från 2005. Slutsatserna lyfter fram det förebyggande arbetet och betonar vikten av respekt för mänskliga rättigheter och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Vid Världsaidsdagen den 1 december gjorde det svenska ordförandeskapet ett EU-uttalande som särskilt uppmärksammade kvinnors, unga människors och sårbara gruppers särskilt utsatta situation vad gäller hiv/aids, liksom vikten av att integrera SRHR i policyer och program. I tillägg till detta har det svenska ordförandeskapet lagt grunden för arbetet med en aktionsplan för jämställdhet (EU Gender Action Plan) som kommer att kunna antas under 2010.

Katastrofriskreducering

Ansträngningarna för att minska risken för katastrofer i utvecklingsländer har fortgått i enlighet med de rådsslutsatser som antogs i maj 2009. Katastrofriskreducering ska bl.a. integreras och prioriteras i lokala, nationella och regionala planer, och beaktas i EU:s land- och regionstrategier. Fokus läggs vid områden som lokalt ägarskap, jämställdhetsaspekter och koppling till anpassning till klimatförändringar. Arbeta har inletts med en handlingsplan.

Säkerhet och utveckling och sviktande situationer

Ett land som befinner sig i en sviktande situation präglas ofta av att det har svårt att möta de mest grundläggande behoven, har svårt att kontrollera sitt territorium och rymmer ofta parallella säkerhetsstrukturer. Ett land i en sviktande situation är inte nödvändigtvis konflikttrabbat men konflikthotet är i många fall överhängande.

Under 2009 har arbetet fortsatt vad gäller uppföljning av de rådsslutsatser som antogs i november 2007 om säkerhet och utveckling. Under året har det beslutats att EU:s handlingsplan för säkerhet och utveckling ska slås samman med EU:s handlingsplan för sviktande situationer. Det har bedömts att sammanslagning av dessa handlingsplaner kommer att göra EU bättre rustat att hantera dessa utmaningar utifrån ett helhetsperspektiv. Den kommande handlingsplanen fokuserar på en förbättrad intern samordning mellan EU:s institutioner och med medlemsstaterna om hur EU samlat bättre ska kunna arbeta med frågor om säkerhet och utveckling. Sverige har deltagit aktivt när kommissionen och råddsekreteriatet har efterfrågat medlemsländernas åsikter och kommentarer. Sverige har särskilt välkomnat ambitionen att stärka samordningen mellan kommissionen och rådssekreteriatet för en mer effektiv användning av EU:s samtliga instrument. Den sammanslagna handlingsplanen förväntas presenteras och förhandlas under våren eller sommaren 2010.

Vid rådet för yttre förbindelser i maj hade biståndsministrarna en diskussion om transatlantiskt samarbete på utvecklingsområdet och möjliga samarbetsområden diskuterades. Under svenskt ordförandeskap i samband med "European Development Days" (EDD) i oktober arrangerades ytterligare en diskussion på området för EU:s biståndsministrar tillsammans med chefen för USAID. EU-USA-toppmötet den 3 november 2009 annonserade sedan ett fördjupat samarbete på utvecklingsområdet. EU-US-dialogen på utvecklingsområdet ska förstärkas med ett inledande fokus på global livsmedelssäkerhet, klimat och utveckling samt uppföljningen av millenniemålen (MDG) år 2010. Gemensamma och förnyade ansträngningar ska även göras för att öka effektiviteten i biståndet. Ett första möte på ministernivå kommer att hållas under det spanska ordförandeskapet.

11 EU:s bilaterala och regionala förbindelser

EU har gemensamma intressen med länderna utanför EU. Genom goda förbindelser befrämjas det ekonomiska, politiska, sociala och kulturella utbytet. EU bidrar samtidigt till hanteringen av ett stort antal konflikter i hela världen. Under året har samarbetet med EU:s närområde utvecklats, särskilt genom genomförande av Östliga partnerskapet, och samarbetet med en rad viktiga partners i världen har stärkts. Härigenom har viktiga framsteg gjorts i arbetet med att stärka EU som global aktör, en viktig målsättning för det svenska ordförandeskapet.

11.1 Samarbetet mellan EU och EFTA-länderna

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) omfattar EU och EFTA-länderna Island, Liechtenstein och Norge. I grunden innebär EES-avtalet att EU:s inre marknad utsträcks till de tre EFTA-länderna. Under året antogs lagstiftning i Norge om anslutning till tjänstedirektivet. De tre EFTA-länderna och Schweiz, som står utanför EES, utvecklade sitt deltagande i olika program inom unionen.

I december paraferades avtalstexten om EES finansiella mekanism och Norges finansiella mekanism för perioden 2009–2014. Avtalen föreskriver ett höjt bidrag jämfört med föregående period. Framför allt de nya medlemsstaterna i unionen är mottagare av stödet, vars syfte är att främja social och ekonomisk utveckling inom EU och EES.

Sverige deltog under våren och hösten i möten med EES-rådet, EES högsta politiska organ. Utrikesminister Carl Bildt ledde EES-rådets möte den 16 november och i mötet deltog även utrikesministrarna från Island, Norge och Liechtenstein samt kommissionären Benita Ferrero-Waldner. Mötet fokuserade på samarbetet inom EES. Därtill ägde en politisk dialog rum med fokus på utvecklingen i Afghanistan, fredsprocessen i Mellanöstern och Iran.

Under året har kommissionen fört förhandlingar med Norge om liberalisering av handel med jordbruksprodukter (EES-avtalets artikel 19). En översyn har initierats med Norge om handel med bearbetade jordbruksprodukter (EES-avtalets protokoll 3).

Islands utrikesminister Skarphéðinsson överlämnade den 23 juli i Stockholm ansökan om medlemskap i EU till utrikesminister Carl Bildt (se Del 1, kapitel 3.).

Förhandlingarna med Liechtenstein om ett antibedrägeriavtal utvidgades under våren till att även omfatta informationsutbyte på skatteområdet. Från samarbetet mellan EU och Schweiz kan noteras att Sverige och vissa andra medlemsstater under året beslöt att provisoriskt tillämpa antibedrägeriavtalet mellan EU och Schweiz i väntan på att det träder i kraft.

11.2 Nordliga dimensionen och EU:s deltagande i regionalt samarbete i norra Europa

Nordliga dimensionen (ND) är en mellan EU, Island, Norge och Ryssland gemensam politik. Ett möte på vice utrikesministernivå genomfördes i november i Stockholm under värdskap av det svenska ordförandeskapet. Mötet beslutade att etablera ett nytt ND kulturpartnerskap, välkomnade undertecknandet av ett samförståndsavtal om ett nytt ND-trafik- och logistikpartnerskap och etableringen av ett ND-institut samt initiativet till att bilda ett ND näringslivsråd. Mötet utvärderade de framsteg som gjorts inom de två existerande partnerskapen.

Nordliga dimensionens partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande (NDPHS) består av 13 länder och nio internationella organisationer, bl.a. kommissionen och Världshälsoorganisationen (WHO). Vid ett ministermöte i november i Oslo överlämnade Norge ordförandeskapet till Ryssland för en tvåårsperiod. Ministrarna antog en ny strategi för verksamheten under de kommande fyra åren, vilken utarbetats under svenskt ordförandeskap. De välkomnade att partnerskapet på förslag av kommissionen påtar sig rollen som ledande partner för hälsoområdet i handlingsplanen till EU:s Östersjöstrategi.

Arbetet inom Nordliga dimensionens miljöpartnerskap (NDEP) fokuserade under året på fortsatt beredning och implementering av projekt. Två nya projekt godkändes för finansiering, ett vatten- och avloppsreningsprojekt i Petrozavodsk, samt en insats till stöd för utsläppsminskningar från de stora hönsfarmer som finns runt S:t Petersburg. Detta innebär att sammanlagt 18 projekt har finansierats inom NDEP, av vilka två är till fullo genomförda, och flera har kommit en god bit på vägen.

Det i dag viktigaste NDEP-projektet, Neva Collector i S:t Petersburg, genomförs som planerat. Implementeringsproblemen har fortsatt i en för Sverige särskilt viktig insats, reningsverket i Kaliningrad, men framsteg gjordes under årets sista månader. Under 2009 godkändes Vitryssland som observatör i NDEP och som nytt verksamhetsland. Mandatet för NDEP:s stödfond förlängdes till och med 2017.

Kommissionen deltar som full medlem i Östersjöstaternas råd (CBSS) och Barentsrådet (BEAC). I oktober övertog Sverige från Ryssland

ordförandeskapet i Barentsrådet för en tvåårsperiod. Det svenska Barentsordförandeskapets inriktning mot eko-effektiv ekonomi anknyter direkt till temat för EU:s miljö- och energiministrars informella möte i juli i Åre, där samordning av de politiska dagordningarna för klimatförändringar, energieffektivitet, innovation och konkurrenskraft diskuterades liksom omställningen till en eko-effektiv ekonomi.

I december antog Rådet slutsatser som ska ligga till grund för en framtida EU-politik för arktiska frågor. Slutsatserna består av en inledning med riktlinjer för det fortsatta arbetet och ett antal mer detaljerade punkter om vilka områden och på vilken grund EU:s framtida Arktispolitik ska utformas. Huvudmålen ska vara att skydda och bevara Arktis i samklang med dess befolkning, att främja hållbar användning av naturresurser samt att bidra till stärkta multilaterala styrformer i Arktis.

11.3 Östeuropa, södra Kaukasien och Centralasien

11.3.1 Ryssland

Under 2009 fortsatte förhandlingarna mellan EU och Ryssland om ett nytt avtal. Förhandlingarna hade suspenderats i samband med den ryska invasionen av Georgien i augusti 2008 men återupptogs i december samma år. Fem produktiva förhandlingsrundor genomfördes under 2009. Förhandlingarna gjorde framsteg bland annat på områdena civilförsvär, nedrustning och ickespridning, samarbete inom narkotikabekämpning, skydd av personuppgifter samt forsknings- och ungdomsfrågor. Rysslands beslut om en tullunion med Kazakstan och Vitryssland skapade däremot vissa oklarheter kring förhandlingskapitlet Handel och investeringar.

Två toppmöten EU-Ryssland genomfördes under 2009, det ena i Chabarovsk den 22 maj och det andra i Stockholm den 18 november. Mötet i Chabarovsk fokuserade på energifrågor, finanskrisen och europeisk säkerhet. Beslut fattades om förbättringar av EU:s och Rysslands gemensamma förvarningsmekanism inför hotande energikriser. Vid toppmötet i Stockholm diskuterades klimatfrågan, där Ryssland presenterade mer ambitiösa utsläppsmål, och den ekonomiska och finansiella krisen, där Ryssland framförde sin avsikt att så snart som möjligt bli medlem i WTO, och att tullunionen med Kazakstan och Vitryssland inte skulle leda till några förseningar i det avseendet. Parterna enades också om att återuppta förhandlingar om ett ramavtal inom krishantering och signerade fem finansieringsavtal om ryska bidrag till de gränsöverskridande så kallade Cross Border Co-operation-programmen.

EU och Ryssland hade dialogmöten på ministernivå om utrikes- och säkerhetspolitik, rättsliga och inrikes frågor, energi och miljö. Parterna genomförde också två konsultationsrundor på senior tjänstemannanivå om mänskliga rättigheter.

I början av 2009 ledde en konflikt mellan Rysslands och Ukrainas statliga gasbolag till allvarliga störningar i gasleveranserna till EU. Konsumenter i flera europeiska länder lämnades utan gasförsörjning under en på vissa håll ovanligt kall vinter, vilket fick allvarliga konsekvenser. I juli framförhandlade EU tillsammans med internationella finansiella institutioner ett kreditavtal med Ukraina inför nästkommande vinters gasköp.

Förhandlingarna om ett associeringsavtal mellan EU och Ukraina har fortgått under 2009. Avtalet omfattar politiska frågor och samarbete inom ett stort antal sektorer, med avsikt att anpassa Ukrainas regelverk till EU:s. En huvudkomponent i avtalet utgörs av ett frihandelsområde. Framsteg har gjorts i förhandlingarna under 2009 och förhoppningen är att avtalet ska kunna slutförhandlas under 2010. EU och Ukraina har även antagit en associeringsagenda, som kommer att tjäna som ett verktyg för genomförandet av associeringsavtalet och som ersätter den tidigare handlingsplanen under den europeiska grannskapspolitiken.

Det årliga toppmötet mellan EU och Ukraina hölls den 4 december i Kiev. Liksom vid övriga toppmöten under det svenska ordförandeskapet stod klimat och finanskris högt på agendan, tillsammans med energifrågor. Man beslutade om nästa steg i viseringsdialogen mellan EU och Ukraina samt noterade de framsteg som gjorts i relationen EU-Ukraina sedan det senaste toppmötet.

Med inledande fokus på Ukraina och fjärrvärmesektorn skedde i november lanseringen av ett svenskt EU-initiativ för stärkt samarbete kring finansiering av större investeringar på energieffektiviserings- och miljöområdet i Östeuropa.

11.3.3 Moldavien

Moldavien genomgick i april en politisk kris, där anklagelser om valfusk utmynnade i våldsamma demonstrationer. Efter ett nyval i juli förlorade det tidigare regeringspartiet, Kommunistpartiet, makten till en fyrti-parti-allians, Alliansen för Europeisk Integration. Det svenska ordförandeskapet och EU:s särskilde representant främjade aktivt dialogen för att nå en lösning på den inrikespolitiska krisen. Med en regering på plats har EU kunnat gå vidare med en rad viktiga åtgärder som förberetts under den förra regeringen. I oktober genomförde EU-trojkan under ledning av Sveriges utrikesminister en resa till landet för att markera EU:s stöd och engagemang.

EU:s mandat för förhandlingar om ett associeringsavtal med Moldavien antogs redan i juni. I ljuset av den politiska krisen kunde inte EU medge förhandlingsstart förrän efter att krisen hade lösts. Förhandlingarna inleds i januari 2010. Vid samarbetsrådet EU-Moldavien i december enades EU och Moldavien om att arbeta för att inleda en dialog om viseringsfrihet under 2010.

EU:s gränsövervakningsinsats (EUBAM) som verkar på gränsen mellan Moldavien och Ukraina har under 2009 fått förlängt mandat. Inga formella möten i det s.k. 5+2-format som etablerats för att lösa konflikten

11.3.4 Vitryssland

EU har under 2009 fortsatt sin engagemangspolitik gentemot Vitryssland samtidigt som brister vad gäller demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i landet har påtalats. I november förnyades de reserestriktioner som varit i kraft sedan 2004 för ett antal vitryska företrädare med tio månader. Samtidigt suspenderades tillämpningen av restriktionerna under tio månader för merparten av företrädarna, inklusive president Lukasjenka. Beslutet fattades för att fortsatt uppmuntra framsteg i Vitryssland. Vitryssland har av politiska skäl inte någon formell relation med EU, men som ett interimistiskt steg bad rådet i november 2009 kommissionen att utarbeta en handlingsplan för reformer som ska överenskommas med Vitryssland. Kommissionen uppmanades även att utarbeta ett förslag till förhandlingsmandat för viseringsförenklings- och återtagandeavtal med Vitryssland.

11.3.5 Södra Kaukasien

Reformarbetet i Georgien, Armenien och Azerbajdzjan fortsatte under året inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken (ENP) och det Östliga partnerskapet. Rådet beslutade i september att inleda processen för att uppgradera de kontraktuella relationerna och under hösten inleddes inom EU interna förhandlingar om mandat för associeringsavtal med de tre länderna och om frihandelsavtal med Armenien och Georgien. Förhandlingar om viseringsförenklings- och återtagandeavtal mellan EU och Georgien slutfördes under året. Som EU-ordförande gjorde Sveriges utrikesminister besök i alla tre länder i juli och genomförde möten i samarbetsråden i oktober. Frågorna om demokrati, mediefrihet och respekt för mänskliga rättigheter i regionen ägnades fortsatt betydande uppmärksamhet.

EU:s civila observatörsmmission som tillkom efter den väpnade konflikten mellan Ryssland och Georgien i augusti 2008, fortsatte under året att övervaka eldupphöravtalets genomförande. Insatsens mandat förlängdes med ett år till september 2010. De internationella samtalen i Genève om säkerheten i Georgien fortsatte. I september presenterade den av EU initierade oberoende internationella kommissionen om konflikten i Georgien sin rapport. Rapporten framhöll att båda sidor hade brutit mot internationell och humanitär rätt och att båda sidor hade ett ansvar för konflikten uppkomst.

11.3.6 Centralasien

Utrikesministrar från EU och de fem centralasiatiska staterna möttes gemensamt för politiska överläggningar två gånger under året: dels vid ett möte mellan EU-trojkan och de fem centralasiatiska utrikesministrarna i Dusjanbe i maj, dels vid en ministerkonferens mellan de

fem republikerna och alla EU-länder i Bryssel i september. EU genomförde under 2009 samarbetsråd med Uzbekistan och Kazakstan, och hade strukturerade dialoger om mänskliga rättigheter med samtliga centralasiatiska stater. I juli besökte det svenska ordförandeskapet, jämte EU-kommissionen och det inkommande spanska ordförandeskapet, de fem länderna i Centralasien för politiska överläggningar på senior tjänstemannanivå.

I juni antogs gemensamma riktlinjer för EU:s dialog med Shanghai Cooperation Organisation. Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser fattade i oktober beslut om att EU inte skulle förlänga sanktionerna mot Uzbekistan, men hålla utvecklingen av läget för mänskliga rättigheter under fortsatt uppsikt. EU och Kazakstan enades om att se över Partnerskaps- och samarbetsavtalet, som utgör den rättsliga grunden för relationen, i syfte att uppdatera och förbättra avtalet.

Genomförandet av EU:s strategi för Centralasien fortsatte på områdena mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatlighet; utbildning; ekonomi, handel och investeringar; energi och transport; miljö och vatten, samt gemensamma hot och utmaningar. Italien anordnade ett högnivåmöte om miljöfrågor i Rom i november.

11.3.7 Östliga partnerskapet

I maj 2009 lanserades det Östliga partnerskapet, vilket ursprungligen tillkom på förslag från Sverige och Polen. Partnerskapet är dels en intern EU-politik som syftar till att fördjupa och förstärka relationerna med de sex östliga grannländerna Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ukraina och Vitryssland, dels ett nytt format för samarbete mellan dessa länder och EU. Partnerskapet syftar till att stödja och underlätta partnerländernas närmande till EU och erbjuder bl.a. fördjupade bilaterala relationer inklusive möjligheten att sluta djupgående frihandelsavtal, viseringsfrihet på längre sikt, samarbete på energiområdet m.m. Under hösten tog Sverige, inom ramen för det Östliga partnerskapet, ett initiativ för förbättrad energieffektivisering med start i Ukraina. Initiativet (*Eastern Europe Energy Efficiency and Environment Partnership, E5P*) inriktas på samarbete mellan givare och finansiella institutioner för finansiering av större investeringar i Östeuropa inom energieffektivisering och på miljöområdet.

Formerna för det multilaterala samarbetet inom ramen för det Östliga partnerskapet har kommit på plats under hösten. Ett antal multilaterala expertpaneler har inrättats och flera s.k. flaggskeppsinitiativ sjsatts - för fördjupat samarbete inom specifika områden som t.ex. räddningstjänst och gränskontroll. I november 2009 stod det svenska ordförandeskapet tillsammans med kommissionen och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén värd för det första mötet i Östliga partnerskapets forum för civila samhället (*Eastern Partnership Civil Society Forum*). I december 2009 genomfördes det första utrikesministermötet inom ramen för det Östliga partnerskapet. I december fattade Europeiska Investeringsbanken beslut om att inrätta en särskild facilitet för länderna inom Östliga partnerskapet samt Ryssland. Förslaget innebär att banken får möjlighet

11.3.8 Utvecklingssamarbete och biståndsinsatser i regionen

Europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet (ENPI) lanserades den 1 januari 2007 och syftar till att främja samarbete och integration mellan EU och dess partnerländer i Östeuropa och Medelhavsområdet, särskilt genom att stärka genomförandet av de handlingsplaner som upprättats som en del av den europeiska grannskapspolitiken ENP. Partnerländer i Östeuropa är Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

Vitryssland har ännu under 2009 saknat handlingsplan för grannskapspolitikens genomförande och har därför tilldelats mycket begränsade medel. Ryssland tillhör inte ENP-länderna men omfattas av ENPI på grundval av dess så kallade strategiska partnerskap med EU. Finansieringen av ENPI uppgår 2007–2013 till 12 miljarder euro. En tredjedel är avsatt för samarbete i Östeuropa och finansierar till största delen stöd för ekonomiska och demokratiska reformer. I EU-kommissionens förslag till ENPI-finansiering 2010–2013 öronmärks 350 meuro till Östliga partnerskapet. Energieffektiviserings- och miljöinitiativet för Östeuropa (ESP) finansieras delvis från ENPI och medlen belastar där Ukraina-landramen. Med ENPI har biståndet till grannskapet i stor utsträckning övergått från projekt- till programstöd.

Sverige har i genomförandekommittén för ENPI och genom Sidas arbete i samarbetsländerna under året drivit en närmare koppling mellan ENPI och grannskapspolitiken, transparens och effektivitet i användningen av budgetstöd samt givarkoordinering mellan kommissionen, Sverige och andra EU-medlemsländer. I samband med inrättandet av investeringsfaciliteten Neighbourhood Investment Facility (NIF), som använder ENPI-medel och bilateralt bistånd i projekt tillsammans med internationella finansieringsinstitutioner, har Sverige drivit frågan om transparenta urvalskriterier och en tydlig koppling till ENP:s handlingsplaner. Sverige bidrar finansiellt till NIF.

11.4 Mellanöstern

Fredsprocessen i Mellanöstern

Fredsprocessen mellan Israel och det ockuperade Palestina har varit en prioriterad fråga för EU. Den nya amerikanska administrationen under president Barack Obama skapade förväntningar på återupptagna fredsförhandlingar om en tvåstatslösning. Under hösten pågick diskussioner mellan USA och parterna om villkoren för förhandlingarna. Situationen på marken försvårade processen, inte minst den fortsatta utbyggnaden av israeliska bosättningar på ockuperad mark, men också en intern palestinsk förtroendekris efter hanteringen av den s.k. Goldstonerapporten. Situationen i Gaza har inte förbättrats efter

Gazakonflikten i januari 2009. Gränserna är fortfarande stängda, vilket förvärrar den humanitära situationen och förhindrar en nödvändig återuppbyggnad.

Sverige har som ordförande i EU fört en aktiv mellanösternpolitik för att stödja de amerikanska ansträngningarna och stärka EU:s politiska roll. Vid rådet för utrikesfrågor i december antogs rådsslutsatser som utvecklade EU:s mellanösternpolitik. Särskilt uppmärksammas blev skrivningen om att en lösning måste finnas för att Jerusalem ska kunna bli en framtida huvudstad för både israeler och palestinier, vilket är en ståndpunkt EU haft sedan länge och som följer folkrätten. Den oroande situationen i östra Jerusalem togs upp i dialogen med parterna. Ett flertal uttalanden gjordes av det svenska ordförandeskapet med anledning av den fortsatta israeliska bosättningsexpansionen. Den oroande situationen i Gaza föranledde ett omfattande humanitärt bistånd och upprepade krav på att gränserna måste öppnas ovillkorligen och omedelbart. En EU-deklaration gjordes om denna prioriterade fråga. Under svensk ledning inleddes arbetet med att utveckla möjliga EU-bidrag för att underlätta genomförandet av ett fredsavtal, särskilt inom områdena palestinsk statsbyggnad, säkerhet, flyktingar, Jerusalemfrågan och regionala frågor.

EU har även på andra sätt bidragit till fredsprocessen, inte minst genom ett fortsatt omfattande stöd till palestinskt statsbyggande. Sverige har deltagit aktivt i EU:s civilpolisinsats EU POL COPPS som har gjort betydande insatser för att stärka den palestinska säkerhets- och rättssektorn. Sverige bidrar också till gränsmissionen EUBAM Rafah. Verksamheten i Rafah har dock legat nere under hela 2009 och alltsedan Hamas' maktövertagande i Gaza.

EU avser att fortsätta stödja parterna och de amerikanska ansträngningarna att få till stånd återupptagna resultatnriktade fredsförhandlingar och har beredskap att bidra för att underlätta genomförandet av en framtida överenskommelse.

Syrien

Efter att associeringsavtalet med Syrien varit färdigförhandlat i fyra år utan underskrift, överenskom EU-medlemsstaterna att underteckna avtalet under det svenska ordförandeskapet. Syrien valde att avvakta för att ytterligare analysera avtalets ekonomiska effekter.

Unionen för Medelhavet

Unionen för Medelhavet (UfM) sjösattes 2008, då den tidigare Barcelonaprocessen för EuroMed-samarbete fick ett nytt namn och en starkare politisk förankring. Totalt ingår nu 43 länder i Unionen för Medelhavet. Utöver de 27 EU-medlemsstaterna deltar Marocko, Algeriet, Tunisien, Egypten, Israel, Jordanien, Syrien, Libanon, Turkiet, Palestinska myndigheten, Albanien, Mauretanien, samt de nytillkomna medlemmarna Bosnien–Herzegovina, Kroatien, Monaco och Montenegro. EuroMed-samarbetet är unikt genom sin betoning på gemensamma värderingar såsom demokrati och mänskliga rättigheter, samt på ett delat ägarskap mellan EU och partnerländerna. Det är också

det enda fora vid sidan av FN där israeler och araber möts på ministernivå.

Då Sverige den 1 juli 2009 gick in i samordförandeskapet i Unionen för Medelhavet tillsammans med Frankrike och Egypten hade all officiell verksamhet inom UfM varit frusen sedan Gazakonflikten ett halvår tidigare. Det främsta målet för det svenska ordförandeskapet var därför att bringa ordning och stabilitet i UfM genom att genomföra de ministermöten som planerats för vårt ordförandeskapshalvår i linje med de svenska prioriteringarna på områdena MR/demokrati, kvinnans ställning, miljö, samt frihandel.

Verksamheten kom i gång igen den 7 juli genom att det första riktiga Senior Officials Meeting (SOM) under 2009 genomfördes. Samma dag ägde finansministrarnas ECOFIN/FEMIP-möte rum i Bryssel, då ministrarna beslutade om fortsatt samarbete för tillväxt och ekonomisk integrering. De planerade miljö- och utrikesministermötena ställdes in på begäran av sydsidan. Däremot genomfördes jämställdhets- och handelsministermötena med framgång – jämställdhetsministrarna förstärkte den tidigare överenskommelsen från Istanbul om kvinnans ställning i samhället och handelsministrarna gjorde framsteg i förhandlingarna om tjänstehandel och ursprungsregler. Totalt genomfördes också fyra SOM-möten.

Irak

Förhandlingarna om ett partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Irak (PCA), som pågått sedan 2006, slutfördes i november av kommissionen. Slutförhandling av PCA har varit en del av EU:s/kommissionens långsiktiga målsättning att normalisera relationerna med Irak. Avtalet blir det första i sitt slag mellan EU och Irak och kommer som sådant att ha stor symbolisk betydelse. Underskrift av avtalet kommer att ske under 2010. Politiska klausuler om mänskliga rättigheter, terrorism och migration kommer att ingå i avtalet tillsammans med handelsrelaterade avsnitt, inkl tjänster, patent och andra immateriella rättigheter, upphandling etc.

Vid rådet för utrikesfrågor i december antogs rådsslutsatser om Irak som behandlade de kommande parlamentsvalen (7 mars 2010), PCA samt situationen för de mänskliga rättigheterna.

Kommissionen ger humanitärt bistånd till Irak och irakiska flyktingar samt bedriver ett omfattande utvecklingsarbete med Irak med fokus på kapacitetssuppbyggnad av irakiska institutioner och en förbättring av levnadsförhållandena i landet. Kommissionens bistånd till Irak har sedan 2003 uppgått till drygt 930 miljoner euro, inklusive humanitärt stöd. Ett tvåårigt program för kommissionens insatser har antagits för åren 2009–2010. Därefter, för åren 2011–2014, planeras en reguljär biståndsstrategi.

EU:s gemensamma rättsstatsinsats EUJUST LEX påbörjades den 1 juli 2005 med syfte att stödja reformer i såväl polis- som rättsväsendet och därutöver främja samarbetet mellan domstols-, polis- och kriminalvårdssektorn. Inom ramen för insatsen ingår utbildning för irakiska tjänstemän inom mänskliga rättigheter, ledarskap, brottsutredning och sektorövergripande samarbete som ca 3 000 tjänstemän hittills genomgått.

Insatsen har fått förlängt mandat t.o.m. slutet av juni 2010 och har under 2009 inlett en pilotfas med begränsade aktiviteter även på plats i Irak.

Den svåra situationen för kvinnor, små minoriteter, barn, HBT-personer m.fl. väcker stort engagemang i EU. Att Irak sedan i maj har återupptagit avrättningar av dödsdömda har EU kraftigt fördömt vid flera tillfällen, inkl genom demarscher och uttalanden under det svenska ordförandeskapet. Den 11 november publicerades även en EU-deklaration om situationen för de mänskliga rättigheterna i Irak.

Inom EU har Sverige en hög profil vad gäller Irak och har verkat för att stärka EU:s roll.

Iran

Iran har fortsatt visa bristande samarbetsvilja och kontraproduktivt agerande i den kärntekniska frågan som har legat högt på EU:s agenda under året. Trots stora ansträngningar från EU:s höge representant Javier Solana och stormaktsgruppen (Frankrike, Storbritannien, Tyskland, Kina, Ryssland och USA) till konkreta förhandlingar har Iran ännu inte efterlevt säkerhetsrådsresolutionerna och har heller inte samarbetat fullt ut med IAEA. En diplomatisk lösning på den nukleära frågan är alltså prioriterad men om Iran fortsatt inte samarbetar med det internationella samfundet skulle EU ställa sig bakom eventuella åtgärder beslutade av FN:s säkerhetsråd. EU har i direkt dialog med Iran samt genom rådsslutsatser och deklarationer uppmanat Iran att efterleva landets internationella åtaganden rörande dess kärntekniska program.

EU har även kraftfullt reagerat mot den förvärrade situationen för de mänskliga rättigheterna efter presidentvalet i juni, i synnerhet de iranska myndigheternas brutala ingripanden vid demonstrationer som följt efter valet och de omfattande frihetsberövanden och massrättegångar som genomförts mot bland annat journalister och MR-försvarare. Detta framfördes med tydlighet genom flera ordförandeskapsuttalanden och EU-uttalanden samt i direkta kontakter med de iranska myndigheterna. Vid tre tillfällen efter valet antog EU:s stats- och regeringschefer vid Europeiska rådet deklarationer om Iran som underströk unionens oro för situationen för de mänskliga rättigheterna i landet. Irans fortsatta omfattande användning av dödsstraffet har också kritiserats kraftigt av EU, särskilt vid fall av avrättningar av personer som ska ha begått brott som minderåriga.

I förlängningen finns ett stort mervärde av samarbete mellan EU och Iran som kan frigöras vid framsteg vad gäller frågan om det kärntekniska programmet och respekten för de mänskliga rättigheterna.

Jemen

Under det svenska ordförandeskapet höjde EU markant sin profil i Jemen. Den första gemensamma EU-strategin, inklusive rekommendationer för agerande och de första rådsslutsatserna om Jemen antogs under hösten. En operationalisering av rekommendationerna i strategin inleddes, ett arbete som kommer att fortsätta under våren 2010.

Toppmöten mellan EU och USA

Ett informellt toppmöte mellan EU och USA hölls i Prag i april där riktningen för samarbetet mellan EU och den nya amerikanska administrationen lades fast. Det årliga formella toppmötet mellan EU och USA ägde rum i Washington den 3 november under svenskt ordförandeskap. Klimatfrågan, den ekonomiska och finansiella situationen samt utrikes- och säkerhetspolitiska frågor stod i fokus.

I samband med mötet antogs en toppmötesdeklaration som behandlar bland annat klimatfrågan, handels- och ekonomiskt samarbete, rättsliga och inrikes frågor samt ett antal geografiska samarbetsområden. Vid toppmötet lanserades även ett fördjupat samarbete inom energiområdet (US-EU Energy Council), inom utvecklingsområdet respektive om informationssäkerhet (cyber security). Vidare antogs en gemensam deklaration om nedrustning och ickespridning samt tillsattes en arbetsgrupp för åtgärder mot antibiotikaresistens.

Utrikespolitiskt samarbete

Det utrikespolitiska samarbetet var intensivt under 2009. Utöver diskussionerna i samband med toppmötena, träffades EU-ländernas och USA:s utrikesministrar i New York i september för samtal om den breda utrikespolitiska agendan. Löpande möten hölls på statssekreterarnivå, samt ett stort antal expertdialoger om både geografiska och tematiska frågor. Samarbetet rörde främst gemensamma gränsöverskridande utmaningar och tredjelandsfrågor. EU:s närområde, Iran samt Afghanistan och Pakistan var centrala frågor.

Den EU-interna dialogen fokuserade i början av året till stor del på hur samarbetet med en ny amerikansk administration kunde företas på bästa sätt.

Ekonomiskt samarbete

Det ekonomiska samarbetet EU-USA äger rum i det Transatlantiska ekonomiska rådet (TEC). Det fjärde mötet i rådet, som ägde rum den 27 oktober i Washington, var det första under den nya amerikanska administrationen. Mötet föregicks av möten i de tre dialoger som är knutna till rådet, nämligen Transatlantic Business Dialogue, Transatlantic Consumers' Dialogue och Transatlantic Legislators' Dialogue. TEC-mötet fördes i en konstruktiv anda och resultatriktad atmosfär och måste betecknas som ett positivt steg i de transatlantiska relationerna. Bland viktigare beslut från mötet finns etablerande av en högnivådialog om innovationer, utveckla redan pågående regleringssamarbete samt initiera samarbete på framtidsområden som nanoteknologi, märkning och energieffektivitet. Mötet var även enigt om att ytterligare intensifiera samarbetet på det immaterialrättsliga områden. Nästa möte i TEC planeras äga rum våren 2010.

USA och EU har ett nära samarbete på det handelspolitiska området och då främst inom ramen för DOHA-rundan. En rad olösta handelspolitiska tvister finns som hindrar marknadsstillträdet till den amerikanska marknaden. Ett antal nya problem har tillkommit under året samtidigt som vissa fått en lösning.

Toppmötet mellan EU och Kanada

Toppmötet mellan EU och Kanada ägde rum den 6 maj i Prag. Vid mötet diskuterades den ekonomiska och finansiella krisen, energi- och klimatfrågor samt Afghanistan, Mellanöstern och det Östliga Partnerskapet.

Ett positivt resultat vid mötet var att parterna enades om att lansera förhandlingar om ett ambitiöst frihandelsavtal (Comprehensive Economic and Trade Agreement). Detta ansågs ge en viktig signal till omvärlden mot de alltmer tilltagande protektionistiska åtgärderna som en direkt följd av den ekonomiska krisen. I anslutning till mötet undertecknades ett flygsäkerhetsavtal vilket syftar till att stimulera flygindustrin och att minska den administrativa bördan för flygtransporter.

Båda parter enades om att arbeta för att nå ambitiösa, globala resultat på klimatområdet. Samtidigt underströks stöd för att utveckla en internationell marknad för utsläppsrättigheter i syfte att minska koldioxidutsläpp och öka investeringarna i hållbara miljöteknologier. På det vetenskapliga området enades parterna om målsättningen att utveckla specifika initiativ inom områdena energi och miljöforskning.

Utrikespolitiskt samarbete

Vid toppmötet underströk parterna sitt engagemang för de multilaterala institutionerna och speciellt FN:s roll för att uppnå fred och säkerhet samt tillvara ta mänskliga rättigheter. Parterna enades också om att samarbeta inom civila och militära krishanteringsprogram med speciell tonvikt på situationen i Afghanistan och Mellanöstern.

Ekonomiskt samarbete

Vid toppmötet EU–Kanada den 6 maj i Prag lanserades förhandlingar om ett omfattande avtal om handel och investeringar, CETA. Vid den första förhandlingsrundan, som ägde rum i oktober, enades parterna om att utväxla förhandlingsdokument på ett antal viktiga områden som offentlig upphandling, handel och utveckling och tullar. Diskussioner har dessutom inletts om att revidera 1976 års ramavtal om handel och ekonomiskt samarbete.

I anslutning till Transportrådets möte i Bryssel den 17 december undertecknades ett flygtransportavtal EU–Kanada.

11.6.1 EU-Afrikastrategin

Den gemensamma EU-Afrikastrategin med tillhörande handlingsplan som antogs på EU-Afrikatoppmötet i Lissabon i december 2007 följs nu upp i åtta partnerskap. Vid ett trojkamöte på ministernivå i oktober 2009 mellan EU och Afrika gjordes en utvärdering av strategin och man enades om ett antal rekommendationer. Mötet leddes från EU:s sida av statsrådet Carlsson. Före mötet ägde på afrikanskt initiativ ett informellt seminarium rum om att resursätta strategin och dess handlingsplan. De åtta partnerskapen är: fred och säkerhet, demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, handel och regional integration, millenniemålen, energi, klimatförändringar, migration, rörlighet och sysselsättning, vetenskap samt informationssamhället och rymden.

11.6.2 Afrikas Horn

EU-policy för Afrikas Horn

En EU-policy för Afrikas Horn, som identifierar regionens utmaningar och EU:s prioriteringar i syfte att bättre fokusera EU:s ansträngningar för fred och utveckling, har utarbetats och antagits under det svenska ordförandeskapet. EU ser möjligheter att på Afrikas Horn fokusera och utöka sitt engagemang för konfliktförebyggande insatser, medling och dialog, övervakning av och stöd i genomförande av fredsöverenskommelser, stöd för valprocesser och en demokratisk utveckling samt regionalt samarbete kring gemensamma resurser, inte minst med hänsyn till klimatförändringarnas konsekvenser.

Etiopien och Eritrea

I Etiopien har EU haft en fortsatt aktiv roll och bl.a. följt förberedelserna inför parlamentsvalen 2010 och den svåra humanitära situationen i landet. EU har verkat för att få till stånd en EU-observatörsmission av parlamentsvalen, vilket resulterat i en inbjudan från Etiopien för en sådan mission. Mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling i landet har fortsatt varit i fokus för EU och det svenska ordförandeskapet. EU har uttalat sig om NGO-lagen som antogs av parlamentet i början av året, om situationen för yttrandefrihet i Etiopien och om dödsstraffet. Enligt NGO-lagen får enskilda organisationer som får mer än 10 procent av sin finansiering från utlandet inte längre arbeta inom områden som omfattar bland annat mänskliga rättigheter, konfliktlösning och arbete med effektivisering av rättsväsendet. En annan viktig uppgift för EU var att föra en dialog med Etiopien om klimatfrågor med sikte på toppmötet i Köpenhamn i december. Etiopien förde under denna process Afrikas talan med mandat från Afrikanska unionens länder.

EU verkade under 2009 för att gränstvisten mellan Etiopien och Eritrea fortsatt skulle uppmärksammas och att ett genomförande av gränskommissionens beslut skulle ske. Gränsfrågan uppmärksammades vidare i utarbetandet av den antagna EU-policyn för Afrikas Horn. EU har fört en regelbunden politisk dialog inom ramen för Cotonouavtalet med respektive land där fred och säkerhet på Afrikas horn, tillsammans med mänskliga rättigheter och demokrati, varit särskilt viktiga frågor. EU uttalade sig den 18 september om de politiska fångarna i Eritrea. I uttalandet uttryckte EU stark oro över situationen för de mänskliga rättigheterna och uppmanade Eritrea att ovillkorligen frige alla politiska fångar. Såväl EU, inom ramen för den politiska dialogen, som Europaparlamentet tog under hösten upp Dawit Isaaks fall. Sverige har vid ett antal tillfällen haft synpunkter på EU-biståndet till Eritrea. Bland annat har Sverige betonat att situationen för de mänskliga rättigheterna i Eritrea ska uppmärksammas tydligare i EU:s landstrategi och att strategin verkligen inriktas mot fattigdomsbekämpning.

Somalia

EU beslutade under 2009 att öka sina ansträngningar för att bidra till fred och utveckling i Somalia och har lagt fast ramarna härfor genom rådsslutsatser. En högnivåmission ledd av det svenska ordförandeskapet genomfördes till regionen för att förankra EU:s fortsatta engagemang. Diskussioner pågår bl.a. om möjligheten för EU att bidra till träning av den somaliska transitionsregeringens säkerhetsstyrkor. EU är den största biståndsgivaren i Somalia. Läget i landet samt den utbredda piratverksamheten utanför Somalias kust har under 2009 behandlats återkommande i olika arbetsgrupper i Bryssel. EU har genomfört en marin ESFP-insats avsedd att skydda WFP-transporter och annan sårbar sjöfart utanför Somalias kust. Beslut om att förlänga insatsen i ytterligare ett år fattades i början av december 2009.

Sudan

Rådet för yttre förbindelser har vid flera tillfällen behandlat situationen i Sudan och i dessa sammanhang fokuserat på läget i genomförandet av fredsavtalet mellan södra och norra Sudan (CPA) samt freds-ansträngningarna i Darfurprovinsen i västra Sudan. Sverige har varit drivande för ett stärkt politiskt engagemang från EU till stöd för CPA. Ansträngningarna för att uppnå en politisk förhandlingslösning på krisen i Darfur har fortsatt under ledning av Afrikanska unionens (AU) och FN:s chefsmedlare Djibrill Bassolé, för vilken EU uttalat sitt fulla stöd. Under tiden som EU:s ordförande har Sverige verkat för att uppmärksamma civilsamhällets betydelse för en långsiktigt hållbar lösning av konflikten i Darfur. Sverige har verkat för att EU ska upprätthålla ett enhetligt tryck på alla parter att underlätta det humanitära tillträdet för aktörer i hela Sudan, respektera den humanitära rätten samt regeringens skyldighet att respektera de mänskliga rättigheterna. EU har varit tydligt när det gäller Sudans skyldighet att samarbeta med den internationella brottmålsdomstolen (ICC) och följa de häktingsbeslut som utfärdats av

domstolen. EU har stött AU:s och FN:s fredsfrämjande insats i Darfur (UNAMID) och FN:s fredsfrämjande insats i södra Sudan (UNMIS).

Sveriges engagemang tillsammans med andra stater i medlemskretsen har resulterat i att EU:s analys av problemen i genomförandet av CPA, under tiden avtalet löper samt tiden därefter, har fördjupats och att EU fortsatt har en hög profil i dessa frågor. EU:s särskilde representant för Sudan, Torben Brylle, har bidragit till att EU:s agerande visavi Sudan varit sammanhållet. EU är en av de största biståndsgivarna i Sudan.

Tchad

EU har aktivt bevakat och understött implementeringen av den överenskommelse som slöts 2007, mellan president Déby och en stor del av oppositionen i landet. Överenskommelsen syftar till att stabilisera situationen i landet, att möjliggöra en politisk förhandlingslösning på konflikterna i landet samt att genomföra allmänna val.

Som stöd till den FN-ledda närvaron i Tchad och Centralafrikanska republiken (CAR) har EU:s krishanteringsinsats EUFOR Tchad/CAR haft ett humanitärt mandat att skydda flyktingar och göra det möjligt för humanitärt bistånd att nå fram. Sverige bidrog mellan februari och oktober 2008 till insatsen med ett skyttekompani om ca 230 personer samt specialförband. Insatsen i Tchad och CAR avslutades den 15 mars då FN:s fredsbevarande insats i CAR och Tchad (MINURCAT) övertog ansvaret från EUFOR Tchad/CAR. Insatsen har lyckats väl med att uppfylla sina uppgifter att skydda civilbefolkning och flyktingläger. Kontakten med humanitära aktörer har varit god och EUFOR har rönt uppskattning hos organisationer som arbetar i insatsområdet. EU:s bistånd till Tchad är framför allt av humanitär natur.

11.6.3 Västafrika

Nigeria

I juni beslöt Nigeria och EU att gemensamt utveckla och fördjupa sin dialog i enlighet med dokumentet "A Joint Way Forward". Möte i trojkaformat på ministernivå genomfördes i Prag i juni och följdes upp på hög tjänstemannanivå i Abuja i november. EU har bevakat utvecklingen i Nigerdeltat och fört en dialog med Nigeria om hur säkerheten i området kan förbättras och hur EU kan stödja de pågående ansträngningarna för en lösning. EU har ökat påtryckningarna för att Nigeria ska fördjupa sin demokrati, komma till rätta med korruption och fullt ut respektera de mänskliga rättigheterna, inte minst i samband med polisingripanden och s.k. massincidenter. Trots ansträngningar från EU:s sida har ett EPA-avtal med Västafrika (ECOWAS) ännu inte kunnat undertecknas, bland annat beroende på Nigerias svaga intresse.

I Guinea har EU sökt främja en nationell dialog mellan kuppmaakarna och oppositionen och har i dessa ansträngningar samarbetat nära med ECOWAS och AU, bland annat genom deltagande i den internationella kontaktgruppen för Guinea. Efter massakern den 28 september beslöt EU att införa vapenembargo mot Guinea samt riktade åtgärder (sanktioner) mot medlemmar i juntan och regeringen. EU stödjer den av ECOWAS och kontaktgruppen utsedda facilitatorn, president Compaoré, i ansträngningarna att nå fram till en uppgörelse som kan bana väg för val och en återgång till konstitutionellt styre. EU har också krävt att de skyldiga för massakern den 28 september ställs inför rätta och att MR-övergreppen upphör och utreds. Den nya artikel 96-dialog som inleddes under våren har därefter inte kunnat följas upp. Tillsvidare är allt EU-bistånd, som inte är humanitärt eller rör framtida val, avbrutet.

Guinea–Bissau

Efter mordet på presidenten och överbefälhavaren genomfördes presidentval i juli. EU har under året förlängt mandatet för insatsen till stöd för reformer inom säkerhetssektorn i Guinea–Bissau; EU SSR (Security Sector Reform). Insatsen är verksam i flertalet delar av säkerhetssektorn och ger råd och bistånd till de lokala myndigheterna.

Niger

Under 2009 genomförde president Tandja i Niger en rad åtgärder i strid mot konstitutionen, vilka bl.a. möjliggör för honom att sitta kvar vid makten. EU har under upprepade tillfällen och i nära samarbete med ECOWAS och AU påtalat det oacceptabla i situationen, och då detta inte fick något konkret resultat inledde EU i december konsultationer med Niger i enlighet med art 96 i Cotonouavtalet. Inom 3 månader ska parterna träffas igen och Niger förväntas då uppvisa vidtagna åtgärder i rätt riktning. Om så inte sker fryser EU biståndet till endast det humanitära.

Mauretanien

Efter militärkuppen i augusti 2008 inledde EU en artikel 96-konsultation med Mauretanien i enlighet med Cotonouavtalets artikel 96. Denna dialog kunde avslutas i november 2009 efter det att en uppgörelse mellan kuppmaakarna och oppositionen banat vägen för presidentval i juli. EU har aktivt bidragit till den medling som lett till en normalisering av situationen och stödjer nu fortsatt dialog och fördjupad demokratisering för Mauretanien.

Mano River

EU fortsatte att nära följa situationen i Elfenbenskusten och stödja genomförandet av det fredsavtal som undertecknats mellan regeringen och rebellgrupperna. EU bedriver omfattande biståndsinsatser i Mano-

River länderna. Ambassadör Harro Adt är ordförandeskapets särskilda representant i Mano River-länderna. Guinea, Liberia och Sierra Leone Elfenbenskusten och Guinea-Bissau omfattas. I den särskilda representantens mandat ingår bl.a. att föra en dialog med alla berörda aktörer, inklusive FN och den regionala samarbetsorganisationen ECOWAS. Syftet är att skapa förutsättningar för fred, återuppbyggnad och demokratisering i regionen. Genom ambassadör Adt har EU representerats i de kontaktgrupper som upprättats för att hantera olika kriser i regionen.

Det regionala samarbetsorganet ECOWAS

Dialogen mellan EU och den regionala samarbetsorganisationen ECOWAS har fördjupats och samarbetet har varit gott, inte minst i hanteringen av de icke konstitutionella maktövertagandena i regionen och annan krishantering. Under året har ministertrojkor mötts vid två tillfällen, i Luxemburg och i Abuja. Vid mötet i Abuja, under svenskt ordförandeskap, kunde konstateras att EU och ECOWAS närmast sig varandra i sitt gemensamma stöd för demokrati och att detta bidragit till ett mer konstruktivt och effektivt samarbete.

11.6.4 Stora sjöregionen

EU är en viktig aktör till stöd för fred och säkerhet i Stora sjöregionen. Det europeiska utvecklingssamarbetet med DR Kongo är omfattande. EU är också en betydelsefull politisk aktör och har bl.a. ett särskilt sändebud för regionen. Det särskilda sändebudet har varit aktivt engagerad i de pågående fredsprocesserna i Stora sjöregionen. EU och medlemsstaterna, inklusive Sverige, stödjer flera regionala organisationer som arbetar för att främja regional stabilitet och integration, bl.a. Stora sjögemenskapen (CEPGL).

Demokratiska republiken Kongo

Processen för fred och stabilisering i östra DR Kongo tog under 2009 ett steg i rätt riktning genom de förbättrade relationerna mellan Rwanda och DRK. Länderna genomförde i början av året en gemensam militär aktion mot rebellgruppen FDLR med stöd av FN:s fredsbevarande insats i DR Kongo, MONUC. Den forna huvudfienden, rebellgruppen CNDP, integrerades under 2009 i DRK:s armé FARDC. Samtidigt är den humanitära situationen alltså mycket allvarlig.

EU är fortsatt en betydande politisk aktör och ledande inom humanitär hjälp och utvecklingssamarbete i DRK. DR Kongo var ett av de länder som fick mest EU-bistånd under 2009. Kommissionen gav under 2009 också ett s.k. betalningsbalansstöd till DR Kongo för att lindra de omedelbara effekterna av den globala finansiella krisen. Den 26 oktober 2009 antogs rådsslutsatser som uttryckte oro för utvecklingen i östra DRK som en följd av attacker och övergrepp av bl.a. FDLR och den kongolesiska armén. Slutsatserna fördömde kraftfullt det utbredda

sexuella våldet och uppmanade den kongolesiska regeringen att agera mot den rådande straffriheten. EU:s polisinsats i DR Kongo, EUPOL fortsatte under året sin verksamhet till stöd för den nationella polisen. Även den europeiska insatsen för säkerhetssektorreform, EUSEC, fortsatte sitt arbete med att ge råd till den kongolesiska försvarsmakten i dess arbete med att reformera de nationella väpnade styrkorna. EU:s särskilde representant för de Stora sjöarna har ett specifikt uppdrag för att främja FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 och både EUSEC- och EUPOL-insatsen har fått nytt mandat att arbeta särskilt med att bekämpa det sexuella våldet. EU:s engagemang i DR Kongo har skett i samråd och samarbete med FN och övriga internationella aktörer.

Uganda

EU och Sverige, som innehade det lokala ordförandeskapet under hela året, fortsatte på olika sätt att främja dels att rebellrörelsen (LRA) slutgiltigt skulle skriva under Juba-avtalen gällande fred och utveckling i norra Uganda, dels att regeringen i Kampala, som utlovat, skulle genomföra åtagandena i avtalet så långt möjligt även när LRA:s ledare inte uppfyllde sitt löfte att skriva under. Under hösten lade en enskild ugandisk parlamentsledamot fram ett lagförslag vilket, om det antas, skulle skärpa en redan hård lagstiftning gentemot homosexuella ytterligare. Lagförslaget föreslår en angivelseplikt och införande av dödsstraff på straffskalan. Sverige har som lokal EU-ordförande i Kampala vid upprepade tillfällen på hög politisk nivå uttryckt kritik mot den ugandiska regeringens bristande vilja att respektera och skydda HBT-personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inklusive oro över det nya lagförslaget. Frågan har också tagits upp i dialog med media, olika politiska partier och enskilda organisationer.

11.6.5 Östra Afrika

Kenya

Snart två år efter den kris som bröt ut i samband med valet i december 2007 finns välgrundade skäl för oro över bristen på framsteg igenomförandet av maktodelningsavtalet. Under svenskt ordförandeskap antog EU den 27 juli 2009 rådsslutsatser som uttryckte stöd för AU-panelen, erkände Kenyas roll som regional aktör, uppmanade till genomförande av maktodelningsavtalet samt uttryckte oro över MR-övergrepp och straffrihet. Budskapet följdes upp lokalt genom politisk dialog på högsta nivå. I oktober utfärdade EU ett uttalande i vilket Kenya uppmanades att upprätta en lokal tribunal samt att samarbeta med ICC. I december ledde biståndsminister Carlsson en trojkamission till Kenya vilken syftade till att på högsta nivå framföra EU:s starka engagemang för utvecklingen i Kenya, oro över bristen på reformer och över tecken på bristande politisk vilja.

Zimbabwe

Biståndsminister Carlsson tog i september initiativ till ett trojkabesök i Zimbabwe i syfte att trycka på för genomförande av demokratiska reformer och respekt för de mänskliga rättigheterna. Ett annat syfte med resan var att bygga på det momentum som skapats efter trojkamötet på utrikesministernivå i Bryssel i juni som var ett första steg på vägen mot en normalisering av förbindelserna mellan EU och Zimbabwe. Zimbabwes premiärminister Tsvangirai hade dessförinnan även besökt Sverige.

Sverige och EU ser fortsatt allvarligt på den politiska situationen i Zimbabwe. Även efter att en samlingsregering kom på plats i februari, fem månader efter att avtalet GPA (Global Political Agreement) om maktindelning och reformer ingåtts, har genomförandet av detta avtal gått långsamt. EU har viseringsrestriktioner och har fryst tillgångar i Europa för över 200 individer och ett antal företag med kopplingar till dessa personer. Kommissionens bistånd är begränsat och kanaliseras via enskilda organisationer. EU är emellertid fortsatt en stor humanitär givare i Zimbabwe och har också beslutat om ett transitionsstöd, bl.a. för stöd till reformer enligt GPA.

Den ekonomiska och sociala situationen har förbättrats i landet men politiskt motiverad förföljelse av anhängare till Tsvangirais parti MDC T och representanter för det civila samhället har fortsatt och demokratiska reformer uteblivit. Under hösten försämrades relationerna inom samlingsregeringen och MDC T suspenderade tillfälligt samarbetet inom regeringen. EU uttalade vid tre tillfällen under hösten oro över situationen i Zimbabwe.

Situationen i Zimbabwe behandlas regelbundet i EU:s politiska dialog med Sydafrika och andra SADC-länder. Särskilda demarcher har under hösten genomförts för att stötta SADC:s engagemang för att lösa den politiska krisen i Zimbabwe.

Sydafrika

Det strategiska partnerskapet mellan EU och Sydafrika utvecklades ytterligare under 2009. I januari hölls en utrikesministertrojka i Kapstaden. Under det svenska ordförandeskapet hölls det andra EU Sydafrika toppmötet med deltagande av statsminister Fredrik Reinfeldt i september i Kapstaden. Detta föregicks av en utrikesministertrojka. På agendan stod förutom det breddade samarbetet mellan EU och Sydafrika även globala och ekonomiska frågor med särskild betoning på klimatfrågan och den finansiella krisen. Bland säkerhetsfrågorna diskuterades bl.a. Zimbabwe.

Angola

Under det svenska ordförandeskapet tog Sverige initiativ till att få konsensus inom EU för ett förslag till en förstärkt och fördjupad politisk

dialog och samarbete med Angola "Joint Way Forward". Förslaget innehåller ett brett spektrum samarbetsfrågor som god samhällsstyrning, hållbar utveckling, klimatfrågan, forskning och utveckling, utbildning m.m.

Skr. 2009/10:150

11.7 Latinamerika och Karibien

EU:s samarbete med Latinamerika och Karibien (EU-LAC)

Kommissionen presenterade den 6 oktober sitt meddelande "EU and Latin America: Global Players in Partnership". Dokumentet sammanfattar relationen EU-LAC och de framsteg som gjorts samt anger ramarna för det framtida samarbetet. Rådsslutsatser med anledning av meddelandet antogs den 11 december.

Ett möte mellan EU:s och Riogruppens utrikesministrar ägde rum i Prag den 14 maj. Vid mötet diskuterades bl.a. den finansiella krisen. Ett EU-LAC Senior Officials Meeting hölls i Bryssel den 2 december 2009. Bland annat diskuterade man förberedelserna inför det toppmöte med EU:s och Latinamerikas stats- och regeringschefer som kommer att äga rum i Madrid i maj 2010.

Det första högnivåmötet om migration inom ramen för den nyetablerade dialogen mellan EU och LAC, under gemensam ledning av Sverige och Argentina, genomfördes med framgång den 25 september. Tema för mötet var kopplingarna mellan migration och utveckling vilket var en tematisk prioritering för det svenska ordförandeskapet på migrationsområdet. Mötet genomfördes i mycket positiv och öppen anda och bedömdes samstämmigt vara en nystart i relationerna mellan EU och Latinamerika/Karibien på migrationsområdet.

Förhandlingar med Centralamerika samt länder i Andinska gemenskapen

EU:s förhandlingar med Centralamerika fördes framåt under första halvåret, men fick skjutas upp på grund av händelseutvecklingen i Honduras i avvaktan på att konstitutionell ordning återställs i landet. Avsikten är att uppnå ett heltäckande associationsavtal på tre "pelare" – politisk dialog, frihandel och samarbete.

Likaså skedde under första halvåret betydande framsteg i frihandelsförhandlingarna med tre av länderna i Andinska gemenskapen. Ecuador suspenderade dock sina förhandlingar med EU tidigt under andra halvåret. Förhandlingarna med Colombia respektive Peru fortsatte och vid året slut återstod endast några få knäckfrågor främst rörande varuhandel och jordbruk. Separata "flerpartsförhandlingar" med vissa av de andinska länderna specifikt om frihandel hade tillkommit sedan förhandlingarna om ett fullfjädrat associationsavtal på tre "pelare" med Andinska gemenskapen hade brutit samman under andra halvan av 2008. Detta gjorde att Bolivia och sedermera också Ecuador avbröt sitt deltagande i handelsdelarna av förhandlingarna. Förhandlingarna med Andinska gemenskapen som helhet om politisk dialog och samarbete –

en uppdatering av ett avtal från 2003 – avses ske separat, men hade vid årets slut ännu inte kommit igång. Skr. 2009/10:150

Utvecklingssamarbetet med Latinamerika

Utvecklingsinstrumentet DCI (Development Cooperation Instrument) ersatte fr.o.m. den 1 januari 2007 ett tiotal förordningar, däribland förordningen om samarbetet med Asien och Latinamerika. Under 2007 beslutade DCI-kommittén om strategier för samtliga 18 länder i Latinamerika som är mottagare av EG-bistånd för perioden 2007–2013. Under strategiperioden uppgår beloppet för Latinamerika inom DCI till 2,7 miljarder euro. Under 2009 beslutade DCI-kommittén om 2009 års handlingsplaner för mottagarländer i Latinamerika. De svenska ståndpunkterna inför beslut i kommittén har bl.a. tagit sin utgångspunkt i principer om nationellt ägarskap, komplementaritet och givarsamordning med betoning på lokal samordning. Även genderfrågor samt demokrati och mänskliga rättigheter har betonats.

Argentina

Under hösten genomfördes den första MR- dialogen med Argentina som uppföljning på 2008 års beslut att fördjupa dialogen i dessa frågor.

Brasilien

Det tredje toppmötet EU–Brasilien genomfördes framgångsrikt i Stockholm den 6 oktober. Mötet innebar att det strategiska partnerskapet EU–Brasilien stadfästes ytterligare. De främsta resultaten från toppmötet var: genomgång av Joint Action Plan (JAP) samt överläggningar om utrikespolitik, klimat, makroekonomi och handel samt interaktion med näringsliv och civilsamhälle. En överenskommelse ömsesidigt om viseringsfritt resande kunde nås. I förberedelsearbetet fördes frågan om trepartssamarbete EU–AU–Brasilien på energiområdet framåt. En gemensam deklaration antogs.

MR-konsultationer i trojkaformat har genomförts med Brasilien.

Chile

Associationskommittén EU–Chile genomfördes för sjunde gången den 15 oktober i Bryssel. Fokus för den politiska dialogen låg på klimat- och finansfrågor. Även handelsutbytet och biståndssamarbetet diskuterades. EU och Chile beslutade även att etablera ett samarbete för utveckling och innovation (Association for Development and Innovation). Mötet skedde i en positiv anda och de goda relationerna mellan EU och Chile bekräftades.

MR-konsultationer i trojkaformat har även genomförts med Chile.

Under året inleddes MR-dialogen mellan EU och Colombia. Två dialogmöten har ägt rum med EU representerat av den lokala trojkan.

Honduras

Det icke-konstitutionella avsättandet av president Zelaya den 28 juni utlöste en politisk kris i Honduras. Denna har under det svenska ordförandeskapet hanterats dagligen med intensiva kontakter mellan huvudstäderna, Bryssel, Washington och andra internationella aktörer och har resulterat i ett flertal uttalanden och deklamationer samt rådsslutsatser. Det svenska ordförandeskapet har under hela hösten verkat för en återgång till den konstitutionella ordningen bl.a. genom stöd till den medlingsprocess som leddes av Costa Ricas president Oscar Arias samt till OAS ansträngningar. Den överenskommelse som slöts mellan parterna i oktober genomfördes aldrig. Valen den 29 november hölls därför under svåra omständigheter. Valen ansågs dock av EU vara ett viktigt steg framåt för att lösa den politiska krisen i landet.

Kuba

En utvärdering av relationerna med Kuba samt en översyn av EU:s gemensamma ståndpunkt genomfördes i juni månad. Effektiviteten i den politiska dialogen diskuterades också. Utvärderingen skedde mot bakgrund av framstegen inom området för mänskliga rättigheter. Det svenska ordförandeskapet har ägnat Kuba mycket tid under hösten. Ett trojkamöte på ministernivå genomfördes den 28 november i Bryssel mellan EU och Kuba. Mötet hölls inom ramen för den politiska dialog som återupptogs under 2008 och var det tredje ministermötet under ett års tid. Parterna hade på förhand överenskommit att diskutera utvecklingssamarbete, mänskliga rättigheter, klimatförändringar och migration. Vid mötet framfördes kraven på demokrati, frigivandet av politiska fångar samt tillträde för internationella röda korset till kubanska fångelser.

Mexiko

Det nionde mötet i den gemensamma kommittén EU–Mexiko genomfördes den 26–27 november i Bryssel. De goda relationerna mellan EU och Mexiko bekräftades ytterligare och mötet hölls i en god och konstruktiv anda. Den politiska dialogen leddes av det svenska ordförandeskapet. Ett antal på förhand bestämda frågor diskuterades, däribland den finansiella krisen, klimatförändringar, migration och mänskliga rättigheter. På den sistnämnda punkten diskuterades framför allt våld mot kvinnor, yttrandefrihet och våld mot journalister, MR-försvarare och militära rättssystem. Även handels- och biståndspolitiska frågor avhandlades under ledning av kommissionen. Vid mötet antogs en gemensam deklARATION.

Ett av de främsta resultaten från mötet var beslutet om att nå avslut i förhandlingarna av det strategiska partnerskapet mellan EU och Mexiko i och med lanseringen av partnerskapet i Spanien i maj. Det strategiska partnerskapet har ägnats mycket tid under hösten av det svenska ordförandeskapet, särskilt förhandlingarna om mänskliga rättigheter, säkerhet och miljö vilka är prioriterade områden för EU.

11.8 Asien

11.8.1 Sydasien

Indien

Samarbetet mellan EU och Indien har fortsatt att fördjupas och stärkas genom det strategiska partnerskapet och genomförandet av den gemensamma handlingsplanen för samarbetet som antogs vid toppmötet 2005 och som uppdaterades 2008. Det tionde toppmötet mellan EU och Indien avhölls i New Delhi 6 november. Vid toppmötet befästes flera initiativ till att vidareutveckla det goda samarbetet, bl.a. inom miljö-, klimat och energiområdet. Förhandlingarna om ett bilateralt frihandelsavtal mellan EU och Indien har fortsatt, men svårigheter återstår, bl.a. avseende tjänstehandel och offentlig upphandling.

Pakistan

Under året har Pakistan stått högt upp på EU:s dagordning, inte minst med tanke på kopplingen mellan oroligheter i Pakistan och den allvarliga situationen i Afghanistan. I juni avhölls det första toppmötet mellan EU och Pakistan. Parterna enades om att inleda en strategisk dialog angående utveckling, utbildning, teknik och vetenskap, säkerhet, terrorismbekämpning, stärkt demokrati, mänskliga rättigheter och ökad handel. Sverige fortsatte att driva Pakistanfrågan under sitt ordförandeskap. I oktober antog EU:s utrikesministrar en handlingsplan för förstärkning av EU:s insatser i Afghanistan och Pakistan. I december ägde den årliga polchefstrojkan rum vid vilken Pakistan uttalade uppskattning över Sveriges arbete under ordförandeskapsperioden för att stärka EU:s insatser vad gäller Pakistan.

Bangladesh

Bangladesh återfick i början av året en folkvald regering under ledning av partiet Awami League. EU bidrog med en stor valobservatörsmission till de väl genomförda parlamentsvalen den 29 december 2008. EU har därefter fortsatt att noga följa utvecklingen i landet. En viceministertrojka i juni gav tillfälle att framföra EU:s stöd för ett fortsatt demokratiskt reformarbete och ett stärkt skydd för mänskliga rättigheter. Bangladeshs premiärminister Sheikh Hasina var en av huvudtalarna vid plenaren om

klimatförändringar under EU-arrangemanget *European Development Days* i Stockholm i oktober. Sverige har varit lokal EU-ordförande i Bangladesh under hela året. Skr. 2009/10:150

Sri Lanka

Som en följd av den dramatiska politiska och humanitära utvecklingen i landet har Sri Lanka stått högt på EU:s agenda. Under vårens hårda slutstrider mellan den lankesiska armén och den tamilska LTTE-gerillan uppmanade EU:s utrikesministrar vid upprepade tillfällen båda parter att respektera internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. En vice-ministertrojka besökte landet med samma budskap strax före krigsslutet i mitten av maj. Efter krigsslutet har den mycket svåra situationen för de många internflyktingarna stått i fokus. EU har också fortsatt att upprepa vikten av en långsiktig politisk lösning på konflikten mellan folkgrupper. Efter en undersökning av om Sri Lanka uppfyller kriterierna för handelsförmåner under delsystemet GSP + (*Generalised System of Preferences*) överlämnade Kommissionen i december en rekommendation till Rådet att tillfälligt dra tillbaka förmånerna. Sverige har varit lokal EU-ordförande i Sri Lanka under hela året.

Afghanistan

Afghanistan har i hög grad stått i fokus på EU:s agenda under året, och unionens roll i Afghanistan har blivit tydligare. Under det svenska ordförandeskapet antogs en handlingsplan för fördjupat samarbete med Afghanistan och Pakistan med ett särskilt fokus på stärkande av EU:s politiska och civila insatser i regionen.

Situationen i Afghanistan har under året förvärrats genom ett utbrett regeringsfientligt våld. Samtidigt har det internationella samfundets insatser, såväl civilt som militärt, ökat och fokuserats ytterligare. EU:s och dess medlemsstaters engagemang i Afghanistan har förstärkts betydligt under 2009 jämfört med tidigare år. En ministertrojka med Afghanistan genomfördes i januari och EU deltog aktivt i Afghanistan-konferensen i Haag i mars. Genom ordförandeskapet, kommissionen och EU:s särskilda representant för Afghanistan och Pakistan (EUSR) har EU aktivt bidragit till arbetet inom stödgruppen av särskilda sändebud för Afghanistan och Pakistan. De diskussioner som förts, såväl i GAERC som i Europeiska rådet, och de beslut som fattats under det svenska ordförandeskapet har bidragit till en mer enhetlig och aktiv EU-politik avseende Afghanistan och dess närområde.

EU:s samverkan med FN, Nato och stora bidragsgivare som USA har fördjupats under året. Den 20 augusti genomfördes president- och provinsrådsval i Afghanistan. EU bidrog såväl finansiellt som tekniskt till dess genomförande och med en valobservatörsmission till dess övervakning. EU bidrog vidare aktivt i den påföljande politiska dialogen för att säkerställa ett valresultat som så väl som möjligt avspeglade de afghanska väljarnas önskemål.

Vid rådets möte i oktober antogs en handlingsplan för förstärkt EU-engagemang i Afghanistan och Pakistan. Genom planen, som bygger på

EU:s redan i dag omfattande engagemang i regionen, samlas och prioriteras unionens ansats i syfte att förstärka och förbättra EU:s politiska och civila insatser. Implementeringen av planen har vid årets slut igångsatts. Vid GAERC i november diskuterade utrikes- och biståndsministrarna gemensamt utmaningarna i Afghanistan utifrån slutsatserna om demokratistöd i EU:s yttre förbindelser. Genom deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan ISAF bidrar EU:s medlemsstater med en stor del av det internationella militära stöd som behövs för att stabilisera Afghanistan.

Kommissionen och EU:s medlemsstater är samtidigt stora bidragsgivare till återuppbyggnad och andra utvecklingsinsatser i Afghanistan. Den polisinsats (EUPOL) som EU etablerade i Afghanistan i juni 2007 har under året förstärkts personellt och konsoliderats i sitt syfte att bidra till uppbyggnaden av en effektiv polis och rättsapparat. Sverige har under året ökat bidragen till missionen från ca 10 till ca 20 poliser och civila experter.

11.8.2 Östasien

Kina

Två toppmöten mellan EU och Kina har ägt rum under året, ett i maj under tjeckiskt ordförandeskap och ett i november i Nanjing under det svenska ordförandeskapet. Vid toppmötet i november antogs en gemensam deklaration och parterna kom överens om att fördjupa det strategiska partnerskapet. I dialogen vid toppmötet låg fokus på relationen EU–Kina, klimatfrågan och den ekonomiska krisen. Under året har förhandlingarna om ett partnerskaps- och samarbetsavtal fortsatt. Partnerskaps- och samarbetsavtalet ska täcka mångfalden och bredden i relationen mellan EU och Kina, både inom det politiska och det ekonomiska området. Sverige har i förhandlingarna framhållit att det är angeläget att grundprinciper om bl.a. mänskliga rättigheter samt nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen återspeglas i avtalet. Den politiska dialogen mellan EU och Kina fortsätter att utvecklas och under det svenska ordförandeskapet har bland annat möten hållits på utrikesminister-, statssekreterar- och utrikesrådsnivå. Under det svenska ordförandeskapet ägde den halvårsvisa dialogen mellan EU och Kina om mänskliga rättigheter rum i Peking, och EU har därtill under året nära följt utvecklingen beträffande de mänskliga rättigheterna i Kina. I maj genomfördes möte inom ramen för den årsvisa högnivåmekanismen i syfte att fördjupa samarbetet på det handelspolitiska och ekonomiska området.

Japan

Det årliga toppmötet mellan EU och Japan hölls i Prag den 4 maj. En av de viktigaste frågorna var att båda sidor förband sig att inleda en reflektionsprocess beträffande vad som ska ersätta nuvarande handlingsplan för samarbetet, Action Plan, när den löper ut 2011. Detta

är ett viktigt led i att uppdatera och fördjupa EU:s strategiska partnerskap med Japan. På toppmötet diskuterades även klimatfrågan, hållbar utveckling samt regionala och internationella frågor. Ett ökat fokus på att lösa ut handelshinder på båda sidor samt att fördjupa det ekonomiska samarbetet betonades. Både EU och Japan underströk vikten av de geografiska dialoger som förs; Sverige ledde i form av EU-ordförande den strategiska dialogen och dialogen om Syd- och Sydostasien som hölls i Tokyo i november.

Nordkorea

Under 2009 har EU fortsatt givit sitt stöd till ansträngningar som syftar till att uppnå en kärnvapenfri Koreahalvö, och EU har i detta sammanhang särskilt framhållit vikten av sexpartsprocessen. EU fördömde Nordkoreas kärnprovsprängning i maj 2009. Som en följd av kärnprovsprängningen antog FN:s säkerhetsråd resolution 1874 (2009) som innebär en skärpning av sanktionerna mot Nordkorea. EU har därefter under det svenska ordförandeskapet fattat beslut om genomförande av säkerhetsrådets beslut och därtill EU-autonoma sanktioner, vilket innebär att EU:s sanktioner utgör en ytterligare skärpning av säkerhetsrådets sanktioner. Parallellt med de skärpta sanktionerna mot Nordkorea har EU signalerat beredskap till fördjupad dialog och ökat utbyte med Nordkorea, när politiska förutsättningar för detta finns. Vidare har EU ånyo lagt fram en resolution till FN:s generalförsamling, som sedermera antogs om situationen för de mänskliga rättigheterna i landet.

Sydkorea

Det fjärde toppmötet EU–Sydkorea hölls i maj 2009. Vid toppmötet fastslogs bl.a. att avslutande av förhandlingarna om frihandelsavtal samt partnerskaps- och samarbetsavtal med Sydorea kommer att leda till att EU:s relation med Sydorea uppgraderas till ett strategiskt partnerskap. Under 2009 har, inte minst under det svenska ordförandeskapet, stor kraft ägnats åt att avsluta förhandlingarna om ett frihandelsavtal och ett partnerskaps- och samarbetsavtal. I anslutning till den sydkoreanske presidenten Lees besök i Stockholm i juli välkomnade EU och Sydorea att en överenskommelse om frihandelsavtalet nåtts. Senare under hösten färdigförhandlades partnerskaps- och samarbetsavtalet.

11.8.3 Sydostasien och Oceanien

Burma

Utvecklingen i Burma har regelbundet funnits på rådets agenda även under 2009. Rådsslutsatser som bl.a. beklagade avsaknaden av demokratisk utveckling och uppmanade regimen att frisläppa samtliga politiska fångar antogs i april i samband med att EU:s gemensamma ståndpunkt för Burma förlängdes. Som svar på den fällande domen mot

Aung San Suu Kyi i augusti förstärkte EU de restriktiva åtgärderna mot den burmesiska regimen och dess ekonomiska intressen ytterligare. På EU:s initiativ antog FN:s MR-råd en resolution som uppmanade Burma att frisläppa Aung San Suu Kyi och samtliga övriga politiska fångar, i tillägg till den Burmaresolution som EU årligen presenterar i FN:s generalförsamling. Trojkamöten på utrikesministernivå genomfördes i marginalen av ASEM utrikesministermöte i Hanoi i maj, samt i december i marginalen av klimatkonferensen i Köpenhamn.

Filippinerna

Ett steg mot ett fördjupat samarbete mellan EU och Filippinerna togs i februari då förhandlingar om ett partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Filippinerna inleddes. Situationen i Mindanao och den återupptagna fredsprocessen har kontinuerligt diskuterats i EU-kretsen. I slutet av året inleddes EU–Philippines Justice Support-programmet (EPJUST), ett program som inriktar sig på problemet med förekomsten av utomrättsliga avrättningar i Filippinerna. Sverige bidrar med polisiär expertis i programmet.

Indonesien

Samarbetet mellan EU och Indonesien har fördjupats och stärkts genom undertecknandet av ett partnerskaps- och samarbetsavtal i samband med ett utrikesministermöte i Jakarta i november. Avtalet, som omfattar samarbete på en rad områden, är det första av sitt slag som EU undertecknar med ett land i Asien. Handel, miljö/klimat, utbildning och mänskliga rättigheter har identifierats som prioriterade samarbetsområden. En särskild dialog mellan EU och Indonesien om mänskliga rättigheter har etablerats och kommer att ha sitt första möte under början av 2010.

11.8.4 Regionala frågor

Partnerskaps- och samarbetsavtal med enskilda ASEAN-länder

Samarbetet mellan EU och flertalet ASEAN-länder har breddats genom förhandlingarna om partnerskaps- och samarbetsavtal, som pågår med Singapore, Thailand och Vietnam. Under året inleddes även förhandlingar med Filippinerna och förberedelser pågår för att inleda förhandlingar även med Brunei och Malaysia. Dessa avtal omfattar samarbete på en rad områden bl.a. mänskliga rättigheter, handel och investeringar, miljö och migration.

Regionalt samarbete (ASEM och ASEAN)

Samarbetet mellan EU och ASEAN fortsätter att utvecklas, inte minst i takt med att ASEAN sedan december 2008 har fått formell juridisk status och nya organisatoriska strukturer börjat inrättas i enlighet med ASEAN-

stadgan. Ett utrikesministermöte mellan EU och ASEAN ägde rum i Phnom Penh i maj då en ny gemensam handlingsplan för samarbetet antogs. Skr. 2009/10:150

Samarbetet mellan Europa och Asien inom ramen för Asia Europe Meeting (ASEM) har fortsatt. Bland annat ägde ett ASEM-utrikesministermöte rum i Hanoi i maj. ASEM:s betydelse bekräftas av intresset från flera länder att bli medlemmar i ASEM. Utvidgningen av ASEM är en fråga som ägnats betydande uppmärksamhet under året. Utrikesministrarna välkomnade vid sitt möte i Hanoi Australiens och Rysslands ansökningar till ASEM och förberedelser för att dessa länder formellt ska kunna bli medlemmar vid nästa toppmöte i Bryssel i oktober 2010 pågår. Även Nya Zeeland har därefter ansökt om medlemskap.

Frihandelsavtal

Ministerrådet gav år 2007 kommissionen mandat att inleda förhandlingar om frihandelsavtal med Indien, Sydkorea och ASEAN-länderna. Till följd av att förhandlingarna med ASEAN gått långsamt enades parterna våren 2009 om att göra en paus i dessa för att se över formerna för framtida förhandlingar. På basis av det existerande förhandlingsmandatet beslutade EU i december om att inleda bilaterala frihandelsförhandlingar med individuella ASEAN-länder, och att förhandlingarna med Singapore kan inledas omedelbart som ett första steg. Målsättningen att sluta ett regionalt avtal mellan EU och ASEAN på sikt kvarstår alltjämt.

DEL 3 EKONOMISKA OCH FINANSIELLA FRÅGOR

12 Ekonomi och finans

12.1 Den ekonomiska krisen

EU-samarbetet inom det ekonomiska och finansiella området inriktades i början av året framför allt på åtgärder ämnade att hantera effekterna av den ekonomiska och finansiella krisen. Under den senare delen av året har fokus framför allt legat på att enas om en ordnad utfasning av krisåtgärder samt genomförandet av åtgärder för att öka den medel- och långsiktiga stabiliteten på de finansiella marknaderna och i den reala ekonomin. En viktig åtgärd är överenskommelsen i rådet att skapa en ny struktur för tillsyn över de finansiella marknaderna. Genom detta minskas risken för att nya kriser byggs upp.

Under året har en viktig uppgift för framför allt Europeiska rådet och Ekofinrådet varit att fortsatt hantera den ekonomiska kris som bröt ut under hösten 2008. Det har handlat om att enas om regler och åtgärder på EU-nivå, att följa upp redan vidtagna åtgärder och att koordinera de åtgärder som vidtas av medlemsstaterna. Mot bakgrund av att EU är på väg ur den ekonomiska krisen och att den negativa utvecklingen har börjat vända har arbetet i Ekofinrådet och Europeiska rådet även i stor utsträckning inriktats på att öka den finansiella sektorns motståndskraft mot framtida kriser.

Hantering av den ekonomiska krisen har bl.a. berört följande områden:

- Uppföljning och utvärdering av den ekonomiska återhämtningsplan som antogs i december 2008 (se faktapromemoria 2008/09:FPM81). Det har konstaterats att medlemsstaterna uppfyllt målet om att stimulanserna av ekonomin ska omfatta minst 1,5 procent av BNP. Merparten av de åtgärder som vidtagits ligger i linje med de åtgärder som stipuleras i återhämtningsplanen vilket bl.a. framgår i kommissionens sammanställning (KOM(2009) 114 final).
- Utbyte av erfarenheter om hur det kan undvikas att arbetslösheten biter sig fast på en hög nivå.
- Ett systematiskt arbete för öppna marknader och mot protektionistiska åtgärder i den ekonomiska krisens spår.
- Finansiellt stöd till länder i kris
 - taket i EU:s facilitet för betalningsbalansstöd till medlemsstater har höjts från 25 miljarder euro till 50 miljarder euro.
 - betalningsbalansstöd har beviljats till två länder (Lettland och Rumänien).

- Överenskommelse i rådet om bättre och ökad finansiell tillsyn. Ett gemensamt systemriskråd bildas för att övervaka stabiliteten i det finansiella systemet som helhet inom EU. Tre nya myndigheter skapas för tillsynen av banker, försäkringsbolag respektive värdepappersinstitut.
- Överenskommelse i rådet om nya europeiska regler för kapitaltäckning. Bankerna blir därigenom mer motståndskraftiga. Risken minskar för att hushåll och företag drabbas av strypta krediter i en lågkonjunktur.
- Nya regler mot en osund bonuskultur. De nya reglerna främjar en långsiktigt sund och hållbar utveckling i bankerna.
- Genomförande av stresstest på EU-nivå för att få klarhet i bankernas kapitalbehov.
- Översyn av hur räddningspakten för banker fungerat.
- Gemensamma principer för avvecklingen av stödåtgärderna för finansmarknaderna.
- Förbättrade arrangemang för finansiell krishantering. Ett arbete har påbörjats för att ta fram nya åtgärder för tidiga insatser och hantering av gränsöverskridande banker i kris. Utgångspunkten är att säkerställa effektiva lösningar som värnar statsfinanserna och skyddar skattebetalarnas intressen.

Därutöver har arbete bedrivits inom följande områden:

- Ekofin slutsatser om åtgärder som motverkar konjunkturförstärkande element i de regelverk som reglerar banksektorn (extra buffertar, framåtblickande avskrivning av kreditförluster).
- Derivatmarknader: Ekofin slutsatser om förbättrade clearing och avveckling av OTC-derivat.
- Ändringar i prospektdirektivet syftande till att begränsa administrativa kostnader för företag, utan att försvaga investerarskyddet.

En god översikt över de åtgärder som vidtagits med anledning av krisen ges i kommissionens meddelande inför Europeiska rådet i mars (KOM(2009) 114 slutlig).

Riksdagen har informerats om EU:s åtgärder mot den ekonomiska krisen i och med de samråd som skett med EU-nämnden inför samtliga formella Ekofin rådsmöten under året (9 stycken). Dessutom har finansutskottet vid två tillfällen informerats om arbetet med att hantera den ekonomiska krisen, den 8 juni i samband med presentationen av det svenska arbetsprogrammet för Ekofinrådet under det svenska ordförandeskapet och den 15 oktober i samband med halvtidsredovisningen av det svenska ordförandeskapet i Ekofinrådet.

Regeringen har i EU-samarbetet verkat för att:

- De åtgärder som vidtas för att motverka krisen i minsta möjligaste mån ska belasta skattebetalarna.
- Både hanteringen av den finansiella turbulensen och nedgången i konjunkturen måste ske i ljuset av bibehållna offentliga finanser.
- Förhindra att arbetslösheten biter sig fast och ökar strukturellt.
- De åtgärder som vidtas är koordinerade i hela EU för att undvika negativa effekter i andra medlemsstater.
- Bekämpa protektionism och främja öppna marknader.

12.2 Ekonomiska och monetära unionen

12.2.1 Exitstrategier

En prioriterad fråga i Ekofinrådet under det svenska ordförandeskapet har varit att enas om principer för hur EU:s medlemsstater ska fasa ut de stimulansåtgärder som vidtagits under krisen och för hur balansen i de offentliga finanserna kan återupprättas, m.a.o. en exitstrategi.

Diskussioner om en lämplig finanspolitisk exitstrategi för utfasningen av de extraordinära stimulanserna påbörjades tidigt under året när krisens avmattning kunde skönjas.

På Ekofinrådets informella möte i Göteborg den 1–2 oktober enades finansministrarna om principerna för exitstrategin samt att exitstrategin skulle utformas inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten. De s.k. göteborgsprinciperna inkluderar följande element:

1. En väl avvägd startpunkt för återtagande av de extraordinära stimulansåtgärderna,
2. Ytterligare strukturell konsolidering på mer än 0,5 procent av BNP per år,
3. Strukturella reformer för att stärka sysselsättning och potentiell tillväxt, inkluderat arbetsmarknadsreformer och långsiktiga investeringar, samt
4. Stärkta nationella finanspolitiska ramverk.

Med utgångspunkt från diskussionerna i Göteborg antogs rådsslutsatser om exitstrategin på Ekofinrådets möte den 20 oktober. Av rådsslutsatserna framgår förutom principerna ovan att budgetkonsolidering bör inledas i samtliga EU-medlemsstater senast under år 2011, under förutsättning att kommissionens prognoser fortsättningsvis pekar på en stabil ekonomisk och finansiell återhämtning. Europeiska rådet antog vid sitt möte den 29–30 oktober slutsatser om en finanspolitisk exitstrategi utifrån de principer som antogs av Ekofinrådet.

12.2.2 Stabilitets- och tillväxtpakten

Den ekonomiska och finansiella krisen har satt stabilitets- och tillväxtpakten på prov. En mycket viktig uppgift har varit att upprätthålla

förtroendet för pakten när så många länder samtidigt har hamnat i ekonomiska svårigheter och blivit föremål för underskottsförfaranden. Situationen har ställt höga krav på tillämpningen av regelverket för att säkerställa att alla länder har behandlats på lika villkor.

Vid utgången av 2008 var endast Ungern (rådsbeslut den 5 juli 2004) och Storbritannien (rådsbeslut den 8 juli 2008) i underskottsförfarande. Under 2009 har totalt 18 nya länder tillkommit. På Ekofinrådets möte den 27 april beslutades att underskottsförfaranden skulle inledas i Frankrike, Spanien, Grekland och Irland. På Ekofinrådets möte den 7 juli beslutades att underskottsförfaranden skulle inledas i Litauen, Lettland, Malta, Polen och Rumänien.

Och slutligen beslutades på Ekofinrådets möte den 2 december att underskottsförfaranden även skulle inledas i Österrike, Belgien, Tjeckien, Tyskland, Italien, Nederländerna, Portugal, Slovakien och Slovenien.

Sammanfattningsvis var totalt 20 medlemsstater i underskottsförfarande vid utgången av 2009. De underskottsförfaranden som har beslutats under året, och särskilt för de nio länder som tillkom efter beslut av Ekofinrådet i december, ska ses som ett första steg i medlemsstaternas finanspolitiska exitstrategier.

12.2.3 Euron

Den 1 januari införde Slovakien som sextonde land euron som valuta. Detta baserades på ett beslut som fattades i Ekofinrådet den 8 juli 2008. Av tabell 1 nedan framgår vilka länder som infört euron som valuta samt vilket år det gjordes.

Tabell 1

År för införande	Länder som infört euron som valuta
1999	Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Österrike, Finland
2001	Grekland
2007	Slovenien
2008	Cypern, Malta
2009	Slovakien

Länder med undantag från införande av euron, eftersom de inte uppfyller samtliga konvergenskriterier, är Sverige, Estland, Lettland, Litauen Rumänien, Bulgarien, Tjeckien, Ungern och Polen. De länder som enligt särskilda protokoll till fördraget har rätt att tills vidare avstå från att införa euron är Danmark och Storbritannien

12.3 Europeiska investeringsbanken (EIB)

EU-samarbetet inom EIB syftar till att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen, förbättra transporterna, värna miljön, främja forskning och utveckling samt innovationer, säkra god energiförsörjning

och att utveckla små- och medelstora företag. Det görs genom att finansiera projekt med lån och garantier. En kapitalhöjning trädde i kraft i EIB den 1 april. Bakgrunden var att banken hade fått i uppdrag av Europeiska rådet att öka utlåningen temporärt för att bidra till EU:s återhämtningsplan. För att möjliggöra detta tidigarelades en redan planerad kapitalhöjning i banken. Kapitalhöjningen innebär att bankens utlåningsmöjlighet ökar med 167 miljarder euro till 580 miljarder euro. Höjningen medförde inget behov av inbetalning till banken, men däremot av utökade garantiåtaganden från bankens ägare. Regeringens proposition (2008/09:116) i ärendet avlämnades den 12 februari och finansutskottets betänkande (2008/09:FiU:36) antogs den 19 mars.

EIB:s bidrag till EU:s återhämtningsplan består i ökad långivning till små- och medelstora företag, forskning och utveckling (FoU), innovationer, energi och klimat samt till regioner och länder som drabbats särskilt hårt av krisen. Som exempel kan nämnas att långivningen till små- och medelstora företag har ökat till 11,5 miljarder euro från normala 5 miljarder per år. Totalt uppgick långivningen 2009 till ca 54 miljarder euro (prel.), vilket är en ökning med över 25 procent jämfört med 2007. Under 2008 ökades långivningen kraftigt de sista fyra månaderna och nådde 49 miljarder euro, varför 2009 års volym bör jämföras med ”normalnivån” 2007 som låg på 43 miljarder euro. Volymen undertecknade låneavtal, däremot, väntas bli c:a 80 miljarder euro 2009, vilket är en ökning med över 65 procent från nivån under 2007 (48 miljarder euro). Banken har fått starkt stöd av EU:s medlemsländer för sina insatser.

EU:s Östersjöstrategi antogs i oktober på basis av ett förslag av kommissionen (KOM(2009) 248) i samverkan med EIB. Sverige har drivit på arbetet med strategin som ett sätt att nå mer effektiva insatser i Östersjöregionen. Banken har fått i uppdrag av Ekofinrådet att rapportera om sitt bidrag till strategin under 2010. EIB:s bidrag till strategin består i långivning inom energi och miljö, infrastruktur, FoU, innovationer och utbildning. Även tekniskt stöd ingår i samarbete med Nordiska investeringsbanken.

I december beslutade bankens guvernörer om en ny facilitet för det östra närområdet, Eastern Partners Facility (EPF). EPF har tillkommit på initiativ av Sverige. Syftet är att möta de finansieringsbehov som finns i regionen samt att nå en bättre balans i EU:s agerande i närområdet. Faciliteten innebär ett ökat mandat för banken att arbeta i länderna inom EU:s östra partnerskap samt Ryssland. EIB avsätter 1,5 miljarder euro av sina ordinarie utlåningsresurser för EPF, av vilka högst 500 miljoner euro får användas till verksamhet i Ryssland.

Förberedande arbete har gjorts inför den översyn av EIB:s lånemandat utanför EU som görs 2010. En rådgivargrupp (”visemannagrupp”) har tillsatts av bankens guvernörer och gruppen har förberett en slutrapport som väntas bli klar i början av 2010. EIB har gjort egna utvärderingar som har diskuterats i styrelsen samt överlämnats till visemannagruppen. Sverige har lagt särskild vikt vid dels det östra närområdet, dels frågor som rör effektivitet. Medlemsstaterna har bidragit med underlag till en oberoende utvärdering som görs på uppdrag av kommissionen.

En riskkapitalfond för investeringar inom energi, klimatförändringar och infrastruktur (”Marguerite”) har skapats av privata och offentliga

investerare som ett led i EU:s återhämtningsplan. EIB har fått mandat att investera i fonden, som man hoppas ska mobilisera upp till 100 miljarder euro. Skr. 2009/10:150

12.3.1 Europeiska investeringsfonden

Europeiska investeringsfonden (EIF) som ingår i EIB-gruppen, är unionens gemensamma organ för riskkapital och garantier till små- och medelstora företag. Fonden fungerar som en fond-i-fond och investerar således indirekt i företag via europeiska riskkapitalfonder. Under 2009 har EIF ökat sina investeringar, bl.a. därför att mängden riskvilligt kapital har minskat på marknaden. Utöver sin investeringsverksamhet deltar fonden i olika EU-initiativ, bl.a. programmet JEREMIE som finansierar små och medelstora företag. En satsning har även gjorts för att nå unionens allra minsta företag (mikroföretag) via programmet JASMINE tillsammans med kommissionen.

12.4 EU i G20

G20 har under året, i kölvattnet av krisen, etablerat sig som det centrala forumet för globalt ekonomiskt samarbete. EU har en egen stol i G20 och inför varje G20-möte ansvarar ordförandeskapet för att samordna EU:s positioner i sakfrågorna.

G20 träffades tidigare endast på finansminister- och centralbankschefs-nivå men fr.o.m. november 2008 möts även stats- och regeringschefer.

Tyngdpunkten för G20:s arbete har under året förskjutits från akut krishantering till att diskutera framtida riktlinjer och principer på en rad områden inom ekonomisk politik. G20 består av 19 stater och EU. De länder som deltar i G20 är Argentina, Australien, Brasilien, Canada, Kina, Frankrike, Tyskland, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Mexiko, Ryssland, Saudiarabien, Sydafrika, Sydkorea, Turkiet, Storbritannien, och USA. På senare tid, sedan finanskrisens utbrott, deltar även Nederländerna och Spanien på ad hoc-basis.

EU representeras på G20-mötena av rådets ordförandeskap, kommissionen och ECB.

Under året har det varit möten på finansminister- och centralbankschefs-nivå i Horsham (mars), London (september) och St Andrews (november) samt på stats- och regeringschefs-nivå i London (april) och Pittsburgh (september).

Under ordförandeskapet deltog Sverige på samtliga G20:s möten som representant för rådet eller Europeiska rådet.

Inför varje G20-möte tar EU fram gemensamma ståndpunkter som EU-institutionernas representanter ska föra fram. Dessa ståndpunkter uttrycks i ett dokument som fastställs på närmast föregående Ekofinrådsmöte eller möte med Europeiska rådet. Sverige har haft målet att genomföra ett öppet och ambitiöst samordningsarbete. Detta är viktigt inte minst för att de länder som inte har en egen stol i G20 – majoriteten av EU:s medlemsstater – ska få insyn och inflytande i G20-arbetet. Flera medlemsstater har uttryckt sin uppskattning för det svenska

ordförandeskapets samordningsarbete. Processen för G20-samordning inom EU sker ännu på ad hoc-basis. Sverige initierade under hösten en diskussion inom Ekofinrådet om hur samordningen ska kunna formaliseras för att säkerställa att den sker på ett öppet och ambitiöst sätt oavsett ordförandeskap.

Samråd och information med EU-nämnden har ägt rum inför de möten i Ekofinrådet eller Europeiska rådet där gemensamma EU-ståndpunkter till G20-mötena har antagits. Detta skedde den 17 september, den 16 oktober samt den 6 november. I samband med halvtidsrapporteringen om ordförandeskapet den 13 oktober informerades finansutskottet om G20-arbetet.

12.5 Finansiella stödfaciliteter

EU har två faciliteter för finansiellt stöd som avser betalningsbalansstöd eller i exceptionella fall budgetstöd för att stödja mottagarländernas förmåga att hantera betalningsbalanskriser orsakade av yttre omständigheter. EU:s betalningsbalansstöd riktas till länder inom EU men utanför eurosamarbetet och EU:s makrofinansiella stöd kan ges till länder i EU:s närområde. Stöden genomförs som regel tillsammans med stödprogram från IMF och Världsbanken med syftet att främja ekonomiska reformer och strukturförändringar för att uppnå en hållbar ekonomisk och finansiell situation. EU lämnar stödet i form av långfristiga lån eller i exceptionella fall delvis eller helt i form av gåvomedel.

Under 2009 har rådet beviljat stödinsatser inom EU till Lettland och Rumänien och till länder i EU:s närområde har stöd beviljats till Armenien, Bosnien–Hercegovina, Georgien och Serbien. Därutöver har ett flertal länder utanför EU ansökt om makrofinansiellt stöd. Sverige har mot bakgrund av den finansiella och ekonomiska krisen uttryckt stöd för insatserna då dessa varit relaterade till betalningsbalansstöd inom ramen för IMF-program och i enlighet med riktlinjerna för faciliteterna.

Under 2009 genomfördes en revidering av förordningen avseende EU:s betalningsbalansstöd där taket inom faciliteten höjdes från 25 till 50 miljarder euro. Sverige ställde sig bakom beslutet då EU därigenom kunnat utöka möjligheterna att svara på finansieringsbehov som uppstår p.g.a. den finansiella och ekonomiska krisen. Höjningen av utlåningstaket har inga direkta effekter på EU-budgeten då kommissionen tar upp lån på marknaden för vidareutlåning till medlemsstater.

13 Skatter

Skattesystemet är ett viktigt nationellt instrument för att främja en god ekonomisk utveckling, en varaktig hög sysselsättning och en uthållig finansiering av offentliga utgifter. På området direkt skatt verkar Sverige framför allt för ett ökat administrativt samarbete. För de harmoniserade skatterna (moms och vissa punktskatter) verkar Sverige för tydliga regler som inte kan missbrukas.

Med ”god förvaltningssed på skatteområdet” avses respekt för principerna om öppenhet och insyn, informationsutbyte och lojal skattekonkurrens. Den finansiella kris som drabbade världen med full kraft under 2008 har ställt krav på effektiva åtgärder till skydd för ländernas skattebaser. I slutet av 2008 och under detta år har kommissionen lagt fram en rad förslag som syftar till att stärka principerna för god förvaltning inom EU på de direkta skatternas område, såsom ändringar av sparandedirektivet och nya direktiv avseende administrativt samarbete i fråga om beskattning och indrivning. Överläggningar med skatteutskottet har hållits under hösten 2009. Även uppförandekoden för företagsbeskattning ingår som en del i detta arbete.

13.1.1 Ändringar i sparandedirektivet

Kommissionen lämnade i november 2008 ett förslag till ändringar avseende sparandedirektivet (se faktapromemoria 2008/09:FPM71). Ändringarna syftar till att täppa till vissa kryphål som observerats sedan sparandedirektivet (2003/48/EG) började tillämpas den 1 juli 2005 och innebär att även betalningar som går via vissa obeskattade juridiska konstruktioner såväl inom som utanför EU, till fysiska personer inom EU, ska omfattas av direktivet. Dessutom avses tillämpningsområdet utökas till att bl.a. omfatta vissa livförsäkringar. Förändringarna syftar också till att höja kvaliteten på den information som utbyts så att den fysiska person som mottar en räntebetalning med större säkerhet kan identifieras. Ett kommittéförfarande föreslås för vissa mer tekniska frågor.

Ändringsförslaget har behandlats i rådsarbetsgruppen för skattefrågor och det svenska ordförandeskapet har under hösten intensifierat arbetet så att medlemsstaterna numera i princip är ense om texten i kommissionens ändringsförslag.

Sverige anser att det är angeläget att kvaliteten på den information som utbyts enligt sparandedirektivet förbättras och att de kryphål som uppmärksammats täpps till och välkomnar därför ändringsförslagen.

13.1.2 Nytt direktiv för administrativt samarbete i fråga om beskattning

Kommissionen lade i februari fram ett förslag till nytt direktiv för administrativt samarbete i fråga om beskattning (se faktapromemoria 2008/09:FPM121). Direktivet ska ersätta det nu gällande direktivet 77/799/EEG.

Det nya direktivet föreslås få ett utökat tillämpningsområde och omfatta alla direkta och indirekta skatter som inte har särskilda egna regelverk om administrativt samarbete. OECD:s standard för informationsutbyte på begäran ska gälla fullt ut, vilket bl.a. innebär att banksekretess inte får begränsa utbytet. Förslaget introducerar även lämnandet av automatiska kontrolluppgifter mellan medlemsstater rörande vissa

inkomster. För ett effektivare informationsutbyte föreslås krav på gemensamma tekniska format för dataöverföring samt standardiserade blanketter. Den praktiska tillämpningen förenklas genom ett kommittéförfarande för vissa frågor av teknisk natur.

Förslaget har behandlats intensivt i rådsarbetsgruppen för skattefrågor under det svenska ordförandeskapet och det föreligger nu en kompromisstext som medlemsstaterna i huvudsak är överens om. Europaparlamentet har ännu inte yttrat sig över förslaget.

Sverige ser frågan om en utbyggnad och effektivisering av samarbetet på detta område som viktigt och välkomnar förslaget till nytt direktiv.

13.1.3 Nytt indrivningsdirektiv

Kommissionen lade i februari fram ett förslag till nytt indrivningsdirektiv (se faktapromemoria 2008/09:FPM107). Direktivet, som ska ersätta direktiv 2008/55/EG, innebär ett utvidgat tillämpningsområde för det ömsesidiga biståndet mellan medlemsstaterna vid indrivning av skatt m.m. Det innebär också ett effektivare förfarande, bl.a. genom i princip enbart elektronisk kommunikation mellan medlemsstaterna och användning av standardiserade blanketter. Vidare innehåller förslaget en utbyggnad och förtydligande av bestämmelserna om möjlighet att vidta säkerhetsåtgärder.

Förslaget har behandlats intensivt i rådsarbetsgruppen för skattefrågor och det svenska ordförandeskapet har under hösten lagt fram ett kompromissförslag som det i princip uppnåtts enighet om. Europaparlamentet har ännu inte yttrat sig över förslaget.

Sverige anser det viktigt att effektivisera samarbetet på detta område och välkomnar förslaget.

13.1.4 Avtal med tredjeländer

Sedan 2006 har förhandlingar pågått om ett antibedrageriavtal mellan EU och dess medlemsstater å ena sidan och Liechtenstein å andra sidan. Det ursprungliga syftet var att säkerställa administrativ och rättslig hjälp som garanterar en fullständig tillämpning av gällande unionsrätt, särskilt i fråga om bedrägeribekämpning och skattebrott.

I mars gjorde Liechtenstein ett ensidigt politiskt åtagande om att acceptera OECD:s standard för informationsutbyte i skatteärenden. Det innebär att banksekretess eller vad den tillfrågade staten tar in för egna beskattningsändamål inte får begränsa informationsutbytet. Med anledning av detta åtagande har förhandlingarna utvidgats till att även omfatta samarbete i administrativa ärenden rörande direkta skatter, vilket inkluderar informationsutbyte i enlighet med OECD:s standard. Förhandlingarna med Liechtenstein och behandling i arbetsgrupp avseende denna del har i huvudsak förts under det svenska ordförandeskapet. Det föreligger nu ett i princip färdigförhandlat utkast till avtal.

Sverige ser det som angeläget att stater som har ett nära samarbete med EU lämnar information enligt OECD:s principer i skatteärenden och välkomnar därför antibedrageriavtalet med Liechtenstein och

13.1.5 Uppförandekoden för företagsbeskattning

Skatteåtgärder som innebär en påtagligt lägre effektiv beskattningsnivå än den som normalt tillämpas i en medlemsstat ska granskas enligt uppförandekoden. Medlemsstaterna åtar sig att inte införa nya skadliga skatteåtgärder samt att se över nuvarande bestämmelser (frysning). Vidare ska medlemsstaterna avveckla de skatteåtgärder som bedöms vara skadliga (avveckling). En särskild högnivågrupp inom rådet har inrättats för att genomföra uppförandekodens bestämmelser. Vissa andra frågor inom kodens ram ska därutöver behandlas enligt gruppens arbetsprogram (antimissbruk, förhållandet till tredjeländer, öppenhet och informationsutbyte om internprissättning samt administrativ praxis). Uppförandekodgruppen har en vald ordförande som väljs på två år. I juli beslutade rådet att inrätta en undergrupp som ska behandla vissa frågor om antimissbruk i syfte att ta fram riktlinjer. Undergruppen påbörjade sitt arbete under det svenska ordförandeskapet och leddes av Sverige. Arbetet kommer att fortsätta i undergruppen under det spanska ordförandeskapet. Uppförandekodgruppen lämnar en rapport till Ekofinrådet varje halvår. Senast skedde detta vid Ekofinrådets möte i december.

Sverige anser att det är viktigt att gruppens arbete med avveckling och frysning av skadliga skatteåtgärder fortsätter samt att framsteg görs i gruppens arbete med frågor som ingår i arbetsprogrammet.

13.2 Moms

13.2.1 Bekämpande av momsbedrägerier

Under året har bl.a. ett förslag från kommissionen behandlats som gäller dels reglerna för momsfrihet för import, dels gränsöverskridande solidariskt betalningsansvar (se faktapromemoria 2008/09:FPM64). Vid Ekofinrådets möte i juni antogs ett kompromissförslag avseende reglerna för importmoms. Någon överenskommelse om förslaget angående solidariskt betalningsansvar kunde dock inte ingås under året. Vid Ekofinrådets möte i december presenterade det svenska ordförandeskapet en lägesrapport om arbetet med förslaget i denna del.

I augusti presenterade vidare kommissionen ett förslag som syftar till att förbättra det administrativa samarbetet mellan medlemsstaterna (se faktapromemoria 2009/10:FPM38). Samtidigt presenterade kommissionen en rapport om det administrativa samarbetet på momsområdet (se faktapromemoria 2009/10:FPM39). Behandlingen av förslaget påbörjades i rådsarbetsgruppen för skattefrågor under det svenska ordförandeskapet.

Kommissionen presenterade dessutom i september ett förslag som ger medlemsstaterna möjlighet att införa omvänd skattskyldighet för utsläppsrätter för växthusgaser och vissa varor (se faktapromemoria

2009/10:FPM27). Omvänd skattskyldighet innebär att en försäljning inom landet ska beskattas av köparen och inte av säljaren. Vid Ekofinrådets möte i december kom medlemsstaterna överens om förslaget i den del det avser utsläppsrätter. Europaparlamentet ska dock yttra sig över förslaget innan det slutligt kan antas. Inför Ekofinrådets möte hade regeringen överläggning med skatteutskottet.

Sverige anser att kampen mot skatteundandragande är angelägen samtidigt som regeringens och EU:s mål att minska den administrativa bördan måste beaktas.

13.2.2 Momshantering av posttjänster

I EU:s momsdirektiv finns ett undantag från moms för posttjänster som det offentliga postväsendet tillhandahåller. Ett sådant undantag har dock inte införts i den svenska momslagstiftningen eftersom vi inte har ansett oss ha ett offentligt postväsende. Sverige kan dock komma att tvingas införa ett undantag p.g.a. att kommissionen har initierat ett överträdelseärendet mot Sverige. Undantaget skulle kunna leda till att vissa posttjänster som Posten tillhandahåller skulle vara undantagna från moms medan samma typ av tjänster som tillhandahålls av andra operatörer skulle vara momspliktiga.

Med anledning av överträdelseärendet samt EU-domen C-357/07 TNT Post UK Ltd om undantaget för posttjänster, hölls under det svenska ordförandeskapet ett möte i rådsarbetsgruppen för indirekta skatter. Under mötet diskuterades om arbetet med kommissionens förslag från år 2003 och 2004 (förslaget från 2003 finns presenterat i faktapromemoria 2002/03:FPM77), som bl.a. innebär att posttjänster ska bli momspliktiga, skulle återupptas. Medlemsstaterna kunde dock inte enas om hur förslagen skulle hanteras.

För att få upp frågan på en nivå som även tar hänsyn till post- och konkurrensfrågor togs frågan upp vid Ekofinrådets möte den 2 december. Rådet enades då om politiska riktlinjer som innebär att de spanska och belgiska ordförandeskapen ska utreda alla möjligheter att lösa de politiska problemen som uppkommer p.g.a. momshanteringen av posttjänster. Framstegen ska rapporteras till rådet vid utgången av 2010.

Sverige anser att det är mycket viktigt att reglerna om posttjänster i momsdirektivet ändras så att dessa inte bidrar till att snedvräta konkurrensen på postmarknaden.

13.2.3 Nya faktureringsregler

Kommissionen presenterade i januari 2009 ett direktivförslag och ett meddelande i syfte att förenkla och modernisera faktureringsreglerna (se faktapromemoria 2008/09:FPM102). Förslaget innebär förenklingar för företag genom större harmonisering och modernisering av momsreglerna för fakturering. Det nuvarande regelverket är fragmenterat och utgör bl.a. ett hinder för gränsöverskridande elektronisk fakturering. Sverige är principiellt positivt till förslaget som utgör en rimlig avvägning mellan

målet att förenkla för företagen och myndigheternas behov av kontroll. Skr. 2009/10:150
Förslaget prioriterades under det svenska ordförandeskapet.

13.2.4 Finansiella tjänster

Enlig EU:s momsdirektiv ska bl.a. finansiella tjänster och försäkrings-tjänster vara undantagna från moms. Kommissionen lade den 5 december 2007 fram ett förslag om reglerna för undantag för dessa tjänster (se faktapromemoria 2007/08:FPM55). Syftet är att förtydliga regelverket och anpassa lagstiftningen till nya produkter samt nya arbetsätt och marknader för att därmed nå en större harmonisering i rättstillämpningen inom EU.

Sverige ställer sig positivt till att en översyn görs av de nuvarande reglerna om undantag från moms för finansiella tjänster och försäkrings-tjänster. Det är enligt svensk uppfattning viktigt att det blir en harmoniserad tillämpning av regelverket inom EU för att skapa konkurrensneutralitet på EU:s inre marknad för dessa tjänster.

Förslaget har behandlats i rådsarbetsgruppen för skattefrågor under 2009. Mer arbete återstår innan en överenskommelse om nya regler kan uppnås.

13.2.5 Reducerade skattesatser

Kommissionen lämnade i juli 2008 ett förslag om att utvidga medlemsstaternas möjlighet att tillämpa reducerad skattesats till att omfatta bl.a. de tjänster som ingick i försöket med reducerad skattesats på vissa arbetsintensiva tjänster (det s.k. lågmomsförsöket) och på restaurang-tjänster. Kommissionen föreslog även ett tydliggörande av texten i momsdirektivet så att det framgår att även ljudböcker i fysiskt format och inte bara traditionella tryckta böcker omfattas av möjligheten till reducerad skattesats (se faktapromemoria 2008/09:FPM14). Regeringen välkomnade förslaget och såg mycket positivt på möjligheten till utökad användning av lågmoms i tjänstesektorn eftersom detta kan ha positiva effekter på sysselsättningen. Vid Ekofinrådets möte den 10 mars träffades en politisk överenskommelse om förslaget och ändringen av momsdirektivet antogs formellt den 5 maj.

13.3 Punktskatter

13.3.1 Översyn av energiskattedirektivet

Kommissionen har ännu inte lagt fram det förslag till ändringar av energiskattedirektivet, som aviserades redan i arbetsprogrammet för 2008. Översynen är angelägen för att medlemsstaterna på ett kostnadseffektivt sätt ska kunna nå EU:s mål på klimat- och energiområdena. Kommissionen har dock under hösten hållit fyra möten med medlemsstaterna i en teknisk tjänstemannagrupp. Till grund för

diskussionerna har legat ett utkast till direktivförslag, som endast är ett arbetsunderlag och inte binder kommissionen som helhet. Särskild fokus har legat på hur en energiskatt efter energiinnehåll respektive en koldioxidskatt beräknas och administreras.

Diskussionerna i arbetsgruppen har varit givande och ett markant ökat intresse för översynen har märkts bland medlemsstaterna.

Sverige stödjer kommissionens arbete med en översyn av energiskatte-direktivet och har under sitt ordförandeskap sökt föra frågan framåt i syfte att skapa ett tryck på den nya kommissionen, som tillträder i början av 2010, att lägga fram ett direktivförslag. Vid det informella Ekofin-rådsmötet i oktober har en inledande allmän diskussion ägt rum om kostnadseffektiva ekonomiska styrmedel för att nå klimatmål. Fokus har legat på en koldioxidskatt i den icke handlande sektorn.

13.3.2 Tobaksskatt

I november nådde Ekofinrådet en politisk överenskommelse om förslag till ändringar i tobaksskattedirektiven. Ändringarna ska börja tillämpas den 1 januari 2011.

Överenskommelsen innebär att ett minsta skattebelopp och en lägsta skattenivå fastställts för samtliga cigaretter som säljs i EU. I dag gäller dessa krav endast cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Minimiskatten på cigaretter höjs för att bidra till minskad tobakskonsumtion de närmaste åren. Vidare innebär ändringarna att minimiskatterna och strukturerna för rulltobak anpassas till skattesatserna och strukturerna för cigaretter. Även minimiskatterna på cigarrer, cigariller och röktobak räknas upp. Ett annat syfte med ändringarna är att minska skillnaderna mellan hög- respektive lågskattestater genom att minimiskattesatserna höjs.

I och med att framför allt de nya medlemsstaterna nyligen har nått gällande miniminivåer för cigaretter har de erbjudits övergångstider innan de behöver nå de nya miniminivåerna. Dessutom innebär överenskommelsen möjligheter för medlemsstaterna att i vissa fall tillämpa införselbegränsningar mot medlemsstater med lägre skattenivåer.

Av folkhälsoskäl har det varit viktigt att nå en överenskommelse om höjda minimiskatter inom EU. Tobaksskattedirektiven har därför haft hög prioritet under det svenska ordförandeskapet. Sverige har redan uppnått de nya skattesatserna och behöver därför inte höja tobaksskatterna med anledning av ändringarna i direktiven.

14 EU:s budget

EU:s budget omfattar Europeiska unionens samtliga förväntade inkomster och utgifter. Sverige verkar för en budgetrestriktiv linje.

14.1 EU-budgetens inkomster

Utförningen av systemet för egna medel (EU-budgetens inkomster) och därmed bördefördelningen mellan medlemsländerna regleras i rådets beslut om egna medel. Det finns tre typer av egna medel: traditionella egna medel (tullar och liknande avgifter samt särskilda sockeravgifter), en momsbaserad avgift samt en avgift som baseras på medlemsstaternas bruttonationalinkomst (BNI). EU-budgeten finansieras till en mindre del även av andra mindre poster. Systemet för egna medel innehåller därutöver ett antal särskilda bestämmelser.

I juni 2007 enades rådet om ett nytt system för egna medel (Europeiska unionens råds beslut 2007/436/EG, Euratom av den 7 juni 2007 om systemet för EU:s egna medel.). De största förändringarna jämfört med tidigare system är att Sverige, Nederländerna, Tyskland och Österrike medges nya särskilda reduktioner på avgiften. För svensk del blir följden av detta att vår EU-avgift minskar med uppskattningsvis 3–4 miljarder kronor årligen fram till och med 2013. Efter att alla medlemsländer ratificerat beslutet trädde detta i kraft 2009. Eftersom beslutet gäller retroaktivt från och med budgetåret 2007 betalades nya särskilda reduktioner ut retroaktivt under 2009.

14.2 EU-budgetens utgifter

EU-budgetens inriktning och nivå bestäms framför allt av tre faktorer. Den fleråriga budgetramen, som växer reallt över perioden 2007–2013, anger både en total ram för samtliga utgifter och en ram för åtagandena under varje utgiftsrubrik. Vidare bestäms inriktningen i stor utsträckning av nivån på utgifterna som fastställs i EU:s lagstiftning. Även EU:s egen årliga budgetprocess spelar en viktig roll för att avgöra den slutliga nivån på utgifterna.

EU:s budget för 2009 omfattade ca 137 miljarder euro i s.k. åtagandebemyndiganden (ca 1 448 miljarder kronor) och ca 113 miljarder euro (ca 1 200 miljarder kronor) i betalningsbemyndiganden. Budgeten för området hållbar tillväxt (rubrik 1) utgjorde ca 46 procent av EU-budgeten, varav sammanhållningspolitiken uppgick till ca 35 procent. Jordbrukspolitiken (rubrik 2) summerade till ca 41 procent av EU-budgeten. Budgeten omfattade dessutom utrikespolitiska åtgärder, främst i form av bistånd, inom ramen för utgiftsrubrik 4 och de administrativa utgifterna för EU:s olika institutioner inom utgiftsrubrik 5. Dessa områden utgjorde vardera ca 6 procent av budgeten. I budgeten ingår

även områdena frihet, säkerhet, rättvisa och medborgarskap (rubrik 3), vilka utgjorde ca 2 procent av budgeten.

Som ordförande ansvarade Sverige för genomförandet av årsbudgetförfarandet under hela 2009. Detta inleddes med att kommissionen i slutet av april presenterade sitt preliminära budgetförslag för 2010 (Förslag till allmän budget 2010, SEC(2009) 610). Under rådets behandling lyckades Sverige nå enighet bland medlemsstaterna för ett förslag till rådets första behandling av budgetförslaget, vilket sedan antogs av ministerrådet i juli. Sverige förde därefter rådets talan gentemot kommissionen och Europaparlamentet inför och efter Europaparlamentets första behandling av budgetförslaget i oktober. Den 18 november genomförde rådet sin andra behandling av budgetförslaget och det svenska ordförandeskapet kunde efter flera förhandlingsrundor ena rådet och Europaparlamentet kring en kompromiss om de viktigaste delarna i budgeten. Uppgårelsen omfattar bl.a. finansieringen av det andra steget av den Europeiska ekonomiska återhämtningsplanen, extra stödåtgärder för mejerisektorn, ytterligare åtgärder för återuppbyggnaden av Palestina, finansiering för avvecklingen av kärnkraftverket Kozloduy samt en överenskommelse om den totala nivån för betalningsbemyndiganden. Vidare enades rådet och Europaparlamentet om att betrakta de inledande delarna årsbudgetförfarandet, som genomfördes under Nicefördraget, som att vara i enlighet med budgetförfarandet i det nya fördraget som trädde i kraft den 1 december. Vid sin omröstning den 17 december fastställde Europaparlamentet slutligen budgeten för 2010. Åtagandebemyndigandena uppgår i budgeten för 2010 till drygt 141 miljarder euro (ca 1 499 miljarder kronor) och betalningsanslagen till knappt 123 miljarder euro (ca 1 303 miljarder kronor).

Som ordförande var Sveriges målsättning i årsbudgetförhandlingen i första hand att nå en överenskommelse om budgeten för 2010 mellan rådet och Europaparlamentet. Samtidigt har Sverige strävat efter att värna svenska intressen, framför allt att budgeten ska grundas på principer om sund ekonomisk förvaltning, respekt för budgetramarna, budgetdisciplin, tillräckliga marginaler för oförutsedda utgifter samt begränsade ökningar av betalningsbemyndiganden.

Överläggning om EU:s årsbudget för 2010 hölls med finansutskottet i juni och november och samråd med EU-nämnden hölls i juli och november, inför rådets första respektive andra behandling av budgetförslaget för 2010.

14.3 Sveriges avgift och återflöde

I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2008/09:1) beräknades den svenska avgiften till EU under 2009 uppgå till sammanlagt ca 19 904 miljoner kronor. Fördelningen beräknades bli sådan att tullavgiften uppgår till ca 4 707 miljoner kronor, sockeravgifterna till ca 32 miljoner kronor, den momsbaseade avgiften till ca -4 593 miljoner kronor, och den BNI-baserade avgiften och avgiften för Storbritanniens budgetreduktion till ca 19 372 miljoner kronor tillsammans.

Avgiften 2009 beräknas därmed bli avsevärt lägre än t.ex. 2008 då avgiften uppgick till ca 31 526 miljoner kronor. Anledningen är att det

nya systemet för egna medel (se avsnitt 14.1) trädde i kraft under 2009. Sverige fick därför en återbetalning under 2009 för våra särskilda reduktioner 2007 och 2008 på totalt ca 6,5 miljarder kronor. Till detta kommer att de nya särskilda reduktionerna tillämpas 2009. Skr. 2009/10:150

Enligt kommissionens årliga redovisning av fördelningen av återflöde från EU-budgeten uppgick återflödet till Sverige under 2008 till sammanlagt 1 464 miljoner euro, vilket motsvarade ca 15,5 miljarder kronor.

15 Skydd av EU:s finansiella intressen

Sverige fäster stor vikt vid att kommissionen och medlemsstaterna tar ett gemensamt ansvar för en effektiv och korrekt hantering och användning av EU-medel och bedriver ett aktivt arbete för att skydda EU:s finansiella intressen.

15.1 Effektiv och korrekt användning av EU-medel

I april lämnade regeringen för första gången ett intygande avseende EU-medel. Intygandet, som avsåg 2008, innehåller en årlig räkenskaps-sammanställning över medel mottagna från EU:s budget samt en redogörelse för hur dessa medel har använts. Intygandet, som ingår som en del i Årsredovisningen för staten, överlämnas till riksdagen, med kopia till Europeiska kommissionen och Europeiska revisionsrätten. I intygandet bedömer regeringen om EU-räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande samt intygar att det finns ett ramverk för staten som syftar till att säkerställa en betryggande intern styrning och kontroll av EU-medlen.

Intygandet grundas på ansvariga myndigheters intyganden och bedömningar avseende hanteringen av EU-medel samt revisionens utlåtanden från granskningar. Det redovisades inte några allvarliga brister avseende hanteringen av EU-medel för räkenskapsåret 2008 varpå regeringen lämnade följande intygande: Rättvisande räkenskaper – sammanställningen av EU-räkenskaperna, omfattande resultat- och balansräkning samt en kassamässig redovisning, har upprättats enligt god redovisningssed. Regeringen bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Betryggande intern styrning och kontroll – vidare finns ett ramverk för staten som syftar till att säkerställa en betryggande intern styrning och kontroll av EU-medlen.

Kommissionen presenterade den 15 juli sin årliga rapport om skydd av EU:s ekonomiska intressen och bedrägeribekämpning för 2008 (KOM(2009) 372). Rapporten omfattar en redovisning av vilka åtgärder som vidtagits av kommissionen på unionsnivå och av medlemsstaterna på nationell nivå samt en sammanställning av resultaten från bedrägeribekämpningsarbetet under året.

15.2.1 2007 års budget

Ekofinrådet beslutade den 10 februari att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av EU:s budget för år 2007. Samråd med EU-nämnden i frågan ägde rum den 6 februari. Samtliga medlemsstater utom Nederländerna stod bakom rekommendationen. Rådets rekommendation kompletterades som brukligt av slutsatser innehållande rådets bedömning av läget och utvecklingen samt krav på åtgärder från kommissionens sida för att komma till rätta med de brister som revisionsrätten konstaterat.

Europaparlamentet beslutade den 23 april att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 2007.

Regeringen informerade riksdagen om innehållet i revisionsrättens årsrapport avseende 2007 samt de åtgärder regeringen vidtagit eller planerar att vidta med anledning av revisionens iakttagelser i Årsredovisning för staten 2008 (regeringens skrivelse 2008/09:101).

15.2.2 2008 års budget

Den 10 november offentliggjorde revisionsrätten sin årsrapport avseende budgetåret 2008. Rapporten presenterades för Ekofinrådet (budget) den 18 november. Revisionsrätten finner det inte möjligt att avge en positiv revisionsförklaring för budgetgenomförandet 2008.

Revisionsrätten anser liksom föregående år att de konsoliderade räkenskaperna i allt väsentligt ger en rättvisande bild av unionens finansiella ställning. För de underliggande transaktionerna är uttalandet negativt också vad gäller 2008. Revisionsrätten konstaterar dock att vissa förbättringar skett. Förbättringarna är främst en följd av bättre resultat på det största verksamhetsområdet jordbruk och naturresurser. Där lämnar revisionsrätten för första gången ett uttalande med reservation (i stället för som tidigare med avvikande mening). Samtidigt konstateras fortsatta problem inom bl.a. verksamhetsområdet sammanhållning.

Revisionsrättens sammanfattande bedömning är att förbättringar skett jämfört med föregående år men att ytterligare framsteg måste göras för att en positiv revisionsförklaring ska kunna lämnas för budgetens genomförande. De huvudsakliga förklaringarna till uppkomna fel anses vara allt för komplexa regelverk samt brister i övervaknings- och kontrollsystem i kommissionen och i medlemsstaterna. Mot denna bakgrund påpekar revisionsrätten att fortsatt arbete med förenkling av bestämmelser måste vara en prioriterad fråga. Sverige behandlas i mycket liten omfattning i årsrapporten.

EU-statistiken är grundläggande för utvecklingen, genomförandet, övervakningen och utvärderingen av EU:s politik. Sverige verkar för god kvalitet i statistiken samtidigt som kostnaderna för uppgiftslämnare och statistikproducenter bör begränsas. Sverige har under året medverkat till beslut om ett nytt grundläggande regelverk som innebär stärkt samarbete och samordning mellan de myndigheter som utvecklar, framställer och sprider EU-statistik.

I enlighet med fördraget ska EU ta fram statistik som behövs för unionens verksamhet. Vilken statistik som ska tas fram regleras i ett stort antal förordningar. Inom EU är det EUROSTAT som ansvarar för sammanställning, men det är medlemsstaterna som samlar in statistiken.

Det Europeiska rådgivande organet för statistikstyrning presenterade sin första årsrapport om EUROSTAT:s och det europeiska statistiksystemets genomförande av uppförandekoden för europeisk statistik. Organet konstaterar att tydliga framsteg har gjorts med efterlevnaden av koden och att ungefär en tredjedel av förbättringsåtgärderna har genomförts.

Kommissionen presenterade under hösten ett meddelande om modernisering av produktionsmetoden för europeisk statistik (KOM(2009) 404). Syftet är att effektivisera produktionen, minska uppgiftslämnarbördan och att underlätta insamling av uppgifter om företeelser med flera dimensioner, t.ex. globaliseringen och klimatförändringar. Statistiska centralbyrån (SCB) anordnade under det svenska ordförandeskapet en internationell konferens med liknande tema (Modernisering av statistikproduktionen).

På Ekofinrådets möte den 10 november antogs slutsatser om EU-statistik. Rådet noterade att det europeiska statistiksystemet som helhet i stor utsträckning i rätt tid kunde tillhandahålla de relevanta statistiska uppgifter som behövdes för att analysera de allvarligaste verkningarna av den ekonomiska och finansiella krisen. Rådet upprepade nödvändigheten av att fortsätta insatserna för en minskning av svarsbördan, förenkling och prioriteringar, utan att därigenom äventyra kvaliteten och tillgången på viktiga data för det politiska beslutsfattandet i EU. Rådet beklagade de förnyade problemen med Greklands finansstatistik och uppmanade den grekiska regeringen att snarast vidta åtgärder för att återskapa Europeiska unionens förtroende för Greklands statistiska upplysningar och därtill kopplade institutionella strukturer. Rådet uppmanade kommissionen att lägga fram en rapport före slutet av 2009 och föreslå lämpliga åtgärder för att åtgärda situationen.

Under året har det beslutats om två centrala rättsakter inom statistikområdet. Förordningen om europeisk statistik (KOM(2007) 625) innebär stärkt samarbete och samordning mellan de myndigheter som utvecklar, framställer och sprider EU-statistik. Förordningen om Europeiska centralbankens (ECB) insamling av statistik (ECB (2008) 9) innebär att ECB:s tillgång till statistik nu omfattar uppgifter från hela sektorn av finansiella företag. Utöver dessa har fem rättsakter beslutats av rådet och Europaparlamentet.

DEL 4 RÄTTSLIGA OCH INRIKES FRÅGOR

17 Ett område för frihet, säkerhet och rättvisa – Stockholmsprogrammet

Visionen med Stockholmsprogrammet är ett tryggare och öppnare Europa där enskildas rättigheter och behov värnas. EU tar krafttag mot brottsligheten. Samtidigt värnas individens rättigheter över ett brett spektrum, från migranters rättigheter och en rättssäker och förutsägbar asylprocess till integritetsskydd och stöd till brottsoffer.

Stockholmsprogrammet antogs under det svenska ordförandeskapet.

Det europeiska politikområdet ”frihet, säkerhet och rättvisa” omfattar räddningstjänst, polis- och tullsamarbete, straff- och civilrättsligt samarbete, asyl, migration, visering och kontroll av de yttre gränserna m.m. Inriktningen för samarbetet anges i fleråriga strategiska arbetsprogram. Det första programmet antogs 1999 i Tammerfors. Därefter följde Haagprogrammet som löpte ut i december. På basis av ett meddelande från kommissionen den 10 juni utarbetade det svenska ordförandeskapet ett nytt program för perioden 2010–2014. Programmet som kallas Stockholmsprogrammet antogs av Europeiska rådet den 11 december. Det spanska ordförandeskapet kommer att ansvara för framtagandet av en handlingsplan för genomförandet av Stockholmsprogrammet.

En viktig utgångspunkt för programmet är att det fokuserar på individen och dennes rättigheter. Frågan om balans mellan åtgärder som syftar till att åstadkomma ökad trygghet och åtgärder för att stärka den enskildes rättigheter betonas i programmet.

När EU under de kommande åren agerar för att öka tryggheten, t.ex. åtgärder för att motverka terrorism, organiserad brottslighet och olaglig invandring, bör detta åtföljas av initiativ som också stärker rätts-säkerheten och skyddet för individen. Exempel på det senare är minimirättigheter för tilltalade i brottmål, förbättrat skydd av och stöd till brottsoffer, utvecklade regler för dataskydd, rättigheter för migranter och en effektiv och rättvis prövning av asylansökningar.

17.1 Yttre förbindelser i rättsliga och inrikes frågor

Under det tjeckiska ordförandeskapet fortsatte arbetet med att genomföra trioprogrammet för de yttre förbindelserna på det rättsliga och inrikes området. Bland de särskilda tematiska prioriteringarna kan nämnas kampen mot olagliga droger, migrationspakten och EU:s övergripande strategi för migration (Global Approach to Migration) samt skydd av barn. De geografiska prioriteringarna var utvidgningen, det Östliga partnerskapet, särskilt Ukraina samt samarbetet med Ryssland och USA.

Under hösten fullföljde Sverige genomförandet av trioprogrammet (11409/09). Möten om rättsliga och inrikes frågor hölls på ministernivå med Ryssland, USA och länderna på västra Balkan samt på tjänstemannanivå med Interpol, Europarådet och ett stort antal tredjeländer, t.ex. sambandsmannamöten om polis- och tullfrågor. Särskild vikt har lagts vid kampen mot människohandel, terrorism och olagliga droger, EU:s övergripande strategi för migration, dataskyddsfrågor, polis-samarbete, skydd av barn, straff- och civilrättsligt samarbete samt samarbete mellan Europol, Eurojust och Frontex och tredjeländer. I oktober anordnade ordförandeskapet en konferens på ministernivå om kampen mot människohandel och samarbetet med tredjeländer. En särskild deklaration antogs (15384/09). Se även avsnitt 19.1.1.

Samarbetet med USA stärktes genom den s.k. Washingtonförklaringen om fördjupat samarbete i rättsliga och inrikes frågor (15184/09). Även detta dokument publicerades på det svenska ordförandeskapets hemsida. Arbetet med de yttre förbindelserna bedrivs i samverkan med FN och andra internationella organisationer.

Den tillfälliga rådsarbetsgruppen för yttre förbindelser i rättsliga och inrikes frågor permanentades genom rådets beslut efter antagandet av Lissabonfördraget.

17.2 EU:s anslutning till Europakonventionen

I och med Lissabonfördragets ikraftträdande finns en skyldighet för EU att ansluta sig till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Sverige inledde arbetet genom att hålla ett första expertmöte rörande den kommande anslutningen.

Frågan om EU:s anslutning till Europakonventionen har diskuterats under lång tid. Sverige har sedan 1996 års regeringskonferens förespråkats fördragsändringar för att göra detta möjligt och nu finns alltså en skyldighet för EU att ansluta sig i artikel 6 i EU-fördraget. Ett beslut om anslutning antas av rådet med enhällighet, efter godkännande av Europaparlamentet. Beslutet träder i kraft först när det har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser. För att EU ska kunna ansluta sig krävs också ändringar i Europakonventionen, eftersom det enligt konventionens nuvarande lydelse endast är stater som får anslutas.

I Stockholmsprogrammet uttalade Europeiska rådet att en snabb anslutning av EU till Europakonventionen var av stor betydelse och uppmanade kommissionen att så snart som möjligt lägga ett förslag till hur förhandlingsmandatet ska se ut. Sverige ansåg att det var mycket viktigt att skyndsamt inleda arbetet med anslutningen och bjöd därför omedelbart in övriga medlemsstater till ett första expertmöte. Vid mötet utbyttes synpunkter kring de rättsliga förutsättningarna för den kommande anslutningen. Som grund för diskussionerna hade kommissionen den 8 december presenterat ett arbetsdokument.

I ett europeiskt område med verklig rättvisa ska medborgarna och företagen fritt kunna hävda sina rättigheter. Den främsta målsättningen med det civilrättsliga samarbetet är att förbättra samarbetet mellan medlemsländernas myndigheter för att undanröja hinder som följer av de olika juridiska och administrativa systemens olikheter.

18.1 Ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område

Det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område inrättades år 2001. Nätverkets uppgift är att underlätta det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaternas domstolar och andra myndigheter. Sex möten har hållits i nätverket under året. Vid mötena har diskussioner förts om uppkomna rättsliga frågeställningar vid tillämpningen av olika europeiska privaträttsliga instrument. Diskussionerna har bl.a. gällt rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (Bryssel II-förordningen), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur och rådets direktiv (EG) nr 2004/80 om ersättning till brottsoffer.

18.2 Översyn av Bryssel I-förordningen

Bryssel I-förordningen innehåller regler om domstols behörighet samt erkännande och verkställighet av avgöranden på privaträttens område. Kommissionen presenterade i april 2009 en grönbok om en översyn av förordningen, se faktapromemoria 2008/09:FPM125. I den föreslås bl.a. att kravet på en domstolskontroll före verkställighet i en annan medlemsstat (exekvaturförfarandet) ska avskaffas. Under året har samråd hållits om inriktningen på den kommande översynen. Grönboken har också diskuterats i rådet och Europaparlamentet. Kommissionen väntas presentera förslag med ändringar i förordningen under 2011.

18.3 Referensram för europeisk avtalsrätt

I kommissionen pågår arbete med att ta fram ett remissunderlag om en referensram för europeisk avtalsrätt. Det finns ett mycket omfattande grundmaterial med utkast till referensram, framtaget av forskare på uppdrag av kommissionen. Referensramen avses vara ett verktyg för de lagstiftande organen i EU. Den ska innehålla grundläggande principer, definitioner och modellregler inom området allmän avtalsrätt. Referensramen ska inte vara bindande. Den ska endast vara ett hjälpmedel för att förbättra kvaliteten i unionslagstiftningen. Projektets

inriktning har under våren behandlats i rådsarbetsgrupp och vid ett tillfälle i rådet. Sverige anordnade en konferens om referensramen under sitt ordförandeskap. Konferensen behandlade det fortsatta arbetet med referensramen och vände sig till personer som arbetar med lagstiftning inom EU, inklusive akademiker och andra intressenter. Totalt omkring 160 personer deltog på konferensen.

18.4 Förordning om underhållsskyldighet

Kommissionens förslag till förordning om underhållsskyldighet presenterades i december 2005, se KOM(2005) 649 slutlig. Efter flera års förhandlingar, som präglades av parallellt arbete inom Haagkonferensen för internationell privaträtt med att förhandla fram nya instrument på området, antogs den 18 december 2008 rådets förordning (EG) nr 4/2009 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet. Förordningen börjar tillämpas tidigast den 18 juni 2011. I förordningen finns bestämmelser om behörig domstol, rättsligt bistånd och administrativt samarbete genom utsedda centralmyndigheter. Vidare föreskriver förordningen att den lag som ska tillämpas på underhållsskyldighet ska fastställas i enlighet med 2007 års Haagprotokoll om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet. Avgöranden om underhåll som meddelats i medlemsstater bundna av nämnda Haagprotokoll ska vara direkt verkställbara i en annan medlemsstat. Avsikten har varit att EG för medlemsstaternas räkning ska tillträda 2007 års Haagprotokoll, och ett rådsbeslut om det antogs den 30 november.

Sverige har välkomnat ansatsen att skapa enhetliga regler samlade i ett enda instrument och har deltagit aktivt i förhandlingarna. Sverige har bl.a. verkat för att vi ska kunna behålla vårt nordiska samarbete på området samt hitta en ur sekretess- och integritetssynpunkt godtagbar lösning vad gäller informationsutbyte mellan myndigheter i syfte att underlätta indrivningen av underhållsbidrag över gränserna.

18.5 EG:s tillträde till 2007 års Haagkonvention om underhållsbidrag

Kommissionens förslag till rådsbeslut om EG:s tillträde till Haagkonventionen av den 23 november 2007 om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar presenterades i juli 2009. Förslaget innebär att endast EG ska tillträda 2007 års Haagkonvention. Genom EG:s tillträde ska dess medlemsstater bli bundna av konventionen. I förslaget behandlas även de frågor som aktualiseras i samband med ett tillträde, såsom vilka förbehåll som bör anmälas eller förklaringar som bör avges vid ett tillträde till konventionen. Regeringen har välkomnat förslaget, som syftar till att säkerställa en effektiv internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar (se faktapromemoria 2009/10:FPM20). Förhandlingar i kommittén för civilrättsliga frågor inleddes under det svenska ordförandeskapet.

Kommissionen lade i juli 2006 fram ett förslag om att i en förordning införa regler om tillämplig lag i mål om äktenskapsskillnad (se även faktapromemoria 2006/07:FPM8). Förslaget innebär att svenska domstolar ibland ska tillämpa utländsk lag. I praktiken leder detta till att rätten till skilsmässa inskränks, t.ex. kan det finnas krav på varaktig söndring eller liknande i det andra landets lag. Sverige har i förhandlingarna ifrågasatt behovet av enhetliga lagvalsregler i unionen när det gäller äktenskapsskillnad. Sverige har motsatt sig regler som innebär att svenska domstolar ska tillämpa ett annat lands lag i vissa mål. En stor majoritet står bakom huvuddragen i kommissionens förslag. Trycket på Sverige att gå med på en kompromisslösning har varit mycket starkt, men i juni 2008 stod det klart att Sverige inte skulle ändra ståndpunkt. Tio medlemsstater har därefter begärt att kommissionen ska presentera ett förslag om så kallat fördjudat samarbete rörande hela eller delar av Rom III-förslaget, dvs. ett frivilligt samarbete mellan de medlemsstater som önskar delta. Sverige, som inte avser att delta, motsätter sig inte att andra medlemsstater inleder ett sådant samarbete. Frågan har inte varit föremål för förhandling under året.

18.7 Förordning om arv

Kommissionen presenterade i mars 2005 en grönbok om arvsrättsliga frågor i gränsöverskridande situationer (KOM(2005) 65 slutlig). Förslaget till förordning presenterades den 14 oktober 2009 (KOM(2009) 154 slutlig). I förslaget finns bestämmelser om vilken domstol som ska vara behörig, vilket lands lag som ska tillämpas samt om erkännande och verkställighet av avgöranden i frågor om arv. Vidare innehåller förslaget regler om införandet av ett europeiskt arvsintyg (en legitimationshandling som visar vilka som ärver en viss person eller har rätt att ta hand om egendomen). Regeringen har välkomnat att ett förslag har lagts fram eftersom det finns ett reellt praktiskt behov av EU-regler på området. Förhandlingar i rådsarbetsgrupp inleddes under det svenska ordförandeskapet.

18.8 Förordningar om bilaterala avtal på civilrättens område

Kommissionen presenterade i december 2008 förslag till två förordningar om bilaterala avtal på civilrättens område (se faktapromemorior 2008/09:FPM91 och 2008/09:FPM92). Efter förhandlingar antogs i juli 2009 rådets förordning (EG) nr 664/2009 samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 662/2009. Förordningarna trädde i kraft den 20 augusti. Inom vissa rättsområden är det bara EU som är behörig att ingå ett avtal med tredjeland. Förordningarna innebär att kommissionen ska kunna ge en medlemsstat ett tillstånd att inleda förhandlingar och i ett senare skede även ingå ett avtal, om EU inte har ett eget intresse av avtal med det tredje landet, om medlemsstaten har ett särskilt intresse av

avtalet och detta inte inverkar negativt på EU-rätten. Förordningarna har skilda tillämpningsområden. Den ena avser frågor om behörig domstol, tillämplig lag, erkännande och verkställighet inom familjerätten. Den andra gäller frågor om tillämplig lag för privaträttsliga förpliktelser. Som huvudregel omfattas inte avtal som ingås mellan fler än två stater. Vissa regionala avtal ska dock omfattas. På familjerättens område omfattas den nordiska äktenskapskonventionen och den nordiska konventionen om underhållsbidrag. När det gäller privaträttsliga förpliktelser omfattas regionala avtal mellan ett begränsat antal stater som tar sikte på lokala situationer. Förordningarna ger ett enkelt förfarande och rättslig klarhet. Möjligheten till nordiskt lagstiftningssamarbete är beaktad. Regeringen har informerat civilutskottet och EU-nämnden om förhandlingarna.

18.9 Omarbetning av direktivet om sena betalningar

Kommissionen lade i april fram ett förslag till omarbetning av 2000 års direktiv om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner. Syftet med förslaget är att förbättra de europeiska företagens likviditet och bidra till en väl fungerande inre marknad. Förslaget innehåller nya bestämmelser med ekonomiska incitament för snabbare betalningar. En starkare rätt till ersättning för bl.a. indrivningskostnader vid sena betalningar, ska ge borgenären skäl att begära ersättning i högre grad än i dag och avskräcka gäldenären från att dröja med betalningar. Förslaget innebär bl.a. att en borgenär vid en försenad betalning ska ha rätt till en schablonersättning för indrivningskostnader vid sidan av dröjsmålsräntan. Förslaget har sedan våren förhandlats i en rådsarbetsgrupp och förhandlingarna kommer att fortgå under 2010. Europaparlamentet har inlett sin behandling av frågan och förväntas anta en ståndpunkt under våren 2010. Sverige är positivt till direktivets syfte, se även fakta-promemoria (2009/10:FPM135).

18.10 Direktiv om konsumenträttigheter i avtalsförhållanden

Kommissionen presenterade i oktober 2008 ett förslag till ett direktiv om konsumenters rättigheter. Förslaget är ett led i översynen av EU:s konsumentregelverk som inleddes år 2004. Förslaget innebär en revidering och en sammanslagning av direktiven om

- avtal som ingås utanför fasta affärslokaler,
- oskäligen villkor i konsumentavtal,
- distansavtal och
- försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier.

Det nya direktivet avses reglera gemensamma aspekter på ett systematiskt sätt samt förenkla och uppdatera regelverket. Till skillnad från de fyra befintliga direktiven, som är föremål för harmonisering på miniminivå, inriktas förslaget på full harmonisering. Förslaget har under året förhandlats i en rådsarbetsgrupp och förhandlingarna kommer att fortgå under 2010. Europaparlamentet har inlett sin behandling av frågan

och förväntas anta en ståndpunkt under hösten 2010. Sverige är positivt till gemensamma regler på hög konsumentskyddsnivå. Frågan har behandlats av EU-nämnden, senast inför konkurrenskraftsrådsmötet 3–4 december då en politisk diskussion om förslaget hölls. En fakta-promemoria har överlämnats till riksdagen (2008/09:FPM35) och överläggningar har ägt rum med civilutskottet.

18.11 E-juridik – IT-samarbete mellan medlemsstaterna

E-juridikprojektet är ett arbete för att på europeisk nivå utveckla användningen av informations- och kommunikationsteknik inom juridiken, framför allt genom att skapa en europeisk e-juridikportal på Internet. Syftet med arbetet är att förbättra medborgarnas tillgång till rättsväsendet genom att göra det enklare att söka information samt rationalisera och förenkla rättsliga förfaranden. Medlemsstaternas medverkan i samarbetet är frivillig.

Rådet antog i november 2008 en handlingsplan för projektet. Enligt handlingsplanen ansvarar kommissionen för att ta fram en första version av den europeiska e-juridikportalen före utgången av 2009. Vidare listas i handlingsplanen en rad delprojekt med anknytning till arbetet med e-juridik, bl.a. sammankoppling av insolvensregister, europeiskt betalningsföreläggande, rättshjälp, videokonferens, medling samt tolkning och översättning.

Under det svenska ordförandeskapet har Sverige särskilt verkat för att e-juridikportalen skulle kunna öppnas som planerat före årets slut. Lanseringen av portalen har emellertid försenats då portalen inte kunde färdigställas i tid. Rådet har beklagat förseningen och uppmanat kommissionen att vidta alla tänkbara åtgärder för att portalen ska kunna invigas under det första halvåret 2010.

Sverige har under året deltagit aktivt i olika arbetsgrupper, bl.a. i en teknisk grupp som bistått kommissionen med att utveckla den europeiska e-juridikportalen och i en arbetsgrupp som påbörjat ett arbete med att skapa en juridisk ordlista.

19 Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullssamarbete

EU-länderna samarbetar för att bekämpa gränsöverskridande och allvarlig brottslighet.

För att förverkliga denna målsättning samarbetar medlemsstaterna på olika sätt mot t.ex. organiserad brottslighet, penningtvätt och gränsöverskridande handel med narkotika. Under svenskt ordförandeskap kom EU exempelvis överens om hur samarbetet med länder utanför EU ska bedrivas i kampen mot människohandel. Syftet är att tidigt förebygga att människor blir offer för människohandel. Vidare återupptogs arbetet med processuella rättigheter för misstänkta och tilltalade i brottmål, där bl.a. en färdplan för arbetet antogs.

En av Lissabonfördragets viktigaste reformer är att unionen ges nya och kraftfulla redskap inom det straffrättsliga samarbetet och när det gäller operativt samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter. Förutsättningar skapas för att bl.a. fastställa minimiregler om brottsrekvisit och påföljder vid gränsöverskridande brottslighet, t.ex. människohandel. Samtidigt införs balanserande bestämmelser som syftar till att de rättsliga traditionerna i medlemsstaterna på detta område ska kunna respekteras.

19.1.1 Människohandel

Under året behandlades flera frågor rörande människohandel inom EU:s rådsstruktur och i andra sammanhang. I Stockholmsprogrammet behandlas människohandel i ett särskilt avsnitt och rådet uppmanas bl.a. att överväga inrättandet av en samordnare på EU-nivå avseende människohandel.

Under det svenska ordförandeskapet förhandlades ett förslag till nytt människohandelsrambeslut med bestämmelser om straffrätt, förebyggande åtgärder och skydd av brottsoffer. Rådet nådde en bred samsyn kring förslaget och kommissionen kommer att presentera ett förslag till direktiv under 2010 i enlighet med Lissabonfördraget (se 19.3.2).

Under våren behandlades rådsslutsatser rörande ett informellt nätverk av s.k. nationella rapportörer eller motsvarande avseende människohandel. Syftet är att öka kunskaperna på EU-nivå om människohandel. Nätverket utgörs av dem som i medlemsstaterna har till uppgift att samla in och bearbeta information om människohandel. Under våren lyftes också människohandel, särskilt med ursprung i Afrika och för sexuella ändamål, fram som ett prioriterat område för EU:s brottsbekämpande samarbete. Se även avsnitt 19.3.2.

Människohandel är en viktig fråga i EU:s yttre förbindelser. Det handlar bl.a. om att stärka relationerna och samarbetet med ursprungsländer för människohandel och med de länder varigenom människohandeln passerar. Det gäller också om att på olika sätt utveckla samordningen inom EU för att få en bättre effektivitet i de åtgärder som vidtas. Det svenska ordförandeskapet tog därför initiativ till ett tematiskt s.k. *Action Oriented Paper* (AOP) med ett antal åtgärder och rekommendationer som antogs vid RIF-rådet i december.

Det svenska ordförandeskapet anordnade i samarbete med flera medlemsstater, *International Organisation for Migration* och EU:s byrå för grundläggande rättigheter en ministerkonferens den 19–20 oktober med relevanta aktörer på temat människohandel i EU:s yttre förbindelser. Konferensen utgjorde samtidigt EU:s tredje *Anti Trafficking Day*. Syftet med konferensen var att skapa förutsättningar för en fördjupning av EU:s samarbete med tredjeländer, regioner och internationella organisationer för att förebygga och bekämpa människohandel. Konferensen tog fram en deklaration (15384/09) som bl.a. reflekterar vikten av förbättrad samordning på EU-nivå och hur partnerskapen med viktiga partners, t.ex. Ryssland, kan stärkas. Deklarationen noterades vid RIF-rådet i december.

Under det svenska ordförandeskapet inleddes även en tematisk utvärdering av Schengensamarbetet vad gäller människohandel. Människohandel var också en återkommande fråga vid de möten med länder utanför EU (t.ex. med Ryssland och USA) som organiserades under det svenska ordförandeskapet.

19.1.2 Organiserad brottslighet

Under året behandlades flera olika frågor om förebyggande och bekämpning av organiserad brottslighet. Varannat år fastställs på grundval av Europols hotbildsrapport (OCTA) rörande den organiserade brottsligheten prioriteringar för EU-samarbetet som även ska beaktas i det regionala och nationella arbetet. Under våren fastställdes följande prioriteringar för 2009–2010:

- narkotikahandel, inklusive den väst- och centralafrikanska rutten och narkotika från Latinamerika och Karibien,
- människohandel, inklusive från Afrika och särskilt för sexuella ändamål,
- bedrägeri, korruption och penningtvätt samt andra kriminella aktiviteter som har samband med den organiserade brottslighetens närvaro i den legala ekonomin.

Inom ramen för den fjärde utvärderingsrundan fortsatte vidare arbetet med den europeiska arresteringsorderns praktiska tillämpning och en slutlig sammanläggningsrapport med en rad rekommendationer kunde beslutas. Resultaten kommer att diskuteras vidare inom ramen för det straffrättsliga samarbetet. I december presenterades också den första rapporten från den femte rundan beträffande finansiell brottslighet.

Förslaget till rambeslut om användande av passageraruppgifter (PNR-uppgifter) i brottsbekämpande syfte, som presenterades 2007, var föremål för fortsatta förhandlingar under våren (se även faktapromemoria 2007/08:FPM63). Rambeslutet syftar till att harmonisera medlemsstaternas bestämmelser om skyldigheter för lufttrafikföretag att överföra PNR-uppgifter till behöriga myndigheter i syfte att förebygga och bekämpa terrorism och organiserad brottslighet. Under det svenska ordförandeskapet lades förslaget på is i avvaktan på att Lissabonfördragets framtida status skulle klargöras. I anledning av Lissabonfördragets ikraftträdanden väntas kommissionen lägga fram ett nytt förslag som överensstämmer med det nya fördraget, troligtvis någon gång under andra delen av halvåret 2010.

Vid RIF-rådet i oktober antogs en gemensam position och en position inför partskonferensen i Qatar för FN:s konvention mot korruption. Främst gällde det för EU att nå resultat vad gäller tillskapandet av en övervakningsmekanism inom FN-systemet, vilket också blev fallet. Det svenska ordförandeskapet initierade också ett arbete mot barnpornografi på Internet och den stora mängd kommersiella Internetsidor som säljer barnpornografiskt material genom kortbetalning. För att förhindra eller försvåra kommersiell hantering av barnpornografi har kommissionen under året stött inrättandet av en så kallad finansiell koalition på europeisk nivå. En sådan koalition bygger på samarbete mellan

betalningsindustrin (banker och kreditkortsföretag), Internetleverantörer, frivilligorganisationer och brottsbekämpande myndigheter där betalning för barnpornografiskt material spåras och stoppas. Under det svenska ordförandeskapet togs frågan vidare genom att ministrarna antog rådsslutsatser, som syftar till att EU:s medlemsstater ska ge politiskt stöd till vidareutvecklingen av finansiella koalitioner både nationellt och på EU-nivå. Genom slutsatserna ges även politiskt stöd åt samarbetsmodellen som sådan.

19.1.3 Informationsbyte för att förebygga och bekämpa brott

Prümrådsbesluten

Ett viktigt steg på vägen mot ett effektivare informationsutbyte är genomförandet av Prümrådsbesluten, med dess möjligheter till ett effektivare utbyte mellan medlemsstaterna av DNA-, fingeravtrycks- och fordonsregisteruppgifter. Under året har arbetet fortsatt i syfte att lösa kvarstående genomförandeproblem av både verksamhetsmässig och teknisk natur. Rådsbesluten ska vara fullt genomförda senast i augusti 2011.

Informationshanteringsstrategi för EU:s inre säkerhet

Som ett led i Sveriges prioritering av informationsfrågorna som helhet presenterade det svenska ordförandeskapet ett förslag om en informationshanteringsstrategi för den inre säkerheten. Syftet med strategin är att säkerställa att beslut om att utbyta brottsbekämpande information mellan medlemsstaternas myndigheter, liksom beslut om de tekniska lösningarna för detta ska hanteras på ett enhetligt och professionellt sätt. Det ska ge förutsättningar för en mer effektiv, kostnadseffektiv och rättssäker informationshantering. Förslaget fick ett mycket positivt mottagande och strategin antogs av RIF-rådet i november. Ordförandeskapet lade också ett första förslag till genomförandeplan med konkreta aktiviteter för att förverkliga strategins målsättningar. Planen ska antas under våren 2010.

19.1.4 Brottsofferfrågor

Ett förbättrat skydd och stärkta rättigheter för brottsoffer inom EU har varit en prioritering under det svenska ordförandeskapet. Det har framför allt resulterat i rådsslutsatser och ett tydligt avsnitt om brottsoffer i Stockholmsprogrammet.

Under våren presenterade kommissionen en utvärdering av genomförandet av rambeslutet från 2001 om brottsoffers ställning i straffrättsliga förfaranden. Resultatet visade att det finns stora brister i genomförandet av de åtaganden som fastställs enligt beslutet.

För att uppmärksamma behovet av ytterligare åtgärder och genomförande av redan beslutade åtgärder på brottsofferområdet arbetade Sverige under våren fram ett utkast till rådsslutsatser, som

började förhandlas i juli. Vid RIF-rådet i oktober antogs rådets slutsatser om en strategi för att garantera rättigheterna för, och ge förbättrat stöd till, brottsoffer i EU. Den gemensamma strategin utgår från vissa principer, pekar ut vissa viktiga faktorer och prioriterar åtgärder inom vissa områden. Bland principerna finns respekten för både brottsoffrets och den tilltalades rättigheter samt att praktiskt stöd i form av information, översättning och tolkning på ett språk som brottsoffret förstår ska möjliggöras.

Utgångspunkten för arbetet på brottsofferområdet ska enligt Stockholmsprogrammet, som innehåller ett särskilt avsnitt om personer som utsatts för brott, vara rådets slutsatser.

Det svenska ordförandeskapet arrangerade i juli en konferens under temat ”tillgång till rättvisa ur ett medborgarperspektiv”. Brottsofferfrågor lyftes fram som ett huvudtema och brottsoffers behov och rättigheter i straffrättsliga förfaranden diskuterades med representanter från såväl kommissionen och Europarådet som från internationella brottsofferorganisationer och rättsväsendet. I slutsatserna från konferensen lyfter man fram arbetet med rådsslutsatserna och Stockholmsprogrammet och betonar vikten av att enigheten också övergår i praktiskt handlande.

Kommissionen tog initiativ till ett rambeslut om sexuell exploatering av barn och ett rambeslut om människohandel, vilka båda innehöll särskilda bestämmelser om rättigheter för, och stöd till, personer som utsatts för sådana brott.

19.1.5 Samarbete om brottsförebyggande metoder i EU

Det Europeiska nätverket för förebyggande av brottslighet (EUCPN), inrättades under det svenska ordförandeskapet 2001 på initiativ av Sverige och Frankrike.

En utvärdering av EUCPN presenterades i april. Slutsatsen var att det finns ett stort behov av brottsförebyggande samarbete på europeisk nivå, och ett starkt stöd för EUCPN, men att nätverket till vissa delar inte nått sin fulla potential och att detta främst hade organisatoriska förklaringar. Sverige, med 10 medförslagsställare lade därför i juli fram ett förslag till reviderat rådsbeslut för att därigenom förbättra nätverkets uppbyggnad och organisation. Det nya rådsbeslutet antogs av RIF-rådet i november. EUCPN:s styrelse tog i december en rad beslut av organisatorisk karaktär som en konsekvens av innehållet i det nya rådsbeslutet. Genomförandet av rådsbeslutet fortgår under våren 2010 med svenskt stöd.

Kommissionen har fått i uppdrag att presentera en utvärdering av EUCPN under 2012 och på grundval av denna ska kommissionen enligt Stockholmsprogrammet lägga fram ett förslag om att inrätta ett observatorium som ska innehålla eller ersätta EUCPN.

Sverige innehade under hösten ordförandeskapet i EUCPN och har anordnat två styrelsemöten och EUCPN:s årliga konferens för utbyte av goda rutiner och erfarenheter i anslutning till tävlingen om det europeiska priset för bästa brottsförebyggande projekt. Konferensen var ett officiellt ordförandeskapsarrangemang på temat ”att förebygga brottslighet och utsatthet för brott bland barn och unga. Nutida och framtida utmaningar: skolan, cyberrymden och rekryteringen till

kriminella grupper". Ordförandeskapets slutsatser från konferensen antogs av EUCPN:s styrelse den 11 december och kommer under våren 2010 presenteras i rådet som rekommendationer från EUCPN om hur man bäst förebygger brott och utsatthet för brott bland barn och unga. Skr. 2009/10:150

19.1.6 Terrorism

Under året lades ökat fokus på åtgärder för att motverka terrorismens grogrunder och att förbättra rättssäkerheten. Den övergripande EU-strategin och EU:s handlingsplan mot terrorism som Europeiska rådet antog i december 2005 ligger till grund för EU:s arbete på området. Ett antal tematiska handlingsplaner har också antagits sedan dess. Inom området för rättsliga och inrikes frågor har arbetet under året, liksom under 2008, främst varit inriktat på att motverka radikaliserings och rekrytering.

Ett antal medlemsstater har tidigare tagit på sig särskilt ansvar för att ta fram åtgärdsförslag för hur man bäst bekämpar radikaliserings och rekrytering. Under 2009 har inom EU genomförts ett flertal seminarier och konferenser på detta tema. Sverige erbjöd sig att titta på åtgärder för att öka närpolisers kunskap och förmåga att identifiera och förebygga radikaliserings och rekrytering. Under ordförandeskapet arrangerade Sverige dels ett seminarium på detta område och dels ett seminarium om motverkande av radikaliserings och rekrytering i fängelsemiljöer. Även frågor om propaganda från terrorister, kommunicerande av hur EU bekämpar terrorism och Internets betydelse i de sammanhangen togs upp under året vid ett flertal seminarier och möten.

För att med förbättrat internationellt samarbete kunna bekämpa terrorism och dess finansiering antog rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser den 27 juli ett mandat för förhandlingar mellan EU och USA om ett avtal om informationsutbyte, det s.k. SWIFT-avtalet. Avtalet förhandlades framgångsrikt fram under kort tid av det svenska ordförandeskapet och kunde antas av rådet för rättsliga och inrikes frågor den 30 november. Detta tillfälliga avtal syftade till att förbättra samarbetet mellan EU och USA på området samt till att ta omhand integritetsfrågor på ett bra sätt.

Riksdagen har löpande informerats, bl.a. vid sammanträde med EU-nämnden den 27 november.

Som ett led i terrorismbekämpningen antog EU den 18 april 2008 en handlingsplan för att förbättra sprängämnessäkerheten inom EU. Handlingsplanen innehåller drygt 40 åtgärdsförslag. Sverige organiserade en konferens i Stockholm den 29–30 oktober om hur det går med genomförandet av den planen. I enlighet med planen har även presenterats information om möjligheterna till att störa eller blockera trådlösa signaler för att förhindra att sprängämnen utlöses med hjälp av sådana signaler.

Som ett ytterligare led i terrorismbekämpningen har fokuserats på att försöka höja förmågan inom EU för att förebygga, upptäcka och hantera terroristattacker med kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen. Med utgångspunkt från förslag från kommissionen har en handlingsplan tagits fram under det svenska ordförandeskapet.

Terrorism är ett gränsöverskridande fenomen som kräver internationell samverkan i breda former. Mot den bakgrunden omfattar EU-insatser också konkreta stödåtgärder i särskilt utsatta länder och områden, se vidare avsnitt 8.11.

19.1.7 Narkotika

I kampen mot gränsöverskridande narkotikabrottslighet är kriminalunderrättelser, bl.a. kriminalteknisk profilering av narkotika, ett redskap för att identifiera grupper som är inblandade i organiserad brottslighet. Sverige presenterade i september ett förslag till rådsslutsatser om ett europeiskt system för forensisk profilering av narkotika. Genom att analysera narkotika genom s.k. profilering går det att ta fram information om preparat kommer från samma tillverkare. Denna information kan användas för att länka ihop narkotikaspår i olika länder. Ett gemensamt profileringssystem kan vara av stort värde som underlag till strategiska analyser av narkotikabeslag och därmed ge förbättrade underlag för såväl politiska som operativa beslut. Slutsatserna uppmanar medlemsstaterna att säkerställa att relevanta narkotikaspår profileras och används i brottsbekämpningen. Europol inbjuds att inrätta en särskild databas och kommissionen inbjuds att tillhandahålla finansiering. Rådet godkände slutsatserna den 30 november.

En omfattande del kokain som kommer in i Europa smugglas från Latinamerika via Västafrika. Rådet har tidigare beslutat att olaglig narkotikahandel, särskilt rutterna via Väst- och Centralafrika, ska prioriteras i kampen mot organiserad brottslighet. Rådet har under det svenska ordförandeskapet antagit slutsatser om att förstärka kampen mot narkotikahandel i Västafrika. Bland annat rekommenderas medlemsstaterna att upprätta regionala plattformar för utbyte av underrättelser och samordning av gemensamma insatser. Ett förslag om att upprätta en central samordningsstruktur ska också utformas i samverkan med Europol och kommissionen.

19.2 Det straffrättsliga samarbetet

19.2.1 Europeiskt rättsligt nätverk

På det operativa planet samarbetar medlemsstaterna bl.a. genom ett europeiskt rättsligt nätverk (EJN), vilket inrättades 1998 och består av företrädare för nationella myndigheter som arbetar med internationellt straffrättsligt samarbete. Kontaktpunkterna i EJN har till uppgift att underlätta det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna när det gäller bekämpandet av framför allt grov brottslighet. Kontaktpunkterna har dagliga kontakter sinsemellan i konkreta brottsutredningar. Vidare träffas kontaktpunkterna ett antal gånger per år för att utbyta erfarenheter och diskutera praktiska och rättsliga problem samt inte minst för att nätverket ska förstärkas och utvecklas. Bland annat arrangerar varje ordförandeskapsland ett möte för kontaktpunkterna i ordförandeskapslandet.

Tjeckien höll ett möte i Prag i juni. Den 23 och 24 november arrangerade Sverige ett möte för nätverket. Mötets innehåll var inriktat på kontaktpunkternas roll och praktiskt internationellt straffrättsligt samarbete. En del av mötet arrangerades som workshops, bl.a. om människohandel och den europeiska arresteringsordern.

Skr. 2009/10:150

19.2.2 Avtal mellan EU och Japan angående ömsesidig rättslig hjälp i brottmål

Vid rådet för rättsliga och inrikes frågor den 26–27 februari antogs en politisk överenskommelse om ett mandat vilket gav ordförandeskapet, biträtt av kommissionen, i uppgift att för EU:s räkning inleda förhandlingar med Japan om ett avtal angående ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Förhandlingarna fördes mycket intensivt under Sveriges ordförandeskap och vid rådet för rättsliga och inrikes frågor den 30 november presenterades ett avtal som antogs vid mötet.

Förhandlingarna får anses ha varit framgångsrika för EU-sidan och det avtal som nu har undertecknats innebär sammantaget ett reellt mervärde. Här bör främst framhållas den uttryckliga bestämmelsen om dödsstraff som innebär att rättslig hjälp inte behöver lämnas till Japan om det brott som utreds där kan straffas med döden. Detta sänder en stark politisk signal och som kan förväntas innebära ett viktigt prejudikat inför EU:s framtida förhandlingar med andra tredjeländer som tillämpar dödsstraff.

Avtalet kommer inte att kräva några svenska lagändringar.

19.2.3 Utbyte av uppgifter ur kriminalregister

Den 26 februari antog rådet ett rambeslut (2009/315/RIF) om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll. Rambeslutet är en del av det arbete som pågår inom Europeiska unionen för att förbättra informationsutbytet mellan medlemsstaterna. Huvudtanken är att varje medlemsstat ska ha information om alla de domar som har meddelats inom EU mot de egna medborgarna. Vidare syftar rambeslutet till att påskynda och förenkla förfarandet när uppgifter ur kriminalregister begärs i ett enskilt ärende. Det lägger även grunden för ett datoriserat system för utbyte av uppgifter om fällande domar. Regeringen avser att senare återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar i syfte att genomföra rambeslutet.

Genom rådets beslut den 6 april (2009/316/RIF) om inrättandet av ett europeiskt informationssystem för utbyte av uppgifter ur kriminalregister (Ecris) inrättas nämnda datoriserade system. Informationssystemet ska vara decentraliserat och baseras på medlemsstaternas nationella kriminalregister. Det kommer inte att skapas någon EU-gemensam databas där uppgifter lagras centralt och medlemsstaterna kommer inte att ha direkt åtkomst till andra medlemsstaters kriminalregister. Såväl rambeslutet som rådsbeslutet ger medlemsstaterna tre år för genomförande.

Rådet antog i juni, inom ramen för den fjärde utvärderingsrundan, en slutrapport om tillämpningen av den europeiska arresteringsordern. Slutrapporten är en sammanfattning av vad som kommit fram vid utvärderingar i varje medlemsstat och presenterar 21 rekommendationer, riktade till medlemsstaterna och/eller EU:s institutioner. Syftet med rekommendationerna är att samarbetet i enlighet med arresteringsordern ytterligare ska effektiviseras och förbättras. Under 2011 ska medlemsstaterna redovisa hur de följt upp rekommendationerna i slutrapporten samt de rekommendationer de fått vid den nationella utvärderingen. Vid ett expertmöte i december inleddes diskussionerna om uppföljningen av de rekommendationer som riktar sig till EU:s institutioner.

19.2.5 Jurisdiktionskonflikter

I april träffades en politisk överenskommelse om ett rambeslut om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden (se faktapromemoria 2008/09:FPM87) och i oktober antog rådet rambeslutet. Rambeslutet skapar ett ramverk för hur brottsutredande myndigheter inom EU ska samarbeta i syfte att undvika att flera stater dömer en person för samma gärning. Vid antagandet av rambeslutet avgav rådet ett uttalande där medlemsstaterna uppmuntrades att tillämpa förfarandet även när det rör sig om olika gärningar som har samband med varandra samt när flera personer utreds för samma eller relaterade gärningar i flera olika stater. Om det visar sig att det finns behov av det kommer rådet att vidta ytterligare åtgärder för att utvidga samarbetet till dessa situationer. Några lagändringar för att genomföra rambeslutet i Sverige bedöms inte vara behövliga.

19.2.6 Överförande av lagföring

I juni presenterade Sverige tillsammans med 15 andra medlemsstater ett förslag till rambeslut om överförande av lagföring i straffrättsliga förfaranden, bl.a. mot bakgrund av att samarbetet på detta område är eftersatt. Med överförande av lagföring avses när en pågående brottsutredning flyttas från en stat till en annan för fortsatt utredning och eventuellt åtal. Utgångspunkten är att lagföring bör ske i det land som är bäst lämpat för det. Frågan är nära sammankopplad med rambeslutet om att förebygga och lösa jurisdiktionskonflikter, som förhandlades under våren och antogs i oktober. Rambeslutet reglerar endast informationsutbyte och samråd mellan de brottsutredande myndigheterna när flera medlemsstater är behöriga att lagföra samma person för samma gärning. I dag tillämpas olika regelverk mellan medlemsstaterna, vilket motverkar EU:s mål om ett gemensamt område för frihet, säkerhet och rättvisa. Ett gemensamt regelverk ökar förutsebarheten och rättssäkerheten samt förbättrar rättsskipningen och effektiviserar gränsöverskridande brottsutredningar.

Förslaget till rambeslut förhandlades intensivt under hösten, vilket har lett till att det i stort sett finns enighet kring utformningen av ett

instrument för överförande av lagföring. Denna enighet bekräftades av rådet i december. Den återstående frågan att lösa är bestämmelsen om tillskapande av jurisdiktion. Den innebär att den medlemsstat som ska ta över lagföringen också får behörighet att döma över gärningen i domstol om en sådan behörighet inte finns sedan tidigare. En majoritet av medlemsstaterna kan acceptera bestämmelsen, men ett antal medlemsstater motsätter sig den p.g.a. grundlags- respektive principiella problem. När Lissabonfördraget trädde i kraft föll den rättsliga grunden för rambeslut. Förslaget måste därför formellt läggas på nytt. Resultatet av förhandlingarna om rambeslutet kan dock användas i utformningen av det nya instrumentet.

19.2.7 Eurojust

Eurojust inrättades år 2002 för att underlätta och förbättra det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna, särskilt när det gäller kampen mot den grova, ofta organiserade och gränsöverskridande brottsligheten. Sverige representeras i Eurojust av en nationell medlem och en biträdande nationell medlem. Eurojust har sedan inrättandet utvecklats på ett positivt sätt med ett ständigt ökande antal ärenden som hänvisas till Eurojust från medlemsstaterna. Även antalet samordningsmöten som arrangeras av Eurojust ökar och Eurojust deltar i allt fler komplicerade utredningar. De ärendetyper som hänvisas till Eurojust är främst allvarliga narkotikabrott, olika typer av bedrägerier (bl.a. investeringsbedrägerier, momsbedrägerier och kreditkortsbedrägerier) samt människohandel och människosmuggling.

Eurojusts samarbete med Europol har förstärkts och vidareutvecklats under år 2009. Ett reviderat samarbetsavtal har undertecknats mellan parterna som markant förstärker förutsättningarna för samarbete och kraven på utbyte av information dem emellan.

Eurojust har tidigare tecknat samarbetsavtal med Island, Norge, USA, Rumänien och Kroatien. Under år 2008 förhandlades ett samarbetsavtal fram med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien som nu ska godkännas av RIF-rådet. En överenskommelse om genomförande av samarbete har träffats mellan Eurojust och OLAF (Europeiska byrån för bedrägeribekämpning).

Sex års erfarenheter från samarbetet vid Eurojust visar att det finns utrymme för och behov av att effektivisera Eurojust. I syfte att vidareutveckla och effektivisera samarbetet initierade Sverige och 13 andra medlemsstater den 7 januari 2008 ett utkast till ett rådsbeslut om ett reviderat Eurojustbeslut (se faktapromemoria 2007/08:FPM68). Förslagen innebär bl.a. en förstärkning av de nationella medlemmarnas behörighet, tillskapandet av en joursamordning samt en informations-skyldighet för medlemsstaterna gentemot Eurojust rörande nationella utredningar om grov gränsöverskridande brottslighet. Det nya Eurojustbeslutet antogs av rådet den 16 december 2008. Beslutet trädde i kraft den 4 juni och ska vara genomfört i medlemsstaternas lagstiftning senast två år efter ikraftträdandet.

19.2.8 Tredje statspartskonferensen för FN:s konvention mot korruption (UNCAC)

Skr. 2009/10:150

Som EU-ordförande ansvarade Sverige för EU-samordningen i förhållande till FN:s arbete på det kriminalpolitiska området. Särskilt viktig under det svenska ordförandeskapet var samordningen inför och under den tredje sessionen av partskonferensen för FN:s konvention mot korruption (UNCAC) så att huvudsyftet med sessionen skulle kunna nås, nämligen beslut om en effektiv mekanism för översyn av och stöd till nationell implementering av konventionen. Justitiedepartementet ansvarar för partskonferenserna under UNCAC i nära samarbete med Utrikesdepartementet och ambassaden i Wien. Inför statspartskonferensen utarbetades en gemensamma ståndpunkt samt en ståndpunkt om tekniskt bistånd som antogs vid rådet för rättsliga och inrikes frågor den 23 oktober.

Under svensk ledning spelade EU en viktig roll i förhandlingarna fram till och under sessionen i Doha som hölls den 9–13 november. Vid mötet lyckades parterna enas om att inrätta en peer-review-mekanism för att se över hur konventionen tillämpas. Ett system har etablerats där medlemmarna i konventionen ska granska varandra på expertnivå, och där det civila samhället också ges möjlighet att delta. En mellanstatlig grupp bildas under partskonferensen för att hantera översynsprocesserna och under 2010 kommer den att besluta om operativa styrdokument så att verksamheten kan inledas under året. Beslutet är unikt i så måtto att det är första gången en sådan mekanism etableras inom ramen för FN-systemet. Sverige och EU förväntar sig att en mycket stor andel av medlemmarna i konventionen kommer att utnyttja de möjligheter som nu ges att mer aktivt arbeta med åtgärder mot korruption med stöd av andra länder.

Vid statspartskonferensen antogs också resolutioner om återställande av tillgångar, tekniskt bistånd och om förebyggande åtgärder. Vidare beslutades att den fjärde sessionen av partskonferensen ska äga rum i Marocko och den femte i Panama.

19.3 Materiell straffrätt

Det straffrättsliga samarbetet inom EU omfattar även tillnärmning av materiell straffrätt. Rådet har haft att, på initiativ från en medlemsstat eller kommissionen, anta rambeslut eller – i vissa fall – direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar på vissa områden genom att fastställa minimiregler för brottsrekvisit och påföljder. Efter Lissabonfördragets ikraftträdande ska detta ske i direktivform.

19.3.1 Straffrättsliga sanktioner mot fartygsföreningar

Kommissionen presenterade i mars 2008 ett förslag till direktiv om ändring av direktiv 2005/35/EG om föreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelse (se faktapromemoria 2007/08:FPM107). Bakgrunden till förslaget var en dom från oktober

2007 genom vilken EG-domstolen ogiltigförklarade rådets rambeslut 2005/667/RIF om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bekämpande av föroreningar förorsakade av fartyg. Rambeslutet kompletterade ovan nämnda direktiv. I sitt avgörande fann domstolen att rambeslutets bestämmelser rätteligen skulle ha antagits i direktivform inom ramen för första pelaren. Skr. 2009/10:150

Syftet med förslaget till ändring i fartygsföreningdirektivet var därför att fylla ut det rättsliga tomrum som uppstod i och med att rambeslutet ogiltigförklarades. Detta genom att merparten av det ogiltigförklarade rambeslutets bestämmelser om sanktioner skulle införlivas i fartygsföreningdirektivet.

Direktivet antogs den 14 september vid rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser.

19.3.2 Straffrättsliga sanktioner mot människohandel

Kommissionen lade under våren fram ett förslag till nytt rambeslut om förebyggande och bekämpande av människohandel samt skyddande av offer (se faktapromemoria 2008/09:FPM113). Förslaget syftade till att skapa ett mer integrerat och holistiskt synsätt i kampen mot människohandel för att i ökad utsträckning förebygga och lagföra människohandelsbrott och skydda brottsoffren. Förslaget innehöll bestämmelser om bl.a. en utvidgad kriminalisering av människohandel och anstiftan, medhjälp och försök till sådant brott, skärpta lägsta maximistraff och försvårande omständigheter, ansvar och sanktioner för juridiska personer och att inte åtala eller straffa människohandelsoffer i vissa fall. Vidare föreslogs regler om utredning och lagföring inklusive preskription, utvidgad jurisdiktion, undantag från kravet på dubbel straffbarhet, skydd av och stöd till brottsoffer, krav på övervägande av kriminalisering av att använda tjänster från människohandelsoffer samt inrättande av nationella rapportörer.

Förhandlingarna inleddes under det tjeckiska ordförandeskapet och prioriterades högt under det svenska ordförandeskapet. Till följd av Lissabonfördragets ikraftträdande försvann den rättsliga grunden för att anta rambeslut. Rådet för rättsliga och inrikes frågor kunde därför inte träffa en politisk överenskommelse om instrumentet, men bekräftade den 1 december att det rådde en bred samsyn om de bestämmelser som förhandlats fram. Detta i syfte att förhandlingsresultatet skulle ligga till grund för kommande förhandlingar om ett direktiv under det nya fördraget.

19.3.3 Bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn m.m.

Kommissionen presenterade under våren ett förslag till nytt rambeslut om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (se faktapromemoria 2008/09:FPM114). Förslaget syftade till att skapa ett mer heltäckande regelverk för att i ökad utsträckning förebygga och bekämpa denna typ av brottslighet och skydda brottsoffren. Förslaget innehöll bestämmelser om bl.a. en

utvidgad kriminalisering av sexuella övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn och i viss mån även beträffande barnpornografi. Vidare föreslogs skärpta lägsta maximistraff, diskvalificering i vissa fall av personer dömda för brott som omfattas av rambeslutet att utöva aktiviteter som innefattar regelbunden kontakt med barn, särskilda preskriptionsregler, utvidgad jurisdiktion, skydd av och stöd till brottsoffer, interventionsprogram och blockering av tillgång till webbsidor som innehåller barnpornografi.

Förhandlingarna inleddes under det tjeckiska ordförandeskapet och under det svenska ordförandeskapet förhandlades instrumentet med hög ambitionsnivå. Enighet nåddes dock inte innan Lissabonfördraget trädde i kraft och den rättsliga grunden för att anta rambeslut försvann. Rådet noterade dock den 1 december förhandlingsläget i syfte att detta skulle utgöra ett underlag och en utgångspunkt för kommande förhandlingar om ett direktiv under det nya fördraget.

19.3.4 Principer och modellbestämmelser för straffrätt

Sverige presenterade tillsammans med Tyskland den 9 oktober ett förslag till rådsslutsatser om riktlinjer för framtida straffrätt inom EU-lagstiftningen. Förslaget innehöll principer att beakta vid överväganden om att införa nya straffrättsliga regleringar inom EU och modeller för utformningen av regelbundet återkommande straffrättsliga bestämmelser. Syftet med förslaget var att principerna och modellbestämmelserna skulle tjäna som utgångspunkt för rådets arbete med utformning av straffrätten inom EU. Slutsatserna förhandlades intensivt under det svenska ordförandeskapet och vid rådet för rättsliga och inrikes frågor den 30 november antogs slutsatserna under titeln Rådets slutsatser om modellbestämmelser som vägledning för rådets överläggningar på det straffrättsliga området.

19.3.5 Processuella rättigheter i brottmål

I maj 2004 lade kommissionen fram ett förslag till rambeslut om vissa processuella rättigheter i brottmål i Europeiska unionen (KOM(2004)328 slutlig), se även faktapromemoria 2004/05:FPM24. Förhandlingar inleddes hösten 2004 och pågick till och med våren 2007. Vid RIF-rådet i juni 2007 konstaterades att det inte gick att nå politisk överenskommelse om ett rambeslut om processuella rättigheter. Förhandlingarna lades därför på is.

Det svenska ordförandeskapet har återupptagit arbetet med processuella rättigheter och drivit det som en prioriterad fråga. Det är viktigt att det vidtas åtgärder på EU-nivå för att stärka misstänkta och tilltalades rättigheter i brottmålsprocessen, både för att öka det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna och därmed förbättra tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande av domar och beslut på det straffrättsliga området och för att stärka medborgarnas förtroende för EU.

För att komma vidare i frågan presenterade Sverige den 1 juli ett förslag till en färdplan för arbetet med processuella rättigheter i brottmål. Färdplanen innehåller dels en långsiktig överenskommelse om att vidta åtgärder på EU-nivå för att stärka misstänkta och tilltalades processuella rättigheter, dels en strategi för detta arbete. Vidare identifieras i färdplanen ett antal processuella rättigheter som prioriterade, bl.a. rätt till tolkning och översättning, rätt till information och rätt till försvar. Som ett första steg i arbetet enligt färdplanen lade kommissionen fram ett förslag till rambeslut om tolkning och översättning den 8 juli (KOM(2009) 338). Det svenska ordförandeskapet lade den 15 juli fram ett förslag till resolution med praktiska åtgärder om tolkning och översättning som ett komplement till rambeslutet (12116/09 DROIPEN 66 COPEN 139).

En politisk överenskommelse om allmän inriktning uppnåddes om dessa rättsakter vid RIF-rådet den 23 oktober. Färdplanen antogs formellt vid RIF-rådet den 30 november (Rådets resolution av den 30 november om en färdplan för att stärka misstänkta och tilltalades processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden, EUT C 295, 4.12.2009, s.1). Med anledning av ikraftträdandet av Lissabonfördraget den 1 december blev det nödvändigt att omvandla rambeslutet om tolkning och översättning till ett direktiv. Sverige, tillsammans med tolv andra medlemsstater, lade därför i december fram ett förslag till direktiv om tolkning och översättning på basis av den text som överenskoms den 23 oktober. Direktivförslaget har därefter överlämnats till Europaparlamentet för ställningstagande.

Ordförandeskapskonferensen Justice in the EU – from the Citizen's Perspective

Den 22–23 juli anordnades konferensen Justice in the EU – from the Citizen's Perspective i Stockholm. Konferensen handlade om enskildas tillgång till rättvisa i EU och deltagarna var bl.a. praktiserande jurister (t.ex. domare), tjänstemän från EU:s institutioner och medlemsstaternas justitieministerier samt företrädare för olika nätverk och organisationer.

19.4 Polis- och tullsamarbete

19.4.1 Effektivare tullsamarbete

Tullsamarbetet på EU-nivå inom politikområdet för frihet, säkerhet och rättvisa (RIF-området) har hittills styrts av 2003 års rådsresolution om en strategi för tullsamarbetet, ett mer preciserat och levande strategidokument samt en handlingsplan för det praktiska genomförandet av strategin. Handlingsplanen utarbetas av rådsarbetsgruppen för tullsamarbete och genomförs i projektgrupper. Sverige har deltagit aktivt i genomförandet av den nuvarande handlingsplanen. Användandet av handlingsplaner har lett till ett förbättrat samarbete mellan EU:s tullmyndigheter och mellan tullmyndigheterna och andra behöriga

myndigheter och bidrar till kampen mot den gränsöverskridande brottsligheten och till området för frihet, säkerhet och rättvisa.

Under det svenska ordförandeskapet lades fram ett förslag till en ny rådsresolution om tullsamarbete, som återspeglar de omvärldsförändringar som ägt rum sedan 2003 års rådsresolution antogs. Förslaget mottogs väl och antogs av RIF-rådet den 23 oktober 2009. I resolutionen betonas bl.a. betydelsen av samarbete mellan EU:s tullmyndigheter och mellan dessa och andra brottsbekämpande myndigheter för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten. Även arbetet med ett nytt strategidokument har gått bra, en ny text godkändes den 10–11 november 2009. Också en ny handlingsplan har förhandlats och godkänts under det svenska ordförandeskapet. Detta skedde den 15 december 2009. Sverige kommer att delta aktivt också i genomförandet av den nya handlingsplanen.

Ett viktigt instrument för tullsamarbetet är utbyte av information mellan EU:s tullmyndigheter. När det gäller brottsbekämpning regleras detta utbyte bl.a. i konventionen om användning av informationsteknologi för tulländamål, TIS-konventionen. Denna konvention, som undertecknades 1995, är i behov av modernisering. Ett förslag, som innebär att konventionen omvandlas till ett rådsbeslut och dessutom medför vissa ändringar i sak, lades fram hösten 2008 av det franska ordförandeskapet. Yttrande har inhämtats från Europaparlamentet. Förhandlingarna i rådet avslutades under hösten 2009. Rådsbeslutet om användning av informationsteknik för tulländamål kunde antas av RIF-rådet den 30 november 2009. Rådsbeslutet ska tillämpas fr.o.m. den 27 maj 2011.

19.4.2 Europol

Europol är EU:s polisbyrå och organisationens främsta uppgift är att vara ett nav i medlemsstaternas brottsbekämpande arbete. Det gäller framför allt informations- och underrättelseutbyte som rör gränsöverskridande och grov brottslighet. Sverige har alltid lagt stor vikt vid Europol och dess roll i brottsbekämpningen och det är viktigt att Europols arbete utvecklas ytterligare.

RIF-rådet antog den 6 april ett rådsbeslut som lägger en ny rättslig grund för Europol och gör det till en EU-myndighet från den 1 januari 2010. Året har kännetecknats av intensiva förberedelser inför övergången till det nya rådsbeslutet.

Det nya rådsbeslutet innebär att det blir lättare att göra ändringar i regelverket när Europols verksamhet behöver anpassas efter förändrade krav från medlemsstater och brottslighetens utveckling. Det nya rådsbeslutet innebär bland annat att Europols mandat utvidgas till att även omfatta brottslighet som inte har ett strikt samband med organiserad brottslighet. Detta kommer att göra det lättare för Europol att stödja medlemsstater vid utredningar av gränsöverskridande brottslighet där det inte från början har visats att det är fråga om organiserad brottslighet. Med rådsbeslutet införs även en möjlighet för Europol att stödja medlemsländerna med underrättelser och analysresurser i samband med större internationella händelser som kräver polisinsatser för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Europol ges också till uppgift att

stödja medlemsländerna i att samla in och analysera information från Internet för att identifiera kriminella aktiviteter som begås med hjälp av eller underlättas av Internet. I den utsträckning det är nödvändigt för att Europol ska kunna uppnå sina mål ska Europol även kunna använda nya verktyg för informationsbehandling. Generella bestämmelser införs som reglerar förfarandet vid inrättandet av nya system för behandling av personuppgifter.

19.4.3 Kriminaltekniskt samarbete

Rambeslut om ackreditering av kriminaltekniska laboratorier

Sverige och Spanien presenterade i juni ett förslag till rambeslut om att göra ackreditering av laboratorieanalyser för DNA och fingeravtryck obligatoriskt i hela EU. Syftet med förslaget är att, genom att ackreditera alla kriminaltekniska laboratorier i EU, säkerställa att DNA och fingeravtryck som utbyts mellan medlemsstaterna är lika tillförlitliga oavsett ursprungsland. Medlemsstaterna ska säkerställa att deras kriminaltekniska laboratorier ackrediteras i enlighet med den internationella standarden EN ISO/IEC 17025, Allmänna kompetenskrav för provnings- och kalibreringslaboratorier, för laboratorieverksamhet kopplad till DNA och fingeravtryck. Rådet antog rambeslutet den 30 november.

Resolution om fler gemensamma DNA-markörer

Sverige presenterade i september 2009 ett förslag till en resolution om att öka antalet gemensamma DNA-markörer i EU. För att ta fram en DNA-profil analyserar man vissa specifika områden i en människas arvs massa. Dessa områden kallas även DNA-markörer. För att öka träffsäkerheten krävs det analys av flera områden. Antalet områden som har analyserats har successivt utökats. År 2001 antog EU en resolution om att använda sju gemensamma markörer i alla medlemsstater, ett European Standard Set, ESS. I takt med det ökade informationsutbytet och inte minst det kommande Prümsamarbetet finns det ett behov att utöka antalet gemensamma markörer. Rådet antog den 30 november resolutionen som utökar den europeiska standarden från sju till tolv gemensamma markörer.

19.4.4 Schengen och övriga gränskontrollfrågor

SIS II

Schengenländernas gemensamma datasystem för eftersökta personer och föremål kallas Schengens informationssystem. Det nuvarande systemet är i behov av en modernisering och utvecklingen av en andra och förbättrad generation av SIS, kallad SIS II, har fortsatt under kommissionens ledning under året.

Utvecklingsarbetet har under en tid kantats av tekniska problem och förseningar. Under året har medlemsstaterna tagit ett fastare grepp om utvecklingen genom att skapa strukturer för att ge ytterligare stöd till kommissionen. Ett stort arbete har gjorts dels för att identifiera och åtgärda de skäl som ligger bakom problemen i utvecklingsarbetet, dels för att förbereda en alternativ teknisk lösning för det fall samarbetet med den nuvarande IT-leverantören måste avslutas på grund av de tekniska problemen.

Förslag om inrättande av byrå för förvaltning av stora IT-system inom samarbetet för frihet, säkerhet och rättvisa

Kommissionen presenterade i juni ett lagstiftningsförslag om inrättande av en ny europeisk myndighet för teknisk förvaltning av Schengens informationssystem (SIS), Informationssystemet för viseringar (VIS), systemet för fingeravtryck (Eurodac) och eventuellt andra framtida gemensamma IT-system inom ramen för området frihet, säkerhet och rättvisa. Förhandlingarna i rådet och med Europaparlamentet inleddes under det svenska ordförandeskapet och förväntas kunna slutföras tidigast under 2010.

Schengenutvärderingar

Nya och befintliga staters tillämpning av Schengenregelverket utvärderas av Schengens utvärderingsgrupp. Kommissionen presenterade i mars lagförslag för hur utvärderingsmekanismen skulle kunna utvecklas vidare. Omfattande invändningar mot förslagen kom från ett stort antal medlemsstaterna, främst avseende förslagens överföring av ansvar och kompetens från medlemsstaterna till kommissionen. Europaparlamentet avvisade förslaget på grund av att kommissionen i sitt förslag valt en rättslig grund för förslaget som inte gav parlamentet rätt till medbeslutande. Mot bakgrund av invändningarna beslutade det svenska ordförandeskapet att det, med liggande förslag som grund, inte fanns skäl att fortsätta förhandlingarna.

Inom den befintliga utvärderingsverksamheten genomfördes under året den första tematiska Schengenutvärderingen. Målet för utvärderingen var arbetet mot människohandel och utvärderingen genomfördes i Frankrike och Belgien i oktober. Resultaten presenterades för rådet den 30 november. Sverige har sagt sig villigt att låta sig utvärderas vid nästa tillfälle.

Övrigt

Ett nära samarbete med CEPOL har inletts vad gäller utbildning av Sireneoperatörer. En länk har utvecklats på CEPOL:s hemsida som kommer att innehålla utbildningsmaterial, seminariematerial om tidigare kursutvärderingar. Dessutom har på Kommissionens hemsida CIRCA arbete påbörjats med en särskild länk SIRENE. Länken kommer att fungera som ett referensbibliotek för SIRENE och ska innehålla dokument med anknytning till Sirenehandboken.

En analys har gjorts av problemet med barn och minderåriga som rymmer från ungdomsvårdsanstalter och andra institutioner. Frågor om regler, kostnader och ansvar för hemtransport av minderåriga har inte kunnat lösas. Kommissionen har bjudits in att se över frågan och kommer så göra.

Ett stort antal separata beslut av finansiell karaktär har fattats för frågor gällande SIS och SISNET. Den största delen av dessa rör budgetfrågor för driften av systemen samt utvecklingen av en ny generation av SIS.

Gränskontroll

Samarbetet om personkontroll vid medlemsstaternas yttre gränser hade även under 2009 hög prioritet. Under det svenska ordförandeskapet verkade Sverige för en fortsatt effektiv gränskontroll.

Den 14 januari antogs en förordning (EG) nr 81/2009 om användningen av informationssystemet för viseringar (VIS) vid gräns. Förordningen innebär att gränskontrolltjänstemännen ska använda sig av informationen i VIS för att kontrollera om inresevillkoren för tredjelandsmedborgare med visering är uppfyllda.

Frontex, vars högkvarter är placerat i Warszawa, är fortfarande i en uppbyggnadsfas. Byråns huvuduppgift är att samordna medlemsstaternas personkontroll vid de yttre gränserna, vari ingår bl.a. att genomföra riskanalyser, bistå i utbildningen av medlemsstaternas gränskontrollanter och samordna gemensamma operationer vid de yttre gränserna. Under 2009 har Frontex t.ex. organiserat operationer i Medelhavet, utanför Afrikas västkust och längs EU:s östra landgräns samt utvecklat samarbetet med andra EU-organ (t.ex. Europol), internationella organisationer (t.ex. UNHCR) och vissa tredjeländer.

I Europeiska rådets slutsatser från den 18–19 juni framfördes önskemål om en förstärkning av gränskontrollinsatser som samordnas av EU:s gränsbyrå (Frontex) och ett ökat samarbete med ursprungs- och transitländer för att förebygga och bekämpa illegal migration. Det uttrycktes även önskemål om tydliga insatsregler för gemensam patrullering och landsättning av undsatta personer samt ökad användning av gemensamma återsändandeflygningar. Vid Europeiska rådet den 29–30 oktober uppmanades kommissionen att i början av 2010 presentera förslag om att stärka Frontex verksamhet på samtliga nämnda områden.

20 Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer

EU har som mål att skapa en gemensam politik för invandring vilket också stärker unionens konkurrenskraft. Målet med det gemensamma asylsystemet är bland annat att alla medlemsstater ska erbjuda ett likvärdigt skydd. Asylpolitiken är också ett konkret sätt att visa och stå upp för de värden som unionen är satt att försvara. Sverige verkar för att genom ett fördjupat europeiskt samarbete

säkerställa en långsiktig hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten och som, inom ramen för den reglerade invandringen, underlättar rörlighet över gränser, främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring och tillvaratar och beaktar migrationens positiva effekter för utvecklingsländer.

Sverige har genom sitt ordförandeskap i EU bidragit till utvecklingen av gemensamma indikatorer för uppföljning av integrationspolitikens resultat och därigenom till en förstärkning av det europeiska kunskapsutbytet på området.

20.1 Skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem

En rad viktiga steg har redan tagits på vägen mot ett gemensamt europeiskt asylsystem. Under året har förhandlingar i rådet påbörjats om kommissionens förslag till ändringar i de viktigaste befintliga rättsakter på asylområdet, dvs. avseende Dublinförordningen, Eurodac-förordningen, mottagandedirektivet, asylprocedurdirektivet och skyddsgrundsdirektivet. Under året har regeringen verkat för att förhandlingarna om dessa rättsakter ska gå framåt.

I februari presenterade kommissionen ett förslag (KOM(2009) 66) om inrättande av ett europeiskt stödkontor för samarbete i asylfrågor. Under det svenska ordförandeskapet kom rådet och Europaparlamentet överens om att inrätta ett stödkontor för asylfrågor. Medlemsstaterna kom även överens om att detta ska placeras i Valletta på Malta. Stödkontoret ska vara en självständig europeisk myndighet med eget budgetanslag men ska inte ha några myndighetsutövande eller lagstiftande befogenheter. Kontoret ska främja och förbättra det praktiska samarbetet på asylområdet, stödja harmoniseringsarbetet i EU samt underlätta arbetet för de nationella myndigheterna. Stödkontoret kommer därför att ha en viktig roll i genomförandet av det gemensamma asylsystemet och kommer att underlätta ett fördjupat praktiskt samarbete mellan de nationella myndigheterna.

Regeringen verkar för att fler av EU:s medlemsstater, i likhet med Sverige, ska erbjuda vidarebosättning och har arbetat för att skapa ett europeiskt vidarebosättningsystem. Den 2 september lade kommissionen fram ett meddelande (KOM(2009) 447) om inrättandet av ett gemensamt vidarebosättningsprogram för EU samt förslag (KOM(2009) 456) till förändringar i Europeiska flyktingfonden (ERF III). Förhandlingar har pågått under det svenska ordförandeskapet och det finns nu en i huvudsak överenskommelse mellan medlemsstaterna. Huvudsyftet med vidarebosättningsprogrammet är att involvera fler medlemsstater i vidarebosättningsaktiviteter, att tillhandahålla en ordnad och säker tillgång till skydd för dem som är i behov av det och att visa ökad solidaritet med tredjeländ. Med programmet kommer vidarebosättningsinstrumentet att kunna användas mer strategiskt av EU:s medlemsstater och integreras mer effektivt i EU:s yttre förbindelser. En ökad strategisk användning av vidarebosättningsinstrumentet kan även bidra till att lösa utdragna flyktingsituationer. Europaparlamentet, som är medbeslutande, har ännu inte avgett sitt yttrande över förslaget.

Förberedelserna inför driftstarten av viseringsinformationssystemet (VIS) fortsatte under året. Förordning (EG) 767/2008 utgör den rättsliga ramen för VIS och enligt den ska biometri (fingeravtryck och foto) lämnas vid varje förstagångsansökan om visering. Systemet ska användas av samtliga länder som är medlemmar i Schengensamarbetet. Med VIS kommer alla viseringsansökningar att samlas i en central databas för att säkerställa identifieringen av den som söker visering. Genomförandet av VIS kommer att ske stegvis för olika regioner i världen.

Under det svenska ordförandeskapet var VIS en högt prioriterad fråga. Sverige i nära samarbete med kommissionen verkade för en skyndsam start av systemet. Det tekniska genomförandet av VIS, den s.k. VIS-utrollningen, var planerad till den 21 december men fick skjutas upp med anledning av tekniska problem på såväl central som nationell nivå. Enligt en preliminär tidplan skulle VIS kunna börja tas i bruk i december 2010. Målsättningen är att VIS ska vara fullt operativt år 2012.

20.1.2 Gemensam viseringskodex

Den 13 juli antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 810/2009 om en gemensam viseringskodex. Viseringskodexen samlar de bestämmelser som avser utfärdande av korttidsviseringar i en och samma förordning samt harmoniserar de arbetsmetoder som medlemsstaternas viseringsmyndigheter ska följa när de handlägger viseringsansökningar. Viseringskodexen innehåller bestämmelser för upptagande av biometri i samband med viseringsansökan samt föreskrifter avseende överenskomelser om representation medlemsstaterna emellan och andra samarbetsformer.

Avslag på viseringsansökan samt återkallande och upphävande av visering ska enligt Viseringskodexen kunna överklagas av sökanden. I den mån en medlemsstats nationella lagstiftning inte redan innehåller regler för överprövning av sådana beslut uppställer Viseringskodexen krav på att medlemsstaten inrättar nationella regler härom. Viseringskodexen ska börja tillämpas den 5 april 2010. Vissa artiklar ska dock börja tillämpas från förordningens ikraftträdande, dvs. från och med den 5 oktober. Det rör sig bl.a. om bestämmelser som rör medlemsstaternas underrättelseskyldighet gentemot kommissionen. Beträffande överklagandebestämmelserna i Viseringskodexen föreskrivs att dessa ska börja tillämpas först fr.o.m. den 5 april 2011.

20.1.3 Förordningsförslag om rörlighet för innehavare av långtidsviseringar

Förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av konventionen om tillämpning av Schengenavtalet och av förordning (EG) nr 562/2006 när det gäller rörlighet för personer med visering för längre vistelse KOM 2009/0828(COD) befinner sig på förhandlingsstadiet i rådet.

Förordningsförslagen syftar till att tredjelandsmedborgare som vistas lagligt i en medlemsstat på grundval av en visering för längre vistelse, utfärdad av den medlemsstaten, lättare ska kunna röra sig inom Schengenområdet. Enligt gällande unionslagstiftning får innehavare av långtidsviseringar inte resa till andra medlemsstater under sin vistelse och inte heller transitera genom dem när de återvänder till sitt ursprungsland utan giltig visering i dessa medlemsstater. Under det svenska ordförandeskapet fördes förhandlingarna framåt. Beslut kan sannolikt förväntas under det första halvåret 2010.

20.1.4 Återtagandavtal

Rådet har sedan år 2000 givit kommissionen mandat att förhandla om återtagandavtal med ett antal länder utanför EU. Avtal har hittills trätt i kraft med Albanien, Bosnien och Hercegovina, Makedonien (FYROM), Hong Kong, Macao, Moldavien, Montenegro, Ryssland, Serbien, Sri Lanka och Ukraina. Avtalet med Pakistan undertecknades under hösten och förväntas träda i kraft 2010. Avtalet med Georgien förhandlades färdigt under året och kommer att träda i kraft efter rådsbeslut om undertecknande och ingående av avtalet. Förhandlingsmandat har även beslutats avseende Algeriet, Kap Verde, Kina, Marocko och Turkiet men förhandlingarna har inte avslutats.

20.1.5 Skapandet av ett europeiskt system för laglig invandring

Som ett led i skapandet av en gemensam politik för laglig migration, har kommissionen aviserat fem direktiv för laglig invandring, av vilka två direktiv presenterats och ett antagits:

1. ett ramdirektiv som ska täcka migranters rättigheter och utformningen av ett gemensamt uppehålls- och arbetstillstånd (se faktrapomemoria 2007/08:FPM58);
2. ett direktiv för högkvalificerad arbetskraft med avsikt att göra EU till en mer attraktiv arbetsmarknad (se även faktrapomemoria 2007/08:FPM57);
3. ett direktiv för säsongarbetare som ger möjlighet att bevilja flera inresor i samma tillstånd med avsikt att bekämpa att arbetstagaren olagligen uppehåller sig i EU (direktivförslaget kommer ev. presenteras under våren 2010);
4. ett direktiv för företagsinterntstationerad personal (direktivförslaget kommer ev. presenteras under våren 2010); och
5. ett direktiv för avlönade praktikanter (direktivförslaget kommer ev. presenteras under våren 2010).

Förslaget till det s.k. ramdirektivet presenterades i oktober 2007 och förhandlingar har pågått sedan dess. Vad som mot slutet av 2008 såg ut som en förestående politisk överenskommelse, blev en svårlöst utestående fråga om direktivets tillämpningsområde. Det tjeckiska ordförandeskapet lyckades inte lösa frågan om huruvida direktivet endast

ska omfatta de tredjelandsmedborgare som beviljats ett enhetligt tillstånd enligt ramdirektivet eller om det ska, i enlighet med kommissionens ursprungsförslag, omfatta alla tredjelandsmedborgare som beviljats uppehållstillstånd för arbete i EU, och som inte särregleras i något annat EU-direktiv. Tillämpningsområdet är avgörande för vem som kommer omfattas av de ekonomiska och sociala rättigheter som föreskrivs i direktivet. Det svenska ordförandeskapet försökte genom en lång rad bilaterala kontakter nå en kompromisslösning. Då detta inte lyckades lämnades frågan över åt det inkommande spanska ordförandeskapet för nya förhandlingar under en ny rättslig grund och med ny beslutandeform. Direktivförslaget förväntas tidigast antas våren 2010.

Direktivförslaget om högkvalificerad anställning, det s.k. blåkortsdirektivet, presenterades i oktober 2007 och förhandlades under hela 2008. Direktivet antogs den 25 maj (2009/50/EC) och medlemsstaterna har två år på sig att genomföra bestämmelserna i nationell rätt. Direktivet syftar till att förbättra EU:s förmåga att attrahera och vid behov behålla arbetstagare från tredjeland som utför högkvalificerat arbete samt att skapa snabba och effektiva lösningar för att kunna möta förändringar i efterfrågan på medlemsstaternas arbetsmarknader så att nuvarande och kommande kompetensunderskott hos medlemsstaterna kan avhjälpas.

De förslag som ännu inte har presenterats, om säsongsarbetare, företagsinterntstationerad personal och avlönade praktikanter har försenats vid ett flertal tillfällen. De skulle ursprungligen presenterats under året. Förhoppningen är att samtliga direktivförslag presenteras under första halvåret 2010.

Regeringen arbetar fortsatt för att skapa ett flexibelt och effektivt system för arbetskraftsinvandring där principen om likabehandling (med landets egna medborgare) i så stor utsträckning som möjligt bör omfatta alla arbetstagare från tredjeland som beviljats ett uppehållstillstånd för arbete. Ansatsen i Stockholmsprogrammet stämmer väl överens med svenska prioriteringar på området för arbetskraftsinvandring.

20.1.6 Åtgärder mot olaglig invandring

Den 25 maj antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/52/EG om minimistandarder för sanktioner och åtgärder mot arbetsgivare för tredjelandsmedborgare som vistas olagligt (EUT L 168, 30.6.2009, s. 24). Syftet med direktivet är att motverka olaglig invandring till EU. Arbetsgivare som anställer tredjelandsmedborgare som saknar rätt att vistas här ska kunna åläggas sanktioner av såväl administrativ som straffrättslig art. Direktivet ska vara genomfört i nationell lagstiftning senast den 20 juli 2011. En utredning har tillsatts för att ta fram förslag till hur direktivet ska genomföras i svensk rätt.

20.1.7 Viseringsförenklingsavtal

Viseringsförenklingsavtalen är uttryck för en politisk vilja inom EU att öka samarbetet och utbytet mellan EU och tredjeländer. Ett viseringsförenklingsavtal innebär för medborgarna i det land med vilket avtalet in-

gåtts fördelar i samband med utfärdande av Schengenviseringar (korttidsviseringar). Förutom de förenklade rutinerna, bland annat i form av kortare handläggningstider och lägre krav på dokumentation, är viseringsavgiften också betydligt lägre (35 euro i stället för 60 euro) eller helt borttagen för vissa personkategorier. Det första viseringsförenklingsavtalet ingicks med Ryssland och trädde i kraft den 1 juni 2007. Därefter har avtal ingåtts också med Ukraina och Moldavien samt länderna på västra Balkan (Albanien, Bosnien och Hercegovina, Makedonien (FYROM), Montenegro och Serbien).

Under hösten 2008 beviljades kommissionen mandat att förhandla fram ett viseringsförenklingsavtal med Georgien. Förhandlingarna fortsatte under året och det svenska ordförandeskapet verkade för ett skyndsamt antagande. Den 25 november kunde parterna parafera avtalet. Rådet förväntas fatta beslut om undertecknande och ingående av avtalet under våren 2010. Under våren beviljades också kommissionen mandat att förhandla fram ett viseringsförenklingsavtal med Kap Verde. Förhandlingar har nu inletts. Vid rådets möte den 17 november enades medlemsstaterna om att uppmuntra kommissionen att lägga fram ett förslag om mandat att förhandla fram ett avtal också med Vitryssland.

Under hösten presenterade kommissionen en utvärdering av genomförandet av redan ingångna viseringsförenklingsavtal. Denna visade att avtalens genomförande över lag fungerat bra. De behov av förbättringar i avtalen som utvärderingen ändå pekade på kommer att uppmärksammas i framtiden när nya avtal utformas.

20.1.8 Viseringsfrihet

I rådets förordning (EG) nr 539/2001 regleras vilka tredjeländers medborgare som är viseringsfria respektive inte viseringsfria vid inresa till EU/Schengenområdet. Förordningen revideras regelbundet. I juli presenterade kommissionen ett förslag om att lyfta viseringskravet för medborgare från Makedonien (FYROM), Montenegro och Serbien. Frågan högprioriterades under det svenska ordförandeskapet och den 30 november kunde rådet besluta om viseringsfrihet för medborgare från de tre länderna. Viseringsfriheten började gälla den 19 december och omfattar alla resenärer som innehar biometriska pass. Vid samma råd antogs en deklaration i vilken de övriga länderna på västra Balkan, Albanien samt Bosnien och Hercegovina, uppmuntrades att fortsätta sitt reformarbete så att viseringsfrihet snarast kan införas också för dessa länders medborgare. Frågan behandlades i socialförsäkringsutskottet och EU-nämnden den 26 respektive den 27 november.

Under året har förhandlingar om ett ömsesidigt viseringsfrihetsavtal mellan EU och Brasilien pågått. De flesta medlemsstaterna har redan bilaterala viseringsfrihetsavtal med Brasilien, men då fyra medlemsstater står utan avtal och deras medborgare inte omfattas av viseringsfrihet, har kommissionen getts mandat att förhandla fram ett övergripande viseringsfrihetsavtal mellan EU och Brasilien. Under året tog förhandlingarna ett stort steg framåt men ett fåtal utestående frågor kvarstår att lösa innan avtalet kan ingås.

Under året har rådet fattat beslut om undertecknande och antagande av de ömsesidiga viseringsfrihetsavtal som förhandlats fram med de så kallade Mikrostaterna (Antigua och Barbuda, Bahamas, Barbados, Mauritius, Saint Kitts och Nevis samt Seychellerna).

Skr. 2009/10:150

20.2 Migration i de yttre förbindelserna

20.2.1 Uppföljning av Europeiska rådets slutsatser – migration i Medelhavet

Frågan om migrationsströmmar över Medelhavet har varit aktuell en längre tid och uppmärksammades särskilt till följd av händelserna under våren och sommaren 2009 då människor miste livet i sina försök att ta sig från Afrika till Europa. Europeiska rådet antog den 18–19 juni slutsatser (11225/2/09) i vilka det understryks det brådskande behovet av att öka insatserna för att förebygga och bekämpa olaglig invandring och på så sätt förebygga mänskliga tragedier. I Europeiska rådets slutsatser den 29–30 oktober (EUCO 6/09) välkomnas de åtgärder som vidtagits på flera områden för att komma tillrätta med situationen samtidigt som det påkallas att ytterligare krafttag behövs.

Från svensk sida har betonats att båda kortsiktiga åtgärder och långsiktigt hållbara lösningar måste diskuteras i nära samarbete med UNHCR, Frontex m.fl. för att komma tillrätta med förhållandena. Sverige har verkat för att situationen i Medelhavet bemöts med ett brett spektrum av åtgärder, där EU:s övergripande strategi för migration utgör en övergripande utgångspunkt.

20.2.2 EU:s övergripande strategi för migration

Genomförandet och vidareutvecklandet av EU:s övergripande strategi för migration, som antogs 2005, har fortskridit under året. I syfte att understödja det operativa genomförandet av strategin finns fyra instrument: migrationsprofiler, migrationsuppdragsresor, samarbetsplattformar och partnerskap för rörlighet.

Migrationsuppdragsresor

Migrationsuppdragsresorna syftar till att fördjupa och bredda dialogen på migrationsområdet med prioriterade transit- och ursprungsländer. De leds av ordförandeskapet och kommissionen med deltagande av de mest intresserade medlemsstaterna på senior expertnivå. Uppföljningen av resorna sker framför allt lokalt. Sedan starten 2007 har tolv resor genomförts varav Sverige deltagit i sex. Under året genomfördes fyra migrationsuppdragsresor: under tjeckisk ledning till Tanzania och Georgien och under det svenska ordförandeskapet till Vitryssland och Kenya (med regional fokus på Somalia). Sverige deltog i samtliga resor under året.

Partnerskap för rörlighet

Partnerskapen är ett politiskt ramverk för ett brett samarbete och ömsesidiga åtaganden på migrationsområdet med utvalda tredjeländer. Partnerskapen fungerar som paraply för projekt och initiativ mellan intresserade medlemsstater och partnerlandet på de tre områden som ingår i den övergripande strategin för migration: främjande av laglig invandring och rörlighet, motverkande av olaglig invandring och främjande av de positiva kopplingarna mellan migration och utveckling. Partnerskap ingås mellan unionen, de deltagande medlemsstaterna och tredjeländ, på frivillig basis och med hänsyn till kompetensfördelningen mellan EU och dess medlemsstater. Innehållet i partnerskapen varierar beroende på förutsättningarna och prioriteringarna i varje enskilt fall. Sverige deltar i partnerskapen för rörlighet med Moldavien och Georgien.

Genomförandet av EU:s två s.k. pilotpartnerskap för rörlighet (mobility partnerships) med Kap Verde och Moldavien har fortskridit under året. I november undertecknades även ett partnerskap för rörlighet mellan EU och Georgien.

I september 2009 presenterade kommissionen en första utvärdering av instrumentet på basis av erfarenheterna från pilotpartnerskapen för rörlighet med Kap Verde och Moldavien. Med utgångspunkt i denna utvärdering förhandlades rådsslutsatser om instrumentet partnerskap för rörlighet under det svenska ordförandeskapets ledning. Rådsslutsatserna bekräftar värdet av partnerskapen som samarbetsinstrument samt fastställer kriterier för identifieringen av tredjeländer med vilka EU skulle kunna ingå nya partnerskap för rörlighet före utgången av 2010.

20.2.3 Regionala och bilaterala samarbetsprocesser

Prag-processen

Den 27–28 april organiserade det tjeckiska ordförandeskapet en ministerkonferens i Prag under rubriken ”Att bygga migrationspartnerskap” i syfte att intensifiera och konkretisera samarbetet på migrationsområdet med ursprungs- och transitländer i Östeuropa, Centralasien, södra Kaukasus, västra Balkan samt Turkiet och Ryssland. Vid konferensen antogs en deklaration med huvudlinjerna för det fortsatta samarbetet. Under sommaren och hösten påbörjades arbetet med att genomföra målsättningarna i deklarationen inom ramen för tre tematiska arbetsgruppsmöten och ett högnivåmöte. Sverige deltog i samtliga möten.

20.2.4 Migrationsdialogen mellan EU och Latinamerika och Karibien

I enlighet med slutsatser från toppmötet mellan EU och Latinamerika och Karibien i maj 2008 lanserades en heltäckande och strukturerad migrationsdialog mellan de två kontinenterna i juni. Den nya dialogen inbegriper tematiska högnivåmöten och Brysselbaserade arbetsgrupps-

möten. Under det svenska ordförandeskapet organiserades ett högnivåmöte med fokus på de positiva synergier mellan migration och utveckling, samt ett uppföljande arbetsgruppsmöte i december med samma tema.

20.2.5 Migration och utveckling

Ett allt viktigare inslag i det utrikespolitiska arbetet på migrationsområdet är integreringen av migrationspolitiken i den europeiska utvecklingspolitiken, där migrationens positiva effekter ges en central betydelse. Kopplingen mellan migration och utveckling kommer även fortsättningsvis vara en viktig del av EU:s politik, och det påbörjade arbetet konkretiseras inom ramen för genomförandet av EU:s övergripande strategi för migration (Global Approach to Migration).

En konferens hölls i Malmö den 15–16 oktober på temat arbetskraftsinvandring och dess utvecklingspotential i en tid av rörlighet. Konferensen bidrog till policyutveckling inom EU genom att skapa en faktabaserad och öppen dialog vad gäller EU:s behov av arbetskraftsinvandring samt begreppet cirkulär migration och dess koppling till utveckling. Särskilda rådsslutsatser antogs den 30 november på teman som bl.a. ger EU:s kommission i uppdrag att undersöka möjligheter för att öka samarbetet mellan olika aktörer, medlemsstater och tredjeländer för att skapa bättre matchning på arbetsmarknaden. Kommissionen gavs även i uppdrag att göra en studie om cirkulär migration och dess utvecklingseffekter.

Ett parallellt spår är den fortsatta internationella dialogen genom det globala forumet för migration och utveckling, GFMD (uppföljning av FN:s högnivådialog på samma tema 2006), i vilket EU deltar aktivt. Det tredje GFMD-mötet ägde rum i Aten den 4–5 november. Under det svenska ordförandeskapet i EU förhandlades en EU-gemensam ståndpunkt på de områden som diskuterades vid det tredje mötet med GFMD. Den gemensamma ståndpunkten ämnar bidra till att stärka EU som global aktör i frågor rörande internationell migration, samt i frågor om kopplingen mellan migration och utveckling.

Som ett bidrag till EU:s fortsatta arbete med samstämmighet för utveckling förhandlades särskilda rådsslutsatser om samstämmig politik för utveckling på migrationsområdet under det svenska ordförandeskapet. Rådsslutsatserna som antogs ger kommissionen i uppdrag att titta närmare på en rad migrationsrelevanta områden som har bäring på hur migration kan bidra till utveckling.

20.3 Integration av tredjelandsmedborgare

20.3.1 Utveckling av EU-samarbetet på det integrationspolitiska området

Under 2009 trädde Lissabonfördraget i kraft. En ny rättslig grund för EU-samarbetet på integrationsområdet har därmed införts. Den innebär

att åtgärder får vidtas på europeisk nivå, i enlighet med ordinarie lagstiftningsförfarande, för att stimulera och stödja medlemsstaternas verksamhet för att främja lagligen bosatta tredjelandsmedborgare. EU-samarbetet som sker främst genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte kan förstärkas och bidra till en mer effektiv integrationspolitik i medlemsstaterna. I det fleråriga handlingsprogram på området för frihet, säkerhet och rättvisa, Stockholmsprogrammet, som antogs i slutet av året ingår ett integrationsavsnitt som utgör en grund för den framtida utvecklingen av EU-samarbetet på området. Främst pekar Stockholmsprogrammets integrationsavsnitt på behovet av stärkt kunskaps- och erfarenhetsutbyte och ökad samordning med andra för integration relevanta politikområden, såsom sysselsättning, utbildning och social delaktighet.

20.3.2 Indikatorer för att förstärka kunskaps- och erfarenhetsutbyte

Sverige åtog sig under året att bidra till genomförandet av EU:s elva gemensamma grundprinciper för integration, och mer specifikt 2008 års rådsslutsatser om integration (15251/08), genom att verka för utvecklingen av gemensamma indikatorer för uppföljning av integrationspolitikens resultat. Tyskland arrangerade den 15-16 juni en konferens om indikatorer som blev startskottet för det svenska ordförandeskapets arbete. Detta arbete ägnades åt att identifiera ett fåtal kärnindikatorer på ett begränsat antal för integration relevanta politikområden: sysselsättning, utbildning, social delaktighet och aktivt medborgarskap. Syftet med indikatorerna är att öka jämförbarheten mellan medlemsstaternas erfarenheter och förstärka det europeiska kunskapsutbytet. Arbetet skedde primärt i nätverket av nationella kontaktpunkter och med stöd av Europeiska kommissionen. Resultatet presenterades vid det expertmöte som det svenska ordförandeskapet arrangerade den 14–16 december i Malmö.

Expertmöte om incitament för nyanländas etablering

Det svenska ordförandeskapet arrangerade den 14–16 december ett expertmöte i Malmö om incitament för nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Syftet med mötet var att fördjupa kunskapen om faktorer som påverkar förutsättningarna för nyanländas invandras inträde på arbetsmarknaden. Vid expertmötet presenterades också resultatet av processen med att identifiera gemensamma indikatorer på integrationsområdet.

20.3.3 Integrationsfonden

Integrationsfonden ingår i EU:s ramprogram för solidaritet och hantering av migrationsströmmar, det så kallade SOLID-programmet, tillsammans med Flyktingfonden III, Återvändandefonden och Gränsfonden. Integrationsfondens fleråriga program sträcker sig från 2007 till 2013. I

Sverige förvaltas fonden av Svenska ESF-rådet och disponerar årligen c:a 15 miljoner kronor i projektmedel. Integrationsfonden ska stödja projekt som förbättrar systemen för mottagning och integration av tredjelandsmedborgare i Sverige. Målgruppen är nyanlända tredjelandsmedborgare som får uppehållstillstånd på grund av så kallade humanitära/synnerliga skäl, ömmande omständigheter och anhöriga till dessa samt anhörginvandrare och arbetskraftsinvandrare. Ett centralt mål är att bidra till att EU:s elva gemensamma grundprinciper för integration introduceras, vidareutvecklas och tillämpas i Sverige. Prioriterade områden är:

- genomförande av åtgärder för att praktiskt tillämpa de gemensamma grundprinciperna för integration,
- utveckling av indikatorer och utvärderingsmetoder samt
- utbyte av information och erfarenheter av integration mellan medlemsstater.

I den första utlysningen godkändes totalt 22 projekt som omfattade knappt 15 miljoner kronor i beviljat belopp. I en andra ansökningsomgång utlystes i november 2009 totalt 28,6 miljoner kronor. Nya ansökningsomgångar sker löpande.

21 Grundläggande rättigheter och medborgarskap

EU vill främja utvecklingen av ett europeiskt samhälle baserat på respekt för de grundläggande rättigheterna och bekämpa rasism och främlingsfientlighet.

EU stödjer insatser som verkar för att stärka det civila samhället och uppmuntrar en dialog om mänskliga rättigheter. Sverige ser fortsatt positivt på ramprogrammet 2007–2012 för EU:s byrå för grundläggande rättigheter och ordnande exempelvis en konferens med fokus på diskriminering av marginaliserade grupper i samhället.

21.1 EU:s byrå för grundläggande rättigheter

EU:s byrå för grundläggande rättigheter blev operativ den 1 mars 2007. Byråns sammansättning, mål, uppgifter, m.m. regleras i rådets förordning (EG) nr 168/2007 om inrättande av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter. Byråns mål är att ge unionens och medlemsstaternas berörda institutioner och organ stöd och sakkunskap i frågor om grundläggande rättigheter i samband med genomförandet av unionslagstiftningen.

Byrån ska utföra sina uppgifter inom de temaområden som anges i ett flerårigt ramprogram för åren 2007–2012 (Rådets beslut av den 28 februari 2008). Regeringen ser positivt på ramprogrammets innehåll och anser att temaområdena diskriminering, rasism och främlingsfientlighet

är särskilt viktiga. Inom dessa områden är det också angeläget att byrån kan arbeta med frågor om homofobi.

Konferensen ”Making Rights a Reality for All” var den andra ordförandeskapskonferensen i sitt slag som anordnades av EU:s byrå för grundläggande rättigheter i samarbete med det svenska ordförandeskapet. Konferensen fokuserade på diskriminering av marginaliserade grupper i samhället med särskild fokus på romers situation. En av utgångspunkterna för konferensen var den stora undersökningen EU MIDIS (EU Minorities and Discrimination Survey) som EU:s byrå arbetat med under 2008–2009.

21.2 Programmet Grundläggande rättigheter och medborgarskap

I april 2007 fattade rådet beslut om att inrätta programmet Grundläggande rättigheter och medborgarskap för perioden 2007–2013. Detta är en del av ramprogrammet Grundläggande rättigheter och rättvisa (se faktapromemoria 2005/06:FPM6).

En programkommitté är etablerad i vilken ett möte hölls under året. Vid mötet redogjordes för årets ansökningsprocess för projektmedel. 132 ansökningar hade inkommit och samtliga medlemsstarter, förutom Cypern, var representerade. 112 av ansökningarna uppfyllde minimikraven och 26 ansökningar beviljades finansiering. Ansökningarna fokuserade framför allt på motverkandet av rasism och på barnets rättigheter. Totalt fem ansökningar med en svensk organisation som huvudsökande inkom, varav en beviljades finansiering.

Vid mötet diskuterades även arbetsprogrammet för 2010. Följande tematiska prioriteringar föreslogs för 2010:

- barnets rättigheter,
- bekämpande av rasism, främlingsfientlighet och antisemitism,
- arbete mot homofobi,
- aktivt deltagande i det demokratiska systemet inom unionen,
- utbildning, kontaktskapande verksamhet mellan tjänstemän och praktiker samt
- skydd av personuppgifter och den personliga integriteten.

22 Civilskydd

Civilskyddssamarbetet inom EU syftar till att skydda befolkningar, miljö, egendom och kulturarv i händelse av en naturkatastrof eller katastrof orsakad av människan. Utgångspunkten för civilskyddssamarbetet är EU:s interna krisberedskap och EU-medborgarnas säkerhet. EU genomför katastrofinsatser såväl innanför som utanför unionen. Civilskyddssamarbetet inkluderar insatser vid en kris liksom förebyggande och förberedande åtgärder. Under det svenska

ordförandeskapet har EU tagit initiativ för att höja medlemsstaternas förmåga att förebygga stora kriser och katastrofer. EU har fattat beslut om att utarbeta ett gemensamt ramverk för att stärka unionens förmåga att förebygga sådana situationer.

Skr. 2009/10:150

Lissabonfördragets påverkan

Lissabonfördragets ikraftträdande innebär att civilskyddsområdet blir ett område för delad kompetens mellan EU och medlemsstaterna. EU ges befogenhet att stödja, samordna och komplettera de åtgärder som vidtas på nationell nivå. Europaparlamentet ges medbeslutanderätt tillsammans med rådet. Röstningsförfarandet i rådet övergår från enhällighet till majoritetsbeslut. Civilskyddsområdet får en egen artikel i Lissabonfördraget och blir därmed ett formellt politikområde i EU.

Beslut under året

Under det tjeckiska ordförandeskapet vidtogs arbete för att stärka allmänhetens medvetenhet och kunskap, dels om hur olika krissituationer ska kunna förebyggas, dels om hur man hanterar olika krissituationer. I juni 2009 enades rådet om slutsatser på området.

Under det svenska ordförandeskapet gavs särskild prioritet till två frågor, nämligen stärkt CBRN-säkerhet inom EU samt förebyggande av katastrofer inom EU. CBRN betyder kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen.

Kommissionen lade den 10 juni fram ett meddelande om ett policypaket för CBRN (faktapromemoria 2008/09:FPM147). Policypaketet utgör en del av EU:s terrorismförebyggande arbete och det övergripande målet med paketet är att öka CBRN-säkerheten i EU och minska risken för terroristattacker med CBRN-ämnen. Rådet antog i december en handlingsplan samt rådsslutsatser på området.

Handlingsplanen innehåller åtgärder inom huvudområdena; förebyggande åtgärder, detektion och hantering av CBRN-händelser. Åtgärderna syftar bl.a. till att höja säkerhetsmedvetandet hos personer som hanterar dessa ämnen samt att minska tillgängligheten av CBRN-ämnen inom produktion, under transport och inom forskarmiljöer.

Den 23 februari presenterade kommissionen ett meddelande om förebyggande av katastrofer (faktapromemoria 2008/09:FPM124). Förebyggande åtgärder ökar effektiviteten, medvetenheten och motståndskraften hos såväl den enskilda individen som samhället i stort. Förebyggande åtgärder skapar också bättre förutsättningar för att rädda liv vid katastrofer.

Rådet enades i november om en strategi för att höja den gemensamma förmågan att förebygga katastrofer. I strategin uppmanas såväl kommissionen som medlemsstaterna att vidta olika åtgärder. Samarbeta ska utvecklas mellan medlemsstaterna genom erfarenhetsutbyte, utbildningar, övningar och forskning. Riktlinjer ska utvecklas för bl.a. kartläggning av hot och risker. Det förebyggande perspektivet ska inkluderas i relevanta nya och reviderade EU-initiativ och kopplingar till åtgärder för anpassning till klimatförändringarna ska stärkas.

DEL 5 SYSSELSÄTTNING OCH SOCIALPOLITIK, HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

23 Sysselsättningspolitik

Inom det sysselsättningspolitiska området uppmuntras medlemsländerna att utbyta erfarenheter och inleda gemensamma diskussioner för att försöka hitta lösningar och bästa praxis som kan leda till ett minskat utanförskap, strukturellt starkare arbetsmarknader och höga sysselsättningsnivåer inom EU. Med anledning av den ekonomiska krisen och dess effekter på arbetsmarknaderna inom unionen, har arbetet på sysselsättningsområdet under året intensifierats i syfte att finna de bästa lösningarna och att undvika att misstag från tidigare konjunkturedgångar begås på nytt. Den årliga uppföljningen av medlemsländernas vidtagna åtgärder inom Lissabonstrategin och den integrerade sysselsättningsstrategin är viktigt för att medlemsländerna ska stimuleras att genomföra nödvändiga reformer så att EU kan få långsiktigt högre sysselsättning genom mer välfungerande och inkluderande arbetsmarknader, vilket är något som gagnar alla; individen, ekonomin och samhället.

23.1 Den ekonomiska krisens effekter på sysselsättningen

Mycket av arbetet på sysselsättningsområdet har under året kretsat kring hanteringen av den ekonomiska krisens effekter på sysselsättningen. Med anledning av denna negativa sysselsättningsutveckling under 2009 har arbetsmarknadsministrarna och socialförsäkringsministrarna inom EPSCO-rådet under året diskuterat hur kortsiktiga åtgärder för att möta arbetsmarknadsläget bäst kan förenas med de nödvändiga långsiktiga strukturella reformerna.

Mot bakgrund av den ekonomiska nedgången anordnades den 7 maj ett socialt trepartsmöte om effekterna på sysselsättningen. Vid trepartsmötet deltog representanter från Tjeckien i egenskap av ordföranden, Sverige och Spanien i egenskap av då inkommande ordföranden, kommissionen samt arbetsmarknadens parter på EU-nivå. Vid mötet representerades Sverige av statsminister Fredrik Reinfeldt och arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin. Representanter från Europaparlamentet, sysselsättningskommittén, kommittén för social trygghet och kommittén för ekonomisk politik deltog också.

Mötet syftade främst till att utvärdera den finansiella och ekonomiska krisens effekter på sysselsättning och till att involvera arbetsmarknadens parter i diskussionen för att skapa en enad syn vad gäller de viktigaste åtgärderna i EU och i den nationella politiken för att motverka effekterna

av krisen på sysselsättningen och genom detta bidra till Europeiska rådets möte i juni. Skr. 2009/10:150

Resultatet av mötet blev ett dokument med huvudbudskap där tre prioriterade områden slogs fast; att behålla människor i sysselsättning och att skapa nya arbetstillfällen, att skapa mer inkluderande arbetsmarknader (och ett minskat utanförskap) framför allt vad gäller unga, samt att investera i utbildning för att bättre möta arbetsmarknadens behov och en ökad rörlighet. Huvudbudskapen pekade ut ett antal konkreta åtgärder som skulle kunna hjälpa till att lindra effekterna av den finansiella och ekonomiska krisen samt försätta EU i ett bättre läge när den ekonomiska konjunkturen förbättras.

Kommissionen presenterade efter trepartsmötet meddelandet Ett gemensamt åtagande för sysselsättning (KOM(2009) 257 slutlig) i vilken kommissionen föreslog en rad gemensamma åtagande för sysselsättning i syfte att stärka samarbetet mellan EU och dess medlemsstater samt mellan arbetsmarknadens parter på europeisk nivå. I syfte att bättre kunna följa upp de snabba förändringar som skedde på arbetsmarknaden, har kommissionen också under året på månadsbasis presenterat en rapport om arbetsmarknadsläget i unionen.

Mot bakgrund av tidigare diskussioner och i syfte att föra diskussionerna vidare inom unionen om betydelsen av mer inkluderande arbetsmarknader, anordnade det svenska ordförandeskapet en ”högnivåkonferens om utanförskapet” den 26–27 oktober. Konferensen gav experter och berörda aktörer från hela EU möjlighet att diskutera på vilket sätt vi bäst kan hantera krisens effekter på sysselsättningen utan att negativt påverka möjligheterna att skapa mer inkluderande och strukturellt starkare arbetsmarknader. En fördjupad diskussion fördes bl.a. kring betydelsen av en aktiv arbetsmarknads- och socialförsäkringspolitik för att öka möjligheten för alla att delta på arbetsmarknaden och därigenom bidra till att säkra välfärden.

23.2 Europeiska sysselsättningsstrategin

Den europeiska sysselsättningsstrategin har utformats för att uppmuntra medlemsländerna till att utbyta information och inleda diskussioner för att försöka hitta lösningar eller bästa praxis som kan bidra till att det skapas fler och bättre jobb i alla medlemsländer. Sysselsättningsstrategins tre övergripande prioriteringar är att få in och behålla fler människor på arbetsmarknaden, öka arbetskraftsutbudet och modernisera de sociala trygghetssystemen, att förbättra arbetstagares och företags anpassningsförmåga och att öka investeringarna i humankapital genom bättre utbildning och färdigheter.

Denna strategi kan sägas byggas på fyra delar: Integrerade riktlinjerna för medlemsstaternas sysselsättningspolitik, de nationella handlingsprogrammen, kommissionens och rådets gemensamma sysselsättningsrapport (inom ramen för kommissionens årliga framstegsrapport) och eventuella rekommendationer av rådet. Den europeiska sysselsättningskommittén har en central roll i genomförandet och uppföljningen av strategin. Sedan 2005, då Lissabonstrategin reviderades lades ramverket

för den europeiska sysselsättningsstrategin om, och utgör i dag en integrerad del i Lissabonstrategin (se kap. 4 ovan om Lissabonstrategin).

Riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik

Riktlinjerna för medlemsstaternas sysselsättningspolitik utgör en av de tre pelarna i de integrerade riktlinjerna för 2008–2010 och kompletterar därmed de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken som ger en ram för makroekonomisk politik och de nationella mikroekonomiska reformerna. 2008 bekräftades vid Europeiska rådets möte i mars att de integrerade riktlinjerna 2008–2010 skulle vara giltiga i tre år och att de under de mellanliggande åren bör uppdateras i strikt begränsad omfattning. Mot bakgrund av detta beslut, och på grundval av artikel 128.2 i EG-fördraget, lade kommissionen den 28 januari fram ett förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (KOM(2008) 869 slutlig), där det föreslogs att sysselsättningsriktlinjerna borde förbli oförändrade under 2009.

Efter det att Europeiska rådet i mars 2009 bekräftat riktlinjernas giltighet, kunde rådet nå en politisk överenskommelse om förslaget den 8 juni. Rådet beslutade den 7 juli att riktlinjerna för medlemsstaternas sysselsättningspolitik enligt bilagan till rådets beslut av den 15 juli 2008 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik fortsatt skulle gälla under året och skulle beaktas i medlemsstaternas sysselsättningspolitik. Sveriges ståndpunkt var att riktlinjerna från 2008 skulle ligga fast även under 2009 då kontinuitet i genomförandet av strategin var viktig. Arbetsmarknadsutskottet informerades om frågan den 19 februari och samråd med EU-nämnden hölls den 6 mars. Skriftligt samråd med EU-nämnden skedde den 2–3 juli 2009.

Gemensam sysselsättningsrapport

På grundval av kommissionens och rådets granskning av de nationella handlingsprogrammen för tillväxt och sysselsättning ska årligen en gemensam sysselsättningsrapport tas fram. Den av kommissionen i januari 2009 föreslagna rapporten (del av kommissionens strategi rapport om Lissabon (KOM(2009) 34 Volym II del III)) präglades av uppmaning till åtgärder för att på kort sikt mildra effekterna av den ekonomiska nedgången och betoning på att inte förlora de strukturella problem som fortfarande leder till ojämna resultat för de europeiska arbetsmarknaderna ur sikte. Vidare borde flexicurity samt matchning och stärkandet av individens kompetens vara prioriterade i medlemsstaternas genomförande av den europeiska sysselsättningsstrategin. Sverige kunde ställa sig bakom rapporten för antagande vid rådsmötet den 6 mars 2009. Arbetsmarknadsutskottet informerades om frågan den 19 februari och samråd med EU-nämnden hölls den 6 mars.

Rekommendationer

I enlighet med artikel 99 och 128 i EG-fördraget ges rådet möjlighet att, på basis av rekommendationer från kommissionen, anta enskilda

rekommendationer till medlemsstaterna om utformningen av den nationella politiken. I januari presenterade kommissionen sitt förslag till länderspecifika rekommendationer (KOM(2009) 34 Volym I). Sverige fick inga rekommendationer. Däremot noterades det att Sverige, på sysselsättningsområdet, vidtagit en rad åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet. Det noterades dock att om Sverige lyckas få in fler långtidsarbetslösa, personer som varit sjukskrivna och ungdomar med invandrarbakgrund på arbetsmarknaden skulle det kunna leda till ökad tillväxt och skapa ökad hållbarhet i de offentliga finanserna.

Sverige välkomnade kommissionens och rådets rekommendationer. Arbetsmarknadsutskottet informerades om frågan den 19 februari 2008 och frågan var uppe för samråd i EU-nämnden den 6 mars inför råds-mötet den 9 mars vid vilken en politisk överenskommelse nåddes. Dessa antogs sedan av rådet den 25 juni 2009, se även kap. 4.

Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning

I oktober presenterade regeringen en uppföljningsrapport av Sveriges nationella handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 (skr. 2009/10:34). I rapporten redogör regeringen bl.a. för de nationella åtgärder som vidtagits mot bakgrund av de integrerade sysselsättningsriktlinjerna (se även kap. 4 om Lissabonstrategin).

23.3 Globaliseringsfonden

I och med Europaparlamentets och rådets förordning ((EG) nr 1927/2006 av den 20 december 2006) upprättades den Europeiska fonden för justering för globaliseringens effekter (nedan kallad fonden). Syftet med fonden är att ge aktivt stöd till arbetstagare som blivit arbetslösa till följd av globaliseringen.

Mot bakgrund av den finansiella krisen liksom det låga resursutnyttjandet under fondens första år, 2007, antog kommissionen den 16 december 2008 ett förslag till revidering av förordning från 2006 (se faktapromemoria 2008/09:FPM67).

Kommissionens förslag behandlas under medbeslutandeprocessen av Europaparlamentet och rådet under första halvåret 2009. Regeringen motsatte sig de expansiva förslagen i förhandlingen men välkomnade de ändringar som syftade till att förtydliga förordningen. Den viktigaste svenska ståndpunkten innebar att en ökning av EU:s stödandel skulle begränsas. Överläggning hölls med arbetsmarknadsutskottet den 19 februari, samråd med EU-nämnden den 6 mars och skriftligt samråd med EU-nämnden den 4–5 juni.

En förstaläsningsöverenskommelse nåddes om ett kompromissförslag i slutet av det tjeckiska ordförandeskapet. Europaparlamentet röstade igenom kompromissförslaget den 6 maj. Rådet antog rättsakten med kvalificerad majoritet den 11 juni. Den reviderade förordningen trädde i kraft i början av juli, men de reviderade reglerna blev tillämpbara från och med 1 maj.

Den antagna reviderade förordningen innebär att kravet på nödvändiga uppsägningar sänks och att ersättningsperioden för stödåtgärder förlängs. Revideringen medför också att tillämpningsområdet utvidgats temporärt till att även inkludera uppsägningar som skett p.g.a. den globala finansiella och ekonomiska krisen liksom en temporär höjning av EU:s stödandel till 65 procent. De temporära ändringarna gäller t.o.m. den 31 december 2011.

Under året hade 21 ansökningar inkommit varav en ansökan kom ifrån Sverige. Det totala belopp som Europaparlamentet och rådet godkände under året uppgick till ca 52 miljoner euro.

23.4 Förslag till nytt EU-instrument för mikrokrediter

Kommissionen presenterade, med anledning av den finansiella och ekonomiska krisens effekter på sysselsättningen, den 2 juli sitt förslag till beslut om inrättandet av ett nytt europeiskt instrument för mikrofinansiering. Förslaget (se faktapromemoria 2008/09:FPM143) syftar till att öka tillgången till mikrokrediter för de individer som är arbetslösa eller riskerar att förlora sina jobb och för dem med svag ställning på kreditmarknaden, samt för mikroföretag i den sociala ekonomin. Instrumentet föreslogs få en budget för perioden 2010–2013 på 100 miljoner euro och finansieras genom omallokering av motsvarande belopp från EU-programmet Progress.

Trots att Europaparlamentet och rådet under hösten i princip enats kring utformning av det nya instrumentet, kunde inte klyftan i finansieringsfrågan överbryggas. I Europaparlamentets betänkande från den 15 december stöddes kommissionens förslag om en budget på totalt 100 miljoner euro, men samtidigt gjordes det gällande att instrumentet inte borde finansieras genom omallokering från existerande medel i Progressprogrammet. Rådet har i sin behandling av frågan däremot betonat att finansieringen i huvudsak ska ske genom omallokering av existerande medel i enlighet med kommissionens förslag.

Som ordförande har Sverige aktivt verkat för att driva förhandlingen som går under medbeslutandeförfarandet framåt med målsättningen att finna en kompromisslösning mellan institutionerna. Förhandlingen nådde inte ända fram då finansieringsfrågan inte kunde lösas. Under förhandlingens gång har Sverige ansett det vara viktigt att värna om principen om ett rationellt utnyttjande av unionens resurser samt att säkerställa att förslagets konsekvenser belyses. Överläggning i frågan hölls i arbetsmarknadsutskottet den 13 oktober.

24 Arbetsliv, arbetsmarknad och sociala frågor

Arbetsrätt och arbetsmiljöfrågor ingår i det socialpolitiska området, där en central målsättning är att förbättra arbetstagares levnads- och arbetsvillkor. Ett viktigt inslag på detta område är dialogen mellan arbetsmarknadens parter. Under året har bl.a. en överenskommelse kunnat nås om ett nytt direktiv om föräldraledighet, som bygger på ett avtal mellan arbetsmarknadens parter på EU-nivå.

Medlemsstaternas samarbete på socialpolitikens område inom ramen för den öppna samordningsmetoden syftar till att öka den sociala sammanhållningen inom EU med utgångspunkt i allmänt hållna mål för fattigdomsbekämpningen, för arbetet med att skapa hållbara pensionssystem och för tillgången till hälso- och sjukvård och äldreomsorg. Samarbetet har tillika syftet att bidra till att genomföra Lissabonstrategins sociala dimension och därigenom bl.a. främja en ökad sysselsättning i EU. Samarbetet bygger på att medlemsstaterna själva ansvarar för utformningen av sin nationella politik och att man för diskussioner på EU-nivå för att lära av varandra. Det finns ett viktigt mervärde i att medlemsstaterna utbyter erfarenheter och goda och dåliga exempel inom ramen för socialpolitiken eftersom länderna ofta står inför liknande utmaningar. Vid sidan av samarbetet inom ramen för den öppna samordningsmetoden finns EU-lagstiftning för att samordna medlemsstaternas sociala trygghetssystem. Dessa regler är en viktig förutsättning för genomförandet av den fria rörligheten för arbetstagare i EU.

24.1 Arbetsrätt och arbetsmiljö

24.1.1 Föräldraledighetsdirektivet

Hösten 2008 inleddes en förhandling mellan arbetsmarknadens parter på EU-nivå (BusinessEurope, UEAPME, ECPE och EFS) om ändringar i det s.k. föräldraledighetsdirektivet (direktiv 96/34/EG om ramavtalet om föräldraledighet undertecknat av UNICE, CEEP och EFS). Under våren kom parterna överens och den 18 juni undertecknades det nya avtalet. Därefter vände sig parterna till kommissionen med en begäran om att avtalet bör genomföras i form av ett direktiv. Kommissionen presenterade sitt direktivförslag (KOM(2009) 410) i juli.

I det nya avtalet har parterna kommit överens om att rätten till föräldraledighet ökas från tre till fyra månader per förälder. Minst en av de fyra månaderna ska inte kunna överlåtas till den andra föräldern. Arbetstagare som återkommer från ledighet ska kunna begära ändringar i sina arbetstider för en viss period. Arbetsgivaren åläggs att överväga och svara på sådana önskemål. Det införs också ett skydd mot missgynnande (inte bara mot uppsägning) för personer som begärt eller tagit föräldraledighet. Därtill innehåller avtalet vissa förtydliganden och

preciseringar jämfört med det nu gällande avtalet/direktivet, som inte kan sägas ändra innehållet i de nuvarande bestämmelserna på något avgörande vis.

Sverige har ställt sig positivt till direktivet och verkat för att det skulle antas under ordförandeskapet. Regeringen har i september överlämnat en faktapromemoria till riksdagen, 2009/10:FM3, och överlagt med arbetsmarknadsutskottet vid möte den 12 oktober samt haft samråd med EU-nämnden den 26 november. Vid rådsmötet (EPSCO) den 30 november nåddes en politisk överenskommelse om förslaget.

24.1.2 Förslag till nytt mammaledighetsdirektiv

Kommissionen kom i början av oktober 2008 med ett förslag till ändring av direktiv 92/85/EEG (KOM(2008) 637 slutlig). I direktivet föreslås en utökad barnledighet för mamman från 14 till 18 veckor, varav 6 veckor ska vara obligatoriska efter förlossningen. Kommissionen anser att kvinnor ska ha rätt till 100 procent av lönen vid barnledighet, men medlemsstaterna kan sätta ett tak som motsvarar ersättningen vid sjukdom. Även skyddet mot uppsägning och rätten att få tillbaka samma arbete eller ett arbete med motsvarande villkor efter mammaledigheten föreslås bli starkare (se faktapromemoria 2008/09:FPM30).

Efter omfattande kritik från många medlemsstater lade tjeckiska ordförandeskapet i slutet av mars fram en ny kompromisstext. Bland annat föreslås att den obligatorisk ledigheten inte ska förlängas. Vidare föreslås att mammaledigheten utökas med 4 veckor till 18 veckor men att en medlemsstat med omfattande föräldraledighetsförmåner ska kunna räkna sådan föräldraledighet som mammaledighet. Flera medlemsstater har därefter föreslagit att även medlemsstater som har en hög ersättningsnivå under mammaledigheten ska slippa införa förlängningen med 4 veckor.

Europaparlamentets jämställdhetsutskott röstade i april igenom ett betänkande med förslag om 20 veckors mammaledighet varav 8 ska vara obligatoriska och att pappaledighet införs. I maj röstade parlamentet i plenum. Utskottets förslag bedömdes inte ha några förutsättningar att ligga till grund för en kompromiss med rådet. Rapporten sköts därför upp vilket innebär att förslaget återförvisades till kommittén och åter blev en öppen fråga.

Arbetsmarknadsutskottet informerades om förhandlingsläget den 19 februari, 28 april, 3 juni och den 13 oktober samt EU-nämnden den 6 mars och den 5 juni.

Sverige har som ordförande haft för avsikt att fortsätta arbeta med frågan och att föra förhandlingarna framåt så långt som möjligt. Eftersom Europaparlamentet inte har behandlat frågan under hösten har det inte funnits några förutsättningar för att arbeta vidare med förhandlingarna under 2009.

Kommissionen överlämnade 2004 ett direktivförslag om ändringar i EU:s arbetstidsdirektiv (KOM(2004) 607). Efter det att Europaparlamentet yttrat sig över förslaget 2005 överlämnade kommissionen samma år ett ändrat direktivförslag om ändringar i arbetstidsdirektivet (KOM(2005) 246). Förslaget syftade bland annat till att ändra arbetstidsdirektivets regler för hur jourtid ska beräknas och inom vilken period efter avslutat arbetspass som kompensationsledighet ska läggas ut. Förslaget innebar också att möjligheten att inte tillämpa direktivets regler om begränsning av veckoarbetstiden (opt-out) på sikt skulle fasas ut.

Efter flera års förhandlingar enades rådet 2008 om en gemensam ståndpunkt, som emellertid senare samma år avvisades av Europaparlamentet. Eftersom rådet inte accepterade Europaparlamentets förslag, genomfördes under våren 2009 ett förlikningsförfarande mellan rådet och Europaparlamentet. De båda institutionerna kunde likväl inte enas, vilket innebar att kommissionens förslag föll. Det var framför allt runt frågan om den s.k. opt-out möjligheten som enighet inte kunde uppnås. Europaparlamentet insisterade på att möjligheten skulle fasas ut, något som rådet inte kunde acceptera. I denna förhandling var Sverige pådrivande för en lösning på de utestående frågorna.

I syfte att klargöra läget och skapa en bild av medlemsländernas behov av ändringar i de nuvarande reglerna, tog det svenska ordförandeskapet initiativ till en informell diskussion om dessa frågor i samband med det informella arbetsmarknads- och socialförsäkringsministersmötet i juli. Diskussionen tydliggjorde att olika länder har olika uppfattningar om hur och när direktivet eventuellt bör ändras. Det är upp till kommissionen att avgöra om och när ett nytt förslag till ändringar i direktivet ska läggas fram. Än så länge har så inte skett. Under året har regeringen vid tre tillfällen informerat arbetsmarknadsutskottet om arbetstidsdirektivet: den 19 februari, den 9 juni samt den 13 oktober.

24.1.4 Förebyggande av stick- och skärskador inom hälso- och sjukvården

När personal drabbas av stick- och skärskador i vården finns en risk att de utsätts för någon form av blodsmitta. Kommissionen har beräknat att det inträffar omkring 1 200 000 sådana skador varje år inom EU.

I en resolution år 2006 uppmanade Europaparlamentet kommissionen att föreslå lagstiftning på Europeanivå gällande stick- och skärskador inom vården. Detta ledde till att kommissionen 2008 lade fram ett förslag till ändringar av direktiv 2000/54/EG om skydd mot risker vid exponering för biologiska agens i arbetet. I november 2008 meddelade dock arbetsmarknadens parter inom hälso- och sjukvårdssektorn (HOSPEEM och EPSU) sin avsikt att, i enlighet med artikel 139 (1) i EG-fördraget, sluta ett avtal på Europeanivå angående stickskador inom hälso- och sjukvården. Behandlingen av kommissionens förslag avbröts därför.

Den 17 juli 2009 undertecknade arbetsmarknadens parter avtalet och framställde en begäran om att kommissionen, i enlighet med artikel 139 (2) i EG-fördraget, skulle lägga fram avtalet för ett rådsbeslut. Avtalet

anger minimiregler för skyddet av arbetstagare mot risker för stick- och skärskador. Det specificerar i vilka situationer riskbedömningar ska göras och vad dessa bör fokusera på, vilka åtgärder som bör övervägas för att motverka risker samt regler om utbildning och information. Kommissionen antog ett sådant förslag den 26 oktober (KOM(2009) 577) och rådets behandling påbörjades i december. Rådet kommer sedan att besluta om förslaget med kvalificerad majoritet.

Det svenska ordförandeskapet har ställt sig positivt till att parterna förhandlat fram gemensamma minimiregler på området och har haft som målsättning att rådet ska kunna besluta om förslaget så snart som möjligt. EU-nämnden informerades om parternas avtal och det processuella läget den 13 oktober.

Ett rådsbeslut förväntas kunna fattas under våren 2010. Europaparlamentet är inte medbeslutande. Rådet kan inte ändra i det avtal parterna har kommit överens om.

24.1.5 Utstationering av arbetstagare och uppföljning av Lavalmålet

Frågor om medlemsstaternas genomförande av direktivet (96/71/EG) om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (utstationeringsdirektivet) har fått aktualitet genom utvidgningen av EU och utslagen från EG-domstolen i Laval-, Ruffert-, Viking Line- och Luxemburgmålen (mål nr C-341/05, C-346/06, C-438/05 och C-319/06). Utgången i de fyra målen har även inneburit att röster höjts om att direktivet bör öppnas upp för omförhandling och revidering.

Regeringen anser att utstationeringsdirektivet inte bör öppnas upp för revidering. I stället bör fokus ligga på genomförandet och tillämpningen av det befintliga direktivet. Under året har tre möten hållits i den högnivågrupp som leds av kommissionen och där såväl nationella experter som företrädare för arbetsmarknadens parter deltar. Arbetet i gruppen är fokuserat på såväl rättsliga som praktiska frågor när det gäller direktivets tillämpning.

Regeringen överlämnade genom beslut den 5 november propositionen: Åtgärder med anledning av Lavaldomen (prop. 2009/10:48). Regeringens förslag bygger till stora delar på det förslag som Lavalutredningen presenterade i sitt betänkande (SOU 2008:123). Enligt förslagen gäller särskilda förutsättningar för att en svensk arbetstagarorganisation ska få vidta stridsåtgärder i syfte att få till stånd ett kollektivavtal med en arbetsgivare som utstationerar arbetstagare till Sverige. Vidare föreslås en tydligare roll för Arbetsmiljöverket som förbindelsekontor i syfte att underlätta för både arbetstagare och arbetsgivare att få information om vad som gäller vid utstationering till Sverige.

24.2 Social trygghet och social delaktighet

Samarbetet inom socialpolitikens område sker inom ramen för den öppna samordningsmetoden för social trygghet och social delaktighet. Samarbetet har som övergripande syfte att öka den sociala sammanhållningen

inom EU med utgångspunkt i allmänt hållna mål för fattigdomsbekämpningen, för arbetet med att skapa hållbara pensionssystem och för tillgången till hälso- och sjukvård och äldreomsorg. Syftet med detta samarbete är tillika att genom växelverkan mellan denna samordningsmetod och Lissabonstrategin bidra till att genomföra den sociala dimensionen inom Lissabonstrategin och därigenom bl.a. främja en ökad sysselsättning i EU.

Samarbetet inom ramen för den öppna samordningsmetoden bygger på de gemensamma målen och genomförs i nationella handlingsplaner som medlemsstaterna tar fram vart tredje år och medlemsstaternas årliga uppföljning av dessa handlingsplaner. Medlemsstaterna har dessutom tagit fram gemensamma indikatorer för att följa upp medlemsstaternas framsteg. Inom ramen för den öppna samordningsmetoden utbyter medlemsstaterna erfarenheter och god praxis som kan öka den sociala sammanhållningen i medlemsstaterna. För arbetet inom ramen för den öppna samordningsmetoden har inrättats en särskild kommitté för social trygghet och social delaktighet där medlemsstaterna och Europeiska kommissionen är representerade.

24.2.1 EU:s gemensamma rapport om social trygghet och social delaktighet

På grundval av det arbete som har genomförts inom ramen för den öppna samordningsmetoden för social trygghet och social delaktighet under året tar Kommittén för social trygghet och kommissionen fram en årlig gemensam rapport om social trygghet och social delaktighet som antas av rådet.

Årets rapport (KOM(2009) 58) baseras på de nationella strategirapporter som medlemsstaterna lämnade under 2008 och den belyser också de frågor som diskuterades under året i Kommittén för social trygghet. I rapporten betonas socialpolitikens viktiga funktion under den aktuella ekonomiska nedgången. Vikten av att medlemsstaterna antar sammanhållna strategier för att bekämpa barnfattigdom och fortsätter arbetet med att bekämpa hemlöshet omnämns också. Åtgärder för att främja den långsiktiga hållbarheten i pensionssystemen nämns särskilt, liksom medlemsstaternas arbete för att stärka kvaliteten i äldreomsorgen.

Sverige ställde sig bakom rådets antagande av rapporten vid EPSCO-rådets möte den 9 mars. Socialutskottet informerades om rapporten den 20 februari och samråd med EU-nämnden genomfördes den 6 mars.

24.3 Samordning av de sociala trygghetssystemen

Under året har rådet och Europaparlamentet antagit förordning nr 987/2009 (faktapromemoria 2007/08:FPM7) med tillämpningsbestämmelser för rådets och Europaparlamentets förordning nr 883/04 om samordningen av de sociala trygghetssystemen. Därmed kommer förordning nr 883/04 att träda i kraft under 2010 och ersätta rådets förordning nr 1408/71.

Till följd av särskilda bestämmelser har reglerna för samordning av de sociala trygghetssystemen utsträckt till att gälla även för personer som inte omfattas av personkretsen för rådets förordning nr 1408/71 på grund av att de inte är medborgare i EU-land (s.k. tredjelandsmedborgare).

För att medborgare i tredjeland ska omfattas av de nya samordningsreglerna behövs en ny förordning som reglerar detta förhållande. Ett förslag till en sådan förordning har behandlats av rådet under året och detta arbete fortsätter under 2010.

25 Jämställdhet och arbetet mot diskriminering

Sverige arbetar aktivt för att främja jämställdhet inom alla politikområden och stärka arbetet med jämställdhetsintegrering såväl i rådets verksamhet som i genomförandet av EU:s större processer och program. Under ordförandeskapet har Sverige särskilt lyft fram betydelsen av jämställdhet för ekonomisk tillväxt och sysselsättning och frågan om mäns våld mot kvinnor.

Sveriges allmänna inriktning när det gäller arbetet mot diskriminering är att verka för en gemensam miniminivå av skydd mot diskriminering oavsett diskrimineringsgrund. Ett EU-rättsligt skydd mot diskriminering har positiv effekt på den fria rörligheten. Sverige har under året aktivt agerat för antagande av ett brett direktiv mot diskriminering utanför arbetslivet. Rådet nådde en politisk överenskommelse under det svenska ordförandeskapet avseende direktiv om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare. EU har under året fortsatt ta initiativ för att utveckla arbetet avseende romer.

25.1 Jämställdhet

25.1.1 Erfarenhetsutbyte

Inom ramen för EU-programmet Progress genomför kommissionen återkommande expertmöten för erfarenhetsutbyte och inbördes utvärderingar på jämställdhetsområdet. I maj anordnades en konferens i Tyskland om stereotypa könsmonster i utbildningssystemet och i september ett seminarium om könsrelaterat våld i Spanien. Vid konferensen i Tyskland informerades Sverige om sina jämställdhets-satsningar i förskola och skola. Till seminariet om könsrelaterat våld bidrog Sverige med information om sitt arbete med könsrelaterat våld till en konferensrapport som diskuterades vid seminariet.

Genom Progress – EU-program för sysselsättning och social solidaritet – finansieras bl.a. studier, nätverk, konferenser, informationsmaterial och utvecklingsprojekt för att främja genomförandet av den sociala agendan och Lissabonstrategin inom EU.

Tre områden som ingår i kommissionens färdplan för jämställdhet 2006–2010 och i den europeiska jämställdhetspakten har prioriterats under året. Dessa är arbetet med att bekämpa stereotypa könsmonster, ekonomiskt oberoende för kvinnor och män samt att utrota könsrelaterat våld och människohandel.

Det första temat behandlades vid en konferens i maj där fokus lades vid stereotypa könsmonster i skola/utbildning, media samt beslutsfattande. Vid konferensen lyfte man fram innovativa metoder och verktyg för att bekämpa stereotypa könsmonster. Sverige bidrog med ett anförande under inledningssessionen samt medverkade i en debatt om kvinnor och män i beslutsfattande ställning som leddes av Tjeckiens jämställdhetsminister Michaela Kocáb. Syftet med konferensen var att bygga vidare på en konferens med samma tema som hölls under Sloveniens ordförandeskap 2008.

Inom området ekonomiskt oberoende för kvinnor och män utarbetade det tjeckiska ordförandeskapet förslag till rådsslutsatser om lika möjligheter för kvinnor och män: aktivt och värdigt åldrande. Rådet antog slutsatserna den 8 juni efter samråd i EU-nämnden.

Betydelsen av jämställdhet för ekonomisk tillväxt samt att utrota könsrelaterat våld och människohandel var två områden som lyftes fram under det svenska ordförandeskapet. Vid en konferens i oktober diskuterades kopplingen mellan jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Mot bakgrund av den diskussionen föreslog ordförandeskapet slutsatser om att stärka jämställdhetsdimensionen i EU:s kommande strategi för sysselsättning och tillväxt efter år 2010. Slutsatserna antogs av rådet den 30 november efter samråd med EU-nämnden. Vid rådsmötet hölls också en riktlinjedebatt om jämställdhetsfrågor – den första i sitt slag i rådet. Frågan om våld mot kvinnor uppmärksammades särskild vid en expertkonferens i november. Vid konferensen diskuterades metoder och strategier för att bekämpa mäns våld mot kvinnor samt det framtida samarbetet på EU-nivå. I slutsatserna från konferensen lyftes behovet av ett tydligare samarbete på EU-nivå fram.

Kommissionen har under året påbörjat utvärderingen av färdplanen för jämställdhet inom EU 2006–2010 och presenterat en halvtidsutvärdering. Förberedelserna av en ny strategi för 2011–2015 startade med en konferens i Bryssel i juni där man diskuterade med olika aktörer vad som hade uppnåtts av åtgärderna i den nuvarande strategin samt förslag till framtida prioriteringar. Strategin väntas antas före sommaren 2010.

25.1.3 Kommissionens årliga jämställdhetsrapport till Europeiska rådet

I kommissionens årliga rapport till Europeiska rådet om utvecklingen på jämställdhetsområdet lyfter man särskilt fram frågor om möjligheter att förena arbete, familj- och privatliv samt kvalitet i arbetet. I rapporten refererar man även till den ekonomiska krisen och understryker vikten av att både kvinnors och mäns kompetens tillvaratas och att jämställdheten i

arbetslivet stärks. Vidare understryks arbetet med att öka andelen kvinnor i beslutsfattande. Skr. 2009/10:150

25.1.4 Det europeiska jämställdhetsinstitutet

Det europeiska jämställdhetsinstitutet som är placerat i Vilnius har till uppgift att bl.a. ge tekniskt stöd till EU:s institutioner och medlemsstater i syfte att bekämpa könsdiskriminering och främja jämställdhet på unionens alla områden. Institutet kommer också att samla och sprida information om forskning och metodutveckling på jämställdhetsområdet samt skapa möjligheter för erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna.

Under våren 2009 utnämndes Virginija Langbakk från Sverige till direktör och påbörjade sin anställning i april. Institutet är fortfarande i ett uppbyggnadsskede och arbetet med att rekrytera personal till institutet fortgår. Styrelsen för institutet har haft tre sammanträden under året.

25.1.5 Resultatindikatorer för jämställdhet

Sedan år 1999 har varje ordförandeskap bidragit till en mer systematisk uppföljning av EU:s och medlemsstaternas genomförande av överenskommelsen vid FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking år 1995 (Pekingplattformen) och Peking +5. Rådet har antagit indikatorer inom 9 av de 12 kritiska områden som behandlas i plattformen.

Det svenska ordförandeskapet har använt de indikatorer som hittills tagits fram och utarbetat en rapport om utvecklingen på jämställdhetsområdet de senaste fem åren. Syftet med rapporten är att presentera EU:s genomförande av sina åtaganden i Pekingplattformen när FN uppmärksammar ”Peking +15” vid kvinnokommissionens 54:e session i mars 2010. Rapporten har också presenterats vid ett möte i Genève den 2–3 november som anordnades av FN:s Ekonomiska kommission för Europa (UNECE).

Mot bakgrund av rapporten ”Peking +15” har det svenska ordförandeskapet tagit fram förslag till slutsatser som behandlar den fortsatta uppföljningsprocessen av hur Pekingplattformen genomförs och användandet av de indikatorer som tagits fram. Slutsatserna antogs av rådet den 30 november efter samråd med EU-nämnden.

25.1.6 Jämställdhet i olika rådskonstellationer

Arbetet med jämställdhetsintegrering i rådets agenda har under året genomförts inom områdena förena arbete med familj- och privatliv, ekonomiskt oberoende för kvinnor och män samt inom utbildning.

Under det tjeckiska ordförandeskapet diskuterade familjeministrarna EU:s gemensamma mål om tillgång till barnomsorg i EU:s medlemsstater, de s.k. Barcelonamålen från 2002. Vid mötet bekräftades att målen betraktas som ett viktigt incitament för att bygga ut barnomsorgen samt att de har en positiv effekt på kvinnors arbetskraftsdeltagande.

Under det svenska ordförandeskapet lyftes frågan om kvinnors företagande fram dels i rådsarbetet inom ramen för konkurrenskraftsrådet, dels under olika möten och konferenser. Exempelvis arrangerades en konferens i oktober som behandlade uppföljningen av Small Business Act for Europe – det politiska ramverk inom vilket rådet arbetar med politik för små och medelstora företag (se även kap. 32). För att uppmärksamma och öka medvetenheten om de skillnader som finns mellan flickors och pojkars studieresultat arrangerade Sverige i november även en konferens om könsskillnader i utbildningsresultat.

25.1.7 Jämställdhetssamarbete inom Unionen för Medelhavet

Unionen för Medelhavet (UfM) är ett multilateralt samarbete mellan EU:s 27 medlemsländer och 16 partnerländer runt Medelhavet och i Mellanöstern. Samarbetet sker inom en rad olika områden, däribland mänskliga rättigheter/demokrati, jämställdhet, miljö/energi och frihandel.

Jämställdhetsminister Nyamko Sabuni var tillsammans med Frankrikes arbetsmarknadsminister, Xavier Darcos och generalsekreteraren i det nationella rådet för kvinnor i Egypten, Dr Farkhonda Hassan, ordförande för den andra jämställdhetsministerkonferensen inom ramen för UfM. Konferensen ägde rum i Marrakech den 11–12 november och syftet var att genomföra en halvtidsuppföljning av det ramprogram om att stärka kvinnors ställning i samhället (2007–2011) som beslutades i Istanbul år 2006. Sveriges aktiva roll i förberedelserna av konferensen bidrog till ett slutdokument som både bekräftar besluten i Istanbul och lyfter fram prioriteringar för perioden till nästa ministerkonferens år 2012. I dokumentet föreslås jämställdhet som ett av de prioriterade projektområdena inom UfM (se även avsnitt 11.4).

25.2 Antidiskrimineringsdirektivet

I juli 2008 presenterade kommissionen ett förslag om ett skydd mot diskriminering på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning ("antidiskrimineringsdirektivet"). Förslaget är ett led i kommissionens arbete med att motverka diskriminering utanför arbetslivet. Kommissionens förslag behandlas i faktapromemoria 2007/08:FPM127.

Sverige välkomnar förslaget och har verkat för ett antagande av ett direktiv som säkerställer samma nivå av skydd mot diskriminering inom EU oavsett diskrimineringsgrund. Sverige har under året haft en hög ambition avseende antidiskrimineringsdirektivet med målet att nå enighet under det svenska ordförandeskapet. Under det svenska ordförandeskapet har sex möten i arbetsgruppen för sociala frågor ägt rum och arbetet har fortgått i en konstruktiv och positiv anda. Även om framsteg har gjorts så nåddes dessvärre inte målet om enighet under det svenska ordförandeskapet. En lägesrapport presenterades vid EPSCO-rådet den 30 november.

Samråd med EU-nämnden ägde rum den 5 juni och den 26 november. Förslaget har även behandlats i arbetsmarknadsutskottet den 16 juni och den 13 oktober liksom i socialutskottet den 24 november.

25.2.1 Likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och medhjälpande makar

I oktober 2008 presenterade kommissionen förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av direktiv 86/613/EEG. Syftet med förslaget är bl.a. att främja och underlätta kvinnors företagande och förbättra medhjälpande makars ställning. Kommissionens förslag behandlas i faktapromemoria 2008/09:FPM45. Sverige är positiv till förslag som motverkar diskriminering p.g.a. kön och som underlättar för både kvinnor och män att förena förvärvsarbete och familjeliv.

Sveriges arbete med direktivförslaget har utgått ifrån målsättningen att nå en politisk överenskommelse under det svenska ordförandeskapet. En politisk överenskommelse nåddes vid EPSCO-rådet den 30 november.

Samråd har skett med EU-nämnden den 5 juni och den 26 november 2009. Förslaget har även behandlats i arbetsmarknadsutskottet den 24 mars, 16 juni och den 13 oktober 2009 liksom i socialförsäkringsutskottet den 26 maj och den 26 november.

25.2.2 Arbetet avseende romer

EU har under 2009 fortsatt ta initiativ för att utveckla arbetet avseende romer. EU:s byrå för grundläggande rättigheter har under året publicerat en rapport avseende romers erfarenheter. I juni 2009 antogs rådsslutsatser om inkludering av romer i vilka poängteras bl.a. betydelsen av riktade insatser för romer liksom insatser som syftar till inkludering i ordinarie strukturer. Vidare poängteras vikten av romers aktiva deltagande i inkluderingsprocessen.

Under det tjeckiska ordförandeskapet våren 2009 genomfördes det första mötet i den s.k. integrerade europeiska plattformen för inkludering av romer. Plattformen ska användas för utbyte av erfarenheter och goda exempel mellan medlemsländer, kandidatländer och internationella organisationer. Ett andra möte med den europeiska plattformen för inkludering av romer genomfördes under det svenska ordförandeskapet hösten 2009.

Sverige ställer sig bakom EU:s ökade engagemang när det gäller romernas situation. Sveriges inställning är att romafrågorna i första hand ska inkluderas i befintliga strukturer men att riktade insatser kan vara motiverade eftersom romerna är en särskilt utsatt grupp när det gäller diskriminering och social exkludering.

EU:s årliga konferens om antidiskrimineringsfrågor, Equality Summit, anordnades i Stockholm den 16–17 november. Detta var tredje gången konferensen ägde rum (föregående konferenser hölls i Berlin 2007 och Paris 2008). Syftet med Equality Summit är att främja lika rättigheter och lika möjligheter för alla inom EU och att utbyta kunskaper och erfarenheter i syfte att utveckla mera verkningsfulla medel för att motverka alla former av diskriminering. Huvudtemat för det tredje Equality Summit var samarbete för allas lika rättigheter och möjligheter mellan olika aktörer och i olika former. Konferensen fokuserade på följande områden: jämlikhetsintegrering; mångfald i privat och offentlig sektor; lagstiftning; multipel diskriminering samt olika aktörers roller. Särskild uppmärksamhet ägnades åt HBT-frågor och åt frågor som rör romers situation.

26 Folkhälsa

Folkhälsoområdet är huvudsakligen en nationell kompetens, men det finns behov av att arbeta tillsammans inom EU för en förbättrad folkhälsa. Sverige lägger stor vikt vid EU-frågor relaterade till gränsöverskridande hälsoproblem, bl.a. alkoholrelaterade hälsoproblem och smittsamma sjukdomar. Sverige verkar särskilt för en mer restriktiv syn på alkohol inom EU.

26.1 Hälsostrategin

Högnivågruppen för folkhälsa antog i maj ett flerårigt arbetsprogram som sträcker sig fram till och med juni 2011. I programmet framgår att gruppen ska arbeta med uppföljning av den europeiska hälsostrategin samt diskutera hälsa och hälsorelaterade frågor i EU. Gruppen ska även bistå kommissionen med att kartlägga prioriteringar, ta fram riktlinjer och främja utbyte av erfarenheter mellan medlemsstaterna.

Under december träffades gruppen igen med Sverige som ordförande för att diskutera vilka framsteg som gjorts i genomförandet av hälsostrategin. Man identifierade eftersatta områden samt enades om viktiga prioriteringar för framtiden. Diskussionen handlade också om ”Health System Performance Assessment” dvs. möjligheten att kunna jämföra hälsosystem mellan medlemsstater. Kommissionen kommer att arbeta vidare med frågan om jämförbar information och återkomma om detta under 2011.

26.2 Beredskap mot hälsohot

EU-länderna diskuterar kontinuerligt hur de kan öka sin samverkan för att skapa beredskap för hot mot människors hälsa. Länderna samarbetar t.ex. genom att utbyta erfarenheter inom smittskyddsområdet, om

beredningsplanering, rapportera utbrott av smittsamma sjukdomar och utbyta andra erfarenheter på smittskyddsområdet. Utvecklade nätverk finns som verktyg för samarbetet.

Beredskap för pandemisk influensa

Influensautbrottet (Influensa H1N1) innebar ett intensifierat EU-samarbete under 2009. EU-länderna har kontinuerligt diskuterat hur de kan öka sin samverkan för beredskap mot hälsohot, inklusive pandemisk spridning av influensa. Under den mest intensiva perioden så genomförde kommissionen dagliga audiomöten med medlemsstaterna för att stämna av läget. Under det svenska ordförandeskapet genomfördes konferensen Influenسابeredskap och vidtagna åtgärder – vad har vi lärt och nästa steg den 2–3 juli samt ett informellt hälsoministermöte den 6–9 juli i Jönköping. Vid konferensen tog ordförandeskapet upp erfarenheter av den nya influensan H1N1 och hur EU skulle kunna arbeta vidare för en god influensaberedskap. Vid det informella ministermötet följdes konferensen upp och riktlinjer drogs upp för influensarbetet under hösten.

Regelbundna möten om influensan har hållits inom rådsstrukturen och arbetet ledde till slutsatser om pandemin H1N1 – ett strategiskt förhållningssätt som antogs av hälsoministrarna vid ett extra ministermöte den 12 oktober. Slutsatserna innebär att EU-länderna har enats om hur de ska förhålla sig till frågor som tillgång till och godkännande av vacciner, vilka grupper som är prioriterade för vaccinering, information till allmänheten, samarbete med länder utanför EU och frågor som rör beredskap för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner. Ordförandeskapet har också deltagit i flera internationella sammankomster som representant för EU, bl.a. i Mexiko och Bryssel.

Mer information om beredskapen för pandemisk influensa inom EU finns att hämta via det Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC) och kommissionens generaldirektorat för hälsa och konsumentskydd.

26.3 Narkotikafrågor

Sveriges övergripande strategi för det europeiska narkotikasamarbetet är att arbeta för en balanserad narkotikapolitik med insatser som syftar till att både minska efterfrågan och utbudet av narkotika samt att värna subsidiaritetsprincipen när det gäller det nationella ansvaret för narkotikapolitiken.

Under det svenska ordförandeskapet antogs rådsslutsatser (dok. 13405/09) som ska leda till bättre förebyggande arbete. En uppföljning av genomförandet inleddes vid ett möte i Sverige mellan de nationella narkotikasamordnarna i EU:s medlemsstater. Slutsatserna syftar också till att narkotikaprover som tas i olika medlemsländer skickas till godkända laboratorier för profileringsanalyser och kriminaltekniska kopplingar. Brottsbekämpande och rättsliga myndigheter ska sedan använda informationen i utredningar och lagföring. Slutsatserna fastställer

forskningsprioriteringar och syftar till att öka samarbetet i EU. Att förstärka kampen mot narkotikahandel i Västafrika är också en viktig del i slutsatserna. Ett förslag om att upprätta en central samordningsstruktur ska också utformas i samverkan med Europol och kommissionen.

Mer information om narkotikautvecklingen i unionen finns att hämta via det Europeiska centret för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (se länken: <http://annualreport.emcdda.europa.eu>).

26.4 Rådsrekommendation om rökfria miljöer

Rådsrekommendationen om rökfria miljöer (dok. 16066/09), som antogs av EPSCO-rådet den 1 december, bygger på ett offentligt samråd av kommissionens meddelande Rökfritt Europa som genomfördes under våren 2007. De frågor som inte är arbetsmiljöfrågor har tagits om hand i den rådsrekommendation som under hösten har behandlats i rådsarbetsgruppen för hälsa.

Rådsrekommendationen är förhållandevis kort i sin operativa del. Det huvudsakliga syftet med förslaget är att genomföra artikel 8 i Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll. Artikel 8 handlar om skydd mot exponering för tobaksrök. Rådet rekommenderar medlemsstaterna att genomföra eller upprätthålla lagstiftning och/eller andra effektiva åtgärder för skydd mot tobaksrök på arbetsplatser inomhus, offentliga lokaler och allmänna transporter.

Under höstens behandling har det föreslagits vissa tillägg till texten gällande frågan om neutrala förpackningar (s.k. plain packaging) för tobaksprodukter, där rådet uppmanar kommissionen att analysera de rättsliga aspekterna och evidensbasen för effekten av neutrala förpackningar, inbegripet effekten på den inre marknadens funktion. Vidare uppmanas kommissionen att överväga alla produktrelaterade åtgärder som syftar till att göra tobaksvaror mindre attraktiva och mindre beroendeframkallande.

EU-nämnden informerades den 26 november och därefter har samråd skett den 30 november.

26.5 Alkohol och hälsa

Skadlig alkoholkonsumtion står för 12 procent av manlig och 2 procent av kvinnlig förtida dödlighet inom EU. Det alkoholskadeförebyggande arbetet var därför en viktig fråga för det svenska ordförandeskapet. För att stötta EU:s alkoholstrategi (2006) och ytterligare stärka folkhälso-perspektivet på alkoholfrågan organiserade det svenska ordförandeskapet i samarbete med kommissionen en expertkonferens om alkohol och hälsa i Stockholm i september.

Vid expertkonferensen presenterade kommissionen en första lägesrapport om vad som hänt sedan EU:s alkoholstrategi antogs 2006. Den visar bl.a. att skyddet mot alkoholskador för barn och unga, fortfarande uppvisar brister och att det är angeläget att bedriva ett långsiktigt förebyggande arbete för att minska de alkoholrelaterade skadorna inom EU.

Vid EPSCO-rådets möte den 1 december antogs rådsslutsatser om alkohol och hälsa (dok. 16010/09) som uppmanar kommissionen att fortsatt stödja medlemsländerna att förverkliga den gemensamma alkoholstrategin och överlämna en slutrapport senast 2012. I slutsatserna lyfts samtliga av det svenska ordförandeskapet prioriterade områdena upp, inklusive gränshandelsproblematiken, sambandet mellan prisutveckling och skador och marknadsföringens roll för ungas alkoholkonsumtion.

27 Hälsa- och sjukvård

Inom hälso- och sjukvårdsområdet finns flera olika sakfrågor som hanteras på EU-nivå och som på olika sätt påverkar Sverige. Trots att hälso- och sjukvårdsområdet huvudsakligen utgör nationell kompetens är det viktigt att medlemsstaterna samarbetar och utbyter erfarenheter kring relevanta hälso- och sjukvårdsfrågor. Detta gäller samtliga frågor som berörs i detta kapitel och inte minst de frågeställningar som medlemsstaterna inom unionen delar till följd av gränsöverskridande vårdssituationer.

27.1 Kampen mot cancer

I juni presenterade kommissionen förslaget om att etablera ett Europeiskt partnerskap för insatser mot cancer under perioden 2009–2013. Syftet med partnerskapet är ytterst att förbättra situationen för personer som lever med eller efter en cancersjukdom. Likaså är initiativet ett viktigt steg framåt för att försöka dämpa den pågående ökningen av antalet nya cancerfall. Partnerskapet ska fungera som ett ramverk för utbyte av befintlig och ny kunskap samt tjäna som stöd för kapacitetsutbyggnad i medlemsländerna. Arbetet har delats in i fyra områden: prevention, cancervård, forskning samt data och evidens. Arbetsgrupper har tillsatts för vart och ett av dessa områden.

27.2 Patientrörlighetsdirektivet

Den 2 juli 2008 presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande vård ”patientrörlighetsdirektivet” (se faktagromemoria 2007/08:FPM134). Direktivet syftar främst till att kodifiera EG-domstolens rättspraxis om patienters rätt till ersättning för planerad hälso- och sjukvård i andra EU-länder. Europaparlamentet antog ett första yttrande om förslaget den 23 april. I rådet fortsatte förhandlingarna under det tjeckiska och det svenska ordförandeskapet. Vid EPSCO-rådets möte den 1 december kunde dock inte kvalificerad majoritet uppnås för det svenska ordförandeskapets förslag varför arbetet med att nå en politisk överenskommelse fortsätter under 2010.

Regeringen hade överläggningar om frågan med socialutskottet den 19 maj, informerade utskottet den 1 oktober och hade förnyade överläggningar den 24 november. Regeringen samrådde med EU-nämnden den 5 juni och den 26 november. Skr. 2009/10:150

27.3 Innovativa stimulansåtgärder för utvecklande av ny antibiotika

I både EU och i övriga världen ökar problemet med bakterier som inte längre går att behandla med antibiotika. Samtidigt har läkemedelsindustrins forskning och utveckling av nya antibiotika stadigt minskat. Frågan om effektiv användning av antibiotika och förebyggande av infektioner som uppstår och sprids inom hälso- och sjukvården har diskuterats tidigare. Det svenska ordförandeskapet tog ytterligare ett steg och riktade in diskussionen på möjliga drivkrafter för att nya, verksamma antibiotika ska utvecklas.

Frågan diskuterades vid det informella EPSCO-rådet den 6–9 juli i Jönköping samt vid expertkonferensen Innovativa stimulansåtgärder för utvecklandet av nya antibiotika som arrangerades i Stockholm den 17 september. Konferensen resulterade även i rådsslutsatser som kunde antas vid EPSCO-rådets möte den 1 december. Rådsslutsatserna syftar bl.a. till att få kommissionen att inom två år ta fram en handlingsplan med konkreta åtgärder för att stimulera utvecklingen av antibiotika. Det svenska ordförandeskapet har också lyckats få till stånd ett samarbete mellan EU och USA mot antibiotikaresistens, vilket fortsätter genom en transatlantisk arbetsgrupp.

27.4 Högnivågruppen om hälso- och sjukvård

Kommissionens högnivågrupp för hälso- och sjukvård integrerades under 2008 med högnivågruppen för folkhälsofrågor, däremot fortsatte de tre kvarvarande arbetsgrupperna sitt arbete under 2009.

Europeiska referensnätverk för högspecialiserad vård

Arbetsgruppen har varit vilande under 2009 i avvaktan på förhandlingarna av direktivet om patienters rättigheter vid gränsöverskridande vård.

Patientsäkerhet och kvalitet

Arbetsgruppen har fått ett bredare mandat och arbetade under 2009 fortsatt med patientsäkerhetsfrågor men också med kvalitetsfrågor i en vidare bemärkelse.

Arbetsgruppen har träffats vid tre tillfällen under 2009 och bistår kommissionen i arbetet med att ta fram en kartläggning av det kvalitetsarbete som pågår på nationell och europeisk nivå.

Vid arbetsgruppens möte i september rapporterade kommissionen en översiktlig sammanställning av svaren på samrådet avseende Grönboken om den europeiska arbetskraften inom vården, som visade att de svarande överlag är positiva till en EU-dimension på området. I flera svar framhölls dock också att subsidiaritetsprincipen måste beaktas. Kommissionen kommer att reflektera över resultaten av samrådsförfarandet för att se hur EU kan bidra för att möta utmaningarna.

27.5 Säker och effektiv hälso- och sjukvård genom eHälsa

En ökande rörlighet av patienter inom och mellan medlemsstater ställer allt högre krav på att hälso- och sjukvården effektivt kan överföra nödvändig information mellan olika vårdgivare. Det kan handla om journalinformation för vård och behandling, men även om uppgifter för forskning, uppföljning eller kvalitetsjämförelser. Huvudsyftet med EU-samarbetet kring eHälsa är att förbättra patientsäkerheten och öka tryggheten vid vård och behandling i annan medlemsstat.

Det svenska ordförandeskapet hade tre huvudsakliga mål med att utveckla EU-samarbetet om eHälsa:

1. stärka den politiska styringen och överbrygga gapet mellan den beslutsfattande nivån och expertnivån;
2. skapa ett tydligt politiskt mandat för ett fördjupat och mer konkret samarbete samt peka ut de områden som ska stå i fokus för kommande samarbete;
3. initiera skapandet en ny europeisk samarbetsstruktur för att bättre koordinera och konsolidera löpande initiativ och projekt på området.

Rapporten ”eHealth for a Healthier Europe – opportunities for a better use of healthcare resources” presenterades vid det informella hälsoministtermötet i Jönköping den 6–7 juli. Den 1 december antog EU:s hälsoministrar slutsatser om en säker och effektiv hälso- och sjukvård genom e-hälsovård. Rådsslutsatserna syftar till att skapa legitimitet för ett fördjupat och mer konkret samarbete på e-hälsoområdet.

En ny samarbetsstruktur har skapats under året som kommer att kontrolleras av medlemsstaterna. Förhandlingar har inletts med kommissionen för att säkerställa finansiering av ett *European eHealth Governance Initiative*. Sverige och Spanien leder gemensamt förhandlingarna med ambitionen att den nya samarbetsstrukturen kan etableras hösten 2010.

En ordförandeskapsrapport har tagits fram för att stödja denna förändringsprocess – *eHealth for a Healthier Europe* – där en analysmodell har tagits fram för att beskriva hur politiska mål för hälso- och sjukvården kan uppfyllas genom investeringar i eHälsotjänster.

Utöver de betydande framstegen på den strategiska och politiska nivån har samarbetet på expertnivå fördjupats och konkretiserats. Sverige leder sedan 2008 det hittills största EU-projektet inom hälso- och sjukvården. Projektet ePSOS (*Smart Open Services for European Patients*) är dels att göra nödvändig journalinformation tillgänglig vid akut vård i annan

medlemsstat, dels att göra det möjligt att skicka elektroniska läkemedelsrecept över nationsgränserna. Projektet är treårigt och pågår fram till 2011.

Skr. 2009/10:150

Under året har socialutskottet och EU-nämnden informerats om förslaget och de pågående förhandlingarna.

27.6 Nya regler för läkemedel

Kommissionen presenterade i slutet av 2008 det s.k. läkemedelspaketet som rör nya regler kring förfalskade läkemedel (se faktapromemoria 2008/09:FPM83), patientinformation (se faktapromemoria 2008/09:FPM96) och säkerhetsövervakning av läkemedel (se faktapromemoria 2008/09:FPM84). Reglerna är avsedda att ändra nuvarande läkemedelsdirektiv och läkemedelsförordning.

Förslaget kring förfalskade läkemedel ska stärka den regulatoriska delen kring förfalskade läkemedel, främst genom inspektioner och kontroll av tillverkare av aktiva substanser. Dessutom föreslås att läkemedelsförpackningarna av receptbelagda läkemedel ska förses med säkerhetsdetaljer för att öka spårbarheten i tillverkningskedjan.

I förslaget kring nya regler om patientinformation föreslår kommissionen under vilka omständigheter läkemedelsinformation från läkemedelsföretag till allmänhet kan ges och vad den ska grunda sig på. Reklamförbudet för receptbelagda läkemedel kvarstår. Den tredje delen av paketet rör säkerhetsövervakning av läkemedel. Denna omfattar rapportering av biverkningar och sidoeffekter av läkemedel efter det att de godkänts. Området är redan föremål för omfattande reglering på EU-nivå, men på senare år har det blivit uppenbart att det finns luckor i rapporteringskedjorna samt att det finns risk för dubbelrapportering av incidenter.

Förhandlingarna i rådsarbetsgrupp påbörjades i januari och har fortsatt under hela året. Den del av paketet som rör information om läkemedel till allmänheten har inte behandlats under det svenska ordförandeskapet eftersom den inte fått stöd i rådet. I övriga delar har förhandlingarna förts framåt i väntan på att Europaparlamentet skulle påbörja sin behandling. Förhandlingarna fortsätter under våren 2010. Under året har socialutskottet och EU-nämnden informerats om förslaget och de pågående förhandlingarna.

27.7 Sällsynta sjukdomar

Den 9 juni antogs rådsrekommendationen om en EU-satsning avseende sällsynta sjukdomar (dok. 10122/09) vari föreslås insatser både på EU-nivå och nationell nivå. Bland annat planerar kommissionen ett antal insatser när det gäller definitionen av sällsynta sjukdomar, kodning och klassificering, information, säräkemedel och forskning. Medlemsstaterna föreslås bl.a. införa nationella handlingsplaner samt mekanismer för definition, kodning och inventering av sällsynta sjukdomar, främja forskning om sällsynta sjukdomar och säkerställa tillgången till hälso- och sjukvård av hög kvalitet, främst genom att identifiera nationella och

Syftet med rekommendationen är att upprätta en övergripande EU-strategi för stöd till medlemsstaterna för att säkerställa effektivitet och ändamålsenlighet i fråga om igenkännande, prevention, diagnos, behandling och vård samt forskning om sällsynta sjukdomar i EU.

27.8 Patientsäkerhet

Den 9 juni antog rådet en rekommendation om patientsäkerhet och vårdrelaterade infektioner. Förslaget hade föregåtts av en kommissionsledd öppen konsultation och på basis av utfallet i denna presenterade kommissionen i december 2008 ett meddelande. I rekommendationen som antogs av EPSCO 9 juni 2009 anges bl.a. att medlemsstaterna bör upprätta, behålla och förbättra övergripande system för rapportering och återkoppling i syfte att förbättra säkerheten för patienter. Medlemsstaterna bör också enligt rekommendationen sträva efter att minska antalet människor som drabbas av vårdrelaterade infektioner genom ett antal åtgärder som föreslås i rekommendationen.

27.9 Kosmetika

I februari 2008 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om kosmetiska produkter (se faktapromemoria 2007/08:FPM86). Förordningen är en omarbetning av nuvarande kosmetikadirektiv (76/768/EEG) och innehåller såväl kodifierade föreskrifter som föreskrifter med lagstiftningsmässiga förbättringar, främst inom områdena märkning och övervakning av kosmetiska produkter. Förslaget innehåller även regler som tydliggör ansvarsförhållandena för kosmetiska produkter. Förslaget till förordning slutförhandlades i rådet i mars 2009 då en förstaläsningsöverenskommelse med Europaparlamentet uppnåts. Socialutskottet och EU-nämnden har informerats om förslaget och förhandlingarna. Förordningen antogs i november 2009.

27.10 Direktiv om organ avsedda för transplantation

Kommissionens förslag till direktiv om kvalitets- och säkerhetsnormer för organ av mänskligt ursprung avsedda för transplantation presenterades den 8 december 2008 (se faktapromemoria 2008/09:FPM60). Det huvudsakliga syftet med förslaget är att garantera att mänskliga organ för transplantation inom EU uppfyller grundläggande kvalitets- och säkerhetskrav. Direktivet åtföljs även av ett meddelande i form av en handlingsplan för att främja samordning och samarbete. Handlingsplanen är inte föremål för förhandling.

Det tjeckiska ordförandeskapet inledde förhandlingarna i rådet. Under det svenska ordförandeskapet slutfördes en första genomläsning av samtliga artiklar samt reciten. Det svenska ordförandeskapet presenterade även kompromisstexter för utvalda artiklar.

DEL 6 KONKURRENSKRAFTSFRÅGOR

28 Inre marknads utveckling

EU:s inre marknad är grundstenen i det europeiska samarbetet. En väl fungerande och ständigt utvecklad inre marknad är av yttersta vikt för unionens tillväxt och därmed ökad sysselsättning. I den globala ekonomin blir detta än viktigare. Sverige verkar för att säkerställa en mer central plats för den inre marknaden i den övergripande EU-politiken för hållbar tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning.

28.1 Framtidsfrågor för den inre marknaden

I kommissionens rapport (KOM(2007) 724 slutlig) om ”En inre marknad för framtidens Europa” räknar kommissionen upp ett antal områden där man avser att komma med nya initiativ. Ett av dessa initiativ är att upprätta en ny arbetsmetod som innebär ett närmare samarbete mellan såväl medlemsstater som mellan medlemsstater och kommissionen.

Under hösten 2008 och våren 2009 har kommissionen haft diskussioner med samtliga medlemsstater om hur införlivandet och tillämpningen av den gemensamma lagstiftningen på inre marknadsområdet bör ske på ett korrekt sätt. Syftet är att skapa bättre marknader och fler fördelar för medborgare, företag, arbetstagare och konsumenter. Diskussionerna resulterade i en rekommendation från kommissionen i juni med ett flertal åtgärder som medlemsstaterna bör anamma för att principerna om den inre marknaden ska få full effekt.

Framtagandet av rekommendationen är ett exempel på hur den nya arbetsformen kan tillämpas. Den svenska inre marknadsutredningen (SOU 2009:71) som lades fram den 3 september har tillägnat sig kommissionens rekommendationer genom att bl.a. föreslå förbättringar inom den svenska förvaltningen för att skapa bättre förutsättningar för svenska företag och personer att handla med varor och tjänster på den inre marknaden.

Inom ramen för rekommendationen och andra praktiska verktyg tog Sverige som EU-ordförande initiativ till rådsslutsatser vid rådet (konkurrenskraft) i september. Medlemsstaterna enades om, för att förbättra den inre marknads funktion, att prioritera områdena praktisk information, administrativt samarbete och efterlevnad av EU:s regelverk, inklusive problemlösning. I detta sammanhang bör nämnas att Sverige som EU-ordförande tog fram slutsatser kring framtidens inre marknad inför den kommande kommissionen och den nya agenda för jobb och tillväxt, s.k. EU 2020. De externa aspekterna av den inre marknaden utgjorde där en central komponent tillsammans med de områden som medlemsstaterna önskar prioritera, exempelvis tjänstehandel. Dessa slutsatser enades konkurrenskraftsrådet om vid mötet den 4 december.

Samråd med EU-nämnden har skett i samband med behandlingen i Skr. 2009/10:150 konkurrenskraftsrådet.

Betydelsen av en fungerande inre marknad blev också huvudpunkt under det svenska ordförandeskapets informella ministermöte för inre marknadsministrarna i Umeå i oktober. I samband med mötet delades ”the Single Market Award” ut för första gången. Priset syftar till att lyfta fram betydelsen av den inre marknaden, öka medvetenheten om möjligheterna med den fria rörligheten av personer, varor, tjänster och kapital inom EU men också om problemen som kan uppstå när tillämpningen av inre marknadens regelverk inte fungerar. Priset är en uppmaning för företag, medborgare eller andra organisationer som bidragit till att förbättra den inre marknaden. Den första pristagaren blev Aurora De Freitas som fick priset för sitt arbete med att undanröja hinder för portugisiska medborgare att få uppehållstillstånd i Frankrike.

28.2 Administrativt samarbete – IMI och SOLVIT

Det administrativa samarbetet mellan medlemsstaterna blir allt viktigare för genomförandet av den gemensamma EU-lagstiftningen och för att få till stånd en välfungerande inre marknad. Sverige prioriterar arbetet med att genomföra informationssystemet för myndigheter på den inre marknaden, IMI.

Lagstiftningen på den inre marknaden ställer allt större krav på ett fungerande administrativt samarbete mellan medlemsstaterna. Ett informations- och kommunikationssystem för myndigheter i EU, Internal Market Information System (IMI), har därför tagits fram under ledning av kommissionen. Genom IMI ska medlemsstaterna kunna utbyta information på elektronisk väg. Kommerskollegium är nationell samordnare för IMI i Sverige. Efter att under 2008 framgångsrikt ha använts för administrativt samarbete inom ramen för yrkeskvalifikationsdirektiv har IMI under året successivt börjat användas för informationsutbyte mellan medlemsstaterna inom ramen för tjänstedirektivet. Från och med 28 december 2010 föreligger en skyldighet för medlemsstaterna att använda IMI för det administrativa samarbetet enligt tjänstedirektivet.

SOLVIT är ett etablerat nätverk för att undanröja handelshinder på den inre marknaden. Antalet ärenden ökar varje år och under 2009 har omkring 126 ärenden inkommit varav ca 68 ärenden berör Sverige och svenska bestämmelser. Ärenden rörande personrörlighet domineras av problem med socialförsäkringar registreringar och uppehållstillstånd och ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer. Bland varuhindren dominerade fordon, skatt på fartyg, medicintekniska produkter övriga tekniska krav på produkter. Bland tjänstehindren rädde stor spridning.

28.3 Associationsrätt

Kommissionen strävar efter att minska företagens administrativa börda och förbättra företagsklimatet. Inom ramen för sitt regelförenklingsarbete har kommissionen under de senaste åren föreslagit åtgärder på bl.a.

bolagsrättens och redovisningsrättens områden. Förslagen skulle behandlas på kort tid (s.k. snabbspår). Skr. 2009/10:150

Under våren slutfördes förhandlingarna om ett tredje snabbspår. Det handlade om ett direktiv med förenklingar i bl.a. fusions- och delningsdirektiven. Ändringarna rör skyldigheten att låta upprätta handlingar inför stämmans beslut om fusion eller delning, offentliggörandet av fusionsplaner och delningsplaner samt ger större möjligheter att använda ett förenklat förfarande vid fusion med ett dotterbolag (se fakta-promemoria 2008/09:FPM47). Sverige välkomnade kommissionens förslag. Regeringen har informerat civilutskottet och samrått med EU-nämnden.

Under 2008 föreslog kommissionen förenklingar i direktiven om offentliggörande av bolagsinformation och filialer. I början av 2009 konstaterades att det fanns en blockerande minoritet mot förslaget i rådet och under det svenska ordförandeskapet bedömdes fortsatta diskussioner om förslaget meningslösa (se fakta-promemoria 2007/08:FPM118).

Ett annat led i kommissionens arbete med att förbättra klimatet för framför allt små och medelstora företag är förslaget till förordning om privata europabolag (SPE) (se fakta-promemoria 2007/08:FPM 133). Förhandlingarna bedrevs under det svenska ordförandeskapet med inriktning på en politisk överenskommelse. Ett antagande av förordningen kräver enhällighet bland EU:s medlemsstater. Vid konkurrenskraftsrådets möte i början av december konstaterades att alla medlemsstater inte kunde stödja ordförandeskapets kompromissförslag. Frågorna om borgenärsskyddsreglernas utformning och arbetstagarinflytande i bolagens styrelser var särskilt känsliga. Sverige har under ordförandeskapet verkat för att reglerna i förordningen ska bli enkla och användarvänliga. Regeringen har överlagt med civilutskottet vid ett tillfälle under året och samrått med EU-nämnden vid två tillfällen.

Kommissionen presenterade i november en grönbok om möjliga sätt att utveckla samarbetet beträffande de nationella företagsregistren (KOM(2009) 614 slutlig). Medlemsstater och andra intressenter har uppmanats att lämna synpunkter på innehållet i grönboken senast den 31 januari 2010. Civilutskottet har informerats om grönboken.

28.4 Redovisnings- och revisionsfrågor

Under våren antogs ett ändringsdirektiv som bl.a. innebar lättnader i skyldigheten att upprätta koncernredovisning för vissa moderbolag (se fakta-promemoria 2007/08:FPM118). Sverige är positivt till regel-förenklingar och välkomnade kommissionens förslag, även om förbättringarna för svenska företag antas vara små.

Kommissionen har i enlighet med förfarandet i den så kallade IAS-förordningen (nr 1606/2002/EG) fortsatt att anta internationella redovisningsstandarder och tolkningsmeddelanden för tillämpning av börsnoterade europeiska företag. Redovisningsstandarderna publiceras löpande i EU:s officiella tidning, EUT. I genomförandekommittén, som består av representanter från medlemsstaterna och av kommissionen i egenskap av ordförande, har det även fortlöpande utbytt information i frågan.

I februari överlämnade kommissionen ett förslag som syftar till att förenkla redovisningskraven för s.k. mikroföretag (se faktapromemoria 2008/09:FPM104). Förslaget är att mikroföretagen undantas från det fjärde bolagsrättsliga direktivets tillämplighet och därigenom från skyldigheten att upprätta årsredovisning. Frågan har behandlats i rådsarbetsgrupp, i attachékretsen och vid konkurrenskraftsrådets möte den 24 september. Förhandlingarna har avstannat på grund av att det finns en blockerande minoritet mot förslaget. Regeringen har lämnat information till och överlagt med civilutskottet.

I sektorn för finansiella tjänster och på området för finansiell rapportering och lagstadgad revision finns ett antal europeiska och internationella tillsynskommittéer och organisationer som har fått erkännande från EU. Organen har en viktig roll för konkurrensen på den inre marknaden och för den inre marknadens funktion. Efter förslag från kommissionen (se faktapromemoria 2008/09:FPM95) fattades beslut om ett program för att medfinansiera kommittéernas och organisationernas verksamhet. Finansieringsprogrammet omfattar fyra år (2010–2013) och uppgår till totalt 38,7 miljoner euro (Europaparlamentets och rådets beslut nr 716/2009/EG).

29 Fri rörlighet för varor

Sverige har givit hög prioritet åt ansträngningarna att se över och modernisera ramverket för varors rörlighet på den inre marknaden, såväl på det harmoniserade som det icke-harmoniserade området. Under året har arbetet inriktats på att genomföra de antagna rättsakterna om översyn och modernisering av det generella ramverket för produktlagstiftning. På de icke harmoniserade områdena, där medlemsstaterna själva kan formulera kraven, har under året en viktig EG-rättsakt trätt i kraft som tydliggör medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter.

29.1 Moderna tullförfaranden

Den 23 april 2008 antogs Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av en tullkodex för unionen (moderniserad tullkodex). Förordningen innehåller de allmänna regler och förfaranden som ska tillämpas på varor som förs in i eller ut ur unionens område. Arbetet med att ta fram tillämpningsföreskrifter har pågått under 2009 och förväntas pågå även under 2010. Parallellt pågår ett arbete med att utforma de tekniska lösningar som krävs för att genomföra beslutet om en papperslös miljö för tullen och handeln.

Mot bakgrund av bl.a. kommissionens meddelande om en europeisk strategi för industriell äganderätt antog rådet den 25 september 2008 en resolution om bekämpning av varumärkesförfalskning och piratkopiering. I anslutning härtil utarbetades en åtgärdsplan för tullmyndigheternas kamp mot immaterialrättsintrång. Åtgärdsplanen gäller för perioden 2009–2012. I åtgärdsplanen läggs särskild vikt vid behovet

av åtgärder mot farliga varor som hotar säkerheten, miljön och konsumenters hälsa. En första översynsrapport avseende det närmare genomförandet av planens olika aktiviteter under 2009 presenterades i slutet av året.

Sverige välkomnar den pågående moderniseringen av tullhanteringen och deltar aktivt i arbetet med att ta fram smidiga och effektiva tekniska lösningar. Sverige deltar också aktivt i arbetet med att bekämpa varumärkesförfalskning och piratkopiering.

29.2 Harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning och översynen av den nya metoden

Harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning utgör det centrala instrumentet för att undanröja tekniska handelshinder, så att varor som uppfyller de harmoniserade kraven får tillträde till hela EU-marknaden. Man frångår alltmör den hittills vanligen använda rättsliga formen för harmonisering, direktiv, för att i stället använda förordningar. Förordningar är direkt tillämpliga och behöver inte som direktiven införlivas i den nationella lagstiftningen.

Den s.k. nya harmoniseringsmetoden är ett centralt instrument för att främja fri rörlighet för varor inom EU. Under åren har ca 25 olika sektorsdirektiv antagits som helt eller delvis följer principerna i den nya metoden. År 2002 påbörjades en horisontell översyn av nya metoden, som bl.a. syftar till att komma till rätta med de olikheter i definitioner, begrepp och tillämpning som har uppstått under årens lopp. Översynen resulterade år 2008 i två viktiga rättsakter, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter samt Europaparlamentets och rådets beslut nr 768/2008/EG om en gemensam ram för saluförande av produkter. Dessa rättsakter ingår i det s.k. varupaketet tillsammans med förordningen om ömsesidigt erkännande (se nedan).

Förordningen om ackreditering och marknads kontroll tillämpas från den 1 januari 2010. Inför ikraftträdande har stora förberedelseinsatser gjorts. I arbetet med att skapa en europeisk struktur för ackreditering av organ som utför bedömning av överensstämmelse (t.ex. certifieringsorgan) har under året en överenskommelse om samarbete ingåtts mellan å ena sidan kommissionen och medlemsstaterna och å andra sidan den europeiska organisationen för ackrediteringsorgan, EA. För svensk del ingicks överenskommelsen av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC.

Förordningen innebär också skärpta krav på att medlemsstaterna utför marknads kontroll, dvs. tillsyn över att tillhandahållna varor uppfyller ställda krav och att ingripande sker när varor inte uppfyller kraven. Som ett led i programmet för det svenska ordförandeskapet hölls den 11 september en konferens om marknads kontroll och det fria varuflödet med deltagande från medlemsstaterna samt industri-, handels- och konsumentorganisationer. Enighet förelåg om vikten av en förstärkt marknads kontroll och om behovet av ökat samarbete om kontrollen.

Beslut 768/2008/EG utgör en mall för utarbetande av nya eller reviderade rättsakter på varuområdet. Den första rättsakt som anpassats

till beslutet är det under året antagna reviderade leksaksdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG om leksakers säkerhet). Skr. 2009/10:150

29.3 Det icke harmoniserade varuområdet

Inom det område som fortfarande är icke harmoniserat har medlemsstaterna rätt att formulera egna tekniska regler. Dessa måste emellertid vara i överensstämmelse med EU-rätten.

Två olika procedurer tillämpas för att motverka handelshinder inom området. Det är dels 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter, dels förordning (EU) 764/2008 om förfaranden för tillämpning av vissa nationella tekniska regler på produkter som lagligen saluförts i en annan medlemsstat och om upphävande av beslut nr 3052/95/EG. Den förstnämnda proceduren medför kontroll av regler på förslagsstadiet och den senare information om och förfaranderegler kring administrativa beslut som begränsar marknads-tillträdet för produkter som lagligen saluförts i annan medlemsstat.

Förordningen tillämpas från och med den 13 maj 2009. En svensk förordning (SFS 2009:52) kompletterar EU-förordningen. I denna pekas Kommerskollegium ut som kontaktpunkt för proceduren. Kollegiet har i denna funktion mottagit ett flertal förfrågningar om svenska regler.

Avseende 98/34/EG har över 700 förslag anmälts av medlemsländerna och ett tjugotal av Norge m.fl. länder som också är kopplade till proceduren. Sverige har anmält över 30 förslag under året. Av dessa föranledde sju stycken reaktioner från andra medlemsstater eller kommissionen. Tre av reaktionerna utgjordes av s.k. detaljerade utlåtanden och lämnades av kommissionen inom livsmedels- och transportområdet. Sverige kommenterade inte något förslag från någon annan medlemsstat under året.

29.4 Standardisering

Standarder är frivilliga, privaträttsliga dokument utarbetade av intressenterna inom berört område; tillverkare, handel, myndigheter och organisationer. Den nya harmoniseringsmetoden innebär att standarder även ges en viktig roll i lagstiftningsarbetet. Kommissionen ger, efter att ha hört medlemsstaterna, de europeiska standardiseringsorganen uppdrag att utarbeta standarder som EU kan använda. Möjligheten att ge sådana uppdrag – mandat – återfinns i direktiv 98/34/EG. Förutom den nya metoden, används standardisering inom ett flertal andra varu- och tjänsteområden, varav det allmänna produktsäkerhetsområdet är ett av de viktigare. Standarder har dessutom en viktig roll under direktiven om offentlig upphandling.

På EU-nivå påbörjades under året en studieöversyn av standardiseringens framtida utmaningar. Studien kommer att föreligga under våren 2010 och bli föremål för en bred diskussion. Kommissionens förslag till förändrad politik och lagstiftning har aviserats till hösten 2010, och av standardisering i förhållande till innovation.

I maj 2008 lade kommissionen fram ett förslag till förordning om harmoniserade villkor för utsläppande av byggprodukter på marknaden (se faktagromemoria 2007/08:FPM123). Förordningen föreslås ersätta det nuvarande byggproduktivet 89/106/EEG och syftar till att förtydliga, förenkla och modernisera reglerna för CE-märkning av byggprodukter samt att bidra till att effektivare undanröja kvarstående handelshinder för byggprodukter och därmed förbättra konkurrensen och den inre marknads funktion. Förslaget innehåller förenklade procedurer i syfte att underlätta för tillverkare, särskilt småföretagare och mikroföretag.

Sverige har välkomnat förslaget till förordning men framhållit att byggprodukternas prestanda ska deklarerars och produkterna CE-märkas när det finns en harmoniserad standard för produkten framtagen. Sverige är något tveksamt till undantagsreglerna för mindre företag och anser att förordningen ska beakta byggprodukternas påverkan på miljö och hälsa i ett livscykelerspektiv, och ge bättre information om dess innehåll av farliga ämnen.

Europaparlamentet antog sin ståndpunkt i första behandlingen i april. Rådets förhandlingar har pågått sedan juni och under det svenska ordförandeskapet presenterades en lägesrapport vid rådets (konkurrenskraft) möte i december. Det spanska ordförandeskapet arbetar vidare utifrån de resultat som uppnåtts och siktar på en gemensam ståndpunkt i rådet i maj 2010.

Samråd och information ägde rum med EU-nämnden inför rådsmötet i december 2009. Civilutskottet har informerats om förslaget i juni 2009 och överläggning om fortsatt svensk ståndpunkt sker i januari 2010.

29.6 Offentlig upphandling

En korrekt tillämpning av upphandlingsdirektiven där man arbetar för att ta bort onödigt administration torde öppna upp den offentliga upphandlingen för fler, förbättra den inre marknaden och möjliggöra för aktörerna att skörda fördelarna av den inre marknaden.

29.6.1 Offentlig upphandling inom försvars- och säkerhetsområdet

Den 13 juli antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggtreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG.

Direktivet utgör en del av ett "försvarspaket" som utöver direktivet omfattar ett förslag till direktiv om förenkling av villkoren för överföring av försvarsmateriel inom unionen samt ett meddelande som gäller en strategi för en starkare och konkurrenskraftigare europeisk försvarsindustri. Det nya upphandlingsdirektivet har till syfte att framför allt

skapa förutsättningar för upphandling av sådant material och sådana tjänster som är av så känslig natur att upphandling enligt det klassiska direktivet inte lämpar sig. Det förhållandet att upphandling inom försvars- och säkerhetsområdet omfattas av det klassiska direktivet med dess formbundna förfaranden har, enligt kommissionen, medfört att undantagsmöjligheten i artikel 296 i fördraget har överutnyttjats i många medlemsstater.

En särskild utredare har getts i uppdrag att lämna förslag till hur direktivet ska genomföras i svensk rätt, dir. 2009:37. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2010.

29.6.2 Offentlig privata partnerskap

Den 19 november presenterades ett meddelande från kommissionen om Främjande av privata och offentliga investeringar i syfte att bidra till en ekonomisk återhämtning och långsiktig strukturanpassning, utveckling av offentligt privat partnerskap (OPP), KOM(2009) 615 slutlig.

Kommissionen skriver i meddelandet att en kombination av offentliga och privata insatser och medel kan bidra till den ekonomiska återhämtningsprocessen och till att utveckla marknader t.ex. genomföra infrastrukturprojekt, tillhandahålla offentliga tjänster och främja innovationer.

Bland de åtgärder som kommissionen avser genomföra under 2010 nämns bl.a. att en arbetsgrupp ska tillsättas. Med hjälp av arbetsgruppen ska en rad åtgärder genomföras som kompletterar medlemsstaternas åtgärder för att avlägsna hinder som står i vägen för att utveckla OPP och främja deras användning.

Regeringen anser att det är viktigt att medlemsstaterna inte använder sig av OPP för att dölja utgifter och ökning av de offentliga skulderna. Detta skulle vara i strid med stabilitets- och tillväxtpakten eftersom det leder till stora framtida kostnader. Eurostat har dock utarbetat regler för statistikredovisning för OPP som tydligt anger om och på vilket sätt tillgångar ska redovisas i de offentliga partnerskapen. I meddelandet anges att kommissionen håller på att utarbeta en konsekvensanalys för att avgöra vilka framtida initiativ som krävs för att skapa ett tydligt och förutsägbart regelverk om tjänstekoncessioner. Syftet är att lägga fram ett lagförslag på koncessionsområdet under 2010. Regeringen är positiv till detta initiativ då möjligheterna till samverkan med civila offentliga aktörer och näringslivet utnyttjas för att åstadkomma ett effektivt och ändamålsenligt resursutnyttjande. En huvudprincip ska vara att alla möjligheter ska granskas för att finna kostnadseffektiva lösningar och där så är lämpligt ska verksamheten upphandlas på den konkurrensutsatta marknaden. Att lägga över verksamhet på privata aktörer får dock inte leda till att svårbrytbara monopolförhållanden skapas eller att lagar och förordningar om finansiering av statlig verksamhet överträds.

Tjänstedirektivet är centralt i arbetet med att stärka den inre marknaden. I samband med genomförandet har en mängd rättsliga och administrativa hinder undanröjts. Tjänstesektorn bidrar i allt högre grad till ökad tillväxt och sysselsättning och är därmed även allt viktigare för Europas välbefinnande. Ett väl genomfört direktiv kommer därför bidra till en starkt tjänstehandel i Europa. En viktig komponent i direktivet är införandet av s.k. gemensamma kontaktpunkter som förenklar administrativa förfaranden för tjänstutövare, tjänstemottagare och myndigheter.

30.1 Tjänstedirektivet

Den 28 december 2009 löpte genomförandetiden för tjänstedirektivet ut. Tjänstedirektivet syftar primärt till att göra det lättare för tjänsteleverantörer att erbjuda sina tjänster i ett annat EU/EES-land genom att handelshindrande regler ska ha tagits bort i respektive medlemsstat. Även tjänstemottagarnas rättigheter har stärkts. Medlemsstater är vidare enligt direktivet skyldiga att inrätta gemensamma kontaktpunkter genom vilka tjänsteleverantörerna kan ansöka om tillstånd och sköta andra formaliteter på elektronisk väg samt få information om samtliga villkor för tjänsteutövning.

Ett system (Internal Market Information system, IMI) för administrativt samarbete har även etablerats mellan myndigheterna i EU-länderna för att förbättra myndighetssamarbetet länderna emellan. Under 2010 kommer arbetet med den ömsesidiga utvärderingen att äga rum. Den ömsesidiga utvärderingen av tjänstedirektivet innebär att medlemsstaterna ska granska varandras genomförande baserat på den regelns utvärdering medlemsstaterna har gjort.

Den ömsesidiga utvärderingen har det huvudsakliga syftet att säkerställa ett homogent genomförande, och bör kunna resultera i att tjänsteleverantörer kan känna sig trygga med att det inte ska finnas olika regler i olika länder. Metod för processen fick fullt stöd av Högnivågruppen under konkurrenskraftsrådet den 1 oktober och ska följas upp under det spanska ordförandeskapet.

Regeringen anser att direktivet kommer att bidra till ökad tillväxt och sysselsättning samt stärka konkurrenskraften i EU.

30.1.1 Det svenska genomförandet av tjänstedirektivet

Den 12 november antog riksdagen regeringens proposition (prop. 2008/09:187) om Genomförande av tjänstedirektivet. Den 27 december trädde den horisontella lagen om tjänster på den inre marknaden i kraft tillsammans med ändringar i sektorslagstiftning och i författningar på lägre nivå, bl.a. förordning om tjänster på den inre marknaden. Under året har arbetet fortskridit med utvecklingen av den svenska kontaktpunkten samt att myndigheter har anslutit sig till informations-systemet IMI. En stor kommunikationsinsats har gjorts för att öka

30.2 Fri rörlighet för finansiella tjänster

30.2.1 Finansiell tillsyn

Etablering av en finansiell tillsynsstruktur

Den finansiella krisen har visat att den finansiella tillsynen inom EU inte har fungerat tillfredsställande. Det har funnits brister i samarbetet, samverkan och informationsutbytet inom EU. Kommissionen presenterade därför i slutet av september fyra rättsakter som innebar förslag om etablerandet av en ny finansiell tillsynsstruktur inom EU (se faktapromemoria 2009/10:FPM21). Ett av förslagen innebar att ett råd, European Systemic Risk Board, tillskapades med uppgift att bl.a. identifiera störningar i det finansiella systemet och vidta åtgärder om så krävs. Övriga förslag innebar att tre EU-myndigheter ska skapas för bank-, försäkrings- respektive värdepappersområdena. Myndigheternas uppgift ska bl.a. vara att samordna tillsynsinsatser mellan EU:s medlemsländer. Under det svenska ordförandeskapet nåddes en allmän inriktning i rådet för samtliga fyra rättsakter. Förhandlingar med Europaparlamentet kommer att fortgå under år 2010 för att en politisk överenskommelse därefter ska kunna nås.

30.2.2 Försäkringsmarknaden

Solvens II-direktiv med nya rörelseregler för försäkringsföretag

I juli 2007 lade kommissionen fram ett förslag till ett nytt direktiv om rätten att etablera och driva försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II). Förslaget var ett samarbete mellan medlemsstaterna, kommissionen och tillsynskommittén på försäkringsområdet (CEIOPS) (se faktapromemoria 2006/07:FPM117). Inledningsvis beräknades direktivet vara färdigförhandlat redan under 2008 men efter att arbetet stannat upp till följd av viss oenighet kom det slutligen att antas den 25 november 2009.

Direktivet, som nu benämns Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/138/EG av den 25 november 2009 om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II), ska vara genomfört hösten 2012. Direktivet är ett ramdirektiv som är utarbetat enligt Lamfalussy-modellen och utgör dels en konsolidering av tretton befintliga direktiv på försäkringsområdet, dels en reformering av solvensreglerna för försäkringsföretag. I direktivet finns bestämmelser om bl.a. värdering av tillgångar och skulder, kapitalkrav, företagsstyrning samt tillsyn och offentliggörande av information.

Syftet med direktivet är att harmonisera försäkringsregleringen inom EU så att samma konkurrensmöjligheter skapas för försäkringsföretag i olika medlemsstater. Vidare är avsikten också att skapa en mer framåtblickande och riskorienterad reglering, som i större utsträckning tar sin utgångspunkt i en förebyggande tillsyn. Tanken är därvid att försäkrings- och förmånstagarna ska skyddas, samtidigt som en effektivare kapitalallokering och ökad stabilitet på marknaden ska kunna uppnås.

Sverige har välkomnat reformeringen av solvensreglerna i och med att man därigenom ska kunna uppnå en högre grad av riskkänslighet och proaktiv tillsyn inom försäkringsområdet. Sverige har även förordat Lamfalussyssmodellen, med ramdirektiv på nivå I och genomförandeåtgärder på nivå II. För närvarande pågår arbete med att utforma de mer detaljerade genomförandeåtgärderna på nivå II. Under året har finansutskottet informerats och samråd med EU-nämnden har skett.

30.2.3 Värdepappersmarknaden

Europeiska värdepapperskommittén och Europeiska värdepapperstillsynskommittén

Europeiska värdepapperskommittén (ESC) behandlade under året ett antal frågor för vilka kommissionen därefter lade fram förslag till rättsakter, som förhandlades i rådet under det svenska ordförandeskapet (tillsyn, AIFM och prospekt). Bland övriga frågor märks en återkommande diskussion om behovet av förbättrad genomlysning och minskade motpartsrisiker vid handel med finansiella derivatkontrakt. I det sammanhanget har behovet av reglering av vissa systemviktiga institut uppmärksammas, primärt centrala motparter. En första diskussion har även ägt rum om kommande genomförandeåtgärder till UCITS IV, vilka blir föremål för beslut i ESC under våren 2010. Arbetet i Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR) har under året bl.a. varit inriktat på att genomföra Ekofinrådets vägkarta för finansiell stabilitet. CESR har arbetat med rapporter och dokument för att bistå kommissionen med underlag inför bl.a. översynen av direktivet 2004/39/EG om marknader för finansiella instrument. Arbetet har dock i hög grad präglats av den finansiella krisen och konsekvenserna av de politiska beslut om en ny EU-tillsynsstruktur som följt. CESR har bl.a. inlett en analys av hur den nya tillsynsstrukturen ska genomföras och vilka förändringar i rutiner och arbetssätt som behöver göras.

Ändring av prospektdirektivet

Den 23 september lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om ändring av direktiv 2003/71/EG om prospekt. Prospektdirektivet hade vid en utvärdering ansetts fungera väl, vilket inte hindrade att kommissionen hade identifierat möjliga förbättringar. Trots inledningsvis stora motsättningar mellan å ena sidan medlemsstater som främst prioriterade utökat investerarskydd och å andra sidan medlemsstater som ansåg att företagets administrativa bördor var större än nödvändigt, kunde

förhandlingarna under oktober och november föras till ett framgångsrikt slut, vilket bekräftades av Coreper som den 17 december antog en allmän inriktning på grundval av ordförandeskapets kompromissförslag. Det svenska ordförandeskapet verkade för sådana förbättringar av direktivet som ökar rättssäkerheten och minskar företagens administrativa bördor, utan att investerarskyddet försämras. En faktagromemoria har överlämnats till riksdagen (2009/10:FPM29).

Direktivförslag om förvaltare av alternativa investeringsfonder

I april lade kommissionen fram ett förslag till ett direktiv om förvaltare av alternativa investeringsfonder (Alternative Investment Fund Managers – AIFM) (se faktagromemoria 2008/09:FPM130). Förslaget omfattar förvaltare av hedgefonder, riskkapitalfonder ("private equity") och alla andra typer av fonder som i dag inte är reglerade på EU-nivå (det är dock vanligt att sådana fonder eller förvaltare av dem är reglerade på nationell nivå i medlemsstaterna). Enligt förslaget ska krav på tillstånd gälla för förvaltare av alternativa investeringsfonder och förvaltarna ska stå under finansiell tillsyn.

Förslaget syftar till att förbättra tillsynsmyndigheternas möjligheter att utöva tillsyn på makronivå för att bedöma systemriskerna genom införande av informationskrav beträffande sådana fonder, att genom krav på förvaltarna stärka deras förmåga att hantera risker på mikronivå och att förstärka investerarskyddet genom att ange en miniminivå för den information som förvaltarna ska tillhandahålla om fonderna till investerare. Enligt förslaget ska den som har fått tillstånd i sin hemmedlemsstat som förvaltare av alternativa investeringsfonder få rätt att marknadsföra och sälja andelar i de alternativa investeringsfonder som denne förvaltar till professionella investerare (t.ex. finansiella företag och institutionella investerare) i samtliga medlemsstater. Ordförandeskapet har kompletterat kommissionens förslag med regler om ersättningar till förvaltare av alternativa investeringsfonder efter förebild av de principer för ersättningar inom banksektorn som Ekofinrådet enades om i november.

Förslaget har varit föremål för intensiva förhandlingar i rådsarbetsgrupp under sommaren och hösten. Sverige har varit positivt inställt, även om det har funnits många principiella och tekniska synpunkter på förslaget. Regeringen informerade i juni och november finansutskottet med anledning av förslaget.

Direktivet beräknas vara färdigbehandlat i rådet under våren 2010 och kunna antas av Europaparlamentet och rådet i mitten av 2010. Något datum för genomförande av direktivet finns inte angett i förslaget utan kommer att bestämmas under behandlingen i Europaparlamentet och rådet.

Omarbetat direktiv om fondföretag

Förhandlingarna om kommissionens förslag till ett omarbetat direktiv om fondföretag (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities – UCITS) avslutades i början av 2009. Europaparlamentet

godkände förslaget i januari och rådet antog direktivet i juni. Direktivet publicerades den 17 november (2009/65/EG). Det utgör en omarbeting av flera äldre direktiv om fondföretag och innehåller nya regler om investerarinformation, marknadsföring och förvaltning av fonder i andra medlemsstater, sammanläggning av fonder och s.k. master-feeder strukturer (där samtliga medel i en fond placeras i en annan fond). Direktivet ger också ökade genomförandebefogenheter till kommissionen enligt Lamfalussy-modellen. Syftet med det omarbetade direktivet är framför allt att möjliggöra effektivisering inom fondbranschen och att ytterligare utveckla den inre marknaden på fondområdet. Direktivet ska vara genomfört den 30 juni 2011. En faktapromemoria har överlämnats till riksdagen (2008/09:FPM19).

30.2.4 Bankmarknaden

Förordning om gränsöverskridande betalningar

Europaparlamentet och rådet antog den 16 september en ny förordning (EG) nr 924/2009 om gränsöverskridande betalningar inom unionen, som ersätter en tidigare förordning (EG) nr 2560/2001 om gränsöverskridande betalningar i euro. Den tidigare förordningen innebar att samma avgifter ska gälla för gränsöverskridande betalningar som för betalningar inom en medlemsstat. Den nya förordningen innebär att denna princip ska gälla även för autogiro. Dessutom innehåller den nya förordningen regler om maximal avgift för gränsöverskridande betalningar i euro. Medlemsstaterna ska utse behöriga myndigheter och organ för att utöva tillsyn över att förordningen följs och för att hantera tvister och klagomål (se faktapromemoria 2008/09:FPM28).

Ett nytt direktiv om elektroniska pengar

Europaparlamentet och rådet antog den 16 september ett direktiv (2009/110/EG) om rätten att starta och driva affärsverksamhet i institut för elektroniska pengar samt om tillsyn av sådan verksamhet. Direktivet ersätter det tidigare direktivet om elektroniska pengar (2000/46/EG) och syftar till att modernisera och förbättra reglerna för de institut som ger ut elektroniska pengar (se faktapromemoria 2008/09:FPM29). Avsikten är att de omarbetade reglerna ska underlätta för instituten och öppna marknaden för fler institut som ger ut elektroniska pengar. En ny och mer teknikneutral definition av elektroniska pengar införs, och kravet på startkapital för instituten sänks. Dessutom införs nya regler om kapitalkrav och regler om bl.a. skydd för kunders medel som syftar till att anpassa reglerna till bestämmelserna i betaltjänstdirektivet (2007/64/EG). Direktivet ska vara genomfört senast den 30 april 2011.

Single Euro Payments Area

Under 2009 gjorde kommissionen en utvärdering av behovet av att fastställa slutdatum för övergången till det gemensamma området för

eurobetalningar (SEPA). Dessutom tog kommissionen fram ett meddelande med förslag på hur det fortsatta arbetet med SEPA under åren 2009–2012 kan utformas. Med utgångspunkt i bl.a. kommissionens utvärdering och meddelande antog Ekofinrådet den 2 december 2009 slutsatser om det fortsatta arbetet med SEPA. I slutsatserna uppmanas kommissionen och ECB att undersöka om det finns ett behov av att fastställa slutdatum för övergången till SEPA, och i så fall föreslå åtgärder i form av t.ex. lagstiftning för att bestämma när övergången ska vara slutförd. Ekofinrådet uppmanar också alla offentliga myndigheter att kraftigt påskynda sin övergång till SEPA-betalningar. Dessutom innebär slutsatserna bl.a. att kommissionen och ECB i samverkan med andra berörda aktörer ska ta fram en styrstruktur för SEPA-projektet där olika intressenter ska kunna medverka.

Ändringar i kapitaltäckningsdirektiven

Under året har två separata ändringsförslag i kapitaltäckningsdirektiven för kreditinstitut och värdepappersbolag inom EU behandlats. Båda ändringsförslagen är i huvudsak föranledda av de senaste årens finansiella kris, som påvisat behovet av kompletteringar av det befintliga regelverket (se faktagromemoria 2008/09:FPM32 och 2009/10:FPM).

Det första ändringsförslaget, vanligen benämnt CRD II, innehåller skärpta regler avseende stora exponeringar, värdepapperiseringar, tillsyn och hantering av likviditetsrisker. Europeiska kommissionen lämnade sitt förslag till ändringar den 1 oktober 2008. En allmän riktlinje beslutades vid Ekofinrådets möte den 2 december 2008. Under våren vidtog förhandlingar med Europaparlamentet, varefter beslut om slutligt antagande fattades den 16 september. Ändringarna i kapitaltäckningsdirektiven i enlighet med CRD II ska vara införlivade i medlemsstaternas lagstiftningar senast den 31 oktober 2010, och träda i kraft senast den 31 december 2010. Ärendet behandlades i EU-nämnden den 29 april.

Kommissionen lämnade den 13 juli sitt förslag till ytterligare ändringar av kapitaltäckningsdirektiven. Dessa förändringar av direktiven benämns vanligen CRD III och innehåller förslag till skärpta kapitalkrav för tillgångar i institutens handelslager och komplexa värdepapperiseringar samt en reglering av ersättningssystem för de kategorier av medarbetare i instituten vars verksamhet har en konkret påverkan på institutets riskprofil. Förslaget har förhandlats i rådet under det svenska ordförandeskapet i EU och en allmän inriktning beslutades vid Ekofinrådets möte den 10 november. Förhandlingar med Europaparlamentet förväntas påbörjas under 2010. Ändringarna i kapitaltäckningsdirektiven i enlighet med CRD III föreslås vara införlivade i medlemsstaternas lagstiftningar senast den 1 januari 2011. Ärendet föredrogs för finansutskottet den 8 december 2009.

Immaterialrätten – upphovsrätt, patent, varumärken och formskydd - representerar betydande värden och har en nyckelfunktion i den globala ekonomin. Utvecklingen och förbättringen av systemen – såväl globalt, som inom EU och på hemmaplan – är ett centralt intresse för en kunskapsintensiv ekonomi som den svenska. Arbetet på immaterialrättsområdet är alltså starkt kopplat till främjandet av innovation och skapande och därmed till målet att främja tillväxt och sysselsättning. Under det svenska ordförandeskapet gjordes ett genombrott i de för europeisk industri mycket viktiga förhandlingarna om ett EU-patent och en enhetlig europeisk patentdomstol.

31.1 Upphovsrätt

I oktober presenterade kommissionen ett meddelande om upphovsrätten i kunskapsekonomin – KOM(2009) 532 slutlig. Meddelandet är en uppföljning på den grönbok i samma ämne som presenterades under 2008 och som bl.a. behandlade frågor om undantag från upphovsrätten för användning av verk inom undervisning och forskning, bibliotek och arkiv och av personer med funktionshinder (se faktapromemoria 2008/09:FPM12). I meddelandet lyfter kommissionen såsom prioriterade områden fram förbättrad tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med funktionshinder och förbättrade licensieringsmöjligheter för storskaliga digitaliseringsprojekt. Kommissionen aviserar i meddelandet även att man avser att genomföra en konsekvensanalys avseende möjliga lösningar på problemet med s.k. herrelösa verk, dvs. sådana verk där rättighetshavaren inte kan identifieras eller återfinnas. Arbetet med konsekvensanalysen inleddes under 2009.

I juli 2008 presenterade kommissionen ett förslag till ändring av ett direktiv om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (se faktapromemoria 2008/09:FPM13). Huvudpunkten i förslaget var att skyddstiden för musikartisters och skivbolags inspelningar ska förlängas från dagens 50 till 95 år. Sveriges hållning i förhandlingarna är sammanfattningsvis att skyddstiden inte bör förlängas. Förhandlingar om förslaget inleddes under hösten 2008 i rådsarbetsgrupp och fortsatte under 2009. Europaparlamentet har under 2009 tagit ställning för kommissionens förslag med vissa ändringar. Den viktigaste av dessa är att förlängningen av skyddstiden ska begränsas till 70 år. Under förhandlingarna i rådsarbetsgrupp etablerades dock under våren 2009 en blockerande minoritet mot en förlängning av skyddstiden, i vilken Sverige ingår. Frågan togs inte upp till behandling under det svenska ordförandeskapet.

I november 2009 anordnade det svenska ordförandeskapet tillsammans med Europaparlamentets JURI-utskott en workshop om upphovsrätt i Bryssel. Workshopen som hölls i Europaparlamentet behandlade dels frågan om hur synskadades tillgång till upphovsrättsligt skyddade verk kan förbättras, dels frågan om hur man ska lösa de problem som kan

uppträda i relation till s.k. herrelösa verk, dvs. verk där rättighetshavaren inte kan identifieras eller återfinnas.

Under det svenska ordförandeskapet ratificerade EU och dess medlemsstater även de två s.k. internet-fördragen på upphovsrättsens område, dvs. WIPO-fördragen om upphovsrätt och framföranden och fonogram. Detta skedde vid en ceremoni i Genève den 14 december.

31.2 EU-patentet och en enhetlig europeisk patentdomstol

Under det svenska ordförandeskapet enades EU:s medlemsstater om huvuddragen för EU-patentet och en enhetlig europeisk patentdomstol. Överenskommelsen innebär ett avgörande steg mot en slutlig överenskommelse. Nästa steg är att Europaparlamentet ska ta ställning till förslaget om EU-patentförordningen. Dessutom ska EU-domstolen yttra sig om den föreslagna patentdomstolen. Regeringen anser att införandet av ett kostnadseffektivt och rättssäkert EU-patent och en enhetlig patentdomstol är den enskilt viktigaste åtgärden för att främja innovation i Europa. Med tanke på de stora förenklingar och kostnadsbesparingar som detta skulle innebära är det särskilt betydelsefullt för små och medelstora företag.

Den 4 december antog konkurrenskraftsrådet enhälligt dels en allmän inriktning för EU-patentförordningen, dels rådsslutsatser om huvuddragen för den enhetliga europeiska patentdomstolen samt två frågor med bäring på EU-patentet, nämligen principerna för patentets årsavgifter och samarbetet mellan det europeiska patentverket och de nationella patentmyndigheterna. Den allmänna inriktningen gör det möjligt för Europaparlamentet att nu påbörja behandlingen förslaget till EU-patentförordning.

EU-patentet kommer att innebära stora fördelar för europeiskt näringsliv i och med att det kommer att bli möjligt att genom en ansökan få ett patent som gäller i hela EU – en marknad som består av ca 500 miljoner människor. EU-patentet ska vara kostnadseffektivt och råda bot på den situation som råder i dag där det många gånger är dyrare att få ett patentskydd i EU än på våra konkurrerande marknader. I rådsslutsatserna slås principerna för hur årsavgifterna ska bestämmas fast, bl.a. att de ska bestämmas till en nivå som ska främja innovation och den europeiska industrins konkurrenskraft.

Principerna för fördelningen av avgiftsintäkterna mellan det europeiska patentverket och medlemsstaterna sinsemellan slås också fast. Frågan om till vilka språk ett EU-patent ska översättas omfattas inte av utkastet till EU-patentförordning och därför inte heller av den allmänna inriktningen. Detta beror på att språkfrågan i och med Lissabonfördraget har getts en särskild rättslig grund med ett särskilt beslutsförfarande. Den kommer därför att beslutas i en särskild förordning efter förslag från kommissionen. Ett sådant förslag kan förväntas under våren 2010.

Rådsslutsatserna slår också fast hur samarbetet mellan det europeiska patentverket och de nationella patentverken ska förstärkas. Syftet med det förstärkta samarbetet är i korthet att bättre dra nytta av arbete som redan utförts av de nationella patentverken, så att handläggningstiden för patentansökningar vid det europeiska patentverket blir kortare.

I övrigt innehåller rådsslutsatserna huvuddragen för en enhetlig europeisk patentdomstol som ska pröva mål om såväl EU-patentet som befintliga europeiska patent. En sådan domstol kommer att innebära en avsevärd förbättring jämfört med dagens fragmenterade system där verkan av ett domstolsutslag är nationellt begränsad och patentprocesser därför måste föras i varje medlemsstat för sig, trots att de rör samma uppfinning. Inrättandet av en enhetlig domstol kommer därför att innebära stora besparingar för europeiska företag. Rådet har begärt EU-domstolens yttrande om den föreslagna domstolslösningen är förenlig med fördragen. EU-domstolen har ännu inte yttrat sig och rådsslutsatserna är i denna del villkorade av det kommande yttrandet.

31.3 Varumärken

Under hösten inleddes en utvärdering av hur unionens och medlemsstaternas varumärkessystem generellt fungerar i enlighet med vad som förut skickats i kommissionens meddelande om En europeisk strategi för industriell äganderätt – KOM(2008) 465 slutlig. Utvärderingen ska ske i nära samarbete med experter och medlemsstater. Den ska ligga till grund för en framtida reformering av dels den förordning som gör det möjligt att ansöka om ett varumärke med giltighet i hela unionen (gemenskapsvarumärke), dels det direktiv som i hög grad harmoniserar den nationella varumärkesrätten inom EU. Förslag i anledning av översynen förväntas läggas fram av kommissionen under första halvåret 2011.

Under våren beslutades om sänkning av de avgifter som man betalar när man ansöker om registrering av gemenskapsvarumärken vid byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller), vanligen benämnd OHIM. Avgiftssänkningarna skedde genom förordning (EG) nr 355/2009 av den 31 mars 2009 om ändring av förordning (EG) nr 2869/95 om de avgifter som ska betalas till OHIM och förordning (EG) nr 2868/95 om genomförande av rådets förordning (EG) nr 40/94 om gemenskapsvarumärken. Genom avgiftssänkningarna, som ägde rum per den 1 maj, kommer man till rätta med det stora budgetära överskott som har uppstått vid OHIM. Sänkningarna innebär också en förenkling av avgiftssystemet och kortare handläggningstider.

Regeringen ansåg att frågan om en ändring inom EU så att parallellimport blir tillåten även från länder utanför EES fortsatt var intressant. Riksdagen har vid tidigare samråd enhälligt ställt sig bakom regeringens hållning.

31.4 Förhandlingar om utvecklingsfrågor, upphovsrätt, patentlagsharmonisering samt skydd för traditionell kunskap och folklöre m.m.

I Världsgenerationen för den intellektuella äganderätten (World Intellectual Property Organization, WIPO) fortsatte arbetet med att fördjupa utvecklingsdimensionen i de olika delarna av WIPO:s verksamhet. Arbetet med att genomföra den s.k. utvecklingsagendan sker fortlöpande i en kommitté för utveckling och immaterialrätt som sammanträdde för

trede och fjärde gången under året. EU har fortsatt en nyckelroll i förhandlingarna och Sverige verkade som EU-ordförande för att EU ska agera konstruktivt för en fördjupning av utvecklingsdimensionen.

Under året fortsatte förhandlingarna i WIPO om en harmonisering av den materiella patenträtten. Samsyn har nåtts om att f.n. begränsa diskussionerna till ett antal frågor, bl.a. auktorisation för patentombud och invändningsförfaranden. I förlängningen kan det bli fråga om konkreta harmoniseringsåtgärder. I det parallella arbetet med att i industrilandskretsen nå enighet om ett begränsat harmoniseringspaket om centrala materiella patentlagsfrågor fortsatte informella konsultationer för att lösa utestående frågor.

Under det svenska ordförandeskapet beslutades om förnyat mandat för WIPO:s mellanstatliga kommitté som arbetar med skydd för traditionell kunskap och folklöre samt immaterialrättsliga aspekter av frågor om tillgång till och fördelning av vinster från användningen av genetiska resurser. Utvecklingsländer samt ur- och lokalbefolkningar driver i förhandlingarna bl.a. krav på nya former av skydd för traditionell kunskap och folklöre. EU har en viktig roll att spela också i dessa förhandlingar.

Sverige verkade som EU-ordförande för en konstruktiv EU-position och för balanserade lösningar. I WIPO:s ständiga kommitté för upphovsrätt och närstående rättigheter har förhandlingarna kommit att fokuseras alltmer på åtgärder för att förbättra synskadades tillgång till upphovsrättsligt skyddat material. I denna fråga togs under det svenska ordförandeskapet ett stort steg framåt då kommittén beslutade att arbeta vidare för att nå internationell konsensus.

31.5 Särskilda åtgärder för skydd av immateriella rättigheter på den inre marknaden

Den 11 september presenterade kommissionen sitt meddelande om att stärka säkerställandet av skydd för immateriella rättigheter på den inre marknaden – KOM(2009) 467 slutlig. I meddelandet återspeglar och följer kommissionen upp de åtgärder av annan karaktär än lagstiftning som den tidigare aviserat inom dessa områden. Meddelandet anknuter till kommissionens meddelande av den 28 juli 2008 om en europeisk strategi för industriell äganderätt samt konkurrenskraftsrådets resolution av den 28 september 2009 om en övergripande europeisk plan för bekämpning av varumärkesförfalskning och piratkopiering.

I meddelandet anges att kommissionen är i färd med att inrätta ett observationscentrum för varumärkesförfalskning och piratkopiering. Observationscentrumet är tänkt att samla in, övervaka och rapportera uppgifter som rör alla typer av intrång. Observationscentrumet är vidare tänkt att bli en plattform där företrädare för nationella myndigheter och berörda parter kan utbyta idéer m.m. för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter.

I meddelandet understryks också behovet av ett utökat administrativt samarbete på området för säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter. Det anges att ett effektivt nätverk av kontaktpunkter över hela EU är väsentligt för att kunna främja ett snabbt utbyte av uppgifter om

intrång i immateriella rättigheter. Medlemsstaterna uppmanas att utse nationella samordnare för frågor som gäller säkerställande av skydd för immateriella rättigheter mellan sina respektive brottsbekämpande myndigheter.

Vidare uppmantrar kommissionen i meddelandet rättighetshavare och andra berörda parter att ingå frivilliga samarbeten. Kommissionen erbjuder sig att fungera som hjälpresurs för dialoger mellan berörda parter. Som ett första exempel har kommissionen inlett en dialog mellan berörda parter om försäljning av förfalskade varor via Internet.

I anslutning till en konferens om immaterialrättsliga sanktioner som anordnades av det svenska ordförandeskapet arrangerades det första mötet för medlemsstaternas representanter inom ramen för observationscentrumet för varumärkesförfalskning och piratkopiering.

31.6 Förhandlingar om handelsavtal om åtgärder mot piratkopiering och varumärkesförfalskning

Sedan juni 2008 pågår förhandlingar om Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) – ett plurilateralt handelsavtal mot piratkopiering och varumärkesförfalskning. Parterna är, förutom EU och dess medlemsländer, Australien, Japan, Kanada, Marocko, Mexiko, Nya Zeeland, Schweiz, Singapore, Sydkorea och USA. Förhoppningen är att ytterligare andra intresserade länder ska ansluta sig till ACTA i framtiden. Förhandlingarna kommer att fortsätta och ambitionen är att slutföra förhandlingarna under 2010. (Se faktapromemoria 2008/09:FPM24.)

Huvudsyftet med det tilltänkta avtalet är att förbättra respekten för redan befintliga immateriella rättigheter. ACTA är tänkt att innehålla olika typer av åtgärder mot varumärkesförfalskning och piratkopiering; framför allt civil- och straffrättsliga sanktioner, särskilda bestämmelser om säkerställande av immaterialrättsligt skydd i digital miljö, tullåtgärder samt bestämmelser om internationellt samarbete.

Ett effektivt immaterialrättsligt skydd är en prioriterad fråga för Sverige. Sverige bidrar därför aktivt i ACTA-förhandlingarna och verkar för att EU som helhet också gör det. Sverige vill se balanserade regler, metoder och samarbetsformer. Sveriges utgångspunkt är att de rättsliga lösningarna ska rymmas inom ramarna för vad som vid aktuell förhandlingstidpunkt gäller i Sverige och inom unionen. Sverige verkar också för att bestämmelserna måste vara proportionella, rättssäkra och väl avvägda med hänsyn till integritetsaspekter. I fråga om budgetära frågor verkar Sverige för att lösningar väljs som bygger på befintlig struktur och som därför inte innebär merkostnader för Sverige eller EU. När det gäller hur förhandlingarna förs verkar Sverige för dels att förhandlingstexter ska offentliggöras så att det blir möjligt att inhämta synpunkter på förslag, dels att tillräcklig tid ges för information och förankring.

Som ordförande i rådet ansvarade Sverige för EU-koordineringarna och företrädde EU:s medlemsstater i förhandlingarna när de straffrättsliga sanktionerna diskuterades.

Under 2009 hölls samråd med riksdagen vid två tillfällen. Dessutom har information lämnats om förhandlingarna vid ytterligare ett flertal tillfällen.

32 Näringspolitik

Sverige verkar för en branschövergripande och hållbar europeisk näringspolitik. Detta avspeglades inte minst genom att det svenska ordförandeskapet på näringspolitikens område hade som prioritering en eko-effektiv ekonomi, där tillväxt och miljömässig hållbarhet går hand i hand. Den finansiella krisen och lågkonjunkturen har fortsatt påverkat politikens inriktning, inte minst de stora insatserna på fordonsindustrins område. Det svenska ordförandeskapet kraftsamlade också kring regelförenklingsarbetet. Inom ramen för politiken för små och medelstora företag drev det svenska ordförandeskapet särskilt vikten av satsningar på kvinnors företagande.

32.1 EU:s småföretagspolitik

32.1.1 Uppföljning av Small Business Act

Tänk småskaligt först – en Small Business Act, för Europa (SBA) utgör ramverket för EU:s politik riktat mot små och medelstora företag (se faktapromemoria 2008/09:FPM4). SBA, tillsammans med en särskild handlingsplan antogs av rådet (konkurrenskraft) i december 2008 och ingår också som en del av den europeiska ekonomiska återhämtningsplanen. Under 2009 behandlades SBA i såväl Europaparlamentet som i Regionkommittén och bägge institutionerna ställde sig mycket positiva till innehållet till ett snabbt genomförande.

Av SBA:s fem lagförslag har två beslutats och tre är under förhandling. Under 2009 antogs direktivet om sänkta momssatser för tjänster, vilket innebär att medlemsstater från och med 1 juli gavs möjlighet att sänka momssatser för lokalt producerade tjänster som en del av stimulansåtgärder för ekonomin. Vidare fortsatte förhandlingarna om förordningen om ett privat europabolag, dock utan att nå enhällighet vid rådets (konkurrenskraft) möte i december.

Under året presenterade kommissionen ett direktivförslag för att förenkla faktureringsreglerna (faktapromemoria 2008/09:FPM102). Förslaget innebär förenklningar för företag genom större harmonisering och modernisering av mervärdesskattereglerna för fakturering, vilket bl.a. kommer att underlätta gränsöverskridande elektronisk fakturering.

Under året presenterade också kommissionen ett förslag till omarbeting av direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (faktapromemoria 2008/09:FPM135). Förslaget innehåller bestämmelser som syftar till att skapa ekonomiska incitament för att komma tillrätta med problemet med långa betalningstider, vilket särskilt drabbar små och medelstora företag.

I december presenterade kommissionen en kort uppföljningsrapport av SBA KOM(2009) 680. Flera medlemsländer, däribland Belgien, Irland och Italien har inriktat sin småföretagspolicy helt på grundval av de tio politiska principerna i SBA. Flera andra länder följer upp sin småföretagspolicy med SBA som grund. Den svenska regeringen ställer sig positiv till de politiska prioriteringarna i SBA, och då särskilt aktiviteter som rör stimulans av kvinnors företagande samt aktiviteter för att omvandla miljöutmaningar till möjligheter för små och medelstora företag.

32.1.2 Kvinnors företagande på EU-agendan

Inom ramen för SBA ingår flera aktiviteter inriktade på kvinnors företagande, bl.a. EU-nätverk av kvinnliga ambassadörer för entreprenörskap, mentorsystem för att inspirera kvinnor att starta eget samt främja entreprenörskap bland kvinnor med akademisk utbildning. Vidare uppmanas medlemsstaterna att erbjuda mentorskap och stöd till kvinnliga entreprenörer.

Under 2009 har kommissionen som ett första steg lanserat ett EU-nätverk med 120 kvinnliga ambassadörer från tio EU-länder. Arbetet med nätverket fortsätter för att uppnå målsättningen att femton länder deltar i programmet. Inom ramen för Ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation aviserade kommissionen att man avsåg att under 2010 starta ett utbyte mellan medlemsstater av mentorprogram för att stötta kvinnors företagande. Särskilda diskussioner om lika möjligheter till kapitalförsörjning för kvinnor och män som startar och driver företag har också ägt rum under 2009.

32.1.3 Finansiering

Insatser för att bistå små- och medelstora företag i samband med finanskrisen

Som en följd av kommissionens beslut om ett temporärt ramverk för statsstöd 2009–2010 har medlemsstaterna haft särskilda möjligheter att hantera den brist på krediter till företag som blivit en direkt konsekvens av finanskrisen. Genom det temporära ramverket har medlemsstaterna fått möjlighet att bevilja subventionerade lån, lånegarantier med reducerad riskpremie, ökad tillgång till riskkapital för SMF och möjlighet till direkta statsstöd på upp till 500 000 euro, under förutsättning att åtgärderna anmäls till och godkänns av kommissionen. Europeiska Investeringsbanken, EIB, har under 2009 ökat sin utlåning till SMF via kommersiella banker, bl.a. som en följd av det paket på 30 miljarder euro som avsattes hösten 2008 för lån och garantier till SMF.

Utvecklingen när det gäller användningen av strukturfondsmedel för finansieringsändamål till SMF är positiv. Denna möjlighet har funnits också innan finanskrisen samtidigt som fler medlemsstater och regioner valt att tillämpa det s.k. JEREMIE-initiativet eller liknande modeller inom ramen för olika strukturfondsprogram under 2009. Insatserna går ut på att fondera strukturfondsmedel, offentlig- och i vissa fall även annan

medfinansiering i särskilda fonder som i sin tur bistår företag med lån, riskkapital och andra typer av finansiella lösningar. Den här typen av finansieringsinsatser innebär att resurser kan återbetalas till fonderna för att sedan återanvändas till finansiering av andra företag. Inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen i Sverige har beslut fattats om investeringsfonder enligt denna modell. I sex av Sveriges åtta strukturfondsregioner förvaltas nu riskkapitalfonder av Almi Invest som kommit igång med sin verksamhet under 2009. Investeringsfonderna som förvaltas av Almi Invest består av strukturfondsmedel från EU samt regional och nationell offentlig medfinansiering. Minst hälften av resurserna i varje enskild investering ska komma från minst en privat aktör.

32.2 Förnyelse av EU:s industripolitik – mot en eko-effektiv ekonomi

Som uppföljning av bl.a. kommissionens meddelande om en handlingsplan för hållbar konsumtion och produktion samt hållbar näringspolitik (se faktagromemoria 2008/09:FPM8), antogs slutsatser om en integrerad strategi för en konkurrenskraftig och hållbar industripolitik vid rådets (konkurrenskraft) möte i maj. Slutsatserna betonade vikten av en hållbar och konkurrenskraftig europeisk industri i tider av ekonomisk tillbakagång. Slutsatserna betonade att alla åtgärder för att stödja industrin ska ligga i linje med uppsatta mål i Lissabonstrategin samt att regler om den inre marknaden, konkurrens, statsstöd och internationell handel efterlevs. Slutsatserna behandlade även råmaterial samt industrisektorerna kemi, elektroteknik och fordon men betonade att eventuella insatser bör vara av horisontell karaktär för att ge lika villkor för alla industrisektorer.

Omställningen till en eko-effektiv ekonomi har varit en högt prioriterad fråga under det svenska ordförandeskapet och har lyfts fram bl.a. inom ramen för miljö-, energi- och konkurrenskraftsrådet. Det svenska ordförandeskapet har drivit linjen om hur en omställning till en eko-effektiv ekonomi kan ta Europa ur den ekonomiska krisen genom att på grön väg gå mot stärkt konkurrenskraft, välfärd och nya jobb. Eko-effektiv ekonomi var också temat för näringsministrarnas del av det informella konkurrenskraftsrådet i Umeå den 14–15 oktober och för flera andra konferenser som ordnades under ordförandeskapet.

Vid konkurrenskraftsrådets möte i december antogs slutsatser om ett konkurrenskraftigt, innovativt och eko-effektivt Europa som tillsammans med de framtida prioriteringarna för inre marknaden, bättre lagstiftning och prioriteringarna för forskning och forskningsbaserad innovation, utgör konkurrenskraftsrådets inspel till diskussionen om EU:s kommande strategi för tillväxt och jobb.

32.3 Regelförenkling

Kommissionen presenterade i januari sin tredje strategiska översyn av regelförenklaringsarbetet inom EU (se faktagromemoria 2008/09:FPM94).

Denna översyn indikerar att betydande framsteg har gjorts men i vissa avseenden behöver arbetet föras snabbare framåt.

Sedan kommissionen presenterade sitt rullande förenklingsprogram hösten 2005, har 185 förenklingsinitiativ lanserats inom en rad olika rättsområden. Fram till utgången av 2009 hade kommissionen beslutat om 147 förenklingsinitiativ. Av de förenklingsinitiativ som är föremål för medbeslutande av rådet och Europaparlamentet hade fram till ovannämnda tidpunkt 76 antagits och 19 väntade alltså på att antas.

Vad gäller arbetet med åtgärdsprogrammet för att minska de administrativa bördorna för företagen med 25 procent till 2012, har kommissionen genomfört mätningar av administrativa kostnader inom 13 prioriterade områden. Kommissionen har beaktat 72 rättsakter, 486 informationskrav har identifierats på EU-nivå och mer än 10 000 nationella informationskrav genom implementering av EU-rättsakter. Mätningarna indikerar att de administrativa bördorna uppgår till totalt ca 124 miljarder euro årligen.

Kommissionen presenterade ett nytt meddelande i oktober, med sektoriella planer och nya åtgärder för hur de administrativa bördorna ska minska (se faktapromemoria 2009/10:FPM35). Liggande och kommande förslag har enligt kommissionens beräkningar en potential för kostnadsminskning om totalt drygt 40 miljarder euro årligen, motsvarande ca 33 procent av de totala administrativa bördorna hänförliga till EU:s regelverk. Dessa beräkningar förutsätter att alla förslag som är föremål för medbeslutande antas av rådet och Europaparlamentet.

Arbetet med att förbättra konsekvensbedömningarna i samband med ny regelgivning på EU-nivå fortsätter. Kommissionens nya riktlinjer för konsekvensbedömningar trädde i kraft i januari. Den av kommissionen tidigare inrättade konsekvensbedömningsnämnden granskade 79 konsekvensutredningar under 2009. Vid sidan härav revisionsrätten under 2009 kommissionens system för konsekvensbedömningar. Slutrapporten väntas mot slutet av första halvåret 2010.

Regelförenkling har varit en högt prioriterad fråga under det svenska ordförandeskapet i EU och har lyfts fram bl.a. inom ramen för konkurrenskraftsrådet, ekofin, miljørådet och jordbruksrådet. Det svenska ordförandeskapet har försökt kraftsamla kring och processa förslag till regelförenklingar och minskning av administrativa bördor så effektivt som möjligt. Vid mötet för konkurrenskraftsrådet i december antogs slutsatser om det horisontella arbetet med att åstadkomma bättre lagstiftning, särskilt avseende frågorna om att förenkla regelverken, minska de administrativa bördorna, förbättra användningen av och kvaliteten på konsekvensbedömningar samt förbättra samrådet med olika intressenter. Rådsslutsatserna innehåller även särskild inspel till den framtida regelförenklingsagendan på EU-nivå.

32.4.1 Konkurrens

Utvärderingar av tillämpningen

Sedan den 1 maj 2004 tillämpar kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna inom EU reglerna om förbud mot konkurrensbegränsande samarbete (nu artikel 101 EUF, tidigare artikel 81 EG) och förbud mot missbruk av en dominerande ställning (artikel 102 EUF, tidigare artikel 82 EG). De nationella konkurrensmyndigheterna är, när nationell konkurrensrätt tillämpas, även skyldiga att tillämpa EU:s konkurrensregler i ärenden där samhandeln inom EU påverkas. Bestämmelser om tillämpningen finns i rådets förordning (EG) nr 1/2003. I en rapport till Europaparlamentet och rådet om de fem år som gått konstaterar kommissionen att regelverket har medfört en mer effektiv tillämpning av konkurrensreglerna och att samarbetet mellan konkurrensmyndigheterna inom ECN, European Competition Network, har fungerat mycket bra. Skillnader i nationella system rörande sanktioner och förfaranden ger dock anledning till fortsatt utvärdering.

I juni lämnade kommissionen en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av koncentrationsförordningen (förordning (EG) nr 139/2004) under de fem år som gått sedan den infördes. Prövningen av planerade samgåenden eller uppköp av företag har blivit effektivare, särskilt genom bestämmelserna för fördelning av ärenden mellan medlemsstaterna och kommissionen. De har bl.a. bidragit till att antalet koncentrationer som prövas parallellt av flera nationella myndigheter har minskat väsentligt.

Kommissionens tillämpning av artikel 82 EG (nu artikel 102 EUF)

Kommissionen inledde 2005 en översyn av tillämpningen av artikel 102, förbud om missbruk av dominerande ställning. I februari publicerade kommissionen en vägledning för sin tillämpning av förbudsregeln på så kallat utestängande missbruk, t.ex. underprissättning och diskriminering. I vägledningen framhålls vikten av ekonomisk analys av effekterna och vilka faktorer som bör beaktas i bedömningen av prioritering av ärenden.

Gruppundantaget för vertikala avtal och samordnade förfaranden

Den nuvarande gruppundantagsförordningen om vertikala avtal och samordnade förfaranden (kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999) upphör att gälla vid utgången av maj 2010. Vid den utvärdering som kommissionen gjort dras slutsatsen att gruppundantaget med åtföljande riktlinjer fungerat väl överlag. Under sommaren och hösten genomfördes ett offentligt samråd där kommissionen begärde in synpunkter på förslag till ändring av gruppundantagsförordningen och riktlinjerna om vertikala begränsningar. De viktigaste ändringarna som föreslås har tillkommit för

att ta hänsyn till utvecklingen på marknaden, särskilt det faktum att de stora detaljhandlarna fått ökad marknadsstyrka och att Internet-försäljningen vuxit i betydelse.

Skr. 2009/10:150

Gruppundantaget för vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn

Kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 om gruppundantag inom motorfordonssektorn upphör att gälla vid utgången av maj 2010. Arbetet med en översyn och förslag till nytt gruppundantag inleddes med en riktad informationsinhämtning under 2007. I maj 2008 redovisade kommissionen sin syn på gruppundantagets inverkan på branschpraxis och hur denna påverkat konkurrensen på marknaderna i EU. I juli antog kommissionen ett meddelande om den framtida konkurrensrättsliga ramen för motorfordonssektorn (se faktapromemoria 2009/10:FPM8). I december publicerade kommissionen ett förslag till förordning avseende tillämpningen av fördragets artikel 101.3 på kategorier av vertikala avtal och samordnade förfaranden och förslag till kompletterande riktlinjer avseende vertikala begränsningar inom motorfordonssektorn.

Gruppundantaget för avtal, beslut och samordnade förfaranden inom försäkringssektorn

Det nuvarande försäkringsgruppundantaget, kommissionens förordning (EG) nr 358/2003, löper ut den 31 mars 2010. Kommissionen påbörjade sin översyn i november 2007 med att konsultera nationella konkurrensmyndigheter och under våren och sommaren 2008 genomfördes ett offentligt samråd. I mars 2009 antog kommissionen en rapport som överlämnades till Europaparlamentet och rådet. Under hösten genomförde kommissionen ett offentligt samråd om ett förslag till förordning om tillämpningen av fördragets artikel 81.3 (nu artikel 101.3 EUF) på kategorier av avtal, beslut och samordnade förfaranden inom försäkringssektorn. Förslaget innebär att ett nytt, delvis förändrat, gruppundantag ska börja tillämpas i april 2010.

Gruppundantaget för avtal, beslut och samordnade förfaranden mellan linjerederier (konsortier)

Kommissionen har antagit en ny förordning om gruppundantag för konsortier mellan linjerederier (förordning (EG) nr 906/2009) vilken träder i kraft i april 2010. Den gällande förordningen om gruppundantag för konsortier (förordning (EG) nr 823/2000), som löper ut i april 2010, ger linjerederier rätt att inleda ett samarbete för att gemensamt tillhandahålla frakttjänster (s.k. konsortier). Genom den nya förordningen förlängs undantaget för sådant samarbete med fem år, till april 2015, men under nya förhållanden, med ny lagstiftning och under förändrade ekonomiska förutsättningar. En av de viktigaste ändringarna är att tröskelvärden för marknadsandelar har sänkts. Ett företag vars marknadsandel överskrider tröskelvärden har inte automatiskt rätt till ett

undantag enligt förordningen. En annan viktig ändring är att undantaget nu omfattar all linjesjöfart med gods. Skr. 2009/10:150

Bemyndigande för kommissionen att anta gruppundantagsförordningar inom luftfartssektorn

Den 25 maj antogs rådets förordning (EG) nr 487/2009 som bemyndigar kommissionen att anta gruppundantagsförordningar inom luftfartssektorn. Av rådsförordningen framgår att kommissionen får anta förordningar om gruppundantag för vissa avtal, beslut eller samordnade förfaranden. Genom den nya rådsförordningen (EG) nr 3976/87.

32.4.2 Statsstöd

Under året har kommissionens arbete på statsstödsområdet i väsentlig utsträckning kommit att inriktas på att hantera effekterna av den ekonomiska krisen.

Som tidigare nämnts har kommissionen infört ett särskilt temporärt ramverk för att förbättra möjligheterna för företag att få tillgång till finansiering. Till detta har även ett särskilt temporärt ramverk för statligt stöd inom den finansiella sektorn tagits fram. I början av året presenterades ett särskilt meddelande om rekapitalisering av finansinstitut samt ett meddelande om behandlingen av värdeminskade tillgångar inom unionens banksektor. På sommaren presenterade kommissionen vidare särskilda riktlinjer för omstruktureringsstöd till banker.

Vid sidan av finanskrisrelaterade åtgärder har olika reformer genomförts inom andra delar av statsstödsregelverket. I början av 2009 antog kommissionen ett meddelande kring bedömning av stöd för produktion av film och audiovisuella verk. Beslutet innebär att kriterierna för bedömning av stöd enligt 2001 års s.k. filmmeddelande kommer att fortsätta tillämpas till och med den 31 december 2012.

Ett annat beslut om förlängning av tillämpliga bestämmelser togs av kommissionen på försommaren då riktlinjerna för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter gavs förlängd giltighet till och med den 9 oktober 2012.

När det gäller statlig finansiering av offentliga radio- och teveorganisationer antog kommissionen i juli ett nytt meddelande om finansiering av organisationer med public service. Meddelandet innebär förändringar främst när det gäller ökat fokus på redovisningsskyldighet och effektiv kontroll på nationell nivå.

I september antog kommissionen riktlinjer för tillämpning av statsstödsreglerna vid offentlig finansiering av bredbandsnät. Syftet är att påskynda och utöka bredbandsutbyggnaden i EU samtidigt som otillbörliga snedvridningar av konkurrensen undviks.

Med anknytning till den s.k. allmänna gruppundantagsförordning (kommissionens förordning (EG) nr 800/2008) som infördes sommaren 2008 har vissa nya bestämmelser beslutats. Närmare bestämt är det fråga om meddelanden från kommissionen som gäller kriterier för bedömning av stöd som medlemsstaterna måste förhandsanmäla i vissa fall där större

stödbelopp förekommer, dels ifråga om sysselsättningsstöd till arbetstagare med sämre förutsättningar eller med funktionshinder, dels ifråga om stöd till utbildning av anställda.

Den 3 december trädde förordning (EG) 1370/2007 om kollektivtrafik på väg och järnväg i kraft. Förordningen innehåller ett regelverk för hur ersättning till företag för kollektivtrafiktjänster förhåller sig till de särskilda statsstödsregler som gäller på transportområdet.

I enlighet med de reformambitioner som kommissionen initierade genom 2005 års s.k. handlingsplan för statligt stöd har under året tagits flera steg för att förenkla och snabba upp de särskilda procedurer som gäller för anmälan och prövning av medlemsstaternas stödärenden. Den 29 april antog kommissionen ett särskilt tillkännagivande om förenklad handläggning av vissa typer av statligt stöd. Som vägledning för medlemsstaterna har kommissionen förtecknat stödåtgärder som i princip kan antas bli föremål för en förenklad handläggning. Det gäller bl.a. vissa stöd till små och medelstora företag, miljöstöd, innovationsstöd och undsättnings- och omstruktureringsstöd.

Kommissionen antog också en kodex för bästa praxis vid kontroll av statligt stöd. Syftet med denna är att åstadkomma en bättre disciplin och förbättrade kontakter mellan kommissionen och medlemsstaterna i samband med anmälan av stödåtgärder. Genom förhandskontakter och ett effektivare informationsutbyte ska handläggningstiderna kunna kortas.

Inom ramen för arbetet med kontroll av statsstöd i medlemsstaterna har kommissionen under året också givit ut ett nytt tillkännagivande om nationella domstolars tillämpning av reglerna om statligt stöd. Syftet är att informera nationella domstolar och tredje parter om åtgärder som kan vidtas om reglerna för statligt stöd har överträtts och att ge dem vägledning om den praktiska tillämpningen av regelverket.

32.5 Fordonsindustrin

Snabbt fallande efterfrågan på nya bilar i spåren av den ekonomiska och finansiella krisen fick kommissionen att i ett meddelande den 25 februari (KOM(2009) 104) att föreslå åtgärder för att stimulera efterfrågan. Det tjeckiska ordförandeskapet tog initiativet till rådsslutsatser som antogs av konkurrenskraftsrådet den 5 mars.

Slutsatserna betonar fordonsindustrins betydelse i Europa och att företagen själva har ett huvudansvar att möta krisen. De snabba krisåtgärderna bör vara konsistenta med de långsiktiga utvecklingen, och en viktig punkt är ett stabilt regelverk utformat enligt principerna för EU:s regelförenklingsarbete. Kommissionen uppmanas att:

- samarbeta med Europeiska investeringsbanken för att förbättra branschens tillgång till kapital, särskilt för miljörelaterade investeringar,
- lägga fram riktlinjer för hur medlemsstaterna kan utforma program för skrotningspremier utan att hindra konkurrensen på den inre marknaden,
- lägga fram en plan för hur näringslivet enklare ska kunna dra nytta av europeiska FoU-program.

Arbetet med fordonsindustrin fortsatte under året. Kommissionen etablerade en informell arbetsgrupp för länder som berörs direkt av General Motors möjliga omstrukturering. Kommissionen informerade om händelseutvecklingen i sektorn även vid konkurrenskraftsrådets möte den 29 september respektive den 4 december. Vid båda tillfällena betonades behovet av att ha en gemensam hållning inom medlemsstaterna för att undvika en fragmentering av den inre marknaden för att upprätthålla långsiktig konkurrenskraft.

33 Konsumentpolitik

Sveriges allmänna inriktning när det gäller konsumentpolitiken i EU är att verka för gemensamma regler på en hög konsumentskyddsnivå för att främja en väl fungerande inre marknad. En prioritering under ordförandeskapet har varit att driva förhandlingarna om förslaget om konsumenträttigheter framåt.

33.1 Direktiv om tidsdelat boende

Ett nytt direktiv om konsumentskydd vid vissa aspekter av avtal om tidsdelat boende, långfristiga semesterprodukter samt återförsäljning och byte (se faktapromemoria 2006/07:FPM104) antogs i januari. Direktivet ersätter ett äldre direktiv från 1994 och innehåller bl.a. regler om avtalets form och innehåll, förhandsinformation och ångerrätt för konsumenten. Direktivet omfattar fler typer av semesterarrangemang än det äldre direktivet. Bakgrunden är att det har uppstått problem i samband med att arrangemang, som påminner om tidsdelat boende, men som inte omfattas av det äldre direktivets regler, erbjuds på marknaden. Regeringen har överlagt med civilutskottet och samrått med EU-nämnden i frågan.

33.2 Direktiv om konsumenträttigheter i avtalsförhållanden

Kommissionen presenterade i oktober 2008 ett förslag till ett direktiv om konsumenträttigheter. Förslaget är ett led i översynen av EU:s konsumentregelverk som inleddes 2004. Förslaget innebär en revidering och en sammanslagning av direktiven om:

- avtal som ingås utanför fasta affärslokaler,
- oskäliga villkor i konsumentavtal,
- distansavtal och
- försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier.

Det nya direktivet avser reglera gemensamma aspekter på ett systematiskt sätt samt förenkla och uppdatera regelverket. Till skillnad från de fyra befintliga direktiven, som är föremål för harmonisering på miniminivå, inriktas direktivförslaget på fullharmonisering. Förslaget har

under 2009 förhandlats i en rådsarbetsgrupp och förhandlingarna kommer att fortgå under 2010. Europaparlamentet har inlett sin behandling av frågan och förväntas anta en ståndpunkt under hösten 2010. Sverige är positivt till gemensamma regler på hög konsument-skyddsnivå. Samråd har skett med EU-nämnden, senast inför konkurrenskraftsrådsmötet 3–4 december då en politisk diskussion om förslaget hölls. En faktagromemoria har överlämnats till riksdagen (2008/09:FPM35) och överläggningar har ägt rum med civilutskottet.

33.3 Förordning om textilmärkning

Ett förslag till ny förordning om regler för benämningar på textilier och märkning av textilprodukter samt regler för kvantitativ analys av binära och ternära textiltfiberblandningar (faktagromemoria 2008/09:FPM90) presenterades i januari. Förslaget syftar till att förenkla nuvarande bestämmelser, som i dag finns i tre olika direktiv, och på så sätt möjliggöra en snabbare tillgång till innovativa produkter. Förhandlingar har ägt rum i en rådsarbetsgrupp under hösten. Europaparlamentet har beslutat att genomföra en studie om konsumenternas behov av olika märkningar på textilier. Diskussioner mellan rådet och Europaparlamentet kommer att återupptas när studien har presenterats i början av 2010.

33.4 Regler om kollektiva prövningsmöjligheter övervägs

Frågan om kollektiva prövningsmöjligheter, t.ex. gruppprättegång, har under senare år varit föremål för aktivt intresse inom EU. I sin strategi för konsumentpolitiken 2007–2013 angav kommissionen att den avsåg att överväga behovet av insatser när det gäller kollektiva prövningsmöjligheter för konsumenter. Under 2008 presenterade kommissionen en grönbok om kollektiva prövningsmöjligheter för konsumenter. I grönboken redovisar kommissionen olika handlingsalternativ för EU:s fortsatta insatser på området. Grönbokens innehåll har redovisats i en faktagromemoria till riksdagen (2008/09:FPM58). Under 2009 har medlemsstater och andra intressenter inbjudits att lämna synpunkter på innehållet i grönboken. Kommissionen har efter denna konsultation utarbetat ett reviderat förslag till åtgärder inom EU på det aktuella området. Kommissionen har i maj genomfört en hearing om det sistnämnda förslaget.

34 Innovation och forskning

Sverige driver frågan om att stärka forskning och innovation inom EU. För att uppnå detta måste ett starkare partnerskap utvecklas mellan medlemsstaterna och kommissionen. Samverkan mellan forskning, innovation och högre utbildning måste stärkas inom ramen för det europeiska forskningsområdet (ERA) och den aviserade innovations-

Vid Europeiska rådet möte i december 2008 efterlyste rådet en innovationsplan som skulle vara nära kopplad till utvecklingen av det europeiska forskningsområdet. En närmare koppling mellan innovations- och forskningsområdena har därför varit en övergripande svensk prioritet under året och har manifesterats under vårt ordförandeskap.

Sverige har aktivt verkat för fortsatt genomförande och utveckling av det europeiska forskningsområdet (ERA) liksom att påverka inriktningen för EU:s innovationsstrategi. Detta har varit i linje med kommissionens arbete som inriktas mot att bättre utnyttja samverkan inom för forskning och innovation.

34.1 Innovation

Vid konkurrenskraftsrådet i maj presenterade det tjeckiska ordförandeskapet en framstegsrapport om insatser som genomförts inom ramen för EU:s innovationsstrategi. Innovationsfrågor behandlades inom ramen för de integrerade rådsslutsatser för industripolitik som antogs vid rådets möte i maj.

I september presenterade kommissionens sitt meddelande Översyn av gemenskapens innovationspolitik i en värld i förändring (se faktapromemoria 2009/10:FPM12). Meddelandet utgjorde i huvudsak en kartläggning och utvärdering av de insatser som genomförts inom ramen för EU:s innovationsstrategi från 2006. Utvärderingen visar på att framsteg har gjorts inom många områden men att EU fortfarande behöver förbättra sina insatser inom ett flertal områden, exempelvis skydd för immateriella rättigheter, tillgång till kapital, styrning och koordinering av innovationsfrämjande åtgärder samt på ett bättre sätt erkänna vikten av tjänsteinnovationer. Vid konkurrenskraftsrådets möte i september arrangerades en riktlinjedebatt om prioriteringar för EU:s framtida innovationspolitik där kommissionens meddelande utgjorde ett av underlagen. Ett förslag till en europeisk innovationsplan kommer sannolikt att presenteras av den nya kommissionen, under 2010.

Vid konkurrenskraftsrådets möte i december antogs integrerade rådsslutsatser. Rådsslutsatserna utgjorde konkurrenskraftsrådets inspel till EU:s kommande strategi för tillväxt och kommande förslag om en europeisk innovationsplan. Innovation och forskning utgjorde här en viktig del. Liksom vad gäller forskningen (se nedan) betonades vikten av en innovationspolitik utformad för att möta stora samhälleliga utmaningar, liksom vikten av förbättrad styrning och samordning samt vikten av de små- och medelstora företagens roll i innovationssystemet.

34.2 EIT

Europeiska institutet för forskning och innovation (EIT) syftar till att stärka samverkan i den s.k. kunskapstriangeln – högre utbildning, forskning och innovation – för att stärka den europeiska konkurrens-

kraften. Med ett huvudkontor i Budapest ska arbetet utföras i s.k. Knowledge and Innovation Communities, KICs. En första ansökningsomgång för KICs har genomförts under året. Den 17 december beslutades vilka som blir de första KICs inom EIT. Styrelsen och utvärderarna utsåg tre KICs inom vart och ett av temaområdena Framtidens informations- och kommunikationssamhälle (IT), Hållbar energi och Klimatförändringar som ansökningsomgången avsåg. För svensk del var det en stor framgång där Kungliga tekniska högskolan deltar i KICs inom såväl IT som energi.

34.3 Den europeiska rymdpolitiken

Under året har kommissionen presenterat ett förslag till förordning om det europeiska jordobservationsprogrammet (GMES) och dess inledande driftsfas 2011–2013 (se faktagromemoria 2008/09:FPM134). Förslaget syftar till att anta en rättslig grund för GMES-programmet och unionens finansiering av GMES inledande drift. Unionens insatser avses inriktas på hela tjänstedjan när det gäller katastrofhantering och landövervakning, dataförsörjning och infrastruktur. Förslaget avser vidare att göra det möjligt att tillhandahålla landövervakningstjänster som europeiska marktäckekarteringar, stadskartor med hög upplösning, jordmånskarter och tematiska kartor till bl.a. offentliga miljömyndigheter, för politiska åtgärder, miljöövervakning och tillsyn. Förslaget ska även bidra till att miljöinformation ska kunna tas fram och göras tillgänglig för allmänheten. Förslaget kommer att beredas vidare med målet att en förordning ska kunna träda i kraft i god tid före utgången av år 2010. Från svensk sida har förslaget välkomnats och det ses som angeläget att det ges goda förutsättningar för ett uthålligt genomförande av GMES. De osäkerheter som finns kring finansieringen av GMES har dock gjort att Sverige avvaktat med ett mera preciserat ställningstagande till förslaget.

34.4 Framtida prioriteringar inom forskning och forskningsbaserad innovation inom EU

I rådsslutsatser om framtida prioriteringar inom forskning och forskningsbaserad innovation som antogs under det svenska ordförandeskapet slås fast att forskning och innovation ska inriktas mot de stora framtida samhällsutmaningarna t.ex. på klimat, energi, mat och vatten, hälsovård och säkerhet. En sådan inriktning ökar forskningens relevans och underbygger också industrins konkurrenskraft.

För att kunna möta de framtida utmaningarna behövs ökade resurser och ambitiösa mål bör sättas upp. Det är angeläget att hela forskarsamhället, universitet, institut, näringsliv och det civila samhället engageras i en öppen dialog för att identifiera de stora utmaningarna. Rådsslutsatserna slår också fast att det är viktigt att reglerna för att delta i forskningsprojekt förenklas så att de bästa väljer att delta. Nödvändigheten av nya initiativ från kommissionen till regelförenkling betonas kraftfullt, samtidigt som både Europaparlamentet, rådet och revisionsrätten påminns om att även de har viktiga roller att spela i ett

sådant arbete. Kunskapsbasen för företagen måste också stärkas inom s.k. nyckelteknologier. En avgörande sådan är IT-området och slutsatser antogs om framtida IT-forskning.

34.5 Ljubljana-processen och ERA governance

Under det slovenska ordförandeskapet inleddes en process som ska leda till en mer samordnad utveckling av det europeiska forskningsområdet (ERA). Vid det informella rådet i Ljubljana lades grunden för det arbete som går under beteckningen Ljubljana-processen. I denna process, som är en del av det program som ordförandeskapstrion, Frankrike, Tjeckien och Sverige tagit fram, ingår att ta fram en vision för ERA och att skapa förutsättningar för att genomföra visionen för ERA.

Det svenska ordförandeskapet koncentrerades på att föreslå en styrningsstruktur, det så kallade ERA governance. De rådsslutsatser antogs innebär bl.a. ett tydligare ansvar för medlemsstaterna, ett starkare partnerskap mellan kommissionen och medlemsstaterna och att en bättre samordning mellan olika politikområden, särskilt inom den s.k. kunskapsstrategin – forskning, innovation och utbildning – kan åstadkommas.

34.6 Genomförande av initiativen från grönboken om ERA

För genomförande av initiativen för gemensamma program, internationellt samarbete samt kunskapsöverföring har högnivå- och arbetsgrupper inrättats under 2009. Mest aktivt har arbetet i kommittén för gemensamma program varit. Under det svenska ordförandeskapet har tre nya initiativ för gemensamma program identifierats. Dessa är inriktade på områden som jordbruk och klimat, livsmedel och hälsa samt bevarande av kulturarvet. Arbetet med pilotprojektet inom gemensamma program som avser neurodegenerativa sjukdomar, har utvecklats positivt och det svenska engagemanget i initiativet har stärkts.

35 Regional- och strukturpolitik

Målet med EU:s sammanhållningspolitik och strukturfondsprogrammen 2007–2013 är att de insatser som får stöd ska bidra till regional konkurrenskraft, sysselsättning och territoriell sammanhållning. Många angelägna och långsiktiga insatser medfinansieras genom strukturfondsprogrammen. Under året antogs EU:s strategi för Östersjöregionen av Europeiska rådet under det svenska ordförandeskapet. Östersjöstrategin kan ses som ett första exempel på en territoriellt definierad strategi på makroregional nivå. Sverige deltar aktivt i europeisk kunskapsutveckling och planeringssamarbete inom territoriell och urban utveckling.

År 2006 var det sista året i strukturfondsperioden och arbetet därefter har inriktats på att avsluta strukturfondsprogrammen. Slutredovisning till kommissionen ska ske senast den 31 mars 2010.

35.2 Strukturfondsprogrammen 2007–2013

35.2.1 Regional konkurrenskraft och sysselsättning

Regionala strukturfondsprogram

Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 fastställer riktlinjer för strukturfondsprogrammets genomförande i Sverige. Programmen omfattar hela Sverige. De åtta regionala strukturfondsprogrammen för regional konkurrenskraft och sysselsättning omfattar hela Sverige och benämns:

- Övre Norrland (Norrbottnens och Västerbottnens län),
- Mellersta Norrland (Jämtlands och Västernorrlands län),
- Norra Mellansverige (Värmlands, Dalarnas och Gävleborgs län),
- Stockholm (Stockholms län),
- Östra Mellansverige (Södermanlands, Uppsalas, Västmanlands, Östergötlands och Örebros län),
- Västsverige (Västra Götalands och Hallands län),
- Småland och Öarna (Kronobergs, Kalmar, Jönköpings och Gotlands län) och
- Skåne-Blekinge (Skåne och Blekinge län).

Kommissionen fattade beslut om programmen under hösten 2007 och programgenomförandet kunde därmed starta. Följande tabell visar de fem största prioriterade områdena i programmen, där merparten av medlen är budgeterade, samt en post med övriga områden:

Områden	Procent
Forskning och utveckling, innovation samt entreprenörskap	64
Informationssamhället	11
Förnybar energi och energieffektivitet	6
Transport	7
Kultur, turism och storstadssatsningar	6
Övriga områden	6
TOTALT	100

De åtta regionala programmen har sammanlagt tilldelats ca 8,4 miljarder kronor från Europeiska regionala utvecklingsfonden för programperioden 2007–2013. Tillsammans med nationell offentlig medfinansiering kommer programmen att omsluta ca 18,2 miljarder kronor. Ca 80 procent av insatserna i programmen ska fördelas till insatsområden som bidrar till att uppfylla målen i Lissabonstrategin. T.o.m. 2009 har ca 59 procent

eller 4,9 miljarder av EU-budgeten för programperioden intecknats i Skr. 2009/10:150 beslut.

Tillväxtverket är förvaltande myndighet med en regional organisation i alla programområden. Strukturfondspartnerskapen, som består av regionala aktörer, har till uppgift att, bland de ansökningar som godkänns av förvaltande myndighet, avge ett bindande yttrande om vilka ansökningar som ska prioriteras inför den förvaltande myndighetens beslut. Strukturfondspartnerskapen är gemensamma för strukturfundsprogrammen för både regionala utvecklingsfonden och socialfonden (se det nationella strukturfundsprogrammet nedan).

Nationellt strukturfundsprogram

Kommissionen antog Sveriges förslag till nationellt strukturfundsprogram för regional konkurrenskraft och sysselsättning av i september 2007. Det övergripande målet för strukturfundsprogrammet är ökad tillväxt genom god kompetensförsörjning, samt ett ökat arbetskraftutbud. Projekt som främjar kompetensutveckling och motverkar utanförskap på arbetsmarknaden kan få ekonomiskt stöd inom programmet. Europeiska socialfonden bidrar med ca 6,2 miljarder kronor till det nationella strukturfundsprogrammet för perioden 2007–2013. Nationell offentlig medfinansiering med samma belopp tillkommer. För att anpassa programmet till regionala förhållanden finns åtta regionala planer. Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) är förvaltande myndighet för programmet.

Myndigheten har, från programmets start till och med 2009, fattat beslut om stöd till 1 400 projekt som totalt omfattar ca 5,8 miljarder kronor inklusive nationell offentlig medfinansiering. Besluten har fattats utifrån strukturfondspartnerskapens prioriteringar av projekten.

I strukturfundsprogrammen för både socialfonden och den regionala utvecklingsfonden, läggs stor vikt på uppföljning och utvärdering, på såväl programnivå som projektnivå, bl.a. för att bidra till kontinuerligt lärande. Programmen utvärderas i enlighet med EU:s regelverk i samband med själva programframtagandet, under programmens löptid och slutligen även efter det att programmen avslutats.

35.2.2 Territoriella samarbetsprogram – Interreg

För att stärka den ekonomiska och sociala utvecklingen och för att främja den territoriella sammanhållningen mellan Europas länder finansierar EU ett antal program för gränsöverskridande samarbete. Samlingsnamnet för dessa är Europeiskt territoriellt samarbete. Programmen kan delas in i tre typer:

- gränsregionala, dvs. samarbete i gränsregioner,
- transnationella, dvs. samarbete i större makroregioner samt
- interregionala, dvs. samarbete/erfarenhetsutbyte mellan regioner i hela EU.

Insatserna inom de gränsregionala och transnationella programmen ska bidra till ökad gränsöverskridande samverkan för att stärka innovativa

miljöer och främja nätverksamverkan i näringslivet. Programmen förväntas också bidra till gränsöverskridande samverkanslösningar för att öka tillgången till viktiga samhällsfunktioner samt fördjupat samarbete kring miljöproblematiken i Östersjön och Nordsjön. Det interregionala programmet och nätverksprogrammen har som huvudsyfte att sprida kunskap och bygga upp metoder för effektivt lärande inom stadsutveckling och regional utveckling och bidrar på ett övergripande plan till att nå målen i den nationella strategin.

Sverige deltar i tretton territoriella samarbetsprogram samt ett program för samarbete över EU:s externa gränser, ENPI Kolarctic (Ryssland). ENPI är ett europeiskt grannskaps- och partnerskapsinstrument (European Neighbourhood and Partnership Instrument) och är ett av EU:s gränsöverskridande samarbetsinstrument. ENPI-medel ingår även i Östersjöprogrammet för att finansiera ryskt och vitryskt deltagande. Det finansiella avtalet för samarbete över EU:s externa gräns godkändes i slutet av 2009. Programmet Kolarctic, som i Sverige omfattar Norrbottens län väntas komma igång i början av år 2010.

Totalt bidrar EU (genom Europeiska regionala utvecklingsfonden) med ca 10 miljarder kronor till de program som Sverige deltar i under perioden 2007–2013. Dessutom tillkommer finansiering från deltagande länder.

Följande program som Sverige deltar i:

- Gränsregionala program: Sverige-Norge, Botnia-Atlantica, Nord, Södra Östersjön, Mellersta Östersjön och Öresund-Kattegatt-Skagerack.
- Transnationella program: Norra periferin, Östersjön och Nordsjön.
- Interregionala/nätverksprogram: Interreg IVC, Urbact, Espon och Interact.

Till och med 2009 uppgår beslut om medel från ERUF till de gränsregionala och transnationella programmen till ca 3,2 miljarder, vilket innebär att ca 48 procent av de totala medlen för programmen är beslutade. Eftersom medel för tekniskt stöd inte är rapporterade betyder det att andelen beslutade medel egentligen är något högre än vad som angavs i tabellen ovan.

35.3 EU:s sammanhållningspolitik

Diskussionerna om den framtida sammanhållningspolitiken efter 2013 fortsatte under året, bl.a. vid ett informellt ministermöte i Tjeckien under våren. Kommissionen har därefter tillsatt en särskild högnivågrupp med representanter för medlemsstaterna för att diskutera om framtiden utifrån olika teman.

I februari avslutades konsultationen om kommissionens grönbok om territoriell sammanhållning, som tog upp ett antal frågor kring begreppet som sådant och målsättningen med det europeiska samarbetet inom området. Resultatet av konsultationen redovisades i juni i kommissionens sjätte framstegsrapport om ekonomisk och social sammanhållning.

Genom Lissabonfördragets antagande ingår nu territoriell sammanhållning i fördraget tillsammans med ekonomisk och social samman-

hållning. Det nya fördraget innebär också att Europaparlamentet blivit medbeslutande för den allmänna strukturfondsförordningen.

Under året har också ett antal viktiga inspel till debatten om den framtida sammanhållningspolitiken presenterats. I april presenterades på beställning av kommissionen en oberoende rapport av Fabrizio Barca ”An Agenda for a Reformed Cohesion Policy: A place-based approach to meeting EU challenges and expectations”. Rapporten förordar bl.a. ett mer tematiskt fokus och koncentration på ett fåtal huvudprioriteringar.

I juli presenterade kommissionen ett förslag till ändring av regionalfundsforordningen för att i de nya medlemsstaterna möjliggöra stöd till renovering och byggande av bostäder för marginaliserade grupper i samhället, särskilt romer. Dessutom presenterades ändringar av den allmänna strukturfondsforordningen, dels vissa förenklingsförslag, dels tillfälligt slopande av nationell medfinansiering av socialfondsinsatser för att påskynda genomförandet och motverka följderna av den ekonomiska krisen.

Förslagen har under det svenska ordförandeskapet varit föremål för intensiva förhandlingar i rådsarbetsgruppen för strukturella åtgärder. Det var särskilt den slojade medfinansieringen som mötte motstånd hos medlemsstaterna. I stället nåddes enhällighet kring att lämna förskott för år 2010 till de fem medlemsstater som drabbats hårdast av den ekonomiska krisen samt en tillfällig lättnad i regeln om automatiskt återtagande av ej utnyttjade medel. När det gäller regionalfundsforordningen och förslaget om bostäder har Europaparlamentet krävt att det ska gälla i alla medlemsstater. Förslagen beräknas kunna slutbehandlas av Europaparlamentet och rådet under våren 2010.

I december bjöd näringsministern in samtliga medlemsstater till en konferens i Kiruna om sammanhållningspolitiken och territoriell utveckling med underrubriken ”Ta tillvara den territoriella potentialen.” Där presenterade kommissionsledamoten Samecki i ett orienteringspapper sin syn på den framtida sammanhållningspolitiken.

Vad gäller den framtida sammanhållningspolitiken anser Sverige att politiken behöver reformeras, både i fråga om innehåll och omfattning. Utgifterna för sammanhållningspolitiken bör minskas som ett resultat av ett större fokus på konvergens. Utgifterna på det här området bör inriktas på ekonomisk och social sammanhållning i de delar av unionen där de behövs mest, dvs. främst de nya medlemsländerna. I övriga delar av EU bör nationella och regionala insatser vara basen förr regional utveckling.

35.4 Territoriell sammanhållning

EU och dess medlemsländer bedriver sedan flera år tillbaka ett mellanstatligt samarbete kring territoriell sammanhållning. Även flera länder utanför EU-kretsen deltar i samarbetet, exempelvis Norge, Schweiz och Kroatien.

Begreppet ”territoriell” används i detta sammanhang liksom inom OECD för olika skeenden som kan kopplas till ett geografiskt område. I praktiken har exempelvis begreppet ”territoriell utveckling” kommit att beteckna en utveckling som är tydligt tvärspektoriell med avseende på olika sektorer eller politikområdets inverkan på ett territoriums eller

regions utveckling. Den territoriella sammanhållningen fokuserar därmed på en politikutformning som är gränsöverskridande, såväl över geografiska och administrativa gränser, som över sektorsgränser.

I Lissabonfördraget har begreppet territoriell sammanhållning tillkommit i art. 174. Den territoriella sammanhållningen kompletterar därmed den ekonomiska och sociala sammanhållningen i fördragstexten. I det svenska svaret på kommissionens grönbok om territoriell sammanhållning i februari (se faktagromemoria 2008/09:FPM44) ställde sig regeringen bakom de metodmässiga principerna för den territoriella sammanhållningen, dvs. att regionalt utvecklingsarbete bör vara gränsöverskridande, över geografiska administrativa gränser, över sektorsgränser och över olika geografiska beslutsnivåer. Den territoriella sammanhållningen ska inte innebära att EU introducerar ett nytt politikområde. I stället handlar det om metodutveckling för ett tydligare territoriellt förhållningssätt inom ramen för sammanhållningspolitiken och nationell politik på området.

När det gäller den territoriella sammanhållningens definition och innehåll betonar Sverige att alla regioner har en territoriell potential som bör användas så effektivt som möjligt genom att policymix och insatser utformas utifrån varje regions unika förutsättningar. Ett gränsöverskridande regionalt utvecklingsarbete i alla de tre dimensioner som definierats ovan är en viktig förutsättning för att detta ska fungera på ett bra sätt. Detta var också ett huvudtema vid det svenska ordförandeskapets strukturfonskonferens i Kiruna som nämns ovan.

Regeringen betonar vidare att de gränsöverskridande samarbetsformerna bör förstärkas och vidareutvecklas, både tvärsektorielt över politikområden och över geografiska gränser. Det gäller exempelvis att i ökad omfattning ha ett funktionellt regionperspektiv på utvecklingsarbetet, från lokal arbetsmarknad som sträcker sig över administrativa gränser, till makroregioner där Östersjöstrategin utgör ett första exempel på ett nytt arbetssätt med utgångspunkt i den territoriella sammanhållningen.

Det mellanstatliga samarbetet om territoriell sammanhållning har vidare resulterat i framtagandet av Territoriella agendan, vilken presenterades vid ett informellt ministermöte i Leipzig i maj 2007 och senare konkretiserad i form av ett handlingsprogram under Portugals ordförandeskap. Territoriella agendan innehåller utmaningar och prioriteringar utifrån den territoriella sammanhållningens grundläggande principer, medan handlingsprogrammet listar åtgärder som syftar till genomförande inom såväl EU:s som medlemsländernas ansvarsområden.

Tjeckien fokuserade under sitt ordförandeskap på den territoriella sammanhållningens möjligheter att utveckla relationerna mellan stad och landsbygd, medan det svenska ordförandeskapet genomförde en uppföljning och analys av hittills genomförda insatser inom ramen för den Territoriella agendan och dess handlingsprogram. Analysen resulterade i ett antal förslag och rekommendationer om effektivisering och fokusering av arbetet så att tydligare resultat ska kunna avläsas.

Under året har också arbetet med att utvärdera och revidera den territoriella agendan och dess analytiska underlag inletts. Arbetet leds av Ungern och ska vara slutfört till ett informellt ministermöte under deras ordförandeskap våren 2011.

Sverige tog under hösten 2007 initiativ till att Europeiska rådet gav kommissionen i uppdrag att utarbeta en EU:s Strategi för Östersjöregionen inför det svenska ordförandeskapet i EU hösten. Under 2008 har kommissionen inlett ett intensivt arbete där Sverige har haft en viktig, stödjande roll. En process för att förankra och få inspel till strategin inleddes med en större konferens i Stockholm den 30 september följt av fyra tematiska konferenser präglade av de fyra prioriteterna; en ren och hållbar region, en konkurrenskraftig region, en attraktiv och tillgänglig region och en trygg och säker region. Svenska regioner och organisationer har visat ett mycket stort intresse att delta i processen och gjort ett stort antal inspel som underlag för strategin som presenteras av kommissionen i juni. Strategin antogs vid Europeiska rådets möte 29–30 oktober samma år och förväntas få en viktig roll som gott exempel för andra regioner med speciella territoriella utmaningar i syfte att förbättra EU:s integration. Se även regeringens särskilda skrivelse 2009/10:159.

35.6 Europeiskt kunskaps- och erfarenhetsutbyte om urban utveckling

Urbant kunskaps- och erfarenhetsutbyte

EU-samarbetet inom urban utveckling sker främst genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte, med utgångspunkt i principen om medlemsstaternas nationella kompetens. Regeringen har under året deltagit, och under det svenska ordförandeskapet lett arbetet, i den tjänstemannasammanslutning som primärt ansvarar för utbytet mellan medlemsstaterna, Urban Development Group. Under ordförandeskapet arrangerades ett möte i Stockholm den 22 oktober. Utformningen av en europeisk referensram för hållbar stadsutveckling och den europeiska forskningsagendan på urbanområdet behandlades. Den europeiska referensramen ska presenteras vid nästkommande informella ministermöte under Spaniens ordförandeskap 2010 och testas i en pilotgrupp av städer inom ramen för strukturfondsprogrammet URBACT II. Regeringen har också deltagit i det europeiska kunskapsnätverket European Urban Knowledge Network.

Högnivåkonferens och expertmöte

Det svenska ordförandeskapet arrangerade den 14–15 september en högnivåkonferens om Europas städer och den globala klimatutmaningen. Syftet med konferensen var att stärka Sveriges och EU:s arbete med hållbar stadsutveckling och energi- och klimatsmart byggande. Ordförandeskapet arrangerade också ett expertmöte om incitament för nyanländas etablering på arbetsmarknaden i Malmö den 14–16 december. Vid mötet behandlades bland annat frågan om boendets och områdets betydelse för integration.

DEL 7 TRANSPORTER, POLITIKEN I INFORMATIONSSAMHÄLLET OCH ENERGI

36 Transporter

Sveriges mål i EU-arbetet är att medverka till att skapa ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt transportsystem i Europa. Ett väl fungerande transportsystem är en viktig förutsättning för att möta klimatutmaningen och för att stärka Europas ekonomi och konkurrenskraft. Under ordförandeskapet har Sverige därför prioriterat tre frågor: EU:s transportpolitik efter 2010, effektiv logistik för godstransporter samt ny teknik och intelligenta transportsystem. Under året har Sverige anordnat och medverkat i olika diskussioner om den framtida transportpolitiken med användare, kommissionen, Europaparlamentet och transportministrarna. Diskussionerna ledde till slutsatser från ordförandeskapet om kommissionens meddelande Hållbara framtida transporter. Även arbetet med att stärka passagerarnas rättigheter har prioriterats. Arbetet har resulterat i politiska överenskommelser i rådet rörande förslagen till förordningar om fartygspassagerares respektive busspassagerares rättigheter.

36.1 Frågor som rör flera trafikslag

36.1.1 Galileo – ett projekt för satellitnavigering

Satellitnavigeringssystemet Galileo är en central del av EU:s rymdsatsning och är tänkt att vara i full drift 2013. Systemet ska fungera som ett civilt EU-kontrollerat satellitsystem och vara ett alternativ och komplement till det amerikanska GPS-systemet. Genom beslut av en ny förordning 2008 fastställdes en ny ram för offentlig styrning och finansiering av programmen Galileo och EGNOS. Ramen bygger på en fördelning av ansvar mellan Europeiska unionen företrädd av kommissionen, tillsynsmyndigheten och Europeiska rymdorganisationen. Ramen ger vidare kommissionen ansvar för att förvalta programmen och räknar upp vilka uppgifter som tillsynsmyndigheten ska sköta. Genom den nya ramen uppstod ett behov av att anpassa förvaltningsstrukturerna för programmen till kommissionens och tillsynsmyndighetens nya uppgifter. Kommissionen lade därför i mars ett förslag till ändring av förordningen om GNSS-myndigheten (GSA) i syfte att formellt anpassa denna till den nya strukturen för satellitnavigeringsprogrammen (KOM(2009) 139 slutlig). Rådet beslutade vid sitt möte den 17 december om en allmän inriktning i frågan inför fortsatta förhandlingar med Europaparlamentet. Sverige har ansett det vara viktigt att skapa tydliga

beslutsstrukturer i programmet och har därför ägnat en ansevärd tid åt att behandla frågan under hösten. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 11 december.

36.1.2 Intelligent transport system (ITS)

Kommissionen presenterade i december 2008 ett meddelande med en handlingsplan för prioriteringar inom ITS-området (se faktagruppmemorier 2008/09:FPM75). Tillsammans med handlingsplanen följde ett förslag till direktiv med syfte att åstadkomma ett koordinerat införande av ITS på europeisk nivå. ITS kan bidra till uppfyllelse av många uppsatta mål inom transportområdet. Det gäller minskad trängsel, ökad trafiksäkerhet och effektivare godstransporter. Regeringen har därför varit positiv till förslaget eftersom det kan stödja utvecklingen av gränsöverskridande ITS-lösningar. Förslaget blev föremål för ett omfattande arbete i rådet under såväl det tjeckiska som svenska ordförandeskapet. Det svenska ordförandeskapet lyckades under hösten nå en s.k. tidig andraläsningsoverenskommelse med Europaparlamentet. Enligt direktivet ska nu specifikationer tas fram med början inom de särskilt prioriterade områdena rese- och trafikinformation, eCall (nödsignaltjänst för vägfordon) samt information om säkra parkeringsplatser för lastbilar. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 11 december.

36.1.3 Transportgemenskap med västra Balkan

TTE-rådet beslutade i juni 2008 att bemyndiga kommissionen att inleda förhandlingar med ett antal länder (Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kroatien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro och Serbien samt Kosovo (enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244 (1999)) om ett fördrag om upprättande av en transportgemenskap. Kommissionens målsättning är att förhandla fram ett förslag till transportfördrag som rådet ska ta ställning till. Målet med fördraget ska vara att skapa en integrerad marknad för infrastruktur och landtransporter, inre vattenvägar och sjötransporter och att anpassa relevant lagstiftning med EU-lagstiftningen i regionen. Det bedöms vara av stor politisk vikt att uppnå stabilitet i regionen. Det ursprungliga bemyndigandet till kommissionen omfattade inte vägtransporter. På TTE-rådets möte i oktober kompletterades bemyndigandet så att kommissionen numera har ett fullt mandat att förhandla fram ett avtal. Samråd med EU-nämnden skedde den 2 oktober.

36.1.4 Hållbara framtida transporter

I juni lade kommissionen fram ett meddelande med titeln Hållbara framtida transporter (se faktagruppmemoria 2008/09:FPM142) som en uppföljning till 2001 års vitbok om den europeiska transportpolitiken. Meddelandet och den konsultationsprocess som inleddes med meddelandet utgör viktiga utgångspunkter för den vitbok om transport-

politiken 2010–2020 som kommissionen avser att lägga fram hösten 2010. Meddelandet innehåller en redovisning av utvecklingen för den gemensamma transportpolitiken fram till 2010. Det beskriver också de viktigaste drivande faktorerna inom transportområdet fram till seklets mitt och de utmaningar som dessa kan medföra. Vidare innehåller meddelandet förslag på strategiska mål för det medellånga perspektivet som bör genomföras för att ta itu med de utmaningar som förutses uppstå inom sektorn. Sverige gav under hösten stort utrymme för diskussioner om framtiden för det europeiska transportsystemet och förde en bred dialog i frågan. Tillsammans med kommissionen fördes omfattande diskussioner med användarna av transportsystemet. Vidare diskuterades frågan tillsammans med Europaparlamentet och vid flera tillfällen med transportministrarna, både informellt och vid två tillfällen i rådet. Vid rådets möte 17 december antog ordförandeskapet slutsatser om kommissionens meddelande.

Samråd ägde rum i EU-nämnden den 11 december.

36.1.5 Transeuropeiska transportnät (TEN-T)

Revidering av riktlinjerna

Kommissionen presenterade i februari grönboken Transeuropeiska transportnät (TEN-T): En översyn av strategin; Bättre integrering av de transeuropeiska transportnäten för att främja den gemensamma transportpolitiken (se faktapromemoria 2008/09:FPM103). Grönboken har varit föremål för en öppen konsultation och har behandlats av Europaparlamentet. Vid TTE-rådet 11 juni beslutades om rådsslutsatser. Den svenska linjen har varit att de nuvarande 30 prioriterade TEN-projekten bör ersättas av ett prioriterat nätverk. Det är viktigt att transportsystemet fungerar bra över nationsgränserna och att kopplingarna mellan de olika transportslagen förbättras. Behandlingen i rådet visade att tanken om ett prioriterat nätverk har stöd hos de flesta medlemsstaterna. Revideringsarbetet fortsätter under 2010. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 5 juni.

Ansökningar och bidrag 2009

Kommissionen har under 2009 gjort utlysningar inom såväl det ettåriga programmet som det fleråriga programmet. Kommissionen har även gjort en separat utlysning med anledning av det ekonomiska läget. Totalt sett för alla tre utlysningar under 2009 har Sverige tilldelats ca 77 miljoner euro.

Extra utlysning med anledning av det ekonomiska läget

Budgeten för den extra utlysning som gjordes med anledning av det ekonomiska läget var på 500 miljoner euro. Sverige erhöll sammanlagt ca 31 miljoner euro. Medel beviljades för följande projekt; Gröna och förutsägbara flygningar i svenskt luftrum (ca 9 miljoner euro), Utbygg-

nad av Norra hamnen i Malmö Hamnområde (ca 6 miljoner euro) och Partihallsförbindelsen (ca 16 miljoner euro). Skr. 2009/10:150

Årliga programmet

Budgeten för denna utlysning var på 140 miljoner euro. Sverige erhöll ca 7 miljoner euro. Medel beviljades för följande projekt; Ombyggnad av Malmö (ca 5 miljoner euro), Ny Älvförbindelse Göteborg – Marieholms-tunneln (ca 2 miljoner euro).

Fleråriga programmet

Budgeten för denna utlysning var 370 miljoner euro. Sverige erhöll totalt ca 40 miljoner euro. Medel beviljades för följande projekt; Motorways of the Sea, Karlskrona–Gdynia (ca 17 miljoner euro), Installation av ERTMS fordonsutrustning (ca 22 miljoner euro).

Sjömotorvägar

Sjömotorvägarna ingår som en del i det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) och möjlighet finns att få EU-bidrag på maximalt 30 procent av investeringskostnaden. Under 2009 har regeringen fortsatt att aktivt arbeta med att främja utvecklingen av sjömotorvägarna i både Östersjön och Nordsjön. Sjömotorvägskonceptet syftar till att transportsystemen ska effektiviseras genom utveckling av exempelvis hamninfrastruktur och anslutningar till hamnar från både land- och sjösidan, förbättrad intermodalitet samt utveckling av trafikinformationssystem.

Den svenska regeringen skickade tillsammans med sina regeringskollegor i Polen, Danmark och Lettland in två sjömotorvägsprojekt till kommissionen nämligen Karlskrona-Gdynia och Göteborg, Århus och Riga. Kommissionen fattade i december beslut om att stödja sjömotorvägsprojektet Karlskrona-Gdynia. Beslutet innebär att projektet får ca 17 miljoner euro i medfinansiering från EU:s TEN-T program. De åtgärder som ingår i projektet är en uppgradering av Kust-till-kust-banan mellan Emmaboda–Karlskrona, åtgärder i Karlskrona hamn, förbättringar i anslutning till hamnen i Gdynia samt ny godsterminal i Alvesta.

36.1.6 En handlingsplan för rörlighet i städer

Kommissionen presenterade den 30 september en handlingsplan för rörlighet i städer (se faktapromemoria 2009/10:FPM26). I meddelandet konstaterar kommissionen att en stor andel av EU:s befolkning bor i städer och att en ännu större andel av dess BNP genereras i städer. De europeiska städerna präglas dock av ett antal trafikproblem som behöver åtgärdas för att kunna åstadkomma ett hållbart transportsystem. Kommissionen fastslår att ansvaret för hur politik utformas avseende stadstransporter primärt ligger hos lokala, regionala och nationella myndigheter. Politiken på lokal nivå sker dock inom ramen för de

styrmedel och lagstiftning som beslutats på nationell, regional och EU-nivå. Skr. 2009/10:150

Handlingsprogrammet består av 20 åtgärder som är indelade i sex stycken teman. Exempel på åtgärder är att EU ska:

- stödja framtagandet av olika typer av planer för hållbar rörlighet i städer,
- studera villkoren för gröna zoner (miljözoner) som finns i Europa,
- stödja forskningsprojekt som syftar till att minska skadliga utsläpp från stadstransporter,
- utveckla en Internetguide om rena och energieffektiva fordon,
- studera frågan om hur konsumenter och producenter kan tvingas att ta hänsyn till alla samhällsekonomiska kostnader förorsakade av stadstransporter och informationsutbyte om metoder att prissätta,
- sprida erfarenhet och kunskap genom att förbättra statistiktillgången.

Handlingsplanen ska löpa under åren 2009–2012. Vid utgången av perioden ska kommissionen följa upp genomförandet av planen och undersöka behovet av ytterligare åtgärder. Rådet behandlade inte handlingsplanen under 2009. Regeringen är positiv till att EU främjar bättre stadstransporter genom åtgärder som spridning av information, kunskap och att ta fram riktlinjer. EU bör, enligt regeringens mening, särskilt ha en roll i arbetet med att minska variationen i utformningen av gröna zoner genom att främja gemensamma standarder.

36.2 Landtransporter

36.2.1 Yrkestrafik

Vägtransportpaketet

Ett vägtransportpaket som reglerar förutsättningarna för att bedriva gods- och busstrafik på väg presenterades av kommissionen i maj 2007 (se faktapromemoria 2007/08:FPM22). Det består av tre förordningar som antogs den 21 oktober, nämligen Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1072/2009 om gemensamma regler för tillträde till den internationella marknaden för godstransporter på väg samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1073/2009 om gemensamma regler för tillträde till den internationella marknaden för persontransporter med buss. Reglerna ska, i huvudsak, tillämpas från och med den 4 december 2011.

Vägarbetstidsdirektivet

Kommissionen lade i oktober 2008 fram ett förslag till direktiv om ändring av direktiv 2002/15/EG om arbetstidens förläggning för personer

som utför mobilt arbete avseende vägtransporter, det s.k. vägarbetsstidsdirektivet (se faktagromemoria 2008/09:FPM33). Syftet med direktivet är att ålägga medlemsstaterna att införa minimiregler för arbetstidens förläggning för att förbättra skyddet för hälsa och säkerhet för personer som utför mobilt arbete om vägtransporter, dvs. yrkesförare.

Kommissionens förslag kan delas upp i tre huvudpunkter:

1. införande av en förfinad definition av tillämpningsområdet (definition av vad som avses med mobil arbetstagare),
2. införande av en mer praktiskt hanterlig definition av nattarbete, och
3. nya krav på kontrollmekanismer.

En gemensam ståndpunkt antogs på TTE-rådet under våren. Europaparlamentet förkastade förslaget vid sin första läsning i maj. Efter valet till Europaparlamentet bestämdes dock att skriva en ny rapport i frågan, denna rapport föreligger ännu inte. Samråd med riksdagen ägde rum i EU-nämnden den 27 mars.

36.2.2 Eurovinjett – avgifter för tunga lastbilar

Det så kallade Eurovinjettdirektivet 1999/62/EG om avgifter på tunga godsfordon för användningen av viss infrastruktur är tillämpligt på fordonsskatter samt tidsbaserade och distansbaserade vägavgifter som tas ut på lastbilar och lastbilskombinationer med en högsta tillåten bruttovikt av mer än 3,5 ton. Direktivet tvingar inte medlemsstaterna att införa vägavgifter för lastbilar, men om sådana tillämpas på det transeuropeiska vägnätet måste de villkoren i direktivet uppfyllas. Som en del i sitt paket för grönare transporter presenterade kommissionen i juli 2008 ett förslag till ändring av Eurovinjettdirektivet (se faktagromemoria 2007/08:FPM136). Grundprincipen i det nu gällande direktivet är att vägavgifterna maximalt får motsvara självkostnaden för investering och drift av infrastruktur. Förslaget innebär att direktivet gör det möjligt att utöver den infrastrukturfinansierande avgiften införa en särskild vägavgift för att internalisera lastbilstrafikens externa kostnader. Avgiften ska få omfatta kostnader för utsläpp av lokala luftföroreningar, buller och trängsel. Kommissionens förslag innebär att intäkterna från den nya avgiften ska örönmärkas för åtgärder i transportsektorn.

På TTE-rådet den 30 mars höll det tjeckiska ordförandeskapet en riktlinjedebatt om förslaget. Det visade sig då att åsikterna var mycket olika mellan medlemsstaterna i flera frågor även om de flesta stödde principen om internalisering av externa kostnader. Många medlemsstater ansåg att man i den rådande ekonomiska krisen borde avvakta med behandlingen av förslaget. En annan synpunkt var att effekterna av förslaget inte belysts tillräckligt i underlaget. Kommissionen hade förståelse för den sistnämnda invändningen och lät utföra en fördjupad undersökning av de förväntade effekterna av förslaget. Det svenska ordförandeskapet ansåg att det inte var möjligt att fortsätta beredningen av ärendet förrän undersökningen gjorts klar. Undersökningen var klar i mitten av november och Sverige tog då upp den till behandling i

arbetsgruppen i rådet för en första behandling i början av december. Spanien har förklarat att man avser att fortsätta behandlingen i arbetsgruppen, men att man inte har för avsikt att låta behandla den i TTE-rådet. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 27 mars. Skr. 2009/10:150

36.2.3 Ett järnvägsnät för godstransporter

Kommissionen publicerade i december 2008 ett förslag till förordning, om ett europeiskt järnvägsnät för konkurrenskraftiga godstransporter. Syftet med förslaget är att skapa bättre förutsättningar för bedrivandet av effektiva långväga godstransporter på järnväg. Förordningen, (se faktapromemoria 2008/09:FPM69) innehåller bestämmelser om inrättande och drift av sammanhängande transeuropeiska korridorer. Förvaltarna av den infrastruktur som ingår i en korridor ska på grundval av förordningens bestämmelser samarbeta kring trafikplanering och trafikledning i syfte att uppnå bättre framkomlighet för godstransporter på järnväg. De ska också i för ändamålet särskilt upprättade organ i viss utsträckning samarbeta kring vidmakthållande och utveckling av korridoren och dess infrastruktur.

Förslaget behandlades i första läsningen av rådet och Europaparlamentet under våren. Europaparlamentet fattade beslut om ändringsförslag i april och rådet (TTE) om politisk överenskommelse i juni. Under hösten fortsatte behandlingen av förslaget i rådets arbetsgrupp, som i sak kom överens om en del smärre revideringar i förhållande till den politiska överenskommelsen. Att Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december medförde behov av ytterligare anpassningar av förslaget. Rådet har därför ännu inte hunnit fatta något formellt beslut om en gemensam ståndpunkt. Samråd skedde med EU-nämnden den 5 juni.

36.2.4 EU:s tillträde till fördraget om internationell järnvägstrafik

Den sista augusti publicerade kommissionen ett förslag till rådsbeslut rörande unionens tillträde till COTIF. Förslaget, som beskrivs närmare i faktapromemoria 2009/10:FPM18, är grundat på ett förslag till tillträdesavtal som kommissionen och den mellanstatliga organisation som förvaltar COTIF (OTIF) enades om i juni. Syftet bakom förslaget är att ge unionen möjlighet att delta i OTIF:s arbete med att främja internationella järnvägstransporter genom såväl teknisk som rättslig harmonisering. Den huvudsakliga innebörden av förslaget är att EU-regler ska gälla för järnvägstrafiken inom EES-området, men att bestämmelserna i COTIF ska tillämpas på järnvägstrafiken mellan detta område och tredjeland.

Förslaget färdigbehandlades i sak under hösten av rådet, som dock inte hann med att fatta något formellt beslut i ärendet innan Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december. Enligt bestämmelserna i detta fördrag måste rådet först inhämta Europaparlamentets godkännande innan det kan fatta beslut i frågan. Europaparlamentet har tidigare uttalat

sig positivt om förslaget, men hade vid årsskiftet ännu inte hunnit fatta ett formellt beslut. Skr. 2009/10:150

36.2.5 Busspassagerares rättigheter

Kommissionen presenterade i slutet av 2008 ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om passagerares rättigheter vid buss-transport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen, (se faktapromemoria 2009/10:FPM22). Förslaget utgör en del i arbetet med att stärka passagerarnas rättigheter inom hela transportsektorn och anknyter till de redan antagna EG-förordningarna om passagerarrättigheter på luftfarts- respektive järnvägsområdet samt till det förslag till EU-förordning om fartygspassagerares rättigheter som redovisas nedan. Förslaget omfattar huvudsakligen persontransporter med busstransportföretag i linjetrafik och innehåller bl.a. bestämmelser om ansvar vid dödsfall och personskador som tillfogas passageraren och om passagerares rätt till information, assistans och kompensation vid förseningar och inställda resor. Det innehåller också bestämmelser om rätt till information och assistans för passagerare med funktionshinder eller nedsatt rörlighet. En politisk överenskommelse om förslaget nåddes i rådet den 17 december. Förslaget har varit föremål för överläggning med civilutskottet den 26 november och för samråd med EU-nämnden senast den 11 december.

36.3 Sjöfart

36.3.1 Tredje sjösäkerhetspaketet

Tredje sjösäkerhetspaketet bestod ursprungligen av sju olika rättsakter. En av dessa rättsakter har delats upp i två och paketet utgörs nu av åtta rättsakter totalt. Syftet med paketet är dels att förbättra skyddet mot olyckor och utsläpp dels att ta hand om följderna av redan inträffade olyckor. Sex av rättsakterna är helt nya, medan två handlar om ändringar av befintliga direktiv om klassificeringssällskap, hamnstatskontroll och sjötrafikövervakning. De nya rättsakterna rör flaggstaternas ansvar, undersökning av olyckor, ersättning till passagerare vid sjöolyckor samt redarnas civilrättsliga ansvar. Rådet och Europaparlamentet nådde den 8 december 2008 en överenskommelse om paketet efter det att förhandlingarna gått till förlikning.

Övervakningsdirektivet

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/17/EG av den 23 april 2009 om ändring av direktiv 2002/59/EG om inrättande av ett övervaknings- och informationssystem för sjötrafik i unionen förbättras möjligheterna att lämna stöd till fartyg i nöd på skyddade platser. Vidare införs krav på att även fiskefartyg över 15 meter ska förses med

automatiskt identifieringssystem (AIS). Därutöver kompletteras dagens regelverk med bl.a. regler om åtgärder vid farligt isläge och krav på att samtliga av medlemsstater ska vara anslutna till det s.k. SafeSeaNet för att förbättra utbytet av information om bl.a. transporter av farligt gods. Skr. 2009/10:150

Hamnstatskontrolldirektivet

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/16/EG av den 23 april 2009 om Hamnstatskontroll anpassas det tidigare hamnstatskontrolldirektivet (95/21/EG) och den nu gällande EU-lagstiftningen inom området till den revidering som genomförts inom ramen för Parisöverenskommelsen – Paris MOU. Det omarbetade direktivet innebär bl.a. ändringar i dagens inspektionskrav och stärker också unionens möjligheter att hindra fartyg från att anlöpa EU:s gemenskapens hamnar.

Olycksutredningsdirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/18/EG av den 23 april 2009 om grundläggande principer för utredningar av olyckor i sjötransportsektorn anger bl.a. principer för haveriutredningar ska genomföras inom unionen, samt hur medlemsstaterna ska samarbeta i dessa frågor.

Ersättning till passagerare vid sjöolyckor

Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss införlivas med EU-rätten 2002 års Atenkonvention om transportörens ansvar för dödsfall och skador vid befordran av passagerare och deras bagage. Bestämmelserna utsträcks vidare till att omfatta även inrikes transporter. Utöver detta innehåller förordningen bestämmelser om förskottsbetalning till passagerare som lider skada samt ersättning för funktionshindrades hjälpmedel som skadas vid transporten.

Klassdirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/15/EG av den 23 april 2009 anger gemensamma regler och standarder för organisationer som utför inspektioner och utövar tillsyn av fartyg och för sjöfartsadministrationernas verksamhet i förbindelse därmed. Införandet av direktivet innebär en skärpning av tillsynen av klassificeringssällskapen.

Klassförordningen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 391/2009 av den 23 april 2009 om gemensamma regler och standarder för organisationer som utför inspektioner och utövar tillsyn av fartyg. Förordningen innehåller bl.a. godkännande av klassificeringssällskap inom EU och regler om ömsesidigt erkännande av certifiering.

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/21/EG om flaggstatsförpliktelser läggs ett antal förpliktelser fast för flaggstater inom EU, bl.a. ska medlemsstaterna införa kvalitetscertifieringssystem för flaggstatsadministrationerna och samtliga EU-medlemsstater ska genomgå den internationella sjöfartsorganisationens (IMO) granskningsystem.

Försäkringsdirektivet

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/20/EG av den 23 april 2009 om fartygsägares försäkring för sjörättsliga skadeståndsanspråk åläggs redare att ha obligatorisk försäkring eller annan säkerhet för sitt skadeståndsansvar.

36.3.2 Identifiering och spårning av fartyg (LRIT)

FN:s sjöfartsorganisation IMO har beslutat om ett globalt system för långväga identifiering och spårning (LRIT) av fartyg med hjälp av satellit. Systemet kommer bl.a. att omfatta inrättandet av en internationell datacentral för distribution av LRIT-information. Anslutna länder meddelade under hösten till IMO om fartyg som för deras flagg ska rapportera till en nationell datacentral, välja en regional modell eller ansluta sig till den internationella centralen. TTE-rådet beslutade i oktober 2007 att inrätta en europeisk datacentral som blev operativ under 2009. Förslaget var föremål för samråd med EU-nämnden den 28 september 2007.

36.3.3 EU:s sjöfartsstrategi fram till och med 2018

Kommissionen presenterade den 27 januari ett meddelande om en europeisk sjöfartsstrategi för perioden 2009 till och med 2018 (se faktapromemoria 2008/09:FPM88). Strategin utgör en del av EU:s transportpolitik respektive havspolitik och syftar till att stärka den europeiska sjöfartens och de maritima näringarnas konkurrens- och utvecklingskraft på samma gång som säkerheten till sjöss ökar och miljöpåverkan minskar. Transportministrarna antog den 30 mars slutsatser med en tydlig inriktning att skapa stabila och konkurrenskraftiga förutsättningar för den europeiska maritima sektorn. Bland de särskilt viktiga områdena återfinns bl.a. behovet av att stärka forskning och utveckling, att klara kompetensförsörjningen för sektorn, effektivisering av transportsystemet, stärkt sjösäkerhet, minskad miljöpåverkan samt att skapa stabila och konkurrenskraftiga förutsättningar för europeisk sjöfart. Slutsatserna var föremål för samråd med EU-nämnden den 27 mars.

Kommissionen presenterade i januari ett meddelande (se fakta-promemoria 2008/09:FPM89) och en handlingsplan för att inrätta ett europeiskt område för sjötransporter utan hinder. Transportministrarna antog den 30 mars slutsatser som utgör ett steg mot att skapa samma förutsättningar för sjötransporter som för landtransporter i syfte att utjämna konkurrensen mellan transportslagen och till att effektivisera godsflödet. En ökad närsjöfart kan också få positiva miljöeffekter i och med att det kan bidra till att fler transporter går till sjöss. Vidare är utvecklingen av kompatibla elektroniska system för dokumenthantering av stor vikt för att underlätta för gränspassager. En ökad samordning mellan transport- och tullsidan bedöms kunna bidra till att underlätta sjötransporter inom EU. Samråd med EU-nämnden skedde den 27 mars.

36.3.5 Rapporteringsformaliteter för fartyg som ankommer eller avgår från hamnar inom EU

Kommissionen presenterade i januari ett förslag (se fakta-promemoria 2008/09:FPM89). Syftet med förslaget är att genomföra den del av meddelandet som inriktar sig på att avskaffa eller förenkla dokumentationskontroller för fartyg och varor som går mellan hamnar inom unionen, samt införandet av ett elektroniskt rapporteringssystem. En allmän inriktning om förslaget kunde antas på TTE-rådet den 17 december. Samråd med EU-nämnden skedde den 11 december.

36.3.6 Fartygspassagerares rättigheter

Kommissionen presenterade i slutet av 2008 ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen (se fakta-promemoria 2008/09:FPM78). Förslaget utgör en del i arbetet med att stärka passagerarnas rättigheter inom hela transportsektorn och anknyter till de redan antagna förordningarna om passagerarrättigheter på luftfarts- respektive järnvägsområdet samt till det förslag till EU-förordning om busspassagerares rättigheter som redovisas ovan. Förslaget omfattar transporter såväl till sjöss som på inre vattenvägar och innehåller bestämmelser om passagerares rätt till information, assistans och kompensation vid förseningar och inställda resor. Det innehåller också bestämmelser om rätt till information och assistans för passagerare med funktionshinder eller nedsatt rörlighet. En politisk överenskommelse om förslaget nåddes i rådet den 9 oktober. Förslaget har varit föremål för överläggning med civilutskottet den 1 oktober och för samråd med EU-nämnden senast den 2 oktober.

36.4.1 Avgifter för luftfartsskydd

Under det svenska ordförandeskapet har arbetet med kommissionens förslag till direktiv om avgifter för luftfartsskydd inletts (se fakta-promemoria 2008/09:FPM132). Även om vissa framsteg har gjorts, har detta förslag visat sig vara kontroversiellt bland medlemsstaterna. Arbetet med direktivet kommer att fortsätta under det spanska ordförandeskapet. Samråd med EU-nämnden skedde den 11 december.

36.4.2 Ökad behörighet för den europeiska flygsäkerhetsbyrån

Europeiska byrån för luftfartssäkerhet, EASA, började sin verksamhet i september 2002. EASA gavs säkerhetsuppgifter inom områdena luftvärdighet samt miljöcertifiering av luftfartsprodukter, delar och anordningar. Senare utvidgades EASA:s uppgifter till drift av luftfartyg, flygcertifikat och säkerheten i fråga om luftfartyg från tredjeland. Den 25 juni 2008 presenterade kommissionen ett förslag om att utvidga EASA-förordningen ytterligare till att omfatta flygplatser och flygtrafiktjänster (se faktapromemoria 2007/08:FPM138). På så sätt skulle byrån få ett samlat ansvar för flygsäkerhetsaspekterna på EU-nivå. Kommissionen menar att flygsäkerhetsaspekterna bör integreras med initiativet om ett gemensamt europeiskt luftrum så att man kan säkerställa att de större sammanhängande luftrum som skapas när luftrumsblock etableras inte påverkar flygsäkerheten. Sverige stödjer i princip kommissionens ambitioner på detta område. Målsättningen bör vara att skapandet av en inre marknad för lufttransporter kombineras med gemensamma säkerhetsregler som tillämpas på samma sätt i alla medlemsstater, dvs. en hög och enhetlig säkerhetsnivå inom unionen. Förhandlingarna inom rådet påbörjades under hösten.

36.4.3 Olycksutredning inom civil luftfart

Under det svenska ordförandeskapet inleddes behandlingen av kommissionens förslag till förordning om olycksutredning inom civil luftfart (KOM(2009) 611 slutlig). Kommissionen anser att unionens system för utredning av olyckor och rapportering av händelser inom civil luftfart inte fungerar optimalt i sin nuvarande utformning. Detta gäller särskilt det nuvarande regelverket på området för olycksrapportering, dvs. direktiv 94/56/EG, som redan är 15 år gammalt och inte längre uppfyller unionens och medlemsstaternas krav. Kommissionens förslag kommer att fortsätta behandlas under våren 2010. Sverige ställer sig positivt till ett samarbete som ökar flygsäkerheten. Frågor om offentlighet och sekretess samt EASA:s roll i olycksutredningar är frågor där Sverige har synpunkter.

Luftfartsförhandlingarna med USA om ett avtal i ett andra steg har fortsatt med hög intensitet. Kommissionen har också, med stöd av mandat beslutade av rådet, inlett eller fortsatt förhandlingar om luftfartsavtal med Israel, Jordanien, Ukraina, Libanon, Georgien och Australien. EU-avtal på luftfartsområdet har undertecknats med Kanada. Island och Norge har tillträtt luftfartsavtalet mellan EU och USA.

36.4.5 Bemyndiganden för kommissionen

Kommissionen har under året fått mandat av rådet dels att inleda förhandlingar med den amerikanska luftfartsmyndigheten (FAA) om ett fördjupat samarbete inom forskning och utveckling, och dels att inleda förhandlingar med ICAO (FN:s organ för civil luftfart) om ett närmare samarbete inom områdena flygsäkerhet, luftfartsskydd, flygtrafikledning och miljöskydd.

36.5 Sjöövervakning

Behovet av en tillförlitlig sjöövervakning har framhållits inom ramen för EU:s havspolitik. Det svenska ordförandeskapet har verkat för att skapa förutsättningar för en mer integrerad sjöövervakning - både inom EU och vid fredsfrämjande insatser inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Ordförandeskapets målsättning var bl.a. att uppmuntra till sektoröverskridande samarbeten mellan aktörer i olika länder, för att skapa en effektivare och mer integrerad sjöövervakning och dessutom nå kostnadseffektivitet. Rådsslutsatser antogs vid råds-mötet för allmänna och utrikes frågor den 17 november. Slutsatserna pekar på behovet av en gemensam och sektorsövergripande informationshantering för att skapa interoperabilitet mellan medlemsstaternas sjöövervakningssystem. Även ökade nationella och regionala samarbeten liksom ett fördjupat samarbete inom och mellan olika relevanta organisationer betonas. Europeiska kommissionen uppmanas att i nära samarbete med medlemsstater och andra berörda presentera en färdplan för integrerad sjöövervakning före slutet av 2010.

37 Politiken för informationssamhället

EU:s politik inom informationssamhället har inget eget avsnitt i EU:s fördrag. Det ingår som en del i EUF-fördragets bestämmelser om den inre marknaden, transportpolitik, samt forskning och utveckling. Några av de viktigaste målen är avreglering av telekommunikationsmarknaden samt utveckling och användning av informationsteknik för att stärka EU:s tillväxt och sysselsättning. EU har även regler för bl.a. mobiltelefoni och skydd av personuppgifter i samband med elektronisk kommunikation.

Sverige har under 2009, främst under ordförandeskapet lett och slutfört förhandlingarna av det s.k. telekompaketet samt bidragit till diskussionerna om EU:s framtida IT-politiska agenda.

Skr. 2009/10:150

37.1 Nytt regelverk för området elektronisk kommunikation

Den 25 november antogs det så kallade telekompaketet, vilket utgörs av en översyn av direktiven som reglerar sektorn elektronisk kommunikation i EU.

Paketet består av tre rättsakter; Europaparlamentet och rådets direktiv 2009/140/EG om ändringar av direktiven 2002/21/EG (Ramdirektivet), 2002/19/EG (Tillträdesdirektivet) och 2002/20/EG (Auktorisationsdirektivet); Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/136/EG om ändringar av direktiven 2002/22/EG (USO-direktivet) och 2002/58/EG (E-dataskyddsdirektivet); samt en förordning (EG) nummer 1211/2009 om inrättande av ett nytt EU-organ, Berec.

Telekompaketet är väldigt omfattande och består av drygt 160 olika artiklar som i sin tur utgör ca 750 olika bestämmelser. Förhandlingarna om telekompaketet inleddes under hösten 2007 när kommissionen lämnade sitt förslag till ändringar av de aktuella direktiven.

De nya reglerna innebär bland annat följande:

- Reglerna för tilldelning av radiofrekvenstillstånd liberaliseras genom att teknik- och tjänsteneutralitet införs som huvudregel för fördelning av tillstånd. Betydande möjligheter för medlemsstaterna att göra undantag från huvudreglerna finns dock. Dessutom beslutades att kommissionen ska kunna lämna lagförslag till Europaparlamentet och rådet genom fleråriga policyprogram för radiofrekvensområdet.
- Möjligheterna ökar för att de nationella tillsynsmyndigheterna (i Sverige Post- och telestyrelsen) tillämpar det konkurrensfrämjande regelverket på likartat sätt i och med att det nya EU-organet, Berec, liksom kommissionen ges ökat inflytande över s.k. skyldighetsbeslut.
- De nationella tillsynsmyndigheternas oberoende gentemot företag och regeringar tydliggörs.
- Regler gällande konkurrerande företags möjligheter för tillträde till dominerande företags nya fibernät förtydligas. Bland annat införs en möjlighet om åläggande om s.k. funktionell separation av ett företags återförsäljningsverksamhet i förhållande till dess infrastrukturverksamhet.
- Regler för konsumentinformation och konsumentskydd förstärks och harmoniseras. Det gäller inte minst regler om att funktionshinder ska få samma möjligheter som andra att ta del av elektroniska kommunikationstjänster.

Sammantaget är syftet med telekompaketet att stärka konkurrensen och konsumentskyddet i Europa. Med nya regler minskar dessutom osäkerheten hos företagen vilket gör att investeringar kan komma igång.

Under det svenska ordförandeskapet handlade förhandlingarna kring telekompaketet om att finna en kompromiss om ett tilläggsförslag från Europaparlamentet (tillägg 138) som handlade om medborgarnas rättigheter att inte stängas av från sin Internetuppkoppling utan en domstolsprövning i förhand. Medlemsstaterna kunde inte acceptera tillägget, vilket motiverades i huvudsak med att tillägget ansågs täcka in civilrättsliga avtal och dessutom gick utöver EU:s kompetens eftersom rättsordningarna i enskilda medlemsstater genom förslaget skulle bli reglerade via ett EU-direktiv. Vid ett förlikningssammanträde den 5 november nåddes till slut en överenskommelse mellan Europaparlamentet och rådet varvid telekompaketet som helhet blev klart för antagande.

Frågan har senast behandlats i samråd med EU-nämnden den 27 mars samt den 5 juni och med trafikutskottet den 24 mars.

37.2 Strategin i2010 – det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning

Inom EU sker det IT-politiska samarbetet sedan 2005 inom ramen för initiativet i2010 – det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning (KOM(2005) 229 slutlig). Föregångarna till i2010 var e-Europa där två handlingsplaner togs fram: e-Europa 2002 och e-Europa 2005.

År 2010 ska den IT-politiska strategin förnyas och Sverige har därför under 2009 tagit initiativ till diskussion mellan medlemsstaterna, kommissionen och andra intressenter, om innehållet i en förnyad gemensam europeisk IT-politik. Kommissionen presenterade i augusti sitt meddelande Europeisk rapport om digital konkurrenskraft – De största landvinningarna för strategin i2010 under 2005–2009 (KOM(2009) 390 slutlig). Meddelandet innehåller en framåtblickande del som presenterar nio politikområden av betydelse för en framtida europeisk IT-politik, samt en mer omfattande genomgång av de viktigaste landvinningarna för strategin i2010 inom dess tre områden, nämligen:

- Att skapa ett gemensamt europeiskt informationsområde som främjar en öppen och konkurrenskraftig inre marknad för informationssamhället och för medier.
- Att stärka innovation och investeringar i IT-forskning för att främja tillväxt och fler och bättre arbetstillfällen.
- Att uppnå ett europeiskt informationssamhälle där alla kan delta som främjar tillväxt och sysselsättning på ett sätt som överensstämmer med hållbar utveckling och som prioriterar bättre offentliga tjänster och livskvalitet.

Sverige presenterade under 2009 en rapport som pekar ut tio områden av betydelse för en framtida gemensam europeisk IT-politik Ett grönt kunskapsamhälle – an ICT policy agenda to 2015 for Europe's future knowledge society (SCF Associates Ltd.). Rapporten utgjorde underlag för diskussioner vid ordförandeskapskonferensen Visby Agenda: creating impact for an e-Union 2015 den 9–10 november i Visby. Kommissionens

meddelande, Sveriges rapport samt konferensen i Visby, utgjorde underlag till svenska ordförandeskapsslutsatser om en förnyad europeisk IT-politik: The Visby Declaration, som presenterades den 11 november.

Den 18 december antog TTE-rådet slutsatser, Strategin efter i2010 – mot ett öppet, grönt och konkurrenskraftigt kunskapssamhälle, som förhandlats under ledning av det svenska ordförandeskapet.

Frågan har senast behandlats i samråd med EU-nämnden den 11 december samt med trafikutskottet den 8 december.

37.3 Sakernas Internet

Kommissionen presenterade den 18 juni meddelandet Sakernas Internet – En handlingsplan för Europa (KOM(2009) 278). Med Sakernas Internet avses en utveckling där man tänker sig att saker såsom böcker, bilar, elektrisk utrustning, livsmedel etc. kopplas samman med Internet för att skapa ett Sakernas Internet. I meddelandet diskuteras bl.a. frågor om den personliga integriteten och skydd av personuppgifter samt Sakernas Internet som en viktig resurs för ekonomi och samhälle. Sverige har under året på ett övergripande plan hanterat vissa av frågeställningarna i meddelandet i rådsslutsatserna avseende den framtida IT-politiska agendan ”Strategin efter i2010 – mot ett öppet, grönt och konkurrenskraftigt kunskapssamhälle” (se föregående avsnitt).

37.4 Ett tillgängligt informationssamhälle

Kommissionen presenterade i december 2008 meddelandet ”För ett tillgängligt informationssamhälle” (KOM(2008) 804). Med detta dokument som grund fattades beslut om rådsslutsatser vid TTE-rådet den 31 mars. Rådsslutsatserna innefattar insatser som riktas mot såväl kommissionen som medlemsstaterna. Insatserna innehåller till exempel framtagande av riktlinjer för prioriterade områden, e-inkludering som prioriterad fråga vid uppföljningen av i2010, tillgängliga webbplatser och flerfaldig tillgång till offentliga tjänster och IT-produkter samt uppmuntra samarbete mellan både länder och myndigheter inom EU.

Under det svenska ordförandeskapet antogs en ministerdeklaration om e-förvaltning den 18 november som innehöll formuleringar vars syfte är att öka tillgängligheten och användbarheten av offentliga e-tjänster. I de rådsslutsatser som antogs vid TTE-rådet den 18 december avseende en ny IT-agenda för EU efter i2010-strategin (17107/09) återfinns också motsvarande målformuleringar. Som exempel kan nämnas att rådet anser att e-tillgänglighet för alla är en nyckelfaktor för att uppnå ett integrerat kunskapssamhälle. Medborgare och företag bör få egenmakt genom utvecklade e-förvaltningstjänster som utformats efter deras behov, liksom genom ökad tillgång till offentlig information, förstärkt insyn och effektiva medel för att införliva intressenterna i den politiska processen. Därutöver uppmanas kommissionen och medlemsstaterna att säkerställa en utbredd tillgång på digitala kommunikationsnät- och tjänster med hög kapacitet som är tillgängliga och ta hänsyn till en utveckling av samhället där IT underlättar bl.a. socialt och kulturellt deltagande.

37.5 Digitala utdelningen

Kommissionen presenterade den 30 oktober ett meddelande om hur den digitala utdelningen kan omvandlas till sociala fördelar och ekonomisk tillväxt (KOM(2009) 586). Den digitala utdelningen utgörs av de radiofrekvenser som frigörs vid ett mer effektivt spektrumutnyttjande när man går över från analoga till digitala tv-sändningar i marknätet.

Meddelandet bygger på kommissionens meddelande från 2007 om maximal nytta av den digitala utdelningen i Europa, rådets slutsatser av den 12 juni 2008 och Europaparlamentets resolution av den 24 september 2008 som antogs som svar på detta första politiska initiativ på området.

Kommissionen presenterar i meddelandet en rad förslag till en gemensam strategi för den digitala utdelningen i Europa. Det poängteras att den digitala utdelningen har en stor potential för tillhandahållande av en bred palett med tjänster. Övergången ger Europa ett unikt tillfälle att tillgodose den ökande efterfrågan på radiospektrum, särskilt för att tillhandahålla trådlöst bredband till landsbygdsområden, och därmed överbrygga den digitala klyftan, och stimulera användningen av nya trådlösa tjänster, t.ex. nästa generations mobila bredband, samt stödja utvecklingen av markbundna sändningar.

I meddelandet uppmanas de medlemsstater som ännu inte har slutfört den digitala övergången att förnya sitt åtagande till en verklig nedsläckning av de analoga tv sändningarna genom att godta EU:s måldatum den 1 januari 2012.

Sverige har under ordförandeskapet förhandlat fram rådsslutsatser som antogs vid TTE-rådet den 18 december. Frågan har senast behandlats i samråd med EU-nämnden den 11 december samt med trafikutskottet den 8 december.

37.6 Nät- och informationssäkerhet

Kommissionen presenterade den 30 mars ett meddelande om ”skydd mot storskaliga IT-attacker och avbrott: förbättrad beredskap, säkerhet och motståndskraft i Europa” (se faktapromemoria 2008/09:FPM120). I meddelandet ges förslag på åtgärder som kommissionen tror kommer leda till en högre säkerhetsnivå för den europeiska informationsinfrastrukturen.

Kommissionens meddelande syftar till återuppväcka den europeiska debatten kring skyddet av informationsinfrastruktur. Förslagets bakgrund återfinns i kommissionens strategi för ett säkert informationssamhälle KOM(2006) 251 som initierades året innan i KOM(2005) 576, samt i inrättandet av den Europeiska byrån för nät- och informationssäkerhet (ENISA).

Meddelandet fokuserar på en handlingsplan inom fem områden:

- beredskap och insatser,
- upptäckt och insatser,

- begränsningar av verkningar och återställning,
- internationellt samarbete samt utarbetandet av kriterier för europeisk kritisk informationsinfrastruktur.

Kommissionens förslag fokuserar i stor utsträckning på att öka informationsdelningen mellan medlemsstaterna och skapa förutsättningar för att gemensamma övningar på området hålls.

Kommissionens meddelande diskuterades vid en ministerkonferens i Tallinn den 27-28 april och vid TTE-rådet den 12 juni. Sverige har under ordförandeskapet förhandlat en rådsresolution (15841/09) på området nät- och informationssäkerhet som antogs vid TTE-rådet den 18 december. Resolutionen har en betydligt bredare ansats än kommissionens ursprungliga meddelande. Den understryker att nät- och informationssäkerhetsfrågorna är centrala för att skapa det förtroende för nya tekniker som är en förutsättning för att IT ska kunna bidra till högre mål, som ekonomisk tillväxt och förbättrad demokrati.

Resolutionen pekar vidare på behovet av ett brett angreppssätt med ett större fokus på vardagssäkerhet för medborgare och företag och understryker vidare vikten av ett delat ansvar mellan alla inblandade aktörer. Vidare ger den breda ingångsvärden till kommissionens arbete med att ta fram ett nytt mandat för den europeiska nät- och informationssäkerhetsbyrån ENISA. Frågan har senast behandlats i samråd med EU-nämnden den 5 juni och 11 december.

37.7 Meddelande om IT och energieffektivisering

Kommissionens andra meddelande om IT och energieffektivisering, om att utnyttja informations- och kommunikationsteknik för att underlätta övergången till en energieffektiv ekonomi med låga koldioxidutsläpp (se faktapromemoria 2008/09:FPM106), lyfter fram vikten av ökad energieffektivisering för att nå EU:s mål om energieffektivisering och koldioxidutsläpp senast 2020 och understryker IT:s potential till stora besparingar i hela ekonomin (EU:s mål för 2020: sänkt förbrukning av primärenergi med 20 procent, minskade utsläpp av växthusgaser med 20 procent och en ökad andel förnybar energi till 20 procent, Europeiska unionens råd, ordförandeskapets slutsatser den 8–9 mars 2007 (7224/1/07)). Kommissionen föreslår åtgärder inom IT-sektorn, inom stora energianvändande sektorer som bygg- och anläggningssektorn och transport- och logistiksektorn, samt hos medlemsstaterna och de centrala, regionala och lokala myndigheterna. Konkreta åtgärder som föreslås är t.ex. minskad energianvändning med hjälp av IT-driven övervakning och styrning samt metoder för mätning av energianvändning, införande och ökad användning av IT-verktyg för beteendeförändring hos konsumenter och företag samt stimulans av ökad efterfrågan på innovativa IT-lösningar för energieffektivisering.

Regeringen ställer sig positiv till meddelandet som innehåller mer konkreta förslag till åtgärder än det tidigare meddelandet på området från maj 2008 (KOM(2008) 241).

Meddelandet har varit föremål för offentligt samråd i september och resultaten bekräftar att företag i dag har olika strategier för att förbättra

sin energi- och miljöprestanda. Ett samordnat tillvägagångssätt skulle leda till bättre investeringar samt bidra till målen om energieffektivitet. Kommissionen har därför den 9 oktober publicerat en rekommendation på området (K(2009) 7604 slutlig). Rekommendationen riktar sig till IT-branschen specifikt och till medlemsstaterna generellt. Medlemsstaterna uppmanas att inom tolv månader från rekommendationens offentliggörande informera kommissionen om åtgärder som vidtas till följd av rekommendationen och därefter årligen rapportera om detta.

Frågan har senast behandlats i samråd med EU-nämnden den 27 mars samt med trafikutskottet den 24 mars.

37.8 Internets förvaltning

Sverige har drivit ståndpunkten att Internet bör förvaltas på ett transparent och förtroendeingivande sätt med möjligheter för olika aktörer världen över att engagera sig och ta del av beslutsprocesser. Internet bör vara öppet, globalt och tillgängligt för alla och ta hänsyn till de mänskliga rättigheterna. Det globala FN-forumet, Internet Governance Forum (IGF), utgör en viktig plattform för att aktörerna på ett icke-bindande sätt ska kunna diskutera och utbyta erfarenheter. Forumet bör efter sin mandatperiod som går ut 2010 förlängas ytterligare fem år.

Frågor kring Internets förvaltning har påskyndats och aktualiserats ytterligare under det svenska ordförandeskapet för EU, då Sverige har koordinerat och drivit gemensamma EU-ståndpunkter i de internationella fora där dessa globala frågor diskuterats.

Framför allt två händelser har präglat diskussionerna under hösten: det nya styrdokumentet ”Affirmation of Commitments” mellan US Department of Commerce och ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) som trädde i kraft den 1 oktober och det 4:e globala forumet för frågor kring Internets utveckling och förvaltning – IGF i Egypten i november. Den 1 oktober trädde styrdokumentet ”Affirmation of Commitments” mellan ICANN och det amerikanska handelsdepartementet i kraft. EU välkomnade genom det svenska ordförandeskapet detta nya arbetssätt som innebär en ny arbetsmodell för ICANN med ökad öppenhet och insyn samt möjligheter till bredare och ökat internationellt engagemang.

37.9 Förordning om internationell roaming

Internationell roaming är när en mobiltelefonkund ringer, sms:ar eller använder datatjänster utanför det egna landet och användandet måste gå över en utländsk operatörs nät. Regleringen av röstsamtal har gjort att priserna för roamingsamtalen i Europa har sjunkit.

I roamingförordningen som trädde i kraft den 30 juni 2007 anges att roamingavgifterna i grossist- och slutanvändarledet inom EU inte får överstiga viss prisnivå. Den ursprungliga förordningen var avsedd att gälla fram till den 30 juni 2010 och omfattade endast avgifter för samtal (röstroaming).

Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 544/2009 av den 18 juni 2009 utvidgades förordningen till att omfatta även sms och mms och data på grossistnivå för dataroaming. Därmed förlängdes också förordningen fram till den 30 juni 2012. Förordningen föregicks av beslut av rådet och Europaparlamentet.

Någon rapport vad avser de beslutade pristaken för sms, mms och data finns ännu inte. De nationella regleringsmyndigheterna skickade i november 2009 ut en begäran om ny datainsamling till operatörerna avseende röst-, sms- och datatjänster för perioden 1 april–31 december. Frågan har behandlats i samråd med EU-nämnden under tidigare år.

38 Utvecklingen av framtidens e-förvaltning i Europa

Sverige driver på utvecklingen av framtidens e-förvaltning i Europa. Under det svenska ordförandeskapet organiserades ett informellt ministermöte och en ministerkonferens om e-förvaltning. Vid ministermötet antogs en deklaration om e-förvaltning med gemensamma prioriteringar och mål som kommer att läggas till grund för en ny handlingsplan inom EU för perioden 2011–2015. Deklarationens fokus ligger framförallt på att stärka Europas medborgare och företag genom att öppna upp den offentliga förvaltningen så att offentlig information och tjänster kan återanvändas av olika aktörer. En annan viktig prioritering är att öka rörligheten på den inre marknaden genom att utveckla e-tjänster som kan underlätta för medborgare och företag att studera, jobba, bo och pensionera sig i andra medlemsländer än i hemlandet. Deklarationen handlar även om hur IT ska användas för att skapa en effektiv och miljömässig offentlig förvaltning i Europa.

Förvaltningspolitiken inklusive frågor om e-förvaltning (eGovernment) ligger generellt utanför unionens befogenheter. E-förvaltningsfrågor behandlas på informella ministermöten som ägt rum varannat år sedan 2001.

E-förvaltningssamarbetet har strategiskt skett inom ramen för initiativet i2010 – det europeiska informationssamhället för tillväxt och sysselsättning, som är en del av Lissabonstrategin. Som en viktig del av detta arbete antogs en deklaration om e-förvaltning under Storbritanniens ordförandeskap år 2005, vilken gav kommissionen mandat att samordna samarbetet mellan medlemsländerna avseende e-förvaltning fram till 2010. Mandatet resulterade bl.a. i att kommissionen i april 2006 publicerade en Handlingsplan för e-förvaltning inom ramen för initiativet i2010.

Eftersom såväl initiativet i2010 som den nuvarande handlingsplanen för e-förvaltning löper ut under 2010 lades under 2009 ett stort arbete ned från svensk sida för att lägga grunden för kommande planer för e-förvaltningsområdet inom EU. Syftet var att vid ministermötet i Malmö den 18 november 2009 och vid den direkt påföljande konferensen om e-

förvaltning under titeln ”Teaming up for the eUnion” den 19–20 november 2009 lägga en solid visionär grund för samarbetet mellan medlemsstaterna för den kommande femårsperioden, dvs. för perioden 2011–2015. Skr. 2009/10:150

Vid ministermötet antogs en Ministerdeklaration (Malmö-deklarationen) av samtliga ministrar med ansvar för e-förvaltning i medlemsländerna, kandidatländerna och EFTA-länderna. Deklarationen innehåller en gemensam vision och gemensamma prioriteringar när det gäller hur de 34 länder som står bakom deklarationen avser att utveckla framtidens e-förvaltning. I deklarationen fastläggs mål som ska uppnås vid 2015:

- Stärka medborgare och företag genom utvecklingen av e-förvaltningstjänster som är utformade utifrån användarnas behov och i samverkan med tredje part samt genom ökad tillgänglighet till offentlig information, stärkt transparens och effektiva sätt att involvera medborgare och företag i den offentliga policyprocessen.
- Förstärka rörligheten på den inre marknaden genom utvecklingen av gränsöverskridande e-tjänster som underlättar att starta och driva företag på den gemensamma marknaden och gör det enklare för medborgarna att studera, arbeta, bo och pensionera sig i vilket medlemsland som helst.
- Öka den interna och externa effektiviteten genom användningen av e-förvaltning för att minska den administrativa bördan för medborgare och företag, förbättra organisatoriska processer och stödja utvecklingen av en miljömässigt hållbar ekonomi.
- Möjliggöra genomförandet av de politiska prioriteringarna genom skapandet av grundläggande förutsättningar och juridiska och tekniska förutsättningar.

Vidare fastläggs i deklarationen att styrningen och genomförandet av prioriteringarna ska ledas gemensamt av medlemsländerna i samarbete med kommissionen. Kommissionen inbjuds att i nära samarbete med medlemsländerna ta fram en handlingsplan för perioden 2011–2015. Kommissionen inbjuds även att samordna medlemsländernas aktiviteter och organisera styrningen av genomförandet genom en särskilt styrgrupp med representanter för alla medlemsländer.

39 Energi

År 2007 fattade Europeiska rådet beslut om de s.k. 20–20–20-målen som ska vara uppfyllda senast år 2020. Målen anger att utsläppen av växthusgaser ska minska med 20 procent, att 20 procent av den energi som används inom EU ska komma från förnybara energikällor och att energieffektiviseringen ska öka med 20 procent. Europeiska rådet enades då också om att EU:s insatser på energiområdet ska vila på tre pelare: miljömässig hållbarhet, inklusive bekämpande av klimatförändringar, konkurrenskraft och ökad försörjningstrygghet. Inom dessa tre områden har EU sedan dess antagit ett flertal rättsakter i enlighet med den energihandlingsplan för 2007–2009 som samtidigt

slogs fast för att genomföra 20–20–20-målen.

Sverige har aktivt medverkat till att omsätta dessa målsättningar och energihandlingsplanen i praktiken. Efter antagandet av energi- och klimatpaketet 2008 och av det tredje inre marknadspaketet 2009, har Sverige under sitt ordförandeskap prioriterat energieffektivisering och lyckats avsluta förhandlingarna om tre rättsakter på området.

Skr. 2009/10:150

39.1 Tredje inre marknadspaketet

Den 19 september 2007 lade kommissionen fram det paket med förslag som följer upp Europeiska rådets slutsatser avseende behovet av att fullborda liberaliseringen av den inre marknaden för el och gas (se faktapromemoria 2007/08:FPM16). Detta paket är det tredje i ordningen och utgör en revidering av det senaste lagstiftningspaketet, som antogs 2003.

Det tredje inre marknadspaketet består av:

- Ändring av gällande el- respektive gasmarknadsdirektiv.
- Ändring av gällande el- respektive gasmarknadsförordning.
- Förordning om etablerande av en myndighet för samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter (ACER).

En första behandling genomfördes under förra året och den andra behandlingen inleddes under våren. En överenskommelse mellan rådet och Europaparlamentet kunde nås efter intensiva förhandlingar under det tjeckiska ordförandeskapet. Paketet antogs av rådet den 13 juli och kommer att träda i kraft den 3 mars 2011, med undantag för åtskillnadsbestämmelserna som börjar gälla den 3 mars 2013.

Under det svenska ordförandeskapet har arbetet med att genomföra paketet påbörjats, framför allt vad gäller upprättandet av byrån för samarbete mellan unionens nationella tillsynsmyndigheter för energi, den s.k. ACER. I samband med TTE-rådet den 7 december fattades beslut om att byrån ska ha sitt säte i Ljubljana, Slovenien. Rekryteringen av en generaldirektör har påbörjats och byråns administrativa styrelse har tillsatts. Samråd med EU-nämnden om ACER-beslutet ägde rum den 4 december.

39.2 Direktiv om beredskapslager av olja

Kommissionen presenterade den 13 november 2008 ett förslag till direktiv om skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter (se faktapromemoria 2008/09:FPM56). Förslaget ingick i den andra strategiska energiöversynen.

Förslaget ersätter ett direktiv från 1968 och syftar till att förbättra synkroniseringen mellan EU och det internationella energiorganet IEA:s regelverk på området, säkerställa oljelagrens tillgänglighet samt förbättra krishanteringsmekanismerna. Förslaget innebär en i stort sett oförändrad nivå på beredskapslagren, dvs. 90 dagars nettoimport eller 61 dagars konsumtion, beroende på vilken mängd som är störst. Förslaget omfattar regelverk för rapportering, kontroll, administration, delegering av

lagringsplikt mellan aktörerna samt mekanismer då lagren ska utnyttjas vid en oljekris. Skr. 2009/10:150

Den 19 februari var förslaget föremål för en riktlinjedebatt vid TTE-rådet. Kommissionens ursprungliga förslag ansågs inte tillräckligt flexibelt och föreskrev i stor detalj hur beredskapslagringen skulle organiseras och administreras. Under den följande behandlingen i rådet mjukades de många detaljregleringarna i förslaget upp väsentligt. Den slutliga överenskommelsen innebar att samtliga svenska synpunkter tillvaratogs och Sverige kunde behålla dagens system med industrihållna lager.

Eftersom förslaget inte var föremål för medbeslutande med Europaparlamentet kunde förslaget antas efter att Europaparlamentet hörts av rådet samt en överenskommelse nåtts mellan medlemsländerna. En politisk överenskommelse nåddes under vid TTE-rådet den 12 juni varpå direktivet formellt kunde antas av rådet den 14 september.

Förslaget till direktiv har varit föremål för samråd i EU-nämnden den 13 februari och 5 juni. Överläggningar med näringsutskottet skedde den 12 februari.

39.3 Energieffektivisering

Tre förslag på energieffektiviseringsområdet har behandlats under året. De tre förslagen gäller en omarbetning av direktivet om byggnaders energiprestanda (se faktapromemoria 2008/09:FPM57), en omarbetning av direktivet om energimärkning av energirelaterade produkter och en förordning om märkning av däck (se faktapromemoria 2008/09:FPM52). Förslagen presenterades den 13 november 2008 inom ramen för den andra strategiska energiöversynen.

Förslaget till omarbetat direktiv 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda innebär att direktivet förtydligas och skärps. Det blir en tydligare betoning av att minimikrav på energiprestanda för byggnader ska vara kostnadseffektiva med beaktande av såväl relevanta kostnader som möjliga besparingar till följd av energieffektivisering över byggnadens ekonomiska livslängd. Vidare utvidgas kraven på analys av alternativ energiförsörjning till nya byggnader och att beakta energieffektiviseringsmöjligheter vid ändring av befintliga byggnader. Ett nytt mål införs i direktivet: alla nya byggnader ska vara s.k. "nearly zero energy buildings" från 2020.

Energimärkningsdirektivet innehåller några viktiga förslag till förändringar. Direktivet breddas från att enbart omfatta hushållsapparater till att även omfatta industriprodukter, kommersiella produkter samt energirelaterade produkter. Vidare ersätts begreppet "genomförandedirektiv" av begreppet "delegerade akter", vilket möjliggör att genomförandeåtgärder kan beslutas i form av förordningar, på liknade sätt som under ekodesigndirektivet. Dessutom fastställs att märkningen utformas som en skala där den nuvarande A-G-märkningen kan byggas på med max A+++ när marknadsutbudet förändras med mer energieffektiva produkter. Vid offentlig upphandling ges medlemsstaterna möjlighet att ställa krav att upphandla produkter med högsta energiklass. Vid annonsering som innehåller energirelaterad information eller pris ska

energiklassen anges. En översyn av direktivet ska också göras av kommissionen senast 2014.

Däckmärkningsförordningen innebär att drivmedelseffektivitet, väggreppsförmåga vid vått väglag samt buller ska anges vid försäljning av däck för personbilar och nyttofordon (s.k. C1-C3-däck). Märknings-systemet för drivmedelseffektivitet och väggreppsförmåga bygger på motsvarande A-G-skala som gäller enligt det befintliga märkningsdirektivet för hushållsapparater. För buller anges i stället bullernivån i decibel och en figur med ljudvågor. Förordningen möjliggör en anpassad märkning av väggrepp för däck särskilt anpassade för snö och is så fort en testmetod för detta finns framtagen. I överenskommelsen anges även att medlemsstater inte får ge stöd till däck som inte uppfyller minst klass C för våtgrepp och drivmedelseffektivitet.

Energieffektivisering har varit ett prioriterat område under det svenska ordförandeskapet. Målsättningen har varit att slutföra förhandlingarna under hösten för alla tre förslag, vilket inneburit en snäv tidsram eftersom förslagen knappt behandlades under våren. Trots snäva tidsramar och disparata positioner såväl inom rådet som gentemot Europaparlamentet, hade ordförandeskapet nått politiska överenskommelser med Europaparlamentet om alla tre förslagen i november. Det formella antagandet av de båda direktiven avvaktar vissa tekniska anpassningar till följd av Lissabonfördragets ikraftträdande.

Förslagen har varit föremål för samråd i EU-nämnden den 5 juni och den 4 december. Överläggningar med näringsutskottet skedde den 22 oktober och 3 december.

39.4 Investeringar i kolsnål teknologi

Den 7 oktober presenterade kommissionen ett meddelande om att investera i utvecklingen av teknik med låga koldioxidutsläpp, inte minst genom den s.k. SET-planen (se faktapromemoria 2009/10:FPM31).

Den europeiska strategiska planen för energiteknik (SET-planen) är ett sätt att försöka samordna europeisk forskning och teknikutveckling inom energiområdet. I meddelandet ”En europeisk strategisk plan för energiteknik”, som lades fram 2007, pekade kommissionen på behovet av ny teknik för att nå EU:s energi- och klimatmål och föreslog ett antal initiativ för att snabba på utvecklingen. Kommissionen presenterade dock inget förslag till finansiering, varför rådet bad kommissionen återkomma med ett nytt meddelande om detta.

I det föreliggande meddelandet föreslår kommissionen att offentliga och privata investeringar i utvecklingen av koldioxidsnål energiteknik ska öka kraftigt under den kommande tioårsperioden, från sammanlagt ca 3 miljarder euro per år i dag till 8 miljarder euro per år. Uppskattningen av hur mycket medel som behövs är baserad på planer som tagits fram för SET-planens prioriterade teknikområden (koldioxidinfångning- och lagring, solel, vindkraft, bioenergi, fission, smarta elnät med tillägg för energieffektivisering, ”smarta städer”) och beräknade behov för ett par tvärgående initiativ (energiinriktad grundforskning och samarbete mellan energiforskningsinstitut) som också ingår i SET-planen. Målet med satsningarna är att bidra till att uppfylla energi- och klimatmålen, skapa

nya arbetstillfällen och stärka tillväxt och konkurrenskraft. Meddelandet kostnadsberäknar initiativen, men lägger inte fram de förväntade förslagen till finansieringslösningar.

Meddelandet presenterades vid TTE-rådet den 7 december då också en riktlinjedebatt hölls. Där välkomnades meddelandet av medlemsstaterna som dock beklagade att frågan om exakt var pengarna ska komma ifrån återstår att lösa. Meddelandet har varit föremål för samråd i EU-nämnden den 4 december. Överläggningar med näringsutskottet skedde den 3 december.

39.5 Meddelande och förordning om försörjningstrygghet för gas

Kommissionens andra strategiska energiöversyn från den 13 november 2008 aviserade i ett meddelande om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning (KOM(2008) 769) en revidering av nu gällande gasförsörjningsdirektiv. Som en följd av den kris som uppstod i den europeiska gasförsörjningen i januari 2009 tidigare hade kommissionen revideringen. Den 16 juli presenterades således ett förslag till förordning om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av gasförsörjningsdirektivet 2004/67/EG (se fakta-promemoria 2009/10:FPM1).

Förslaget fokuserar på förebyggande åtgärder och krisberedskap. I förebyggande åtgärder ingår att den behöriga myndigheten ska göra en riskbedömning, ta fram en förebyggande åtgärdsplan och en krisplan. Gemensamma normer för försörjningstrygghet och för infrastruktur föreslås. Krisberedskapen bygger på de i förväg framtagna nationella krisberedskapsplanerna, där ett deklarerat krisläge ska verifieras av kommissionen. Kommissionen kan deklarerat ett europeiskt krisläge och härvid koordinera krisberedskapsåtgärderna samt samordna visavi tredje land. I denna situation föreslås ett förbud mot att införa åtgärder som medför restriktioner i gasflödet på den inre marknaden. Kommissionen stöds liksom tidigare av den expertgrupp, Gas Coordination Group, som inrättats under direktivet 2004/67/EG och av det observatörsteam som inrättades under krisen i januari.

Regeringens grundinställning är att berörda gasföretag i första hand ska svara för försörjningstryggheten och att åtgärder för att förbättra den inte bör störa den inre marknads funktion. Denna aspekt bedöms vara väl tillgodosedd i kommissionens förslag. Utifrån erfarenheterna från gaskrisen i januari framstår inriktningen på förebyggande åtgärder och väl definierade krisberedskapsplaner, liksom förbättringar av transparens och fokus på marknads funktion som naturliga åtgärder.

Meddelandet var föremål för en policydebatt vid TTE-rådet den 19 februari vilken föregicks av en behandling i EU-nämnden den 13 februari. Kommissionens förslag till förordning har behandlats under det svenska ordförandeskapet och en första genomläsning har gjorts. Vid TTE-rådet den 7 december presenterade ordförandeskapet en lägesrapport varpå en riktlinjedebatt hölls om några centrala frågeställningar. Inför den behandlingen ägde samråd i EU-nämnden rum den 4 december.

39.6 Anmälan av investeringar i energiinfrastruktur

Den 16 juli lade kommissionen fram ett förslag till förordning om anmälan till kommissionen av projekt för investeringar i energiinfrastruktur (se faktagromemoria 2008/09:FPM153). Förslaget föreslås ersätta den nu gällande förordningen 736/96 om anmälan till kommissionen av investeringsprojekt i el-, gas- och oljesektorerna. Den nya förordningen syftar till att uppdatera och utvidga bestämmelserna om rapportering till dagens behov samt medge möjligheter att bevaka investeringsutveckling och jämförelser mot beräknad efterfrågan, förbättra institutionernas beredskap och främja öppenhet och acceptens för investeringsprojekt. En målsättning anges vara att motverka underinvesteringar eller felriktade investeringar. Den föreslagna förordningen anger gemensamma ramar för anmälan till kommissionen av uppgifter och information om projekt för investeringar i energiinfrastruktur inom olje-, gas-, el- och biobränsle-sektorerna och beträffande koldioxid som produceras i dessa sektorer.

Regeringens grundläggande inställning är att dylika instrument som förslaget anger inte bör ligga till grund för någon centralplanering av infrastrukturinvesteringar, utan endast vara ett instrument för transparens. Regeringen kan emellertid stödja den eftersträvande målsättningen med förslaget men ser generellt sett liten nytta av instrument eller uppgiftskrav som innebär administrativ börda för berörda parter.

Under hösten har behandlingen i rådet inletts. En lägesrapport presenterades vid TTE-rådet den 7 december. Förslaget har varit föremål för samråd i EU-nämnden den 4 december. Överläggningar med näringsutskottet skedde den 22 oktober och 3 december.

39.7 Internationella energisamarbeten

Under året har EU fortsatt att spela en roll i internationella energisammanhang. I januari grundades internationella byrån för förnybar energi – International Renewable Energy Agency (IRENA). Organisationens målsättning är att bli ett kunskapscentrum för förnybar energi som ska ge råd till stater när de utarbetar nationella program för att öka utnyttjandet av förnybar energi, sprida information om förnybar energi och erbjuda utbildning och råd om bästa metoder och finansieringsalternativ. Kommissionen presenterade den 26 juni två förslag till rådsbeslut som innebär att den Europeiska unionen föreslås bli medlemmar i den nya organisationen (se faktagromemoria 2008/09:FPM141). Beslut om att EU undertecknar stadgan kunde fattas av rådet den 19 oktober. Undertecknandet skedde i Berlin den 23 november.

EU har också verkat internationellt för energieffektivisering genom det internationella partnerskapet för samarbete om energieffektivisering The International Partnership for Energy Efficiency Cooperation (IPEEC) där man avser att bli medlem.

Inom ramen för Energigemenskapen i Sydöstra Europa har EU fortsatt att verka för en regional energimarknad i enlighet med EU:s *acquis* på västra Balkan. Vid Energigemenskapens ministermöte kunde beslut fattas om att Ukraina och Moldavien ska bli medlemmar i gemenskapen samt att utvidga fördraget till att omfatta även energieffektivisering.

EU samarbetar också bilateralt med ett flertal länder. Inom detta område kan nämnas det energiråd som etablerades mellan EU och USA vid ett gemensamt toppmöte den 4 november och som ska fördjupa dialogen om strategiska energifrågor av gemensamt intresse.

39.8 Kärnsäkerhet och strålskydd

Frågor rörande kärnsäkerhet och strålskydd regleras under Euratomfördraget. Fördraget har i substans inte påverkats av att det nya Lissabonfördraget trätt i kraft.

Kärnsäkerhetsdirektivet

I november 2008 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om upprättande av en gemenskapsram för kärnsäkerhet (se faktagrupp 2008/09:FPM76). Förslaget kompletterade gällande direktiv 96/29/EURATOM om säkerhetsnormer mot de faror som uppstår till följd av joniserande strålning och innehåller grundläggande krav på medlemsstaterna om ansvarsförhållanden, lagstiftning, oberoende tillsynsmyndigheter, öppenhet samt att medlemsstaterna ska genomgå regelbunden ömsesidig granskning av sina nationella ramverk. Förslaget behandlades under det tjeckiska ordförandeskapet där en överenskommelse nåddes i juni. Kärnsäkerhetsdirektivet trädde i kraft den 22 juli.

Sverige drev starkt en linje med höga krav på myndigheternas oberoende och befogenheter.

Förhandlingsmandat på kärnenergiområdet med Ryssland

Hösten 2003 antog rådet ett förhandlingsmandat om handel med kärnbränsle mellan EU och Ryssland med utgångspunkt från Corfu-deklarationen som antogs 1994. Då förhandlingarna inte ledde fram till något avtal med Ryssland presenterade kommissionen i april ett nytt förslag till förhandlingsmandat med ett bredare innehåll (se faktagrupp 2008/09:FPM156). Förutom handel med kärnbränsle skulle mandatet även omfatta exportkontroll, tekniköverföring, kärnsäkerhet, strålskydd, avfallshantering, kärnämneskontroll, fysiskt skydd, skadeståndsansvar vid olycka m.m. Som ordförande hade Sverige ambitionen att skapa förtroende mellan de motsatta intressena som rådde och därigenom nå en balanserad kompromiss.

Förhandlingarna i rådet om det nya förslaget till förhandlingsmandat inleddes under det svenska ordförandeskapet, en uppgörelse nåddes i december och mandatet antogs av rådet samma månad.

Kommissionen presenterade i oktober 2008 ett förslag till förhandlingsmandat gällande revidering av det befintliga bilaterala avtalet mellan Euratom och Kanada. Skälet till revideringen av avtalet är bl.a. de olika räckvidderna för de bilaterala avtalen mellan olika medlemsstater och Kanada. Avtalet mellan Euratom och Kanada behöver därför ses över för att kunna täcka alla medlemsstaters behov för att kunna ersätta de bilaterala avtalen. Mandatet slutförhandlades i början av det svenska ordförandeskapet och antogs i juli av rådet. Sverige hade inte någon stark position för hur mandatet skulle utformas.

Tjernobylförordningen

I juni presenterade kommissionen en ny förordning om villkor för import av jordbruksprodukter från tredjeland som kontaminerats med radioaktiva ämnen från Tjernobylolyckan, dvs. gränsvärden för halter av t.ex. radioaktivt Cesium. Den ursprungliga förordningen antogs 1990. Behandlingen under hösten har handlat om en revidering med avseende på förlängning av förordningens giltighet med 10 år till 2020. Förordningen antogs i oktober av rådet.

Rådsslutsatser om kärnsäkerhet och hantering av radioaktivt avfall

Den rådgivande högnivågruppen ENSREG, bestående av myndighetscheferna från medlemsstaternas kärnsäkerhetsmyndigheter, lämnade i juli sin första rapport. Kommissionen inrättade denna högnivågrupp på grundval av de rådsslutsatser som antogs av rådet 2007. Gruppen tillsattes bl.a. för att ta fram en samsyn om lämpliga instrument för en ökad harmonisering av säkerhetskraven på kärnkraftverk samt hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall m.m.

Det svenska ordförandeskapet lade i september fram ett förslag till rådsslutsatser som en återkoppling till denna rapport. Rådsslutsatserna reflekterar även över den nya situationen i och med att ett kärnsäkerhetsdirektiv antagits tidigare under året och den roll som ENSREG har i detta sammanhang. Rådsslutsatserna antogs i november av rådet.

Från det svenska ordförandeskapet drevs en linje, som majoriteten av medlemsstaterna stödde, om att ge ENSREG tydliga signaler för sitt fortsatta arbete samt önskemålet om ett direktiv om hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall.

Rådsslutsatser om försörjningstrygghet av isotoper för medicinskt bruk

Det svenska ordförandeskapet lade i november fram ett förslag till rådsslutsatser rörande försörjningstrygghet av radioisotoper för medicinskt bruk. Skälet till detta initiativ var den försörjningskris som väntas uppkomma under våren och sommaren 2010. Denna försörjningskris beror bl.a. på att flera av de forskningsreaktorer där isotoperna produceras, kommer att behöva ställas av för reparation och

underhåll. Den dominerande mängden isotoper för medicinskt bruk (95 procent), görs på fem platser i världen varav tre finns inom EU. Skr. 2009/10:150

Rådsslutsatserna tar upp frågor om förbättrad koordinering och planering, samt förslag från kommissionen om insatser på kort, medellång och lång sikt för att säkerställa försörjningen av radioisotoper så att bristsituationen ska kunna mildras men framför allt så att inte liknande situationer uppkommer i framtiden. Rådsslutsatserna antogs i december av rådet.

Initiativet till rådsslutsatserna kom från det svenska ordförandeskapet som samrått med inkommande ordförandeskap (Belgien och Ungern) vilka prioriterar frågan i sitt arbetsprogram. Syftet med initiativet var att be kommissionen om ytterligare underlag och förslag för vidare agerande inom EU under kommande ordförandeskap.

DEL 8 JORDBRUK, FISKE OCH LIVSMEDEL

40 Den gemensamma jordbrukspolitiken

Sverige förespråkar en ökad marknadsorientering av den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP), styrd av konsumenters efterfrågan, samt en kraftigt minskad budget. GJP ska förbli ett gemensamt politikområde och utformas i linje med principerna om subsidiaritet, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning. Politiken ska utformas för att möta nuvarande och framtida utmaningar och de gemensamma resurserna ska fokusera på områden som ger ett tydligt europeiskt mervärde. Jordbrukspolitiken ska bidra till utvecklingsmålen och ta hänsyn till utvecklingsländernas förutsättningar att förbättra tillväxten i jordbruket och att bedriva handel. Jordbrukspolitiken ska också bidra till tryggad global livsmedelsförsörjning.

Under 2009 har diskussionen om utformningen av jordbrukspolitiken efter år 2013 fortsatt. I dessa diskussioner förespråkar Sverige att:

- alla kvarvarande prisstöd ska fasas ut,
- direktstöden frikopplas fullt ut och fasas ut,
- inom ramen för en minskning av de totala utgifterna inom jordbruket i Europa och dagens pelarstruktur, bör den relativa fokuseringen på sådana åtgärder för landsbygdsutveckling som har äkta gränsöverskridande externa effekter öka,
- för att kunna möta skiftande behov och preferenser och bli mer effektiv och ändamålsenlig, måste landsbygdspolitiken differentieras. De nationella regeringarna är mest lämpade att utforma och finansiera stödsystemen för kollektiva nyttigheter, utom i de fall där klart gränsöverskridande kollektiva nyttigheter kan identifieras.

40.1 Framtiden för den gemensamma jordbrukspolitiken – Landsbygdsutveckling

Diskussionen om utformningen av den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) efter år 2013 inleddes på det informella jordbruksministermötet i Annecy under det franska ordförandeskapet hösten 2008. Det tjeckiska ordförandeskapet återupptog diskussionen, denna gång med fokus på direktstöden, på det informella ministermötet i maj 2009 samt vid det efterföljande rådsmötet i juni.

Under det svenska ordförandeskapet har diskussionen förts vidare. Vid jordbruks- och fiskerådet i december hölls en orienteringsdebatt på temat landsbygdsutveckling. Debatten fokuserade på att identifiera de främsta utmaningarna som europeiskt jordbruk och landsbygden står inför samt

på vilket sätt landsbygdsprogrammet borde utformas för att effektivt kunna hantera dessa. Medlemsstaterna lyfte fram de fyra miljöutmaningarna, ett förändrat klimat, produktion av förnybar energi, vattenförvaltning och bevarandet av biologisk mångfald, som viktiga. Dessutom betonades vikten av en hållbar utveckling, modernisering och förstärkning av konkurrenskraften inom jordbrukssektorn, t.ex. genom satsningar på innovation, teknikutveckling och investeringar. Behovet av stöd till mindre gynnade områden riktade till områden med naturbetingande handikapp lyftes också fram. Kommissionen förväntas att presentera ett meddelande under 2010 inom ramen för översynen av EU:s budget, där utformningen av jordbrukspolitiken efter 2013 kommer att ingå.

Under det svenska ordförandeskapet genomfördes i Uppsala den 28–29 oktober en konferens om landsbygdsområdenas betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Konferensen, ”Rural areas shaping the future”, syftade till att visa var forskningen och utvecklingen befinner sig i dag samt kopplingen till de krav framtiden ställer på landsbygdens bidrag till en hållbar utveckling. Genom att samla en stor grupp av aktörer och intressenter; forskare, organisationer, politiker och näringslivsrepresentanter, diskuterades, värderades och utbyttes kunskaper, framtida åtgärder och samarbeten. 250 deltagare från 27 länder deltog i konferensen som arrangerades av Jordbruksdepartementet och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i samverkan med Statens jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Sametinget samt Europeiska kommissionens generaldirektorat för forskning.

Situationen i mjölksektorn

Systemet med mjölkkvoter ska fasa ut till 2015. Utfasningen sker genom årliga kvotökningar. Osäkerhet hos mjölkproducenterna om vad avvecklingen kommer att medföra för sektorn i kombination med försämrad lönsamhet under det senaste året har föranlett ett antal nya beslut och åtgärder på EU-nivå.

Sverige verkar för en ökad marknadsanpassning av sektorn. Centrala element i denna anpassning är den tidigare beslutade avvecklingen av mjölkkvoterna samt avvecklingen av andra marknadsinstrument såsom konsumtionsfrämjande stöd och exportbidrag. De beslut som fattats under det svenska ordförandeskapet har samtliga varit av tillfällig karaktär och bedöms inte påverka den framtida inriktningen av EU:s mjölkpolitik.

På uppmaning från rådet presenterade kommissionen i juli 2009 en marknadsanalys samt förslag till åtgärder för att stabilisera marknaden. Enligt rådets uppmaning skulle de eventuella åtgärder som föreslås respektera överenskommelsen inom hälsokontrollen. Rådet har under den senare delen av 2009 fattat beslut om några av de åtgärder som kommissionen presenterade.

- På jordbruks- och fiskerådet i oktober beslutades om att förlänga interventionsperioden för mjölk och mjölkprodukter under 2009 samt

en möjlighet för kommissionen att besluta om en liknande förlängning under 2010. (se faktapromemoria 2009/10:FPM9).

- Vid mötet i jordbruks- och fiskerådet i november beslutades om att ge kommissionen ökad befogenhet att vidta åtgärder vid marknadsstörningar inom mjölksektorn (se faktapromemoria 2009/10:FPM28). Denna befogenhet använde kommissionen sedan för att fördela ut de medel (300 milj. euro) som rådet och Europaparlamentet beslutade tillföra mjölksektorn som en extraordinär åtgärd under 2010.
- Vid Jordbruks- och fiskerådet i november beslutades även om att tillfälligt ge medlemsstaterna ökade möjligheter att ta ut tilläggsavgift för de mjölkproducenter som producerar mer än den individuella mjölkkvoten. Denna åtgärd är frivillig (se faktapromemoria 2009/10:FPM28).

Inför samtliga dessa beslut har regeringen samrått med EU-nämnden samt informerat miljö- och jordbruksutskottet.

Kommissionen har inrättat en högnivåexpertgrupp för att utarbeta förslag till åtgärder på medellång och lång sikt för mjölksektorn. Gruppen diskuterar framför allt hanteringen av sektorn efter avskaffandet av mjölkkvoterna. Denna arbetsgrupp kommer att mötas vid 11 tillfällen och kommer att avlägga en slutrapport i juni 2010. Till följd av de fluktuerande priserna på mjölk och mjölkprodukter har kommissionen beslutat att kvartalsvis till rådet rapportera om marknadsutvecklingen. Regeringen deltar aktivt i detta arbete.

40.2 Jordbruk och klimat

Jordbruket är en av de sektorer som påverkas allra mest av klimatförändringarna. Klimatet styr i hög grad vilka grödor som odlas och hur djurhållningen ser ut inom ett geografiskt område. Klimatförändringarna kommer att påverka jordbruket på olika sätt beroende på var det bedrivs. Det är inte minst de regionala och till och med de lokala förhållandena som kommer att styra hur stor påverkan blir, liksom om de negativa eller de positiva effekterna överväger. Kommissionen presenterade i april en vitbok, "Anpassning till klimatförändring". Till vitboken fanns ett arbetsdokument om Anpassning till klimatförändring: utmaningen för EU:s jordbruk och landsbygd (KOM(2009) 147 slutlig). Arbetsdokumentet utgjorde ett underlag till den diskussion om klimatanpassning som hölls under det svenska ordförandeskapet vid jordbruks- och fiskerådet i juli. Dokumentet var även ett av underlagen inför det informella jordbruksministermötet i Växjö den 14–15 september.

Jordbruket släpper ut växthusgaser i form av metan, lustgas och koldioxid. Genom ändrade odlingsmetoder, förändrad djurhållning och minskad användning av fossil energi kan jordbruksektorn minska sina utsläpp. Jordbruket kan också bidra till produktionen av förnybar energi. Genom röstning av stallgödsel kan biogas utvinnas och utnyttjas för värme, el och fordonsbränsle. Energigrödor kan odlas och ersätta fossila bränslen och i jordbruksmarken kan kol lagras. Kommissionen

presenterade inför det informella jordbruksministermötet ett arbetsdokument, ”Det europeiska jordbrukets roll för att mildra klimatförändringarna”, (KOM(2009) 1093 slutlig), vilket bl.a. tar upp möjliga åtgärder för att begränsa utsläppen av växthusgaser från jordbrukssektorn. En övergripande slutsats från det informella jordbruksministermötet var att unionen har en viktig roll i att både minska utsläppen av växthusgaser och anpassa jordbruket till ett förändrat klimat. Forskning, överföring av kunskap till jordbrukarna, ökat samarbete samt varnings- och riskhanteringssystem var några specifika ämnen som lyftes fram.

Förenklingar

För Sverige har regelförenkling och bättre lagstiftning hög prioritet och ses som viktiga hörnstenar i arbetet med att stärka det europeiska näringslivets konkurrenskraft. Sverige verkar också kontinuerligt för ökade ansträngningar vad gäller förenkling av den gemensamma jordbrukspolitiken och ser det som särskilt angeläget att minska jordbruksföretagens administrativa bördor. Målsättningen är att skapa en märkbar förändring i företagens vardag.

Kommissionen bedriver ett fortlöpande arbete med att förenkla regelverken på jordbruks- och livsmedelsområdet. I mars presenterades meddelandet ”En förenklad jordbrukspolitik i allas intresse” (KOM(2009) 128), i vilket kommissionen redovisar de framsteg som har uppnåtts genom programmet för enklare och bättre lagstiftning på jordbrukspolitikens område. Programmet ingår i kommissionens övergripande strategi för bättre lagstiftning i EU. I samband med att meddelandet behandlades i Jordbruks- och fiskerådet lade ett antal medlemsstater gemensamt fram en lista med konkreta förenklingsförslag, och då främst regelverken om direktstöd till jordbrukare och stöd för landsbygdsutveckling.

I de slutsatser som rådet antog i maj uppmanades kommissionen att utvärdera medlemsstaternas förslag och att redovisa resultatet för rådet under det svenska ordförandeskapet. Kommissionens bedömning presenterades vid Jordbruks- och fiskerådets möte i december tillsammans med en lägesrapport om de övriga aktiviteter som pågår för att förenkla EU:s jordbrukspolitik. Drygt hälften av medlemsstaternas förslag kommer att följas upp. Diskussionen om möjliga åtgärder kommer att fortsätta under våren 2010. Frågan behandlades i miljö- och jordbruksutskottet och i EU-nämnden inför Jordbruks- och fiskerådets möten i mars, maj och december.

I november fattade rådet beslut om att upphäva ett antal föråldrade rättsakter knutna till den gemensamma jordbrukspolitiken. Beslutet fattades i syfte att göra regelverket mer överblickbart och för att undvika osäkerhet kring vilka regler som faktiskt gäller.

Under det svenska ordförandeskapet har i övrigt frågan om förenkling av jordbrukspolitiken diskuterats bl.a. på konferensen för utbetalande myndigheter och vid chefsveterinärernas möte samt vid mötet för generaldirektörerna för landsbygdsutveckling. Tonvikten har legat på sådana åtgärder som är ägnade att minska företagens administrativa bördor.

Kommissionen har följt utvecklingen av livsmedelspriserna som ett led i en fortlöpande marknadsövervakning. I december 2008 offentliggjorde kommissionen på Europeiska rådets begäran en delrapport, "Livsmedelspriser i Europa" och utarbetade en vägledning som fastställer huvudinriktningen för det fortsatta arbetet. I meddelandet "En bättre fungerande livsmedelskedja i Europa" (KOM(2009) 591), som publicerades den 28 oktober 2009, föreslår kommissionen en rad konkreta politiska initiativ och åtgärder som är riktade mot både kommissionen och medlemsländerna för att åstadkomma en förbättrad konkurrens i livsmedelskedjan. Sverige tycker att det är viktigt att säkerställa att konsumenterna inte betalar oskäligt mycket för olika livsmedelsprodukter. Därtill anser Sverige att det är viktigt att säkerställa att mervärdet distribueras på ett rimligt sätt mellan de aktörer som är verksamma i livsmedelskedjan.

Meddelandet presenterades vid Jordbruks- och fiskerådet i december. Flertalet medlemsstater välkomnade meddelandet och anser att det är betydelsefullt med åtgärder för att förbättra konkurrensen i livsmedelskedjan. Senast i november 2010 kommer kommissionen att lägga fram en rapport om uppföljningen av de föreslagna åtgärderna med utgångspunkt i de pågående diskussionerna med EU-institutionerna och relevanta aktörer.

Reviderade produktionsavgifter för socker

Med anledning av en dom i EG-domstolen lade kommissionen i september fram ett förslag på reviderade produktionsavgifter för socker för perioden 2002/2003–2005/2006. Domen från maj 2008 hade upphävt de tidigare förordningarna om produktionsavgifter för perioden eftersom avgifterna beräknats felaktigt. Bakgrunden till tvisten i EG-domstolen var att sockersektorn ansett att de betalat för höga avgifter.

Kommissionens förslag till reviderade produktionsavgifter ogillades av medlemsstaterna som menade att förändringen inte beaktar utfallet i EG-domstolen och den självfinansieringsprincip som avgifterna grundas på. Medlemsstaterna menade att kommissionen även fortsatt överskattar behovet av avgifter. En kvalificerad majoritet av medlemsstaterna röstade 15 oktober mot förslaget i förvaltningskommittén.

När kommissionen inte får stöd för en åtgärd i förvaltningskommittén ska frågan överlämnas till rådet, som därefter har en månad på sig att anta ett annat beslut. Ordförandeskapet tog omgående fram alternativa beräkningar av avgifterna, med målsättningen att utreda möjligheten för rådet att anta ett annat beslut inom den utsatta tiden. I diskussionerna om beräkningsmetoden fanns ett mycket starkt stöd för ordförandeskapets beräkningar hos medlemsstaterna, dock med reservation för de finansiella konsekvenserna. I jämförelse med kommissionens förslag innebar ordförandeskapets beräkningar en större sänkning av avgifterna och därmed en större återbetalning av avgifter till sockersektorn. I de efterföljande finansiella diskussionerna visade det sig inte möjligt att uppnå en kvalificerad majoritet för ordförandeskapets beräkningar. Flera medlemsstater yrkade på annan finansiering än den som följer av

gällande regelverk. Att ändra regelverket var inte möjligt givet tidsramarna för hanteringen av frågan. Skr. 2009/10:150

Ordförandeskapets målsättningar med arbetet i frågan fullgjordes genom att inom utsatt tid ta fram och utreda medlemsstaternas inställning till en alternativ beräkning av produktionsavgifterna. Den 9 december trädde kommissionens förordning i kraft.

Kvalitet

Kommissionens grönbok på temat kvalitetsproduktion inom jordbrukssektorn publicerades den 15 oktober 2008. Grönboken innehöll inga förslag från kommissionen utan var ett diskussionsunderlag där kommissionen begärde in synpunkter på olika aspekter av temat kvalitet.

Kommissionen presenterade därefter ett meddelande den 28 maj 2009, (KOM(2009) 234 slutlig) med riktlinjer för det framtida arbetet med att främja kvaliteten på jordbruksprodukter producerade inom EU. Meddelandet är indelat i olika delområden:

1. handelsnormer,
2. geografiska beteckningar,
3. ekologiskt jordbruk,
4. garanterade traditionella specialiteter, och
5. certifieringssystem.

Meddelandet kommer att åtföljas av lagförslag under 2010. Rådsslutsatser antogs på meddelandet under det tjeckiska ordförandeskapet i samband med rådmötet den 22 juni. Sveriges ståndpunkter till meddelandet kan sammanfattas med följande:

Respekt för internationella standarder samt befintliga privata initiativ måste visas. Det offentliga åtagandet bör vara återhållsamt.

- Sverige kan ställa sig försiktigt positivt till kommissionens förslag att utveckla en gemensam grundläggande handelsnorm om det innebär förenklingar samtidigt som regelverket främjar handeln med tredjeland. Kommissionen bör först beskriva tydligare vad som avses att ingå i handelsnormen.
- Sveriges långsiktiga målsättning när det gäller handelsnormer är att dessa bör upprätthållas inom näringen utan statlig inblandning i vare sig utformning eller kontroll. Sverige anser dock att det bör avgöras från område till område hur den befintliga lagstiftningen bäst förbättras och förenklas.
- Sveriges hållning är att obligatorisk ursprungsmärkning inte automatiskt leder till större medvetenhet hos konsumenterna. Obligatorisk ursprungsmärkning innebär en stor kostnad och en ökad administrativ börda för företagen. Det är viktigare att ha tillräckligt tydliga regler för frivillig angivelse av ursprung och härkomst så att konsumenterna inte blir vilseledda och tappar förtroendet för denna typ av märkning.
- Vad gäller certifieringssystem hänvisar Sverige i första hand till internationella standarder för bedömning av certifieringssystem. EU-riktlinjer bör inte ersätta eller dubblera sådana system.

Rådsslutsatserna lyfter fram att förbättringar och regelförenklingar är nödvändiga vad gäller kvalitetspolitiken i EU. Slutsatserna inbjuder kommissionen till att se över behovet av märkning av produktionsplats, men säger inget om att det ska vara obligatoriskt. I slutsatserna noterar rådet även kommissionens intentioner att handelsnormer bör utformas enligt en grundläggande generell handelsnorm. Därtill går slutsatserna mer konkret in på geografiska beteckningar där det föreslås åtgärder som att skydden ska stärkas och kommissionen bjuds in att se över möjligheten att konsolidera de tre olika kvalitetssystemen för livsmedel- och jordbruksprodukter samt vin- och spritprodukter. Avslutningsvis välkomnas kommissionen att se över möjligheterna att utveckla riktlinjer för hur certifieringssystem kan bedrivas på bästa sätt. Kommissionen väntas presentera lagförslag på området under 2010.

Mot bättre riktat stöd till jordbrukare i områden med naturbetingade svårigheter

Stödet till områden med naturbetingade svårigheter (LFA, numera betecknat NHP) infördes 1975 och ingår nu som en del i rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd om landsbygdsutveckling. Kommissionen presenterade den 21 april ett meddelande, (KOM(2009) 161 slutlig), om översyn av avgränsningen av s.k. andra områden med naturbetingade svårigheter. Meddelandet behandlades under det tjeckiska ordförandeskapet och jordbruksrådet fattade den 17 juni beslut om rådsslutsatser. Inför rådsmötet informerades riksdagen om meddelandet och rådsslutsatserna, (se faktapromemoria 2008/09:FPM117).

I rådsslutsatserna uppmanas medlemsländerna att med hjälp av nationell och regional tillgänglig data simulera tillämpningen av den eller de av de åtta förslagna kriterierna med tillhörande tröskelvärden som är bäst lämpade för att beskriva förhållandena som råder i respektive land. Simuleringen ska presenteras i form av kartor över de områden avgränsade på kommunnivå, som skulle kunna vara berättigade till stöd. Kartmaterialet ska översändas till kommissionen. Därefter är det kommissionens avsikt att utarbeta förslag till ändring av rådsförordning 1698/2005 och presentera detta för jordbruks- och fiskerådet tillsammans med en konsekvensbeskrivning.

Regeringen välkomnade kommissionens meddelande och ansåg att strikta, väldefinierade, homogena och konkurrensneutrala kriterier bör vara grunden för stödformen. Därtill ansåg regeringen att de valda tröskelvärdena måste återspegla verkliga naturbetingade svårigheter.

Stöd för bredbandssatsningar inom landbygdsprogrammet 2007–2013

Vid sitt möte den 11 och 12 december, 2008 godkände Europeiska rådet en ekonomisk återhämtningsplan för Europa, vilken innehåller prioriterade åtgärder som ska hjälpa Europas ekonomier att snabbare anpassa sig till den förändrade situationen. Av det totalt tillgängliga beloppet om 1020 miljoner euro för Europas medlemsstater tilldelades Sverige 21,1 miljoner euro.

I slutsatserna av den 12 december 2008 gav Europeiska rådet sitt särskilda stöd åt att bygga ut bredbandsnätet inom ramen för den ekonomiska återhämtningsplanen för Europa. Eftersom tillgången till Internet ofta är otillräcklig på landsbygden, ansåg man att stödet för bredbandsinfrastrukturen i landsbygdsområdena stärks genom stöd från EJFLU. Denna möjlighet infördes genom att rådets förordning (EG) nr 1698/2005 ändrades den 25 maj (473/2009). Sverige valde att använda hela det tillgängliga beloppet om 21,1 miljoner euro för investeringar i bredbandsinfrastruktur inom ramen för landsbygdsprogrammet 2007–2013. Till detta kommer svensk medfinansiering om 7 miljoner euro. Regeringen beslutade den 8 oktober 2009 att överlämna ändringar i landsbygdsprogrammet till kommissionen för att införa det nya stödet under år 2010.

40.3 Strategi och direktiv om hållbar användning av bekämpningsmedel

En tematisk strategi för hållbar användning av bekämpningsmedel presenterades av kommissionen under 2006 (se faktapromemoria 2006/07:FPM3). Med utgångspunkt i strategin lämnade kommissionen bl.a. förslag till direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel, vilket slutbehandlades under året. Den gemensamma ståndpunkten ligger i linje med det svenska arbetet inom ramen för åtgärdsprogrammet för att minska riskerna för människa och miljö vid användning av växtskyddsmedel.

Europaparlamentets ståndpunkt fastställdes vid en andra behandling den 13 januari. Rådsbeslutet om antagande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG om upprättande av en ram för unionens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel togs den 24 september. Direktivet trädde i kraft den 25 november. Berörda myndigheter förbereder för tillfället genomförandet av direktivet.

40.3.1 Förordning om växtskyddsmedel

Med utgångspunkt i den tematiska strategin för hållbar användning av bekämpningsmedel, som syftar till att minska beroendet av och riskerna med användning av bekämpningsmedel, slutfördes förhandlingarna under året om en förordning om växtskyddsmedel.

Europaparlamentets ståndpunkt fastställdes i andra behandlingen den 13 januari. Rådsbeslutet om antagande av Europaparlamentets och rådets förordning nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG togs den 24 september, med ikraftträdande den 24 november. Reglerna börjar gälla från och med den 14 juni 2011.

Inom EU har man under senare år tagit initiativ till en mer övergripande syn på skogsbruket. Stöd till skogsbruk finns inrymt bl.a. inom den gemensamma jordbrukspolitiken samt på landsbygdsutvecklings- och miljöområdet. På allt fler områden (jordbruk, energi, klimat, biologisk mångfald, miljöskydd bl.a.) tenderar EU-lagstiftningen att direkt eller indirekt beröra skog och skogsbruk. I linje med subsidiaritetsprincipen värnar Sverige i alla skogsfrågor om att bevara den nationella beslutsrätten i frågor som rör skog och skogsbruk.

En betydelsefull bedrift under året är att Sverige under hösten i egenskap av ordförande i rådet bidragit till att rådet vidtagit åtgärder för att motverka olagliga avverkning och förekomsten av produkter av sådant ursprung på vår marknad. Sverige förde förhandlingarna framåt så att rådet kunde enas kring en politisk överenskommelse om förordningen som syftar till att minska risken för att olagliga timmer- och trävaror släpps ut på marknaden. I november signerades även det första frivilliga partnerskapsavtalet om FLEGT (Forest Law Enforcement, Governance and Trade) mellan republiken Ghana och EU.

Handel med timmer och trävaror

EU tillämpar sedan 2003 en handlingsplan för att motverka olaglig avverkning och därtill kopplad handel, FLEGT. Handlingsplanen innehåller en rad åtgärder, bl.a. stöd till timmerproducerande länder för förbättrad lagefterlevnad, främjande av riktlinjer för offentlig upphandling samt stöd till den privata sektorns initiativ för ett ökat socialt ansvar. Rådet beslutade 2005 om FLEGT-förordningen, vilken möjliggör ett system med frivilliga bilaterala partnerskapsavtal mellan unionen och virkesexporterande länder. Partnerskapsavtalen syftar till att reducera olaglig avverkning av skog och stoppa importen av olagligt avverkat virke till EU. Kommissionen har under ett antal år förhandlat med exportländer av timmer och trävaror. Hittills har processen varit trög och intresset från exportländerna svalt och varierande över tid.

Sverige stödjer kommissionens arbete med att komma överens om, och genomföra, s.k. partnerskapsavtal med länder som exporterar träprodukter till EU. Glädjande nog kunde det första partnerskapsavtalet mellan EU och Ghana signeras under året av rådet, företrätt av jordbruksminister Erlandsson, respektive Ghanas regering. Därmed kan processen inledas med licensiering av timmer och trävaror från Ghana som är avsedda för den europeiska marknaden. Samtidigt fortlöper förhandlingarna med ytterligare potentiella partnerskapsländer och EU hyser förhoppningar om att under våren 2010 ratificera fler avtal.

Utöver antagandet av FLEGT-förordningen 2005 gav rådet kommissionen i uppdrag att presentera ytterligare förslag som skulle uppnå syfte att strypa inflödet av olagligt avverkat timmer och trävaror av sådant ursprung och därmed motverka olaglig avverkning.

Den 17 oktober 2008 presenterade således kommissionen ett förslag till förordning om fastställande av skyldigheter för verksamhetsutövare som släpper ut timmer och trävaror på marknaden (se faktagranningsrapport)

2008/09:FPM39). Förslaget har varit föremål för en särskild överläggning med miljö- och jordbruksutskottet (MJU) den 15 januari, samt information och samråd med MJU och EU-nämnden den 16 januari och den 10–11 december.

Förslaget till förordning kallas ofta *due diligence*-förordningen, efter det engelska ordet ”*due diligence*” som betyder tillbörlig aktsamhet. Förslaget behandlades under året i rådets arbetsgrupp för skog och regeringen har vinnlagt sig om att få till stånd en effektiv, proportionerlig, rättssäker och tydlig rättsakt. Under det svenska ordförandeskapet kunde förhandlingarna ledas till ett gynnsamt utfall. I samband med Jordbruks- och fiskerådet i december antogs en politisk överenskommelse om substansfrågorna. Utestående var endast den tekniska tillämpningen av artikel 290 och 291 i fördraget om EU:s funktionssätt inom ramen för *due diligence*-förordningen.

De nya reglerna om tillbörlig aktsamhet gäller för verksamhetsutövare som släpper ut timmer och trävaror på EU:s marknad för första gången. Det handlar alltså om såväl skogsägare som säljer sitt timmer som importörer av t.ex. trämöbler eller pappersmassa. Syftet med förordningen är att minimera risken för att olagligt avverkat timmer eller produkter från sådant trä släpps ut på EU:s marknad. Det ska ske genom att verksamhetsutövaren visar tillbörlig aktsamhet, dvs. till det bästa av sin förmåga samlar information, bedömer riskerna för olaglighet och minimerar den risk som föreligger och inte är försumbar. Definitionen av vad som är att betrakta som olagligt avverkat tar sin utgångspunkt i avverkningslandets lagstiftning. Sammantaget tar alltså förordningen fokus på verksamhetsutövarnas agerande snarare än de enskilda produkterna. Vidare syftar förslaget till att insatserna primärt riktas mot handelsflöden med produkter av tveksamt ursprung.

I ljuset av det övergripande arbetet med att stärka FLEGT ses rådsbeslutet om förordningen som en mycket viktig politisk signal till omvärlden att EU inte accepterar olagliga avverkningar eller därtill relaterad handel. FLEGT-förordningen och den kommande *due diligence*-förordningen är tänkta att verka ömsesidigt förstärkande.

Europaparlamentet gjorde sin första behandling i april där ett flertal mer långtgående krav föreslogs. Eftersom Europaparlamentet är medbeslutande i denna fråga kommer förhandlingarna att fortsätta mellan institutionerna under våren 2010.

EU:s handlingsplan för skog

Handlingsplanen berör skogens och skogsbrukets ekonomiska, ekologiska och sociala funktioner, vilka tillsammans bildar basen för ett hållbart skogsbruk. I handlingsplanens inledning betonas att den nationella beslutsrätten ska beaktas. Därefter följer ett antal åtgärdsförslag, främst ökade forskningssatsningar, informationsspridning och en bättre samordning av skogsfrågor internt inom kommissionen.

Genomförandet av handlingsplanen (se faktagromemoria 2005/06:FPM115), som löper mellan 2007–2011, fortsätter. Två arbetsgrupper med representanter från medlemsstaterna har etablerats under året för att utbyta nationella erfarenheter. En grupp av experter

arbetar under DG Miljös ledning med att se över vilka riktlinjer som skulle kunna tillämpas vid grön offentlig upphandling. Den andra gruppen leds av DG Jordbruk och arbetar med skogens roll i kampen mot klimatförändringarna.

Under senhösten har kommissionen presenterat en halvtidsutvärdering av handlingsplanen, som sannolikt kommer att ligga till grund för diskussioner under 2010 om hur vi organiserar EU:s samarbete kring skogsrelevanta frågor efter handlingsplanens slutdatum 2011.

EU-koordinering kring finansiering av hållbart skogsbruk samt tropiskt timmer

Sverige har under hösten ansvarat för att leda koordineringen av EU:s medlemsstater och att föra unionens talan vid internationella möten, med bl.a. att lösa ut den utestående frågan om hur FN:s skogsforum (UNFF) ska hantera meningsskiljaktigheterna om finansiering av hållbart skogsbruk. Resultatet, som antogs vid en specialinsatt session i oktober 2009, enade utvecklingsländerna inom G77 och biståndsgivarna genom att etablera en process där en expertarbetsgrupp ska bereda frågan inför kommande UNFF-sessioner år 2011 och 2013.

Problemet som avskogning och olaglig avverkning och dess följder i form av bl.a. utsläpp av koldioxid, förlust av biologisk mångfald och bortfall av skatteintäkter, tenderar att vara mer utpräglade i utvecklingsländer kring det tropiska bältet. Arbetet som sker inom den internationella tropiska timmerorganisationen (ITTO) anses därför ligga väl i linje med såväl unionens som svenska målsättningar om hållbar utveckling. Under rådmötet inom organisationen företrädde Sverige EU:s medlemsstater. Sverige gav dessutom stöd till ITTO:s tematiska program i syfte att stärka de svaga strukturer som ofta är kärnan till bristande god skoglig förvaltning i utvecklingsländerna. Sverige verkar fortsättningsvis inom EU för att ratificeringsprocessen ska snabbas på så att det internationella råvaruavtalet för tropiskt timmer (ITTA) kan träda i kraft.

41 Den gemensamma fiskeripolitiken

Sveriges grundinställning är att fiskeriförvaltningen ska verka för ett långsiktigt hållbart resursutnyttjande som ger förutsättningar för ett lönsamt och hållbart yrkesfiske. Däri ingår principer om att försiktighetsansatsens tillämpning baseras på vetenskapliga råd och efterlevnad av ekosystemansatsen. Under året har beslut fattats om en förordning för fiskerikontrollen samt de årliga fiskemöjligheterna i EU:s vatten. Under året har kommissionen även presenterat en grönbok om reformen av den gemensamma fiskeripolitiken.

Kommissionens förslag till rådets förordning om ett nytt kontrollsystem för fisket presenterades den 14 november 2008 (15695/08 PECHE 312). Vid rådet i oktober togs en politisk överenskommelse om denna rättsakt som är den mest omfattande hittills på fiskets område. Syftet med förordningen är att ge unionen en reformerad och bättre fiskerikontroll hela vägen från nätet till tallriken. Förordningen skapar ett EU-system för inspektioner, övervakning, kontroller och tillsyn med ett övergripande och integrerat synsätt, för att se till att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs och därmed möjliggör ett hållbart utnyttjande av levande akvatiska resurser.

Det svenska ordförandeskapets övergripande målsättning var att förslaget skulle kunna antas under hösten. Vidare att regelverket ska vara kostnadseffektivt och sträva efter att minska den administrativa bördan. I detta är införandet av riskbaserade kontrollåtgärder och användning av modern teknik väsentligt.

41.2 Fiskemöjligheter för 2010 i Östersjön

Det årliga beslutet om fiskemöjligheter för 2010 i Östersjön fattades vid rådet i oktober. Enligt de vetenskapliga bedömningarna har den positiva beståndsutvecklingen för det östra torskbeståndet fortsatt. Det innebar att de totala fångstmängderna, TAC, fastställdes till en ökning med 15 procent för det östra torskbeståndet och en ökning med 8,6 procent för det västra beståndet samtidigt som antalet fiskedagar minskades. Beslutet var helt i enlighet med den gällande förvaltningsplanen.

Förutom vikten av att följa förvaltningsplanen var det svenska ordförandeskapets målsättning att införa kompletterande regler för att minska utkast (dvs. att slänga tillbaka redan fångad fisk) av liten torsk. Beslutet innebär dels förändringar i trålredskapen för ökad selektivitet, dels att en uppdragsbeskrivning ska tas fram för en teknisk arbetsgrupp som ska arbeta vidare med ytterligare åtgärder för att eliminera utkast av fisk i Östersjön.

Från och med den 1 januari 2010 är det också förbjudet att uppgradera fångsten, dvs. slänga tillbaka lagligt fångad fisk för att försöka optimera det ekonomiska värdet. Det blir således förbjudet att slänga tillbaka torsk som är större än den minsta tillåtna storleken som får landas (tas i hamn). Målet med de nya reglerna för fisket är att kraftigt minska utkastet.

För övriga bestånd, sill, skarpsill och lax, beslutades om minskningar av fiskemöjligheterna i enlighet med de vetenskapliga råden.

41.3 Fiskemöjligheter i Västerhavet

Förhandlingarna avseende de årliga fiskemöjligheterna i Västerhavet (Skagerrak, Kattegatt, Nordsjön och delar av nordöstra Atlanten) hade ett något annorlunda upplägg än tidigare år. Detta till följd av att Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009. Enligt Lissabonfördraget gäller ordinarie lagstiftningsförfarande för beslut inom den

gemensamma fiskeripolitiken med undantag för kvoterna och de bestämmelser som är direkt kopplade till kvoterna.

De regler som berörs av det ordinarie lagstiftningsförfarandet och som tidigare är ingått i TAC- och kvotförordningen gäller fiskets bedrivande, som t.ex. bestämmelser om redskap och kontroll. För att inte hamna i tidsnöd lyftes dessa regler ut från TAC- och kvotförordningen för 2010 och beslut om dessa fattades redan vid rådet i november. Sveriges målsättning som ordförande var att fatta beslut om en heltäckande förordning för tekniska regleringar i Västerhavet som förhandlats under en längre tid. Huvudsakligen p.g.a. kommissionens roll som expeditionskommission var detta dock inte möjligt och det under 2009 gällande regelverket förlängdes t.o.m. den 30 juni 2011.

Inför fastställandet av de totala fångstmängderna, TAC, sker förhandlingar såväl internt inom EU som mellan EU och övriga berörda kuststater: Norge, Island, Färöarna och Ryssland. I det bilaterala avtalet med Norge sätts årligen en stor del av de kvoter som är relevanta för Sverige i Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön. Bland annat för arterna torsk, kolja, sej, vitling, rödspotta, räka, sill och skarpsill.

Förhandlingarna mellan EU och Norge kunde dock inte slutföras under 2010 p.g.a. oenighet om bl.a. fisket av makrill och behovet av tillträde till varandras fiskezoner. Konsekvensen av det blev att den politiska överenskommelse om TAC:er för 2010 som uppnåddes vid rådet i december innehåller tillfälliga fångstmängder för de bestånd som förvaltas gemensamt med Norge. I övrigt innehåller beslutet TAC:er för de bestånd för vilka EU beslutar självständigt. Beslutet innebar att samtliga gällande förvaltnings- och återhämtningsplaner följdes, med en gradvis minskning av fiskedödligheten för att uppnå hållbara nivåer. Detta var en övergripande målsättning för det svenska ordförandeskapet. Förhandlingarna med Norge ska återupptas i början av 2010 och utifrån förhandlingsresultatet kommer förordningen om fiskemöjligheter för 2010 att justeras.

Under året har även EU och Norge enats om ytterligare regler för realtidsstängda områden och ökad användning av selektiva redskap i syfte att skydda ungfisk av arterna torsk, sej, kolja och vitling. Dessa trädde i kraft den 1 september.

41.4 Reform av den gemensamma fiskeripolitiken

En harmoniserad fiskeripolitik infördes 1983 och den senaste reformen av densamma genomfördes år 2002. Den nuvarande s.k. grundförordningen reglerar att en översyn av vissa väsentliga delar ska göras till utgången av 2012. Under 2009 påbörjade kommissionen en process för att reformera den gemensamma fiskeripolitiken senast 2013. I april presenterade kommissionen en grönbok om reformen (KOM(2009/0163) slutlig), bestående av en analys av de fem viktigaste bristerna med politiken samt en fördjupad analys i ett antal tematiska kapitel. Grönboken var föremål för en öppen konsultationsprocess som avslutades den 31 december.

En debatt hölls vid rådsmötet i maj. Som ordförandeland har Sverige därefter sökt att underlätta för en öppen debatt med fokus på vilken

politik som behövs för att kunna få ett hållbart fiske som tillgodoser konsumenternas efterfrågan. Reformen av den gemensamma fiskeripolitiken diskuterades därför på de europeiska fiskeridirektörernas möte i juli och på en informell ministerlunch i samband med ministerrådet i november.

Miljö- och jordbruksutskottet i riksdagen har diskuterat grönboken och skrivit ett utlåtande (2009/10:MJU4). Utskottet delar i princip kommissionens syn på problemen inom fiskeripolitiken. Liknande syn gav svenska intressenter i fiskeripolitiken vid ett möte arrangerat av Jordbruksdepartementet i november. Regeringen kommer i början av 2010 att skicka in synpunkter på grönboken. Under första halvan av 2010 kommer kommissionen att påbörja en konsekvensanalys av olika förslag och presentera en första analys före sommaren. Ett förslag till ny grundförordning (vitbok) förväntas i början av 2011.

41.5 Övrigt inom den gemensamma fiskeripolitiken

Ett viktigt steg mot en förstärkning av det internationella regelverket avseende fiskeriförvaltning togs i november då FAO:s konferens (FN:s Food and Agriculture Organization) godkände ett internationellt avtal om minimiregler för hamnstatsåtgärder mot olagligt fiske. Avtalet förhandlades i augusti. Syftet med avtalet är att försvåra landning av olagligt fångad fisk genom skarpa krav på hamntillträde bl.a. genom förhandsanmälan, tillståndsgivning, inspektionsmöjligheter och explicita möjligheter att vägra tillträde för fartyg som inte uppfyller kraven. Avtalet förväntas väsentligen reducera antalet "bekvämlighetshamnar" och därmed försvåra landningar av olagligt fångad fisk.

Kommissionen presenterade ett meddelande i april om hållbar utveckling av unionens vattenbruk (se faktapromemoria 2008/09:FPM122). Meddelandet syftar till att ge en ny impuls till strategin för hållbar utveckling av unionens vattenbruk, som bygger på resultaten av 2002 års strategi för vattenbruk och även på den nya ramen för EU:s integrerade havspolitik. Meddelandet utarbetades som ett resultat av en mycket bred samrådsprocess under två år, inbegripet en aktörskonferens med näringen och företrädare för medlemsstaterna i november 2007. Den nya strategin tar upp olika utmaningar för unionens vattenbrukssektor och har målsättningen att främja konkurrenskraften hos EU:s vattenbruksprodukter, säkerställa fortsatt tillväxt och hållbarhet samt förbättra dess förvaltning och image. Rådsslutsatser antogs i juni.

42 Djurskydd och djurhälsa

Inom EU finns regelverk för både djurskydd och djurhälsa. Enligt fördraget har unionen och medlemsstaterna skyldighet att ta hänsyn till djurens välfärd. Lagstiftningen om djurhälsa syftar dels till att underlätta handeln med djur och animaliska produkter inom EU utan att sprida sjukdomar, dels till att förhindra smitta från djur till människa. Under året har främst två frågor diskuterats: dels en

förordning om skydd av djur vid avlivning, dels ett direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. I båda fallen har kommissionen valt att gå ifrån minimilagstiftning till fullständigt harmoniserad lagstiftning. Trots detta blir det dock möjligt för medlemsstaterna att behålla mer långtgående regler efter att de nya regelverken trätt i kraft.

42.1 Bättre djurskyddsregler för djur som slaktas

Hösten 2008 presenterade kommissionen ett förslag till en ny förordning om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning (se faktagromemoria 2008/09:FPM21).

Kommissionens syfte med förslaget var dels att modernisera regelverket, dels att öka harmoniseringsgraden inom området genom att föreslå en förordning i stället för det nuvarande direktivet. Det fanns stort behov av att ändra det gamla direktivet från 1993 som inte ändrats trots ny forskning på området och trots att ny teknik utvecklats som gjort att delar av bestämmelserna blivit föråldrade.

Sverige var positivt till kommissionens förslag men eftersom det var en förordning skulle reglerna komma att tillämpas direkt i nationell lagstiftning utan möjlighet för medlemsländerna att gå längre. Sverige har i dag i många avseenden redan en högre djurskyddsnivå på lagstiftningen inom slaktområdet än vad som varit kraven i EU-lagstiftningen. I förhandlingarna verkade Sverige därför mycket aktivt för att vi skulle få möjlighet att behålla de mer långtgående kraven. För Sverige var det särskilt viktigt att kunna behålla bestämmelser om att djur måste vara bedövade före slakten.

När Europaparlamentet röstade om kommissionens förslag i maj röstade man för ett ändringsförslag som skulle innebära att medlemsländerna i framtiden inte skulle kunna kräva att alla djur som slaktas måste vara bedövade. Rådet kunde välja att inte ta hänsyn till Europaparlamentets ändringsförslag i denna del eftersom Europaparlamentet vid den tiden endast var rådgivande i dessa frågor. Därför finns det även i den nya förordningen möjlighet för medlemsländer som så önskar att inte tillåta slakt utan bedövning.

Vid jordbruks- och fiskerådet den 22–23 juni nåddes en politisk överenskommelse om förslaget. Frågan var föremål för samråd med EU-nämnden inför detta möte. Rumänien, Estland och Nederländerna lade ner sina röster. Förslaget antogs formellt vid ett rådsmöte i september under det svenska ordförandeskapet.

Den nya förordningen om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning trädde i kraft den 8 december och ska tillämpas från och med den 1 januari 2013.

Som ett led i arbetet med att stärka djurskyddet inom EU och internationellt arrangerades en djurskyddskonferens i Uppsala den 8-9 oktober. Där avrapporterade det EU-finansierade forskningsprojektet Welfare Quality sina resultat. I projektet har forskare från många EU-länder men också från bl.a. Australien, Chile och Uruguay deltagit. Sedan 2004 har de arbetat med att utveckla ett system som ska göra det möjligt att mäta djurskyddsnivån på gårdsnivå genom att undersöka hur

djuren mår. Under konferensen diskuterades även hur projektresultaten kan omsättas i praktiken och hur djurskyddet ska kunna förbättras på global nivå.

Skr. 2009/10:150

42.2 Stärkt skydd för försöksdjuren

Kommissionen presenterade i november 2008 ett förslag till nytt direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (Fakta-promemoria 2008/09:FPM61). Förslaget syftar till att harmonisera lagstiftningen inom EU och till att stärka djurskyddet för försöksdjur.

Under våren inleddes förhandlingarna och frågan har haft hög prioritet för Sverige. Europaparlamentets rapport från den första behandlingen beslutades i maj. Målsättningen var att nå en tidig andraläsningsoverenskommelse. En överenskommelse med Europaparlamentet har uppnåtts, med undantag för den tekniska anpassningen av direktivet till EUF-fördraget. Denna beräknas slutföras under våren och direktivet därefter träda i kraft.

Sverige stöder överenskommelsen med Europaparlamentet om förslaget till nytt direktiv eftersom det innebär ett kraftigt ökat djurskydd för försöksdjur inom EU. Till exempel införs krav på etisk prövning av varje enskilt djurförsök och bindande regler om hur försöksdjur ska hållas och skötas. Särskilt viktigt är att de medlemsstater som har mer långtgående bestämmelser kommer att kunna behålla dessa.

Samråd om förslaget genomfördes med miljö- och jordbruksutskottet den 19 mars. Inför behandlingen av frågan på Jordbruks- och fiskerådet i december hölls ytterligare samråd i såväl miljö- och jordbruksutskottet som i EU-nämnden.

42.3 Förflyttning av sällskapsdjur

Den 16 juni presenterade kommissionen ett förslag till ändringar i förordningen om djurhälsovillkor för icke-kommersiella förflyttningar av sällskapsdjur (faktapromemoria 2008/09:FPM136). Förslaget omfattar bl.a. förlängning av tiden för de övergångsregler som medger att Sverige, Finland, Storbritannien, Irland och Malta får ställa mer långtgående djurhälsokrav än andra länder i samband med införsel av hundar och katter. Förlängningen föreslås till den 31 december 2011, då kommissionen bedömer att rabie-situationen inom EU och dess närområden kommer att ha förbättrats ytterligare. Kommissionens förslag omfattar även två nya bilagor med tekniska krav för elektronisk märkning av djur respektive för rabiesvacciner, samt att en möjlighet skapas för kommissionen att besluta om djurhälsokrav mot andra sjukdomar än rabies i samband med förflyttning av hundar och katter.

Sverige välkomnar förslaget. Genom att förlänga tiden för övergångsreglerna finns förutsättningar att efter övergångstiden harmonisera regelverket avseende rabies. Den nya möjligheten för kommissionen att besluta om skyddsåtgärder innebär att det blir möjligt att anta avmaskningsregler för att förhindra spridning inom EU av rävens dvärgbandmask även efter övergångstiden.

Det var Sveriges målsättning att förordningen skulle antas under ordförandeskapet. Detta blev inte möjligt eftersom Europaparlamentet inte hann behandla förslaget under året. Omröstning skedde i Europaparlamentets miljöutskott den 1 december och plenaromröstningen planeras till februari 2010. I och med att Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december uppstod även behov av vissa anpassningar avseende överförandet av befogenheter till kommissionen. En överenskommelse träffades mellan medlemsstaterna om att stödja kommissionens förslag i sak, med deklarationer till protokollet, dels från de fem medlemsstater som omfattas av övergångsreglerna dels från kommissionen, om att man inte har för avsikt att verka för någon ytterligare förlängning efter den 31 december 2011.

42.4 Förenklad lagstiftning för animaliska biprodukter

Den nya förordningen om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter (ABP) som inte är avsedda att användas som livsmedel, t.ex. kadaver och rester från slaktade djur (se faktapromemoria 2007/08:FPM 130), antogs formellt av rådet den 7 september under det svenska ordförandeskapet. Efter intensivt arbete i rådsarbetsgruppen och genom täta kontakter med rapportören i Europaparlamentets utskott för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet kunde en överenskommelse om förslaget uppnås i första behandlingen.

Genom den nya förordningen, som trädde i kraft den 4 december, förenklas lagstiftningen gällande hela bearbetnings- och distributionskedjan för animaliska biprodukter, ABP. Lagstiftningen är nu mer proportionerlig, tydlig och effektiv, samtidigt som en hög skyddsnivå för människors och djurs hälsa säkras. I och med detta har de svenska ståndpunkterna blivit väl tillgodosedda. Dessutom fick Sverige gehör för mer specifika ståndpunkter. Bland dessa kan nämnas att det även i fortsättningen blir möjligt att i avlägsna områden gräva ned animaliska biprodukter i stället för att detta ska samlas in och transporteras till en destruktionsanläggning. Vidare förenklar den nya förordningen bortskaffandet av biprodukterna vid småskaliga slakterier.

43 Livsmedel

Livsmedelslagstiftningen är till största delen harmoniserad inom EU. Det innebär att det inte är tillåtet för enskilda medlemsstater att ha strängare regler eller mer frikostiga bestämmelser än dem som slås fast i EU-lagstiftningen. Under året har arbetet med förslagen till ny lagstiftning om nya livsmedel och om livsmedelsinformation till konsument fortsatt. En rapport från kommissionen om lagstiftningen om livsmedelshygien har också behandlats.

Kommissionen överlämnade i juli en rapport till rådet och Europaparlamentet om förordningarna om livsmedelshygien (KOM(2009) 403 slutlig). Rapportens syfte är att på ett objektivt sätt redogöra för den erfarenhet som vunnits, och de svårigheter som uppkommit i genomförandet av förordningarna.

Den 1 januari 2006 ersattes ett lapptäcke av olika livsmedelslagar med det s.k. hygienpaketet som består av en grundläggande hygienförordning samt två förordningar om livsmedel av animaliskt ursprung (en om hygien och en om kontroll) - (EG) nr 852/2004, (EG) nr 853/2004 och (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004. Till skillnad från den gamla lagstiftningen sätter hygienpaketet upp krav på vad som ska uppnås, men är mer flexibelt när det gäller valet av metod. Grundprincipen är att företagen ansvarar för att maten är säker längs hela livsmedelskedjan från jord till bord.

Rapporten konstaterar att hygienpaketet generellt har varit lyckat. Rapporten pekar dock på några områden som behöver förbättras, t.ex. reglerna för import och för köttkontroll. Under hösten har rapporten behandlats under svenskt ordförandeskap, vilket ledde till att rådsslutsatser antogs av jordbruks- och fiskeministerna i ministerrådet i november. I rådsslutsatserna uppmanas kommissionen bl.a. att utforma konkreta förslag till en riskbaserad köttkontroll på slakterierna.

43.2 Livsmedelsinformation för högt konsumentskydd

Förslaget om livsmedelsinformation till konsument (faktapromemoria 2007/08:FPM95) presenterades i början av 2008. Det konsoliderar och uppdaterar två områden inom lagstiftningen om livsmedelsmärkning: allmänna märkningsregler och regler för näringsvärdesdeklaration. Bägge områdena regleras enligt förslaget i en enda förordning. Syftet med lagstiftningen är att säkerställa en hög konsumentskyddsnivå. Reglerna för livsmedelsmärkning är sedan länge gemensamma inom EU. För näringsvärdesdeklarationen finns bestämmelser som ska följas om man på frivillig väg vill göra en näringsvärdesdeklaration. De största nyheterna i förslaget är att kommissionen föreslår att man ska besluta om en minsta textstorlek för märkningen, att näringsvärdesdeklarationen föreslås bli obligatorisk och att man vill styra upp floran av frivilliga märkningar särskilt när det gäller näringsvärdesdeklarationen.

Förslaget, som är mycket omfattande, diskuteras fortfarande på arbetsgruppsnivå i rådet. Lägesrapporter om förhandlingarna har lämnats löpande av ordförandeskapen till rådet. Europaparlamentet räknar med att avsluta sin första behandling i maj eller juni 2010. Rådets gemensamma ståndpunkt kan antas först efter det. Europaparlamentet och rådet siktar på en överenskommelse i andra behandlingen, sannolikt i slutet av 2010 eller under första halvåret 2011. Sverige står i stort bakom förslaget. Det är viktigt att få en god balans mellan högt konsumentskydd och enkla och tydliga regler för företagen.

I juni hölls en särskild överläggning med miljö- och jordbruksutskottet. Inför behandlingen av frågan på Jordbruks- och fiskerådet såväl i juni och i december hölls samråd med EU-nämnden.

43.3 Nytt regelverk för nya livsmedel

I januari 2008 presenterade kommissionen förslag till ny förordning om nya livsmedel, (2007/08:FPM73). Nuvarande förordning reglerar livsmedel och livsmedelsingredienser som inte ätits inom EU före 15 maj 1997.

Med nya livsmedel avses livsmedel:

- som har fått en förändrad primär struktur eller sammansättning på molekylär nivå,
- som har framställts med hjälp av en ny produktionsmetod som normalt inte används,
- som har isolerats ur mikroorganismer, svampar eller alger,
- som har isolerats ur växter eller djur, med undantag av livsmedel och livsmedelsingredienser som har framställts genom traditionell förökning eller förädling.

Exempel på nya livsmedel är bredbara fetter med tillsats av fytosterolestrar, som t.ex. i bredbara margariner.

Ändringarna i förordningen föreslås främst med anledning av att genetiskt modifierade livsmedel har lyfts ur förordningen om nya livsmedel. Kommissionen vill med förslaget förbättra tillgängligheten av nya och innovativa livsmedel på EU-marknaden, uppmuntra företag att investera i utveckling av nya typer av livsmedels- och produktions-tekniker, vilka ska kunna skyddas under en begränsad period. Tonvikten ligger på att förenkla godkännandeförfarandet och minska den administrativa bördan. Man vill också förbättra livsmedelsindustrins konkurrenskraft, samtidigt som man säkerställer livsmedels säkerhet, bibehåller en hög nivå på folkhälsoskyddet och beaktar globala aspekter. För t.ex. livsmedel som inte tidigare har sålts inom EU men som har en historia av säker konsumtion i länder utanför EU föreslås vissa särskilda bestämmelser.

Rådet påbörjade förhandlingar med Europaparlamentet första halvåret 2009. Europaparlamentets första behandling avslutades i mars. En politisk överenskommelse antogs i rådet i juni. Europaparlamentet har inte varit redo att förhandla utan en utfästelse från kommissionen att lämna ett lagstiftningsförslag om kloning. Förslag till en gemensam ståndpunkt har arbetats fram under det svenska ordförandeskapet, men har inte antagits formellt därför att vissa anpassningar av texten med anledning av Lissabonfördragets ikraftträdande behövs. Den gemensamma ståndpunkten planeras därför antas under våren för att överlämnas till Europaparlamentet för dess andra behandling. Samråd med EU-nämnden skedde redan i december 2008.

En konferens med titeln Klimatsmart mat anordnades den 23–24 november i Lund. Vid konferensen diskuterades hur livsmedelskedjan, från jord till bord, påverkar klimatet, och hur man kan minska denna påverkan. Bland annat diskuterades svinnet av livsmedel, modeller för märkning, och handelsaspekter. Konferensen samlade ca 180 delegater; beslutsfattare, forskare och representanter för både producent- och konsumentorganisationer. Under och efter konferensen togs flera initiativ till nätverk för fortsatt arbete med dessa frågor.

DEL 9 MILJÖ

44 Miljö

EU är en central arena för att lösa gränsöverskridande miljöproblem och driva det globala miljöarbetet framåt. Sverige strävar efter att EU ska stärka denna roll och visa att en ambitiös miljöpolitik är en förutsättning för en långsiktigt hållbar tillväxt. Omställningen till en eko-effektiv ekonomi kan förbättra konkurrenskraften och omvandla utmaningarna till affärsmöjligheter där en hållbar energiförsörjning och en effektiv resursanvändning är viktiga områden.

Den dominerande frågan under året var klimatfrågan, som redan innan det svenska ordförandeskapet var föremål för en lång rad förberedande möten. Sverige lyckades hålla samman EU med en hög ambition inför och vid FN:s klimatkonferens i Köpenhamn. Sverige bedrev konstruktiva förberedelser för arbetet med biologisk mångfald. Miljörådet stärkte, på svenskt initiativ, genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen när gäller miljöskydd. Östersjön ska skyndsamt utses till pilotområde i det marina strategidirektivet och kommissionen uppmanades att föreslå ett förbud mot fosfater i tvätt- och rengöringsmedel.

44.1 Horisontella miljöfrågor

Miljöfrågor i Lissabonstrategin för tillväxt och jobb

Som brukligt antog miljöministrarna vid årets första rådsmöte i mars ett skriftligt bidrag till den årliga översynen av Lissabonstrategin vid Europeiska rådets vårtoppmöte. För första gången togs separata slutsatser beträffande klimat och energi som inspel från miljörådet till Europeiska rådet. Slutsatserna i övrigt vid rådsmötet i mars fokuserade på genomförandet av den europeiska återhämtningsplanen, hållbar konsumtion och produktion, miljöteknik, naturresurser, avfall och återvinning, biologisk mångfald samt bättre lagstiftning.

Rådet upprepade att en av de viktigaste utmaningarna för EU är att åstadkomma en mer hållbar konsumtion och produktion med syftet att sambandet mellan ekonomisk tillväxt och negativ miljöpåverkan helt och hållet ska brytas för att ekosystemens bärförmåga i och utanför EU inte ska överskridas samt betonade att hållbar produktion och konsumtion samt en resurseffektiv ekonomi är avgörande faktorer för den europeiska ekonomins hållbarhet och konkurrenskraft. Rådet bekräftade också betydelsen av miljöteknik som en av de snabbast växande marknaderna och som ett sätt att både minska påfrestningen för miljön och att förbättra energi- och resurseffektiviteten samt för att stärka konkurrenskraften och

bidra till att arbetstillfällena skapas. I samband med inspelet enades miljørådet om att EU bör anta en ny vision och mål för den biologiska mångfalden under första halvåret 2010.

Sverige verkade för att målen för EU:s interna politik ska underlätta att kraftfulla globala mål för biologisk mångfald sätts under hösten 2010. I förhandlingarna var Sverige särskilt drivande i fråga om en utökad analys och användning av marknadsbaserade styrmedel samt föreslog att arbetet med internalisering av alla kostnader i priset ska fortsätta. Målet att driva fram en tidtabell för inrättandet av ett forum för erfarenhetsutbyte om marknadsbaserade styrmedel kunde dock inte uppnås. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet.

Eko-effektiv ekonomi och uppföljning av EU:s strategi för hållbar utveckling

Inför det svenska ordförandeskapet fortsatte arbetet med att lyfta fram betydelsen av att sätta rätt pris, att peka på kostnader som uppstår om åtgärder mot miljöförstöringen inte vidtas, samt att erkänna värdet av ekosystemtjänster. En framgångsrikt genomförd omställning till en eko-effektiv ekonomi stärker konkurrenskraften samtidigt med en hållbar energiförsörjning och en effektiv resursanvändning, som också uppfyller Sveriges klimat- och miljömål. Underlag på detta tema togs fram av kommissionen, Stockholm Environment Institute och EU:s miljöbyrå i Köpenhamn inför de informella ministermötena för energi- och miljöministrar i Åre 24–26 juli. Miljöministrarna diskuterade ekonomiska styrmedel såsom handelssystem för utsläppsrätter, skatter och subventioner, liksom vikten av internationellt samarbete och överföring av teknik.

Vid rådsmötet den 21 oktober följdes Åremötena upp genom att slutsatser om eko-effektiv ekonomi antogs. Vikten av att identifiera konkreta åtgärder och ta fram riktlinjer så att detta begrepp genomsyrar den kommande strategin för tillväxt och jobb 2020 framhölls, liksom betydelsen av att förbättra kopplingarna mellan denna strategi och EU:s strategi för hållbar utveckling (se faktapromemoria 2008/09:FPM155). I slutsatserna välkomnas också meddelandena om en översyn av miljöpolitiken 2008 (KOM(2009) 304) och ”Bortom BNP – Att mäta framsteg i en föränderlig värld” (KOM(2009) 433). En resultattavla för hållbar utveckling ska utvecklas under 2010 och ett öppet forum för erfarenhetsutbyte om marknadsbaserade styrmedel ska inrättas före mitten av 2010. Utestående frågor vid rådsmötet om vikten av skatteväxling och värdet av koldioxidskatt kunde lösas genom nedtonade formuleringar i ett kompromissförslag från ordförandeskapet. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet ägde rum inför rådsmötet.

Hållbara städer

Den 14–15 september arrangerade det svenska ordförandeskapet en högnivåkonferens i Stockholm på temat ”Europas städer och den globala

klimatutmaningen”. Syftet med konferensen var att stärka EU:s arbete med hållbar stadsutveckling och energi- och klimatsmart byggande och att ge underlag för ett inspel till partsmötet inom klimatkonventionen i Köpenhamn i december. Vid konferensen deltog förutom företrädare för EU:s medlemsstater och kommissionen också företrädare för andra EU-institutioner, ansökarländer och städer, samt bl.a. Kina, OECD, Världsbanken och Clinton Climate Initiative. Konferensen underströk städernas viktiga roll i klimatarbetet och att Europa kan vara en viktig internationell förebild för hållbar stadsutveckling och miljöteknik. Kina efterfrågade uttryckligen mer samarbete och stöd för att få till stånd en mer hållbar och klimatvänlig urbanisering.

Konferensen kunde följas via en webb-utsändning från ordförandeskapswebben. Den har även dokumenterats i konferensrapporten ”Cities – part of the solution”. Inspelet till klimatmötet i Köpenhamn genomfördes i form av ett seminarium i EU-paviljongen på Bella Center den 8 december. Europeiska kommissionen, Stockholm och Malmö talade om insatser för hållbar stadsutveckling och klimat. Företrädare för KTH samt staden Tangshan redovisade svensk-kinesiskt samarbete kring hållbara städer. Världsbanken, UN-Habitat och Världsnaturfonden med flera deltog i en avslutande paneldiskussion som fokuserade städernas roll i klimatarbetet.

EU:s miljömärkning

Förhandlingarna om förslaget till reviderad förordning för EU:s miljömärke ”Blomman” (se faktagromemoria 2007/08:FPM140) fortsatte under vårens tjeckiska ordförandeskap. Förslaget syftar till att effektivisera systemet och intressera fler företag och konsumenter för märkningen genom att förenkla rutinerna, sänka avgifterna, möjliggöra märkning på vissa livsmedel samt anpassa systemet för att bättre överensstämma med kommissionens andra åtgärder för en hållbar konsumtion och produktion. Sverige har i förhandlingarna arbetat för att en förhandskontroll utförd av tredje part ska bibehållas, liksom för ett system med årsavgifter på en högre nivå än i kommissionens förslag. Sverige verkade också för att nationella och regionala miljömärkningar såsom Svanen ska kunna utvecklas parallellt med EU:s miljömärke, och ställde sig tveksam till den föreslagna utvidgningen till livsmedel. En överenskommelse med Europaparlamentet i första behandlingen nåddes i april. Överenskommelsen tillmötesgår i stora delar svenska synpunkter, dock önskade Sverige ytterligare höjningar av avgifterna jämfört med kommissionens förslag.

Beslut om Europaparlamentets och rådets förordning om ett EU-miljömärke togs den 25 november.

Unionens miljölednings- och miljörevisionsordning

Förhandlingarna om en reviderad förordning om unionens miljölednings- och miljörevisionsordning (Emas) påbörjades under det franska ordförandeskapet hösten 2008 och avslutades under det tjeckiska ordförandeskapet, som i april nådde en överenskommelse med

Europaparlamentet i första behandlingen (se faktapromemoria 2007/08:FPM142) Beslut om en reviderad förordning för unionens miljölednings- och miljörevisionsordning togs av rådet och Europaparlamentet den 25 november. Emas är ett frivilligt, marknadsbaserat styrmedel som ger företag och organisationer en struktur att arbeta med sin miljöpåverkan på ett effektivt sätt.

Emas kommer i stort att fungera på samma sätt som tidigare och de allmänna kraven för deltagande kommer i stort att vara desamma: En organisation kan delta i Emas förutsatt att den tar fram en miljöpolicy, genomför en miljöutredning, inrättar ett miljöledningssystem, genomför en intern miljörevision och utarbetar en miljöredovisning. När miljöredovisningen har kontrollerats och godkänts av en oberoende miljökontrollant kan organisationen ansöka om registrering hos ett behörigt organ. För att behålla sin registrering måste organisationen regelbundet rapportera hur den förbättrat sin miljöprestanda och visa att den efterlever tillämpliga lagstadgade miljökrav. De ändringar som har gjorts i förordningen avser bl.a. geografisk räckvidd, stärkt mekanism för regelefterlevnad, skärpt miljörapportering med rapportering av kärnindikatorer samt riktlinjer för bästa praxis när det gäller miljöledning. Villkor och förfaranden för ackreditering och kontroll harmoniseras för att man ska komma till rätta med att minska den administrativa bördan och skapar incitament för organisationer att registrera sig enligt Emas.

44.2 Klimat

De internationella klimatförhandlingarna

De globala förhandlingarna om det klimatavtal som ska ta vid när Kyotoprotokollets första åtagandeperiod slutar den sista december 2012 intensifierades starkt under året. Partskonferensen för FN:s klimatkonvention i Köpenhamn i december var det tänkta slutmålet för den process som inleddes vid Bali-mötet år 2007. Med utgångspunkt i det arbetsprogram som antogs i Poznan i december 2008 var förväntningarna höga på arbetet under 2009 som skulle resultera i en detaljerad överenskommelse under mötet i Köpenhamn. Den nya amerikanska administration som tillträdde i januari sågs som en nyckel till möjlig framgång. Detta förstärktes när administrationen valde att bjuda in världens största ekonomier till diskussioner inom ramen för ett nytt forum "Major Economies Forum on Climate and Energy" som skulle träffas ett flertal gånger under året.

I januari presenterade kommissionen ett omfattande meddelande om en kommande klimatöverenskommelse i Köpenhamn. Meddelandet presenterade konkreta förslag att ta ställning till under året och fokuserade i synnerhet på möjliga mål för utsläppsreduktioner för utvecklade länder samt åtgärder för utvecklingsländer, behovet av klimatfinansiering för utsläppsreduktioner och anpassningsåtgärder, samt beskrev en möjlig roll för utsläppsmarknader. Meddelandet och dess

underlag blev viktigt under hela 2009, men särskilt i inledningen av det tjeckiska ordförandeskapet.

Det tjeckiska ordförandeskapet gjorde under våren ansträngningar för att utveckla EU:s position om finansiering av både anpassningsåtgärder och utsläppsminskningar. Gemensamma möten mellan medlemsstaternas finans- och miljöministerier för att underlätta en gemensam ståndpunkt i frågan. Ordförandeskapet etablerade också en arbetsgrupp under Ekofinrådet (Joint EFC-EPC Working Group on the Economic and Financial Aspects of Climate Change), med representanter från alla medlemsländer, vilken under året hade till uppgift att ta fram underlag till EU:s ståndpunkt om klimatfinansiering inför Köpenhamnskonferensen.

Vid rådsmötet den 2 mars antogs rådsslutsatser kring en framtida klimatregim med förtydligade krav på åtgärder från utvecklade länder samt utvecklingsländer, en tydligare beskrivning av växthusgasmarknadernas roll och storleksordningen på finansieringsbehov för anpassningsåtgärder och utsläppsreduktioner. Oenigheten var stor om vilka krav EU bör ställa på andra industriländer för att uppgradera sina utsläppsminskningar år 2020 från 20 till 30 procent jämfört med 1990 års nivå. Det rådde också oenighet om nya finansieringskällor. Vid det informella miljöministermötet i Prag den 14–15 april diskuterades särskilt frågan om anpassning till klimatförändringar med utgångspunkt från kommissionens nyligen presenterade vitbok (se faktagromemoria 2008/09:FPM116). Diskussionen vid mötet inledde förhandlingarna om slutsatser om anpassning, som kunde antas utan diskussion vid rådsmötet den 25 juni. Den mer övergripande ståndpunkten i klimatfrågan var också föremål för diskussion vid rådsmötet i juni.

Höstens svenska ordförandeskap rivstartade klimatarbetet med ett informellt miljöministermöte i Åre den 24–26 juli, som förutom eko-effektiv ekonomi tog upp de avgörande utestående frågorna i EU:s ståndpunkt i klimatfrågan. Miljöministrarna diskuterade gapet mellan lagda bud om utsläppsminskningar och de minskningar som vetenskapen identifierat som nödvändiga, finansieringsfrågan och hur det finansiella ansvaret ska fördelas mellan medlemsstaterna, samt kriterier för jämförbarhet för att EU ska uppgradera sina utlovade utsläppsminskningar från 20 till 30 procent år 2020. Miljöministern fick ett tydligt besked från sina kollegor om att EU fortsatt bör inta en ledarposition och att uppgraderingen till 30 procent ska användas som verktyg för att pressa andra parter i förhandlingarna till ökade utsläppsminskningar. Under den tidiga hösten fördjupades därefter arbetet med att utmejsla EU:s förhandlingsmandat inför Köpenhamn genom en omfattande behandling av frågorna i EU:s rådsarbetsgrupper och i Coreper.

Vid miljörådet den 21 oktober antogs en omfattande EU-ståndpunkt inför Köpenhamnsförhandlingarna på samtliga förhandlingsfrågor med undantag för de klimatfinansieringsfrågor som behandlats av Ekofin. Särskilt svåra frågor vid rådsmötet var de som rörde ett långsiktigt mål för utsläppsminskningar för EU, utsläppsmål för internationell sjö- och luftfart, regelverk för att bokföra skogsbrukets upptag och utsläpp samt överskottet av tilldelade utsläppsrätter i Kyotoprotokollet. Ett långsiktigt mål om 80–95 procent utsläppsminskningar till 2050 för EU kunde antas,

liksom mål för luft- och sjöfart, vilka ska minska sina utsläpp med 10 procent respektive 20 procent till 2020 jämfört med 2005. Man kunde också enas om att förekomsten av stora överskott av tilldelade utsläppsrätter i Kyotoprotokollet kan vara ett problem från en miljöintegritetssynpunkt.

Den 20 oktober behandlade Ekofinrådet klimatfinansieringsfrågor och slutsatser antogs av Europeiska rådet den 29–30 oktober. Europeiska rådet ställde sig bakom kommissionens uppskattningar om att det totala behovet av finansiering av klimatåtgärder i utvecklingsländer beräknas uppgå till ca 100 miljarder euro årligen 2020, liksom bedömningen att 22–50 miljarder euro per år bör komma från internationell offentlig finansiering. Europeiska rådet fastslog att alla länder, utom de minst utvecklade, bör bidra till klimatfinansieringen och att bidragen bör ske utifrån en fördelningsnyckel som baseras på länders BNP och utsläppsnivåer. Europeiska rådet betonade vikten av internationellt offentligt stöd för snabbt igångsättande och noterade kommissionens uppskattning av det totala behovet på ca 5–7 miljarder euro per år 2010–2012. Vidare framhölls att EU, under vissa villkor, är redo att ta sin skäligen andel av behoven av offentlig finansiering, såväl på kort sikt fram till 2012 som på medellång sikt fram till 2020. Europeiska rådet bekräftade även miljørådets slutsatser och förtydligade på några punkter EU:s hållning.

Ett extra rådsmöte arrangerades den 23 november. Syftet var att förbereda miljöministrarna för förhandlingarna i Köpenhamn och komma överens om hur EU:s ståndpunkt från oktober bäst skulle användas. Slutsatser publicerades inte från detta möte.

Den politiska överenskommelse som slöts vid klimatmötet i Köpenhamn ligger under EU:s målsättning. Vissa framsteg gjordes i tekniska frågor, inte minst när det gäller frågan om minskad avskogning. De utvecklade länderna åtog sig att, under 2010–2012, bidra med 30 miljarder USD till klimatåtgärder i utvecklingsländer. På lång sikt är målsättningen att mobilisera 100 miljarder USD per år 2020. Bidrag till åtgärder för minskad avskogning gavs speciell uppmärksamhet, både kort- och långsiktigt. Vidare görs åtaganden om att etablera en Copenhagen Green Climate Fund, samt en högnivåpanel som ska se över de finansiella flödena. De övergripande ambitionerna presenterades i ett ”Copenhagen Accord” som dock alla parter till Klimatkonventionen inte kunde ställa sig bakom. Det beslutades att förhandlingsarbetet som bedrivits i två tillfälliga arbetsgrupper sedan Bali 2007 ska fortsätta under 2010 med mål att anta resultatet av dessa gruppers arbete vid nästa partsmöte i Mexiko under november 2010.

Med grund i den Tour de Capitales till samtliga 26 övriga medlemsstater som miljöministern genomförde under 2009 kunde det svenska ordförandeskapet med gott förtroende företräda EU i de internationella och multilaterala möten i klimatfrågan på olika nivåer som ägde rum under hösten. Det gäller den informella s.k. Grönlandsdialogen under danskt ledarskap, möten inom G8 och Major Economies Forum, liksom högnivåmötet i klimatfrågan i FN:s generalförsamling den 22 september. Särskilt kan nämnas Major Economies Forum, som hade sex möten under året för världens 17 största ekonomier (inklusive EU genom ordförandeskapet) där miljöministern

deltog vid samtliga möten. Forumet blev under 2009 en viktig diskussionsplats för ministrar ansvariga för klimatfrågan innan Köpenhamn. Vid mötet i L'Aquila, Italien, som skedde på stats- och regeringschefsnivå antogs en deklARATION som gav sitt stöd för det av EU formulerade målet om att begränsa den globala temperaturhöjningen till under två grader.

Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet den 2 mars, den 25 juni, den 21 oktober, den 23 november och den 22 december. Miljö- och jordbruksutskottet höll överläggning med regeringen om den svenska ståndpunkten i de internationella klimatförhandlingarna den 26 februari 2009.

Klimat- och energipaketet

Under 2009 inleddes arbetet att genomföra klimat- och energipaketet i medlemsstaterna och att reglera i detalj hur EU:s system för handel med utsläppsrätter ska fungera efter den andra handelsperioden som avslutas 2012. Centralt forum för genomförandet av klimat- och energipaketet är EU:s genomförandekommitté Climate Change Committee. Bland frågor som behandlats av kommittén under 2009 märks särskilt koldioxidläckage, dvs. hur EU undviker att företag flyttar produktion och investeringar till länder utanför EU som följd av högre kostnad för utsläpp inom EU, EU-gemensamma regler för tilldelning av utsläppsrätter och stöd till demonstrationsprojekt inom förnybar energi, samt koldioxidavskiljning och lagring. En lista över vilka industrisektorer som anses vara utsatta för risk för koldioxidläckage och som därmed ska vara berättigade till 100 procent gratis tilldelning av utsläppsrätter upp till ett visst riktmärke beslutades i december. Kommittén fortsätter sitt arbete med övriga frågor under 2010.

44.3 Naturresurser och biologisk mångfald

EU:s handlingsplan för biologisk mångfald och invaderande arter

Mot bakgrund av den handlingsplan för att hejda förlusten av biologisk mångfald som kommissionen presenterade i maj 2006 (se fakta-promemoria 2005/06:FPM114) lade kommissionen i december 2008 fram en halvtidsutvärdering av handlingsplanen. Samtidigt presenterade kommissionen, på uppmaning av rådets slutsatser från december 2006, ett meddelande om invaderande arter som hotar den biologiska mångfalden (se faktapromemoria 2008/09:FPM79). I halvtidsutvärderingen konstaterar kommissionen att det är osannolikt att EU skulle uppnå målet att hejda förlusten av biologisk mångfald till år 2010 trots att handlingsplanen har antagits och en rad åtgärder genomförts. I meddelandet om invaderande arter redovisar kommissionen såväl de hotbilder som finns och ett antal möjliga åtgärder på EU-nivå.

Sverige ställer sig positivt till meddelandena och betonar att arbetet för biologisk mångfald bör utvärderas utifrån såväl naturvårdens som ett

bredare samhällsperspektiv. Även sociala och ekonomiska värden av betydelse för en långsiktig hållbar samhällsutveckling bör vägas in. Vid rådsrådet den 25 juni antog miljöministrarna slutsatser som betonar integrering av biologisk mångfald nationellt och EU:s policy och regelverk, och som uppmanar kommissionen att utarbeta en effektiv strategi för hantering av invaderande arter, som kan fylla luckor i EU:s regelverk och vid behov förändra befintliga regler. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet hölls inför rådsrådet.

EU:s förberedelser för partsmöte inom FN:s konvention för biologisk mångfald

Då vårens tjeckiska ordförandeskap antog slutsatser om EU:s interna arbete för att hejda förlusten av biologisk mångfald och invaderande arter kunde höstens svenska ordförandeskap koncentrera sitt arbete på att påbörja diskussionerna inom EU om nya, globala mål för biologisk mångfald inför partsmötet i oktober 2010 inom FN:s konvention för biologisk mångfald (Convention on Biological Diversity, CBD). Som ordförande arrangerade Sverige ett högnivåmöte om biologisk mångfald i Strömstad den 7–9 september. Mötet följde upp kommissionens möte i Aten i april, belyste ytterligare kopplingarna till klimatförändringar och gav utrymme åt den rapport om värdet av biologisk mångfald som arbetas fram på initiativ av G8:s miljöministrar.

Vid rådsrådet i december antog miljöministrarna slutsatser som sätter ramar för de nya mål och strategier för biologisk mångfald som ska tas under 2010. Slutsatserna innehåller ett antal strategiska principer för att skapa en global strategi med stöd på högsta nivå, bestående av visioner, konkreta mål och åtgärder samt en noggrann uppföljning. Slutsatserna innebär att värdet av ekosystemtjänster bör integreras fullt ut i samhällsplaneringen och understryker betydelsen av biologisk mångfald för att undgå katastrofala miljöförändringar som t.ex. klimatförändringar och ekosystemkollaps med följder för försörjning och ekonomiskt välbefinnande. Slutsatserna ger en grund för att EU:s egen målsättning, som ska beslutas under våren 2010, utvecklas med de globala problemen för ögonen, och att EU visar ledarskap genom att göra åtaganden att förbättra för svårt utsatta länder och minska sin egen globala påverkan. Samråd och information hölls i EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet inför rådsrådet.

Under året hölls två förhandlingsmöten med syfte att det tionde partsmötet inom CBD i oktober 2010 ska anta en internationell regim för tillträde till genetiska resurser och rättvis fördelning av deras nytta. Kommissionens roll i förhandlingarna stärktes under året, genom att miljørådet i oktober beslutade att ge kommissionen mandat att företräda EU i alla förhandlade frågor utom de som berör skydd av traditionell kunskap om genetiska resurser. Denna regims beskaffenhet diskuterades, och det stod klart att processen är inriktad mot att förhandla fram ett protokoll under CBD. EU framförde förslag om efterlevnadsbestämmelser av nationell lagstiftning om genetiska resurser, som bygger på en internationell gemensam förståelse av begreppet misappropriation.

Förslaget innebär ett krav på länder med användare av genetiska resurser att säkra efterlevnad av nationella regler, om dessa uppfyller grundläggande kriterier. EU:s förslag motarbetades av framträdande G77-länder, som istället ville ha en internationell reglering av efterlevnad och/eller verkställande av ursprungsländers domslut. EU:s förslag fick stöd av de flesta OECD-länder och några G77-länder. Operativ text om skydd för traditionell kunskap som är kopplad till genetiska resurser förhandlades. Många utvecklingsländer och även Norge argumenterade för att misappropriation även bör omfatta traditionell kunskap. EU och andra OECD-länder hänvisade denna fråga till World Intellectual Property Organisation (WIPO). De flesta parter var överens om att urfolk ska bestämma om tillträde till traditionell kunskap genom att ge förhandsmedgivande, detta med hänvisning till bl.a. FN:s urfolksdeklaration, trots att en sådan rätt går utöver bestämmelser i CBD.

Under det svenska ordförandeskapet hölls även ett förhandlingsmöte under CBD om skydd för traditionell kunskap om biologisk mångfald. Sverige företrädde EU och verkade med framgång för att färdigförhandla en etisk uppförandekod och att se till att processen för att respektera och på ett rättfärdigt sätt sprida urfolkens relevanta kunskap om biologisk mångfald fortskrider med ett utvecklat handlingsprogram.

I oktober höll FN:s miljöprogram (UNEP) ett andra konsultationsmöte om inrättandet av en mellanstatlig plattform för kunskap om biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES). Sverige verkade med framgång för att EU skulle enas om vilken funktion en sådan plattform bör fylla, och vilken relation den bör ha till existerande avtal och organisationer. Sverige drev även på för att EU skulle kunna konstruktivt bemöta G77:s krav på att plattformen ska ägna sig åt kapacitetsuppbyggnad. EU:s linje gick ut på att undvika dubbelarbete men att se till att den kunskap som tas fram bl.a. kan belysa behov av kapacitetsuppbyggnad.

EU:s förberedelser för partsmöte inom Cartagenaprotokollet om biosäkerhet

Cartagenaprotokollet om biosäkerhet till FN:s konvention om biologisk mångfald reglerar den internationella handeln med genetiskt modifierade organismer. Under 2009 har EU fortsatt arbetet med att förbereda EU:s ståndpunkter inför Cartagenaprotokollets partsmöte i oktober 2010. Under februari hölls ett förhandlingsmöte för att diskutera framtagandet av ett skadeståndsregim under protokollet. EU har varit en aktiv förhandlingspart i dessa förhandlingar inom ramen för det förhandlingsmandat som rådet tidigare har antagit. Under det svenska ordförandeskapet har arbetet att förbereda EU:s ståndpunkter inför partsmötet i oktober 2010 fortsatt och intensifierats.

Bernkonventionen om skydd av vilda djur och växter

Bernkonventionens ständiga kommitté höll sitt 29:e möte i november.

Vid mötet antogs en rekommendation om klimatförändringars påverkan på biologisk mångfald, inklusive en bilaga med riktlinjer för

evertebrater (rygggradslösa djur), kärlväxter samt skyddade områden. Mötesregler för val till konventionens byrå ändrades också så att parterna själva föreslår kandidater i ett mer transparent röstningsförfarande. Berndeclarationen antogs också, som ger riktlinjer till parterna i dess arbete med bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald i Europa från 2010 och därefter. Sverige var drivande för att få igenom skärpta rekommendationer avseende invasiva främmande arter; mindre indisk mungo och mårdhund, den senare ökande i Sverige. Sverige föreslog skärpningar avseende åtgärder mot etablerade bestånd, förekomst i spridningsområden samt i skyddade och känsliga områden.

Förordning om handel med sälprodukter

I början av 2009 hölls intensiva förhandlingar utifrån kommissionens förslag till förordning om handel med sälprodukter, (se faktagromemoria 2008/09:FPM40). I kommissionens förslag föreslogs bl.a. att handel med sälprodukter förbjuds, undantaget produkter från inuiternas husbehovsjakt. Enskilda länder kan beviljas undantag från förbudet. Sverige hade en sval inställning till förordningen eftersom den på intet sätt verkar för att förbättra djurskyddet vid jakt. Sverige ansåg att upprättandet av en internationell standard för säljakt skulle vara mer ändamålsenlig. Sverige arbetade i rådsarbetsgruppen för att få tillstånd ett undantag för småskalig säljakt där hållbart nyttjande och tillvaratagandet av produkterna från säljar var en central del. En stor majoritet av medlemsstaterna välkomnade förordningens utformning eller ville göra den striktare än vad kommissionen föreslagit genom att avlägsna alla möjligheter till undantag från förordningen.

Den 27 juli antogs förordningen innehållande undantag för småskalig säljakt som innebär att handel ska vara tillåten med sälprodukter som tillkommit efter jakt som regleras under nationell lag och har som enda syfte att förvalta marina resurser. Sälprodukterna får dock inte försälas i vinstsyfte. Sedan tidigare innehöll förordningen ett generellt undantag för handel med sälprodukter från inuiternas traditionella jakt.

Sverige röstade ja med en röstdeklaration gemensamt med Finland och Estland. I röstdeklarationen angavs att undantagen i förordningen är av fundamental vikt för att produkter från småskalig jakt och från inuiternas jakt fortsättningsvis ska kunna marknadsföras på den europeiska marknaden. Vidare framfördes att jakt inte är en fråga för unionen förutom i samband med hotade arters bevarande. Rådsdeklarationen uttryckte också sin oro för de negativa effekter som förordningen kommer att ha på handelspolitiken och den skada som förordningen sannolikt kommer att orsaka på handelsrelationerna med viktiga handelspartners.

Under 2010 kommer en tillämpningsförordning att utarbetas inom CITES-kommittén. Förordningen om handel med sälprodukter trädde i kraft den 20 november. Förbudsbestämmelsen träder i kraft den 20 augusti 2010.

Kanada, Norge och Island har begärt WTO-konsultation med anledning av förordningens ikraftträdande.

Internationella valfångstkommissionen (International Whaling Commission, IWC), som nu växer snabbt, har 88 medlemsländer och reglerar all valjakt på stora valar på allt vatten. EU:s medlemsstater har beslutat att i frågor som ryms inom fördraget ska de medlemsstater som är medlemmar i IWC (samtliga utom två) inta en gemensam ståndpunkt baserad på rådsbeslut. Inför konventionens partsmöte i juni 2009 på Madeira antog rådsrådet i mars ett rådsbeslut om sin ståndpunkt som ska gälla för EU:s medlemsstater inför IWC:s partsmöten för de kommande tre åren. Sverige driver aktivt frågan om bevarande och hållbart nyttjande i syfte att EU ska ge sitt stöd till en gemensam förvaltningsplan som i enlighet med konventionens regler kan accepteras av minst 75 procent av medlemmarna. I annat fall befarar Sverige att de länder som nu med stöd av olika bestämmelser bedriver en begränsad valjakt kan komma att lämna IWC och att valjakten som en konsekvens av detta utökas på ett okontrollerat sätt.

Vid det senaste IWC-mötet i juni motsatte sig EU:s medlemsstater de nordiska ländernas och samtliga övriga IWC-länders ståndpunkt om en något utökad kvot för inuiternas jakt på Grönland. Detta trots att de krav för traditionell jakt av ursprungsbefolkningar som fastlagts inom IWC var uppfyllda. Eftersom EU härigenom kunde blockera frågan beslutade IWC att ordna ett extra IWC-möte i december för att till dess försöka finna en lösning. Sverige tog initiativet till ett expertmöte och till ett rådsarbetsgruppsmöte i Bryssel, där ett kompromissförslag förhandlades fram, som innebar att Grönlands totala kvot i kg valkött förblir oförändrad, men där flexibilitet fanns vad gäller val av art. Detta förslag kommer nu att hanteras av det spanska ordförandeskapet under våren 2010.

Direktiv för markskydd

Ett förslag till ramdirektiv för markskydd presenterades i oktober 2006 (se faktapromemoria 2006/07:FPM45). Trots intensiva förhandlingar under 2007 och 2008 kunde rådet inte nå en politisk överenskommelse vid rådsrådet i december 2008. Sverige har ställt sig bakom kompromisserna i rådet, men framhållit att det är viktigt att ramdirektivet är flexibelt och ger goda möjligheter till nationell anpassning, eftersom markförhållandena och därmed också hoten mot marken varierar kraftigt i Europa. Vårens tjeckiska ordförandeskap gjorde ett tappert arbete för att ge medlemsstaterna ytterligare flexibilitet i genomförandet. Trots ansträngningarna kunde en kvalificerad majoritet återigen inte uppnås inför rådsrådet i juni. Det tjeckiska ordförandeskapet presenterade därför en lägesrapport som konstaterade att någon förändring i positioner inte kunde identifieras och redovisade läget och utestående frågor. Det svenska ordförandeskapet har inte behandlat frågan. Överläggning om svensk ståndpunkt hölls i miljö- och jordbruksutskottet den 27 mars 2007.

EU:s medlemsstater är djupt oeniga om vilka regler som ska gälla för genetiskt modifierade organismer (GMO) i unionen. Särskilt känsligt är beslut om odling. En översyn av regelverken har påbörjats och kommission förväntas lägga fram en rapport under 2010.

Medlemsstaterna har röstat om ett antal importärenden under året: fyra majssorter, en soja, en raps och en nejliska. Besluten har hanterats på sedvanligt sätt. En kvalificerad majoritet för eller emot kommissionens förslag har inte kunnat nås, varken i ansvarig kommitté eller i rådet. Godkännandet av sorterna har därmed överlämnats till kommissionen. Sverige har i samtliga fall röstat för förslaget både på kommitté- och rådsnivå. Dessutom har två odlingsärenden behandlats av en kommissionskommitté utan att beslut kunde fattas, där Sverige röstade för förslaget. Även dessa förslag kommer därför att överlämnas till rådet.

Under våren lade kommissionen fram förslag om att tre nationella förbud mot genmodifierade majssorter skulle upphävas. Ordförandeskapet föreslog dock att de nationella förbuden skulle behållas, vilket godkändes av rådsrådet i mars med kvalificerad majoritet. Sverige röstade nej till rådets förslag om att behålla förbudet mot majs MON810, men ja till att Österrikes nationella förbud mot majs T25 skulle kvarstå. Sverige lämnade en röstdeklaration som klargjorde att T25 har tagits fram i syfte att stå emot ett ogräsmedel som Sverige sedan länge motsätter sig användningen av, men att Sverige inte ifrågasätter den vetenskapliga eller juridiska grunden för kommissionens bedömning.

Vid rådsrådet i juni tog Österrike som diskussionspunkt upp frågan om hur genetiskt modifierade organismer ska hanteras i fortsättningen. Nederländerna har presenterat ett förslag som innebär att medlemsstaterna själva kan besluta om odling av sådana organismer. Flera länder har ställt sig positiva till det. Frågan kommer att diskuteras vidare i översynen av regelverken som har påbörjats.

44.4 Kemikalier och avfall

Farliga ämnen i och avfall från elektriska och elektroniska produkter

De gällande direktiven 2002/95/EG om farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter (RoHS) och 2002/96/EG om förebyggande och behandling av avfall från elektriska och elektroniska produkter (WEEE) syftar till att främja återvinning och bortskaffande av uttjänta elektronikprodukter och att skydda miljön och människors hälsa från de farliga ämnen de innehåller. I december 2008 lade kommissionen förslag till omarbetning av direktiven, i syfte att effektivisera tillämpningen och överensstämelsen med annan EU-lagstiftning, öka miljönyttan och minska kostnaderna för företagen (se faktapromemoria 2008/09:FPM98 respektive FPM97). Problem som uppmärksammats vid tillämpningen av RoHS-direktivet är främst olikheter i medlemsstaternas genomförande av direktivet i form av icke harmoniserade tolkningar och definitioner, samt olika krav på hur företagen ska visa att de uppfyller direktivets krav. Bakgrunden till förslaget till omarbetning av WEEE-direktivet är

problem med registrering och rapportering, att nå uppsatta mål för insamling av uttjänta produkter och att produkterna exporteras till utvecklingsländer. Sverige har arbetat för att omarbetningen ska resultera i direktiv med högt miljöskydd utan onödiga merkostnader för konsumenter, företag och kommuner.

Förhandlingarna om de båda förslagen till omarbetningar inleddes under det tjeckiska ordförandeskapet och fortsatte under höstens svenska ordförandeskap. På rådsmötet den 21 oktober hölls en debatt om vilka produkter direktiven ska omfatta och hur detta ska regleras i syfte att få tydliga politiska signaler för fortsatta förhandlingar. I debatten ställdes frågor om vilka produkter som direktiven ska omfatta och hur detta ska regleras. Det framkom att samtliga medlemsstater stödjer separata omfattningar för de båda direktiven. När det gäller omfattningen för RoHS-direktivet ville en majoritet att alla elprodukter omfattas. För WEEE-direktivet fanns olika uppfattningar. På grund av Europaparlamentets tidtabell har rådet inte kunnat nå en politisk överenskommelse under hösten. Miljö- och jordbruksutskottet höll överläggning om båda förslagen till omarbetningar den 2 april. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet den 21 oktober. Det spanska ordförandeskapet hoppas nå en överenskommelse med Europaparlamentet i första behandling under våren 2010.

Ny förordning om biocider

Europaparlamentets och rådets direktiv 98/8/EG om utsläppande av biocidprodukter på marknaden antogs 1998. I juni föreslog kommissionen en ny förordning om biocider som föreslås ersätta det nuvarande direktivet (se faktapromemoria 2009/10:FPM13). Förslaget är omfattande och kan väntas ha förhandlats klart först under slutet av 2010.

De grundläggande kraven om vilka produkter som ska tillståndsprövas och prövningens omfattning är i huvudsak oförändrade jämfört med nuvarande direktiv. Det finns dock ett antal viktiga nyheter i förslaget, såsom att det föreslås en centraliserad tillståndsprövning för vissa biocidprodukter och att tillämpningsområdet utvidgas till att även omfatta biocider i behandlade varor och material. Dessutom anpassas lagstiftningen till de regler som överenskommit i den nyligen färdigförhandlade förordningen om växtskyddsmedel och REACH (Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier). En överläggning med riksdagen om svensk ståndpunkt hölls i miljö- och jordbruksutskottet den 19 november.

Sverige har under sitt ordförandeskap haft tematiska diskussioner om de politiskt viktiga huvudfrågorna i förslaget i syfte att fokusera diskussionen och förbereda en bra förhandling. En policydebatt hölls på miljørådet den 22 december. Debatten var fokuserad och ökade förståelsen för det komplicerade förslaget. Kommissionens förslag att införa ett centralt produktgodkännande som alternativ till nationella godkännandesystem fick ett stort stöd i debatten, eftersom det ansågs ge möjligheter till effektivitetsvinster. Det rådde också i stort sett enighet om att införa s.k. uteslutningskriterier som innebär att de farligaste

verksamma ämnena i princip inte ska kunna godkännas. Kommissionen fick också ett starkt stöd för att utvidga omfattningen till behandlade varor och material. Europaparlamentet har börjat sin behandling av förslaget och planerar omröstning i plenum under juni 2010. Det spanska ordförandeskapet kommer under våren 2010 att aktivt föra förhandlingarna framåt. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet.

Nedmontering av fartyg

Merparten av västvärldens fartyg, vilket även kan inkludera svenska fartyg, hamnar förr eller senare på någon av Asiens stränder eller varv för upphuggning och återvinning. Hanteringen vid dessa platser är ofta direkt olämplig ur arbetsmiljöhänseende och hanteringen av det farliga avfallet sker inte på lämpligt sätt vare sig från miljö- eller hälsosynpunkt. Mot bakgrund av kommissionens grönbok om bättre fartygsåtervinning (se faktagromemoria 2006/07:FPM102) presenterade kommissionen i november 2008 ett meddelande om bättre nedmontering av fartyg. Frågan har också diskuterats inom bl.a. Baselkonventionen om transport av farligt avfall, International Maritime Organisation (IMO) och International Labour Organisation (ILO), vilket har lett till en ny IMO-konvention om fartygsåtervinning. Kommissionens meddelande berör framför allt förbättring av tillsyn av nuvarande regelverk för gränsöverskridande transporter av farligt avfall samt skyndsam implementering av den kommande internationella konventionen.

Miljörådet antog slutsatser den 21 oktober som välkomnar strategin och uppmanar kommissionen att lägga förslag till hur den nya konventionen inom IMO ska genomföras inom EU. Detta för att nedmontering av fartyg med koppling till EU ska ske vid säkra och miljövänliga anläggningar. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet. Miljö- och jordbruksutskottet informerades om förslaget den 26 november 2008. Sverige väntas under 2010 påbörja en ratificering av den nya IMO-konventionen.

Kombinationseffekter av kemikalier

Människor exponeras dagligen för en ”cocktail” av kemikalier. Studier har visat att avkomman får allvarliga skador på könsorganen då mödrarna exponeras för en kombination av olika hormonstörande ämnen i koncentrationer under de nivåer som anses säkra för de enskilda ämnena. Hormonstörande ämnen kopplas i nya studier till försämrad reproduktionsförmåga, fosterskador och flera allvarliga hälsoeffekter. Med traditionell riskbedömningsmetodik bedöms risker för enskilda kemikalier var för sig och gällande EU-lagstiftning tar i mycket liten utsträckning hänsyn till kemikaliers kombinationseffekter.

Kommissionen följer frågan och kommer efter årsskiftet 2009–2010 att presentera en rapport som ger en samlad bild av kunskapsläget samt en kartläggning av hur kombinationseffekter hittills har hanterats i olika lagstiftningar. Danmark har engagerat sig i frågan utifrån egna nationella

studier och uppmanade vid rådsmötet den 25 juni det svenska ordförandeskapet att arbeta för rådsslutsatser i frågan under hösten. Mot bakgrund av detta och frågans vikt beslutade regeringen att gå Danmark till mötes och förbereda slutsatser. Initiativet mottogs väl av övriga medlemsstater och rådsslutsatserna kunde antas på rådsmötet den 22 december. Slutsatserna ger kommissionen i uppdrag att gå igenom befintlig EU-lagstiftning för att se i vilken utsträckning den kan hantera kemikaliers kombinationseffekter, samt föreslå ändringar i lagstiftningen där det behövs. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet.

Biologiskt avfall

I december 2008 presenterade kommissionen en grönbok om hanteringen av biologiskt avfall i EU (se faktapromemoria 2008/09:FPM80). Syftet med grönboken är att undersöka alternativa metoder för hanteringen av bioavfall och förbereda en diskussion om behovet av framtida politiska åtgärder inom EU eller nationellt för hur hanteringen av bioavfall kan förbättras. Vårens tjeckiska ordförandeskap tog upp frågan till förhandlingar i rådet och förberedde slutsatser som antogs av rådsmötet den 25 juni 2009. I slutsatserna konstaterades bl.a. att en förbättrad hantering av bioavfall kan bidra till en hållbar användning av resurser och skyddande av jorden samtidigt som det bidrar till att motverka klimatförändringar och möjligheten att nå målen om deponering av avfall, återvinning och förnyelsebar energi. Vidare uppmantrades kommissionen att fortsätta sin konsekvensbedömning och om det bedöms lämpligt förbereda ett lagförslag om biologiskt nedbrytbart avfall till år 2010.

Kommissionen förväntas presentera sin konsekvensbedömning under det första halvåret 2010. Sverige har verkat för kopplingen till klimat och energipolitiken, betonat betydelsen av minskad deponering av bioavfall och lyft fram kopplingen till avfallshierarkin och användandet av livscykelperspektivet i val av behandlingsmetod (rötning, kompostering eller förbränning). Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet.

Konvention för kvicksilver och eventuellt andra farliga kemiska ämnen

Kvicksilver är ett av de allra farligaste miljögifterna. Ämnet återfinns i miljön och i föda, särskilt i fisk, över hela världen i så höga halter att både människa och miljö tar skada. Även regioner utan kvicksilverutsläpp, exempelvis Arktis, påverkas negativt p.g.a. att kvicksilvret kan transporteras långa sträckor i luften. Vid FN:s miljöprogram UNEP:s styrelsemöte i februari beslutades att förhandlingar skulle inledas om en global och allomfattande kvicksilverkonvention, dvs. en konvention som omfattar hela livscykeln från gruvbrytning till slutförvar av överskott och avfall, utsläpp av kvicksilver vid förbränning av kol, samt åtgärder i förorenad mark. Beslutet var en stor framgång för Sverige och EU som under flera års tid varit drivande för globalt bindande regler, mot bakgrund av den kvicksilverstrategi för unionen som kommissionen lade

fram 2005. I oktober 2009 genomfördes under svenskt ordförandeskap ett arbetsgruppsmöte i Bangkok som enades om rekommendationer till det första förhandlingsmötet, som kommer att äga rum i Stockholm i juni 2010, om procedurregler, förhandlingsprioriteringar, tidtabell för förhandlingmötena samt vilket ytterligare underlag som behöver tas fram.

EU:s miljöministrar var i sina rådsslutsatser från december 2008 också av den uppfattningen att kvicksilverkonventionen borde föreses med en mekanism för möjlig reglering av andra farliga ämnen som orsakar globala problem, i syfte att undvika ytterligare fristående kemikaliekonventioner och främja fortsatta synergier. Denna ståndpunkt vann inte gehör hos UNEP:s styrelse. Under året har därför den svenska regeringen i rollen som EU:s ordförande verkat för att initiera en process mot ett nytt och mer informerat ställningstagande vid styrelsemötet i februari 2011.

Montrealprotokollet om ozonnedbrytande ämnen

Sverige tog över ordföranderollen redan innan den 1 juli i förberedelserna till de internationella mötena under Montrealprotokollet om ozonnedbrytande ämnen. Sverige genomförde tillsammans med kommissionen förberedande möten med EU:s nationella ozonexperter den 26–27 maj och den 12 oktober. Två separata möten med EU:s ozonexperter om frågan om att reglera konsumtion och produktion av fluorkolväten (HFC) globalt genomfördes den 25 maj respektive den 25 juni samt ytterligare ett möte i frågan som var gemensamt för EU:s ozon- respektive klimatexperter den 3 september.

Två internationella möten genomfördes under ordförandeskapet; det 29:e öppna arbetsgruppsmötet med föregående seminarier om alternativ till ozonnedbrytande ämnen med hög global uppvärmningspotential och om upplagrade ozonnedbrytande ämnen, 13–18 juli i Genève, och det 21:a partsmötet med föregående seminarium om användning av metylbromid för karantäns- och utskeppningsändamål, 3–8 november i Egypten.

HFC, som är alternativ till ozonnedbrytande ämnen och i många fall har en hög global uppvärmningspotential, var en av de största frågorna som behandlades under året. En annan viktig fråga rörde hantering av upplagrade ozonnedbrytande ämnen i t.ex. uttjänta kylmöbler. Vid Montrealprotokollets partsmöte fattades en rad beslut som ytterligare syftar till att stärka skyddet för ozonskiktet och/eller klimatet och omfattar bl.a. alternativen till ozonnedbrytande ämnen, hantering av upplagrade ozonnedbrytande ämnen, processagenter, koltetraklorid, användning av metylbromid för karantäns- och utskeppningsändamål samt utvärdering av den multilaterala fonden (MLF) som stödjer utvecklingsländerna i deras utfasning av ozonnedbrytande ämnen. Sverige var aktiva som ordförandeskapsland bl.a. i diskussionerna rörande HFC, upplagrade ozonnedbrytande ämnen och budgetrelaterade frågor. Frågan om en reglering av HFC diskuterades även vid klimatkonferensen i Köpenhamn i december.

Målet med Stockholmskonventionen är att skydda människors hälsa och miljön mot ämnen som ansamlas i människan och i miljön under lång tid även långt ifrån de platser där de producerats eller använts. Dessa så kallade POPs-ämnen (Persistent Organic Pollutants) är långlivade organiska föroreningar som kan ge upphov till effekter som cancer, reproduktions- och utvecklingsstörningar. Eftersom det är fråga om så farliga ämnen som sprids över hela världen räcker det inte med regler i Sverige eller inom EU för att skydda vår hälsa och miljö. Stockholmskonventionen har fler än 160 länder som parter.

Vid parternas fjärde möte den 4–8 maj 2009 togs beslut om att lägga ytterligare nio ämnen till de tolv som redan är reglerade. Förutom PFOS (perfluoroktansulfonat), ett ämne som används i en mängd produkter som textilier och elektronik, är det flamskyddsmedel vanliga i plaster samt vissa bekämpningsmedel som omfattas. För PFOS beslutades om en utfasningsperiod på upp till tio år för många användningsområden samt regelbunden översyn av behovet inom vissa områden. Samtliga nio ämnen har bedömts av en internationell expertkommitté (POP Review Committee, POPRC). Den svenska handlingslinjen inför partsmötet var att EU skulle verka för tillägg av samtliga nya ämnen. För svensk del var också frågan om att få till stånd en efterlevnadsmekanism av hög prioritet.

SAICM

SAICM (Strategic Approach to International Chemicals Management) är en global överenskommelse som syftar till att kemikalier till år 2020 produceras och används på ett sådant sätt att skadliga effekter på människors hälsa och miljön blir så små som möjligt. I den globala kemikaliestrategin SAICM finns målsättningen att alla aktörer senast 2020 ska ha tillgång till kunskap och information om kemiska ämnen i hela livsrymden inklusive kemikalier i varor. Riskerna är ofta störst i fattiga länder där såväl kunskap som information och rätt utrustning ofta saknas, vilket är problematiskt eftersom mycket av miljö och hälsoeffekterna uppstår där varorna produceras, men också där de slutligen hamnar som avfall.

Vid SAICM:s andra internationella kemikaliekonferens, ICCM2 (International Conference on Chemicals Management), i maj 2009 prioriterades konkreta arbeten inom fyra aktuella områden, varav ett var Bättre information om kemikalier i varor. Frågan hade nominerats av EU på initiativ av Sverige. Intresset för frågan har varit stort bl.a. från flera länder i Afrika där man identifierat problem med elektronik, men också leksaker och textilier. Bättre kunskap om kemikalier i varor som tillverkas i utvecklingsländer är också viktigt för enstaka företag för att öka möjligheterna för marknadstillträde för dessa produkter. Resultaten ska rapporteras vid nästa konferens som hålls 2012. Ett globalt projekt som leds av FN:s miljöprogram om information om kemikalier i varor ska genomföras för att analysera behov av ytterligare informationssystem och ge förslag till fortsatt arbete. Sverige har en ledande roll som

44.5 Marin miljö och Östersjön

Haven är till sin natur internationella områden som kräver gränsöverskridande samarbete. EU:s politik och lagstiftning påverkar till stor del tillståndet i våra havsområden och Östersjön är ett känsligt hav som är särskilt drabbat av övergödning och utfiskning. Under det svenska ordförandeskapet gavs de europeiska havsfrågorna stor uppmärksamhet, och Östersjön fick särskilt fokus. Inför miljørådet i december tog Sverige initiativ till särskilda rådsslutsatser för att stärka havsarbetet i de olika regionerna i EU, inklusive genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen. Se även regeringens särskilda skrivelse 2009/10:159.

EU:s strategi för Östersjöregionen, som antogs av Europeiska rådet i oktober, ger stor uppmärksamhet till havsmiljön och konkurrenskraften och är den första makroregionala strategin i sitt slag. Strategin, och dess handlingsplan som innehåller en rad konkreta projekt, ger särskild uppmärksamhet till åtgärder för att minska jordbrukets påverkan på Östersjöns miljö, minska påverkan av farliga ämnen och förbättra sjösäkerheten. (Se faktapromemoria 2008/09:FPM151 samt skrivelse till riksdagen om EU:s strategi för Östersjöregionen). EU:s strategi för Östersjöregionen kommer att öka möjligheterna att nå konkreta resultat i det regionala arbetet för den marina miljön som sker i Helsingforskommissionen (Helcom) och genomförandet av Helcoms aktionsplan för Östersjön.

Inför miljørådet i december diskuterades frågor om regionalt havsarbete i den horisontella internationella miljørådsarbetsgruppen och därefter i en särskild grupp av ordförandeskapets vänner. Slutsatserna antogs på miljørådsmötet i december och innebar att ordförandeskapet också nådde framgång i sin ambition att påskynda ett EU-förbud mot fosfater i rengöringsmedel, samt att utse Östersjön till ett pilotprojekt för snabbare och mer effektiva åtgärder enligt det marina strategidirektivet 2008/56/EG.

Rådsslutsatserna uppmärksammade även vikten av att använda det marina strategidirektivet som en plattform för att stödja sektorsintegreringen i genomförandet av EU:s maritima politik, samt behovet av att förbättra koordineringen i genomförandet av EU:s lagstiftning beträffande vatten och marina frågor. Rådsslutsatserna gavs också stöd till att stärka arbetet med havsplanering i Östersjöregionen, samt behovet av att förbättra samordningen mellan kustzons- och havsplanering. Betydelsen av att i beslutsfattande ta hänsyn till de marina ekosystemens värde och skyddet av den marina miljön belystes, vilket kompletterade den konferens som Naturvårdsverket arrangerade om det ekonomiska värdet av havets ekosystemtjänster 16–17 september. Rådsslutsatserna i miljørådet samordnades med de slutsatser som antogs för arbetet med EU:s övergripande havspolitik, det så kallade blåboksarbetet, samt slutsatser om EU och den Arktiska regionen, där skyddet av havsmiljön var en viktig fråga.

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen informerats om Regeringens arbete med EU:s strategi för Östersjöregionen och om prioriterade frågor kring marin miljö och Östersjön, bl.a. inför miljørådet i december. Frågor kring marin miljö och Östersjön aktualiserades även under EU-Rysslandsmöte (Permanent Partnership Council på ministernivå) om miljö i Moskva i november.

44.6 Utsläpp till luft

Industriutsläpp (IPPC/IED)

I IPPC-direktivet (direktiv 2008/1/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) regleras tillståndsgivning för anläggningar som släpper ut miljöpåverkande ämnen. Kommissionen presenterade i februari 2008 ett förslag till omarbetning av IPPC-direktivet och att det samtidigt slås ihop med flera sektorsdirektiv, bl.a. om stora förbränningsanläggningar och avfallsförbränning (se fakta-promemoria 2008/09:FPM2). Syftet är att förenkla tillämpningen och att stärka principen om att tillstånd till industrin ska ges enligt bästa tillgängliga teknik. Andra viktiga ändringar är att fler förbränningsanläggningar inkluderas och att utsläppskraven för stora förbränningsanläggningar skärps. Sverige har gett sitt stöd till förslaget och särskilt att stärka principen om bästa tillgängliga teknik, men anser samtidigt att det är viktigt att direktivet bidrar till administrativa förenklingar och att det hjälper till att utjämna konkurrensvillkoren inom EU. Överläggning har skett i miljö- och jordbruksutskottet den 16 oktober 2008.

Förslaget förhandlades intensivt under vårens tjeckiska ordförandeskap. Vid rådsmötet i mars debatterades förslaget och debatten visade på stora skiljelinjer mellan medlemsstaterna i frågor om hur tillståndsgivningen ska hanteras samt vilka anläggningar som direktivet ska omfatta. Vid rådsmötet i juni nåddes med knapp majoritet en politisk överenskommelse. Den politiska överenskommelsen innebar bl.a. en förlängning av tidsperioden för undantag genom nationella övergångsplaner från 2019 till 2020, en något förlängd tidsfrist för omprövning av tillstånd från 4 till 5 år, samt att tröskelvärdet för vilka anläggningar som ska omfattas av utsläppsreglerna höjdes från 75 till 100 ton. På grund av den mycket balanserade kompromissen i rådet och Europaparlamentets uppskjutna tidtabell har det inte varit möjligt att komma vidare i förhandlingarna under hösten. Europaparlamentet väntas behandla förslaget i en andra behandling under våren 2010.

Koldioxidkrav för lätta nyttofordon

Under hösten påbörjades förhandlingarna om kommissionens förslag till förordning om koldioxidutsläppen från lätta nyttofordon (se fakta-promemoria 2009/10:FPM46). Förslaget är avsett att komplettera den motsvarande förordningen 443/2009 för personbilar. Det innebär att för varje lätt nyttofordon finns det ett målvärde för utsläppen av koldioxid. Målvärdet beror på fordonets referensvikt. Överskrids målvärdet får

biltillverkarna betala böter till EU. Enligt kommissionens förslag ska regelverket införas med början 2014 men får full effekt först 2016. Vid rådsmötet i december presenterade det svenska ordförandeskapet en lägesrapport. Ordföranden redovisade utfallet av de inledande förhandlingarna, bl.a. vilka viktiga tekniska frågor som återstår att lösa. Samråd och information med EU-nämnden respektive miljö- och jordbruksutskottet skedde inför rådsmötet. Överläggning i miljö- och jordbruksutskottet hölls den 28 januari 2010. Det spanska ordförandeskapet hoppas nå en överenskommelse med Europaparlamentet under våren 2010.

Långväga gränsöverskridande luftföroreningar och uteblivet takdirektiv

Inom Konventionen för långväga gränsöverskridande luftföroreningar (CLRTAP) under FN:s ekonomiska kommission för Europa (UNECE) har man under året slutfört pågående förhandlingar om ett uppdaterat protokoll om långlivade organiska föroreningar (POPs), fortsatt förberedelserna för ett reviderat Göteborgsprotokoll om övergödning och marknära ozon, samt enats om ett mandat att börja omförhandla metallprotokollet under 2010. Det tjeckiska ordförandeskapet ägnade merparten av sitt halvår åt att föra POPs-förhandlingarna framåt. Ett mycket uppskattat initiativ från tjeckisk sida var att inför förhandlingarna organisera speciella förmöten för länderna i östra Europa, Kaukasus och Centralasien (EECCA-regionen) och länderna i sydöstra Europa (SEE-regionen) i syfte att ge dem möjlighet att gemensamt diskutera specifika problem och utmaningar inför förhandlingarna för att på så sätt få dem mer aktiva i diskussionerna. Effekten blev märkbar.

Det svenska ordförandeskapet fortsatte på den inslagna linjen och organiserade förmöten för EECCA och SEE inför förhandlings- och partsmöten. Förutom att nå en slutlig överenskommelse om ett reviderat POPs-protokoll lade det svenska ordförandeskapet stor vikt vid att nå en överenskommelse kring fortsättningen av arbetet med metallprotokollet samt att förbereda EU:s ståndpunkter så långt möjligt inför 2010 års arbete med att revidera Göteborgsprotokollet. I oktober organiserade Sverige en uppskattad internationell workshop kring kopplingarna mellan klimatgaser och luftföroreningar. De ca 200 forskarna, experterna och förhandlarna från 35 länder rekommenderade CLRTAP att undersöka möjligheterna att inkludera kortlivade klimatgaser i ett reviderat Göteborgsprotokoll, samt att inrätta en speciell arbetsgrupp för klimat- och luftfrågor. Som en direkt följd av dessa rekommendationer inrättades på det 27:e partsmötet i december en expertgrupp med ett initialt mandat att titta på s.k. black carbon och organic carbon.

Konventionen och dess protokoll har införlivats i EU:s lagstiftning. Göteborgsprotokollet speglas genom direktiv 2001/81/EG om nationella utsläppstak för luftföroreningar (det s.k. takdirektivet). Kommissionen har länge arbetat på ett förslag till reviderat direktiv. Presentationen av det i stort sett färdiga förslaget har i flera omgångar skjutits upp och lades inte heller fram under 2009.

I december 2008 lade kommissionen ett förslag till direktiv om återvinning av bensinångor vid tankning av personbilar på bensinstationer (KOM(2008) 812). Förslaget kompletterar det befintliga direktivet (94/63/EG) om återvinning av bensinångor i samband transporter av bensin till bensinstationer. Det nya direktivet innebär att medlemsstaterna ska se till att bensinstationer förses med system för återföring av bensinångor vid tankning från pump till bil (se faktapromemoria 2008/09:FPM112). Återföringsgraden ska vara minst 85 procent. Sverige drev bl.a. att tidpunkten för när befintliga bensinstationer ska vara ombyggda skulle tidigareläggas. Det tjeckiska ordförandeskapet nådde en överenskommelse med Europaparlamentet i en första behandling i maj och direktivet ska vara genomfört senast den 1 januari 2012.

44.7 Övrigt globalt och regionalt miljöarbete som har EU-anknytning

FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD)

FN:s kommission för hållbar utveckling bildades vid världskonferensen i Rio 1992 och höll sin 17:e session den 4–15 maj i New York (CSD17). Arbetet delas in i tvåårscykler, där år 2009 var ett policyår för att formulera nya strategier. Teman för åren 2008-2009 var jordbruk, landsbygdsutveckling, mark, avskogning, torka och Afrika. På dagordningen stod också tvärgående frågor som fattigdomsbekämpning, utbildning, jämställdhet, hållbar konsumtion och produktion samt medel för genomförande.

Under hösten påbörjade CSD en ny tvåårscykel med fokus på avfall, transport, gruvdrift, kemikalier samt det 10-åriga ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion. I december hölls ett regionalt möte för uppföljning av genomförandeplanen från Johannesburg för aktuella teman inom UNECE-regionen, där Sverige samordnade EU:s inlägg.

FN:s konvention om jordutarmning (United Nations Convention to Combat Desertification, UNCCD)

Att bekämpa jordutarmning utgjorde en viktig fråga vid Riotoppmötet 1992, vilket resulterade i FN:s konvention om jordutarmning (United Nations Convention to Combat Desertification, ibland kallad Ökenkonventionen, UNCCD) som antogs 1994. Syftet med konventionen är att bekämpa jordutarmning samt mildra effekterna av torka, med särskilt fokus på drabbade länder i Afrika. Partsmöte hålls vartannat år och det nionde hölls den 21 september–2 oktober i Buenos Aires. Under sommaren inledde Sverige som EU-ordförande arbetet med att ta fram gemensamma EU-positioner inför partsmötet. Den förberedande interna samordningen bidrog till att EU inom flertalet förhandlingsområden överlag kunde uppnå gott resultat samt bidra till att

föra förhandlingarna framåt. De för EU viktigaste frågorna rörde bl.a. den globala finansieringsmekanismen där förslag på sammanslagning med UNCCD-sekretariatet drivits av flera parter, vilket EU inte stod bakom. Frågan löstes genom kompromissen att utvärdera samarbetet mellan mekanismen och sekretariatet som ett första steg. Vad gällde budgeten hade sekretariatet föreslagit en kraftig ökning om 16 procent, vilket G77 stödde medan USA och Japan förordade noll nominell ökning. Genom intensivt förhandlingsarbete pådrivet av EU landade ökningen på ca 4 procent vilket var helt i linje med EU:s målsättning. Skr. 2009/10:150

Miljöarbetet inom FN:s ekonomiska kommission för Europa

Under 2009 reformerades arbetet med de paneuropeiska miljöministermötena som hålls ungefär vart tredje år inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (UN ECE). EU spelade en aktiv roll för att behålla mötena med en dagordning som tar upp sådana frågor som kan stärka miljöarbetet i Östeuropa, Kaukasus och Centralasien. Sverige ledde arbetet med att ta fram en EU-position för vilka två teman som ska gälla för nästa ministerkonferens i Astana, Kazakstan, 2011. EU:s förslag var vattenfrågor och miljöstyrning. Efter förhandlingar inom UN ECE i oktober bestämdes temana till Hållbar vattenförvaltning och vattenrelaterade ekosystem, samt Grön ekonomi: att göra miljöhänsyn till en del av ekonomisk utveckling. Sverige arbetade också med att få fram ett underlag för en bedömning av miljötillståndet i regionen som ett underlag för mötet. Det beslöts att denna rapport skulle tas fram av den europeiska miljöbyrån i Köpenhamn (EEA) i samråd med länderna i regionen och UN ECE.

DEL 10 UTBILDNING, KULTUR OCH UNGDOM

45 Utbildning

Kunskap är motorn för hållbar tillväxt. När världsekonomin förändras snabbt är några av de viktigaste konkurrensmedlen utbildning, forskning, innovation och kreativitet. Benämningen Kunskapstriangeln syftar på samspelet mellan utbildning, forskning och innovation. I ett dynamiskt kunskapssamhälle sammanlänkas dessa tre och genom ett verkningsfullt samspel mellan de tre områdena utvecklas nya produkter, nya tjänster och ny infrastruktur. Utbildningsministrarnas slutsatser från rådsmötet i november sätter utbildningens och universitetens roll i Kunskapstriangeln i fokus.

45.1 Utbildning 2020

I maj antog EU:s utbildningsministrar ett nytt strategiskt ramverk för europeiskt samarbete inom utbildningsområdet, kallat ”Utbildning 2020” (KOM(2008) 865 slutlig). Ramverket presenterades för EU-nämnden 13 februari och 8 maj.

I ramverket slås fyra strategiska mål fast:

- Att göra livslångt lärande och rörlighet till verklighet.
- Att förbättra utbildningens kvalitet och effektivitet.
- Att främja lika möjligheter för alla, social sammanhållning och aktivt medborgarskap.
- Att öka kreativiteten och innovationsförmågan, inklusive företagandand, på alla utbildningsnivåer.

Det arbete som har gjorts inom ramen av Utbildning 2010 har betytt klara framsteg för utbildningssamarbetet i Europa. Genom att man 2001 kom överrens om gemensamma mål skapades möjligheter till en bättre diskussion mellan länderna om de gemensamma utmaningar som utbildningssystemen står inför. Stora delar av det tidigare ramverket har därför en fortsättning i det nya ramverket. Ett nytt område som lyfts fram är t.ex. vikten av kreativitet och innovation inom utbildningssystemet.

Arbetet sker genom den öppna samordningsmetoden som innebär att man kommer överrens om gemensamma mål, medan det är medlemsländernas ansvar för hur arbetet bedrivs i det egna landet. Genom att mäta hur det går och dela med sig av goda exempel i olika slags arbetsgrupper spurras medlemsländerna att nå målen. Arbetet med ”Utbildning 2020” delas in i olika cykler där den första pågår 2009 – 2011. I slutet av 2011 ska arbetet utvärderas.

Utbildningsministrarna beslutade att mäta riktmärken för följande fem områden – vuxnas deltagande i utbildning; grundläggande färdigheter i läsning, matematik och naturvetenskap; andel med eftergymnasial utbildning; andelen avhopp från gymnasieskolan samt deltagande i förskolan. Kommissionen har fått i uppdrag att ta fram indikatorer för att mäta ytterligare tre områden – rörlighet, anställbarhet och främmande språk.

45.2 Utbildning för barn med invandrarbakgrund och deras integrering i utbildningssystemet

Bakgrunden är kommissionens grönbok från juli 2008 och resultatet av den efterföljande konsultationsprocessen. Vid rådsmötet den 26 november antogs rådsslutsatser på detta tema som innebär fortsatt samarbete på europeisk nivå inom den öppna samordningsmetoden. Rådet konstaterar bl.a. att inkluderande utbildningssystem med stark betoning på likvärdighet och kvalitet är mest effektiva för att stödja elever med invandrarbakgrund, se faktapromemoria 2008/09:FPM9. Ärendet föredrogs för EU-nämnden den 20 november.

45.3 Lärares och skolledares professionella utveckling

Temat för diskussionerna under det informella utbildningsministermötet i Göteborg var lärares och skolledares professionella utveckling. Vid rådsmötet den 26 november enades utbildningsministrarna om rådsslutsatser som betonar vikten av att attrahera kompetenta personer till läraryrket, ge dem en bra grundutbildning, och kontinuerlig kompetensutveckling inom yrket. Även utbytesprogram för lärare ska utvecklas och stödjas. För skolledare behöver inriktningen mot ett pedagogiskt ledarskap underlättas och stödjas (2009/C302/04). Ärendet föredrogs för EU-nämnden den 20 november.

45.4 Stärkt roll för utbildning i Kunskapstriangeln

Utbildningsministrarnas slutsatser från rådsmötet i november sätter utbildningens och universitetens roll i Kunskapstriangeln i fokus. Ministrarna betonade att Kunskapstriangelns samtliga tre komponenter måste fungera väl och interagera fullt ut med varandra för att Europa ska vara rustat för att möta de stora samhällsliga utmaningarna. Utbildningens roll för att utveckla och utrusta individer för morgondagens utmaningar underströks. Det konstaterades att ett stöd till ökat kreativt, innovativt och entreprenöriellt tänkande hos studenter, lärare och forskare bidrar till ökat företagande och ökad kompetens hos arbetskraften. Livslångt lärande, universitetens autonomi och ett erkännande av samhällsvetenskapernas och humanioras roll i samhällsbyggandet var också viktiga frågor i slutsatserna. (2009/C302/03) Ärendet föredrogs för EU-nämnden den 20 november.

45.5 Ett europeiskt system för meritöverföring inom yrkesutbildningen

Skr. 2009/10:150

I juni beslutade rådet och Europaparlamentet att inrätta ett europeiskt system för meritöverföring inom yrkesutbildningen (ECVET), faktapromemoria 2007/2008:FPM110. ECVET är en teknisk ram som ska underlätta överföring, erkännande och ackumulering av bedömda läranderesultat för dem som vill erhålla ett utbildningsbevis. Enligt ECVET-modellen delas en kvalifikation upp i moduler med tillhörande poäng som kan överföras och ackumuleras med hjälp av kompletterande dokument som inlärningsavtal, betygsdokumentation och ECVET-vägledningar.

Syftet med ECVET är att underlätta för individen att kunna studera och arbeta i olika länder. I dag kan det vara svårt för den som studerat eller arbetat i andra länder att få resultatet av sitt lärande erkänt i hemlandet. Avsikten med ECVET är att skapa bättre förutsättningar för att erkänna resultatet av sådant lärande.

Tanken är att ECVET från och med 2012 gradvis ska kunna börja tillämpas på kvalifikationer inom yrkesutbildning på alla nivåer. Under våren 2010 kommer medlemsstaterna få en inbjudan att nominera deltagare till det europeiska nätverk och den användargrupp som kommissionen ska inrätta.

45.6 En europeisk referensram för kvalitetssäkring av yrkesutbildning

I juni 2009 beslutade Europeiska unionens råd och Europaparlamentet att inrätta en Europeisk referensram för kvalitetssäkring av yrkesutbildning (EQARF), se faktapromemoria 2007/08:FPM119. EQARF ska säkra kvaliteten och förbättra yrkesutbildningen genom en process bestående av planering, genomförande, utvärdering/bedömning samt översyn/revidering av utbildningen.

Syftet är att referensramen ska bidra till att förbättra yrkesutbildningens kvalitet och till en ökad öppenhet och samstämmighet i utvecklingen av yrkesutbildningspolitiken mellan medlemsstater. Tanken är också att EQARF ska stödja kvaliteten i införandet av EQF, ECVET och de gemensamma europeiska principerna för identifikation och validering av icke-formellt och informellt lärande.

Avsikten är att medlemsstaterna senast i juni 2011 ska ha tagit fram en strategi för att förbättra kvalitetssäkringssystemen där det behövs. Under våren 2010 kommer medlemsstaterna få en inbjudan att nominera två representanter till det europeiska nätverk som ska inrättas samt att utse en Nationell referenspunkt för kvalitetssäkring inom yrkesutbildningen (QANRP). Referenspunktens uppgifter kommer bl.a. att vara att informera om verksamheten, stödja genomförandet av nätverkets arbetsprogram samt att ta konkreta initiativ för att vidareutveckla referensramen på nationell nivå.

Kommissionen publicerade i juni grönboken ”Att främja ungdomars rörlighet i utbildningssyfte”, se faktapromemoria 2009/10:FPM11. Syftet med grönboken var att låta intressenter och allmänheten delta i debatten och framföra sina åsikter kring hur man på bästa sätt kan förbättra möjligheterna för ungdomars rörlighet i utbildningssystemet.

I sitt svar ställer sig den svenska regeringen bakom målsättningen att starkt öka rörligheten i utbildningssyfte både inom och utom Europa så att det blir ett naturligt inslag i all slags utbildning att studera eller praktisera en period utomlands. Regeringen lyfter fram rörlighetens vikt för att öka kvaliteten i utbildningen, både för de individer och institutioner som deltar. För att ta tillvara rörlighetens positiva effekter är det viktigt att utbildningsinstitutioner har ett långsiktigt och strategiskt arbete med rörlighetsfrågorna. I detta ingår att främja lärarnas rörlighet, vilket är viktigt både för att ta öka kvaliteten, inspirera elever och studenter att delta i utbyten och för att även de som av olika skäl inte själva studerar eller praktiserar utomlands ska få del av internationaliseringen av utbildningen.

Ett annat skäl att stödja en ökad rörlighet är de särskilda fördelar som kan följa av att studera eller praktisera utomlands, som en ökad interkulturell kompetens, ansvarstagande, kompetens i främmande språk etc. Regeringen ser positivt på det arbete som förekommer i många skolor och lärosäten, där man tar tillvara de interkulturella erfarenheter som finns hos inresande studenter, gästlärare, studenter och lärare med utländsk bakgrund samt tidigare utresande elever, studenter och lärare. Ärendet föredrogs för utbildningsutskottet den 12 november.

45.8 Året för kreativitet och innovation

År 2009 utsågs av Europaparlamentet och rådet till det europeiska året för kreativitet och innovation, se faktapromemoria 2007/08:FPM109. Syftet med året var att tydliggöra vikten av kreativitet och innovation för utveckling såväl för individer som för samhället i sin helhet. Under året ägde en rad aktiviteter rum runtom i Europa med syfte att visa på goda exempel och uppmuntra till debatt.

I Sverige var Internationella programkontoret för utbildningsområdet (IPK) nationell samordnare av aktiviteter under året. Året uppmärksammades under det svenska ordförandeskapet med en konferens om barns och ungas kulturella och kreativa förmågor. Konferensen arrangerades av Kulturdepartementet. IPK ansvarade även för att, tillsammans med Regeringskansliet, arrangera den europeiska konferensen som avslutade året för kreativitet och innovation.

45.9 Programmet för livslångt lärande

EU:s program för livslångt lärande inrättades för perioden 2007–2013. (Beslut 1720/2006/EG). Programmet syftar till att stödja genomförandet

av Utbildning 2010 och täcker samtliga utbildningsformer: förskola, skola, yrkesutbildning, högre utbildning, vuxenutbildning och kompetensutveckling i arbetslivet. Inom dessa utbildningsområden finns stöd för rörlighet och samarbetsprojekt. Målen är att genom dessa projekt öka kvaliteten i ländernas utbildningar samt att öka rörligheten för studenter och lärare.

Under året påbörjades ytterligare en programdel i Programmet för livslångt lärande. Programdelen Individuell elevmobilitet inom Comenius gör det möjligt för elever på grundskolans senare år och gymnasiet att tillbringa mellan tre och tio månader i en värdskola och en värdfamilj i ett annat land i Europa. Elevutbyte kan ske mellan skolor som deltar eller som har deltagit i ett Comenius skolpartnerskap. Syftet med utbytet är att ge eleverna möjlighet att uppleva en annan kultur och skola, lära sig nya språk och utvecklas som person. Programdelen ger även skolorna möjlighet att fördjupa och fortsätta samarbetet med partnerskolorna och stärka den europeiska dimensionen i undervisningen.

46 Ungdomsfrågor

Nästan 100 miljoner, eller ca 20 procent av EU:s medborgare, är ungdomar 15–29 år. EU-samarbetet för dessa unga syftar bland annat till att minska ungdomsarbetslösheten (som är dubbelt så hög som bland den övriga befolkningen), att ge alla unga lika möjligheter till en god utbildning och att öka ungas deltagande i de demokratiska processerna. Under det svenska ordförandeskapet fattades beslut om ett nytt ramverk för det ungdomspolitiska samarbetet med målsättningen att stärka arbetet för att förbättra levnadsvillkoren för unga kvinnor och män i EU.

Ungdomspolitiskt samarbete

46.1 Ett nytt ramverk för det ungdomspolitiska samarbetet i EU 2010–2018

Den viktigaste uppgiften under året har varit att ta fram ett nytt ramverk för det ungdomspolitiska samarbetet i EU. Förhandlingarna har skett under det svenska ordförandeskapet och den 27 november kunde EU:s ungdomsministrar i rådet anta en rådsresolution om ett förnyat ramverk för det ungdomspolitiska samarbetet i EU för perioden 2010–2018 (15131/09). Det nya ramverket har ett starkt stöd från samtliga medlemsstater och har också tagits emot väl av ungdomsorganisationer.

Resolutionen tar sin utgångspunkt i kommissionens meddelande ”En EU-strategi för ungdomar – Satsa på ungdomars egna möjligheter, en förnyad öppen samordning för ungdomsfrågor” (KOM(2009) 200 slutlig). Meddelandet grundar sig i sin tur på utvärderingar av hela ungdomssamarbetet sedan 2001 i samtliga medlems-

stater och rådsslutsatser om dessa och om framtida perspektiv för samarbetet (9169/09), som antogs av rådet den 11 maj 2009. Löpande konsultationer med ungdomar och experter på ungdomsområdet har också ägt rum.

Som en sista bredare konsultation med ungdomar och ungdomsorganisationer, innan det formella beslutet om det framtida ramverket skulle tas, anordnades en svensk ordförandeskapskonferens i Stockholm den 12–14 september.

Inför rådsmötena den 11 maj och den 27 november ägde samråd rum med EU-nämnden den 8 maj respektive den 20 november.

46.2 Med fokus på utbildning, jobb, aktivt medborgarskap, delaktighet och solidaritet

Det nya ramverket lägger fast en långsiktig plan för EU-samarbetet på ungdomsområdet under åren 2010–2018 med övergripande mål, prioriteringar och arbetsmetoder. Arbetet delas in i tre treårscykler, med särskilda prioriteringar för varje period, som antas av rådet.

Två övergripande mål kommer att ligga till grund för samarbetet 2010–2018:

1. Att skapa fler och lika möjligheter för alla unga i utbildningen och på arbetsmarknaden
och
2. Att främja alls ungas aktiva medborgarskap, sociala delaktighet och solidaritet.

För att nå dessa mål pekas åtta övergripande arbetsområden ut där insatser bör ske :

- Utbildning och yrkesutbildning,
- Sysselsättning och entreprenörskap,
- Hälsa och välbefinnande,
- Deltagande,
- Volontäraktiviteter,
- Social delaktighet,
- Unga och världen och
- Kreativitet och kultur.

Samarbetet ska även fortsatt ske inom ramen för den öppna samordningsmetoden, men med förbättrade instrument som ska kunna komplettera varandra bättre och med en stärkt uppföljning.

46.3 Ungdomsfrågor i Lissabonstrategin och dess efterföljare (EU 2020) – den europeiska ungdomspakten

Skr. 2009/10:150

Liksom tidigare år skickade ungdomsministrarna i februari s.k. huvudbudskap om den europeiska ungdomspakten till Europeiska rådets vårtoppmöte.

I anslutning till antagandet av, och med utgångspunkt i den ovan nämnda resolutionen om det nya ramverket för det ungdomspolitiska samarbetet, antog ungdomsministrarna också ett kort meddelande om ungdomspakten till Europeiska rådets möte i december.

Både budskapen från februari och november understryker vikten ett fortsatt ungdomsperspektiv och insatser i linje med de övergripande målen i den europeiska ungdomspakten i EU 2020-strategin, inte minst i ljuset av den rådande ekonomiska krisen. Huvudbudskapen (6669/09) antogs vid rådsmötet den 16 februari och samråd med EU-nämnden ägde rum den 13 februari.

46.4 Programmet Ung och aktiv i Europa

Den 1 januari 2007 inrättades programmet Ung och aktiv i Europa (beslut 1719/2006/EG). Programmet löper fram till och med 2013 och har en total budget på 885 miljoner euro. I Sverige fördelas ca 20 miljoner kronor per år. Inom programmet finns det möjlighet att genomföra ungdomsutbyten, volontärtjänst och att stödja ungas egna initiativ. Programmet ger vidare möjlighet att utveckla organisationers europeiska kontakter och öka kvaliteten i projekt. Programmet är unikt då det inte kräver några förkunskaper och då det vänder sig till ungdomar med i övrigt begränsade möjligheter att få en internationell erfarenhet.

Under året har Ungdomsstyrelsen, som ansvarar för programmet i Sverige, fått in drygt 300 ansökningar och givit stöd till ca 150 projekt. Intresset för delprogrammet Ungdomsinitiativ har ökat särskilt under året. Totalt har drygt 2 400 unga fått möjlighet att genomföra projekt med stöd från Sverige. Ca 250 ungdomsledare har deltagit i olika typer av utbildnings- och kontaktskapande aktiviteter. Intresset för programmet är fortsatt stort och alla tillgängliga medel för 2009 har fördelats.

47 Kultur, medier och idrott

EU:s insatser ska i första hand bidra till kulturens och den audiovisuella sektorns utveckling och främja samarbete mellan medlemsstaterna. Kultur- och mediepolitiken är nationell kompetens, men vid behov ska EU stödja och komplettera medlemsstaternas insatser.

Det övergripande mottot för Sveriges ordförandeskap i EU var på kultur- och medieområdet ”För en kreativ generation”. Inom ramen för mottot tog ordförandeskapet initiativ till rådsslutsatser om barns och ungas kreativitet och tillgång till kultur. I dessa föreslås att barns

och ungas behov tas upp i nuvarande och framtida strategier och arbetsprocesser på kultur- och medieområdet. Rådsslutsatserna antogs med brett stöd vid ministerrådsmötet den 27 november och innebär att ett ”barn och unga”-perspektiv för första gången lyfts upp på EU-nivå inom kultur- och medieområdet.

47.1 En europeisk agenda för kultur

Vid ministerrådsmötet i november 2007 antogs en rådsresolution om en europeisk kulturagenda (EUT 2007/C 287/01). Utifrån de strategiska målen som anges där antogs också en arbetsplan för kultur 2008–2010 (EUT 2002/C 162/03).

Under perioden 2008–2010 arbetar fyra expertgrupper inom ramen för den s.k. öppna samordningsmetoden. De arbetsområden som täcks av grupperna är kreativa näringar, rörlighet för konstnärer, rörlighet för verk samt synergier mellan kultur och utbildning. Expertgrupperna utformar rekommendationer riktade till medlemsstater, relevanta EU-institutioner och andra berörda på kulturområdet. Utöver att delta i expertgrupperna har Sverige bidragit till att sprida information om dessa gruppers arbete, liksom det liknande arbete som bedrivs av det fria kulturlivets institutioner. Sverige har särskilt lyft arbetet i expertgruppen för kultur och utbildning som ett led i arbetet med rådsslutsatser om barns och ungas tillgång till kultur.

Den 2–3 april hölls i Bryssel en stor internationell konferens om kulturens och kulturnäringarnas roll i biståndet. Ett av delmålen i kulturagendan är att ge kulturfrågorna en mer framträdande plats i EU:s yttre förbindelser och utvecklingspolitik. Konferensen anordnades gemensamt av generaldirektoratet för bistånd och generaldirektoratet för utbildning och kultur, vilket visade på ökad förståelse för kulturens roll i utvecklingsfrågor.

Den 29–30 september anordnade kommissionen det andra kulturforumet inom ramen för kulturagendan. Forumet ägde rum i Bryssel och syftet var att föra samman representanter från EU:s institutioner, medlemsstater och civilsamhälle för en strukturerad dialog. Flera av kommissionens generaldirektorat fanns representerade. Det breda deltagandet visade också i detta fall på ökad förståelse för kulturens roll i andra politikområden.

47.2 För en kreativ generation

Inom ramen för det Europeiska året för kreativitet och innovation 2009 antogs under det tjeckiska ordförandeskapet den 12 maj rådsslutsatser om kultur som katalysator för kreativitet och innovation (8749/1/09). Under samma tema prioriterade Sverige som ordförandeland frågan om barns och ungas kreativitet och tillgång till kultur.

Den 29–30 juli genomfördes i Göteborg konferensen ”För en kreativ generation – barn och unga i det nya kultur- och medielandskapet”. Barns och ungas kulturella och kreativa förmågor stod i fokus liksom betydelsen av att skolan, kulturlivet och samhället i stort arbetar för att ta

vara på och utveckla dessa förmågor. Syftet med konferensen var dels att sammanföra experter, yrkesutövare och beslutsfattare för att sprida information och identifiera goda exempel, dels att få underlag för de rådsslutsatser på temat som det svenska ordförandeskapet planerade att presentera under hösten. Konferensens ca 350 deltagare gav både stöd och idéer till ordförandeskapets initiativ. Rådsslutsatser om ”främjande av en kreativ generation – att utveckla barns och ungdomars kreativitet och innovativa förmåga genom kulturyttringar och tillgång till kultur” antogs med brett stöd vid ministerrådsmötet den 27 november (14453/09).

Inför rådsmötena den 12 maj och den 27 november ägde samråd rum med EU-nämnden den 8 maj respektive den 20 november. Kulturutskottet informerades den 8 december.

47.3 Europeiska året för frivilligarbete 2011

Under Sveriges ordförandeskap förhandlades förutom rådsslutsatser om barns och ungas kreativitet även ett förslag till beslut om att göra år 2011 till det Europeiska året för frivilligt arbete för främjande av aktivt medborgarskap. Beslutet, som bygger på ett förslag av kommissionen antogs av rådet den 27 november (15658/09) efter att Europaparlamentet antagit sin rapport i ärendet. Det övergripande målet med året är att uppmuntra och stödja de insatser som görs av unionen, medlemsstaterna samt lokala och regionala myndigheter för att skapa förutsättningar för det civila samhället som främjar frivilligarbete i EU och för att öka frivilligarbetets synlighet. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 20 november. Kulturutskottet informerades den 8 december.

47.4 Fortsatt låg moms på ljudböcker

Den 10 mars beslutade EU:s finansministrar att Sverige även fortsättningsvis kan ha låg moms på ljudböcker i fysiskt format. Frågan har debatterats inom EU sedan 2006. Till en början menade kommissionen att Sveriges låga moms på ljudböcker inte var förenlig med det direktiv om mervärdesskatt som gäller i EU. Sveriges linje har dock hela tiden varit att tryckta böcker och ljudböcker i fysiskt format måste behandlas lika. Sverige har även framhållit att personer med funktionshinder ska kunna ta del av litteratur på samma villkor som övriga läsare. De nya bestämmelserna framgår av rådets direktiv 2009/47/EG. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 6 mars.

47.5 Ramprogrammet Kultur 2007–2013

EU:s ramprogram för kultur, Kultur (2007–2013), omfattar alla konst- och kulturområden utom de audiovisuella medierna (film, tv och video). Programmet har tre övergripande mål: främjandet av rörlighet för personer, främjandet av rörlighet för konstnärliga produkter samt

Antalet länder som ingick i kulturprogrammet år 2008 ökade till totalt 34 stycken. Det totala beloppet som Sverige fick ta del av 2008 inom EU:s kulturprogram (stöd till kulturprojekt, översättningsstöd och stöd till organisationer verksamma på europeisk nivå) uppgick till 7,6 miljoner euro.

47.6 En europeisk strategi för mediekompetens i den digitala miljön

Kommissionen presenterade 2007 i ett meddelande ”En europeisk strategi för mediekunskap i den digitala miljön” en långsiktig strategi för att öka mediekunskapen inom unionen (KOM(2007) 700). Syftet var att ge medborgarna bättre verktyg för att utnyttja fördelarna med den nya mediemiljön och samtidigt kunna skydda sig mot skadligt medieinnehåll. Kommissionen ser mediekunskap som ett centralt verktyg för att bidra till att öka förtroendet för de nya medietjänster som växer fram och därigenom också för att uppnå Lissabonmålen om en mer konkurrenskraftig och kunskapsbaserad ekonomi. I direktivet om audiovisuella medietjänster (2007/65/EG) finns också en rapporterings skyldighet för kommissionen om tillämpningen av direktivet vari ingår att vid behov uppmärksamma nivåerna på mediekunskap i medlemsstaterna.

Som en fortsättning på kommissionens mediekunskapsstrategi, och med anledning av direktivets rapporteringskrav, presenterade kommissionen i augusti en rekommendation riktad till medlemsstaterna och mediebranschen (KOM(2009) 6464 slutlig). I rekommendationen uppmanas medlemsstaterna bland annat att använda indikatorer och utvärderingsinstrument för att systematiskt utvärdera och analysera mediekompetensen nationellt. Förslag på sådana indikatorer kommer att tas fram av kommissionen.

Vid kulturministrarnas rådsmöte den 27 november antogs råds slutsatser som föreslagits av det svenska ordförandeskapet. Slutsatserna välkomnar kommissionens rekommendation och framhåller särskilt vikten av arbetet med att ta fram indikatorer för att göra det möjligt att mäta mediekompetensnivån i medlemsstaterna. Slutsatserna tar sin utgångspunkt i de möjligheter som den tekniska utvecklingen och medieutvecklingen i stort ger medborgarna och samhället. Samtidigt poängteras att utvecklingen också ökar behovet av mediekompetensinitiativ där olika grupper olik förutsättningar utnyttjas och utvecklas.

Samråd med EU-nämnden ägde rum den 20 november. Kulturutskottet informerades den 8 december.

47.7 Nytt stödprogram Media Mundus – tredjeland och audiovisuella industrin

I januari föreslog kommissionen att ett nytt flerårigt stödprogram inrättas med syfte att genom samarbete med tredjeland stärka den europeiska

audiovisuella industrins konkurrenskraft (faktapromemoria 2008/09:FPM86). Kommissionen menade att stöd till samarbeten med aktörer utanför EU ger ökade möjligheter för branschen att ta del av den internationella efterfrågan på audiovisuellt innehåll. Samtidigt kan samarbetsprojekt öka mångfalden av audiovisuellt utbud för de europeiska konsumenterna. Insatser finansierade av programmet föreslogs kunna ske inom områdena yrkesutbildning, distribution/spridning och visning av film. Programmet presenterades som en fortsättning av det försöksprogram som Europaparlamentet under två år framgångsrikt bedrivit.

Medlemsstaterna välkomnade kommissionens förslag och på kort tid kunde en överenskommelse nås inom rådet och mellan rådet och Europaparlamentet. Budgeten för programmet fastslogs till 15 miljoner euro fördelade över de tre år som programmet ska löpa – 2011 till och med 2013. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 8 maj.

47.8 Stödprogram för att skydda barn som använder Internet och andra elektroniska kommunikationer

Det förnyade stödprogrammet för att skydda barn som använder Internet och andra elektroniska kommunikationer trädde i kraft den 1 januari (faktapromemoria 2007/08:FPM100). Programmets syfte är dels att motverka skadligt material och skadligt beteende på Internet bl.a. genom att finansiera ett nätverk av s.k. hotlines för rapportering av olagligt material, dels att medverka till projekt som syftar till förebyggande arbete bland barn och unga. Genom delfinansiering från programmet har Medierådet under året bedrivit kampanjen ”Det unga Internet” som bl.a. har resulterat i en verktygslåda med informations- och studiematerial om ungas medieanvändning och en regional seminarieserie med syfte att sprida kunskap om ungas liv på nätet till olika grupper.

47.9 Digitalisering av kulturellt innehåll i Europa

Vid rådsmötet den 27 november initierade det svenska ordförandeskapet en allmän diskussion om digitalisering och tillgängliggörande av kulturellt material, främst böcker. Utgångspunkten för diskussionen var flera olika processer och aktuella frågor. Bland annat hade kommissionen i september presenterat ett meddelande ”Europeana – Nästa steg” med ett antal frågor till alla intressenter om den framtida utvecklingen av nätportalen Europeana (KOM(2009) 440 slutlig). I detta konstateras att framsteg har gjorts, men att fortfarande endast ca 1 procent av böckerna i Europa har digitaliserats. I oktober presenterade kommissionen ett reflektionsdokument där ett flertal olika möjliga åtgärder för att öka tillgängligheten till kreativt innehåll via Internet i Europa lyfts fram. Ett ytterligare underlag för diskussionen var frågan om Google Books-uppgörelsen i USA och kommissionens avrapportering av sin analys av avtalet och dess konsekvenser. Diskussionen visade att det finns en bred samsyn bland medlemsstaterna om vikten av ett fortsatt fokus på frågorna på europeisk nivå. Samråd med EU-nämnden ägde rum den 20 november. Kulturutskottet informerades den 8 december.

Ramprogrammet Media är EU:s stödprogram för film- tv- och multi-mediaindustrin (faktapromemoria 2004/05:FPM14). Programmet syftar till att stärka den europeiska audiovisuella sektorn bl.a. genom stödda distributionen av audiovisuella verk inom och utanför EU samt att stärka konkurrenskraften genom finansieringsvägar och användandet av digital teknik. Under 2008 tilldelades 58 svenska sökanden drygt fyra miljoner euro vilket är den högsta summan som svenska sökanden har tilldelats sedan 2004 och en betydande ökning från året innan då drygt tre miljoner euro betalades ut till svenska projekt. Framför allt ökade finansieringen i form av producentstöd.

47.11 Programmet Ett Europa för medborgarna

Programmet Ett Europa för medborgarna löper under perioden 2007–2013 och syftar till att överbrygga klyftan mellan medborgarna och EU:s institutioner samt att stärka sammanhållningen mellan européer. Programmet ska bidra till att:

- ge medborgarna möjlighet att samarbeta kring initiativ och projekt med europeisk prägel i syfte att understödja medborgerligt deltagande,
- utveckla en känsla av europeisk tillhörighet,
- främja delaktighet i Europeiska unionen och
- öka toleransen och den ömsesidiga förståelsen mellan Europas medborgare.

Programmet innehåller fyra insatsområden:

1. Aktiva medborgare för Europa – stöd till vänortssamarbete och projekt som involverar medborgare.
2. Aktivt civilt samhälle i Europa – stöd till det civila samhällets organisationer.
3. Tillsammans för Europa – t.ex. kampanjer, konferenser och information på initiativ av kommissionen. Inom detta insatsområde beviljas inga medel.
4. Aktivt europeiskt ihågkommande – stöd till bevarande av de viktigaste platserna och arkiven med anknytning till deporteringar och minnet av offren från naziregimen och stalinismen.

För att i större utsträckning synliggöra byggandet av Europa stödjer och uppmuntrar programmet aktiviteter som engagerar medborgarna i firandet av Europadagen den 9 maj. Under året har projekt som skapar debatt och eftertanke i fråga om EU:s utveckling i samband med Lissabonfördraget också prioriterats. Inom ramen för programmet genomfördes i oktober konferensen Cutting the Democratic Deficit through Civil Participation.

Kommissionen har föreslagit att en nationell kontaktpunkt ska sättas upp i varje land för att öka kunskapen om programmet och främja deltagande. Syftet med en kontaktpunkt är att fungera som en länk mellan potentiella aktörer och kommissionen. De ansvarar för att

marknadsföra och sprida information om programmet, samt ge stöd till potentiella projektsamordnare bl.a. via webbplatser, e-post eller personligen. Sveriges Kommuner och Landsting fick i år uppdrag av regeringen att vara kontaktpunkt i Sverige.

47.12 Idrottens ställning inom EU

I och med Lissabonfördragets ikraftträdande blev idrottssamarbetet för första gången en formell del av EU-arbetet i det att unionen enligt fördraget ska bidra till att främja europeiska idrottsfrågor. Den kompetens som unionen givits på idrottsområdet är av främjande karaktär och målen för unionens insatser ska vara att utveckla idrottens europeiska dimension. Fördragets idrottsartikel ger däremot inte utrymme för någon harmonisering av medlemsstaternas nationella idrottspolitik. Det informella idrottssamarbete som bedrivits inom EU spänner över ett brett politiskt fält och under senare år har särskilt frågan om idrottens särart och de rättsliga förutsättningarna för idrotten att bedriva sin verksamhet varit i fokus. Lissabonfördragets idrottsartikel har inte någon direkt betydelse för denna typ av idrottspolitiska frågor och behovet av det icke fördragsfästa arbetet har därför inte minskat.

Under året fortsatte kommissionen sitt arbete med att genomföra handlingsplanen ”Pierre de Coubertin” ur vitboken om idrotten och EU från 2007. Under våren höll det tjeckiska ordförandeskapet ett sportdirektörmöte där Sverige deltog. Huvudtemat för mötet var idrottens självständighet och ideellt arbete inom idrotten. Sverige höll under sitt ordförandeskap ett sportdirektörmöte som fokuserade på idrottens särart och rättsliga ställning. Mötet genomfördes i nära samarbete med Sveriges Riksidrottsförbund.

DEL 11 EU:S INSTITUTIONER M.M.

48 Institutionernas verksamhet

EU måste företräddas av moderna, effektiva öppna och medborgarorienterade institutioner.

48.1 Europeiska rådet och rådet

När det gäller frågor om rådets funktion och arbetssätt präglades framför allt hösten av förberedelser för Lissabonfördragets ikraftträdande. En arbetsordning togs fram för Europeiska rådet, som under Lissabonfördraget är en egen institution. Rådets arbetsordning anpassades utifrån de förutsättningar som gäller enligt det nya fördraget.

Belgaren Herman Van Rompuy utsågs till Europeiska rådets ordförande för en tid av 2,5 år. Brittiskan Catherine Ashton utsågs till unionens höga representant för utrikes- och säkerhetspolitik.

Tolkning

I fråga om tolkning till och från svenska fullföljdes de senaste årens linje om utökade beställningar i syfte att tillräcklig tolkning skulle tillhandahållas under det svenska ordförandeskapet och långsiktigt svensk tolkapacitet upprätthållas.

48.2 Kommissionen

48.2.1 En ny kommission

Ett flertal ledamöter lämnade kommissionen under våren och ersattes för kommissionens återstående tid. Europeiska rådet enades om att nominera portugisen José Manuel Barroso för en ny period som kommissionens ordförande och nomineringen godkändes av Europaparlamentet. Övriga ledamöter för den nya kommissionen nominerades i december, strax efter Lissabonfördragets ikraftträdande.

48.2.2 Genomförande av EU-direktiv

Kommissionen upprättar två gånger per år en resultattavla där de enskilda medlemsstaternas genomförande av s.k. inre marknadsdirektiv redovisas i procenttal. 2009 skärptes den politiska målsättningen så att mängden inre marknadsdirektiv som medlemsstaterna inte genomfört i tid

får uppgå till högst 1 procent. För svensk del noterades för resultattavlan under hösten att andelen utestående inre marknadsdirektiv uppgick till 0,4 procent.

48.2.3 Överträdelseärenden

Kommissionen övervakar att medlemsstaterna tillämpar och genomför EU-rätten på ett riktigt sätt. Om kommissionen anser att en medlemsstat inte uppfyller sina skyldigheter, kan den inleda ett s.k. överträdelseförfarande.

Överträdelseförfarandet indelas i tre steg. I det första steget fattar kommissionen beslut om en s.k. formell underrättelse till berörd medlemsstat, som kan svara inom viss tid. Om kommissionen inte är nöjd med svaret, kan den avge ett s.k. motiverat yttrande. Om medlemsstaten inte inom viss tid, normalt två månader, vidtar de åtgärder som kommissionen bedömer vara nödvändiga, kan kommissionen i ett tredje steg föra ärendet vidare till EU-domstolen.

Under 2009 överlämnade kommissionen 28 formella underrättelser till Sverige. Av dessa rör 13 utebliven anmälan om genomförande av direktiv. Under 2008 överlämnade kommissionen 41 formella underrättelser till Sverige, varav 23 avsåg utebliven anmälan om genomförande av direktiv.

Under 2009 avgav kommissionen 12 motiverade yttranden mot Sverige. Av dessa rör 7 utebliven anmälan om genomförande av direktiv. Under 2008 avgav kommissionen 15 motiverade yttranden mot Sverige.

Samtidigt skrev kommissionen under 2009 av 34 ärenden som varit föremål för formellt överträdelseförfarande mot Sverige. 2008 skrevs 48 sådana ärenden av.

I april 2008 startade kommissionen ett pilotprojekt för att utveckla nya arbetsmetoder för bättre och mer effektiv handläggning av klagomål. Sverige deltar i projektet tillsammans med fjorton andra medlemsstater. Pilotprojektet syftar till att om möjligt lösa frågor avseende tolkning och tillämpning av unionsrätten i medlemsstaterna utanför det formella överträdelseförfarandet. Sverige har under året erhållit 18 ärenden inom ramen för pilotprojektet. Utvärdering av pilotprojektet pågår.

I bilaga 2 redogörs för läget per den 31 december om överträdelseärenden mot Sverige.

För en översikt av överträdelseärenden som kommissionen driver mot medlemsstaterna hänvisas till kommissionens årliga rapport om kontrollen av unionsrättens tillämpning.

48.3 Europaparlamentet

Det gångna året i Europaparlamentet dominerades av valet till Europaparlamentet i juni. Den kristdemokratiska gruppen (EPP) bibehöll sin plats som största partigrupp trots att brittiska och tjeckiska ODS utträdde ur gruppen och bildade en ny konservativ grupp. EPP fick 265 mandat. Den näst största gruppen blev fortsatt socialistgruppen (S&D) med 184 ledamöter. Den liberala gruppen (ALDE) fick 84 mandat, de

Gröna 55 mandat, den konservativa gruppen 54 mandat, Vänstergruppen GUE 35 ledamöter, EU-kritiska EFD 31 ledamöter och 28 grupplösa ledamöter. Av 736 ledamöter var 381 ledamöter nya i Europaparlamentet och av de svenska ledamöter var 7 av 18 helt nya ledamöter. Fördelningen mellan kvinnor och män förbättrades något då andelen kvinnliga ledamöter efter valet uppgick till ca 35 procent. Valdeltagandet för hela EU var 43 procent.

Vid det konstituerande sammanträdet i juli valdes polacken Jerzy Buzek från EPP-gruppen till talman för den första 2,5 års perioden. Samtidigt valdes bl.a. 14 vice talmän och nya ordföranden för de 20 utskotten.

Under det svenska ordförandeskapet i EU framträdde statsministern 4 gånger i Europaparlamentet, svenska ministrar och statssekreterare deltog i 85 debatter i plenum och utskott varav EU-ministern deltog i 30 debatter i plenum inklusive 4 frågestunder till rådet.

48.4 EU-domstolen

Genom Lissabonfördraget förändrades reglerna om EU:s eget domstolssystem på så sätt att domstolen numera som utgångspunkt är behörig på samtliga politikområden. EG-domstolen bytte därmed namn till EU-domstolen. Uttryckliga undantag från domstolens behörighet görs dels för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, där domstolen i stort sett saknar behörighet (artikel 275 EUF), dels för området med frihet, säkerhet och rättvisa, där domstolen inte ska vara behörig att pröva giltigheten eller proportionaliteten av insatser som polis eller andra brottsbekämpande organ gör i en medlemsstat. Detsamma gäller när medlemsstaterna utövar sitt ansvar för att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten (artikel 276 EUF). Domstolens uppgift är att säkerställa att lag och rätt följs vid tolkningen och tillämpningen av EU-rätten (artikel 19 EUF). EU-domstolen ska se till att unionens institutioner handlar inom sina respektive behörighetsområden och i enlighet med EU-rätten. Det är också EU-domstolen som ytterst avgör om medlemsstaterna och unionens institutioner följer och tillämpar EU-rätten korrekt. En lägre instans med behörighet att pröva vissa särskilda grupper av ärenden är knuten till domstolen, vilken genom Lissabonfördraget bytte namn från förstainstansrätten till tribunalen (artikel 256 EUF). Tribunalens domar kan överklagas till domstolen. Europeiska unionens personaldomstol, som inrättades 2005, är knuten till tribunalen på samma sätt som tribunalen till domstolen. I personaldomstolen handläggs mål mellan institutionerna och deras anställda.

De vanligaste målen vid EU-domstolen rör förhandsavgöranden enligt artikel 267 EUF. Sådana mål inleds genom en begäran från en nationell domstol i någon av medlemsstaterna. I begäran ställer den nationella domstolen en eller flera frågor om hur EU-rätten ska tolkas och tillämpas. I domen i sådana mål lämnar domstolen bindande uttalanden om tolkningen av fördragen och om tolkningen eller giltigheten av rättsakter som har beslutats av unionens institutioner. Under 2009 begärde nationella domstolar förhandsavgörande från EU-domstolen i

drygt 240 fall. Av dessa kom tre från svenska domstolar. Under 2009 yttrade sig den svenska regeringen skriftligen i elva mål om förhandsavgörande och deltog vid muntlig förhandling i sex sådana mål. Sverige yttrade sig vidare skriftligen i ett och muntligen i ett annat mål om rådgivande yttrande i enlighet med artikel 300.6 EG (numera artikel 218.11 EUF).

För att effektivisera EU-domstolens verksamhet och korta handläggningstiderna infördes 2008 ett förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande. Förfarandet, som är tillämpligt på området frihet, säkerhet och rättvisa, möjliggör en snabb och rättssäker hantering av mål som kräver en mycket skyndsam handläggning, t.ex. vissa fall av frihetsberövande. Under 2009 användes förfarandet i 2 mål.

Vid EU-domstolen handläggs även mål om så kallad direkt talan, dvs. mål där talan väcks direkt vid EU-domstolen eller tribunalen. I domstolen är det huvudsakligen fråga om mål som inleds när en institution eller en medlemsstat väckt talan mot en annan medlemsstat eller institution, t.ex. i mål där kommissionen har väckt fördragsbrottstalan mot en medlemsstat enligt artikel 258 EUF. Under året väcktes talan mot Sverige i ett fall avseende fördragsbrott. Den svenska regeringen ansökte om att få föra talan till stöd för en av parterna (intervention) i ett sådant mål vid EU-domstolen. Regeringen deltog vid muntlig förhandling i fyra mål om fördragsbrott (talan riktad mot Sverige i tre mål) i EU-domstolen under året. Mål där talan väcks av fysiska eller juridiska personer mot EU-institutionernas beslut handläggs av tribunalen, och kan överklagas till domstolen. Regeringen deltog vid förhandling i domstolen i tre förenade överklagade mål, varav ett överklagats av Sverige och Sverige tidigare intervenerat i de andra två. Sverige intervenerade under året i fem mål vid tribunalen.

I bilaga 1 finns en redogörelse för mål av svenskt intresse vid domstolen och tribunalen under året. Det gäller dels mål där den svenska regeringen har agerat eller där en begäran om förhandsavgörande har inkommit från en svensk domstol, dels mål där Sverige är part eller har stött en av parterna. Information om dessa mål föredrogs för EU-nämnden den 13 mars.

48.5 Regionkommittén

Regionkommittén består av 344 förtroendevalda från lokal och regional nivå i de 27 medlemsstaterna. Ledamöterna sitter fr.o.m. 2010 på femåriga mandat. Sverige företräds av tolv ledamöter och tolv ersättare. Under året har en omnominering skett av ledamöterna inför kommitténs nya mandatperiod som börjar i januari 2010.

Regionkommittén har under året haft fem plenarsessioner. Flera yttranden har antagits, bl.a. om bättre lagstiftning, den sociala agendan och den inre marknaden. Regionkommittén lade under året fram en vitbok om flernivåstyre som skickats ut brett inom unionen för synpunkter. Sverige har under året haft tre rapportörskap. Uno Aldegren ansvarade för ett yttrande om lokala och regionala myndigheters roll i den nya östersjöstrategin, Mona-lisa Norrman ansvarade för ett yttrande

om bioavfall och Susanna Haby ansvarade för ett yttrande om det s.k. Skr. 2009/10:150 läkemedelspaketet.

Mats Odell höll ett anförande vid kommitténs plenarsession den 17 juni och vid presidiummötet i Uppsala den 11 september. Under ordförandeskapet anordnade Regionkommittén 4 möten i Sverige. Dessa ägde rum i Uppsala, Malmö, Helsingborg och Kiruna och berörde bl.a. frågor som hållbara städer, perifera regioner och Östersjöregionen.

48.6 Öppenhet och insyn

Europaparlamentet, rådet och kommissionen tillämpar sedan den 3 december 2001 förordningen (1049/2001) om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (öppenhetsförordningen). I behandlingen av de enskilda ärendena om utlämnande av handlingar som rådet beslutar i har Sverige sedan reglerna antogs agerat aktivt för att främja en öppenhetsvänlig tolkning av förordningen. Under 2009 har Sverige fortsatt att hålla en konsekvent linje i de diskussioner av principiell natur som förts i rådet, bl.a. frågan om hur sekretessbestämmelsen till skydd för rättslig rådgivning ska tolkas och vilket inflytande de enskilda medlemsstaterna bör ha i fråga om utlämnande av handlingar som de gett in till institutionerna.

Handlingsoffentligheten inom EU har ökat väsentligt sedan öppenhetsförordningen infördes. Många handlingar som tidigare var hemliga är numera t.o.m. direkt sökbara på Internet. Utvecklingen mot ökad handlingsoffentlighet är dock inte entydig. Under den översyn av öppenhetsförordningen som inleddes under 2008 och som pågått under 2009, har även framförts förslag som skulle kunna leda till minskad öppenhet. Översynen kommer att fortsätta under 2010.

Kommissionen lade fram ett förslag till ändringar av förordningen den 30 april 2008. Enligt Sveriges uppfattning var förslaget i vissa delar positivt medan andra delar borde omarbetas om det uttalade syftet med ändringarna, att öka öppenheten, ska uppnås. Europaparlamentet har under året diskuterat kommissionens förslag och antagit ett antal ändringsförslag. Någon s.k. lagstiftningsresolution har emellertid inte antagits vilket innebär att kommissionens förslag återförvisats till ansvarigt utskott.

Det nyvalda Europaparlamentet har inte avgett någon officiell ståndpunkt i förhållande till förslaget men antog i december en resolution om Lissabonfördragets betydelse för de fortsatta förhandlingarna. Även i rådet har kommissionens förslag diskuterats liksom vissa av Europaparlamentets förslag.

Under året har en ny rättslig grund trätt i kraft för förordningen, artikel 15.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEU). Detta innebär att allmänhetens rätt till tillgång till handlingar har utvidgats till att, med några få undantag, omfatta EU:s samtliga institutioner, organ och byråer.

Det svenska ordförandeskapet arrangerade i september ett seminarium om öppenhet och klarspråk i EU. Ordförandeskapet gav Sverige, som har en lång tradition av öppenhet och klarspråk, goda förutsättningar att sätta fokus på dessa frågor. Utgångspunkten för seminariet var att från olika

Under året har också, på det svenska ordförandeskapets initiativ, hållits ett möte i den interinstitutionella kommittén om tillgång till handlingar. Mötet hölls på politisk nivå med deltagare från kommissionen, Europaparlamentet och rådet. Kommittén enades om ett antal viktiga slutsatser, bl.a. om formerna för kommitténs fortsatta arbete och åtgärder för att förbättra tillgången till institutionernas handlingar på Internet.

Alla mål vid EU-domstolen (tidigare EG-domstolen) och tribunalen (tidigare förstainstansrätten) med anknytning till allmänhetens tillgång till handlingar bevakas. Under 2009 har Sverige fortsatt att agera i de mål där Sverige sedan tidigare är aktiva samt intervenerat i fyra nya principiellt viktiga mål vid tribunalen. De nya målen behandlar bl.a. kravet på institutionerna att göra en konkret och individuell prövning av om begärda handlingar kan lämnas ut (T-344/08 och T-437/08), vilket utrymme öppenhetsförordningen ger en medlemsstat att påverka om en handling som härrör från medlemsstaten ska lämnas ut eller ej (T-362/08 och T-59/09), samt omfattningen av skyddet för interna beslutsförfaranden och för syftet med inspektioner, utredningar och revisioner (T-471/08). EU-domstolen höll i juni en gemensam muntlig förhandling i målen C-139/07 P (om sekretess till skydd för syftet med inspektioner, utredningar och revisioner), C-514/07 P (avseende tillgång till kommissionens skriftliga inlagor i mål hos domstolarna), och C-28/08 P (om förhållandet mellan öppenhetsförordningen och regleringen om skydd för personuppgifter i den s.k. personuppgiftsförordningen, 45/2001), vid vilken Sverige deltog. Tribunalen har under året hållit muntlig förhandling i målet T-111/07.

48.7 Personalpolitik i EU:s institutioner

Anställningsvillkoren för tjänstemännen i EU:s institutioner och EU-organ regleras i de s.k. tjänsteföreskrifterna. Detta regelverk reformerades och moderniserades i samband med den administrativa reform som genomfördes i Kommissionen under början av 2000-talet. De reviderade tjänsteföreskrifterna trädde i kraft den 1 maj 2004.

I regelverket finns bl.a. en metod fastställd för årlig justering av löner och pensioner. Metoden ska tillförsäkra likvärdig köpkraftsutveckling för EU:s tjänstemän som för tjänstemän i medlemsstaternas centrala statsförvaltningar. Enligt de beräkningar som Eurostat gjorde avseende den revision som skulle ha sin verkan från och med den 1 juli skulle löneplan, lönetillägg och pensioner justeras upp med 3,7 procent. Mot bakgrund av den svåra ekonomiska krisen och det sociala läget inom unionen liksom de ansträngda offentliga finanserna i medlemsstaterna fann dock ett stort antal medlemsstater detta alltför högt. Efter intensiva förhandlingar i slutet av året antog rådet i stället en uppräkningsplan av löner och pensioner på 1,85 procent. Kommissionen har dock ifrågasatt om detta beslut är juridiskt korrekt och beslutet kommer bli föremål för en formell juridisk prövning.

Enligt tjänsteföreskrifterna ska de anställda betala en pensionsavgift som motsvarar en tredjedel av kostnaden för pensionssystemet. För att

tillförsäkra att avgiften ligger rätt genomförs varje år en beräkning av den försäkringstekniska balansen i pensionssystemet. Beräkningen som gjordes 2009 visade att avgiften borde höjas från 10,9 till 11,3 procent. Mot bakgrund av detta antogs under senhösten ett förslag från kommissionen med denna innebörd.

I somras publicerade Revisionsrätten en särskild rapport om effektiviteten och ändamålsenligheten i den rekrytering som Europeiska rekryteringsbyrån (EPSO) genomför. Rapporten avsåg EPSO:s arbete från dess inrättande 2003 till år 2008. Rådet granskade som brukligt denna rapport och rådsslutsatser antogs den 20 november.

48.8 EU-språkvården

En konsekvent, enhetlig och tillgänglig terminologi är nödvändig för att hålla en hög kvalitet i de svenska översättningarna vid EU-institutionerna och i information om EU-arbetet. Granskningsenheten i Justitiedepartementet driver EU-språkvården, som ger stöd åt EU:s översättare och information till kontaktpersonerna i EU-språkliga frågor på departement och myndigheter. Även rådgivning och utbildning är viktiga uppgifter för EU-språkvården.

Översättare och terminologer vid EU-institutionerna utnyttjar EU-språkvårdens kontaktnät mycket flitigt. Kontakterna upprätthålls också genom att EU-språkvården deltar vid de interinstitutionella möten med chefer och juristlingvister från EU-institutionernas svenska översättningsavdelningar som hålls två gånger årligen.

EU-språkvårdens arbetsmetod med ett kontaktnät som innefattar dels inhemska experter vid departement och myndigheter, dels översättare och terminologer vid EU-institutionerna omnämns som bästa metod av kommissionen ("best practice"). Metoden har väckt intresse i andra EU-länder. I Finland har nu ett liknande system inrättats vid statsrådets kansli. EU-språkvården har under året haft kontakter med bl.a. Lettland, som visat intresse för arbetsmetoden, liksom tidigare Estland och Slovenien.

Under året har EU-språkvården också föreläst vid Europaparlamentets sommaruniversitet för svenska översättare och vid kommissionens forum för svenska frilansöversättare.

I november deltog EU-språkvården i kommissionens forum Clear Writing and Better Regulation. Detta forum var en inledning till den klarspråkskampanj som generaldirektoratet för översättning vid kommissionen kommer att starta under våren 2010.

Bilaga 1 Mål av svenskt intresse vid EU-domstolen och tribunalen under 2009

Skr. 2009/10:150

Bilaga 1

I det följande redovisas de mål vid EU-domstolen och tribunalen i vilka den svenska regeringen har varit part eller intervenient eller intressent och – i fråga om mål om förhandsavgöranden – de mål i vilka den svenska regeringen har yttrat sig eller där förhandsavgörande har begärts från svensk domstol. Redovisningen avser år 2009. Övriga domar av särskild betydelse som meddelats under året finns sammanställda på domstolarnas gemensamma webbplats, under följande adress: <http://curia.europa.eu/sv/actu/communiqués/index.htm>.

I det inledande registret nedan listas målen efter det sakområde som de huvudsakligen berör med angivande av målnummer och en beskrivande beteckning.

Därunder upptas i avsnitt 2 de mål som har avgjorts slutligt under år 2009. I avsnitt 3 finns de mål som vid utgången av året fortfarande var pågående. Målen redovisas inom respektive avsnitt i två kapitel, varav de första (kapitel 2.1 och 3.1) avser målen i vilka Sverige är eller varit part eller intervenient och de senare (kapitel 2.2 och 3.2) avser målen om förhandsavgörande. Inom varje kapitel redovisas målen i målnummerordning, med EU-domstolens mål först följda av tribunalens.

Överträdelseärenden mot Sverige som gått vidare till EU-domstolen redovisas särskilt i bilaga 2.

1 REGISTER

Behörighetsfördelning EU/EG

A-1/08 – Ingående av avtal under GATS

A-1/09 – Ingående av avtal om en patentdomstol

Bryssel I-förordningen

C-111/08 – Domstols behörighet, konkursförfaranden

Energi

C-274/08 – Eldirektivet (fördragsbrott)

EU-Processrätt

C- 526/08 – Rättskraft av dom i fördragsbrottsmål

Europeisk arresteringsorder

C-261/09 – Begreppet ”samma gärning”

C-306/09 – Verkställighet av en utevarodom

Fri rörlighet för arbetstagare/personer

- C-311/06 – Annan medlemsstats erkännande av examensbevis
- C-548/08 – Direktiv 2005/36 (fördragsbrott)

Fri rörlighet för tjänst/kapital

- C-567/07 – Bostadsförsörjning
- C-271/08 – Kollektivavtal, upphandling av pensionsförsäkringar
- C-447/08 och C-448/08 – Speltjänster
- C-546/08 – Direktiv 2005/60 (fördragsbrott)
- C-547/08 – Direktiv 2006/70 (fördragsbrott)
- C-555/08 – Gränsöverskridande fusioner (fördragsbrott)

Fri rörlighet för varor

- C-110/05 – Släpvagnar (Användningsföreskrifter I)
- C-142/05 – Vattenskotrar (Användningsföreskrifter II)
- C-433/05 – Vattenskotrar II (Användningsföreskrifter III)

Immaterialrätt

- C-529/07 – Begreppet ond tro i varumärkesförordningen

Investeringsskyddsavtal (BIT)

- C-249/06 – Sveriges avtal (fördragsbrott)
- C-118/07 – Finlands avtal (fördragsbrott)

Jordbruk och fiske

- C-327/09 – Betydelsen av ett beslut om nya livsmedel
- C-346/09 – Nationella åtgärder till skydd mot BSE
- T-576/08 – Livsmedelshjälp

Konkurrensrätt

- C-52/09 – Prissättning av återförsäljarprodukter för ADSL

Luffart

- C-402/07 och C-432/07 – Rätten till kompensation vid inställd flygning

Migration

- C-465/07 – Internationellt skydd, skyddsgrundsdirektivet
- C-19/08 – Dublinförordningen, tidsfrist för återföring
- C-322/08 – Skyddsgrundsdirektivet (fördragsbrott)
- C-57/09 och C-101/09 – Undantag från att anses som flykting

Miljö

- C-335/07 – Rening av avloppsvatten – Finland (fördragsbrott)
- C-438/07 – Rening av avloppsvatten (fördragsbrott)
- C-263/08 – Talerätt i miljömål
- C-288-08 – Exportförbud för kvicksilver (amalgam)
- C-425-08 – Klassificering av farligt ämne (n-propylbromid)
- C-24/09 – Talerätt i miljömål II

Offentliggörande av rättsakter och andra uppgifter

C-345/06 – Säkerhet vid civil luftfart I

C-92/09 och C-93/09 – Offentliggörande av uppgifter om jordbruksstöd

Skr. 2009/10:150

Bilaga 1

Samarbetsprincipen

C-246/07 – Nominering till Stockholmskonventionen

Skatterätt

C-357/07 – Moms på posttjänster

C-29/08 – Moms vid avyttring av aktier

C-311/08 – Internprissättningsregler

C-337/08 – Koncernbeskattning

C-440/08 – Val av beskattningsordning

C-72/09 – Avtal om informationsutbyte med EES-stat

Straff- och straffprocessrätt

C-185/09 – Lagring av trafikuppgifter (fördragsbrott)

Tullfrågor

C-284/05 – Tull på krigsmateriel – Finland (fördragsbrott)

C-294/05 – Tull på krigsmateriel (fördragsbrott)

Öppenhet (tillgång till handlingar)

C-139/07 P – Handlingar i statsstödsärende

C-514/07 P – Inlagor i pågående mål

C-28/08 P – Mötesprotokoll

C-506/08 P – Handlingar i konkurrensärende

T-170/03 – Punktskattekommitténs närvarolistor

T-161/04 – Handlingar i anställningsärende

T-111/07 – Handlingar i konkurrensärende

T-374/07 – Frågor och svar i uttagningsprov

T-399/07 – Handlingar i kartellärende

T-3/08 – Handlingar i internt disciplinärende

T-29/08 – Handlingar i överträdelseärende

T-342/08 – Handlingar angående tv-sändningar

T-344/08 – Handlingar i konkurrensärende

T-362/08 – Brev från Tyskland till kommissionen

T-437/08 – Handlingar i kartellärende

T-471/08 – Revisionsrapport angående utgifter för assistenter i EP

T-59/09 – Handlingar i överträdelseärende

2.1 Mål i vilka talan väckts vid EU-domstolen eller tribunalen

YTTRANDE 1/08 (EUD2008/127:5) begäran enligt artikel 300.6 EG från Europeiska kommissionen

Kommissionen begärde domstolens yttrande i fråga om Europeiska gemenskapens behörighet är delad eller exklusiv och vad som är den korrekta rättsliga grunden för att ingå avtal med vissa medlemmar i Världshandelsorganisationen (WTO) om ändring av listor över gemenskapens och dess medlemsstaters särskilda åtaganden enligt Allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS).

Sverige begränsade sitt yttrande till den första frågan och anförde följande. De aktuella avtalen rör handel med tjänster enligt leveranssätt 2-4 i artikel I.2 GATS. Förhandlingen och ingåendet av sådana avtal regleras i första hand av artikel 133.5 EG. Av fjärde stycket i artikel 133.5 EG följer att gemenskapens behörighet att ingå sådana avtal som utgångspunkt inte är exklusiv. Det finns i förevarande fall inte tillräckliga skäl för att anta att gemenskapen ändå skulle vara exklusivt behörig att ingå avtalen. Ingåendet av avtalen faller därmed inom gemenskapens och medlemsstaternas delade behörighet.

Domstolens yttrande den 30 november 2009: Kommissionens begäran rör dels frågan huruvida gemenskapen är behörig att ensam ingå de aktuella avtalen, dels valet av korrekt rättslig grund för gemenskapen att ingå de aktuella avtalen. Yttrandet syftar beträffande den senare frågan mer specifikt till att avgöra om gemenskapens samtycke till att bli bunden kan grundas på enbart artikel 133.1–5 EG jämförd med artikel 300.2 EG – som kommissionen har hävdat – eller om även artiklarna 133.6 EG, 71 EG och 80.2 EG jämförda med artikel 300.3 EG ska anses utgöra rättslig grund för detta, som rådet anser. Domstolen anser att ingåendet av avtalen faller inom gemenskapens och medlemsstaternas delade behörighet. Den rättsliga grunden för gemenskapsrättsakten om ingående av dessa avtal ska vara artikel 133.1 EG, 133.5 EG och 133.6 andra stycket EG liksom artiklarna 71 EG och 80.2 EG, jämförda med artikel 300.2 EG och 300.3 första stycket EG.

C-110/05 (ERS2007/42:1) Europeiska kommissionen mot Republiken Italien

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 28 EG genom att bibehålla bestämmelser vilka innebär ett förbud att använda mopeder registrerade i Italien för att dra släpvagnar. Enligt kommissionen hindrar förbudet import och försäljning i Italien av släpvagnar, som lagligen tillverkas och säljs i medlemsstater där nämnda förbud inte finns.

Sedan generaladvokaten lämnat förslag till avgörande beslutade domstolen att återuppta det muntliga förfarandet och att avgöra målet i

stor avdelning. Domstolen gav därvid samtliga medlemsstater möjlighet att yttra sig i frågan i vilken utsträckning och på vilka villkor nationella bestämmelser, vilka inte reglerar en produkts egenskaper utan dess användning och vilka utan åtskillnad tillämpas på inhemska och importerade produkter, ska anses utgöra åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa importrestriktioner, i den mening som avses i artikel 28 EG.

Sverige anförde vid muntlig förhandling i målet följande. Nationella bestämmelser som reglerar försäljningsformer syftar normalt inte till att reglera varuhandeln mellan medlemsstaterna. Inte heller när det gäller användningsformerna har den nationella lagstiftaren i allmänhet för avsikt att reglera handeln mellan medlemsstaterna. Mot denna bakgrund är det följdriktigt att lyfta ut användningsformerna från tillämpningsområdet för artikel 28 i fördraget. En nationell bestämmelse som begränsar eller förbjuder vissa användningsformer måste därför anses falla utanför tillämpningsområdet för artikel 28 under förutsättning att de s.k. Keck-kriterierna, enligt avgörandet i de förenade målen C-267/91 och C-268/91 Keck och Mithouard, är uppfyllda. Dessa kriterier är att den nationella bestämmelsen inte ställer särskilda krav på produkternas egenskaper, att den gäller för samtliga berörda användare inom det nationella territoriet och att den såväl rättsligt som faktiskt påverkar avsättningen av inhemska varor och varor från andra medlemsstater på samma sätt. Emellertid bör en nationell åtgärd, som begränsar eller förbjuder en användningsform, falla inom tillämpningsområdet för artikel 28 om åtgärden har utformats på ett sätt som i praktiken medför att varornas tillträde till marknaden hindras. Användningsförbudet måste i så fall motiveras enligt artikel 30. Konsekvensen av ett sådant totalt användningsförbud är nämligen att likställa med ett totalt hinder för marknadstillträdet och för den fria rörligheten av varor mellan medlemsstaterna.

EU-domstolens dom den 10 februari 2009: Domstolen konstaterade att det nationella förbudet ska anses motiverat med hänsyn till skyddet för trafiksäkerheten och att kommissionens talan skulle ogillas. Konsumenterna har praktiskt taget inget intresse av att köpa en släpvagn som de inte lagligen kan använda. Således utgör det nationella förbudet, i den mån det hindrar tillträdet till den italienska marknaden, en åtgärd med motsvarande verkan som kvantitativa importrestriktioner, men kan dock vara motiverat av allmänintresset eller av tvingande krav. I båda dessa fall krävs att den nationella åtgärden är ägnad att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och att åtgärden inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål. Syftet med det nationella förbudet är att säkerställa trafiksäkerheten och förbudet är ändamålsenligt för att uppnå detta mål. Vad gäller kravet på nödvändighet kan en medlemsstat själv besluta om vilken nivå som ska gälla för trafiksäkerheten och på vilket sätt denna nivå ska uppnås. En medlemsstat kan inte nekas möjligheten att uppnå sitt trafiksäkerhetsmål genom att införa allmänna regler som är okomplicerade, enkla att förstå och tillämpa samt lätta att administrera och kontrollera efterlevnaden, även om det inte är uteslutet

att andra åtgärder än ett förbud skulle kunna garantera en viss nivå av trafiksäkerhet.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

C-284/05 (ERS2005/214:1) Europeiska kommissionen mot Republiken Finland

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Finland, genom att underlåta att fastställa och till kommissionen kreditera egna medel, i strid med artikel 26 EG och artikel 20 i tullkodexen, i samband med tullfri import av krigsmateriel under åren 1998–2002, och genom att vägra att betala dröjsmålsränta på beloppen, underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 2, 9, 10 och 11 i förordning (EEG) nr 1552/89 om genomförande av beslut 88/376/EEG, Euratom om systemet för gemenskapernas egna medel och enligt förordning (EEG) nr 1150/2000 om genomförande av beslut 94/728/EG, Euratom om systemet för gemenskapernas egna medel. Målet rör samma fråga som C-294/05 kommissionen mot Sverige.

Sverige intervenerade till stöd för Finland och anförde följande. De finska bestämmelserna om tullfrihet på krigsmateriel som var i kraft vid den för målet aktuella tidpunkten och de bedömningar som Finland då gjorde står inte i strid med gemenskapsrätten. Artikel 296 EG medger att Finland undantog krigsmateriel från tull. De mycket höga krav på sekretess som måste ställas för att skydda nationella säkerhetsintressen, och inte minst för att tillmötesgå de sekretess- och säkerhetskrav som gäller mellan Finland och dess avtalsparter på området, omöjliggjorde en hantering i enlighet med gemenskapens tullkodex avseende inköp av krigsmateriel från tredjeland. Vidare skulle den tullavgift som skulle erläggas till gemenskapen, vilken utgör en direkt belastning på försvarsekonomin och innebär en fördyrning av materielinköp i förhållande till om man anskaffat utrustningen inom EU, påverka Finlands möjligheter att fritt hantera frågor som rör landets försvarsmaterieförsörjning.

EU-domstolens dom den 15 december 2009: Kommissionens talan bifölls eftersom Finland inte hade styrkt att de nödvändiga villkoren för att tillämpa artikel 296 EG är uppfyllda.

C-294/05 (ERS2005/146:1) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 2, 9, 10 och 11 i förordning (EEG) nr 1552/89 om genomförande av beslut 88/376/EEG, Euratom om systemet för gemenskapernas egna medel i dess lydelse före den 31 maj 2000 och för tiden därefter i enlighet med förordning (EEG) nr 1150/2000 om genomförande av beslut 94/728/EG, Euratom om systemet för gemenskapernas egna medel, genom att för tiden 1 januari 1998 till och med den 31 december 2002 underlåta att fastställa och kreditera egna medel i samband med import av krigsmateriel och varor med civil och militär användning samt genom att underlåta att betala dröjsmålsränta på beloppen.

Sverige bestred talan och anförde att möjligheten att befria denna import från tullavgift framgår av artikel 296 EG. Av artikel 296 1 b) framgår funktionsfördelningen mellan gemenskapen och medlemsstaterna liksom att gemenskapen inte har behörighet inom det område som rör en medlemsstats försvarsmakts försörjning av krigsmateriel. Denna ordning syftar till att bevara medlemsstaternas handlingsfrihet på vissa områden som rör nationellt försvar och nationell säkerhet. Artikelns placering bland fördragets allmänna bestämmelser och slutbestämmelser bekräftar att den har, i fråga om de verksamheter som den avser och på de villkor som ställs däri, en allmän räckvidd. Bestämmelsen kan således påverka alla allmänt tillämpliga bestämmelser i fördraget, däribland de som avser tullreglerna. Det är upp till varje medlemsstat, beroende på förhållandena just i den medlemsstaten, att avgöra om det föreligger en rätt att göra undantag. Av artikel 296 EG följer att hänsyn ska tas till medlemsstatens specifika situation och villkor.

EU-domstolens dom den 15 oktober 2009: Kommissionens talan bifölls eftersom Sverige inte hade styrkt att de nödvändiga villkoren för att tillämpa artikel 296 EG är uppfyllda.

C-249/06 (ERS2006/96:3) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige, genom att inte vidta alla lämpliga åtgärder för att undanröja oförenligheter med artiklarna 57.2, 59 och 60.1 EG i form av bestämmelsen om fria transfereringar av kapital relaterade till investeringar inom ramen för Sveriges bilaterala investeringsskyddsavtal med Vietnam, liksom i sexton ytterligare investeringsskyddsavtal (Argentina, Bolivia, Elfenbenskusten, Egypten, Hongkong, Indonesien, Kina, Madagaskar, Malaysia, Pakistan, Peru, Senegal, Sri Lanka, Tunisien, Yemen och Jugoslavien), har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 307 andra stycket EG. Enligt kommissionen skulle artikel 5 i investeringsskyddsavtalet med Vietnam, som gäller rätt till fri transferering av kapital relaterat till investeringar som omfattas av avtalet, innebära att Sverige är förhindrat att i förhållande till Vietnam genomföra eventuella restriktiva åtgärder avseende kapital och betalningar som kan komma att beslutas av gemenskapen enligt artiklarna 57.2 EG (generella undantag från förbudet mot restriktioner för kapital och betalningar i förhållande till tredjeland), 59 EG (restriktiva åtgärder till skydd för EMU:s funktion) och 60.1 EG (ekonomiska sanktioner grundade på en gemensam åtgärd eller gemensam ståndpunkt beslutad enligt bestämmelserna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken). Detsamma skulle gälla också i förhållande till övriga nämnda länder med hänsyn till motsvarande bestämmelse om fri transferering i respektive avtal. Enligt kommissionens uppfattning kan bestämmelsen om fri transferering i investeringsskyddsavtalen inte inskränkas eftersom det inte finns någon uttrycklig bestämmelse i avtalen om undantag från transfereringsrätten.

Sverige bestred talan och anförde följande. Det finns inte något exempel på att transfereringsbestämmelsen i investeringsskyddsavtalen har

förhindrat Sverige från att genomföra gemenskapsåtgärder enligt artiklarna 57.2 EG, 59 EG eller 60.1 EG. Det ankommer på kommissionen att visa att avtalen verkligen ger upphov till en folkrättslig förpliktelse i förhållande till aktuella tredjeländer som är av det slaget att Sverige skulle vara förhindrat att genomföra eventuella restriktiva åtgärder enligt artiklarna 57.2 EG, 59 EG och 60.1 EG som kan komma att beslutas i framtiden. När det gäller beslut om restriktiva åtgärder enligt artikel 60.1 EG, dvs. åtgärder som grundar sig på en gemensam åtgärd eller gemensam ståndpunkt som beslutats med stöd av bestämmelserna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, kan ett åtagande om rätt till fri transferering i ett investeringsskyddsavtal inte utgöra hinder för att genomföra denna typ av åtgärd. I de fall de gemenskapsrättsliga åtgärderna grundas på en resolution av FN:s säkerhetsråd, följer det direkt av artikel 103 i FN-stadgan att säkerhetsrådsbeslut utgör lex superior i förhållande till förpliktelser i traktat- och sedvanerätt. Då föreligger en folkrättslig skyldighet att genomföra resolutionen framför ett åtagande om fri transferering i ett bilateralt investeringsskyddsavtal. Regeringen bestrider under alla omständigheter att investeringsskyddsavtalen innefattar en undantagslös transfereringsrätt. När det gäller att utröna den närmare innebörden av en förpliktelse enligt ett bilateralt investeringsskyddsavtal har man att utgå från folkrättsliga principer för avtalstolkning. Investeringsskyddsavtalen innebär inte något åtagande mot tredjeländ om rätt till fri transferering om sådana exceptionella omständigheter som är en förutsättning för att gemenskapen ska kunna besluta om skyddsåtgärder uppstår.

EU-domstolens dom den 3 mars 2009: De åtgärder som Sverige har hävdat gör det möjligt för medlemsstaten att uppfylla sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten framstår inte som en garanti för att så blir fallet. För det första är den tid som de internationella förhandlingar som vore nödvändiga för att omförhandla de aktuella avtalen skulle ta i anspråk i sig oförenlig med dessa åtgärders ändamålsenliga verkan. För det andra är verkningarna av de andra folkrättsliga medel som kan tillgripas, exempelvis en suspension av avtalet eller till och med en uppsägning av de aktuella avtalen eller av vissa bestämmelser däri, alltför osäkra för att säkerställa att de åtgärder som rådet har beslutat om skulle kunna tillämpas på ett ändamålsenligt sätt. Det är utrett att Sverige, i de fall som påtalats av kommissionen, inte har vidtagit några åtgärder i förhållande till de 17 aktuella tredjeländerna inom den frist som kommissionen fastställt i det motiverade yttrandet för att undanröja risken för att tillämpningen av de investeringsskyddsavtal som ingåtts med dessa tredjeländer ska komma att strida mot de åtgärder som rådet kan besluta om med stöd av artiklarna 57.2 EG, 59 EG och 60.1 EG. Sverige har sålunda underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 307.2 EG.

C-118/07 (EUD2008/29:3) Europeiska kommissionen mot Republiken Finland

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Finland har åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 307 EG genom att inte vidta nödvändiga åtgärder för att avskaffa den bristande överensstämmelse med gemenskapsrätten som följer av de bestämmelser om

betalningsöverföringar som ingår i de bilaterala investeringsavtal som Finland har ingått med Ryska federationen (tidigare Sovjetunionen), Vitryssland, Kina, Malaysia, Sri Lanka och Uzbekistan. Skr. 2009/10:150 Bilaga 1

Finland bestred talan.

EU-domstolens dom den 19 november 2009: Finland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 307 EG, genom att inte vidta lämpliga åtgärder för att undanröja de oförenligheter med fördraget som finns i de bestämmelser om överföringar av kapital som ingår i de bilaterala investeringsavtal som Finland har ingått.

C-335/07 (ERS2008/153) Europeiska kommissionen mot Republiken Finland

Kommissionen yrkade fastställelse av att Finland brutit mot artiklarna 5.2, 5.3 och 5.5 i direktiv 91/271/EEG om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Underlåtelsen består i att Finland inte senast den 31 december 1998 har infört krav på mer långtgående rening av allt avloppsvatten från avloppssystem i kommuner med mer än 10 000 invånare. Kommissionen har gjort gällande att direktiv 91/271/EEG kräver att det införs en allmän kväverening vid alla reningsverk för avloppsvatten från tätorter med mer än 10 000 personekvivalenter som släpps ut direkt i de känsliga områdena eller i deras avrinningsområden. Eftersom Finland inte vidtagit sådana åtgärder yrkade kommissionen att domstolen ska fastställa att Finland inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 91/271/EEG.

Finland bestred kommissionens talan.

Sverige intervenerade till stöd för Finland.

EU-domstolens dom den 6 oktober 2009: Domstolen ogillade talan eftersom kommissionen inte har styrkt att Finland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktiv 91/271/EG med avseende på varje reningsverk som omfattas av talan.

C-438/07 (ERS2007/181) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade fastställelse av att Sverige brutit mot artiklarna 5.2, 5.3 och 5.5 i direktiv 91/271/EEG. Underlåtelsen består i att Sverige inte senast den 31 december 1998 har ordnat så att samtliga utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse med över 10 000 pe som släpps ut direkt i känsliga områden eller deras avrinningsområden uppfyller de tillämpliga kraven i bilaga 1 till direktivet. Enligt kommissionen finns det vetenskapliga bevis för att fosfor och kväve är huvudorsakerna bakom Östersjöns eutrofiering, att fosfor- och kväveutsläpp i kustvatten sprids till andra delar av Östersjön och att sådana utsläpp i inlandsvatten som ligger i Östersjöns avrinningsområde bidrar till dess eutrofiering. Kommissionen gjorde mot denna bakgrund gällande att direktiv 91/271/EEG kräver att det införs en allmän kväverening vid alla reningsverk för avloppsvatten från tätorter med mer

än 10 000 pe som släpps ut direkt i de känsliga områdena eller i deras avrinningsområden. Eftersom Sverige inte vidtagit sådana åtgärder yrkade kommissionen att domstolen skulle fastställa att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 91/271/EEG.

Sverige vitsordade för det första att 37 av de sammanlagt 141 aktuella reningsverken inte uppfyller tillämpliga krav på kväverening enligt bilaga 1 till direktiv 91/271/EG och att regeringen därför inte har någon anledning att bestrida kommissionens talan såvitt avser dessa. För det andra anförde regeringen att 68 reningsverk är utrustade med särskild teknik för kväverening samt uppfyller utsläppskraven enligt bilaga 1 till direktiv 91/271/EG och att kommissionens talan således saknar grund i den delen. Vad beträffar resterande 36 reningsverk vitsordade regeringen för det tredje att det inte har införts särskild teknik för kväverening men att enligt regeringens uppfattning direktivet inte kräver detta. Det följer nämligen inte någon allmän skyldighet av direktiv 91/271/EG att införa särskild teknik för kväverening vid samtliga reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse med mer än 10 000 pe. Tvärtom föreskriver direktivet att medlemsstaterna utifrån de lokala förhållandena ska bedöma vilket eller vilka näringsämnen – fosfor och/eller kväve – som bidrar till eutrofiering och i enlighet med denna bedömning vidta mer långtgående reningsåtgärder. För sju av reningsverken, vilka släpper ut avloppsvatten i samma avrinningsområden som kustvattnen från norska gränsen till och med Norrtälje kommun, gäller att de på grund av omfattande naturlig kväveretention inte bedöms behöva någon särskild utrustning för kväverening. Vid övriga 29 reningsverk, vilka är belägna norr om Norrtälje kommun, gäller att det inte finns något behov av särskild kväverening eftersom deras utsläpp sker i vatten som har bedömts som känsligt för enbart fosfor. Således bidrar inte utsläppen från något av dessa 36 reningsverk till föroreningen av de känsliga områdena.

EU-domstolens dom den 6 oktober 2009: Beträffande reningsverken i 37 av de sammanlagt 141 aktuella tätorterna, vilka regeringen medgett inte uppfyller direktivets krav på kväverening, biföll domstolen kommissionens talan. I frågan om reningsverken i de resterande 104 tätorterna, vilka regeringen bestritt, ogillade domstolen kommissionens talan i samtliga fall.

C-274/08 (EUD2008/144:5) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG (el-direktivet) genom att inte anta lämpliga åtgärder för att säkerställa kraven på funktionell åtskillnad mellan distributions- och produktionsintressen i ett vertikalt integrerat företag enligt artiklarna 15.2.b och c i nämnda direktiv samt genom att inte i enlighet med artikel 23.2.a i nämnda direktiv ålägga tillsynsmyndigheten ansvar för att på förhand godkänna åtminstone de metoder som används för att beräkna eller fastställa villkoren för tillträde till nationella nät, inklusive överförings- och distributionstariffer.

Sverige anförde i svaromål att några specifika bestämmelser för att genomföra artikel 15.2.b och c i el-direktivet, utöver de allmänna bolagsrättsliga bestämmelserna, inte har antagits. Regeringen bestrider därför inte kommissionens talan såvitt den avser genomförande av artiklarna 15.2.b och c i el-direktivet. Såvitt gäller artikel 23.2.a i el-direktivet vitsordar den svenska regeringen att det inte finns några svenska bestämmelser om förhandsgodkännande av nättariffer eller av metoder för deras beräkning. Regeringen överväger visserligen att införa ett system i vilket nättarifferna fastställs på förhand. Regeringen bestrider dock att artikel 23.2.a i el-direktivet innebär att medlemsstaterna skulle vara skyldiga att införa ett sådant system eftersom artikel 23.2.a även ger utrymme för medlemsstaterna att tillämpa system där endast metoderna för beräkningen av nättarifferna finns fastställda på förhand. Regeringen anser att det svenska regelverket innebär att sådana metoder finns fastställda och att Sverige därför har genomfört artikel 23.2.a i el-direktivet.

EU-domstolens dom den 29 oktober 2009: Sverige fälldes för fördragsbrott både vad gäller artikel 15 och artikel 23. När det gäller artikel 23 slog domstolen fast att el-direktivet kräver dels att de nationella tillsynsmyndigheterna ska ansvara för att, innan dessa träder i kraft, fastställa eller godkänna åtminstone metoder för att beräkna eller fastställa villkoren för anslutning och tillträde till nationella nät, inklusive överförings- och distributionstariffer, dels att dessa tariffer eller metoder ska utformas så att nödvändiga investeringar kan göras i näten. För att de ekonomiska aktörerna ska kunna göra sådana investeringar måste tarifferna eller metoderna vara tillräckligt precisa och förutsebara. Det regelverk som Sverige hänvisat till innehåller enbart allmänna principer och kriterier som nättarifferna måste följa och således inte någon metod som aktörerna kan använda för att förutse, ens ungefärligt, hur höga tarifferna kommer att bli.

C-322/08 (EUD2008/165:2) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade att domstolen ska fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 2004/83/EG om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (skyddsgrundsdirektivet), genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att genomföra direktivet eller, i vart fall, genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige anförde i svaromål att svensk lagstiftning och rättstillämpning redan i allt väsentligt motsvarar skyddsgrundsdirektivets bestämmelser, men att vissa ändringar av lagteknisk karaktär emellertid krävs för att full överensstämmelse med direktivet ska uppnås. De nya reglerna planeras träda i kraft i april 2009, varför regeringen inte bestrider kommissionens talan.

EU-domstolens dom den 14 maj 2009: Sverige fälldes för fördragsbrott i enlighet med sitt medgivande.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

C-555/08 (EUD2008/275:3) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 2005/56/EG om gränsöverskridande fusioner av bolag med begränsat ansvar, genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att genomföra direktivet eller, i vart fall, genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige medgav talan.

EU-domstolens dom den 4 juni 2009: Sverige fälldes för fördragsbrott i enlighet med sitt medgivande.

C-546/08 (EUD2008/269:2) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet eller, i vart fall genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige medgav talan.

EU-domstolens dom den 11 juni 2009: Sverige fälldes för fördragsbrott i enlighet med sitt medgivande.

C-547/08 (EUD2008/270:2) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt kommissionens direktiv 2006/70/EG av den 1 augusti 2006 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG med avseende på definitionen av ”person i politiskt utsatt ställning”, samt tekniska kriterier för att kunna tillämpa lägre krav på kundkontroll och göra undantag på grund av finansiell verksamhet som drivs tillfälligt eller i mycket begränsad omfattning, genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet eller, i vart fall genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige medgav talan.

EU-domstolen beslutade den 21 juli 2009 att avskriva målet.

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet eller, i vart fall genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige medgav talan.

EU-domstolen beslutade den 12 november 2009 att avskriva målet.

T-342/08 (EUD2008/264:2) Batchelor mot Europeiska kommissionen

Edward William Batchelor yrkade att tribunalen skulle ogiltigförklara kommissionens beslut att neka honom tillgång till handlingar som kommissionen skickat till och erhållit från belgiska myndigheter angående en anmälan av åtgärder som vidtagits enligt direktiv 89/552/EG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television. Sökanden gjorde i huvudsak gällande att kommissionen tillämpat undantaget till skydd för det interna beslutsförfarandet i artikel 4.3 i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar – öppenhetsförordningen, på felaktigt sätt. Därutöver uppgav sökanden bl.a. att kommissionen åsidosatt artiklarna 4.6 och 8.1 i förordningen genom att inte lämna ut delar av handlingarna och inte heller lämna en tillräcklig motivering till avslaget.

Sverige intervenerade till stöd för sökanden.

Tribunalen beslutade den 11 mars 2009 att avskriva målet efter återkallelse från sökanden på grund av att kommissionen gett full tillgång till de begärda handlingarna.

2.2 Mål om förhandsavgöranden

C-142/05 (ERS2005/98:2) Brottmålet mot Percy Mickelsson och Joakim Roos

Begäran från Luleå tingsrätt, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om artiklarna 28–30 EG utgör hinder för nationella bestämmelser som, likt den svenska vattenskoterförordningen (1993:1053), innebär förbud mot användning av vattenskoter på annan plats än allmän farled eller vattenområde för vilket lokal myndighet har meddelat tillåtande föreskrift. Vidare önskas klarhet i om artiklarna 28–30 EG i annat fall kan utgöra hinder för en medlemsstat att tillämpa bestämmelser av detta slag på ett sådant sätt att användning av vattenskoter förbjuds även i vattenområden som ännu inte varit föremål för utredning av lokal myndighet om huruvida tillåtande föreskrift för området ska meddelas eller inte. Dessutom rör målet frågan

om direktiv 2003/44/EG om ändring av direktiv 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar (fritidsbåtsdirektivet) utgör hinder för de aktuella nationella bestämmelserna.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

Sverige anförde i fråga om fritidsbåtsdirektivet att direktivet inte hindrar att medlemsstaterna antar nationella bestämmelser om användning av fritidsbåtar i vissa vatten. De svenska bestämmelserna kan därför inte stå i strid med direktivets bestämmelser. Vattenskotrar kan vidare importeras fritt till Sverige och användas i de vatten där det inte är miljömässigt olämpligt. De begränsningar i användningen av vattenskotrar som föreskrivs i vattenskotreförordningen är därmed inte av en sådan art och omfattning att de kan anses utgöra ett handelshinder i den mening som avses i artikel 28 EG. Under alla omständigheter måste de begränsningar som följer av vattenskotreförordningen anses såväl nödvändiga som proportionerliga. Andra åtgärder för att reglera användningen av vattenskotrar skulle inte vara tillräckliga för att uppnå det skydd för miljön som eftersträvas. Exempelvis skulle hastighetsbegränsningar inte vara effektiva för att komma till rätta med miljöstörningar i särskilt känsliga miljöer eftersom det i lika hög grad är körtekniken som hastigheten som framkallar störningarna. De vidsträckta vattenområdena i Sverige gör det dessutom i praktiken omöjligt att övervaka efterlevnaden av regler om hastighetsbegränsningar eller störande åkteknik. Ett mer generellt regelsystem innebär däremot att tillsynsmyndigheterna kan dra nytta av anmälningar från allmänheten och bättre styra sina insatser.

EU-domstolens dom den 4 juni 2009: Fritidsbåtsdirektivet utgör inte hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det av miljöskyddshänsyn är förbjudet att använda vattenskotrar utanför anvisade vattenområden. Artiklarna 28 EG och 30 EG utgör inte heller hinder för en sådan nationell lagstiftning, under förutsättning att de behöriga nationella myndigheterna är skyldiga att vidta de genomförandeåtgärder som krävs för att anvisa de vattenområden, utanför de allmänna farlederna, i vilka vattenskotrar får användas, att de behöriga myndigheterna faktiskt har utövat den behörighet som de getts i detta avseende och att de har anvisat de vattenområden som uppfyller kraven i den nationella lagstiftningen, samt att sådana åtgärder har vidtagits inom rimlig tid från det att den nationella lagstiftningen trädde i kraft. Det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera om dessa förutsättningar är uppfyllda i det mål som den har att avgöra.

C-311/06 (ERS2006/150:1) Consiglio Nazionale degli Ingegneri mot Ministero della Giustizia, intressent: Marco Cavallera
Begäran från Consiglio di Stato, Italien

Den nationella domstolens fråga: Om tillämpligheten och tolkningen av direktiv 89/48/EG om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier när en person ansöker om inskrivning i ingenjörregistret i sin hemstat (Italien) och härvid åberopar ett beslut om erkännande av examensbevis från en annan medlemsstat (Spanien), när

beslutet om erkännandet avser ett examensbevis som har förvärvats i hemstaten men som inte ensamt utgör tillräckliga kvalifikationer för inskrivning i hemstatens ingenjörregister och personen i fråga inte har utövat yrket i den andra medlemsstaten och således inte har förvärvat några ytterligare kvalifikationer där.

Sverige anförde att direktiv 89/48/EEG inte omfattar erkännanden av beslut om erkännanden av examensbevis som fattats i enlighet med direktivet av andra medlemsstaters myndigheter. Direktivet är begränsat till att inrätta en generell ordning för erkännande av examensbevis, inte erkännanden av beslut om erkännanden. Syftet med direktivet är att underlätta för personer att utöva reglerade yrken i en annan medlemsstat än den där yrkeskvalifikationerna har förvärvats. En person som befinner sig under sådana omständigheter som intressenten i förevarande mål kan därmed inte åberopa några rättigheter med stöd av direktivet. Direktivet påverkar därför inte möjligheterna att tillämpa en nationell bestämmelse som hindrar erkännande av andra medlemsstaters beslut om erkännande. – En sådan nationell bestämmelse får i stället prövas mot EG-fördragets regler om fri rörlighet för arbetstagare och etableringsfrihet. Den nationella bestämmelsen bör emellertid inte anses komma i konflikt med dessa regler eftersom den inte omfattar yrkeskvalifikationer och kunskaper som har erhållits i en annan medlemsstat och då den inte hindrar erkännanden av examensbevis som avser sådana kvalifikationer och kunskaper. Den är därför inte ägnad att hindra den fria rörligheten för arbetstagare eller etableringsfriheten.

EU-domstolens dom den 29 januari 2009: Bestämmelserna i rådets direktiv 89/48/EEG om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier kan inte åberopas för att få tillträde till ett reglerat yrke i en värdmedlemsstat av innehavaren av ett behörighetsbevis utfärdat av en myndighet i en annan medlemsstat, när detta bevis inte utfärdats för att vederbörande har genomgått någon utbildning inom denna medlemsstats utbildningssystem och inte grundar sig på någon examen eller på någon yrkeserfarenhet som förvärvats i denna medlemsstat.

*C-345/06 (ERS2006/165:1) Gottfried Heinrich
Begäran från Unabhängiger Verwaltungssenat im Land
Niederösterreich Aussenstelle Mistelbach, Österrike*

Den nationella domstolens frågor: Om sådana rättsakter som ska offentliggöras enligt artikel 254 EG utgör handlingar i den mening som avses i artikel 2.3 i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (öppenhetsförordningen) och om EG-förordningar eller delar därav är bindande om de i strid med artikel 254.2 EG inte har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning (EUT). Sökanden har i samband med säkerhetskontroll nekats att ta med en tennisracket som kabinbagage vid flygning då tennisracketen ansågs utgöra ett förbjudet föremål i enlighet med bilagan till förordning (EG) nr 2320/2002 om införande av gemensamma skyddsregler för den civila luftfarten och bilagan till

kommissionens förordning (EG) nr 622/2003 om åtgärder för att genomföra gemensamma grundläggande standarder avseende luftfartsskydd i dess lydelse enligt kommissionens förordning (EG) nr 68/2004. Innehållet i bilagan till den sistnämnda förordningen har, i enlighet med bestämmelser i förordning 2320/2002, inte offentliggjorts i EUT.

Sverige anförde att det inte råder något tvivel om att sådana rättsakter som enligt artikel 254 EG ska offentliggöras i EUT utgör handlingar i den mening som avses i öppenhetsförordningen. Utformningen av artikel 254 EG lämnar knappast något utrymme för att underlåta att offentliggöra kommissionens förordningar, vare sig helt eller delvis. Om det ändå skulle finnas ett sådant utrymme bör detta tolkas restriktivt och gränserna för detta följer av öppenhetsförordningens bestämmelser. Regeringen utesluter inte att det kan finnas situationer där intresset av offentliggörande inte gör sig gällande lika starkt och där det till och med kan vara nödvändigt att åtgärderna inte offentliggörs, dvs. att innehållet i åtgärderna är sådant att det omfattas av något av öppenhetsförordningens sekretesshänsyn. I den mån bristen på offentliggörande av en rättsakt strider mot artikel 254 EG kräver rättssäkerhetsprincipen i allmänhet att rättsakten inte kan träda i kraft och bli tillämplig. I synnerhet gäller detta när det är fråga om att ålägga enskilda förpliktelser på vilka sanktioner kan följa om de inte uppfylls.

EU-domstolens dom den 10 mars 2009: Det framgår redan av ordalydelsen i artikel 254.2 EG att rådets och kommissionens förordningar ska offentliggöras i EUT och att en förordning endast har rättsverkan om den har offentliggjorts i EUT. Rättssäkerhetsprincipen kräver i synnerhet att en gemenskapsbestämmelse möjliggör för dem som berörs av den att få kännedom om den exakta omfattningen av de skyldigheter som de åläggs genom bestämmelsen. Dessa principer ska även iakttas, och har samma konsekvenser, när medlemsstaterna är skyldiga att vidta åtgärder som medför skyldigheter för enskilda. När medlemsstaterna vidtar åtgärder för att genomföra gemenskapsrätten är de nämligen skyldiga att iaktta de allmänna gemenskapsrättsliga principerna. Nationella åtgärder, som i syfte att genomföra gemenskapsrätten medför skyldigheter för enskilda, ska därför offentliggöras så att de berörda kan få kännedom om dem. Det följer av punkt 4.1 och 4.3 i bilagan till förordningen att samtliga avresande passagerare och deras kabinbagage ska säkerhetskontrolleras i syfte att förhindra att förbjudna föremål förs in på behörighetsområdet eller ombord på luftfartyget. Förbjudna föremål ska tas ifrån passagerarna. Om så inte sker, ska passageraren nekas tillträde till behörighetsområdet eller, i förekommande fall, till luftfartyget. En vägledande förteckning över sådana förbjudna föremål återfinns i tillägget i denna bilaga. Även om dessa bestämmelser främst verkar rikta sig till de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna, råder det inga tvivel om att de under alla omständigheter syftar till att medföra skyldigheter för enskilda. Den andra frågan ska således besvaras enligt följande: Bilagan till förordningen, som inte har offentliggjorts i EUT, har inte bindande verkan i den mån den syftar till att införa skyldigheter för enskilda. Med

hänsyn till svaret på den andra tolkningsfrågan finns det inte anledning att besvara den första tolkningsfrågan.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

C-357/07 (ERS2007/167:3) The Queen, på begäran av TNT Post UK Limited mot Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs
Begäran från High Court of Justice of England and Wales
(Administrative Court), Förenade kungariket

Den nationella domstolens fråga: Målet rör tolkningen av uttrycket ”det offentliga postväsendet” i artikel 13A1a i sjätte mervärdesskattedirektivet (nu artikel 132.1a i direktiv 2006/112). Frågan var bl.a. om tolkningen påverkas av att det i en medlemsstat t.ex. inte finns några monopoliserade posttjänster och om den omfattar även privata postoperatörer. Vidare är frågan om bestämmelsen kräver eller tillåter att en medlemsstat undantar alla posttjänster som tillhandahålls av ”det offentliga postväsendet”.

Sverige anförde att begreppet ”det offentliga postväsendet” är ett självständigt begrepp som ska tolkas restriktivt och inom ramen för det gemensamma mervärdesskattedirektivet. Med begreppet avses en offentligrättslig eller privaträttslig leverantör av posttjänster som har ett rättsligt monopol eller exklusiva rättigheter. När undantaget från skatteplikt infördes kännetecknades postsektorn av just statliga monopol. Det skulle påtagligt snedvridda konkurrensen mellan postoperatörerna och strida mot principen om skatteneutralitet om det gjordes undantag från skatteplikten även när det inte råder en monopolsituation. Det kan även konstateras att postdirektivet (direktiv 97/67/EG), som har en annan rättslig grund och ett annat syfte och konstruktion än undantaget i mervärdesskattedirektivet, inte är av beskaffenhet att påverka tolkningen av vad som utgör ett offentligt postväsende. Att ett företag är leverantör av samhällsomfattande tjänster saknar betydelse för frågan om företaget ska anses utgöra ett offentligt postväsende. Om det på en postmarknad finns ett offentligt postväsende är därför den aktuella medlemsstaten skyldig att tillämpa undantaget från mervärdesskatteplikt när det gäller de posttjänster som tillhandahålls i en monopolsituation.

EU-domstolens dom den 23 april 2009: Det finns ingenting som tyder på att tolkningen av artikel 13 A.1 a i sjätte direktivet skulle ha påverkats av sådana omständigheter som inträffat efter det av domen i målet kommissionen mot Tyskland avkunnades, såsom att postsektorn har avreglerats. Härav följer, i motsats till vad TNT Post samt den finska och den svenska regeringen har hävdad, att det undantag som föreskrivs i artikel 13 A.1 a i sjätte direktivet inte kan tolkas på så sätt att det i huvudsak omfattar posttjänster, såsom dem som kan omfattas av monopol enligt artikel 7 i direktiv 97/67, oberoende av vilken ställning den som tillhandahåller tjänsterna har. Ändamålet med de undantag från skatteplikt som föreskrivs i artikel 13 A i sjätte direktivet är att gynna vissa verksamheter av allmänintresse. Detta allmänna ändamål kommer inom postområdet till uttryck genom det särskilda ändamålet att till begränsad kostnad erbjuda posttjänster för befolkningens grundläggande behov. Ett sådant ändamål sammanfaller i huvudsak med ändamålet med direktiv 97/67 som är att erbjuda samhällsomfattande posttjänster. Enligt

artikel 3.1 i direktivet inbegriper sådana tjänster stadigvarande tillhandahållna posttjänster av fastställd kvalitet inom hela territoriet till rimliga priser för samtliga användare. Direktiv 97/67 kan utgöra ett hjälpmedel för att tolka begreppet ”det offentliga postväsendet”. Följaktligen ska den första frågan besvaras så, att begreppet ska tolkas på så sätt att det avser de operatörer, offentliga eller privata, som förbinder sig att inom en medlemsstat tillhandahålla samtliga eller delar av de samhällsomfattande posttjänsterna, såsom dessa definieras i artikel 3 i direktiv 97/67. Den andra och den tredje frågan ska besvaras så, att det undantag från skatteplikt som föreskrivs i artikel 13 A.1 a i sjätte direktivet ska tillämpas på de tjänster och därmed förenade varuleveranser som det offentliga postväsendet tillhandahåller i denna egenskap, det vill säga i egenskap av operatör som förbinder sig att tillhandahålla samtliga eller delar av de samhällsomfattande posttjänsterna inom en medlemsstat.

C-402/07 och C-432/07 (EUD2007/212:3) Christopher Sturgeon m.fl. mot Condor Flugdienst GmbH resp. Stefan Böck o.a. mot Société Air France SA

Begäran från Bundesgerichtshof, Tyskland resp. Handelsgericht Wien, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Målet rör tolkningen av förordning (EG) nr 261/2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91. Frågorna rör särskilt gränsdragningen mellan en försening och en inställd flygning i förordningens mening. Vidare är frågan om tekniska problem hos ett flygplan ska räknas som extraordinära omständigheter i den mening som avses i artikel 5.3 i förordningen.

Sverige anförde att för att avgöra om det är fråga om en inställd flygning eller en försenad flygning bör det göras en helhetsbedömning av de aktuella omständigheterna. Viktiga kriterier för en sådan bedömning är bland annat hur lång tid förseningen varar, om avgångstiden utsträcks till efter nästkommande ordinarie avgång, om flygplanet har bytts ut samt om det är ett annat flygbolag eller en annan linjestreckning än vid den ursprungligt planerade flygningen. Tekniska problem som innebär att ett flygplan måste tas ur drift kan anses utgöra extraordinära omständigheter i den mening som avses i artikel 5.3 i förordningen om ett problem framstår som ovanligt med hänsyn till dess karaktär och frekvens. Frågan måste avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och det är lufttrafikföretaget som har bevisbördan för att de tekniska problemen utgör extraordinära omständigheter.

EU-domstolens dom den 19 november 2009: Bestämmelserna i förordningen ska tolkas på så sätt att en försenad flygning, oavsett hur lång förseningen är och till och med om det rör sig om en kraftig försening, inte kan betraktas som en inställd flygning, om den utförs i enlighet med den planering som ursprungligen fastställts av lufttrafikföretaget. Passagerarna på försenade flygningar kan dock

jämställas med passagerarna på inställda flygningar när det gäller tillämpningen av rätten till kompensation och de kan således åberopa rätten till kompensation om de, till följd av en försenad flygning, drabbas av tidsspillan som uppgår till tre timmar eller mer, det vill säga om de når sin slutliga bestämmelseort tre timmar eller mer efter den ankomsttid som ursprungligen fastställts av lufttrafikföretaget. En sådan försening ger emellertid inte passagerarna rätt till kompensation, om lufttrafikföretaget kan visa att den kraftiga förseningen beror på extraordinära omständigheter som inte skulle ha kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits, det vill säga omständigheter som ligger utanför lufttrafikföretagets faktiska kontroll. Ett tekniskt problem med ett flygplan, som leder till att en flygning ställs in eller försenas, omfattas inte av begreppet extraordinära omständigheter såvida detta problem inte uppkommit till följd av händelser som, till sin art eller sitt ursprung, faller utanför det berörda lufttrafikföretagets normala verksamhet och ligger utanför dess faktiska kontroll.

C-465/07 (EUD2007/221:1) M. och N. Elgafaji samt Staatssecretaris van Justitie mot Minister van Justitie
Begäran från Raad van State, Nederländerna

Den nationella domstolens fråga: Under vilka närmare omständigheter en medlemsstat ska bereda internationellt skydd åt sådana utlänningar som inte uppfyller kriterierna för att få flyktingstatus, men som flyr sitt ursprungsland på grund av en väpnad konflikt. Frågan är när en person i ett sådant fall uppfyller kriterierna för att betecknas som ”skyddsbehövande i övrigt” i den mening som avses i artikel 15 c) i direktiv 2004/83/EG om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet, det s.k. skyddsgrundsdirektivet. Den nationella domstolen vill få veta om denna artikel i direktivet ska tolkas så att begreppet skyddsbehövande i övrigt endast omfattar personer som vid ett återsändande löper risk att utsättas för samma behandling som avses i artikel 3 i Europakonventionen, som explicit förbjuder tortyr och annan omänsklig eller förnedrande behandling, eller om artikel 15 c) i direktivet avser att ge ett kompletterande skydd som omfattar även andra situationer där personer riskerar allvarlig skada på grund av en väpnad konflikt.

Sverige anförde att artikel 15 c) i skyddsgrundsdirektivet utgör en kompletterande skyddsgrund jämfört med artikel 3 i Europakonventionen. Ordalydelsen av artikel 15 c) ger vid handen att skyddet är vidare än det som följer av Europakonventionen. Det finns inte någon praxis från Europadomstolen som uttryckligen avser just situationer av väpnad konflikt. Avsaknaden av direkta hänvisningar till Europakonventionen och vad som kan utläsas om direktivets syfte talar också för regeringens tolkning. Sveriges slutsats är alltså att artikel 15 c) i skyddsgrundsdirektivet inte innebär en kodifiering av den praxis Europadomstolen utarbetat beträffande tillämpningen av artikel 3 i Europakonventionen. Artikeln utgör i stället en självständig och kompletterande skyddsgrund i situationer av väpnad konflikt. Vid

bedömningen av de närmare förutsättningarna för att en person ska komma i åtnjutande av det kompletterande skyddet kan kravet på en individuell risk inte ställas alltför högt. Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

EU-domstolens dom den 17 februari 2009: Innehållet i artikel 15 c i skyddsgrundsdirektivet skiljer sig från innehållet i artikel 3 i Europakonventionen och bestämmelsen ska därför ska ges en självständig tolkning samtidigt som de i Europakonventionen. garanterade rättigheterna iakttas. Ju lättare den sökande har att visa att hoten är specifikt riktade mot honom på grund av omständigheter som är hänförliga till hans situation, desto lägre krav ställs på det urskillningslösa våldet för att vederbörande ska komma i åtnjutande av alternativt skydd. Slutsatsen är att artikel 15 c jämförd med artikel 2 e i direktivet ska tolkas så att det, för att ett allvarligt och personligt hot ska anses föreligga mot liv eller lem för en person som ansöker om alternativt skydd, inte krävs att sökanden visar att hoten är specifikt riktade mot honom på grund av omständigheter som är hänförliga till hans personliga situation. Förekomsten av sådana hot kan i undantagsfall anses styrkt när det urskillningslösa våld som kännetecknar den pågående väpnade konflikten – vilket våld ska bedömas av de behöriga nationella myndigheter som ska ta ställning till en ansökan om alternativt skydd eller av domstolar i en medlemsstat som har att pröva ett överklagande av ett beslut om avslag på en sådan begäran – är så allvarligt att det finns grundad anledning att förmoda att en civilperson om han eller hon återsändes till det aktuella landet eller, i förekommande fall, till den aktuella regionen, genom sin blotta närvaro där, skulle löpa en verklig risk att utsättas för sådana hot.

C-529/07 (EUD2008/7:3) Chocladefabriken Lindt & Sprüngli AG mot Franz Hauswirth GmbH

Begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om artikel 51.1 b i rådets förordning (EG) nr 40/94 om gemenskapsvarumärken ska tolkas så att den som ansöker om registrering av ett gemenskapsvarumärke ska anses handla i ond tro, om han vid tidpunkten för ansökan vet att en konkurrent, för varor eller tjänster som är identiska eller av liknande slag använder ett identiskt kännetecken eller ett kännetecken som är så likt att de är förväxlingsbara, och ansöker om registrering av varumärket för att kunna hindra konkurrenten från att använda kännetecknet i fortsättningen.

Sverige anförde att det är tillräckligt att sökanden vet om att någon annan använder ett förväxlingsbart varukännetecken för att ond tro ska anses föreligga enligt artikel 51.1 b i varumärkesförordningen. I vilket syfte ansökan om registrering av varumärket har gjorts, till exempel för att hindra konkurrenten från att använda kännetecknet i fortsättningen, saknar betydelse för bedömningen. Det har inte heller någon betydelse hur värdefullt konkurrentens varukännetecken är. Det finns nämligen inget stöd i varumärkesförordningens ordalydelse eller systematik för att lägga till något moraliskt element. En sådan tolkning skulle dessutom innebära omotiverade bevissvårigheter och urholka möjligheterna att

angripa en felaktig registrering för den näringsidkare som var först med att använda varukännetecknet.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

EU-domstolens dom den 11 juni 2009: Vid prövningen av om sökanden varit i ond tro i den mening som avses i artikel 51.1 b i varumärkesförordningen ska den nationella domstolen beakta samtliga relevanta faktorer i det enskilda fallet vilka förelåg vid den tidpunkt då ansökan om registrering av ett kännetecken som gemenskapsvarumärke gavs in, i synnerhet den omständigheten att sökanden vet om eller borde veta om att en tredje man i minst en medlemsstat använder ett identiskt eller liknande kännetecken för en vara som är identisk eller av liknande slag, vilket innebär en risk för förväxling med det kännetecken som avses i registreringsansökan, sökandens avsikt att hindra denna tredje man från att fortsätta att använda ett sådant kännetecken, och graden av rättsskydd för tredje mans kännetecken och för det kännetecken som avses i registreringsansökan.

C-567/07 (EUD2008/32:5) Minister voor Wonen, Wijken en Integratie mot Woningstichting Sint Servatius

Begäran från Raad van der State, Nederländerna

Den nationella domstolens fråga: Hur artikel 56 EG och 58 EG ska tillämpas inom bostadsförsörjningssektorn och hur artikel 86.2 EG förhåller sig till nämnda artiklar inom detta område samt hur denna artikel ska tolkas.

Sverige anförde att det inte finns något som hindrar att en medlemsstat förlitar sig på artikel 86.2 EG i stället för artikel 58 EG eller någon annan möjlighet till undantag från fördragets bestämmelser för att rättfärdiga nationella regler. Eftersom undantag från tillämpning av fördragets bestämmelser med stöd av artikel 86.2 EG inte förutsätter att det sker en sådan proportionalitetsbedömning som motsvarar den som görs vid tillämpningen av de undantag som gäller för fördragets bestämmelser om fri rörlighet, kan en tillämpning av artikel 86.2 EG sägas innebära ett visst ”mervärde” för medlemsstaterna. Det finns inte något som hindrar att en medlemsstat definierar tillhandahållandet av bostäder i allmänhet som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse enligt artikel 86.2 EG. Denna artikel bör tolkas på så sätt att medlemsstaterna förfogar över ett utrymme för skönsmässig bedömning för att fastställa hur det berörda allmänna ekonomiska intresset ska tillgodoses, när det är fråga om ett område där gemenskapen saknar befogenheter eller där det saknas gemenskapsrättsliga regler. Det krävs i sådana fall inte att det sker en sådan proportionalitetsbedömning som motsvarar den som annars görs i fråga om undantag från fördragets bestämmelser om fri rörlighet. Det ankommer på den nationella domstolen att med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet bedöma om en oinskränkt tillämpning av den fria rörligheten för kapital skulle innebära att det aktuella företaget hindras från att fullgöra sina särskilda åligganden av allmänt ekonomiskt intresse.

EU-domstolens dom den 1 oktober 2009: Artikel 56 EG ska tolkas så att den utgör hinder för en nationell lagstiftning såsom den som är aktuell i

målet vid den nationella domstolen, enligt vilken godkända inrättningsgränsöverskridande verksamhet inom bostads-försörjningsområdet, i den mening som avses i artikel 70.1 i lagen om bostäder (Woningwet), kräver ett administrativt förhandstillstånd, i den mån en sådan lagstiftning inte grundas på objektiva, icke-diskriminerande kriterier vilka är kända i förväg och vilka i tillräcklig grad begränsar de nationella myndigheternas utrymme för skönmässig bedömning. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera om så är fallet.

*C-19/08 (EUD2008/44:2) Migrationsverket mot medborgare i Armenien
Begäran från Migrationsöverdomstolen, Sverige*

Den nationella domstolens fråga: Hur artikel 20.1.d i förordning (EG) nr 343/2003, Dublinförordningen, ska tolkas beträffande den tidsfrist på 6 månader som anges i artikeln inom vilken återföring till en annan medlemsstat av en asylsökande ska ske, när det fattats ett beslut om inhibition av verkställigheten av ett beslut om återföring.

EU-domstolens dom den 29 januari 2009: Artikel 20.1. d och 20.2 i Dublinförordningen ska tolkas så, att när det i en medlemsstats lagstiftning föreskrivs att ett överklagande kan ha suspensiv verkan räknas tidsfristen för att verkställa överföringen från det domstolsavgörande genom vilket överföringen prövas i sak och som inte längre kan utgöra hinder för att genomföra överföringen och inte från det interimistiska domstolsbeslut genom vilket det förordnats att överföringen tills vidare inte får genomföras.

*C-29/08 (EUD2008/48:1) Skatteverket mot AB SKF
Begäran från Regeringsrätten, Sverige*

Den nationella domstolens fråga: Har ett företag avdragsrätt för ingående mervärdesskatt som tas ut på konsulttjänster som köps i samband med avyttring av aktier i dotterbolag.

Sverige anförde att försäljning av aktier i ett dotterbolag som man varit aktiv i förvaltningen av utgör en sådan transaktion som ska anses ingå i företagets omsättning och omfattas därför av mervärdesskattedirektivets tillämpningsområde. De undantag som framgår av artikel 13 b d punkten 5 i sjätte direktivet och artikel 135.1 f i det nya mervärdesskattedirektivet är tillämpliga på varje aktieförsäljning som företas i en ekonomisk verksamhet. De är med andra ord inte bara tillämpliga på försäljning av sådana aktier som utgör lagertillgångar i handel med värdepapper, fordringar etc. Anledningen till att avdrag för ingående mervärdesskatt ska nekas i ett fall som SKF:s beror på att försäljningen görs i en ekonomisk verksamhet och är undantagen från skatteplikt genom en uttrycklig bestämmelse i mervärdesskattedirektiven. Försäljningen av aktier i ett fall som SKF:s kan inte betraktas som en överföring av tillgångar i samband med överlåtelse av verksamheten eftersom det handlar om just aktier och inte själva inkråmet i dotterbolaget som överläts. Objektivt sett avser nämligen de planerade transaktionerna aktierna i bolagen och inte bolagens affärsverksamhet som sådan med därtill hörande tillgångar. För det fall konsulttjänster är direkt och omedelbart kopplade till omsättningar som är undantagna från skatteplikt

i en ekonomisk verksamhet som omfattas av mervärdesskattedirektiven, Skr. 2009/10:150
föreligger inte avdragsrätt för den ingående mervärdesskatten på Bilaga 1
konsulttjänsterna.

EU-domstolens dom den 29 oktober 2009: Ett moderbolags avyttring av alla aktier i ett helägt dotterbolag, och resterande av aktierna i ett tidigare helägt dotterbolag, till vilka bolag moderbolaget tillhandahållit tjänster som ska vara föremål för mervärdesskatt, utgör en ekonomisk verksamhet som omfattas av tillämpningsområdet för direktivet. Men om avyttringen av aktierna kan likställas med en överföring av ett bolags alla tillgångar eller någon del därav, utgör inte denna transaktion en ekonomisk verksamhet som ska vara föremål för mervärdesskatt, under förutsättning att medlemsstaten har valt att utnyttja den möjligheten som föreskrivs. SKF:s avyttring av aktierna är inte en ren värdepappersförsäljning eftersom SKF tar del i förvaltningen av bolagen. Därför är transaktionen undantagen från mervärdesskatteplikt, Det ankommer på Regeringsrätten att avgöra om kostnaderna kan komma att ingå i priset på de sålda aktierna eller om dessa bara ingår i de kostnadskomponenter som utgör priset på de transaktioner som omfattas av den beskattningsbara personens ekonomiska verksamhet. Det föreligger rätt till avdrag för ingående mervärdesskatt under förutsättning att det finns ett direkt samband mellan kostnaderna för de ingående tjänsterna och den beskattningsbara personens samlade ekonomiska verksamhet.

*C-111/08 (EUD2008/86:3) SCT Industri AB i likvidation mot
Alpenblume AB
Begäran från Högsta domstolen, Sverige*

Den nationella domstolens fråga: Om undantaget i artikel 1.2 b i Bryssel I förordningen avseende konkurs, ackord och liknande förfaranden ska tolkas så att det omfattar ett avgörande meddelat av domstol i en medlemsstat (A), avseende registrering av äganderätt till andel i ett bolag med säte i medlemsstaten A vilken äganderätt överlåtits av en konkursförvaltare i ett bolag i en annan medlemsstat (B) när domstolen grundat sitt avgörande på att medlemsstaten A i avsaknad av ett mellanstatligt avtal beträffande ömsesidigt erkännande av konkursförfaranden inte godkänner konkursförvaltarens behörighet att förfoga över egendom i medlemsstaten A.

EU-domstolens dom den 2 juli 2009: Undantaget i artikel 1.2 b i Bryssel I förordningen ska tolkas så, att det omfattar ett avgörande meddelat av en domstol i en medlemsstat (A), avseende registrering av äganderätt till andelar i ett bolag med säte i medlemsstaten A, enligt vilket överlåtelsen av andelarna är ogiltig på grund av att domstolen i medlemsstaten A inte godkänner den behörighet som en konkursförvaltare i en medlemsstat (B) har inom ramen för ett konkursförfarande som genomförts och avslutats i medlemsstaten B.

Den nationella domstolens fråga: Bakgrunden till målet är att den ideella föreningen Djurgården – Lilla Värtans Miljöskyddsförening av Miljööverdomstolen nekats att överklaga ett tillståndsbeslut för viss vattenverksamhet. Högsta domstolen undrar för det första om den aktuella vattenverksamheten faller in under punkten 10 i bilaga II i direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt – MKB-direktivet, och således omfattas av direktivets tillämpningsområde. Om MKB-direktivet är tillämpligt vill Högsta domstolen få reda på om artikel 10a i direktivet innebär att den berörda allmänheten har rätt att överklaga ett domstolsavgörande av en tillståndsfråga, i det fall den berörda allmänheten har fått möjlighet att delta i domstolens handläggning av tillståndsfrågan och yttra sig där – vilket Djurgården – Lilla Värtans Miljöskyddsförening fått. Högsta domstolen vill också få veta om olika nationella krav kan ställas upp när det gäller att definiera begreppet ”den berörda allmänheten” i artikel 6.4, avseende rätt till deltagande i beslutsprocesser, respektive artikel 10a, avseende rätt till rättslig prövning av vissa beslut.

Sverige anförde följande. Den i målet aktuella vattenverksamheten är av sådant slag att den omfattas av MKB-direktivets tillämpningsområde. Artikel 10a i MKB-direktivet innebär inte någon rätt för den berörda allmänheten att överklaga ett tillståndsbeslut enbart på grund av att den haft möjlighet att delta i domstolens handläggning av tillståndsfrågan och yttrat sig där. Olika krav kan uppställas i nationell lagstiftning när det gäller begreppet ”berörd allmänhet” i den mening som avses i artikel 6.4 respektive i den mening som avses i artikel 10a i direktivet. De rättigheter som garanteras i dessa bestämmelser har delvis skilda syften. Det faller sig därför naturligt att de persongrupper som anses berörda i respektive hänseende inte är identiska. Eftersom de svenska bestämmelserna om deltagande i beslutsprocessen är mer generösa än vad direktivet och den s.k. Århuskonventionen kräver, finns det inte något motsatsförhållande mellan det faktum att små lokalt etablerade miljöskyddsföreningar som inte uppfyller nationella kriterier för att utgöra ”berörd allmänhet” i konventionens eller direktivets mening har möjligheter att delta i en beslutsprocess avseende projekt som kan medföra betydande miljöpåverkan i det område där föreningen verkar, men sedan inte får överklaga ett tillståndsbeslut i ärendet.

EU-domstolens dom den 15 oktober 2009: Ett sådant projekt som det i målet vid den nationella domstolen, som avser bortledning av inläckande grundvatten från en kraftlednings-tunnel och infiltration av vatten i jord eller berg för att kompensera för eventuell grundvatten-sänkning samt utförande och bibehållande av anläggningar för bortledandet och infiltrationen, omfattas av punkt 10 l i bilaga II till MKB-direktivet oberoende av för vilken slutanvändning grundvattnet är avsett och, i synnerhet, oberoende av huruvida vattnet är föremål för någon senare användning. Medlemmar av den berörda allmänheten, i den mening som avses i artiklarna 1.2 och 10a i direktivet ska ha rätt att föra talan mot

beslut genom vilka en instans, som ingår i en medlemsstats domstolsväsende, har tagit ställning till en ansökan om tillstånd för ett projekt, oberoende av vilken roll de, genom att delta i förfarandet i nämnda instans och yttra sig där, kan ha haft vid handläggningen av nämnda ansökan. Artikel 10a i MKB-direktivet ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning som den svenska, genom vilken rätten till rättslig prövning av ett beslut angående en verksamhet som omfattas av tillämpningsområdet för nämnda direktiv, i dess ändrade lydelse, förbehålls miljöskyddsföreningar som har minst 2 000 medlemmar.

C-288/08 (EUD2008/175:5) Kemikalieinspektionen mot Nordiska Dental AB

Begäran från Svea hovrätt, Miljöverdomstolen, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om bestämmelserna i direktiv 93/42/EEG om medicintekniska produkter (produktdirektivet) ska tolkas så att de utgör hinder mot tillämpningen av ett nationellt förbud att yrkesmässigt föra ut amalgam med kvicksilver för dentalt bruk ur landet som motiveras av skyddet för miljön och för hälsan. Påverkas denna tolkning av att produkten är CE-märkt? Om svaret på den första frågan är nej, är 8 och 11 §§ förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter, som grundar sig på de tidigare angivna syftena, förenliga med artiklarna 29 och 30 EG när bestämmelserna tillämpas på amalgam med kvicksilver för dentalt bruk som är CE-märkt?

Sverige anförde följande. Produktdirektivets inledande skäl, dess materiella bestämmelser, och de detaljerade regleringar som återfinns i direktivets bilaga 1, talar entydigt för att direktivet inte syftar till att harmonisera alla relevanta skyddsaspekter vad gäller skydd för människors och djurs hälsa och liv samt miljön som användningen av medicintekniska produkter kan ge upphov till. Sådana aspekter, som de medicintekniska produkternas farlighet för miljön, för djurs hälsa och för människors hälsa i andra sammanhang än vid produkternas avsedda användning, omfattas inte. Produktdirektivet innebär därmed inte någon total eller fullständig harmonisering av villkoren för handeln med medicintekniska produkter. I samma riktning talar också det förhållandet att det inom ramen för Gemenskapens kvicksilverstrategi nu undersöks vilka vidare skyddsåtgärder som användningen av amalgam kan föranleda, se ovan punkten 18. Produktdirektivet hindrar således inte att exportrestriktioner kan rättfärdigas med stöd av artikel 30 EG eller av tvingande hänsyn. Såvitt gäller miljööverdomstolens sista fråga kan det ifrågasättas om de svenska exportrestriktionerna verkligen utgör sådana restriktioner som artikel 29 EG avser, eftersom exportrestriktionerna med hänsyn till inhemska begränsningar inte är diskriminerande. I vart fall är exportrestriktionerna befogade med hänsyn till skyddet för människors och djurs hälsa och liv enligt artikel 30 EG och till skyddet för miljön.

EU-domstolens dom den 19 november 2009: Artikel 4.1 i rådets direktiv 93/42 ska tolkas så, att den utgör hinder för lagstiftning i en medlemsstat, såsom den i målet aktuella lagstiftningen, som av miljö- och

hälsoskyddsskäl innehåller ett förbud mot att yrkesmässigt föra ut amalgam med kvicksilver för dentalt bruk som är CE-märkt i enlighet med artikel 17 i detta direktiv. I målet vid Svea hovrätt är exportförbudet enligt den aktuella lagstiftningen tillämpligt på amalgam för dentalt bruk, som utgör en medicinteknisk produkt i den mening som avses i artikel 1.2 a tredje strecksatsen i direktiv 93/42. När det gäller argumentet att en sådan lagstiftning faller utanför tillämpningsområdet för artikel 4.1 i direktiv 93/42, och mer generellt tillämpningsområdet för detta direktiv, på grund av det miljöskyddsändamål som eftersträvas med lagstiftningen, påpekar domstolen att det framgår av själva lydelsen av den första frågan att det aktuella exportförbudet grundar sig på överväganden angående miljö- och hälsoskydd. Det miljöskyddsändamål som åberopats av den svenska regeringen omfattar även ett hälsoskyddsändamål och de folkhälsokrav som avses särskilt i artikel 14b i direktiv 93/42. Det framgår av skälen i direktiv 93/42 att direktivet inte endast omfattar hälsoskydd i strikt mening, utan även säkerheten för personer. Inte heller omfattar direktivet enbart användare av medicintekniska produkter och patienter, utan mer generellt även ”andra personer”. Mot denna bakgrund kan ett förbud mot export av amalgam med kvicksilver för dentalt bruk, såsom förbudet enligt den aktuella lagstiftningen, inte anses falla utanför tillämpningsområdet för direktiv 93/42 enbart på grund av att lagstiftningen, förutom av ett hälsoskyddsändamål, även motiveras av skyddet för miljön.

C-425/08 (EUD2008/234:3) Enviro Tech (Europe) Ltd mot Belgiska staten

Begäran från Conseil d'État, Belgien

Den nationella domstolens fråga: Om det farliga ämnet n-propylbromid, som används bl.a. som avfettningsmedel i industrin samt vid tillverkning av läkemedel och insekticider, ska klassificeras som mycket brandfarligt och som reproduktionstoxiskt. Det har ifrågasatts om kommissionen har kringgått de kriterier som gäller och har klassificerat det som farligare än nödvändigt. Indirekt gäller målet därför även giltigheten av direktiv 2004/73/EG, där klassificeringen lades fast.

Sverige anförde följande. Direktiv 2004/73/EG är förenligt med ramdirektiv 67/548/EEG och klassificeringen av ämnet n-propylbromid har skett i enlighet med föreskrivna kriterier och metoder. Resultat från två oberoende tester, litteraturdata och andra beräkningar visar att n-propylbromids flampunkt är klart lägre än 21 °C. Det ska därför klassificeras som mycket brandfarligt (R11). Vidare har data från djurstudier av god kvalitet visat att n-propylbromid har tydliga reproduktionstoxiska effekter. Dessa effekter förekom inte enbart vid höga doser och effekterna ansågs relevanta för människa. N-propylbromid ska därför klassificeras som ett ämne som ska betraktas som om det försämrar fertiliteten hos människa (R60) och som ett ämne som möjligen kan orsaka toxiska effekter på embryo/foster eller avkomman hos människa (R63). Det som Enviro Tech Ltd har anfört om försiktighetsprincipen och proportionalitetsprincipen föranleder ingen annan bedömning.

EU-domstolens dom den 15 oktober 2009: Vid prövningen av de hänskjutna frågorna har det inte framkommit någon omständighet som påverkar giltigheten av kommissionens direktiv 2004/73/EG, i den del n-propylbromid därigenom klassificeras som ett mycket brandfarligt (R 11) och reproduktionstoxiskt ämne enligt kategori 2 (R 60). Skr. 2009/10:150 Bilaga 1

3 PÅGÅENDE MÅL

3.1 Mål i vilka talan har väckts vid EU-domstolen eller tribunalen

YTTRANDE 1/09 (EUD2009/142:3) begäran enligt artikel 300.6 EG från Europeiska unionens råd

Rådet har begärt domstolens yttrande om det tilltänkta avtalet om inrättande av ett enhetligt system för patenttvister är förenligt med bestämmelserna i EG-fördraget.

Sverige har anfört i huvudsak följande. Det tilltänkta avtalet om inrättande av ett enhetligt system för patenttvister är förenligt med bestämmelserna i EG-fördraget. Genom det föreslagna avtalet skulle en enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten säkerställas, domstolens karaktär enligt fördraget skulle inte förändras och domstolens exklusiva rätt att granska gemenskapens rättsakter skulle inte ifrågasättas.

C-139/07 P (ERS2007/58:2) Europeiska kommissionen mot Technische Glaswerke Ilmenau GmbH, Konungariket Sverige, Republiken Finland och Schott Glas

Tribunalens dom den 14 december 2006 i mål T-237/02 Technische Glaswerke Ilmenau GmbH mot Europeiska gemenskapernas kommission: Technische Glaswerke yrkade att kommissionens beslut att vägra bolaget tillgång till vissa handlingar skulle ogiltigförklaras. Handlingarna avser vissa stödförfaranden där bolaget varit sökande. Technische Glaswerke gjorde gällande att kommissionen inte hade motiverat avslagsbeslutet på ett tillräckligt preciserat sätt utan endast använt sig av en ospecificerad standardmotivering. Technische Glaswerke hävdade också att kommissionen hade underlåtit att pröva om delar av handlingar kan lämnas ut. Sökanden ansåg därför att kommissionen inte iakttagit bestämmelserna i förordning 1049/2001 - öppenhetsförordningen. Tribunalen slog i sin dom fast att kommissionens beslut ska ogiltigförklaras eftersom kommissionen genom att inte ha gjort en konkret och individuell bedömning av de handlingar som avses i ansökan hade åsidosatt artikel 4.2 i öppenhetsförordningen.

Kommissionen har överklagat tribunalens dom. Kommissionen gör gällande att det inte är nödvändigt att göra en konkret och individuell prövning av varje handling eftersom Technische Glaswerke inte har rätt till insyn i statsstödsakten enligt förordningen (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget (procedurförordningen). Kommissionen gör gällande att det i denna typ av ärende

inte finns en skyldighet att göra en konkret och individuell prövning av varje handling.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

Sverige har intervenerat till stöd för Technische Glaswerke och har bestridit kommissionens talan. Sverige har anfört att kommissionen inte har gjort en konkret och individuell bedömning av de handlingar som avses i ansökan.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 9 september 2009: Överklagandet bör ogillas. Ändamålet med öppenhetsförordningen är att åstadkomma öppenhet inom lagstiftningsområdet och utvecklandet av strategier, men i artikel 2.3 stadgas dessutom uttryckligen att handlingar inom samtliga av EU:s verksamhetsområden ska göras tillgängliga. De handlingar som omfattas av granskningen av stödet undantas inte härifrån. Undantag kan bara grunda sig på artikel 4. Därmed krävs också ett undergrävande av de angivna skyddade rättigheterna. Allmänintresset när det gäller granskningen av statligt stöd är inte heller nödvändigtvis mindre än allmänintresset avseende lagstiftningsförfarandet. Det finns visserligen åtskilliga förvaltningsförfaranden som är av mycket begränsat allmänintresse, men granskningen av statliga stöd är ofta och med rätta av stort intresse. Eventuella negativa verkningar för kommissionens behöriga avdelningar vid fullgörandet av deras sedvanliga huvuduppgifter rättfärdigar inte en schabloniserad begränsning av rätten till tillgång till handlingar. Den börda som följer med dessa nya arbetsuppgifter måste minimeras med adekvata åtgärder. I förordningen föreskrivs i detta sammanhang att om en ansökan avser ett mycket stort antal handlingar får den berörda institutionen informellt samråda med sökanden för att finna en rimlig lösning.

C-246/07 (ERS2007/97:3) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen har yrkat att EU-domstolen ska fastställa att Sverige, genom att ensamt föreslå att ämnet perflouroktansulfonat (PFOS) ska läggas till i bilaga A till Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar, inte har uppfyllt sina skyldigheter till lojalt samarbete enligt artikel 10 EG och artikel 300.1 EG.

Sverige har bestritt talan och anfört följande: Såväl medlemsstaterna som EG har haft behörighet att föreslå PFOS till konventionen. Samarbetskyldigheten enligt artikel 10 EG innebär enligt domstolens praxis, om än inte en skyldighet att avstå från att handla, åtminstone en skyldighet att nära samarbeta med gemenskapsinstitutionerna för att underlätta fullgörandet av gemenskapens uppgifter och säkerställa enhetlighet och konsekvens i gemenskapens internationella agerande och internationella representation. Mot denna bakgrund åligger det medlemsstaterna, som ett led i detta samarbete, att informera och samråda med gemenskapen i samband med att de agerar inom ramen för ett blandat avtal och göra sitt bästa för att uppnå enhetlighet i gemenskapens agerande. Sverige har fullgjort dessa skyldigheter vid nomineringen av PFOS till konventionen. Omständigheterna i förevarande fall har dock inte varit sådana att det dessutom krävts att

Sverige måste avstå från att på egen hand nominera PFOS till konventionen.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

Generaladvokatens förslag till avgörande den 1 oktober 2009: Domstolen bör slå fast att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 10 EG, genom att på egen hand föreslå att PFOS skulle läggas till i bilagorna till Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar innan gemenskapen hade fattat beslut i frågan.

C-514/07 P (EUD2007:218) Konungariket Sverige, Överklagande av tribunalens dom i mål T-36/04 Association de la Presse Internationale ASBL (API) mot Europeiska kommissionen

Tribunalens dom den 12 september 2007: Tribunalen har delvis bifallit en begäran av nyhetsbyrån API om att ogiltigförklara ett beslut av kommissionen angående tillgång till handlingar. Kommissionen hade i sitt beslut avslagit en begäran av nyhetsbyrån API om att kommissionen skulle lämna ut sina inlagor i ett antal mål i domstolen och tribunalen, både avgjorda och pågående. Kommissionen motiverade sitt beslut med att inlagorna var hemliga enligt undantagen i artikel 4.2. i förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen, avseende skyddet för dels rättsliga förfaranden, dels syftet med utredningar och liknande. Tribunalen fann att beslutet var ogiltigt i den del det avsåg avgjorda mål. Beträffande inlagorna i tre mål som fortfarande pågick och där muntlig förhandling ännu inte hade hållits när kommissionen fattade sitt beslut ansåg emellertid tribunalen att inlagorna kunde hemlighållas med stöd av sekretessundantaget för rättsliga förfaranden.

Sverige har överklagat domen och yrkat att kommissionens beslut ska ogiltigförklaras i sin helhet. Som grund härför anges att tribunalens har tillämpat gemenskapsrätten felaktigt genom slutsatsen att det föreligger ett generellt sekretessbehov för inlagor i pågående mål fram till dess att muntlig förhandling har hållits. Detta resonemang strider mot öppenhetsförordningens syfte att tillförsäkra största möjliga tillgång till institutionernas handlingar och den fasta rättspraxis som anger att varje sekretessundantag ska tillämpas restriktivt. Det strider också mot kravet på att institutionerna måste göra en konkret och individuell prövning av innehållet i varje enskild handling, som också har fastslagits i praxis.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 1 oktober 2009: Domstolen bör upphäva tribunalens dom och ogiltigförklara kommissionens beslut. När det gäller pågående mål borde API inte borde ha vänt sig till kommissionen. Det bör i stället vara domstolen som avgör huruvida allmänheten ska få ta del av handlingarna i ett visst mål eftersom domstolen beslutar över målet så länge rättegången pågår. Handlingar som getts in till domstolen av parter i pågående mål faller därför utanför tillämpningsområdet för öppenhetsförordningen. Parterna har inte rätt att lämna ut sina egna inlagor, eftersom domstolen då inte har kontroll över tillgången till handlingar som finns i akten i ett mål. Vad gäller handlingar i avslutade mål kan ett utlämnande av handlingar inte undergräva rättegångens integritet. Det innebär att det ska vara tillåtet för en part att på eget initiativ offentliggöra sina egna, eller någon annan

parts, inlagor. Öppenhetsförordningen är tillämplig och kommissionen ska pröva varje enskild ansökan för sig.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

C-28/08 P (EUD2008:/87:2) Europeiska kommissionen, överklagande av tribunalens dom i mål T-194/04, The Bavarian Lager Co. Ltd mot Europeiska kommissionen

Tribunalens dom den 8 november 2008: Målet rör den principiella frågeställningen om handlingsoffentlighet kontra personuppgiftsskydd och rent konkret utlämnande av namnen på vissa av företrädarna för en bryggeriorganisation som antecknats som närvarande i ett protokoll från ett sammanträde med bl.a. kommissionen i ett ärende om fördragsbrott. Tribunalen ogiltigförklarade kommissionens beslut att inte lämna ut namnen med hänvisning till att vissa deltagare motsatte sig det, och konstaterade att öppenhetsförordningen ska tolkas så att personuppgifter i handlingar alltid ska lämnas ut, såvida det inte är tydligt att ett utlämnande skulle innebära en risk för att skyddet för den enskildes privatliv och integritet undergrävs.

Kommissionen har överklagat domen till EU-domstolen.

Sverige har intervenerat i målet till stöd för Bavarian Lager och biträder dess yrkande om att domstolen ska avslå kommissionens yrkande om ogiltigförklaring av Tribunalens dom. Sverige har anfört att ett beslut om att avslå en begäran om att få ta del av en allmän handling bara kan grundas på bestämmelserna i öppenhetsförordningen, och inte på EU-institutionernas regler om behandling av personuppgifter.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 15 oktober 2009: Behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg omfattas av personuppgifts-förordningen om den genomförs för att utföra uppgifter som helt eller delvis omfattas av gemenskapsrätten. Förordningen är inte tillämplig under andra omständigheter. Därför gäller endast öppenhetsförordningen när det handlar om ansökningar om tillgång till handlingar. Om en gemenskapsinstitution får in en ansökan och konstaterar att den handling till vilken tillgång begärs innehåller personuppgifter, ska institutionen först pröva huruvida ett utlämnande av sådana uppgifter undergräver skyddet för personens privatliv och integritet, eftersom artikel 4.1 b i förordning nr 1049/2001 – öppenhetsförordningen, handlar om skyddet för privatlivet enligt samma ordalydelse som i Europakonventionen. Tribunalen misstog sig då den bedömde att ett utlämnande till tredje man av namnen på dem som var närvarande vid sammanträdet inte innebar ett potentiellt ingripande i privatlivet. Även generaladvokaten kommer alltså till slutsatsen att artikel 4.1 b i öppenhetsförordningen har tolkats felaktigt. Om en dom från tribunalen innehåller domskäl som strider mot gemenskapsrätten, men domslutet visar sig vara riktigt enligt andra rättsliga grunder, ska överklagandet enligt fast rättspraxis ogillas. Generaladvokaten menar alltså att det var riktigt att ogiltigförklara kommissionens beslut.

Kommissionen har yrkat fastställelse av att Tyskland åsidosatt artikel 8 samt avdelningarna III till IV i direktivet 92/50/EEG (tjänsteupphandlingsdirektivet, numera upphävt) respektive artiklarna 20 samt 23 till 55 i direktiv 2004/18/EG (det nya upphandlingsdirektivet) genom att kommunala myndigheter och kommunala företag i Tyskland inte har upphandlat tjänstepensioner i enlighet med gällande krav. Kommissionen har bland annat anfört följande. I Tyskland kan arbetstagare kräva av arbetsgivaren att en andel av deras framtida löneutbetalningar ska utgöra en del av den allmänna pensionsförsäkringen genom att lönen omvandlas till en del av tjänstepensionen. Enligt ett visst kollektivavtal åligger det de kommunala myndigheterna respektive företagen att genomföra denna omvandling. Omvandlingen ska ske vid offentliga utomstående socialförsäkringsinstitutioner eller av företag inom Sparkassen – Finanzgruppe (gruppen med sparbanker) eller av kommunala försäkringsorgan. I regel försäkras samtliga arbetstagare i kommuner och kommunala företag genom grupp-försäkringsavtal med de ovan angivna försäkringsgivarna. Enligt vad kommissionen har erfarit sluts dessa avtal direkt med de försäkringsgivare som utpekats i kollektivavtalet utan att upphandling sker på europainivå. Det är fråga om offentliga tjänster som inköps av kommunala myndigheter (det vill säga av offentliga organ) och som ska betraktas som skriftliga offentliga uppdrag mot ersättning i den mening som avses i de nämnda direktiven.

Tyskland har i svaromål bestritt yrkandet.

Sverige har intervenerat till stöd för Tyskland och i huvudsak anfört följande. Det följer av en analogi med domstolens praxis i målen C-67/96 Albany och C-222/98 van der Woude att Tyskland inte är skyldigt att se till att kommunala myndigheter och företag låter upphandla tilldelningen av avtal rörande tjänstepension. Ramavtal, som de kommunala myndigheterna och företagen har ingått direkt med försäkringsinstitutioner som angetts i kollektivavtal, bidrar nämligen direkt till att förbättra ett av arbetstagarnas arbetsvillkor, det vill säga deras pension. Urvalet av de företag och institut som ska trygga pensionerna är en central fråga för arbetstagarnas anställningsförhållanden. Till detta kommer att de ramavtal som de kommunala arbetsgivarna träffar med olika pensionsinstitut sker i arbetstagarnas intresse och för dessas räkning. Ramavtalen är därför inte att betrakta som offentliga tjänstekontrakt i den mening som avses i upphandlingsdirektiven. Följaktligen är Tyskland även av denna anledning inte skyldigt att se till att upphandlingsdirektiven tillämpas i förevarande fall. Slutligen bekräftas den slutsatsen också av att direktiven 92/50/EEG och 2004/18/EG uttryckligen stadgar att de inte är tillämpliga på sådana offentliga tjänstekontrakt som avser anställningskontrakt. De aktuella ramavtalen får anses omfattas av dessa undantag från upphandlingsreglernas tillämpning.

Tribunalens dom den 9 september 2008 i mål T-403/05: Kommissionens beslut av den 5 september 2005 (D(2005) 8461) ogiltigförklaras i den del tillgång nekades till arbetsdokumentet med rubriken ”Protokoll från ett samtal angående Airtoursärendet fört den 24 juni 2002 med en av medlemmarna av gruppen som hade hand om ärendet M.1524, Airtours/First Choice”.

Sverige har överklagat tribunalens dom och anfört följande. Rätten har i domen bara till en mindre del ogiltigförklarat kommissionens beslut att neka MyTravel tillgång till en rapport som upprättats av en arbetsgrupp (bestående av företrädare för kommissionen i syfte att utreda dels om kommissionen skulle överklaga en dom vari MyTravel varit motpart, dels bedöma domens verkningar för kommissionens förfaranden), vissa arbetsdokument som hade samband med utarbetandet av rapporten samt vissa handlingar som fanns i akten i det ärende om företagskoncentration som domen rörde och som rapporten var baserad på eller som nämndes i rapporten. Kommissionen motiverade sitt beslut med att handlingarna var hemliga med stöd av undantagen i artikel 4.2 andra och tredje strecksatsen och artikel 4.3 andra stycket i förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen. Sverige ifrågasätter inte att en stor del av innehållet i de begärda handlingarna kan vara känsligt och därför bör kunna hemlighållas. Samtidigt är det enligt Sverige av stor vikt att tillgodose intresset av insyn även i denna typ av ärenden. Tribunalen har resonerat på ett sätt som innebär att det skulle finnas ett generellt sekretessbehov för interna handlingar i administrativa ärenden. Kommissionen har delvis gjort en prövning av de begärda handlingarna, dock inte så långtgående som krävs enligt öppenhetsförordningen. Tribunalen har å sin sida genom domen godtagit att kommissionen hemlighåller interna dokument utan närmare prövning. Tribunalen har i sitt resonemang i domen inte berört innehållet i rapporten utan menar i stället att utlämnande måste vägras redan av det skälet att tjänstemännen inte fritt skulle lämna synpunkter om det fanns en möjlighet att det de skrev kunde bli offentligt. Sverige menar att det åligger en tjänsteman att utföra de åtaganden som följer av tjänsten. Det förhållandet att allmänheten möjligen åtnjuter en lagstadgad rätt till viss insyn i verksamheten kan inte utgöra ett godtagbart skäl för att underlåta att fullgöra sina åtaganden. I vart fall i fråga om rapporten förefaller det uppenbart för att vissa delar skulle kunna lämnas ut.

C-526/08 (EUD2009/229:2) *Europeiska kommissionen mot Storhertigdömet Luxemburg*

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Luxemburg har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 4 och 5 jämförda med punkt 1 i avsnitt A i bilaga 2 och punkt 1.1 i bilaga 3, punkt 5 i avsnitt A i bilaga 2 och punkt 1.2 i bilaga 3, punkt 2 i avsnitt A i bilaga 2 och punkt 6 i avsnitt A i bilaga 2 i rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (nitratdirektivet) genom att inte anta de lagar och andra

författningar som är nödvändiga för att följa direktivet på ett fullständigt och korrekt sätt.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

Luxemburg har bestritt talan och invänt att kommissionens talan till viss del redan prövats i ett fördragsbrottsmål mot Luxemburg. Luxemburg har med hänvisning härtill gjort gällande att kommissionens talan ska avvisas eller avslås. Kommissionen har å sin sida anfört att eftersom Luxemburg antagit ny lagstiftning måste den på nytt väcka en talan enligt artikel 226 EG.

EU-domstolen har berett samtliga medlemsstater och institutioner möjlighet att inställa sig till muntlig förhandling och yttra sig över följande tillämpligheten av principerna *ne bis in idem* och rättskraft i fördragsbrottsmål, samt sambandet mellan artiklarna 226 och 228 EG.

Sverige har anfört följande. Principen om *ne bis in idem* kan ses som ett uttryck för principen om rättsliga avgörandens rättskraft. Man bör dock i detta sammanhang hellre tala om principen om rättskraft, eftersom uttrycket *ne bis in idem* hör hemma på det straffrättsliga området medan överträdelseprocessen är av administrativ natur. Det förhållandet att en medlemsstat antagit nya regler utan att ändra deras innehåll efter en fällande dom om fördragsbrott innebär inte att saken ändrats på ett sådant sätt att den kan prövas på nytt. Samma sak bör gälla när vidtagna åtgärder inte omfattar hela fördragsbrottet, i den del där åtgärder alltså fortfarande saknas. Sådana situationer omfattas av den tidigare domens rättskraft och kan inte upptas till ny prövning genom en talan enligt artikel 226 EG. Men i de fall medlemsstaten visserligen ha vidtagit åtgärder, men dessa är ofullständiga eller inkorrekta för att läka de fastställda bristerna i genomförandet av ett direktiv, och således vidtagit åtgärder för att följa domen av materiell betydelse, omfattas inte dessa åtgärder av den första domens rättskraft. I dessa fall utesluter inte den tidigare domens rättskraft en ny talan om fastställelse enligt artikel 226, samtidigt som ett förfarande enligt artikel 228 också är möjligt. Kommissionens bedömning av om den i ett sådant fall ska inleda ett nytt överträdelseförfarande enligt artikel 226 eller ett verkställighetsförfarande enligt artikel 228 bör böttna i en avvägning mellan å ena sidan systematiken i förfarandena enligt artiklarna 226 och 228 samt processekonomiska hänsyn och å andra sidan medlemsstatens rätt till försvar. Ett övergripande intresse är hur gemenskapsrättens genomslag bäst kan garanteras.

C-185/09 (EUD2009/108:3) Europeiska kommissionen mot Konungariket Sverige

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/24/EG om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet eller, i vart fall genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige har medgett talan.

C-269/09 (EUD2009/223) Europeiska kommissionen mot Konungariket Spanien

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Spanien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 19 EG, 38 EG och 43 EG samt av artiklarna 28 och 31 i EES-avtalet, genom att anta och bibehålla artikel 14 i lag 35/2006 av den 28 november om inkomstskatt för fysiska personer och om delvis ändring av lagen om inkomstskatt för juridiska personer, lagen om inkomstskatt för i utlandet bosatta personer och lagen om förmögenhetsskatt, enligt vilken bestämmelse skattskyldiga som bosätter sig i utlandet är skyldiga att räkna in alla obeskattade inkomster i beskattningsunderlaget för det senaste beskattningsår som de ansågs vara bosatta i Spanien.

Sverige har ansökt om att få intervensera till stöd för kommissionen.

T-170/03 (ERS2003/154:2) British American Tobacco (Investments) Limited mot Europeiska kommissionen

British American Tobacco (Investments) Limited har, enligt förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen, begärt att få tillgång till bland annat ett protokoll avseende klassificering av expanderad tobak för ändamål som rör tull och punktskatter och närvarolistor från Punktskattekommitténs möten. Kommissionen har i flera delar avslagit sökandens begäran. Vad gäller närvarolistorna har kommissionen med hänvisning till förordning (EG) nr 45/2001 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter, gjort gällande att sökanden inte har att visa att det är nödvändigt att få ta del av de begärda uppgifterna.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden såvitt avser yrkandet om tillgång till närvarolistor från Punktskattekommitténs möten. Sverige har gjort gällande att ett beslut om att avslå en begäran om att få ta del av en allmän handling endast kan grundas på bestämmelserna i öppenhetsförordningen och inte, som kommissionen har gjort gällande, på bestämmelserna i förordningen 45/2001. Att ålägga sökanden att visa nödvändigheten av att få ta del av handlingarna står direkt i strid med i öppenhetsförordningen.

Tribunalen har härefter beslutat att vilandeförklara målet i avvaktan på att mål

C-28/08 kommissionen mot Bavarian Lager avgörs av domstolen.

T-161/04 (ERS2004/152:2) Gregorio Valero Jordana mot Europeiska kommissionen

Gregorio Valero Jordana har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara kommissionens beslut att vägra sökanden tillgång till reservlista i uttagningsprov A7/A6 COM/A/637 samt enskilda beslut om tillsättning av tjänstemän i A6-kategorin. Sökanden har gjort gällande att

kommissionen har tillämpat sekretessundantaget till skydd för den enskildes privatliv och integritet i artikel 4.1 b i förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen, på ett felaktigt sätt. Kommissionen har härvid utgått från att artikel 4.1 b i öppenhetsförordningen utgör en direkt hänvisning till förordning (EG) nr 45/2001 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter. Kommissionen har angivit att de efterfrågade dokumenten inte kan lämnas ut med stöd av öppenhetsförordningen, men att det däremot finns en möjlighet att sökanden skulle kunna få del av de begärda uppgifterna under återopande av förordningen 45/2001 om sökanden visar att det är nödvändigt att han får del av uppgifterna.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden och instämt i att beslutet grundas på en oriktig tillämpning av artikel 4.1 b i öppenhetsförordningen. Ett beslut att avslå en begäran om att få ta del av en allmän handling kan endast grundas på bestämmelserna i öppenhetsförordningen och inte, som kommissionen har gjort gällande, på bestämmelserna i förordningen 45/2001. Att ålägga sökanden att visa nödvändigheten av att få ta del av handlingarna står direkt i strid med öppenhetsförordningen.

Tribunalen har beslutat att vilandeförklara målet i avvaktan på att mål C-28/08 kommissionen mot Bavarian Lager avgörs av domstolen.

T-111/07 (ERS2007:129:2) Agrofert Holding a.s. mot Europeiska kommissionen

Agrofert Holding har begärt ogiltigförklaring av ett beslut av kommissionen att avslå företagets begäran om att få del av handlingar i ett konkurrensärende om förhandsanmälan av en företagskoncentration. Kommissionen motiverade sitt beslut med att de begärda handlingarna omfattas av undantagen i artikel 4.2, rörande skydd för affärsintressen, utredningar eller juridisk rådgivning och artikel 4.3, om skydd för beslutsprocessen i förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen. Sökanden menar att kommissionens beslut strider mot öppenhetsförordningen främst eftersom handlingarna inte omfattas av de återopade sekretessgrunderna i öppenhetsförordningen men också eftersom kommissionen inte har gjort någon individuell prövning av innehållet i handlingarna, och därmed inte prövat om handlingarna hade kunnat lämnas ut delvis.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden och instämt i att kommissionen har tillämpat de återopade undantagen i öppenhetsförordningen på ett felaktigt sätt, eftersom kommissionen inte har prövat frågan om utlämnande utifrån innehållet i de aktuella handlingarna. Kommissionen har inte heller på ett korrekt sätt prövat frågan om att lämna ut de delar av handlingarna som inte omfattas av något av undantagen.

Dimitros Pachtitis har begärt ogiltigförklaring av ett beslut av kommissionen att avslå hans begäran om att få del av frågor och svar i ett uttagningsprov han genomgått.

Sverige har intervenerat i målet till stöd för sökanden och anfört följande. Kommissionen har felaktigt ansett att öppenhetsförordningen inte är tillämpligt alternativt att de begärda handlingarna kan hemlighållas med stöd av artikel 4.3 första stycket i öppenhetsförordningen rörande skyddet för institutionernas beslutsförfarande. Av handlingarna framgår att sökanden genomgått ett datoriserat urvalsprov för att komma i fråga för anställning hos en EU-institution men inte hörde till dem som EPSO beslutade skulle gå vidare till det andra delprovet. För att kunna kontrollera att allt gått rätt till har sökanden begärt tillgång till de frågor som ställdes till honom vid det detta urvalsprov, sina egna svar samt de rätta svaren. Regeringen håller inte med kommissionen om att artikel 6 i bilaga III i tjänsteföreskrifterna i detta fall utgör *lex specialis*, som ska tillämpas före öppenhetsförordningen. Artikel 6 anger att ”uttagningskommitténs arbete ska vara hemligt”. Regeringens uppfattning är att öppenhetsförordningens regler om sekretessundantag i artikel 4 är uttömmande och att undantagen enligt fast praxis ska tillämpas restriktivt. Syftet med artikel 6 i bilaga III till tjänsteföreskrifterna är att säkerställa att ledamöterna i en uttagningskommitté inte ska utsättas för otillbörlig påverkan. Syftet är alltså att garantera objektiviteten i urvalsprocesserna. Att lämna ut frågor, sökandens svar och de rätta svaren på frågorna i en avslutad rekryteringsprocess kan i de allra flesta fall inte på något sätt riskera att utsätta ledamöterna i uttagningskommittén för otillbörlig påverkan, utan skulle snarare förbättra förutsättningarna för ett objektivt och rättvist urvalsförfarande. I detta fall, när det gäller datoriserade prov, är dessutom någon uttagningskommitté inte inblandad.

T-399/07 (EUD2008/20:2) Basell Polyolefine GmbH mot Europeiska kommissionen

Basell Polyolefine GmbH har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara kommissionens beslut att neka bolaget tillgång till vissa handlingar i ett kartellärende. Sökanden har gjort gällande bland annat att kommissionen åsidosatt artiklarna 4.2 och 4.6 i förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen, och inte uppfyllt sin skyldighet att konkret pröva ett utlämnande av varje begärd handling.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden och har sammanfattningsvis anfört att kommissionen har tillämpat de åberopade undantagen i öppenhetsförordningen på ett felaktigt sätt eftersom kommissionen inte har prövat frågan om utlämnande utifrån innehållet i de aktuella handlingarna. Kommissionen har inte heller på ett korrekt sätt prövat frågan om delar av handlingarna inte omfattas av undantagen och därför kan lämnas ut. Det förhållandet att det i fråga om kartellärenden i många fall säkert kan vara motiverat att hemlighålla handlingar helt eller delvis,

utgör inte något giltigt argument för att inte göra en korrekt prövning. Det överklagade beslutet står således i strid med öppenhetsförordningen. Skr. 2009/10:150
Bilaga 1

T-3/08 (EUD2008/88:2) Coedo Suárez mot Europeiska unionens råd

Coedo Suárez har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara ett beslut av rådets generalsekretariat att neka honom tillgång till flera av rådets handlingar som upprättats till följd av en viss händelse som ägt rum mellan sökanden och en av hans kollegor. Handlingarna i fråga är protokoll över interna möten, utredningsresultat och en rapport av säkerhetstjänsten. Sökanden har till stöd för sin talan åberopat åsidosättande av öppenhetsförordningens undantag till skydd för den enskildes privatliv och integritet i artikel 4.1 b samt åsidosättande av den så kallade samrådsskyldigheten i artikel 5 i öppenhetsförordningen

Sverige har ansökt om att få intervensera till stöd för sökanden. Tribunalen har härefter vilandeförklarat målet i avvaktan på dom i mål C-28/08 P Bavarian Lager.

T-29/08 (EUD2008/100:2) Liga para a Protecção da Natureza (LPN) mot Europeiska kommissionen

Naturskyddsorganisationen LPN har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara ett beslut av kommissionen att neka organisationen tillgång till handlingar hos kommissionen beträffande ett klagorende om eventuell överträdelse av gemenskapsrätten som LPN väckt hos kommissionen avseende anläggandet av en damm i Portugal. Sökanden har till stöd för sin talan åberopat åsidosättande av förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen, samt förordning 1367/2006 om tillämpning av bestämmelserna om Århuskonventionen, vars syfte är skapa ökad öppenhet i EU avseende genomförandet av miljöfrågor, bland annat avseende tillgången till miljöinformation.

Sverige har intervenerat i målet till stöd för sökanden och anfört följande. Begäran om tillgång till de aktuella handlingarna ska bedömas utifrån reglerna i öppenhetsförordningen, med beaktande av bestämmelserna i förordning 1367/2006 och den vikt gemenskapslagstiftaren fäst vid allmänintresset av insyn i miljöärenden. Regeringen bestrider inte att de begärda handlingarna i och för sig skulle kunna innehålla sådana skyddsvärda uppgifter som omfattas av undantaget till skydd för syftet med utredningar i artikel 4.2 tredje strecksatsen i öppenhetsförordningen. Bedömningen av om en begärd handling ska lämnas ut måste emellertid göras med hänsyn till de uppgifter som varje enskild handling innehåller och till i vilken utsträckning det föreligger ett allmänintresse för utlämnande av dessa uppgifter. Av skälen till det ifrågasatta beslutet framgår att kommissionen inte har gjort en sådan bedömning. Som en följd av denna bristande prövning har kommissionen vidare inte kunnat avgöra om det hade varit tillräckligt att endast vägra tillgång till delar av de begärda handlingarna. Kommissionens beslut grundas på en oriktig tillämpning av både undantaget i artikel 4.2 tredje strecksatsen rörande syftet med utredningar, inspektioner eller revisioner och artikel 4.6 om delvis utlämnande i öppenhetsförordningen.

EnBW Energie Baden-Württemberg AG har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara kommissionens beslut att neka bolaget tillgång till handlingarna i ett konkurrensärende. Sökanden har gjort gällande att kommissionen tillämpat undantagen till skydd för fysisk eller juridisk persons affärsintressen och till skydd för syftet med inspektioner, utredningar och revisioner i artikel 4.2 första och tredje strecksatsen i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001, öppenhetsförordningen, på ett felaktigt sätt. Vidare har sökanden uppgett att kommissionen har åsidosatt artikel 4.2 sista stycket i förordningen genom att slå fast att det inte förelåg ett övervägande allmänintresse för utlämnande. Kommissionen har därutöver enligt sökanden åsidosatt artikel 4.6 i förordningen genom att inte lämna ut åtminstone en del av handlingarna.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden. Sverige argumenterar för att öppenhetsförordningen inte ger utrymme för en tolkning som innebär att en viss kategori av handlingar automatiskt är undantagna från insyn och att bedömningen av om en handling kan lämnas ut ska göras mot bakgrund av de uppgifter den faktiskt innehåller. Tillgång ska endast vägras om utlämnandet i det specifika fallet skulle undergräva skyddet för de intressen som anges i öppenhetsförordningen. För hemlighållande krävs dessutom att det inte föreligger ett övervägande allmänintresse av utlämnande. Den omständigheten att det i ett kartellärende finns känsliga uppgifter innebär i och för sig att en korrekt prövning kan leda till att handlingar inte lämnas ut, men prövningen kan bara ske utifrån öppenhetsförordningens bestämmelser.

T-362/08 (EUD2009/118:2) Internationaler Tierschutz-Fonds mot Europeiska kommissionen

IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara kommissionens beslut att vägra tillgång till en av de handlingar som sökanden i ett tidigare ärende begärt att få ut. Till stöd för sitt beslut har kommissionen hänvisat till att Tyskland, varifrån handlingen härrör, under åberopande av artikel 4.1 a) tredje och fjärde strecksatsen samt artikel 4.3 andra stycket i förordning 1049/2001 - öppenhetsförordningen, har motsatt sig ett utlämnande. Sökanden har bl.a. gjort gällande att kommissionen gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att inte själv pröva huruvida förutsättningarna för en tillämpning av de av Tyskland angivna sekretessundantagen verkligen var uppfyllda.

Domstolen har beslutat att bevilja Sveriges ansökan om att få intervensera till stöd för sökanden.

T-437/08 (EUD2009/4:2) CDC Hydrogene Peroxide SA mot Europeiska kommissionen

CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara kommissionens beslut att neka sökanden fullständig tillgång till sammanfattningen av innehållet i akten i ett ärende som

gäller den europeiska kartellen för väteperoxid. Sökanden har gjort gällande att kommissionen tillämpat undantagen till skydd för fysisk eller juridisk persons affärsintressen och till skydd för syftet med inspektioner, utredningar och revisioner i artikel 4.2 första och tredje strecksatsen i förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen, på ett felaktigt sätt. Vidare har sökanden uppgett att kommissionens beslut strider mot principen om att undantagsbestämmelser ska tolkas och tillämpas strikt. Kommissionen har, enligt sökanden, inte visat att en konkret och överskådlig fara förelåg för att de skyddade intressena skulle äventyras. Slutligen har sökanden anfört att beslutet inte är förenligt med principen om rätten till effektiv skadeersättning. Detta eftersom beslutet strider mot gemenskapens konkurrensrätt då de skadelidandes intresse av information om överträdelsen väger tyngre än vissa företags intresse av att information kring överträdelsen och då omfattningen av företagens samarbete med kommissionen inte offentliggörs.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden och anfört följande. Öppenhetsförordningen ger inte utrymme för en tolkning som innebär att en viss kategori av handlingar automatiskt är undantagna från insyn och att bedömningen av om en handling kan lämnas ut ska göras mot bakgrund av de uppgifter den faktiskt innehåller. Tillgång ska endast vägras om utlämnandet i det specifika fallet antingen skulle undergräva skyddet för de intressen som anges i öppenhetsförordningen. För hemlighållande krävs dessutom att det inte föreligger ett övervägande allmänintresse av utlämnande. Den omständigheten att det i ett kartellärende finns känsliga uppgifter innebär i och för sig att en korrekt prövning kan leda till att handlingar inte lämnas ut, men prövningen kan bara ske utifrån öppenhetsförordningens bestämmelser.

T-59/09 (EUD2009/119:2) Förbundsrepubliken Tyskland mot Europeiska kommissionen

Kommissionen har beslutat om utlämnande av handlingar som har överlämnats till kommissionen av tyska myndigheter i ett överträdelseärende. Tyskland har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara kommissionens beslut med hänvisning till att beslutet strider mot artikel 4.5 i förordning 1049/2001 – öppenhetsförordningen, jämförd med principen om lojalt samarbete mellan gemenskapen och medlemsstaterna enligt artikel 10 EG. Tyskland menar att kommissionen saknar befogenhet att göra en egen omfattande prövning av grunderna för beslutet att neka tillgång till handlingar enligt artikel 4.1-4.3. Det ankommer på Tyskland att avgöra huruvida någon av grunderna för att neka tillgång enligt artikel 4.1-4.3 föreligger. Kommissionen kan bara i undantagsfall ignorera ett beslut att neka medgivande, när de skäl som har åberopats av medlemsstaten inte uppfyller kriterierna. Skyddsintressen för internationella förbindelser och skyddsintresset för utredningar, inspektioner och revisioner utgör här grund för ett hemlighållande. Kommissionen menar å sin sida att det numera framgår klart av praxis att en medlemsstat inte har vetorätt i fråga om handlingar som härrör från detta medlemsstat. Kommissionen måste dock samråda med medlemsstaten för att gemensamt för att se att medlemsstatens motivering håller för någon av de materiella sekretessundantagen.

Sverige har intervenerat till stöd för kommissionen och anfört att det åligger den institution som innehar handlingen att pröva frågan om utlämnande. Om inget av de materiella sekretessundantagen i artikel 4.1-4.3 i öppenhetsförordningen är tillämpligt ska kommissionen lämna ut handlingarna även om Tyskland motsätter sig detta.

T-471/08 (EUD2009/49:2) Ciaràn Toland mot Europaparlamentet

Ciaràn Toland har yrkat att Europaparlamentets beslut att vägra honom tillgång till en internrevisionsrapport hos Europaparlamentet med titeln ”Granskning av ersättningarna för utgifter för ledamöternas assistenter” ska undanröjas. Rapporten innehåller en analys av riskerna med den nuvarande ordningen och förslag till administrativa och lagstiftningsåtgärder för att förbättra hanteringen. Europaparlamentet avslög sökandens begäran om tillgång till rapporten med hänvisning till skyddet för syftet med revisioner och skyddet för den interna beslutsprocessen i förordning 1049/2001 - öppenhetsförordningen. Till stöd för detta resonemang har parlamentet hänvisat till rättspraxis som enligt parlamentet innebär att tillgång till internrevisionsrapporten kunde nekas under en rimlig tid för parlamentet att ta ställning till och genomföra de åtgärder som föreslagits i rapporten. Ett utlämnande skulle enligt parlamentet kunna äventyra det effektiva utnyttjandet av rapporten och därmed syftet med revisionen.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden och anfört följande. Europaparlamentets resonemang innebär att det skulle finnas ett generellt sekretessbehov för internrevisionsrapporter fram till dess att de åtgärder som föreslås i rapporten genomförts eller förkastats förutsatt att detta sker inom en ”rimlig” tidsperiod. Resonemanget strider mot öppenhetsförordningens syfte att tillförsäkra största möjliga tillgång till institutionernas handlingar och mot den fasta rättspraxis som anger att varje sekretessundantag ska tillämpas restriktivt. Det är dessutom fråga om ett område där allmänintresset av insyn gör sig särskilt starkt gällande. Givetvis kan det förekomma hemliga uppgifter i denna typ av handling. För att konstatera detta krävs dock en konkret och individuell prövning av om ett utlämnande av innehållet skulle innebära ett undergrävande av det intresse som skyddas. Någon korrekt sådan prövning har inte skett i detta fall. Europaparlamentet har dessutom inte tagit ställning till om det föreligger något övervägande allmänintresse av utlämnande.

T-576/08 (EUD2009/69:3) Förbundsrepubliken Tyskland mot Europeiska kommissionen.

Tyskland har yrkat att tribunalen ska ogiltigförklara kommissionens förordning (EG) nr 983/2008 om antagande av en plan för att tilldela medlemsstaterna resurser som hänförs till budgetåret 2009 för leverans av livsmedel från interventionslager till de sämst ställda i gemenskapen. Förordning 983/2008 hänvisar visserligen till rådets förordning (EG) nr 1234/2007 om upprättande av en gemensam organisation av jordbruksmarknaderna och om särskilda bestämmelser för vissa jordbruksprodukter, som i sin tur har sin rättsliga grund i gemenskapens

gemensamma jordbrukspolitik (artiklarna 36 och 37 jämförda med artikel 33 EG), men den uppfyller inte de däri föreskrivna kraven. Planen för leverans av livsmedel var ursprungligen en kompletterande behörighet för den gemensamma jordbrukspolitiken, eftersom det huvudsakligen är fråga om att använda befintliga interventionslager för sociala ändamål. Enligt artikel 27.2 i förordning 1234/2007 får uppköp av livsmedel för planen endast ske vid tillfällig brist i interventionslagren. Sedan flera år används planen dock i princip uteslutande för att köpa upp livsmedel på marknaden, eftersom det på grund av reformerna inom gemenskapens jordbrukspolitik knappt finns några interventionslager. Planen är i dag ett rent socialpolitiskt instrument för gemenskapen, som saknar rättslig grund (principen om tilldelade befogenheter).

Sverige har intervenerat till stöd för Tyskland och anfört följande. Förordning 983/2008 saknar rättslig grund. Förordningen respekterar inte villkoren i artikel 27.2 i förordning 1234/2007 om att marknadsuppköp endast får ske för att täcka en brist som uppstår under genomförandet av planen och att det bara får vara fråga om en tillfällig brist. Även om förordning 983/2008 har vissa positiva följder för jordbrukets funktion är detta av underordnad betydelse i förhållande till det väsentliga syftet som får sägas vara att hjälpa gemenskapens sämst ställda genom att på marknaden köpa upp livsmedel. Av detta följer att den ifrågasatta förordningen i huvudsak inte utgör en rättsakt om produktion och saluföring av jordbruksprodukter som omfattas av artikel 37 EG. Den bidrar i huvudsak inte till att förverkliga ett eller flera av de mål för den gemensamma jordbrukspolitiken som anges i artikel 33.1 EG. Med den nuvarande utformningen av planen enligt förordning 983/2008 finns nämligen inte längre någon anknytning till den gemensamma jordbrukspolitiken. Eftersom interventionslagren numera är och framöver kommer att vara begränsade och planen till över 85 procent är beroende av uppköp av produkter på marknaden har planen fått en i princip uteslutande socialpolitisk karaktär. Detta förstärks av att planens omfattning bestäms utifrån socialpolitiska bedömningar i medlemsstaterna i stället för av jordbrukspolitiska bedömningar.

2.2 Mål om förhandsavgörande

C-433/05 (ERS2006/12:2) Brottmålet mot Lars Sandström

Begäran från Handens tingsrätt, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om direktiv 2003/44/EG om ändring av direktiv 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar eller artiklarna 28–30 EG utgör hinder för ett sådant förbud mot vattenskoteranvändning som följer av vattenskoterförordningen (1993:1053). Även fråga om notifieringen av bestämmelserna i vattenskoterförordningen har skett på korrekt sätt enligt direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter - informationsdirektivet.

Sverige har i fråga om fritidsbåtdirektivet anfört att det inte hindrar att medlemsstaterna antar nationella bestämmelser om användning av

fritidsbåtar i vissa vatten. De svenska bestämmelserna kan därför inte stå i strid med direktivets bestämmelser. Vattenskotrar kan vidare importeras fritt till Sverige och användas i de vatten där det inte är miljömässigt olämpligt. – De begränsningar i användningen av vattenskotrar som föreskrivs i vattenskoterförordningen är därmed inte av en sådan art och omfattning att de kan anses utgöra ett handelshinder i den mening som avses i artikel 28 EG. Under alla omständigheter måste användningsbegränsningarna anses såväl nödvändiga som proportionerliga. Andra åtgärder för att reglera användningen av vattenskotrar skulle inte vara tillräckliga för att uppnå det skydd för miljön som eftersträvas. Exempelvis skulle hastighetsbegränsningar inte vara effektiva för att komma till rätta med miljöstörningar i särskilt känsliga miljöer eftersom det i lika hög grad är körtekniken som hastigheten som framkallar störningarna. De vidsträckta vattenområdena i Sverige gör det dessutom i praktiken omöjligt att övervaka efterlevnaden av regler om hastighetsbegränsningar eller störande åkteknik. Ett mer generellt regelsystem innebär däremot att tillsynsmyndigheterna kan dra nytta av anmälningar från allmänheten och bättre styra sina insatser. – I fråga om notifieringen av direktivet har den svenska regeringen anfört att de skyldigheter som följer av informationsdirektivet har iakttagits i samband med att den senaste ändringen av vattenskoterförordningen antogs. Om det anses att brister har förekommit i anmälningsförfarandet är dessa i vart fall inte av den arten som kan föranleda att förordningen inte kan tillämpas.

C-311/08 (EUD2008/186:2) S.A. Société de Gestion Industrielle (S.G.I.) mot Belgiska staten

Begäran från Tribunal de Première Instance de Mons, Belgien

Den nationella domstolens fråga: Om artiklarna 43 och 48 eller 56 EG utgör hinder för nationell skattelagstiftning om internprissättning, enligt vilken korrigering av resultatet sker hos ett belgiskt bolag som beviljar ett närstående utländskt bolag en icke affärsmässigt betingad förmån, medan beskattning hos givaren inte sker i samma situation när det är fråga om två belgiska bolag.

Sverige har anfört följande. En sådan lagstiftning som den som är i fråga i målet, vilken endast avser förhållanden inom en intressegemenskap av bolag, har ett avgörande inflytande på etableringsfriheten och ska därför prövas enbart mot bakgrund av artikel 43 EG. De aktuella reglerna är ett utflöde av den internationellt vedertagna principen om att stater som utgångspunkt får beskatta all verksamhet som bedrivs på deras territorium, men är fria att, genom konventioner eller unilateralt, fördela beskattningsrätten mellan sig. De belgiska reglerna ger mer precist uttryck för den av alla medlemsstater erkända armslängdsprincipen, som innebär att transaktioner mellan bolag i intressegemenskap ska ske på marknadsmässiga villkor. Med hänvisning till nämnda princip kan stater korrigera ett skattskyldigt bolags resultat om detta har beviljat ett närstående utländskt bolag en förmån, och denna förmån är motiverad av andra skäl än marknadsmässiga överväganden. Eftersom sådana bestämmelser som de belgiska bygger på nämnda principer är den olikabehandling av utländska bolag som blir följden av deras tillämpning fullt berättigad, med hänsyn till domstolens praxis i fråga om nationella

bestämmelser som upprätthåller territorialitetsprincipen. Av denna praxis följer att sådana bestämmelser som de belgiska kan rättfärdigas dels av risken för att den välavvägda fördelningen av beskattningsrätten mellan stater annars äventyras, dels och i ännu högre grad av behovet av att motverka skatteflykt. Den nationella domstolens frågor ska därför besvaras nekande.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 10 september 2009: Artikel 43 EG, jämförd med artikel 48 EG, utgör inte hinder för en sådan lagstiftning i en medlemsstat som den belgiska, vilken medför beskattning av en extraordinär eller frivillig förmån som ett i Belgien hemmahörande bolag beviljar ett bolag hemmahörande i en annan medlemsstat – till vilket det belgiska bolaget står i direkt eller indirekt beroendeförhållande – medan ett i Belgien hemmahörande bolag, under identiska omständigheter, inte kan beskattas för en sådan förmån som det har beviljat ett annat belgiskt bolag, till vilket det står i beroendeförhållande. Det är visserligen fråga om en inskränkning i etableringsfriheten, som emellertid får anses motiverad för att förebygga skatteundandragande och för att säkerställa en väl avvägd fördelning av beskattningsrätten mellan medlemsstaterna. Den belgiska lagstiftningen förefaller heller inte gå utöver vad som krävs för att uppnå dessa ändamål. De belgiska reglerna hindrar att företag som står i beroendeförhållande till varandra beviljar extraordinära eller frivilliga förmåner och på så sätt kan överföra vinster från ett nationellt bolag till ett i landet ej hemmahörande bolag. Vid sådana transaktioner rör det sig i själva verket om dolda vinstöverföringar mellan företag som står i beroendeförhållande till varandra. Om inte regler som de belgiska tilläts, så skulle företag i en grupp, oavsett var vinsten redovisats, fritt kunna välja i vilken medlemsstat den ska beskattas.

C-337/08 (EUD2008/193:2) X Holding B.V. mot Staatssecretaris van Financiën

Begäran från Hoge Raad der Nederlanden, Nederländerna

Den nationella domstolens fråga: Om det är förenligt med artiklarna 43 och 48 EG samt EU-domstolens dom i målet C-446/03 Marks & Spencer att i nationell rätt inte tillåta en skattemässig enhet mellan ett moderbolag och ett helägt utländskt dotterbolag.

Sverige har anfört följande. Fördragets bestämmelser om etableringsfrihet utgör inte något hinder för sådana nationella regler rörande resultatutjämning och konsolidering inom en bolagsgrupp som de ifrågasatta nederländska bestämmelserna. Sådana regler är ett utflöde av den internationellt vedertagna principen om att stater som utgångspunkt får beskatta all verksamhet som bedrivs på deras territorium, men är fria att sinsemellan fördela beskattningsrätten mellan sig i syfte att undvika dubbelbeskattning. Eftersom de nederländska bestämmelserna bygger på denna princip är den olikabehandling av utländska bolag som blir följden av deras tillämpning fullt berättigad, med hänsyn till domstolens praxis i fråga om nationella bestämmelser som utesluter gränsöverskridande resultatutjämning inom en bolagsgrupp. Av denna praxis följer att sådana bestämmelser som de

nederländska kan motiveras dels av risken för att den välavvägda fördelningen av beskattningsrätten mellan stater annars äventyras, dels av risken för och behovet av att motverka dubbla förlustavdrag och skatteflykt. Den nationella domstolens fråga ska därför besvaras nekande.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 19 november 2009: Artikel 43 EG jämförd med artikel 48 EG utgör inte hinder för en medlemsstats nationella bestämmelser enligt vilka ett inhemskt bolag och ett eller flera av dess dotterbolag med säte i landet kan välja att bilda en skattemässig enhet, vilket leder till att den skatt som de har att erlægga tas ut av moderbolaget som om det varit fråga om en enda skattskyldig person, medan nämnda bestämmelser inte tillåter att dotterbolag som har sitt säte i en annan medlemsstat inkluderas i en sådan skattemässig enhet. Den inskränkning av etableringsfriheten, som följer av att ett dotterbolag med säte i en annan medlemsstat inte kan ingå i en enligt nederländsk rätt bildad skattemässig enhet i syfte att konsolidera resultaten, kan rättfärdigas av behovet att säkerställa fördelningen av beskattningsrätten mellan medlemsstaterna.

C-440/08 (EUD2008/237:2) F. Gielen mot Staatssecretaris van Financiën

Begäran från Hoge Raad der Nederlanden, Nederländerna

Den nationella domstolens fråga: Om artikel 43 EG utgör hinder mot att tillämpa en nationell skattebestämmelse på vinster som uppkommit i en del av ett företag beläget i Nederländerna men som uppburits av en medborgare i en annan medlemsstat (utländsk skattskyldig), när bestämmelsen innebär en skillnad mellan inhemska och utländska skattskyldiga som i sig strider mot artikel 43 EG, men den berörda utländska skattskyldige har haft möjlighet att välja att behandlas som en inhemsk skattskyldig, en möjlighet som han av individuella skäl inte har utnyttjat.

Sverige har anfört följande. Fördragets bestämmelser om etableringsfrihet utgör inte något hinder mot att tillämpa nationella skattebestämmelser som gör skillnad mellan inhemska och utländska skattskyldiga beträffande vinst från ett fast driftställe i Nederländerna om den utländske skattskyldige har en möjlighet att välja att beskattas som en inhemsk skattskyldig. Syftet med timvillkoret, det vill säga kravet att ha arbetat ett visst antal timmar i företagsverksamheten, för att få rätt till ett egenföretagaravdrag är att undanta företagsverksamhet som bara utgör bisysslor från rätten till avdrag. För att uppnå detta syfte saknas betydelse om arbetet har utförts i verksamhet utom eller inom landet. Utländska och inhemska skattskyldiga synes därför i det avseendet befinna sig i jämförbara situationer. Nederländerna är därför skyldiga att se till att de nationella bestämmelserna inte innebär en diskriminering på grund av nationalitet. Nederländerna har undanröjt denna diskriminering genom att ge utländska skattskyldiga möjligheten att beskattas enligt samma bestämmelser som inhemska skattskyldiga.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 27 oktober 2009: De nederländska reglerna är oförenliga med etableringsfriheten. En utländsk

skattskyldig person som väljer att bli beskattad enligt bestämmelserna för personer som har hemvist i landet har inte samma ställning som en inhemsk skattskyldig person. Den valmöjlighet som erbjuds genom de nationella bestämmelserna neutraliserar inte diskrimineringen av personer som saknar hemvist i landet. Det är vidare inte acceptabelt att ett land genom att erbjuda olika beskattningsoptioner för personer som saknar hemvist i landet i princip kan godkänna vilken diskriminering som helst med hänvisning till att själva valmöjligheten neutraliserar särbehandlingen.

C-447/08 och C-448/08 (EUD2008/253:2) Åklagaren mot Otto Sjöberg och Anders Gerdin

Begäran från Svea hovrätt, Sverige

Den nationella domstolens frågor: Om förbudet i 38 § lotterilagen att främja deltagande i ett inom landet anordnat lotteri som inte är tillåtet eller ett utom landet anordnat lotteri, som innebär inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster enligt artikel 49 EG, kan godtas på grund av att det omfattas av undantag som uttryckligen anges i EG-fördraget eller om de kan anses motiverade på grund av tvingande hänsyn till allmänintresset och kan anses vara proportionerliga. Även fråga om ett totalförbud att marknadsföra spel och lotterier som anordnats av ett företag etablerat i en annan medlemsstat, som kontrolleras av myndigheterna i den medlemsstaten, kan anses vara proportionerligt i syfte att kontrollera och utöva tillsyn över spelverksamheten – eller, alternativt, om syftet är att begränsa spelandet – när det samtidigt saknas begränsningar för marknadsföring av spel och lotterier som anordnas av spelbolag etablerade i den medlemsstaten som för den restriktiva politiken.

Sverige har anfört följande. Främjandeförbudet och de tillhörande bestämmelserna om straff och sanktioner utgör ett nödvändigt led i den svenska spelregleringen för att säkerställa tillståndskravet i lotterilagstiftningen. Regeringsrätten har funnit att den svenska spelregleringen totalt sett varit ägnad att uppnå legitima ändamål och proportionerlig i förhållande till ändamålen. Utvecklingen på spelområdet och tillämpningen av bestämmelserna därefter ger inte anledning till en annan bedömning. Främjandeförbudet med tillhörande straff- och sanktionsbestämmelser innebär inte någon diskriminering på grund av nationalitet utan är förenliga med gemenskapsrättens krav. Finansiering av sociala och allmännyttiga aktiviteter utgör inte det huvudsakliga eller egentliga ändamålet för den svenska spelpolitiken. Det förhållandet att spelpolitiken medför ett stort ekonomiskt överskott utesluter inte en genuint restriktiv spelpolitik, utan är en följd av den restriktiva spelpolitiken som förs i Sverige med låg återbetalning av vinster för att skydda spelberoende. I ljuset av den höga skyddsnivå som den svenska lagstiftaren har valt på spel- och lotteriområdet är främjandeförbudet med tillhörande straff- och sanktionsbestämmelser proportionerliga i förhållande till sina syften. Gemenskapsrätten innebär på sitt nuvarande stadium inte någon skyldighet för medlemsstaterna att ömsesidigt erkänna tillstånd till anordnande av spel som beslutats i andra medlemsstater. Gemenskapsrätten utgör därför inget hinder mot att en

restriktiv nationell spelreglering, med restriktioner i marknadsföringen och som är proportionerlig i förhållande till sina ändamål, innefattar ett förbud mot marknadsföring av spel som anordnas utan stöd i den nationella spelregleringen.

Skr. 2009/10:150

Bilaga 1

*C-24/09 (EUD2009/39:2) Djurgården – Lilla Värtans Miljöskyddsförening mot Stockholms kommun
Begäran från Högsta domstolen, Sverige*

Den nationella domstolens fråga: Fråga om tolkning av direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, MKB-direktivet, och direktiv 96/61/EG om samordnande åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar, IPPC-direktivet. Särskilt fråga om den berörda allmänhetens rätt att överklaga en domstols avgörande av en tillståndsfråga och vilka krav som kan uppställas på den berörda allmänheten enligt de skilda direktiven.

Sverige har anfört följande. Artikel 10a i MKB-direktivet och artikel 15a i IPPC-direktivet innebär inte någon rätt för den berörda allmänheten att överklaga en miljödomstols avgörande av en tillståndsfråga enbart på grund av att den har haft möjlighet att delta i domstolens handläggning av tillståndsfrågan och yttrat sig där. Olika krav kan uppställas i nationell lagstiftning när det gäller begreppet ”berörd allmänhet” i den mening som avses i å ena sidan artikel 6.4 i MKB-direktivet och artikel 15.1 i IPPC-direktivet respektive i den mening som avses å andra sidan i artikel 10a i MKB-direktivet och artikel 15a i IPPC-direktivet. Direktivens bestämmelser utgör minimikrav och den berörda allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning har delvis skilda funktioner. Det är därför naturligt att de persongrupper som anses berörda i respektive hänseende inte behöver vara identiska. Eftersom de svenska bestämmelserna om deltagande i beslutsprocessen är mer generösa än vad Århuskonventionen och direktiven kräver, finns det inte någon motsättning i att en lokalt etablerad mindre miljöskyddsförening som inte uppfyller nationella kriterier för att utgöra ”berörd allmänhet” i konventionens eller direktivens mening ges möjlighet att delta i en beslutsprocess men inte rätt att överklaga ett tillståndsbeslut i ärendet.

*C-52/09 (EUD2009/60:2) Konkurrensverket mot TeliaSonera Sverige AB
Begäran från Stockholms tingsrätt, Sverige*

Den nationella domstolens fråga: Målet gäller en fråga om utnyttjande av dominerande ställning enligt artikel 82 EG. Frågan är framför allt under vilka förutsättningar en överträdelse av artikel 82 EG föreligger på grundval av skillnaden mellan det pris som ett vertikalt integrerat dominerande företag tar ut vid försäljning av återförsäljarprodukter för ADSL till konkurrenter i grossistledet och det pris som samma företag tar ut i slutskedet.

Begäran från Bundesverwaltungsgericht, Tyskland

Den nationella domstolens fråga: Tolkningen av undantagen i artikel 12.2 b och c i direktiv 2004/83/EG om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (skyddsgrundsdirektivet). Frågan är om två asylsökande, innan de fick tillträde till Tyskland och ansökte om skydd där, hade begått ett grovt icke-politiskt brott eller sådana gärningar som strider mot Förenta nationernas syften och grundsatser och av den anledningen inte ska anses som flyktingar. Båda personerna har tidigare varit verksamma i organisationer som finns i förteckningen över personer, grupper och enheter i bilagan till rådets gemensamma ståndpunkt (2001/931/GUSP) av den 27 december 2001 om tillämpning av särskilda åtgärder i syfte att bekämpa terrorism.

Sverige har anfört följande. Det förhållandet att en asylsökande har tillhört en organisation som förts upp på rådets förteckning och aktivt har stött organisationens väpnade kamp leder inte per automatik till att han eller hon är utesluten från skyddsgrundsdirektivets skydd. En tillämpning av undantagen i artikel 12.2 b och c i direktivet förutsätter en bedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Den bedömningen är den nationella behöriga myndigheten bäst skickad att göra. Vidare förutsätter inte en tillämpning av undantagen i artikel 12.2 b och c i direktivet att den asylsökande utgör en säkerhetsrisk. Varken ordalydelsen, innehållet i eller syftet med undantagsbestämmelserna ger stöd för att förutsätta något sådant. Däremot förutsätter en tillämpning av undantagen i artikel 12.2 b och c i direktivet en proportionalitetsprövning i det enskilda fallet, med hänsyn till de långtgående och allvarliga konsekvenser ett uteslutande kan få för den enskilde. Vid proportionalitetsprövningen ska det beaktas att den asylsökande åtnjuter skydd mot avvísning och endast i exceptionella fall torde undantagen anses vara oproportionerliga. Artikel 12.2 i skyddsgrundsdirektivet innebär att medlemsstaterna är förhindrade att bevilja flyktingstatus till någon som omfattas av undantagen. Undantagsbestämmelserna hindrar däremot inte medlemsstaterna från att bevilja uppehållstillstånd till personer som har begått sådana handlingar som nämns i bestämmelserna.

C-72/09 (EUD2009/57:3) Établissements Rimbaud S.A. mot Directeur général des impôts och Directeur des services fiscaux d'Aix-en-Provence
Begäran från Cour de Cassation, Frankrike

Den nationella domstolens fråga: Enligt franska skattebestämmelser beskattas fast egendom med en årlig skatt på tre procent av marknadsvärdet. Företag med säte inom EU, liksom företag med säte i en EES-stat med vilken Frankrike har ingått avtal om informationsutbyte, är dock befriade från skatten. Den nationella domstolen vill veta om bestämmelser i EES-avtalet om den fria rörligheten för kapital utgör hinder mot att ett företag med säte i Liechtenstein, som är en stat med

vilken Frankrike inte har något avtal om informationsutbyte, åläggs denna skatt.

Skr. 2009/10:150

Bilaga 1

Sverige har anfört följande. Artikel 40 EES utgör inte hinder mot skattemässig behandling av fast egendom som gör skillnad mellan skattskyldiga med säte inom eller utom gemenskapen beroende på om medlemsstaten där egendomen är belägen har ett avtal som innefattar regler om informationsutbyte med den stat där skattesubjektet har sitt säte. Eftersom EES-avtalet inte medför någon skyldighet att tillämpa direktiv på skatteområdet, såsom direktiv 77/799/EEG om ömsesidigt bistånd, har gemenskapens medlemsstater inte samma garantier som de har i gemenskapen för att ett skattesubjekt inte undandrar sig beskattning. Medlemsstaterna måste därför tillåtas att säkra sina skatteanspråk om det inte finns ett tillfredsställande samarbete med informationsutbyte mellan staterna.

C-84/09 (EUD2009/63:1) X mot Skatteverket

Begäran från Regeringsrätten, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Tolkningen av rådets direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt. Frågan är om ett gemenskapsinternt förvärv av ett nytt transportmedel ska anses ske i Sverige då en nytillverkad segelbåt inköps i en annan medlemsstat, seglas där under mer än 100 timmar och därefter förs till Sverige sedan mer än tre månader passerat sedan båten för första gången togs i bruk. Alternativt ska båten efter leveransen i stället direkt föras ut ur den första medlemsstaten och seglas i andra medlemsstater än Sverige mer än 100 timmar innan båten efter utgången av den nämnda tidsperioden förs till Sverige.

C-92/09 och C-93/09 (EUD2009/70:1) Firma Volker och Markus Schecke GbR respektive Hartmut Eifert mot Land Hessen m.fl.

Begäran från Verwaltungsgericht Wiesbaden, Tyskland

Den nationella domstolens fråga: Om offentliggörande av uppgifter om jordbruksstödmottagare i enlighet med gemenskaprättsliga bestämmelser står i strid med skyddet för privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen. Den nationella domstolen vill genom sina två första frågor få veta om artiklarna 42 första stycket punkt 8b och 44a i rådets förordning 1290/2005 om finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitikerna är giltiga samt även få bedömd giltigheten av kommissionens förordning 259/2008 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning 1290/2005 om finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitikerna. För det fall dessa bestämmelser konstateras vara giltiga, vill den nationella domstolen genom frågorna tre till sex få reda på hur vissa bestämmelser i rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet) ska tolkas.

Sverige har beträffande de två första frågorna anfört följande. Offentliggörandet av uppgifter om mottagare av jordbruksstöd syftar till att öka insynen i hur gemenskapens medel används och till att genom den offentliga kontrollen förbättra den sunda ekonomiska förvaltningen av

jordbruksfonderna. Detta syfte måste ses i ljuset av det ”Europeiska initiativet för att främja öppenhet” som lanserades av kommissionen i november 2005. Som ett led i det europeiska öppenhetsinitiativet infördes i budgetförordningen ett krav på årsvis offentliggörande i efterhand av vilka som mottagit stöd ur budgeten. Offentliggörandet ska ske med vederbörlig hänsyn till kraven på skydd av personuppgifter enligt EG:s dataskyddsdirektiv och EG:s personuppgiftsförordning. Vidare ska de närmare bestämmelser som behövs fastställas i relevanta sektorsspecifika förordningar. I enlighet med budgetförordningens krav på sektorsspecifika bestämmelser infördes således de i detta mål aktuella bestämmelserna i förordning 1290/2005 att uppgifter om stödmottagare ska offentliggöras årligen i efterhand och att det ska meddelas tillämpningsföreskrifter för detta offentliggörande. Vid en avvägning mellan det allmänintresse av att säkerställa att gemenskapens medel används på ett optimalt sätt och det intrång som ett offentliggörande av uppgifter om jordbruksfondernas stödmottagare kan innebära, är detta intrång både nödvändigt och står i rimlig proportion till det berättigade ändamålet. Bestämmelserna är således motiverade med hänsyn till artikel 8 andra stycket i Europakonventionen och därmed också giltiga

*C-240/09 (EUD2009/167:4) Lesoochranárske zoskupenie VLK mot Ministerstvo zivotneho prostredia Slovenskej republiky
Begäran från Najvyšši súd, Slovakien*

Den nationella domstolens fråga: Den nationella domstolen har inom ramen för ett nationellt miljöärende ställt tre frågor till EU-domstolen. I den nationella domstolsprocessen har en miljöorganisation som nekats talerätt hävdad att artikel 9.3 i Århuskonventionen ger organisationen denna rätt. Artikel 9.3 i Århuskonventionen har emellertid inte genomförts i Slovakien. Den nationella domstolen vill därför med sina två första frågor veta om artikel 9.3 i Århuskonventionen är direkt tillämplig antingen genom att den tillerkänns ”self-executing effect” eller genom att den är direkt tillämplig eller ges direkt effekt på grundval av gemenskapsrätten. Om svaret på någon av de två första frågorna är jakande vill den nationella domstolen dessutom veta om tolkningen av begreppet ”handling av myndigheter” i artikel 9.3 även omfattar en myndighets beslutsfattande.

Sverige har anfört följande. Domstolen saknar behörighet att besvara de två första frågorna eftersom de avser effekten av en bestämmelse i Århuskonventionen som på gemenskapsrättens nuvarande stadium faller inom ramen för medlemsstaternas behörighet. Gemenskapen och medlemsstaterna har tillträtt Århuskonventionen med stöd av delad behörighet, vilket innebär att domstolen inte har en obegränsad behörighet att uttala sig om tolkningen av densamma. I samband med att gemenskapen tillträdde Århuskonventionen avgavs en förklaring som innebär att, såvitt gäller artikel 9.3 i konventionen, så tillkommer behörigheten medlemsstaterna och inte gemenskapen så länge som gemenskapen inte har antagit några genomförandebestämmelser av artikeln. Eftersom artikel 9.3 ännu inte varit föremål för några sådana genomförandebestämmelser på gemenskapsnivå så är det en fråga för de nationella domstolarna att i enlighet med de nationella rättsordningarna

bedöma med vilken effekt som artikeln kan åberopas inför nationella domstolar. Mot den bakgrunden saknas i princip anledning att ta ställning till den tredje frågan. Om domstolen ändå skulle besvara den tredje frågan, anser Sverige att en handling av en myndighet även inbegriper myndighetens beslutsfattande.

Skr. 2009/10:150

Bilaga 1

*C-261/09 (EUD2009/136:1) Gaetano Mantello
Begäran från Oberlandesgericht Stuttgart, Tyskland*

Den nationella domstolens fråga: Tolkningen av artikel 3.2 rådets rambeslut 2002/584/RIF om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna. Den nationella domstolen vill för det första få veta enligt vilken rättsordning begreppet ”samma gärning” i artikel 3.2 i rambeslutet ska tolkas – ska tolkningen ta sin utgångspunkt i lagstiftningen i den utfärdande medlemsstaten alternativt lagstiftningen i den verkställande medlemsstaten eller ska begreppet ges en självständig unionsrättslig tolkning? För det andra – som den svenska regeringen har uppfattat frågan – vill den nationella domstolen få reda på om det för tolkningen av begreppet ”samma gärning” i artikel 3.2 i rambeslutet har någon betydelse att den utredande myndigheten redan vid tidpunkten för det förfarande som ledde fram till lagföringen för gärningen den 13 september 2005 hade kännedom om de gärningar som nu ligger till grund för arresteringsordern.

Sverige har anfört följande. Begreppet ”samma gärning” i den mening som avses i artikel 3.2 i rambeslutet ska ges en självständig unionsrättslig tolkning, vilket stöds av såväl bestämmelsens ordalydelse som av rättspraxis. Det finns med hänsyn till rambeslutets utformning och syftet med principen om *ne bis in idem* inte något hinder mot att rättspraxis rörande motsvarande begrepp i artikel 54 i Schengenkonventionen används som vägledning för denna tolkning. För bedömningen av om det föreligger en *ne bis in idem*-situation saknar det betydelse vilka omständigheter den brottsutredande myndigheten hade vetskap om vid tidpunkten för en tidigare lagföring. En grundläggande förutsättning för principen om *ne bis in idem* är nämligen att gärningen redan har prövats. Med andra ord ska verkställighet av den nu aktuella arresteringsordern vägras om någon av de gärningar som arresteringsordern omfattar utgör samma gärning som den gärning som tidigare har prövats och som Gaetano Mantello alltså redan har lagförts för.

*C-306/09 (EUD2009/182:1) I.B.
Begäran från Cour Constitutionnelle, Belgien*

Den nationella domstolens fråga: Tolkningen av artiklarna 4.6, 5.1 och 5.3 i rådets rambeslut 2002/584/RIF om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna. Cour Constitutionnelle vill för det första få veta om en arresteringsorder som utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff som meddelats genom en utevarodöm – utan att den dömda informerats om platsen eller datumet för förhandlingen men där denne fortfarande kan överklaga domen – ska anses utgöra en arresteringsorder för lagföring enligt artikel 5.3 i rambeslutet och inte en arresteringsorder för verkställighet i den mening som avses i artikel 4.6 i samma rambeslut. Om svaret på den första frågan är nej vill Cour

Constitutionelle för det andra få reda på om artikel 5.3 i rambeslutet jämförd med artikel 4.6 i samma rambeslut ska tolkas på så sätt att den verkställande medlemsstaten inte får villkora överlämnandet av den person som arresteringsordern avser med att denne ska återsändas till den medlemsstaten för att där avtjäna den påföljd som slutligt döms ut. Om svaret på den andra frågan är jakande, vill Cour Constitutionelle för det tredje få besked om huruvida artiklarna 4.6 och 5.3 i rambeslutet strider mot artikel 6.2 i Fördraget om Europeiska unionen (nedan EU-fördraget), särskilt likhetsprincipen och icke-diskrimineringsprincipen. Slutligen vill Cour Constitutionelle, under förutsättning att svaret på den första frågan är nekande, med sin fjärde fråga få veta om artiklarna 3 och 4 i rambeslutet utgör hinder mot att vägra verkställa en arresteringsorder på den grunden att det finns allvarliga skäl att tro att verkställigheten skulle åsidosätta den berörda personens grundläggande rättigheter som de fastslagits i artikel 6.2 i EU-fördraget.

Sverige har anfört följande. Ett överlämnande för verkställighet av en person som dömts i sin utevaro i förening med villkoret att denna garanteras en ny prövning i sin närvaro och ett överlämnande för lagföring är till sin natur så likartade att de i detta sammanhang är att likställa med varandra. Rambeslutet bör därför utifrån sitt ändamål och syfte ges den tolkningen att det inte hindrar att ett överlämnande för verkställighet på grund av en utevaro-dom som förenats med villkoret att den dömda har rätt till förnyad prövning också kan förenas med ett villkor om att personen i fråga ska återsändas för verkställighet av utdömt straff i enlighet med artikel 5.3 i rambeslutet. Artiklarna 3 och 4 i rambeslutet utgör inte hinder för den verkställande medlemsstaten att vägra verkställa en arresteringsorder på den grunden att det finns allvarliga skäl att tro att verkställigheten skulle åsidosätta den berörda personens grundläggande rättigheter som de fastslagits i artikel 6.2 i EU-fördraget. En medlemsstat har nämligen, vid sidan av dessa särskilda vägransgrunder, alltid rätt att med stöd av artikel 1.3 i rambeslutet vägra överlämnande av en person om det skulle strida mot mänskliga rättigheterna som de kommer till uttryck i artikel 6 i EU-fördraget.

*C-327/09 (EUD2009/204:3) Mensch und Natur AG mot Freistaat Bayern
Begäran från Bayerischer Verwaltungsgerichtshof, Tyskland*

Den nationella domstolens fråga: Den nationella domstolen vill veta om artikel 249 fjärde stycket EG utgör hinder mot att tolka ett kommissionsbeslut – som enligt sin ordalydelse endast riktar sig till ett visst företag – så att det även är bindande för andra företag. För det andra vill den veta om ett beslut av kommissionen från år 2000 om att neka tillstånd för saluföring av ”Stevia rebaudiana Bertoni: växter och torkade blad” som nytt livsmedel eller ny livsmedelsingrediens, även är bindande för klaganden i målet vid nationella domstolen som saluför samma produkt.

Sverige har anfört följande. Ett beslut som enligt sin ordalydelse endast riktar sig till ett visst företag är inte bindande för andra företag. Detta följer redan av ordalydelsen i artikel 249 EG. Dessutom är det av stor vikt för att kraven på rättssäkerhet och förutsebarhet för enskilda ska

kunna tillgodoses att distinktionen mellan beslut och allmänt giltiga rättsakter upprätthålls. Kommissionens beslut 2000/196/EG av den 22 februari 2000 är inte bindande för klaganden i målet vid den nationella domstolen eftersom beslutet inte riktar sig till det företaget. Nationella myndigheter kan emellertid inte bortse från beslutet när de bedömer om det ska tillåtas att samma produkt som beslutet gällde ska få saluföras på gemenskapsmarknaden. I den mån tvivel föreligger om beslutets riktighet ska frågan hänskjutas till EU-domstolen.

C-346/09 (EUD2009/213:3) Staat der Nederlanden mot Denavit Nederland b.v. m.fl.

Begäran från Gerechtshof's-Gravenhage, Nederländerna

Den nationella domstolens fråga: Rådet beslutade den 4 december 2000 om att medlemsstaterna skulle vidta skyddsåtgärder vad gäller bovin spongiform encefalopati (BSE). Beslutet trädde i kraft den 1 januari 2001. För att genomföra beslutet antogs den 8 december 2000 i Nederländerna en provisorisk förordning om förbud för animaliskt protein i allt foder för djur inom animalieproduktionen. Den nationella förordningen trädde i kraft den 15 december 2000. En tvist har uppkommit i Nederländerna om tillåtligheten av det nederländska förbudet. Enligt sökandena var det nationella förbudet ogiltigt med hänsyn till att det började tillämpas två veckor tidigare än när gemenskapens beslut trädde i kraft och eftersom det även avsåg djurfoder som inte innehåller något annat animaliskt protein än fiskmjöl eller dikalciumfosfat. Den nationella domstolen önskar därför få veta om gemenskapsrätten utgör hinder mot ett sådant nationellt förbud.

Sverige har anfört följande. Direktiv 90/425/EEG, beslut 94/381/EG och beslut 2000/766/EG utgör inte hinder för ett provisoriskt nationellt förbud till skydd mot BSE som förbjuder produktion av och handel med bearbetat animaliskt protein avsett för utfodring av djur inom animalieproduktionen. Detta förändras inte av att det förhållandet att det nationella förbudet trädde i kraft tidigare än beslut 2000/766/EG eller att det även gällde för fiskmjöl och dikalciumfosfat. För det första var det aktuella området inte fullständigt harmoniserat. För det andra medgav artikel 10.1 fjärde stycket i direktiv 90/425/EEG att medlemsstaterna vidtog provisoriska skyddsåtgärder. För det tredje åventyrade inte de vidtagna åtgärderna det eftersträvade resultatet av beslut 2000/766/EG, utan tvärtom syftade de till att genomföra beslutet.

I det följande redovisas de ärenden som vid utgången av december 2009 var föremål för formellt överträdelseförfarande mot Sverige. Redovisningen upptar under separata rubriker de ärenden som är föremål för talan vid EU-domstolen, motiverat yttrande respektive formell underrättelse. Redovisningen sker departementsvis.

1 JUSTITIEDEPARTEMENTET

1.1 Mål i EU-domstolen

Försenat genomförande av direktiv 2004/83/EG, skyddsgrundsdirektivet (ärendenummer 2006/0901, mål C-322/08)

Kommissionen yrkade fastställelse av att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktiv 2004/83/EG om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (skyddsgrundsdirektivet), genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att genomföra direktivet eller, i vart fall, genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige anförde i svaromål att svensk lagstiftning och rättstillämpning redan i allt väsentligt motsvarar skyddsgrundsdirektivets bestämmelser, men att vissa ändringar av lagteknisk karaktär emellertid krävdes för att full överensstämmelse med direktivet ska uppnås. De nya reglerna planerades träda i kraft i april 2009, varför regeringen inte bestred kommissionens talan. Lagstiftningsärendet om genomförandet av skyddsgrundsdirektivet behandlas tillsammans med genomförandet av direktiv 2005/85/EG om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av flyktingstatus (asylprocedurdirektivet). Som ett led i arbetet med att utarbeta en lagrådsremiss skickades ett utdrag ur utkast till lagrådsremissen ut på remiss i december 2008. Beslut om proposition avsågs att fattas under våren 2009.

Genom dom den 14 maj 2009 fällde EU-domstolen Sverige för fördragsbrott.

I september 2009 upplyste Sverige kommissionen om att regeringen har fattat beslut om en lagrådsremiss. I oktober 2009 lämnade Sverige ett kompletterande svar till kommissionen och översände proposition som lämnades över till riksdagen den 15 oktober 2009 samt informerade om att de nya reglerna planeras träda i kraft den 1 januari 2010.

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 2006/24/EG om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet eller, i vart fall genom att inte underrätta kommissionen om detta.

Sverige anförde i svaromål att även om åtgärder för att genomföra direktivet nu håller på att vidtas är det riktigt att Sverige vid den för bedömningen av målet relevanta tidpunkten inte hade genomfört direktivet.

1.2 Motiverade yttranden

Rättshjälpslagen (ärendenummer 2005/4709)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i mars 2007 att bestämmelser i rättshjälpslagen (1996:1619), särskilt 26 § rättshjälpslagen och lagen (1996:1620) om offentligt biträde, såsom de tolkas och tillämpas av de svenska myndigheterna, de facto begränsar möjligheten att anlita advokat/juridisk rådgivare som är etablerad i andra medlemsstater, eftersom de inte tillåter den rättsökande att fritt välja advokat/juridisk rådgivare om det medför avsevärt ökade kostnader, vilket är oförenlig med artikel 49 EG.

Sverige svarade i maj 2007 följande. Den aktuella regleringen i rättshjälpslagen har inte en sådan inskränkande karaktär som kommissionen har uppfattat. I den svenska rättshjälpsregleringen har sedan länge gällt att om den rättsökande själv föreslagit någon lämplig person, ska denne förordnas, om inte anlitandet skulle medföra en väsentlig ökning av kostnaderna, varvid resekostnader och liknande får särskild betydelse i sammanhanget. Det finns de facto inte någon särskild begränsning i fråga om förordnande av rättshjälpsbiträden som är etablerade utomlands. Den begränsning som finns i fråga om det fria biträdesvalet genom regleringen om kostnadshänsyn, som återfinns i 26 § rättshjälpslagen, står i proportion till den svenska målsättningen av allmänt intresse att säkerställa alla medborgares, oberoende av inkomst, rätt till tillgång till rättslig prövning.

Kommissionen vidhöll i ett motiverat yttrande i februari 2008 sin inställning beträffande bestämmelserna i rättshjälpslagen men återkom däremot inte beträffande de offentliga biträdena.

Sverige svarade i mars 2008 i huvudsak följande. Regeringen anser att den aktuella regleringen – som är motiverad av det trängande samhällsintresset att säkerställa tillgång till rättslig prövning – inte har en sådan

inskränkande karaktär som kommissionen gjort gällande, att den är ändamålsenlig och att den står i proportion till den angivna målsättningen. Regleringen är därför förenlig med artikel 49 EG. Följaktligen har Sverige uppfyllt sina skyldigheter enligt nämnda artikel. Trots detta kommer regeringen att ta initiativ till en ändring av den ifrågasatta regleringen och då tillgodose kommissionens synpunkter.

Sverige anförde i ett kompletterande svar i december 2008 att en promemoria (Ds 2008:85) har utarbetats med förslag till lagändringar, inte bara av den ifrågasatta regleringen utan även motsvarande bestämmelser beträffande exempelvis offentliga försvarare.

I september 2009 upplyste Sverige kommissionen om att regeringen beslutat och överlämnat en proposition till riksdagen.

I december 2009 kunde Sverige meddela kommissionen att riksdagen antagit lagändringarna och att de träder i kraft den 1 januari 2010.

Försenat genomförande av direktiv 2005/85/EG (ärendenummer 2008/0214)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i januari 2008 att Sverige, genom att inte i tid genomföra och rapportera till kommissionen om genomförandet av direktiv 2005/85/EG om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av flyktingstatus, har brutit mot direktivet.

Sverige svarade i mars 2008 att regeringen tillsatt en särskild utredning, Asylförfarandeutredningen, som har haft uppdrag att föreslå hur direktivet ska genomföras i svensk rätt. Detta redovisades i betänkandet (SOU 2006:61) Asylförfarandet – genomförandet av asylprocedurdirektivet i svensk rätt. Enligt utredningen är flera av direktivets artiklar redan genomförda i svensk rätt, medan andra artiklar innebär att utlänningslagen (2005:716) och utlänningsförordningen (2006:97) måste ändras för att full överensstämmelse med direktivet ska uppnås. Anmälan om att direktivet delvis redan är genomfört gjordes i december 2007. Vad gäller frågor om den svenska hanteringen av terrorismstänkta asylsökande, krävs en omfattande beredning vilket har lett till en försening med genomförandet. Lagstiftningsarbete pågår och har hög prioritet. Lagstiftningsärendet om genomförandet av asylprocedurdirektivet behandlas tillsammans med genomförandet av direktiv 2004/83/EG om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (skyddsgrundsdirektivet).

I juli 2009 upplyste Sverige kommissionen om att regeringen har fattat beslut om en lagrådsremiss och att de nya reglerna planeras träda i kraft den 1 januari 2010.

Kommissionen vidhöll sin inställning i ett motiverat yttrande i oktober 2009.

I samband med att Sverige svarade på en skrivelse från kommissionen i ärende 2006/0901 om genomförande av direktiv 2004/83/EG överlämnades proposition, som även avser genomförande av direktiv 2005/85/EG. I december 2009 svarade Sverige på det motiverade yttrandet att behandlingen av propositionen i riksdagen pågår och att de föreslagna lagändringarna förväntas träda i kraft den 1 januari 2010.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

1.3 Formella underrättelser

Uppehållstillstånd för familjemedlemmar (ärendenummer 2004/2235)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i juli 2005 att den svenska lagstiftningen och förfarandet i Sverige när det gäller utfärdande av uppehållstillstånd till medborgare i tredjeland som är familjemedlemmar till medborgare i EU och som vill utnyttja bestämmelserna i direktiv 73/148/EEG om avskaffande av restriktioner för rörlighet och bosättning inom unionen för medborgare i medlemsstaterna i fråga om etablering och tillhandahållande av tjänster är oförenliga med artikel 18 EG och direktiv 73/148/EEG. Detta eftersom det ställs krav på att personen först vistas lagligt i unionen, att ekonomiskt oberoende i ursprungslandet kan bevisas och att det finns ett åtagande från unionsmedborgaren som garanterar en viss levnadsnivå.

Sverige svarade i september 2005 i huvudsak följande. Kommissionens påståenden återspeglar varken innehållet i svensk lagstiftning eller svenska myndigheters praxis. Några krav på bevis om ekonomisk oberoende eller åtagande från unionsmedborgaren som garanterar en viss levnadsnivå finns inte. Vad som däremot följer av den svenska lagstiftningen är att det ska finnas ett beroendeförhållande mellan unionsmedborgaren och den anhöriga tredjelandsmedborgaren. Det ska vara fråga om ett faktiskt beroendeförhållande som uppstått i hemlandet. Medlemsstaten behöver därför inte nöja sig med en åtagandeförklaring från unionsmedborgarens sida. Det uppställs inte något krav på att personen ska vistas lagligen i unionen för att uppehållstillstånd ska kunna utfärdas. När det gäller rätten till skydd för familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna måste en bedömning göras utifrån omständligheterna i det enskilda fallet.

Den formella underrättelsen har sin grund i ett enskilt ärende som har handlagts av Utlänningsnämnden. Utlänningsnämnden har i det ärendet beslutat inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen enligt artikel 234 EG (EU-domstolens mål C-1/05). EU-domstolen meddelade dom den 9 januari 2007 och uttalade beträffande tolkningen av artikel 6 b i direktiv 73/148/EEG att bestämmelsen ska tolkas på så sätt att bevis för att det föreligger behov av materiellt bistånd får föras med varje lämpligt medel, men att en medlemsstat kan anse att enbart det faktum att en unionsmedborgare eller dennes make eller maka har åtagit sig att försörja familjemedlemmen i fråga inte bevisar att det föreligger ett faktiskt beroendeförhållande. I samband med att Utlänningsnämnden lades ned i

Sk. 2009/10:150
Bilaga 2

mars 2006 överfördes ärendet till Migrationsdomstolen i Stockholm. Migrationsdomstolen i Stockholm fann i dom den 5 december 2007 att sökandena i det aktuella ärendet hade uppehållsrätt i Sverige. Migrationsverket överklagade domen, men Migrationsöverdomstolen meddelade inte prövningstillstånd.

Registrering av dubbelt efternamn (ärendenummer 2006/4454)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i oktober 2007 att de svenska myndigheternas agerande – att på barn som innehar dubbelt svensk-spanskt medborgarskap använda samma regel som är tillämplig på de som bara har svenskt medborgarskap – utgör en diskriminering på grund av nationalitet som strider mot artikel 12 och 17 EG, enligt EU-domstolens tolkning i målet C-148/02 Garcia Avello. Kommissionen anförde vidare att det också utgör ett hinder för dessa barn att utöva sin rätt enligt unionsrätten att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, vilket strider mot artikel 18 EG och direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier.

Sverige svarade i februari 2008 i huvudsak följande. Enligt namnlagen förvärvar barn till föräldrar med olika efternamn det av föräldrarnas efternamn som anmäls till Skatteverket inom tre månader efter födseln. Om ingen anmälan görs förvärvar barnet moderns efternamn. Genom en anmälan till Skatteverket enligt 25 § namnlagen, vilken är kostnadsfri, kan barnet få bära den andre förälderns efternamn som mellannamn. Den som vill byta efternamn kan ansöka om namnbyte hos Patent- och registreringsverket enligt 11 § namnlagen. Som nybildat efternamn får normalt inte godkännas dubbelnamn men undantag kan göras om det finns synnerliga skäl. Skäl för byte av efternamn har ansetts föreligga när barn med dubbelt medborgarskap har eftersträvat att få samma efternamn registrerat i båda medborgarstaterna. Förfarandet hos PRV är avgiftsbelagt men avgiften kan efterges om det finns särskilda skäl. Den svenska internationella namnrätten bygger i huvudsak på nationalitetsprincipen, vilket innebär att namnförvärv för svenska medborgare prövas av svensk myndighet enligt svensk lag. Det finns således goda möjligheter för en person med hemvist i Sverige och med medborgarskap i både Sverige och en annan medlemsstat att få ett efternamn som utgår från namnrätten i den andra staten. Mot bakgrund av kommissionens synpunkter avser emellertid regeringen att ta initiativ till en ändring av namnlagen så att personer med dubbla medborgarskap inom EU på ett enklare sätt kan få sitt utländska namn godtaget i Sverige.

Ersättning för skäliga kostnader vid distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter (ärendenummer 2009/2142)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i oktober 2009 att Sverige inte på rätt sätt har genomfört artikel 7.1 i direktiv 2002/65/EG distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter i svensk lagstiftning. Enligt artikel 7.1 i direktivet kan konsumenten endast

åläggas att betala för den tjänst som faktiskt har tillhandahållits, dvs. som har tagits emot av konsumenten. Enligt 3 kap. 11 § första stycket i den svenska distans- och hemförsäljningslagen har leverantören ("[...] också rätt till [...]") ersättning av konsumenten för kostnader för tjänsten. Det framgår således att "kostnader för tjänsten" omfattar leverantörens egna kostnader i samband med tillhandahållandet av tjänsten, utöver den tjänst som konsumenten har tagit emot, även om någon faktisk tjänst inte har tagits emot. Enligt den svenska lagen innebär detta att de belopp som konsumenten kan komma att få betala kan vara högre än de belopp som avses i artikel 7.1 i direktivet. Kommissionen anser därför att artikel 7.1 i direktivet inte har införlivats korrekt i svensk lagstiftning.

Sverige svarade i december 2009 i huvudsak följande. Den svenska regeringens uppfattning är att bestämmelserna avseende ersättning för kostnader i 3 kap. 11 § första stycket andra meningen i distans- och hemförsäljningslagen ryms inom ordalydelsen av bestämmelserna i artikel 7.1. Inte heller förfelas tillnärmningssyftet enligt artikel 1.1 i direktivet genom utformningen av den svenska regleringen. Direktivet ger utrymme för att lösa frågan om kompensation för kostnader på så sätt att full ersättning kan utgå för sådana kostnader som är hänförliga till tiden före det att ångerrätten utövades; kostnaderna ska dock alltid vara skäliga och alltså inte så stora att de innebär en påföljd för att motverka ett utövande av ångerrätten. Avräkningen mellan näringsidkaren och konsumenten blir på så sätt mera neutral i ekonomiskt hänseende. Detta motverkar vidare att näringsidkaren redan av ekonomiska skäl tvingas skjuta upp fullgörandet av avtalet till dess ångerfristen har löpt ut, något som annars skulle ligga nära till hands och vore särskilt olyckligt vid avtal om just finansiella tjänster. Kommissionen har gjort gällande att med direktivets angivande av "den tjänst som [...] faktiskt har tillhandahållits" avses vad som tagits emot av konsumenten, och att endast detta får ligga till grund för betalningsåläggande för konsumenten. Den svenska regeringen anser emellertid att kommissionens tolkning är alltför snäv och i många fall oförenlig med innebörden av finansiella tjänster såsom t.ex. krediter eller försäkringar. Exempelvis innefattar tillhandahållandet av en kreditjänst ofrånkomligen även andra element än själva utbetalningen av pengar till låntagaren. En kreditgivare måste, både till följd av krav i lagstiftningen (jfr konsumentkreditdirektivet) och av marknadsmässiga skäl, normalt göra vissa kontroller för att kunna bedöma kredittagarens möjligheter att återbetala krediten. Detta arbete är en oavskiljbar del av själva kredittjänsten och tillika en del som "faktiskt har tillhandahållits" när kredittagaren får besked om huruvida krediten beviljats och får lånesumman utbetald. På motsvarande sätt måste ett försäkringsbolag, för att kunna bedöma om försäkringen ska meddelas och för att avgöra premienivån, initialt göra en bedömning av försäkringstagaren och risken i det aktuella fallet. Det är initiala moment som dessa som avses med näringsidkarens "kostnader för tjänsten" enligt den svenska bestämmelsen. Bestämmelsen tar således sikte på sådana moment som är hänförliga till tiden före utövandet av ångerrätten och som inte går att särskilja från övriga delar av den finansiella tjänst som har tillhandahållits vid den tidpunkten. Det bör i detta sammanhang framhållas att det ofta är en tillfällighet om näringsidkaren väljer att

lägga ut sina kostnader för sådana moment i särskilda avgifter eller i det löpande priset genom en högre ränta eller premie. Syftet med bestämmelsen är att klargöra att det inte spelar någon roll om ett visst moment prissätts särskilt genom en avgift eller om det ingår i det löpande priset (dvs. räntan eller premien). Den svenska regleringen möjliggör alltså ett varierat sätt att prissätta finansiella tjänster, eftersom näringsidkarens ersättning för utlägg och andra kostnader kan fördelas mellan avgifter av olika slag och ränta eller premie.

Försenat genomförande av direktiv 2007/36/EG om utnyttjande av vissa aktieägares rättigheter i börsnoterade företag (ärendenummer 2009/0481)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i september 2009 att Sverige, genom att inte i tid genomföra och rapportera till kommissionen om genomförandet av direktivet, har brutit mot direktivet.

Sverige svarade följande i november 2009. Direktivet är delvis genomfört i svensk rätt och genomförandet har anmälts i kommissionens genomförandedatabas. Resterande bestämmelser kommer att genomföras genom en lagändring som planeras kunna träda i kraft den 1 oktober 2010.

Migrationsverkets vägran att utfärda ett uppehållskort (ärendenummer 2007/4081)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i november 2009 att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 18 EG samt artiklarna 3.1, 9, 10 och 16.3 i direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier genom att vägra att för en specifik person utfärda ett uppehållskort för en unionsmedborgares familjemedlem och genom att begära registrering i folkbokföringsregistret i enlighet med folkbokföringslagen, förutom den registrering som krävs hos Migrationsverket i kraft av utlänningslagen samt att ställa krav som inte förutses i direktiv 2004/38/EG.

Sverige ska besvara den formella underrättelsen senast den 22 januari 2010.

2 UTRIKESDEPARTEMENTET

2.1 Mål i EU-domstolen

Bilateral investeringskyddsavtal (ärendenummer 2004/2055, mål C-249/06)

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige, genom att inte vidta alla lämpliga åtgärder för att undanröja oförenligheter med artiklarna 57.2, 59 och 60.1 EG i form av bestämmelsen om fria

transfereringar av kapital relaterade till investeringar inom ramen för Sveriges bilaterala investeringsskyddsavtal med Vietnam, liksom i sexton ytterligare investeringsskyddsavtal (Argentina, Bolivia, Elfenbenskusten, Egypten, Hongkong, Indonesien, Kina, Madagaskar, Malaysia, Pakistan, Peru, Senegal, Sri Lanka, Tunisien, Yemen och Jugoslavien), har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 307 andra stycket EG. Enligt kommissionen skulle artikel 5 i investeringsskyddsavtalet med Vietnam, som gäller rätt till fri transferering av kapital relaterat till investeringar som omfattas av avtalet, innebära att Sverige är förhindrat att i förhållande till Vietnam genomföra eventuella restriktiva åtgärder avseende kapital och betalningar som kan komma att beslutas av unionen enligt artiklarna 57.2 EG (generella undantag från förbudet mot restriktioner för kapital och betalningar i förhållande till tredjeland), 59 EG (restriktiva åtgärder till skydd för EMU:s funktion) och 60.1 EG (ekonomiska sanktioner grundade på en gemensam åtgärd eller gemensam ståndpunkt beslutad enligt bestämmelserna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken). Detsamma skulle gälla också i förhållande till övriga nämnda länder med hänsyn till motsvarande bestämmelse om fri transferering i respektive avtal. Enligt kommissionens uppfattning kan bestämmelsen om fri transferering i investeringsskyddsavtalen inte inskränkas eftersom det inte finns någon uttrycklig bestämmelse i avtalen om undantag från transfereringsrätten.

Sverige bestred talan och anförde följande. Det finns inte något exempel på att transfereringsbestämmelsen i investeringsskyddsavtalen har förhindrat Sverige från att genomföra åtgärder enligt artiklarna 57.2 EG, 59 EG eller 60.1 EG. Det ankommer på kommissionen att visa att avtalen verkligen ger upphov till en folkrättslig förpliktelse i förhållande till aktuella tredjeländer som är av det slaget att Sverige skulle vara förhindrat att genomföra eventuella restriktiva åtgärder enligt artiklarna 57.2 EG, 59 EG och 60.1 EG som kan komma att beslutas i framtiden. Regeringen bestrider att så är fallet. När det gäller beslut om restriktiva åtgärder enligt artikel 60.1 EG, dvs. åtgärder som grundar sig på en gemensam åtgärd eller gemensam ståndpunkt som beslutats med stöd av bestämmelserna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, kan ett åtagande om rätt till fri transferering i ett investeringsskyddsavtal inte utgöra hinder för att genomföra denna typ av åtgärd. I de fall de unionsrättsliga åtgärderna grundas på en resolution av FN:s säkerhetsråd, följer det direkt av artikel 103 i FN-stadgan att säkerhetsrådsbeslut enligt kapitel sju i FN-stadgan utgör lex superior i förhållande till förpliktelser i traktat- och sedvanerätt. I ett sådant fall föreligger det inte bara en rätt för Sverige utan också en folkrättslig skyldighet att genomföra resolutionen framför ett åtagande om fri transferering i ett bilateralt investeringsskyddsavtal. Regeringen bestrider under alla omständigheter att investeringsskyddsavtalen innefattar en undantagslös transfereringsrätt. När det gäller att utröna den närmare innebörden av en förpliktelse enligt ett bilateralt investeringsskyddsavtal har man att utgå från folkrättsliga principer för avtalstolkning. Investeringsskyddsavtalen innebär inte något åtagande mot tredjeland om rätt till fri transferering

om sådana exceptionella omständigheter som är en förutsättning för att unionen ska kunna besluta om skyddsåtgärder uppstår.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

EU-domstolen meddelade dom den 3 mars 2009. Den fastställde att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 307.2 EG genom att inte vidta lämpliga åtgärder för att undanröja oförenligheter i de bestämmelser om överföring av kapital som finns i de aktuella bilaterala avtalen.

I juli 2009 upplyste Sverige kommissionen om att arbetet med att ändra de 17 investeringsskyddsavtal som berörs av domen kommer att ta tid. I syfte att ändra avtalen i enlighet med domen har regeringen utformat ett tillägg till artikeln om kapitalöverföring i avtalen. Avsikten är att så snart som möjligt kommunicera med de 17 stater som är motparter i de avtal som berörs och anpassa avtalen med den nya bestämmelsen.

2.2 Motiverade yttranden

2.3 Formella underrättelser

3 FÖRSVARSDPARTEMENTET

3.1 Mål i EU-domstolen

3.2 Motiverade yttranden

3.3 Formella underrättelser

Försenat genomförande av direktiv 2008/43/EG om inrättandet av ett system för identifiering och spårning av explosiva varor för civilt bruk (ärendenummer 2009/0482)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i september 2009 att Sverige, genom att inte i tid genomföra och rapportera till kommissionen om genomförandet av direktivet, har brutit mot direktivet.

Sverige svarade följande i november 2009. Genomförandet av direktivet har blivit försenat med hänsyn till att den på området behöriga

myndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, ännu inte har det bemyndigande i lag som krävs för att utfärda nödvändiga genomförande föreskrifter. Den svenska regeringen arbetar därför för närvarande med att ta fram ett förslag till en ny lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor som inbegriper ett sådant bemyndigande. Den föreslagna lagtexten framgår av det betänkande som lagts fram av Utredningen om brandfarliga och explosiva varor, SOU 2006:16, se bilaga 3. En proposition förväntas läggas fram i mars 2010 och de nya reglerna träda i kraft senast den 1 oktober 2010. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är väl medveten om det pågående lagstiftningsarbetet och är beredd att anta sina föreskrifter så snart bemyndigandet har trätt i kraft.

4 SOCIALDEPARTEMENTET

4.1 Mål i EU-domstolen

4.2 Motiverade yttranden

4.3 Formella underrättelser

Krav på registrering hos Läkemedelsverket av importerade kosmetiska produkter (ärendenummer 2008/4159)

Kommissionen anförde följande i en formell underrättelse i juni 2009. Kommissionen har erhållit ett klagomål om kravet på registrering av importerade kosmetiska produkter (inklusive en avgift till Läkemedelsverket) och de återverkningar detta får på försäljningspriset. Klaganden är ett litet företag som via Internet säljer kosmetiska produkter i Sverige. Syftet är att genom parallellimport från andra EU-länder sälja kosmetiska produkter från välkända märken till konkurrenskraftiga priser. Enligt klaganden kräver Läkemedelsverket att alla kosmetiska produkter som importeras till Sverige ska registreras. Dessutom påförs en avgift på 300 kronor för varje produkt utan hänsyn till produktens enhetspris eller hur stor mängd som importeras. Denna registrering är obligatorisk även om samma produkt har registrerats av en annan firma. Klaganden anför att det p.g.a. Läkemedelsverkets registrerings- och avgiftssystem är billigare och enklare att handla från svenska leverantörer än från grossister från andra EU-länder. Klagandena anser att detta system utgör ett hinder mot handeln i EU. För att kunna ta ställning till detta klagomål behöver kommissionen mer information om anmälnings- och avgiftssystemet i Sverige.

Sverige svarade följande i augusti 2009. Kosmetikadirektivets utformning, särskilt artikel 3 och artikel 7a.4 i direktivet, ger medlemsstaterna utrymme att i viss ån bestämma de krav som ställs på företag i fråga om informationslämnande. Den svenska regeringen har vid genomförandet av direktivet ansett att ett krav på registrering av alla kosmetiska produkter, både de som är tillverkade i Sverige och importerade produkter, är nödvändigt för att uppfylla artikel 3 i direktivet. Kravet bedöms vara nödvändigt för att Läkemedelsverket som är tillsynsmyndighet ska kunna utöva tillsyn över produkterna. Läkemedelsverket behöver kontrollera produktinformation, att svensk text finns och hållbarhetstid. Även kommissionen har bl.a. vid det offentliga samrådet i januari 2007 inför förenklingsarbetet med direktivet konstaterat att direktivet är oklart beträffande vilka som ska informeras när en produkt släpps för omsättning och vilken information företagen är skyldiga att lämna. I Sverige finns inga specifika regler för parallellimport. Förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, förordning (1993:1283) om kosmetiska och hygieniska produkter och Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2004:12) om kontroll av kosmetiska och hygieniska produkter är tillämpliga för alla produkter. Alla produkter som tillverkas i Sverige eller förs in i Sverige från ett EU-land eller tredjeland måste registreras hos Läkemedelsverket för att kunna uppfylla direktivets krav på säkerhet och skydd för folkhälsa. Syftet med registreringen är marknads kontroll (tillsyn). Samtliga produkter och aktörer behandlas lika. Anmälan behöver bara göras en gång då produkten sätts på den svenska marknaden. Enligt Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2006:17) om avgifter för kontrollen av kosmetiska och hygieniska produkter ska en årlig avgift betalas av den som tillverkar eller i Sverige för in dylika produkter. Vidare ska en årlig avgift om 300 kr betalas per produkt för tillsyn.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/47/EG om ändring av rådets direktiv 90/385/EEG om tillnärmning av medlemsstaterna lagstiftning om aktiva medicintekniska produkter för implantation, rådets direktiv 93/42/EEG om medicintekniska produkter och direktiv 98/8/EG om utsläppande av biocidprodukter på marknaden (ärendenummer 2009/0212)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i april 2009 att Sverige, genom att inte i tid genomföra och rapportera till kommissionen om genomförandet av direktivet, har brutit mot direktivet.

Sverige anförde i svar i maj 2009 att direktivets bestämmelser delvis redan är genomförda genom befintligt regelverk; 20–21 §§ förvaltningslagen (1986:223), 7 § myndighetsförordningen (1998:515) och 10 § SWEDACS föreskrifter (STAFS 2002:6). De två förstnämnda författningarna har redan anmälts i kommissionens databas och den sistnämnda kommer att anmälas inom kort. Direktivet har vidare genomförts genom lagen (2009:271) om ändring i lagen (1993:584) om medicintekniska produkter. Lagändringarna anmäldes i kommissionens databas den 15 maj 2009. Även nödvändiga förordningar (SFS 2009:391 och SFS 2009:392) har antagits den 7 maj 2009. Förordningarna

anmäldes i kommissionens databas den 27 maj 2009. Därefter har ändringar av Läkemiddelsverkets föreskrifter anmälts till kommissionens databas i oktober 2009. Samtliga författningsändringar kommer i enlighet med direktiv 2007/47/EG att börja tillämpas från och med den 21 mars 2010 då de träder i kraft. Direktivet har vidare delvis genomförts genom ändringar i Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 1998:8). Anmälan om genomförandet gjordes i kommissionens databas den 3 december 2007. För genomförandet av denna del ansvarade Miljödepartementet.

Beräkning av sjukersättning i form av garantiersättning (ärendenummer 2009/4294)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i oktober 2009 att den svenska lagstiftningen beträffande beräkning av garantiersättning i 9 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) och Försäkringskassans tillämpning av samordningsreglerna i förordning (EEG) nr 1408/71 diskriminerar migrerande arbetstagare och därför strider mot artikel 3 i förordningen.

Sverige anförde i svar i december 2009 att Försäkringskassan efter att ha tagit del av kommissionens synpunkter vid en närmare analys av beräkningen i förhållande till förordningen (EEG) nr 1408/71 kommit fram till en ny tolkning av samordningsreglerna. Med det nya beräkningssättet kommer garantiersättningen att beräknas lika för personer som endast varit omfattade av svensk lagstiftning och personer som varit omfattade av två eller flera medlemsstaters lagstiftning.

5 FINANSDEPARTEMENTET

5.1 Mål i EU-domstolen

Importtull för krigsmateriel (ärendenummer 2003/2143 och 2003/2185, mål C-294/05)

Kommissionen yrkade att EU-domstolen skulle fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 2, 9, 10 och 11 i förordning (EEG) nr 1552/89 om genomförande av beslut 88/376/EEG, Euratom om systemet för unionernas egna medel i dess lydelse före den 31 maj 2000 och för tiden därefter i enlighet med förordning (EEG) nr 1150/2000 om genomförande av beslut 94/728/EG, Euratom om systemet för unionernas egna medel, genom att för tiden den 1 januari 1998 till och med den 31 december 2002 underlåta att fastställa och kreditera egna medel i samband med import av krigsmateriel och varor med civil och militär användning samt genom att underlåta att betala dröjsmålsränta på beloppen.

Sverige bestred talan i svaromål i oktober 2005 och anförde att möjligheten att befria denna import från tullavgift framgår av artikel 296 EG. Av artikel 296.1 b EG framgår funktionsfördelningen mellan

unionen och medlemsstaterna liksom att unionen inte har behörighet inom det försvarspolitiska området. Denna ordning syftar till att bevara medlemsstaternas handlingsfrihet på vissa områden som rör nationellt försvar och nationell säkerhet. Artikelns placering bland fördragets allmänna bestämmelser och slutbestämmelser bekräftar att den har en allmän räckvidd i fråga om de verksamheter som den avser och på de villkor som ställs däri. Bestämmelsen kan således påverka alla allmänt tillämpliga bestämmelser i fördraget, däribland de som avser tullreglerna. Det är upp till varje medlemsstat, beroende på förhållandena just i den medlemsstaten, att avgöra om det föreligger en rätt att göra undantag. Av artikel 296 EG följer att hänsyn ska tas till medlemsstatens specifika situation och villkor. Det har varit omöjligt för Sverige att vid import av militär utrustning använda sig av unionens regelverk enligt tullkodexen för att erlagga importtull eller instrumentet tullsuspension för att få militär utrustning undantagen från importtull eftersom båda dessa regelverk saknar skydd för känslig nationell säkerhetsinformation för militär utrustning. Därför återstod endast för Sverige att importera dessa varor under artikel 296 EG, enligt vilken hänsyn tas till nationell säkerhet och därmed skydd lämnas för information.

EU-domstolen meddelade den 15 december 2009 dom i målet och fällde Sverige för fördragsbrott i enlighet med kommissionens yrkande.

5.2 Motiverade yttranden

Lotterilagen (ärendenummer 2004/4087)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i april 2006 att tillämpningen av 9, 15 och 45 §§ lotterilagen (1994:1000) samt 38 § lotterilagen i den del den hänför sig till främjande och annonsering, innebär en inskränkning i friheten för utländska spelbolag att tillhandahålla sina tjänster i Sverige. Sådana undantag från fördragets grundläggande rättigheter är endast tillåtna om de kan motiveras av tvingande skäl av allmänintresse och under förutsättning att detta intresse inte skyddas i den medlemsstat där tjänsteleverantören är etablerad samt om åtgärderna är proportionella. Rent ekonomiska skäl, såsom att garantera intäkter till statskassan, är enligt EU-domstolens praxis inte ett godtagbart skäl. Mot bakgrund av omfattningen av den marknadsföring som de statligt ägda monopolföretagen bedriver ställd i relation till de medel som avsätts för att motverka spelberoende samt med hänsyn till regeringens beslut att bevilja AB Svenska Spel tillstånd för nätpoker-tjänster anser kommissionen att det är ytterst tveksamt om Sverige rimligen kan åberopa konsumentskyddet som motiv för att begränsa utländska bolags rätt att tillhandahålla speltjänster på den svenska marknaden. Kommissionen kan inte heller se att skäl för att förebygga ekonomisk brottslighet eller penningtvätt kan motivera inskränkningar för bolag som lagligen verkar i en annan medlemsstat. Kommissionen gör därför gällande att de aktuella bestämmelserna i lotterilagen inte är förenliga med artikel 49 EG.

Sverige redogjorde i svar i juli 2006 ingående för det svenska systemet och hur det uppfyller angivna skyddsintressen, något som EU-domstolen framhållit måste bedömas i ett sammanhang. Vid en sådan helhetsbedömning anför regeringen att det framgår att regelverket är ändamålsenligt och konsekvent och tillgodoser syftena med regleringen, samt att de inskränkningar som förekommer i den svenska regelverket är nödvändiga och proportionella för att säkerställa den skyddsnivå som ska gälla i landet. Den av kommissionen ifrågasatta marknadsföringen, liksom tillståndet att bedriva nätpoker, måste ses mot bakgrund av att kommersiella spelbolag i stor utsträckning redan är verksamma på den svenska marknaden och att Svenska Spel måste ges möjlighet att kanalisera det existerande spelintresset till reglerade speltjänster som erbjuder alternativ med bättre konsumentskydd och större socialt ansvarstagande. När det så gäller motverkande av olagliga handlingar och brott räcker det att konstatera att det i Europa förekommer stora variationer vad gäller de krav och begränsningar som medlemsländerna ställer på speltjänstleverantörer, och att det kan innebära att gränsöverskridande spelverksamhet därmed inte omfattas av något lands offentliga tillsyn.

I ett motiverat yttrande i juni 2007 vidhöll kommissionen sin inställning att 9, 38 och 45 §§ *lotterilagen* inte är förenliga med artikel 49 EG men inskränkte granskningen till *idrottsrelaterade vadhållningstjänster*. Kommissionen gjorde gällande att tillstånd som innehas av spelbolag etablerade i andra medlemsstater inte erkänns av den svenska lotteriinspektionen ens om samma hänsyn till allmänintresset som motiverar den svenska begränsningen redan har beaktats genom bestämmelser och kontroller i den utländske speltjänstleverantörens hemland. Kommissionen påpekade att villkoren för att bevilja tillstånd enligt 45 § *lotterilagen* inte är lagfästa, vilket medför att den svenska regeringen kan agera på ett sådant skönsmässigt sätt att de unionsrättsliga bestämmelserna fråntas sin ändamålsenliga verkan. Kommissionen hänvisade till EU-domstolens praxis och menade att tillståndsordningen ska grundas på objektiva kriterier som inte är diskriminerande och som är kända på förhand för att begränsa myndigheternas utrymme för skönsmässig bedömning och förhindra att bedömningen blir godtycklig. Kommissionen påstod att det viktigaste politiska syftet med spelregleringen är att garantera intäkter till statskassan, att skyddet för underåriga inte upprätthålls och att AB Svenska Spels beviljade tillstånd att bedriva nätpoker har skapat en ny spelmarknad.

I svar i augusti 2007 vidhöll Sverige sin inställning att den svenska spelregleringen innebär begränsningar av artikel 49 EG men att dessa är motiverade av hänsyn till allmänintresset och är proportionerliga i enlighet med EU-domstolens praxis på spel- och lotteriområdet. Härvid hänvisades till EU-domstolens meddelade dom i Placanica-målen och EFTA-domstolens avgöranden i mål E-1/06 angående spel i Norge och E-3/06 beträffande Ladbrokes. Regeringen tillbakavisade bestämt att syftet med regleringen skulle vara att berika statskassan och att det nya nätpokertillståndet skulle ha skapat en ny spelmarknad. Det huvudsakliga syftet med spelregleringen är sociala skyddshänsyn och att skapa en sund

och säker spelmarknad under kontroll och tillsyn, samt att motverka spelberoende och förebygga brott. Regeringen informerade att AB Svenska Spel har infört 18 års åldersgräns på alla spel i butiker utom Triss-lotter. Regeringen medgav dock att vissa delar i spelregleringen kan förbättras, och informerade att en översyn av lotterilagstiftningen för närvarande genomförs som syftar till att stärka de sociala skyddsaspekterna och modernisera spelregleringen så att den även framgent överensstämmer med unionsrätten. Utredaren har utöver att utreda kriterierna för tillståndsordningen även i uppdrag att utreda möjligheten till ömsesidigt erkännande av utländska tillstånd, om det är nödvändigt från unionsrättslig synpunkt och en effektiv kontroll och tillsyn kan upprätthållas.

Mervärdesskatt på posttjänster (ärendenummer 2006/2046)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i april 2006 att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 13.A.1 a och artikel 13.b e i direktiv 77/388/EEG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningskatter – Gemensamt system för mervärdesskatt enhetlig beräkningsgrund (sjätte mervärdesskattedirektivet) genom att inte undanta posttjänster som tillhandahålls av det offentliga postväsendet och därmed förenade varuleveranser från mervärdesskatteplikt, samt genom att inte undanta tillhandahållande till nominella värdet av frimärken giltiga för posttjänster inom landet från mervärdesskatteplikt.

Sverige svarade följande i juni 2006. Sedan postområdet liberaliserats och monolet avskaffats den 1 januari 1993 finns inte längre något offentligt postväsende i Sverige. Posten AB har samma verksamhetsförutsättningar som övriga operatörer på den svenska postmarknaden och bedrivs som ett självständigt privaträttsligt subjekt utan någon ersättning från staten. Tillståndmyndigheten har möjlighet enligt lag att utse vem som helst av de 35 postoperatörerna att, genom förpliktelse i tillståndsvillkoren, tillhandahålla samhällsomfattande posttjänster. I dag finns sådana tillståndsvillkor för företaget Posten AB. Den omständigheten kan inte medföra att Posten AB:s tjänster därmed betraktas som utförda av ett offentligt postväsende. Därutöver, om Posten AB, till skillnad från övriga företag som bedriver likartad postverksamhet, inte skulle ta ut mervärdesskatt på sina tjänster skulle det medföra en allvarlig konkurrenssnedvridning på marknaden. Posten AB:s priser skulle då kunna bli förmånligare för personer som inte har rätt till avdrag för ingående mervärdesskatt (t.ex. enskilda, banker, försäkringsbolag) eftersom Posten AB skulle kunna tillhandahålla sina tjänster utan mervärdesskatt. För företag som har rätt till avdrag för ingående skatt däremot, skulle det bli förmånligare att köpa posttjänsterna från en operatör vars tjänster är mervärdesskattepliktiga, eftersom mervärdesskatten i det fallet inte skulle utgöra en kostnad för köparen. När det sedan gäller frimärken konstaterar Sverige att användningen av dessa har förändrats. Frammärken i Sverige kan inte längre lösas in mot kontanter. Att endast undanta det betalningssätt för posttjänster som innebär förskottsbetalning med frimärke från mervärdesskatt, skulle innebära att

betalningssättet skulle vara avgörande för om tjänsten ska beskattas eller inte. Det vore orimligt och skulle strida mot skatteneutralitetsprincipen. Undantaget i artikel 13.B.a för tillhandahållande av frimärken kan enligt regeringens uppfattning endast vara tillämpligt i de fall då frimärket används som betalningsmedel i stället för kontanter – vilket var tillfället då direktivet antogs 1977 – eller i de fall då frimärket utgör bevis för förskottsbetalda posttjänster som är undantagna från mervärdesskatt eftersom de tillhandahålls av ett offentligt postväsende.

Kommissionen vidhöll sin inställning i ett motiverat yttrande i juli 2007. Kommissionen anser att det förhållandet att Posten AB är ett privaträttsligt företag och drivs i vinstsyfte inte betyder att det inte längre kan karakteriseras som ett ”offentligt postväsende”. Denna uppfattning stöds enligt kommissionen av EU-domstolens dom i mål 107/84 där domstolen slog fast att postverksamhet fortfarande undantas även om den utförs av ett licensierat företag. Undantaget från mervärdesskatt gäller dock endast postmyndighetens tillhandahållande av tjänster, oavsett om det är ett offentlighetsrättsligt organ eller ett licensierat företag, och inte tjänster som andra företag tillhandahåller postmyndigheten. Kommissionen anser vidare att inte alla licenshavare ska betraktas som ”offentliga postväsendet” utan endast det eller de företag som ålagts att säkerställa tillhandahållandet av samhällsomfattande posttjänster inom hela landet enligt artikel 3 i direktiv 97/67/EG av den 15 december 1997 om gemensamma regler för utveckling av unionens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna.

Sverige svarade i september 2007 att undantaget från skatteplikt i mervärdesskattedirektivet för posttjänster som tillhandahålls av det offentliga postväsendet inte är tillämpligt på en avreglerad och konkurrensutsatt postmarknad som den svenska. Enligt regeringens mening saknar kommissionens extensiva tolkning av begreppet offentligt postväsende och dess tillämpningsområde stöd i såväl mervärdesskattedirektivet som i EU-domstolens praxis. Mål 107/84 avser en monopolsituation och kan inte läggas till grund för slutsatser avseende en avreglerad och konkurrensutsatt marknad. Den allmänna tolkningsprinciperna medger inte att undantaget tolkas och ges innehåll med hjälp av senare tillkommen lagstiftning inom ett annat rättsområde som postdirektivet. Det finns inget stöd för kommissionens påstående att det finns ett samband mellan postdirektivets syfte att säkerställa samhällsomfattande posttjänster och mervärdesskattedirektivets undantag från skatteplikt för det offentliga postväsendet. Kommissionens resonemang leder till att principen om skatteneutralitet sätts ut spel och att konkurrensen mellan postoperatörerna påtagligt snedvrids, vilket skulle kunna slå ut konkurrerande postoperatörer. Ett dylikt förhållnings-sätt strider mot de grundläggande principerna om fri rörlighet för tjänster och konkurrens enligt EG-fördraget.

I februari 2008 inledde kommissionen ett ärende mot Sverige angående vissa bestämmelser om uttagsbeskattning av bolag. I ett motiverat yttrande i september 2008 gjorde Kommissionen gällande att vissa bestämmelser i svensk skattelagstiftning beträffande uttagsbeskattning av företag strider mot etableringsrätten. Enligt de svenska reglerna räknas som uttag ur en näringsverksamhet att inkomsten från en näringsverksamhet helt eller delvis inte längre ska beskattas i Sverige på grund av ett skatteavtal. Det innebär att tillgångarna i näringsverksamheten ska behandlas som om de hade avyttrats mot en ersättning som motsvarar marknadsvärdet vilket kan innebära att det uppstår skattepliktiga inkomster. I den angivna situationen ska också eventuella periodiseringsfonder återföras till beskattning. Kommissionen har bl.a. åberopat domarna i målen C-9/02 de Lasteyrie och C-470/04 N som stöd för att de svenska reglerna om uttagsbeskattning när Sverige förlorar beskattningsrätten till en näringsverksamhet strider mot etableringsfriheten.

Sverige har i huvudsak svarat följande. Det går inte att överföra domstolens resonemang i målen C-9/02 de Lasteyrie och C-470/04 N beträffande fysiska personer direkt på juridiska personer eftersom de till skillnad från fysiska personer kan fusioneras, fissioneras eller upphöra på andra sätt. Det går inte heller att direkt överföra domstolens uttalanden om aktier respektive inkomst av kapital till obeskattade reserver respektive inkomst av näringsverksamhet eftersom beskattningen av företag respektive dess ägare är utformad på olika sätt. Slutligen kan de aktuella bestämmelserna om uttagsbeskattning motiveras av sådana tvingande skäl av allmänintresse som domstolen har godtagit i målen C-446/03 Marks & Spencer och C-231/05 Oy AA.

Den 24 april 2008 meddelade Sveriges högsta förvaltningsdomstol, Regeringsrätten, dom i ett mål (mål nr 6639-06) angående uttagsbeskattning enligt de bestämmelser som kommissionen ifrågasätter. Regeringsrätten fann att de aktuella bestämmelserna stred mot etableringsfriheten i artikel 43 EG men ansåg att de kunde motiveras av tvingande hänsyn till allmänintresset. Däremot fann Regeringsrätten att syftet med bestämmelserna skulle kunna tillgodoses på ett mindre ingripande, och därmed mer proportionerligt, sätt dels genom att de periodiseringsfonder som var i fråga återfördes successivt enligt den huvudregel som annars gäller, dels genom att uttagsbeskattningen i fråga effektuerades först när fastigheterna det var fråga om i målet avyttrats. Till följd av Regeringsrättens dom har regeringen den 14 oktober 2009 överlämnat en proposition till riksdagen med förslag till nya bestämmelser dels om anstånd med betalning av skatt i samband med uttagsbeskattning, dels om återföring av avsättningar till periodiseringsfonder, ersättningsfonder och expansionsfonder. Propositionen har behandlats av riksdagen och de nya reglerna gäller från och med den 1 januari 2010.

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i september 2008 att de svenska bestämmelser i mervärdesskattelagen (1994:200) som innebär att ordningen för mervärdesskattegrupper är begränsad till tillhandahållare av finansiella tjänster och försäkringstjänster strider mot artikel 11 i direktiv 2006/112 - mervärdesskattedirektivet.

Sverige svarade följande i november 2008. De svenska bestämmelserna i 6 a kap. 2 § mervärdesskattelagen (1994:200, ML) innebär att gruppregistrering huvudsakligen är möjlig för företag inom den finansiella sektorn. Bakgrunden är att det ansetts lämpligt att införa rätt till gruppregistrering enbart inom den sektor där det är särskilt angeläget. Företagen inom den finansiella sektorn har ofta verksamheten uppdelad på flera olika juridiska personer, beroende på ekonomiska, strategiska och affärsmässiga faktorer, men också på legala krav som innebär att finansiella företag i princip är förhindrade att driva annan verksamhet än finansiell sådan samt att olika finansiella verksamheter endast får bedrivas i separata bolag. Den svenska regeringen delar inte kommissionens uppfattning att principen om skatteneutralitet hindrar en medlemsstat att avgränsa tillämpningsområdet för gruppregistreringsreglerna till en viss sektor med motiveringen att det ska råda en fullständig eller generell neutralitet inom det gemensamma mervärdesskattesystemet.

Kommissionen har i ett motiverat yttrande i november 2009 vidhållit att den svenska ordningen strider mot artikel 11 i mervärdesskattedirektivet.

Det motiverade yttrandet ska besvaras senast den 23 januari 2010.

5.3 Formella underrättelser

Kontrollen av traditionella egna medel (ärendenummer 2000/2185, jfr ärendenummer 2005/2168)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i april 2001 angående den i Sverige utförda kontrollen av egna medel att de svenska myndigheterna inte iakttar de tidsfrister för bokföring i efterhand som fastställs i artikel 220 i förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för unionen (tullkodexen).

Sverige svarade i juni 2001 att det svenska förfaringssättet vid bokföring i efterhand sker helt i enlighet med artikel 220.1 i tullkodexen. Debitering sker så snart tullbeloppet lagligen kan beräknas, vilket enligt Sveriges uppfattning är efter det att gäldenären beretts tillfälle att yttra sig över Tullverkets förslag till granskningsrapport och förslag till debitering. Kommissionen har valt att driva den principiella frågan om vid vilken tidpunkt bokföringsskyldigheten och därmed ansvaret för att betala in medlen till unionen inträder i ett pilotmål mot Spanien (mål C-

546/03). Sverige och Danmark har intervenerat i målet till stöd för Spanien. I dom den 23 februari 2006 fastställde EU-domstolen att Spanien underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att i rätt tid fastställa och bokföra tullskulder vid bokföring i efterhand. Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Bokföring av egna medel (ärendenummer 2005/2168, jfr ärendenummer 2000/2185)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i juli 2005 att Sverige inte uppfyller sina förpliktelser enligt artiklarna 2, 6, 9, 10 och 11 i förordningarna (EEG) nr 1552/89 om genomförande av beslut 88/376/EEG, Euratom om systemet för unionens egna medel och 1150/2000 samt enligt artikel 220 i förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för unionen, eftersom berörda myndigheter inte fastställer och bokför belopp i egna medel omedelbart när det upptäcks att beloppet inte tidigare bokförts, eller att det bokförts på en lägre nivå än vad som följer av gällande bestämmelser, trots att myndigheten förfogar över de uppgifter som krävs för att fastställa både tullbeloppet och vem som är gäldenär.

Sverige svarade följande i september 2005. Den principiella fråga som aktualiseras i ärendet är föremål för prövning i EU-domstolens mål C-546/03 kommission mot Spanien. Även ärende 2000/2185 rör samma fråga. Bland annat Sverige har intervenerat i det målet till stöd för Spanien. Sverige anser att en tullskuld inte lagligen kan fastställas om inte förfarandet uppfyller de grundläggande krav i fråga om handläggningen som följer av unionsrätten. Detta gäller oavsett om det är en nationell myndighet eller ett unionsorgan som fastställer tullskulden. Beslutet måste därmed grundas på ett godtagbart beslutsunderlag. Av främst den allmänna unionsrättsliga principen om rätt till försvar framgår att så inte kan anses vara fallet om beslutsunderlaget består av uppgifter som den enskilde inte haft möjlighet att på ett ändamålsenligt sätt yttra sig över. Mot bakgrund av denna princip kan det inte stå i strid med medlemsstaternas skyldigheter vid tillämpning av artikel 220.1 i tullkodexen att ge parterna möjlighet att inom rimlig tid yttra sig över uppgifter som har tillförts ärendet av annan innan tullskulden bokförs. Vidare bör utgången i mål C-546/03 avvaktas innan ytterligare åtgärder vidtas i detta ärende.

I dom den 23 februari 2006 fastställde EU-domstolen att Spanien underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att i rätt tid fastställa och bokföra tullskulder vid bokföring i efterhand.

Sverige kompletterade ärendet med uppgifter i december 2006, januari 2007 och juli 2007. Sammanslaget anförde Sverige att Tullverket arbetar med att finna den bästa lösningen för att hanteringen av revisionsärendena, i ljuset av att det i förslaget till ny tullkodex finns en bestämmelse om ett kommuniseringsförfarande som i huvudsak motsvarar det nuvarande svenska förfarandet. Tullverket söker finna en tillfällig lösning fram till den nya tullkodexen träder i kraft, som inte förutsätter alltför stora ändringar av systemen.

I juli 2009 skickade kommissionen en ny skrivelse i ärendet med förslag till beräkningar av belopp som ska betalas till kommissionen till följd av förseningar i inbetalningar av egna medel under åren 1997–2007.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Sverige besvarade skrivelsen i september 2009 och angav följande. Vad gäller tidsperioden före den 1 juli 2004 godtas den schablonmetod för beräkning som föreslagits. Detta då det inte går att lämna någon försäkran om att några förseningar inte ägde rum. För perioden efter den 1 juli 2004 har emellertid Tullverkets handläggningsrutiner ändrats så att det inte uppstår någon försening i själva tillhandahållandet av egna medel trots att det kan förekomma en viss fördröjning i bokföringen av tullar med anledning av efterkontroller. Sverige föreslår därför i sitt svar en sänkning av beloppet i den delen.

Beskattning av utdelning av utländska pensionsstiftelser (ärendenummer 2006/4107)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i mars 2007 att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 56 EG och motsvarande artiklar i EES-avtalet såtillvida som landet beskattar utdelningar och räntor som mottas av utländska pensionsstiftelser högre än utdelningar som mottas av svenska pensionsstiftelser.

Sverige svarade i juli 2007 följande. Eftersom Sverige inte tar ut någon kupongränta, utan endast på utdelning har Sverige utgått från att underrättelsen endast gäller beskattning av utdelning. Den faktiska beskattningen på utdelning som beskattas med avkastningsskatt motsvarar kupongskatt som tas ut på utdelning till en utländska pensionsstiftelse, även om underlagen är olika. Det är således den svenska regeringens uppfattning att utländska pensionsstiftelser inte missgynnas skattemässigt jämfört med svenska pensionsstiftelser. För det fall kommissionen skulle anse att de svenska bestämmelserna innebär att svenska pensionsstiftelser är skattemässigt gynnande, är det den svenska regeringens uppfattning att skillnaderna i beskattningshänseende mellan svenska och utländska pensionsstiftelser är berättigade. Regeringen grundar denna bedömning på att svenska och utländska pensionsstiftelser inte befinner sig i en jämförbar situation, eftersom beskattning av stiftelserna uppfyller helt skilda syften. Det strider inte mot EU-rätten att vissa inhemska skatteskyldigheter, såsom svenska pensionsstiftelser, av sociala skäl får lägre skatt, även om samma lättnad inte ges till motsvarande utländska skatteskyldiga subjekt. Den svenska regeringen anser sammanfattningsvis att bestämmelserna om beskattning av utdelning till utländska pensionsstiftelser är förenlig med unionsrätten.

I en kompletterande formell underrättelse i september 2008 vidhöll kommissionen att de svenska bestämmelserna i fråga strider mot artikel 56 i EG och analogt mot motsvarande bestämmelser i EES-avtalet. Även om den slutliga kupongskatten på utdelningar till utländska pensionsstiftelser kan vara begränsad i enlighet med svenska skatteavtal, utgör den ett hinder för och begränsar den fria rörligheten för kapital, i den mening som avses i de nämnda bestämmelserna i EG-fördraget. Dessa

begränsningar förefaller inte kunna motiveras av tvingande hänsyn av allmänintresse.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

I svar i november 2008 vidhöll Sverige vad som tidigare anförts och tillade följande. Av EU-domstolens praxis framgår det inte att det utgör ett hinder mot EG-fördraget att tillämpa olika beskattningssystem så länge den utomlands bosatte skattskyldige inte missgynnas i förhållande till den skattskyldige med hemvist i källstaten. Sverige tillämpar i dag olika beskattningssystem för svenska respektive utländska pensionsstiftelser. Den svenska regeringen är inte övertygad om att beskattningen av de utländska pensionsstiftelserna innebär att dessa missgynnas i förhållande till de svenska pensionsstiftelserna. Även om den svenska regeringen anser att det är tveksamt att den svenska lagstiftningen vad gäller beskattning av utländska pensionsstiftelser inte skulle vara förenlig med artikel 56 EG är regeringen dock villig att om möjligt tillmötesgå kommissionen och skulle därför vilja få möjlighet att diskutera vilka förändringar i den svenska lagstiftningen som kommissionen anser är nödvändiga. Med hänsyn till det nu sagda anhöll den svenska regeringen om ett möte med kommissionen.

Efter ett möte med kommission i februari 2009 har den svenska regeringen i ett nytt svar den 1 april 2009 vidhållit sin inställning att utformningen av den aktuella lagstiftningen inte strider mot EU-rätten. Skillnaderna mellan beskattningssystemen följer internationellt vedertagna principer på skatteområdet och beror på att Sverige i det ena fallet agerar i egenskap av hemviststat och i det andra som källstat. Sverige behandlar utdelningar till svenska respektive utländska pensionsstiftelser likvärdigt ur ett skattemässigt hänseende. Vidare anser den svenska regeringen att den svenska beskattningen av inhemska pensionsstiftelser inte kan anses utgöra en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen. Vilken beskattning som sker av de utländska pensionsstiftelserna i deras respektive hemviststat saknar i detta sammanhang betydelse.

Internetpoker och pokerspel i lokaler (ärendenummer 2006/4160)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i februari 2008 att Sverige har brutit i uppfyllandet av sina förpliktelser enligt artikel 49 EG genom att införa dels restriktioner för anordnande och främjande av Internetpokerspel som erbjuds av en godkänd tjänsteleverantör i en annan medlemsstat, särskilt vad gäller 9, 45 och 54 §§ lotterilagen (1994:1000), dels restriktioner och diskriminerande brottspåföljder för främjande av Internetpokerspel som erbjuds av en godkänd tjänsteleverantör i en annan medlemsstat, särskilt vad gäller 9, 38, 45 och 54 §§ lotterilagen (1994:1000), och restriktioner och diskriminerande brottspåföljder för främjande av pokerspel och turneringar som anordnas i lokaler med tillstånd i en annan medlemsstat, särskilt vad gäller 9, 38, 45 och 54 §§ lotterilagen (1994:1000).

Sverige svarade följande i april 2008. Det går inte att särskilja anordnandet av en särskild spelform, i detta fall pokerspel, från den sammanhållna spel- och lotteripolitik som bedrivs i Sverige och som

syftar till att upprätthålla sociala skyddshänsyn och förebygga kriminalitet. Den svenska lotterilagen är föremål för en utredning i syfte att uppnå en stärkt och moderniserad spelreglering. Utredningen ska redovisa sitt resultat i december 2008. Angående straffbestämmelserna bekräftar Sverige att 54 § lotterilagen endast avser straff för främjande av lotterier i Sverige som anordnas utom landet. Däremot finns straffbestämmelser för olagligt anordnade lotterier inom Sverige i 16 kap. 14 § brottsbalken om dobbleri samt främjande och medverkan till dobbleri enligt 23 kap. 4 § brottsbalken. Frågan om straffbestämmelsernas effekter och tillämpning är för närvarande föremål för prövning i svensk domstol. En central fråga i spelutredningen är att se över nuvarande sanktionsbestämmelser. Fysiska pokerturneringar i Sverige tillåts endast på de fyra kasinona. Enligt kasinolagen (1999:355) föreligger utöver åldersgräns och legitimationskrav även krav på registrering inklusive fotografi av besökare i syfte att förebygga och avslöja brott. Kasinolagen föreskriver även förbud mot kreditgivning och förbud för anställda att delta i kasinospel. Den förra regeringen beslutade i november 2006 att ge AB Svenska Spel tillstånd under drygt två år att anordna och förmedla internetpoker. Deltagandet i internetpokerspel som erbjöds i Sverige av aktörer utan svenskt tillstånd fick sådana konsekvenser att regeringen ansåg att det fanns anledning att kanalisera det växande intresset för pokerspel till ett kontrollerat alternativ med adekvata begränsningar. Tillståndet är förenat med särskilda villkor om bl.a. åldersgräns, att spelaren i förväg måste ange för hur stora belopp spelaren tänker spela och under hur lång tid samt hur mycket spelaren är beredd att förlora. Utöver dessa villkor har Lotteriinspektionen utfärdat villkor för bl.a. ålderskontroll. Från spelsajten finns direkta länkar till stödlinjen för spelberoende. Nätpokerutredningen (SOU 2008:36) presenterade sitt betänkande i april 2008, vilket är föremål för remissförfarande. Marknadsföring av AB Svenska Spels nätpokertjänst får endast ske i tidningar och på Internet. Marknadsföring i medier som television och radio är inte tillåtet. Den återhållsamhet i form av utbud och erbjudanden som Svenska Spels nätpokertjänst inneburit har bidragit till förverkligandet av lotterilagens avsedda sociala skyddsfunktion. I spelutredningens uppdrag ingår att överväga förutsättningar för en mer restriktiv reglering kring befintliga aktörers marknadsföring. Sverige bestrider inte att bestämmelserna i lotterilagen om anordnande och främjande av pokerspel medför vissa begränsningar av friheten att i Sverige tillhandahålla tjänster enligt artikel 49 EG. Begränsningarna är dock motiverade av tvingande skäl med hänsyn till allmänintresset, de bidrar till förverkligandet av lotterilagens avsedda syften att upprätthålla sociala skyddshänsyn och förebygga kriminalitet samt går inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa syften. Det huvudsakliga målet med den svenska spelpolitiken är att prioritera sociala skyddshänsyn. Övriga aspekter som nämns i förarbetena utgör riktlinjer som utan inbördes rangordning ska följas och förverkligas genom lotterilagstiftningen. Regeringen tillbakavisar återigen bestämt kommissionens påstående att statsfinansiella överväganden skulle stå i förgrunden för svensk spelpolitik. Tvärtom visar såväl vidtagna som pågående spelansvarsåtgärder samt aktiviteter för att bekämpa den illegala spelverksamheten på en i allra högsta grad systematisk och sammanhängande

spelpolitik. Det saknas belägg för påståendet att syften som konsument-skydd, motverkande av spelberoende och beivrande av brott inte skulle kunna hävdas som syften för att motivera begränsningarna i den svenska spelpolitiken. Regeringen har dock tagit fasta på att det finns anledning att se över spel- och lotteriregleringen och har för avsikt att fullfölja den påbörjade översynen.

Felaktigt genomförande av direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (ärendenummer 2006/4349)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i mars 2007 att direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn har genomförts både felaktigt och ofullständigt av Sverige. Kommissionen gör gällande att Sverige, genom att underlåta att införa nya och anpassa befintliga bestämmelser med anledning av direktivet samt genom att behålla förvaltnings- och avtalspraxis som står i strid med direktivet, har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktivet. Kritiken gäller främst artiklarna 2, 4, 6, 7, 8 och 10 i direktivet.

Sverige svarade följande i huvudsak i juli 2007. De flesta av kommissionens anmärkningar gäller förhållandena beträffande det statliga personadressregistret (SPAR). Det exklusiva avtal som gäller mellan SPAR-nämnden och Infodata AB har sagts upp och Infodata AB:s exklusiva rätt till registret kommer därmed att upphöra vid snarast möjliga tidpunkt. Uppsägningen av avtalet innebär ett första steg för att bringa SPAR i överensstämmelse med PSI-direktivets krav. SPAR-nämnden har gett uttryck för att upphandlingen ska genomföras i enlighet med direktivets regler. Det förekommer inte heller någon diskriminering i SPAR-nämndens verksamhet eftersom SPAR-nämndens enda uppgift är att vara huvudman för SPAR. Den svenska regeringen avser att noggrant följa utvecklingen beträffande SPAR. Vad beträffar kommissionens synpunkter i övrigt ska framhållas att tillgång till offentlig information sedan lång tid tillbaka är en svensk hjärtefråga. Den rätt som tillkommer enskilda, företagare och organisationer att få tillgång till information som finns i den offentliga sektorn är grundlagsfäst. Även om det ursprungliga syftet med den omfattande tillgången till offentlig information är ett annat än att informationen ska kunna användas och utvecklas för kommersiella syften, har den stora tillgängligheten fört med sig en omfattande marknad för sådan information. Den marknad för information från den offentliga sektorn vilket direktivet syftar till att skapa finns alltså redan i Sverige. Dock har en del åtgärder vidtagits som syftar till att direktivets krav ska tydliggöras och få genomslag i förvaltningen. Således avser regeringen att besluta en förordning om villkor för vidareutnyttjande av information från statliga myndigheter. Arbetet med att ta fram ett förslag till förordning pågår för närvarande med siktet inställt på att förordningen ska kunna beslutas före utgången av 2007. Förordningen kommer att skickas till kommissionen så snart den har beslutats. Vidare pågår en utredning om översyn av den statliga förvaltningens uppgifter, vars arbetet ska redovisas senast den 15 december 2008. Senast samma dag planeras också att ett

utredningsuppdrag angående vissa konkurrensfrågor på området för offentlig näringsverksamhet ska redovisa resultatet av sitt arbete.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

I januari 2008 hölls ett möte mellan representanter för Finansdepartementet och kommissionens tjänstemän för att diskutera villkoren för vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn. I mars 2008 skickade Sverige som en uppföljning av mötet kompletterande uppgifter till kommissionen angående genomförandet i svensk rätt av direktivets tillämpningsområde, subsidiariteten, offentliggörandet av försäljningsvillkor, avgifter och överklagandemöjligheterna.

I en kompletterande formell underrättelse i oktober 2008 gjorde kommissionen gällande att Sverige på ett ofullständigt och felaktigt sätt har införlivat direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, framför allt artiklarna 2-8 och 10-11, i nationell rätt. I huvudsak anför kommissionen att de nationella införlivandeåtgärder som först anmälades av de svenska myndigheterna antogs före direktivet, och rör huvudsakligen frågor om öppenhet och tillgång till dokument samt avgiftsförfaranden och administrativa förfaranden. De behandlar inte uttryckligen frågan om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn. De svenska myndigheterna anmäde efter mottagandet av den formella skrivelsen att regeringen antagit PSI-förordningen. Kommissionen påtalar framför allt brister vad gäller de normhierarkiska bestämmelserna i 3 § PSI-förordningen och 2 § avgiftsförordningen, samt genomförandet av definitionen av offentliga myndigheter i artikel 2, rätten till överprövning av beslut om begäran om vidareutnyttjande i artikel 4, bestämmelser om tillgängligt format i artikel 5 i direktivet, avgiftsprinciperna i artikel 6, icke-diskrimineringen i artikel 10, förbudet mot exklusiva avtal i artikel 11, samt den allmänna principen om rätt till vidareutnyttjande i artikel 3. Kommissionen anser att de svenska införlivandeåtgärderna uppenbart brister i tydlighet, exakthet och obestridligt bindande verkan och garanterar inte att vare sig målen eller de skyldigheter som fastställs i direktivet uppfylls på ett fullständigt sätt.

Sverige anförde i huvudsak följande i december 2008. Regeringen har påbörjat vissa ändringar beträffande SPAR-registret och antagit förordning (2008:31) om villkor vid vidareutnyttjande av information från statliga myndigheter, den så kallade PSI-förordningen. Regeringen avser även att vidta ytterligare genomförandeåtgärder för ett korrekt och fullständigt införlivande av direktivets bestämmelser i alla delar. De ytterligare genomförandeåtgärder som kan komma att vidtas för att på ett korrekt och fullständigt sätt införliva PSI-direktivet, kräver en omfattande utredning och noggranna överväganden för att bl.a. säkerställa att myndigheter i sin tillämpning av bestämmelser om vidareutnyttjande av information inte begränsar tillgången till allmänna handlingar i strid mot tryckfrihetsförordningen. Regeringen har genom beslut den 4 december 2008 tillsatt en arbetsgrupp som ska utreda hur ett korrekt genomförande av PSI-direktivet kan säkerställas bl.a. genom nödvändig författningsreglering i särskild lag där bl.a. frågan om den

kommunala sektorns skyldigheter på området kan regleras. Vidare krävs att en omfattande genomgång sker av nationella lagar, förordningar, föreskrifter, regleringsbrev och avtal i syfte att kontrollera att dessa är förenliga med direktivets bestämmelser. Arbetsgruppen ska i samråd med berörda departement i Regeringskansliet föreslå de ändringar i författningar och regleringsbrev m.m. som är nödvändiga för att direktivet fullständigt ska kunna införlivas. Avsikten är att arbetsgruppen ska utarbeta en promemoria med förslag till en ny lag och förslag till nödvändiga ändringar i befintliga författningar. Promemorian beräknas vara färdigställd den 30 juni 2009. En proposition till riksdagen bedöms kunna överlämnas i mars 2010. En ny reglering kan träda i kraft senast den 1 juli 2010. Beträffande SPAR gav regeringen i april 2008 Skatteverket i uppdrag att i samverkan med SPAR-nämnden utreda hur Skatteverket ska kunna överta huvudmannaskapet för Statens personadressregister, SPAR, från och med den 1 januari 2009. Uppdraget redovisades i en delrapport den 16 juni 2008 och en slutrapport den 3 november 2008. I samband med att uppdraget gavs avbröts den koncessionsupphandling av servicebyråer som SPAR-nämnden hade påbörjat i syfte att upphandla fyra byråer. I budgetpropositionen för 2009, utgiftsområde 3, avsnitt 3.2.1, angav regeringen sin avsikt att SPAR-nämnden ska avvecklas och att Skatteverket ska ta över myndighetsansvaret från och med den 1 januari 2009. Regeringen angav att den avser besluta om de för övertagandet nödvändiga förordningsändringarna under hösten 2008. Under hösten 2008 utarbetades en beredningspromemoria om Skatteverkets övertagande av SPAR som remitterades. I promemorian angavs att ett av syftena med övertagandet är att åtgärda tveksamheterna som råder vad gäller förenligheten med PSI-direktivet. Problematiken med exklusiviteten löses genom att verksamheten blir en s.k. in-house verksamhet inom Skatteverket och att Skatteverkets prissättning ska följa PSI-direktivets krav. Regeringen beslutade i december 2008 att anta de föreslagna förordningsändringarna som träder i kraft den 1 januari 2009. Polismyndigheter, tullmyndigheter och andra myndigheter samt näringslivet är beroende av information från det nuvarande systemet för att kunna utföra sina myndighetsuppgifter respektive bedriva sin affärsverksamhet. Av denna anledning måste en övergångslösning gälla för att inte dessa viktiga verksamheter avsevärt ska störas genom ett avbräck i informationsflödet från SPAR. Planen är att den nya modellen ska vara i fullt bruk vid halvårsskiftet 2010.

Befrielse från mervärdesskatt för allmännyttiga ideella föreningar och registrerade trossamfund (ärendenummer 2007/2311)

I en formell underrättelse i juni 2008 gjorde kommissionen gällande att Sverige har underlåtit att fullgöra sina skyldigheter enligt artiklarna 2 och 9 i mervärdesskattedirektivet genom att låta leveranser av varor och tillhandahållande av tjänster mot ersättning som görs inom Sveriges territorium av ideella föreningar och registrerade trossamfund falla utanför tillämpningsområdet för mervärdesskatt, även när dessa bedriver ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 9 i direktivet. Detta innebär att leveranser av varor och tillhandahållanden av tjänster

mot ersättning som görs inom Sveriges territorium av sådana föreningar och trossamfund inte blir föremål för mervärdesskatt trots att de borde anses som beskattningsbara personer som agerar i denna egenskap.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Sverige svarade i huvudsak följande i oktober 2008. Det har skett en utveckling i rättspraxis avseende skattefriheten för ideella föreningar och registrerade trossamfund i direktivkonform riktning. I ett flertal mål i svenska domstolar har yrkanden om skattefrihet avseende inkomstskatt och mervärdesskatt underkänts med hänvisning till de kriterier som ska vara uppfyllda avseende finansieringen av verksamheten som framgår av skattefrihetsreglerna i 7 kap. 7 § IL och 4 kap. 8 § ML, t.ex. bedömningen av skatteplikten för idrottsklubbers erhållna ersättningar för TV-rättigheter m.m. Regeringsrätten har gjort en direktivkonform tolkning i RÅ 2007 ref. 57 där rätten slog fast att en ideell förening skulle anses som näringsidkare enligt 4 kap. 8 § ML. Ideella föreningar och registrerade trossamfund är till stor del beroende av icke skattepliktiga bidrag och bedriven näringsverksamhet lämnar ofta obetydliga överskott samtidigt som näringsverksamheten i många fall är svår att skilja från den ideella verksamheten. I statsfinansiellt hänseende skulle därför en skyldighet att betala mervärdesskatt för föreningslivet troligen inte generera några skatteintäkter men förorsaka betydande administrativa kostnader för föreningslivet och det allmänna. Det är också den svenska regeringens bestämda uppfattning att allmännyttig verksamhet ska ha goda villkor i ekonomiskt hänseende. Villkoren för allmännyttig verksamhet bör dock inte bör få störa konkurrensen med näringslivet på ett otillbörligt vis. Den svenska regeringen avser att se över den utformning som de svenska reglerna om ideella föreningar och registrerade trossamfund har i förhållande till mervärdesskattedirektivet. Kommissionen har i januari 2009 uppmanat Sverige att göra ett tydligt åtagande om att lagstiftningen kommer att ändras och tillhandahålla information om vilka konkreta åtgärder som kommer att vidtas för att lagstiftningen ska överensstämja med fördraget.

Sverige underrättade i mars 2009 kommissionen om att Finansdepartementet utsett två utredare som ska se över utformningen av de svenska reglerna om yrkesmässig verksamhet i mervärdesskattelagen (1994:200). Syftet med arbetet är att föreslå nödvändiga anpassningar av de svenska reglerna till mervärdesskattedirektivets regelverk. Arbetet ska vara färdigt senast den 31 oktober 2009. Den svenska regeringen avser därefter att, på grundval av utredarnas förslag, föreslå Sveriges riksdag att anta ändringar i mervärdesskattelagen (1994:200) så att dessa kan träda i kraft senast den 1 januari 2011. Regeringen kompletterade i december 2009 ärendet med rapporten Ds 2009:58 ”Mervärdesskatt för den ideella sektorn, m.m.” som överlämnades till Finansdepartementet den 4 november 2009.

Begreppet ”yrkesmässig verksamhet” i mervärdesskattelagen (ärendenummer 2008/2002)

I en formell underrättelse i juni 2008 gjorde kommissionen gällande att Sverige inte har fullgjort sina skyldigheter enligt artikel 9.1 i mervärdes-

skattedirektivet, eftersom Sverige för mervärdesskatteändamål definierar ekonomisk verksamhet som ”yrkesmässig verksamhet”, dvs. som verksamhet som betraktas som näringsverksamhet enligt den nationella inkomstskattelagen. Detta innebär att Sverige kopplar definitionen av ett unionsrättsligt begrepp till icke-harmoniserad nationell lagstiftning och i praktiken tillämpar kriterierna för att en verksamhet ska betraktas som ”yrkesmässig” som inte helt överensstämmer med kriterierna enligt mervärdesskattedirektivet.

Sverige svarade i huvudsak följande i oktober 2008. Regeringen har förståelse för kommissionens farhågor att skillnaden i ordalydelse mellan begreppet ”ekonomisk verksamhet” i mervärdesskattedirektivet och begreppet ”yrkesmässig verksamhet” i den svenska mervärdesskattelagen skulle kunna leda till att det unionsrättsliga begreppet ”ekonomisk verksamhet” inte tolkas enhetligt i alla medlemsstater. Regeringen vill dock understryka att denna diskrepans sedan flera år tillbaka har undanröjts i praktiken genom att svenska domstolar och myndigheter har gjort en direktivkonform tolkning av begreppet ”yrkesmässig verksamhet”. Regeringen är emellertid beredd att se över den utformning av de svenska reglerna om yrkesmässig verksamhet i förhållande till artikel 9 i mervärdesskattedirektivet och efter behov genomföra de anpassningar som är nödvändiga för att de svenska bestämmelserna ska överensstämma bättre med EU-rätten.

Sverige underrättade i mars 2009 kommissionen om att Finansdepartementet utsett två utredare som ska se över utformningen av de svenska reglerna om yrkesmässig verksamhet i mervärdesskattelagen (1994:200). Syftet med arbetet är att föreslå nödvändiga anpassningar av de svenska reglerna till mervärdesskattedirektivets regelverk. Arbetet ska vara färdigt senast den 31 oktober 2009. Den svenska regeringen avser därefter att, på grundval av utredarnas förslag, föreslå Sveriges riksdag att anta ändringar i mervärdesskattelagen (1994:200) så att dessa kan träda i kraft senast den 1 januari 2011.

Utomlands bosatta artister och idrottsmän (ärendenummer 2008/2117)

I en formell underrättelse i juni 2008 gjorde kommissionen gällande att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 49 och 50 i EG samt artiklarna 36 och 37 i EES-avtalet genom att upprätta och bibehålla bestämmelser som kan innebära att artister och idrottsmän bosatta i andra medlemsstater i EU eller andra EES-stater beskattas högre än artister och idrottsmän som är bosatta i Sverige.

I svar i augusti 2008 medgav Sverige att det kan finnas en risk, om ändock minimal, att utomlands bosatta artister och idrottsmän beskattas hårdare än om de varit bosatta i Sverige. Regeringen inledde därför en lagstiftningsprocess för att möjliggöra för utomlands bosatta artister och idrottsmän att begära att beskattning ska ske enligt de regler som gäller för i Sverige bosatta artister och idrottsmän. Regeringen överlämnade under våren 2009 en proposition till riksdagen med förslag till nya regler. Propositionen behandlades av riksdagen och regeringen utfärdade de nya

lagarna i november 2009. De nya bestämmelserna gäller från den 1 januari 2010.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Uttagsbeskattning för andelsägare som flyttar utomlands (ärendenummer 2008/2162)

I en formell underrättelse i september 2008 gjorde kommissionen gällande att vissa bestämmelser i den svenska skattelagstiftningen som rör framskjuten beskattning vid andelsbyten kunde vara oförenliga med den fria rörligheten för personer och den fria rörligheten för kapital. Enligt de svenska reglerna kunde en fysisk person, om vissa villkor var uppfyllda, få beskattningen av en kapitalvinst som uppkommit vid ett andelsbyte framskjuten. Kapitalvinsten beskattades när andelarna såldes. Om personen flyttades från Sverige, kom dock kapitalvinsten att beskattas vid utflyttningen. Kommissionen ansåg att den svenska lagstiftningen i fråga torde avskräcka andelsägare från att behålla andelar när de flyttade från Sverige till ett annat land eller till och med från att delta i andelsbyte, om det fanns en möjlighet att de senare kom att byta hemvist.

I svar i november 2008 anförde regeringen att avsikten var att ändra de svenska reglerna så att de inte strider mot EG-fördragets regler om fri rörlighet och att en ny lagstiftning kommer att gälla från beskattningsåret 2010. Regeringen överlämnade i oktober 2009 en proposition till riksdagen med förslag till nya regler. Förslaget innebär att vinsten inte ska beskattas då säljaren flyttar från Sverige till ett annat EES-land. Vinsten ska i stället beskattas då säljaren inte längre är bosatt eller stadigvarande vistas inom EES. Propositionen behandlades av riksdagen och regeringen utfärdade de nya lagarna i november 2009. De nya bestämmelserna gäller från den 1 januari 2010.

Försenat genomförande av direktiv 2007/74/EG om undantag från mervärdesskatt och punktskatt på varor som införs av resande från tredjeländer (ärendenummer 2009/0110)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i januari 2009 att Sverige, genom att inte i tid genomföra och rapportera till kommissionen om genomförandet av direktivet, har brutit mot direktivet.

Sverige svarade följande i mars 2009. Direktivet är fullständigt genomfört genom lagen (2008:1413) om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m. Denna lag trädde i kraft den 1 januari 2009. Genomförandet har anmälts i kommissionens genomförandedatabas den 19 februari 2009.

Den svenska kupongskattelagstiftningen (ärendenummer 2009/4101)

I en formell underrättelse i oktober 2009 gjorde kommission gällande att tillämpningen av 4 § första stycket och 5 § i den svenska kupongskattelagen (1970:624) på i Sverige ej hemmahörande företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag) kan vara oförenlig med artikel 56 EG och med motsvarande bestämmelser i EES-avtalet.

Kommissionen har anfört att som ett resultat av den svenska lagstiftningen betalar utländska fondföretag högre skatt än svenska fondbolag på samma utdelning från svenska bolag. Enligt kommissionen är de förra skyldiga att betala kupongskatt på sådan utdelning, medan de senare är befriade från sådan skatt och betalar i praktiken inte heller bolagsskatt på intäkten.

Skr. 2009/10:150

Bilaga 2

I december 2009 svarade Sverige sammanfattningsvis att regeringen anser att de svenska bestämmelserna inte inskränker den fria rörligheten av kapital i den mening som avses i artikel 56 EG, numera artikel 63 EUF, eftersom utdelning från svenska aktiebolag både till utländska fondföretag och svenska investeringsfonder är föremål för beskattning i Sverige. Regeringen upplyste också om att Finansdepartementet den 27 augusti 2009 beslutade att låta en utredare se över beskattningen av svenska investeringsfonder. I förutsättningarna för utredaren ligger att beskattning inte längre ska ske av investeringsfonder utan i stället är tanken att det är fondandelsägarna som ska vara skattesubjekt. Fondandelsägare inom den svenska beskattningsjurisdiktionen kommer i sådant fall att beskattas för innehav av såväl svenska som utländska investeringsfonder. Utredaren ska senast den 31 januari 2010 redovisa resultatet av sitt arbete.

6 UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

6.1 Mål i EU-domstolen

6.2 Motiverade yttranden

6.3 Formella underrättelser

7 JORDBRUKSDEPARTEMENTET

7.1 Mål i EU-domstolen

7.2 Motiverade yttranden

Stambokföring av varmblodiga travhästar (ärendenummer 2002/5121)

När detta ärende inleddes handlade det främst om tävlingsvillkoren för hästar i Sverige. I den första formella underrättelsen i april 2003 hävdade kommissionen att Sverige inte iakttog bestämmelserna i direktiv 90/428/EEG handel med hästdjur som är avsedda för tävlingar och om villkor för deltagande i tävlingar. Detta eftersom de svenska bestämmelserna hindrade hingstar som inte var inskrivna i huvudavsnittet i den svenska stamboken från att tävla i Sverige.

Ärendet har sedermera utvecklats till att omfatta flera klagomål med bredare räckvidd, som har det gemensamt att de rör stambokföringen av och starträtten i tävlingar för varmblodiga travhästar. Utöver rådets direktiv 90/428/EEG ansåg kommissionen att Sverige inte levde upp till bestämmelserna i rådets direktiv 90/427/EEG om avelsmässiga och genealogiska villkor för handeln med hästdjur inom unionen och i kommissionens beslut 96/78/EG om fastställande av kriterier för införande och registrering av hästdjur i stamböcker för avelsändamål. I takt med att ärendet fortskridit har Svenska Travsportens Centralförbund (STC), som är stambokförare för svenska varmblodiga travhästar och organisatör av tävlingar för varmblodiga travhästar i Sverige, genomfört en rad ändringar i sitt reglemente för att leva upp till de unionsrättsliga kraven.

Kommissionen skickade i juni 2009 ett motiverat yttrande till Sverige i vilket den anförde att Sverige inte uppfyller kraven i artiklarna 1 och 2 i kommissionens beslut 96/78/EG. I det motiverade yttrandet uppger kommissionen att den inte fullföljer de frågor som gäller travhästars starträtt i tävlingar varför det motiverade yttrandet endast omfattar frågan om stambokföring av varmblodiga travhästar. I det motiverade yttrandet har kommissionen framfört att den svenska stamboken inte tar hänsyn till förtjänstkriteriet i artikel 2 i kommissionens beslut 96/78/EG och därvid gjort tre anmärkningar. För det första anför kommissionen att stambokens uppdelning baserar sig på i vilket land hingsten har avelsvärderats. För det andra anmärker kommissionen att en häst som ursprungligen registrerats i en stambok i ett annat europeiskt land inte får registreras i avdelning I i stamboken. För det tredje har kommissionen framfört att den svenska stamboken gör åtskillnad mellan om det vid beteckningen används hingstar födda i Sverige eller importerade hingstar.

Sverige besvarade i augusti 2009 det motiverade yttrandet och angav då följande. STC:s bestämmelser om stambokföring har varit föremål för översyn vilket har lett fram till nya bestämmelser, vilka gäller sedan den 1 januari 2009. Det motiverade yttrandet grundar sig därför på andra regler än de som nu är i kraft. I svaret redogör därför Sverige för innehållet i de relevanta bestämmelserna (6 kap. 1 11 §§ i STC:s reglemente)

i dess lydelse av den 1 januari 2009. Vad gäller kommissionens första anmärkning att placeringen i stamboken beror på i vilket land hingsten har avelsvärderats svarade Sverige att det inte görs någon åtskillnad mellan avkomman till hingstar beroende på i vilket land hingsten har avelsvärderats. Detta kommer till uttryck i 6 kap. 5 § i reglementet som inte uppställer några krav på att avelsvärderingen ska ha skett i Sverige. I fråga om kommissionens andra anmärkning att hästar som ursprungligen registrerats i en stambok i ett annat europeiskt land aldrig fördes in under avdelning I i stamboken uppger Sverige att den tidigare uppdelningen mellan avdelning I och II i stamboken inte byggde enbart på förtjänst, men att detta har åtgärdats genom det nya reglementet och hänvisar till 6 kap. 5 och 6 §§ i STC:s reglemente. Någon diskriminering av hästar som ursprungligen registrerats i en stambok i ett annat europeiskt land förekommer således inte. Kommissionens tredje anmärkning går ut på att det görs åtskillnad mellan om det vid betäckningen används hingstar födda i Sverige eller importerade hingstar. Sverige hänvisar här till 6 kap. 9 § i STC:s reglemente och anför att det inte görs någon åtskillnad mellan hingstar så länge betäckningen sker i utlandet. Om betäckningen sker i Sverige med en hingst som är godkänd för avel enligt ett annat lands stambok men som inte har avelsvärderats enligt STC:s riktlinjer, görs emellertid åtskillnad. Detta är en brist eftersom tillämpningen här inte till fullo tar hänsyn till förtjänstkriteriet i kommissionens beslut 96/78/EG. För att komma tillrätta med denna brist har Jordbruksverket i augusti 2009 förelagt STC att senast den 1 november 2009 visa vilka ändringar som gjorts i reglementen och bestämmelser vad gäller betäckningslandsfrågan. Vid ett möte med Miljödepartementet i juli 2009 har STC vidare förklarat att reglementet kommer att ändras för att stå i överensstämmelse med förtjänstkriteriet och att dessa förändringar ska genomföras under hösten 2009 för att kunna träda i kraft den 1 januari 2010.

7.3 Formella underrättelser

Försenat genomförande av direktiv 2008/109/EG om ändring av bilaga IV till rådets direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till unionen och mot att de sprids inom unionen (ärendenummer 2009/0111)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i januari 2009 att Sverige, genom att inte i tid genomföra och rapportera till kommissionen om genomförandet av direktivet, har brutit mot direktivet.

Sverige svarade i mars 2009 följande. Direktivet är fullständigt genomfört genom jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2009:7) om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:94) om skyddsåtgärder mot spridning av växtskadegörare. Genomförandet har anmälts i kommissionens genomförandedatabas i februari 2009.

För sent genomförande av direktiv 2008/62/EG om vissa undantag för godkännande av lantsorter och andra sorter av lantbruksväxter som är naturligt anpassade till lokala och regionala betingelser och som hotas av genetisk utarmning, samt saluföring av utsäde och utsädespotatis av dessa lantsorter och andra sorter (ärendenummer 2009/0411)

Skr. 2009/10:150

Bilaga 2

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i juli 2009 att Sverige, genom att inte i tid genomföra och rapportera till kommissionen om genomförandet av direktivet, har brutit mot direktivet.

Sverige besvarade den formella underrättelsen i september 2009 och anförde att direktiv 2008/62/EG genomförts genom Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2009:45) om godkännande av bevarandesorter av lantbruksväxter och om produktion och saluföring av utsäde av sådana sorter. Anmälan om genomförandet gjordes i kommissionens databas den 10 juli 2009. Vad avser artikel 10 i direktivet, som ger medlemsstaterna möjlighet att undanta utsäde av så kallade bevarandesorter från krav på certifiering, avser Sverige att utnyttja den möjligheten samt anmäla detta till kommissionen senast den 30 november 2009.

8 MILJÖDEPARTEMENTET

8.1 Mål i EU-domstolen

Underlåtenhet att uppfylla de skyldigheter som följer av artikel 10 EG och artikel 300.1 EG (ärendenummer 2005/2405, mål C-246/07)

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige, genom att ensamt föreslå att ämnet perflouroktansulfonat (PFOS) ska läggas till i bilaga A till Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar, inte har uppfyllt sina skyldigheter till lojalt samarbete enligt artikel 10 EG och artikel 300.1 EG.

Sverige bestred talan och anförde följande. Såväl medlemsstaterna som EG har haft behörighet att föreslå PFOS till konventionen. Samarbetsskyldigheten enligt artikel 10 EG innebär enligt domstolens praxis, om än inte en skyldighet att avstå från att handla, åtminstone en skyldighet att nära samarbeta med unionsinstitutionerna för att underlätta fullgörandet av unionens uppgifter och säkerställa enhetlighet och konsekvens i unionens internationella agerande och internationella representation. Mot denna bakgrund åligger det medlemsstaterna, som ett led i detta samarbete, att informera och samråda med unionen i samband med att de agerar inom ramen för ett blandat avtal och göra sitt bästa för att uppnå enhetlighet i unionens agerande. Sverige har fullgjort dessa skyldigheter vid nomineringen av PFOS till konventionen. Omständigheterna i förevarande fall har dock inte varit sådana att det dessutom krävts att Sverige måste avstå från att på egen hand nominera PFOS till konventionen.

Generaladvokaten lämnade sitt förslag till avgörande den 1 oktober 2009. Han föreslog att domstolen ska slå fast att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 10 EG, genom att på egen hand föreslå att PFOS skulle läggas till i bilagorna till Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar innan unionen hade fattat beslut i frågan.

Rening av avloppsvatten (ärendenummer 2002/2130, mål C-438/07)

Kommissionen yrkade fastställelse av att Sverige har brutit mot artiklarna 5.2, 5.3 och 5.5 i direktiv 91/271/EEG. Underlåtelsen består i att Sverige inte senast den 31 december 1998 har ordnat så att samtliga utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse med över 10 000 pe som släpps ut direkt i känsliga områden eller deras avrinningsområden uppfyller de tillämpliga kraven i bilaga 1 till direktivet. Enligt kommissionen finns det vetenskapliga bevis för att fosfor och kväve är huvudorsakerna bakom Östersjöns eutrofiering, att fosfor- och kväveutsläpp i kustvatten sprids till andra delar av Östersjön och att sådana utsläpp i inlandsvatten som ligger i Östersjöns avrinningsområde bidrar till dess eutrofiering. Kommissionen har mot denna bakgrund gjort gällande att direktiv 91/271/EEG kräver att det införs en allmän kväverening vid alla reningsverk för avloppsvatten från tätorter med mer än 10 000 pe som släpps ut direkt i de känsliga områdena eller i deras avrinningsområden. Eftersom Sverige inte har vidtagit sådana åtgärder har kommissionen yrkat att domstolen ska fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 91/271/EEG.

Sverige vitsordade för det första att 37 av de sammanlagt 141 aktuella reningsverken inte uppfyller tillämpliga krav på kväverening enligt bilaga 1 till direktiv 91/271/EG och att regeringen därför inte har någon anledning att bestrida kommissionens talan såvitt avser dessa. För det andra anförde regeringen att 68 reningsverk är utrustade med särskild teknik för kväverening samt uppfyller utsläppskraven enligt bilaga 1 till direktiv 91/271/EG och att kommissionens talan således saknar grund i den delen. Vad beträffar resterande 36 reningsverk vitsordade regeringen för det tredje att det inte har införts särskild teknik för kväverening men att enligt regeringens uppfattning direktivet inte kräver detta. Det följer nämligen inte någon allmän skyldighet av direktiv 91/271/EEG att införa särskild teknik för kväverening vid samtliga reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse med mer än 10 000 pe. Tvärtom föreskriver direktivet att medlemsstaterna utifrån de lokala förhållandena ska bedöma vilket eller vilka näringsämnen – fosfor och/eller kväve – som bidrar till eutrofiering och i enlighet med denna bedömning vidta mer långtgående reningsåtgärder. För sju av reningsverken, vilka ligger i inlandet och släpper ut avloppsvatten i samma avrinningsområden som kustvattnen från norska gränsen till och med Norrtälje kommun, gäller att de på grund av omfattande naturlig kväveretention inte bedöms behöva någon särskild utrustning för kväverening. Vid övriga 29 reningsverk, vars utsläpp sker i vatten norr om Norrtälje kommun, gäller att det inte

finns något behov av särskild kväverening eftersom utsläppen sker i vatten som har bedömts som känsligt för enbart fosfor. Således bidrar inte utsläppen från något av dessa 36 reningsverk till eutrofieringen av de känsliga områdena.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

EU-domstolen meddelade den 6 oktober 2009 dom i målet och ogillande kommissionens talan beträffande de sammanlagt 104 reningsverk som Sverige bestritt att de inte uppfyller direktivets krav på rening.

8.2 Motiverade yttranden

Felaktigt genomförande av direktiv 2002/96/EG om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter – WEEE (ärendenummer 2007/2398)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i februari 2008 att Sverige inte har fullgjort sina skyldigheter enligt artiklarna 2–11 och 17 i, och bilagorna II och III till, direktiv 2002/96/EG om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter, s.k. WEEE.

Sverige svarade i mars 2008 att de flesta artiklar hade genomförts i svensk lagstiftning. Beträffande några av artiklarna höll Sverige med om att det krävdes ytterligare genomförandebestämmelser i svensk rätt och redogjorde för tidsplanen för antagandet av dessa bestämmelser.

I ett motiverat yttrande i juni 2009 vidhöll kommissionen sin inställning avseende artiklarna 3 i) iii), 5.2 b), 7.3, 8.2, 10.3 och 11.1 i direktivet samt bilaga III till direktivet.

Sverige besvarade det motiverade yttrandet i augusti 2009 och angav då följande. Sverige anser att definitionen av tillverkare i artikel 3 i) iii) i direktivet har införlivats korrekt genom 3 § första stycket tredje punkten i förordning (2005:209) om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter. Den tolkning som kommissionen förespråkar, dvs. att begreppet tillverkare omfattar den som importerar en produkt till EU-marknaden och således inte begränsar begreppet till import till en medlemsstats marknad, inte är förenligt med direktivets lydelse, systematik och syfte. De skyldigheter som direktivet ålägger medlemsstaterna, särskilt vad gäller tillsynen, är inte möjliga att uppfylla om man inte begränsar sig till en medlemsstats marknad. Vad gäller artikel 5.2 b) i direktivet har Sverige numera underrättat kommissionen om att undantaget i artikeln utnyttjas varför artikeln nu har införlivats i svensk rätt. Artikel 8.2 i direktivet tar sikte på finansieringen av hanteringen av WEEE från privathushåll. Kommissionen anser att Sverige inte korrekt införlivat denna artikel eftersom svensk lagstiftning hänvisar till ”försäljning” medan direktivet hänvisar till det mer omfattande begreppet ”släppa ut på marknaden”. Även om Sverige medger att begreppet ”släppa ut på marknaden” är vidare än ”försäljning”, menar Sverige att införlivandet inte medfört några brister vad gäller efterlevnaden av direktivet. Detta eftersom det svenska

systemet garanterar att de svenska tillverkarna i praktiken står för finansieringen av allt WEEE från privathushåll, oberoende av hur dessa produkter hamnat på marknaden. När det gäller artiklarna 7.3, 10.3, 11.1 och bilaga III i direktivet har Sverige lagt fram ändringsförslag av befintligt regelverk som innebär att kommissionens synpunkter i dessa delar tillmötesgås. Författningsändringarna träder i kraft den 1 januari 2010.

Felaktigt genomförande av direktivet 2000/53/EG om uttjänta fordon (ärendenummer 2008/2302)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i november 2008 att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 och 10 samt enligt bilaga I till direktiv 2000/53/EG om uttjänta fordon.

Sverige svarade i januari 2009 och redogjorde för på vilket sätt de aktuella artiklarna är genomförda i svensk rätt samt anförde följande. Direktivet är i huvudsak införlivat i svensk rätt. Sverige avser att omedelbart inleda arbetet med att överväga vilka ändringar som behöver vidtas i svensk lagstiftning för att åstadkomma ett tydligare genomförande av vissa artiklar. Avsikten är att regeringen under år 2009 ska besluta om de ändrade bestämmelser som behövs.

I ett motiverat yttrande i oktober 2009 vidhöll kommissionen sin inställning avseende artiklarna 2.3, 2.10, 5.1, 6.3 c), 8.1, 8.3, 8.4, 9 och 10 i direktivet samt bilaga I till direktivet.

Sverige besvarade det motiverade yttrandet i december 2009 och anförde då följande. Definitionen av producent i artikel 2.3 i direktivet har genomförts korrekt i svensk lagstiftning. Sverige kan inte hålla med om den tolkning som kommissionen förespråkar, dvs. att begreppet omfattar den som yrkesmässigt importerar ett fordon till EU-marknaden. Sverige anser i stället att det är den nationella marknaden som avses och anför att direktivet bygger på de enskilda medlemsstaternas befogenheter och skyldigheter att agera, vilket endast kan ske inom den egna nationella marknaden. Det är således varken rimligt eller möjligt för de behöriga myndigheterna att agera utanför den egna medlemsstaten. När det gäller genomförandet av de övriga artiklarna avser Sverige att göra ändringar i vissa förordningar för att tillmötesgå kommissionens synpunkter i dessa delar. Ändringarna förväntas träda i kraft den 1 mars 2010.

Bristfällig tillämpning av direktiv 1999/30/EG om gränsvärden för svaveldioxid, kvävedioxid, partiklar och bly i luften (ärendenummer 2008/2204)

Kommissionen skickade i februari 2009 en formell underrättelse till Sverige och anförde att, med hänsyn till de rapporter som Sverige har lämnat, vilka visar att gränsvärdena för PM10 har överskridits i flera zoner och tätbebyggelser för åren 2005, 2006 och 2007 och att trenden för överskridandena är långsiktig anser kommissionen att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 5.1 i direktiv 1999/30/EG om

gränsvärden för svaveldioxid, kvävedioxid och kväveoxider, partiklar och bly i luften.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Sverige svarade i mars 2009 och angav då följande i sitt svar till kommissionen. Sverige har tidigare uppgivit att gränsvärdena för PM10 under 2006 inte uppnåtts i zonerna SW2, SW4 och SW5. Sverige har vidtagit åtgärder vilka har lett till att några överskridanden av gränsvärdena inte rapporterats sedan 2006 i zon SW5. Däremot har gränsvärdena i zonerna SW2 och SW4 överskridits. Det pågår därför ett arbete med att sänka nivåerna av PM10 i dessa zoner och det bedöms att Sverige inom kort bör kunna klara åtagandet att sänka gränsvärdena till tillåtna nivåer.

Kommissionen överlämnade i november 2009 ett motiverat yttrande till Sverige och anförde att Sverige genom att under flera på varandra följande år ha överskridit gränsvärdena för PM10 i vissa delar av landet och genom att inte ha lämnat någon underrättelse enligt artikel 22.2 i direktiv 2008/50/EG har underlåtit att fullgöra sina skyldigheter enligt artikel 5.1 i direktiv 1999/30/EG.

Sverige besvarade det motiverade yttrandet i december 2009 och angav då följande. Sverige vitsordar att gränsvärdena har överträts för de år som omfattas av kommissionens motiverade yttrande och i de av regeringen rapporterade zonerna, dvs. i vissa delar av zonerna SW2, SW4 och SW5 under åren 2005-2007. När det gäller zon SW5 har överträdelse endast skett under åren 2005-2006. Anledningen till att någon underrättelse enligt artikel 22.2 i direktiv 2008/50/EG inte har lämnats är att Sverige gjort den bedömningen att det med hänsyn till folkhälsan är viktigare att aktivt arbeta för att klara gränsvärdena än att använda sig av möjligheten att undantas från skyldigheten att tillämpa gränsvärdena under angiven tid. I sitt svar har Sverige dessutom beskrivit den utveckling som skett när det gäller gränsvärdena för PM10 och har därvid redogjort för de olika åtgärder som kommunerna aktivt arbetar med för att komma tillrätta med gränsvärdena. Sammantaget har överträdelser av gränsvärdet för PM10 minskat i Sverige under 2009, men fortfarande sker överträdelser i vissa mycket begränsade områden längs med vissa hårt trafikerade vägar i några större tätorter. Stora framsteg har gjorts i t.ex. Göteborg och Norrköping medan problemen fortfarande är störst i Stockholm. Den tydligaste åtgärden under 2009 är de ändringar som gjorts i trafikförordningen (1998:1276) vilka ger kommunerna möjlighet att förbjuda biltrafik med dubbdäck på en viss väg eller vägsträcka. Stockholm stad har med stöd av den nya bestämmelsen redan beslutat om dubbdäcksförbud på Hornsgatan från och med den 1 januari 2010. Andra kommuner överväger att införa förbud. Regeringen anser att Sverige, i och med de olika åtgärderna, kommer att kunna leva upp till gränsvärdena för PM10.

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i juli 2009 att Sverige inte anmält att den antagit de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska unionen (Inspire).

Sverige svarade i oktober 2009 och anförde att genomförandet av Inspire-direktivet tyvärr blivit försenat och att Sverige nu arbetar med att anta de nödvändiga bestämmelserna för att genomföra direktivet. Dessa bestämmelser förväntas träda i kraft senast den 1 juli 2010.

Kommissionen inkom i november 2009 med ett motiverat yttrande och vidhöll därvid sin inställning.

Det motiverade yttrandet ska besvaras senast den 22 januari 2010.

8.3 Formella underrättelser

Felaktigt genomförande av direktiv 2000/60/EG samt klagomål angående genomförandet av direktivet (ärendenummer 2007/2239 och 2006/4643)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i november 2007 att Sverige inte fullständigt, eller på ett felaktigt sätt, har införlivat ett antal artiklar i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för unionens åtgärder på vattenpolitikens område. Kommissionen hänvisar även till ett inkommet klagomål (ärendenummer 2006/4643) om Sveriges sätt att genomföra direktivet när det gäller begreppet vattentjänster. Kommissionen anser att definitionen av vattentjänster i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster är för begränsad.

Sverige svarade kommissionen i februari 2008 och uppgav i huvudsak följande. Direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för unionens åtgärder på vattenpolitikens område (RDV) är ett s.k. ramdirektiv. Enligt ingressen, punkten 18, kräver unionens vattenpolitik en klar och tydlig, effektiv och enhetlig rättslig ram. Denna ram har införlivats i svensk rätt genom ändringar i miljöbalken (MB) och i det system av kompletterande författningar med mer detaljerade och tekniska bestämmelser, som MB lägger grunden för. RDV:s syften täcks av MB och de författningar som har meddelats med stöd av balken, liksom de författningar som har en nära anknytning till balken. Regeringen har, artikel för artikel, redovisat och närmare kommenterat kommissionens påståenden om bristande genomförande av RDV. De ytterligare ändringar i svensk lagstiftning som planeras i anledning av direktivet beräknas träda i kraft den 1 oktober 2008.

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i oktober 2007 att Sverige inte har införlivat artikel 2 i direktiv 2002/95/EG om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter och att artikel 3 i samma direktiv införlivats på ett felaktigt sätt.

Sverige bestred i december 2007 ett felaktigt genomförande av direktivet och anförde att de avvikelser som kommissionen har påtalat i vissa bestämmelser kompenseras genom den lagstiftningsteknik som har använts eller genom generella principer för den svenska rättstillämpningen.

Kommissionen anförde i juni 2009 följande i en kompletterande formell underrättelse. Enligt artikel 3 b) iii) i direktivet är en "tillverkare" den som yrkesmässigt importerar eller exporterar elektriska och elektroniska produkter till en medlemsstat. Det är kommissionens uppfattning att definitionen tillverkare avser import eller export till EU:s marknad och inte till en nationell marknad. Sverige har emellertid genomfört artikeln på så sätt att en tillverkare är den som importerar och exporterar mellan Sverige och en annan medlemsstat. Kommissionen anser därför att denna bestämmelse har införlivats på ett felaktigt sätt i svensk lagstiftning.

I sitt svar i september 2009 uppgav Sverige att det inte är påkallat att definitionen tillverkare uttryckligen införs i nationell rätt. Detta eftersom artiklarna 2 och 4 i direktivet, vilka reglerar direktivets tillämpningsområde och föreskriver skyldigheter för medlemsstaterna, inte har någon koppling till definitionen tillverkare i artikel 3 b) iii) i direktivet. Denna definition förefaller således inte ha varit avsedd att ges någon självständig betydelse i nationell rätt.

Felaktigt genomförande av direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (ärende 2009/2241)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse från oktober 2009 att Sverige inte har fullgjort sina skyldigheter enligt artiklarna 2, 3, 5, 6, 7 och 9 och bilagorna I och II i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan.

Sverige svarade kommissionen i december 2009 och uppgav då i huvudsak följande. Regeringen anser att direktiv 2001/42/EG har genomförts korrekt i svensk rätt. När det gäller genomförandet av artiklarna 5.2 och 9.1 i direktivet finns förslag på att anta vissa förtydligande ändringar i miljöbalken.

Felaktigt genomförande av direktiv 2008/1/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (ärende 2009/2291)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse från november 2009 att Sverige fortfarande tillåter drift av ett antal befintliga anläggningar som inte har tillstånd enligt kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/1/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar, det s.k. IPPC-direktivet. Kommissionen anser därför att Sverige underlåtit att säkerställa att befintliga anläggningar drivs i överensstämmelse med kraven i artiklarna 3, 7, 9, 10 och 13 och artikel 14 a och b samt artikel 15.2 i IPPC-direktivet såsom krävs enligt artikel 5.1 i direktivet.

Sverige svarade i december 2009 att av de totalt 1034 anläggningarna som omfattas av direktivets krav är det nu 51 stycken som inte säkert uppfyller kraven i direktivet eftersom tillsynsmyndigheterna ännu inte hunnit genomföra de nödvändiga prövningarna. Arbetet med att genomföra sådana prövningar fortskrider men dessa är tidskrävande. Sverige bedömer dock att många av de 51 anläggningarna ska ha getts tillstånd enligt direktivet under 2010.

9 NÄRINGSDEPARTEMENTET

9.1 Mål i EU-domstolen

”Open skies” (ärendenummer 1995/2089, mål C-468/98)

I dom den 5 november 2002 fastställde EU-domstolen att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 5 i EG-fördraget (nu artikel 10 EG) och 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse), enligt förordning (EEG) nr 2409/92 om biljettpriser och tariffer för lufttrafik och enligt förordning (EEG) nr 2299/89 om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem, i dess lydelse enligt förordning (EEG) nr 3089/93, genom att, trots omförhandlingen av luftfartsavtalet av den 16 december 1944 mellan Sverige och USA, bibehålla internationella åtaganden gentemot USA

- avseende vilka flygpriser som trafikföretag som USA har utsett ska tillämpa på flyglinjer inom unionen,
- avseende de datoriserade bokningssystem som erbjuds eller används i Sverige och
- om att ge USA rätt att neka eller återkalla trafikrättigheter för det fall de av Sverige utsedda lufttrafikföretagen inte ägs av denna medlemsstat eller av svenska medborgare.

Kommissionen påtalade i formell underrättelse att kommissionen inte har mottagit någon underrättelse om vilka åtgärder som vidtagits av Sverige för att följa EU-domstolens dom. Kommissionen anser därmed att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 228.1 EG.

Sverige anförde följande i september 2004. Det är riktigt att EU-domstolen fastställde att vissa delar av Sveriges luftfartsavtal med USA inte var förenliga med Sveriges åtaganden enligt fördraget. Eftersom

frågan inte enbart rör Sveriges förhållande till USA har Sverige i den uppkomna situationen sökt att samordna sitt agerande med övriga medlemsstater i syfte att nå en gemensam lösning. Som regeringen har uppfattat det har detta också skett helt i enlighet med kommissionens bedömning av vilken handlingslinje som varit den lämpligaste. Alltsedan mandatet för kommissionen beviljades har Sverige utgått från att bristerna i det bilaterala avtalet skulle tillrättaläggas genom det unionsavtal med USA som kommissionen förhandlar om. Eftersom unionsförhandlingar med USA med hög intensitet har pågått alltsedan kommissionen fick sitt mandat, har regeringen ännu inte övervägt att säga upp det bilaterala luftfartsavtalet. Vad gäller frågan om uppsägning/ändring av avtalet har Sverige slutligen särskilt hänvisat till den gemensamma deklaration som rådet och kommissionen antog vid ministerrådet i juni 2003. Enligt regeringens mening har USA inte motsatt sig erforderliga ändringar i avtalen och det har därmed inte uppstått en situation som enligt deklarationen kräver att medlemsstaterna som en sista utväg bör vidta en sådan allvarlig åtgärd som att säga upp luftfartsavtalen i fråga. Som framgår av deklarationen är detta under alla omständigheter inte en fråga som kan eller bör avgöras av medlemsstaterna var för sig.

Felaktigt genomförande av el-direktivet (ärendenummer 2006/2062, mål C-274/08)

Kommissionen yrkade att domstolen skulle fastställa att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG (el-direktivet) genom att inte anta lämpliga åtgärder för att säkerställa kraven på funktionell åtskillnad mellan distributions- och produktionsintressen i ett vertikalt integrerat företag enligt artiklarna 15.2.b och c i nämnda direktiv samt genom att inte i enlighet med artikel 23.2.a i nämnda direktiv ålägga tillsynsmyndigheten ansvar för att på förhand godkänna åtminstone de metoder som används för att beräkna eller fastställa villkoren för tillträde till nationella nät, inklusive överförings- och distributionstariffer.

Sverige anförde i svaromål att några specifika bestämmelser för att genomföra artikel 15.2.b och c i el-direktivet, utöver de allmänna bolagsrättsliga bestämmelserna, inte har antagits. Regeringen bestrider därför inte kommissionens talan såvitt den avser genomförande av artiklarna 15.2.b och c i el-direktivet. Såvitt gäller artikel 23.2.a i el-direktivet vitsordar den svenska regeringen att det inte finns några svenska bestämmelser om förhandsgodkännande av nättariffer eller av metoder för deras beräkning. Regeringen överväger visserligen att införa ett system i vilket nättarifferna fastställs på förhand. Regeringen bestrider dock att artikel 23.2.a i el-direktivet innebär att medlemsstaterna skulle vara skyldiga att införa ett sådant system eftersom artikel 23.2.a även ger utrymme för medlemsstaterna att tillämpa system där endast metoderna för beräkningen av nättarifferna finns fastställda på förhand. Regeringen anser att det svenska regelverket innebär att sådana metoder finns

fastställda och att Sverige därför har genomfört artikel 23.2.a i el-direktivet.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

I dom den 29 oktober 2009 har EU-domstolen kommit fram till att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 15.2.b och c och 23.2.a i el-direktivet. När det gäller förhandsgodkännande av nät-tarifferna eller metoderna för att beräkna dessa ansåg domstolen att det regelverk som Sverige hänvisat till (främst 4 kap. 1 § ellagen /1997/857/) inte innehåller någon metod som uppfyller kravet på tillräcklig förutsebarhet, vilket är nödvändigt för att garantera nödvändiga investeringar i näten för att säkra överförings- och distributionssystemens funktion. I alla händelser saknas det ett sådan ordning för förhandsgranskning som direktivet föreskriver. Domstolen biföll därför kommissionens talan.

9.2 Motiverade yttranden

Felaktigt genomförande av direktiven i första järnvägspaketet (91/440/EEG i dess ändrade lydelse, direktiv 95/18/EG i dess ändrade lydelse och direktiv 91/440/EEG) (ärendenummer 2008/2091)

Kommission anförde i en formell underrättelse i juni 2008 att Sverige inte uppfyller kraven i artikel 6.1 i direktiv 91/440/EG om utvecklingen av unionens järnvägar i dess ändrade lydelse eftersom Sverige inte offentliggör resultat- och balansräkningar för järnvägsföretags transporttjänster å ena sidan och förvaltning av järnvägsinfrastruktur å andra sidan separat. Kommissionen har också anfört att Sverige inte uppfyller kraven i artikel 11 i direktiv 2001/14/EG om tilldelning av infrastrukturkapacitet, uttag av avgifter för utnyttjande av järnvägsinfrastruktur och utfärdande av säkerhetsintyg, eftersom Järnvägslagen (2004:519) inte verkar innehålla några bestämmelser om verksamhetsstyrning som införlivar denna artikel.

Sverige besvarade den formella underrättelsen i augusti 2008 och beskrev då det svenska regelverket samt förklarade vilka problem som fanns vid genomförandet av de relevanta artiklarna. Sveriges uppgav också att regeringen har för avsikt att vidta åtgärder för att komma till rätta med de brister i genomförandet av direktivet som kommissionen påtalat. Regeringen anmodade därför Banverket i juni 2008 att utreda situationen.

Kommissionen skickade i oktober 2009 ett motiverat yttrande till Sverige enligt vilket den vidhåller sin tidigare framförda ståndpunkt.

Sverige besvarade det motiverade yttrandet i december 2009 och anförde då följande. Transportstyrelsen har utarbetat en rapport och därvid analyserat de frågeställningar som kommissionen tagit upp. I rapporten föreslås ändringar i såväl järnvägslagen och järnvägsförordningen för att tillmötesgå kommissionens synpunkten. Rapporten och de föreslagna lag

och förordningsändringarna är för närvarande ute på remiss och förväntas kunna träda i kraft den 1 juli 2010.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Försenat genomförande av direktiv 2007/46/EG (ärendenummer 2009/0296)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i juni 2009 att Sverige inte har meddelat på vilket sätt Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon har genomförts i svensk rätt.

Sverige besvarade i augusti 2009 den formella underrättelsen och redogjorde därvid för de svenska bestämmelser som genomför direktivet. De ändringar som gjorts i skilda bestämmelser samt utfärdandet av nya förordningar och föreskrifter har trätt i kraft i april och juli 2009. För att direktivet ska bli fullt ut genomfört krävs att Transportstyrelsen antar ytterligare tre föreskrifter. Dessa föreskrifter är under utarbetande och planeras träda i kraft i januari 2010.

Kommissionen inkom i november 2009 med ett motiverat yttrande och anförde att Sverige ännu inte antagit samtliga de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktiv 2007/46/EG eller i alla händelser inte överlämnat dessa bestämmelser till kommissionen. Sverige har därför underlåtit att fullgöra sina skyldigheter enligt artikel 48 i direktivet.

Det motiverade yttrandet ska bevaras senast den 22 januari 2010.

9.3 Formella underrättelser

Felaktigt genomförande av direktiv 95/21/EG (ärendenummer 2006/2362)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i oktober 2006 att Sverige inte fullgjort de skyldigheter som följer av artiklarna 7.2, 7a.1 och 14.2 i direktiv 95/21/EG beträffande hamnstatskontroll av fartyg i dess senast ändrade lydelse enligt direktiv 2002/84/EG. Den inspektionsgrupp som i enlighet med förordning 1406/2002 om inrättande av en europeisk sjösäkerhetsbyrå besökte de svenska avdelningskontoren för hamnstatskontroll och Sjöfartsverket den 27 februari – 3 mars 2006 kunde konstatera brister i relation till direktivets krav på inspektioner och information.

Sverige svarade följande i december 2006. De förhandsanmälningar som kommer till Sjöfartsinspektionen kontrolleras grundligt för att identifiera de fartyg som omfattas av utökad inspektion. Dock erhåller inte alltid Sjöfartsinspektionen förhandsanmälningar i den utsträckning som behövs, varför Sjöfartsinspektionen kommer att verka för förbättrat

genomförande i detta avseende. Sjöfartsinspektionen har interna riktlinjer för rapportering i databasen Sirenac och har inga indikationer på att dessa skulle frångås systematiskt. Vad gäller databasen Equasis konsulteras den vid behov, dvs. då erforderlig information inte finns att tillgå via t.ex. Sirenac. När det gäller antalet missade inspektioner har dessa sjunkit under andra halvåret 2006. Statistiken blir även något missvisande då fartyg som inte borde ha anmälts anlöpa svensk hamn felaktigt kommit att ingå i statistikunderlaget. Sjöfartsinspektionen vidtar åtgärder för att sprida kunskap om anmälningsskyldigheten bland redare och mäklare och har mot bakgrund av det ökande antalet anmälningar under andra halvåret 2006 inte funnit skäl att gå vidare i enskilda fall och inkräva ytterligare information för att avgöra om ytterligare sanktioner skulle kunna vidtas.

Kommissionen anförde i en kompletterande formell underrättelse i juni 2007 att Sjöfartsverkets instruktioner för urvalsförandet vid utökade inspektioner var bristfälliga, att ingen rapporteringen i Sirenac-systemet vid underlåtenhet att utföra inspektion hade skett och att det förelåg brister i det svenska systemet om förankningen om ankomst av fartyg till svenska hamnar vilket resulterat i att det inte gjorts tillräckligt många obligatoriska inspektioner.

Sverige svarade i september 2007 att avsnittet i Sjöfartsinspektionens tillsynsprocess angående obligatoriska utökade inspektioner, som hamnstatskontrollanterna är skyldiga att följa, skulle kompletteras för att tydliggöra att den även gällde fartyg som omfattas av artikel 7.2 som väljs ut för inspektion. Angående anmälan i Sirenac-systemet av missade obligatoriska utökade inspektioner uppgavs att Sjöfartsinspektionen fått i uppgift att se till att alla berörda inspektörer var medvetna om reglerna och tillämpade dem. Beträffande bristande förankningen om ankomst kommer Sjöfartsinspektionen i framtiden att vidta åtgärder för att uteblivna förankringar ska kunna lämnas till åtalsprövning. Vad gällde antalet uteblivna inspektioner sjönk dessa under år 2006 till 4,44 procent, vilket visar att det system som Sverige tillämpar fungerar och uppfyller direktivets krav.

Felaktigt genomförande av direktiv 2002/21/EG om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och -tjänster (ärendenummer 2007/4912)

Kommission anförde i en formell underrättelse i september 2008 att Sverige, genom att inte säkerställa att den nationella regleringsmyndigheten (Post- och Telestyrelsen) i full utsträckning ges möjlighet att utöva de befogenheter som den tilldelats med stöd av regleringsramen, inte har fullgjort sina förpliktelser enligt artikel 20 i ramdirektivet (direktiv 2002/21/EG). I artikel 20.1 i ramdirektivet föreskrivs att om en tvist i samband med de skyldigheter som uppstår genom detta direktiv eller sänddirektiven uppkommer mellan företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät eller kommunikationstjänster i en medlemsstat, ska den berörda nationella regleringsmyndigheten på begäran av någon av parterna, och utan att det påverkar tillämpningen av

bestämmelserna i punkt 2, så snart som möjligt, dock senast inom fyra månader, utom i undantagsfall, fatta ett bindande beslut för att lösa tvisten. I 7 kap. 10 § i den svenska lagen om elektronisk kommunikation föreskrivs att Post- och Telestyrelsen ska ha befogenhet att avgöra tvister mellan företag (dvs. teleoperatörer, tjänsteleverantörer) i fråga om skyldigheter som följer av denna lag, eller av föreskrifter, tillståndsvillkor eller från beslut om förpliktelser som meddelats med stöd av lagen. Det har kommit till kommissionens kännedom att Post- och Telestyrelsen (PTS), efter ett beslut i Regeringsrätten hösten 2007 i mål nr 4040-05 (Ventelo mot Telia Sonera) som bekräftar kammarrättens dom i mål nr 7741-04, tycks ha begränsad befogenhet att avgöra tvister som gäller villkor i samtrafikavtal som är föremål för förhandlingar mellan företag. Målet hade sitt ursprung i att PTS hade ålagt den etablerade operatören bland annat skyldigheter med anledning av dennes betydande inflytande på marknaden (såsom skyldighet att tillhandahålla anslutning till nätet efter begäran som uppfyller rimliga krav, samtrafikskyldighet, skyldighet att offentliggöra ett referenserbjudande samt skyldighet att undvika otillbörlig diskriminering). I kammarrättens tolkning av 7 kap. 10 § lagen om elektronisk kommunikation tycks vissa villkor, utöver de som härrör från referenserbjudanden (som exempelvis ställande av säkerhet, kreditvärdighetsbedömning, avtals löptid, avtalsändring efter underrättelse och uppsägning av avtal till följd av kontraktsbrott) inte betraktas som specifika för samtrafikavtal, och anses därför inte sammanhånga med de skyldigheter som följer av själva lagen eller av beslut som gäller skyldigheter som meddelats med stöd av lagen. Kommissionen anser emellertid att sådana frågor som de ovan exemplifierade villkoren, i de fall då de har haft avgörande betydelse för tvisten, bör betraktas som sådana villkor som utgör en del av eller nära sammanhänger med den etablerade operatörens samtrafikskyldigheter och att PTS därför bör ha befogenhet att ingripa i syfte att lösa tvister mellan aktörerna på marknaden.

Sverige anförde följande i svar till kommissionen i november 2008. Den svenska lagstiftaren har inte haft för avsikt att införa mer restriktiva regler än vad som följer av 20.1 i ramdirektivet. Det framgår i och för sig inte klart av ramdirektivet eller särdirektiven att tvistlösningsförfarandet är avsett att omfatta sådana för en särskild skyldighet mer perifera frågor som dem som kammarrätten funnit inte kunna prövas inom ramen för tvistlösningsförfarandet. Samtidigt kan konstateras att det inte tycks finnas något annat sätt att få de närmare villkoren i ett samtrafikavtal fastställda. Eftersom sådana frågor kan vara av stor betydelse för om avtal ska kunna komma till stånd över huvud taget, kan följden bli att de skyldigheter som åläggs operatörer med betydande inflytande på en viss marknad förlorar en stor del av sin verkan. Den svenska regeringen anser att detta inte är tillfredsställande. Det finns därför skäl att precisera den nationella lagstiftningen så att det klart framgår att de aktuella frågorna kan prövas inom ramen för tvistlösningsförfarandet i 7 kap. 10 § LEK. Regeringen har redan inlett arbetet med att förbereda en sådan ändring av bestämmelsen om tvistlösningsförfarandets omfång. En promemoria med förslag till lagändring bifogades skrivelsen. Inriktningen är att en ny lag ska kunna träda i kraft senast 1 juli 2009.

Efter ett möte med kommissionen i juni 2009 informerade regeringen kommissionen om att ytterligare en lagändring kommer att genomföras.

Formell underrättelse angående direktiv 2004/8/EG om främjande av kraftvärme på grundval av efterfrågan på nyttiggjord värme på den inre marknaden för energi och om ändring av direktiv 92/42/EEG (ärendenummer 2008/2351)

Kommissionen skickade i juni 2009 en formell underrättelse och påpekade att Sverige inte har skickat in samtliga de rapporter som det åligger Sverige att göra enligt artikel 10.1 och 10.2 i direktiv 2004/8/EG om främjande av kraftvärme på grundval av efterfrågan på nyttiggjord värme på den inre marknaden för energi och om ändring av direktiv 92/42/EEG. Rapporterna skulle ha varit inskickade till kommissionen i februari 2006 och februari 2007. Kommissionen pekar ut fyra rapporter som Sverige underlåtit att skicka in. Den första rapporten handlar om uppgifter om de åtgärder som vidtagits för att se till att garantisystemet är tillförlitligt. Den andra rapporten handlar om uppgifter om nationell potential för användning av högeffektiv, kraftvärme, inbegripet högeffektiv mikro kraftvärme. Den tredje rapporten ska innehålla uppgifter om de framsteg som gjorts för att öka andelen högeffektiv kraftvärme, och den sista rapporten redogör för uppgifter om nuvarande lagstiftning och regelverk.

Sverige svarade i augusti 2009 att de efterfrågade rapporterna har skickats till kommissionen samma månad.

Överträdelse av elförordningen (ärendenummer 2009/2180)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse 2009 att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter i enlighet med artiklarna 5.2, 6.1, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 9 och 12.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel (elförordningen) och punkterna 1.9, 2.9, 3.2, 3.5, 5.5, 5.7 och 5.8 i bilagan till förordningen (riktlinjerna).

Sverige svarade i september 2009 följande. De aktuella bestämmelserna i elförordningen och riktlinjerna efterlevs i huvudsak i Sverige. Det bedrivs ett aktivt arbete med att förbättra efterlevnaden på den punkter där det finns brister. Vad gäller frågan om hanteringen av överbelastning är det riktigt att de två sammanläggningarna Baltic Cable AB och SwePol Link AB behåller överföringskapacitet som den systemansvarige för överföringsnätet har tilldelat nätägarna. Ett sådant förfarande anser dock Sverige är förenligt med artikel 6.1 i elförordningen förutsatt att den kapacitet som inte utnyttjas säljs på elmarknaden under sådana former som anges i artikeln. När det gäller kraven i artiklarna 6.3 och 6.4 om att metoderna för beräkning av överföringskapacitet ska offentliggöras och att maximal överföringskapacitet alltid ska vara tillgänglig har Sverige i sitt svar beskrivit att den totala kapacitet som Svenska kraftnät fördelar på det svenska stamnätet alltid är den för stamnätet maximala tillgängliga

kapaciteten. Vidare beskriver svaret hur metoderna för beräkning av överföringskapacitet offentliggörs. När det gäller artikel 6.5 i elförordningen som kräver att elflöden dirigeras i motsatt riktning när detta är tekniskt möjligt har Sverige angett flödena hittills har gått i rätt riktning. När det gäller artikel 6.6 i elförordningen och relaterade artiklar i riktlinjerna har kommissionen framfört att Sverige inte utfört sina övervaknings- och rapporteringsskyldigheter för att bedöma användningen av intäkter från hanteringen av överbelastning vid Baltic Cable och SwePol Link. Sverige har uppgett att Energimarknadsinspektionen hittills inte har detaljgranskat Baltic Cable AB och SwePol Link AB och beskriver samtidigt hur vissa intäkter hanteras. I fråga om tillsyn av näten så uppställer artikel 9 i elförordningen krav på tillsyn av efterlevnanden av förordningen. Sverige påpekar här att i det i viss utsträckning inte varit påkallat för Energimarknadsinspektionen att vidta några särskilda åtgärder. I den mån tillsynsåtgärder varit påkallade finns det vissa praktiska problem så som t.ex. att tillsynen kräver samordning med andra medlemsstater. Vad gäller regler för påföljder vid överträdelse av bestämmelserna i elförordningen enligt artikel 12 hänvisar svaret till Energimarknadsinspektionens samt JO:s och JK:s tillsyn. När det gäller efterlevnaden av riktlinjerna har Sverige i sitt svar beskrivit bl.a. hur den intradagliga handeln fungerar, hur priserna fastställs, hur samordningen mellan länderna av metoder för hantering av överbelastning och kapacitetsfördelning går till och vilken typ av uppgifter som tillhandahålls och publiceras.

Överträdelse av gasförordningen (ärendenummer 2009/2194)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 4.1, 5.1, 5.2, 6.3, 6.4, 10 och 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1775/2005 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten (gasförordningen) och punkterna 1.1, 1.10 och 3.3.3 i bilagan till förordningen (riktlinjerna).

Sverige besvarade den formella underrättelsen i september 2009 och angav följande. Kommissionen har framfört en rad påpekanden vad gäller efterlevnaden av gasförordningen och dess riktlinjer. Med anledning av den formella underrättelsen har Energimarknadsinspektionen, som utövar tillsyn av efterlevnaden av gasförordningen, inlett ett tillsynsärende mot Swedegas AB. Swedegas AB äger de gasledningar som ansluter till sammanlänkningspunkten i Dragör i Danmark där det svenska naturgassystemet sammanlänkar med det europeiska nätet. Inom ramen för det tillsynsärendet kommer Energimarknadsinspektionen att utreda vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att Sverige ska uppfylla gasförordningens krav på tillhandahållande av maximal kapacitet, mekanismer för kapacitetstildelning, långtidsprognoser, tillhandahållande av fasta och avrytbara tjänster samt offentliggörande i de delar som tas upp i den formella underrättelsen. Energimarknadsinspektionens tillsynsärende förväntas vara avslutat i januari 2010.

Kommissionen skickade i november 2009 en formell underrättelse till Sverige och anförde att vissa bestämmelser i den svenska filiallagstiftningen (lagen om utländska filialer m.m. och förordningen om utländska filialer m.m.) strider mot artiklarna 49 och 56 i EUF-fördraget (tidigare artiklarna 43 och 49 EG).

Sverige svarade följande i december 2009. Vissa regler i den svenska filiallagstiftningen har redan ändrats vid genomförandet av det s.k. tjänstedirektivet. Vad gäller vissa av de synpunkter som kommissionen framfört finns dock fortfarande en risk att den svenska lagstiftningen kan komma i konflikt med EU-rätten. För att skyndsamt analysera detta och vid behov genomföra ändringar har regeringen beslutat att tillsätta en utredning. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 april 2010.

10 INTEGRATIONS- OCH JÄMSTÄLLDHETSDEPARTEMENTET

10.1 Mål i EU-domstolen

10.2 Motiverade yttranden

Felaktigt genomförande av direktiv 2000/43/EG om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (ärendenummer 2005/2362)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i februari 2006 att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 2.3 (trakasserier mellan arbetstagare), artikel 3.1 g (förbud mot diskriminering i utbildning i allmänhet och i skolor), artikel 3.1 h (förbud mot diskriminering vid tillhandahållande av varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten, inklusive bostäder) samt artikel 15 (kravet på effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner i förhållande till den i vissa fall gällande övre gränsen för skadestånd) i direktiv 2000/43/EG om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung. Kommissionen efterfrågade också ytterligare information angående genomförandet av direktivets artikel 2.2 a (undantag från direkt diskriminering), artikel 7.2 (föreningar och organisationers rätt att delta i rättsliga förfaranden), samt artikel 3.1 (skydd mot diskriminering för juridiska personer).

Sverige lämnade i april 2006 den information som kommissionen begärt. I övrigt tillbakavisade Sverige huvudsakligen den kritik som kommissionen riktat mot genomförandet av artiklarna 2.3, 3.1 g, 3.1 h och 15 i direktivet. Sverige konstaterade dock att det kan vara aktuellt

med ändringar i den svenska lagstiftningen på vissa punkter. I dessa delar har frågorna behandlats i Diskrimineringskommitténs slutbetänkande En sammanhållen diskrimineringslagstiftning (SOU 2006:22). Betänkandet, som är mycket omfattande, är föremål för remissbehandling till slutet av september 2006. Regeringen uppgav att den avsåg att under 2007 lämna en proposition till riksdagen med anledning av Diskrimineringskommitténs förslag.

I ett motiverat yttrande i juni 2007 vidhöll kommissionen sin inställning beträffande artiklarna 2.3, 3.1 h och 15, frånföll sin kritik avseende artikel 3.1 g samt, efter erhållande av ytterligare information, fann att också artiklarna 2.2 a, 7.2 införlivats på ett felaktigt sätt.

Sverige svarade i huvudsak följande i augusti 2007. De svenska bestämmelser som reglerar de ifrågasatta undantagen från förbud mot direkt diskriminering samt diskrimineringsförbudet vid yrkesmässigt tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder kommer att ändras. Vad gäller artikel 2.3 kräver inte direktivet att även arbetstagares handlande måste omfattas av förbudet mot trakasserier eftersom direktivets tillämpningsområde är begränsat till sådana situationer som endast gäller relationen arbetsgivare – arbetstagare. Beträffande artikel 7.2 ger direktivet inte utrymme för kommissionens tolkning att medlemsstaterna är skyldiga att införa en självständig talerätt för organisationer och föreningar att vara part i rättsliga processer. I stället garanterar direktivet en rätt för sådana organisationer att engagera sig i rättsliga eller administrativa förfaranden, vilket enligt regeringens mening kan ske i olika former antingen på den klagande personens vägnar eller för att stödja denne. Slutligen, vad gäller artikel 15, delar regeringen inte kommissionens uppfattning att svensk rätt saknar effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner mot diskriminerande uppsägning. Det maximibelopp för ekonomiskt skadestånd som kommissionen anger som grund för sin inställning avser endast en del av det totala skadestånd som kan utgå och får därmed inte den begränsande verkan som kommissionen gör gällande. Sverige kompletterade i juli 2008 uppgifterna genom att översända diskrimineringslagen (2008:567) och lagen om Diskrimineringsombudsmannen (2008:568) som trädde i kraft den 1 januari 2009.

Felaktigt genomförande av direktiv 2000/78/EG (ärendenummer 2007/2005)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i mars 2007 att Sverige på ett felaktigt eller ofullständigt sätt har genomfört artiklarna 2.2a, 2.3, 4.1, 5, 6, 9.2 och 17 i direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (arbetslivsdirektivet) och därigenom underlåtit att fullgöra sina skyldigheter enligt artikel 18 i direktivet.

Sverige svarade i maj 2007 att detta överträdelseärende är nära förknippat med ärendet 2005/2362 och hänvisade till svaret i det ärendet med följande tillägg. Diskrimineringsregelverket är föremål för en översyn och Diskrimineringskommittén har i sitt slutbetänkande En

sammanhållen diskrimineringslagstiftning (SOU 2006:22) konstaterat att den svenska lagstiftningen angående diskriminering bör justeras på vissa punkter för att bättre tillgodose kraven i de båda direktiven. Sverige har vidare informerat om att artikel 5 (rimliga anpassningsåtgärder) är genomförd genom lagen (2006:1330) om ändring i lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder. Lagändringen, vilken notifierats i vederbörlig ordning, trädde i kraft den 1 december 2006.

Kommissionen anförde i en kompletterande formell underrättelse i juli 2007 att Sverige inte har genomfört artikel 6 i arbetslivsdirektivet i tid.

Sverige svarade i augusti 2007 att regeringen arbetar efter en konkret tidplan som innebär att en lagrådsremiss med förslag till ny diskrimineringslag kan beslutas vid årsskiftet 2007/2008, en proposition lämnas till riksdagen i mars 2008 med riksdagsbehandling under våren 2008 och den nya lagen beräknas kunna träda i kraft under hösten 2008.

I ett motiverat yttrande vidhöll kommissionen sin inställning att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 2.2 a, 2.3, 4.1, 6, 9.2, 17 och 18 i direktivet men frånfull sin kritik avseende artikel 5.

Sverige svarade i mars 2008 i huvudsak följande: Regeringen beslutade den 6 mars 2008 propositionen 2007/08:95 Ett starkare skydd mot diskriminering. Propositionen innehåller förslag till en ny diskrimineringslag, som ersätter jämställdhetslagen (1991:433) och sex andra civilrättsliga lagar, samt förslag att en ny myndighet – Diskrimineringsombudsmannen – ska utöva tillsyn över att lagen följs. Propositionen innehåller också ett flertal förslag som syftar till att skärpa den enskildes skydd mot diskriminering. Riksdagen kommer att ta ställning till regeringens proposition under maj månad 2008. Den nya lagstiftningen kommer enligt propositionen att träda i kraft den 1 januari 2009. De föreslagna lagändringarna tillgodoser i stort kommissionens synpunkter på arbetslivsdirektivets genomförande i svensk rätt. De bakomliggande orsakerna till förseningen i genomförandet hänger samman med regeringens höga ambitioner vad gäller skydd mot diskriminering och den regeringsombildning som skett i Sverige. Endast en fråga återstår där regeringen och kommissionen har olika åsikter – beträffande omfattningen av direktivets förbud mot trakasserier. Här har regeringen en något annorlunda syn än kommissionen på vilka åtgärder som rent faktiskt krävs för att genomföra direktivet. Regeringen anser att svensk rätt redan i dag erbjuder kraftfulla förfaranden och sanktionsmöjligheter när en arbetstagare trakasserar en arbetskamrat, på ett sätt som genomför artikel 2.3 i arbetslivsdirektivet. Regeringen kommer att underrätta kommissionen så snart de nya författningsändringarna antagits.

Sverige kompletterade i juli 2008 uppgifterna i svaret till det motiverade yttrandet genom att översända diskrimineringslagen och lagen om Diskrimineringsombudsmannen som trädde i kraft den 1 januari 2009.

Felaktigt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (ärendenummer 2006/2537)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i mars 2007 att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört artikel 1 i direktiv 2002/73/EG om ändring av rådets direktiv 76/207/EEG om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor och därmed har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 2 i direktivet. Kommissionen anser att undantaget i 7 § andra stycket lagen om likabehandling av studenter i högskolan står i strid med direktivet. Kommissionen anser vidare att bestämmelserna om förbud mot indirekt diskriminering i 16 § jämställdhetslagen, 8 § lagen om likabehandling av studenter i högskolan och 3 § 2 lagen om förbud mot diskriminering står i strid med artikel 2.2 andra strecksatsen i direktivet eftersom det krävs ett faktiskt missgynnande medan så inte är fallet i direktivet. Kommissionen anser vidare att de svenska definitionerna av trakasserier och förbudet mot repressalier inte är lika omfattande som i direktivet. Beträffande krav som rör anställning och särskilda egenskaper som hänför sig till kön anser kommissionen att undantaget från direkt diskriminering är för omfattande i svensk lag. Kommissionen gjorde även gällande att det i svensk lag inte föreskrivs att en kvinna som är mamma vid föräldraledighetens slut har rätt att återgå till sitt arbete eller ett likvärdigt arbete på villkor som inte är mindre gynnsamma för henne. Beträffande förbudet mot diskriminering i samband med yrkesinriktad utbildning hävdar kommissionen att det inte finns någon definition av tjänster i 9 § lagen om förbud mot diskriminering vilket gör att det inte är klart att tillämpningsområdet är lika brett som direktivets. Direkt diskriminering är vidare tillåtet enligt lagen om den kan motiveras, vilket inte är tillåtet enligt direktivet. Vad gäller bestämmelser om gottgörelse har kommissionen gjort gällande att de svenska bestämmelserna om en övre gräns för skadestånd vid uppsägning och avskedande strider mot artikel 6.2 i direktivet. Kommissionen har även gjort gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt har införlivat bestämmelserna om föreningars rättigheter. Vidare framförde kommissionen viss tveksamhet kring Jämställdhetsombudsmannens befogenheter och oberoende. Slutligen ifrågasatte kommissionen bestämmelsen om främjandet av dialog med icke-statliga organisationer inte har införlivats i svensk lagstiftning.

Sverige svarade i huvudsak följande i maj 2007. Den parlamentariska kommittén Diskrimineringskommittén har i betänkandet En sammanhållen diskrimineringslagstiftning (SOU 2006:22) föreslagit att jämställdhetslagen och sex andra civilrättsliga diskrimineringslagar ska ersättas med en helt ny lag om förbud och andra åtgärder mot diskriminering. Det nuvarande undantaget i 7 § andra stycket lagen om likabehandling av studenter i högskolan föreslås ersättas med ett undantag för positiv särbehandling på grund av kön. Förbudet mot indirekt diskriminering kan uppfattas som att det krävs ett de facto

missgynnande och bör lämpligen ändras till ”är ägnad att särskilt missgynna”. För att trakasserier ska anses föreligga krävs dels ett uppträdande som kränker någons värdighet som har samband med kön eller är av sexuell natur, dels att en hotfull, fientlig, förnedrande, förödmjukande, eller kränkande stämning skapas. Om det ledet i direktivet skulle införas skulle ytterligare ett rekvisit behöva uppfyllas för att trakasserier ska anses vara för handen. Regeringen ser inget behov av att skärpa lagstiftningen. Ett starkt skydd mot trakasserier måste gå före absolut trohet till direktivets ordalydelse. Beträffande trakasserier mellan arbetstagare är arbetsgivaren enligt 22 a § jämställdhetslagen skyldig att utreda dessa. Arbetsgivaren kan enligt 27 a § samma lag bli skadeståndsskyldig gentemot arbetstagaren om han inte undersöker påstådda trakasserier och förhindrar fortsatta trakasserier. Enligt den svenska brottsbalken finns även möjlighet att utkräva personligt ansvar för den som utsätter en kollega för bl.a. ofredande, ärekränkning, förtal, förolämpning, sexuellt tvång eller ofredande. Beträffande undantaget från förbudet mot direkt diskriminering i jämställdhetslagen gäller detta undantag endast vid anställningar, befordran eller utbildning för befordran om visst kön är nödvändigt på grund av arbetets natur eller det sammanhang där det utförs. Undantaget ska tillämpas restriktivt. Vad gäller mindre förmånlig behandling på grund av graviditet, etc. har det genomförts förstärkningar av föräldraledighetslagen år 2006 genom lagen (2006:442) om ändring i föräldraledighetslagen i form av utökat skydd genom en rätt att återgå till arbetet efter ledighet i 1 § och skydd mot försämringar eller andra missgynnanden i 16 §. Diskrimineringsförbudet på grund av kön i jämställdhetslagen och lagen om likabehandling av studenter i högskolan innefattar graviditet eftersom diskrimineringen har samband med kvinnans kön. Undantaget i 9 § lagen om förbud mot diskriminering är utformat med utgångspunkt i artikel 4.5 i rådets direktiv 2004/113/EG där det anges att direktivet inte utesluter skillnader i behandling om tillhandahållandet av varor och tjänster uteslutande eller främst till personer av ett kön motiveras av ett berättigat mål och medlen för att uppnå detta mål är lämpliga och nödvändiga. Vad gäller bestämmelserna om skadestånd vid uppsägning och avskedande skiljer man i Sverige mellan ideellt och ekonomiskt skadestånd. För brott mot jämställdhetslagen kan skadestånd utgå i form av allmänt (ideellt) skadestånd och i form av ekonomiskt skadestånd. Det uppställs dock vissa gränser för det ekonomiska skadeståndet i jämställdhetslagen, men dessa begränsningar ska enligt förslag från Diskrimineringskommittén tas bort. Sverige redogör slutligen för Jämställdhetsombudsmannens sammansättning, befogenheter, oberoende ställning samt anslag. Diskrimineringskommittén har även föreslagit att nuvarande diskrimineringsombudsmän ska slås samman till en myndighet. Beträffande dialogen med icke-statliga organisationer anför Sverige att regeringen sedan länge har ett etablerat samarbete med olika intresseorganisationer och att lagförslag sänds på remiss till berörda organisationer. Det finns också ett särskilt råd – Jämställdhetsrådet – som ger möjlighet till idéutbyte och diskussion.

Sverige kompletterade i juli 2008 ärendet med uppgift om att riksdagen antagit en ny diskrimineringslag och en ny lag om Diskriminerings-

ombudsmannen som trädde i kraft den 1 januari 2009. Genom de antagna författningarna har direktiv 2002/73/EG om ändring av rådets direktiv 76/207/EEG om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor genomförts fullständigt i svensk rätt.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

11 KULTURDEPARTEMENTET

11.1 Mål i EU-domstolen

11.2 Motiverade yttranden

11.3 Formella underrättelser

Det svenska förbudet mot användning av metallsökare som lagligen tillverkas och/eller saluförs i andra medlemsstater (ärendenummer 2008/4191)

Kommissionen anförde följande i en formell underrättelse i februari 2009. Förbudet i 2 kap. 18 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen) mot ”apparat som kan användas för att på elektronisk väg spåra metallföremål under markytan (metallsökare)” kan strida mot bestämmelserna om fri rörlighet för varor enligt artiklarna 28-30 EG. Eftersom det inte finns någon särskild unionslagstiftning om användning av metallsökare ska artiklarna 28-30 tillämpas. En nationell bestämmelse som innehåller ett principiellt förbud mot någon särskild användning av en produkt utgör, även om det finns ett system med enskilda undantag, en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ restriktion i den mening som avses i artikel 28 EG (jfr. mål C-473/98, Toolex Alpha-AB). Detta gäller även om den berörda lagen inte i sig förbjuder import av den berörda produkten eller utsläppande på marknaden av densamma. Ett allmänt förbud mot en särskild användning är något som kan leda till en minskning av importvolymerna av den berörda produkten från andra medlemsstater (j-k mål C-65/05, kommissionen mot Grekland) och till följd av ett sådant förbud har potentiella kunder, näringsidkare eller enskilda inte något intresse av att köpa produkter som de vet att man inte får använda (jfr. mål C-265/06, kommissionen mot Portugal). Det användningsförbud som infördes genom 18 § i kulturminneslagen förefaller kunna hindra och även omöjliggöra saluföring i Sverige av metallsökare som lagligen tillverkas och/eller saluförs i andra medlemsstater. I detta fall är det särskilt tydligt, eftersom metallsökare inte tycks kunna användas till något annat än till att leta efter arkeologiska eller andra föremål. Förbudet tycks därför nästan helt och hållet kunna stänga försäljningskanalerna för tillverkare

och detaljhandlare i Sverige. Kulturminneslagen begränsar den fria rörligheten för varor i den mening som avses i artikel 28 EG.

Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Sverige svarade i huvudsak följande i april 2009. I kulturminneslagen slås fast att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön (1 kap. 1 §). Fasta fornlämningar är skyddade mot ingrepp som inte har medgivits av behörig myndighet (2 kap. 1 och 6 §§). Skyddet gäller utan något särskilt beslut av någon myndighet. Den som t.ex. rubbar eller skadar en fornlämning kan straffas för detta (2 kap. 21 §). Till en fast fornlämning hör ett så stort område som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse (2 kap. 2 §). Fornfynd som påträffas i eller vid en fast fornlämning tillfaller staten (2 kap. 4 §) och andra fornfynd ska i vissa fall hembjudas staten. Huvudregeln är att metallsökare inte får användas i Sverige (2 kap. 18 §). Metallsökare får inte heller medföras på fasta fornlämningar annat än vid färd på sådan väg som är upplåten för allmänheten. Emellertid framgår flera undantag från förbudet att medföra och använda metallsökare av bestämmelserna i 2 kap. 19–20 §§ kulturminneslagen. Exempelvis gäller inte förbudet för Riksantikvarieämbetet, som är ansvarig myndighet för frågor om kulturmiljön och kulturarvet och inte heller vid militär användning eller i myndigheters verksamhet för att söka efter annat än fornfynd (2 kap. 19 §). Förbudet gäller inte heller vid sådana undersökningar av fasta fornlämningar eller platser där fornfynd har påträffats som efter medgivande av länsstyrelsen utförs av någon annan än Riksantikvarieämbetet (2 kap. 20 § första stycket). Dessutom får länsstyrelsen även i annat fall lämna tillstånd att medföra och använda metallsökare, om det finns skäl för det. (2 kap. 20 § andra stycket) Det generella användningsförbudet trädde i kraft den 1 juli 1991 (förbudet avsåg tidigare enbart vissa platser). Bakgrunden var att systematiska och omfattande plundringar av fornminnen som medförde irreparabla skador hade ägt rum. Regeringen konstaterade att det var svårt att avgränsa vissa områden av landet som särskilt skyddsvärda. Det var också svårt att - utifrån det hittills kända fynd- och fornlämningsmaterialet - peka ut något särskilt område i landet som inte skulle vara begärligt för plundrare. Bestämmelserna om metallsökare i kulturminneslagen är nödvändiga för att skydda Sveriges nationella skatter av arkeologiskt och historiskt värde. Kombinationen av en ovanligt rik förekomst av orörda och välbevarade fornlämningar och allemansrätten, som alltså ger var och en rätt att vistas i princip överallt i naturen, gör att det krävs stränga regler för att på ett relevant och rationellt sätt kunna skydda landets arkeologiska och historiska skatter. Det finns heller inga alternativa åtgärder till ett generellt förbud. Det är praktiskt och resursmässigt omöjligt att peka ut de områden där man skulle få, alternativt inte få, använda metalldetektor. Nämnvärt i detta hänseende är frekvensen fornlämningar – ca 1 500 000 kända fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, fördelade på ca 550 000 lokaler – samt det stora arbetet med att avgränsa fornlämningarna. Dessutom framgår av kulturminneslagen att fornlämningsområdet har samma skydd som fornlämningar och skyddet gäller också för okända fornlämningar under mark. Att i förväg peka ut och avgränsa alla dessa områden är inte möjligt. Att i stället för ett

generellt förbud med möjlighet till dispens införa en anmälnings-skyldighet skulle inte heller vara ett fullgott alternativ. I ett sådant fall skulle länsstyrelsen inte kunna förhindra sökningar på fornlämningsstäta områden. Som ovan nämnts finns det flera undantag från förbudet att medföra och använda metallsökare och Länsstyrelsen får lämna tillstånd om skäl därtill föreligger (2 kap. 20 § andra stycket kulturminneslagen). Av förarbetena till kulturminneslagen framgår att undantag bör medges utan onödig restriktivitet såväl för yrkesmässigt bruk som för utövande av fritidsintressen (1990/91 :KrU30 s 7). Exempel på fall där dispens från förbudet att använda metallsökare kan bli aktuellt är mineralprospektering och när personer önskar göra begränsade undersökningar i samarbete med de arkeologiska organen. Företag och organisationer som har behov av metallsökare i sin verksamhet kan även i andra fall medges undantag från förbudet. Genom dispensmöjligheten kan länsstyrelsen även medge att en jordbrukare får använda metallsökare på sin mark. (prop. 1990/91:123 s 15). En tillståndsansökan godtas om det med fog kan förutsättas att sökandens förhållanden och övriga omständigheter ger betryggande garantier mot missbruk av tillståndet. Länsstyrelserna har en generös inställning till att ge tillstånd till användningen av metallsökare. En sökande som får avslag på en tillståndsansökan kan överklaga länsstyrelsens beslut till allmän förvaltningsdomstol (2 kap. 24 § kulturminneslagen). Med tanke på den rika förekomsten av välbevarade fornlämningar, allemansrätten och den risk för brott som detta i förening innebär är det dock av största vikt att länsstyrelsen genom ett prövningsförfarande har möjlighet att ha kontroll över användningen. Sammanfattningsvis anser regeringen att bestämmelserna i kulturminneslagen om förbud mot användning av metallsökare är nödvändiga för att, i enlighet med artikel 30 EG, skydda Sveriges nationella skatter av arkeologiskt och historiskt värde. Bestämmelserna går inte utöver vad som krävs för att uppnå detta mål. Möjligheterna att få dispens är stora.

12 ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET

12.1 Mål i EU-domstolen

12.2 Motiverade yttranden

12.3 Formella underrättelser

Arbetsmiljöverket – säkerhet för personalen i tunnelbana och pendeltågstrafik (ärendenummer 2005/4819)

Kommissionen anförde i en formell underrättelse i juli 2007 att ett nytt klagomål inkommit angående pendeltågstrafiken i Stockholm och att det förelåg brister i arbetsmiljölagen som drabbar arbetstagarna. Arbetsmiljöverket skulle återigen ha avslutat ett ärende utan åtgärd på grund av att pendeltågstrafiken överlåtits från Citypendeln AB till Stockholmståg KB. De svenska arbetstagarna uppgavs på grund av dessa brister fortfarande berövas rätten att bibehålla sanktioner avseende hälsa och säkerhet på arbetsplatsen i samband med företagsöverlåtelser.

Sverige svarade i september 2007 att Citypendeln AB förlorade upphandlingen av pendeltågstrafiken till Stockholmståg KB sommaren 2006. Arbetsmiljöverkets pågående tillsynsärende mot Citypendeln AB om bristfälliga uppställningsplatser för pendeltågen förföll i samband därmed. Arbetsmiljöverket fann inte skäl att öppna ett nytt tillsynsärende mot Stockholmståg KB då verksamheten övergick. Inga ytterligare tillsynsåtgärder bedömdes nödvändiga mot det nya företaget för att få till stånd förbättringarna i arbetsmiljön. Regeringen klargjorde att den svenska lagen inte innebär några hinder mot att Arbetsmiljöverket, när en verksamhet har bytt innehavare, snabbt upprepar tidigare ställda krav genom ett nytt föreläggande mot den nya innehavaren av verksamheten. Om det bedöms nödvändigt kan krav dessutom meddelas med omedelbar verkan, som inte automatiskt skjuts upp vid ett eventuellt överklagande. I de två av kommissionen påpekade fallen ansåg dock Arbetsmiljöverket, av olika skäl, att de uppställda kraven mot tidigare innehavare inte behövde upprepas mot de nya innehavarna för att garantera säkerheten för arbetstagarna.

Kommissionen anförde följande i en kompletterande formell underrättelse i maj 2008. Ett föreläggande som utfärdats mot en juridisk person som byter identitet av organisatoriska skäl förfaller enligt svensk rätt automatiskt, vilket kan leda till att åtgärder som syftar till att skydda arbetstagarnas säkerhet i enlighet med unionens arbetsmiljölagstiftning kan komma att fördröjas. När det gäller det företag som skötte driften av Stockholms tunnelbana visar fakta att mellan den 9 oktober 2002 (den dag då företagets huvudskyddsombud stoppade allt arbete vid ändstationerna för ensamarbetare efter ett angrepp med batong) och den 20 juni 2005 (den dag då det andra föreläggandet meddelades) hade inga förebyggande åtgärder eller skyddsåtgärder vidtagits mot den påtalade risken (våld). Avsaknaden av åtgärder för att förbättra risksituationen för arbetstagarna kan inte tillskrivas Arbetsmiljöverket (AMV), som med stöd av 7 kap. 1 och 7 §§ arbetsmiljölagen (AML) gjorde inspektioner och meddelade sanktioner under 2002 och 2005, utan den svenska lagstiftningen, enligt vilken ett föreläggande mot en juridisk person förfaller, om denne som i detta fall byter identitet av organisatoriska skäl.

Utredningen noterar att om förbud eller förelägganden meddelade av AMV har överklagats till regeringen, träder beslutet inte i kraft förrän regeringen i egenskap av överinstans har fattat sitt beslut, vilket ibland kan ta flera år. Det finns inga bestämmelser som garanterar att arbetstagarna inte hamnar i ett juridiskt vakuum i väntan på att AMV meddelar ett nytt föreläggande.

Sverige svarade i huvudsak följande i juni 2008. Det finns i Sverige en rad regler och mekanismer som på olika sätt säkerställer att arbetsgivare, arbetstagare och arbetstagarrepresentanter omfattas av lagar och andra författning så att arbetsmiljörätten kan genomdrivas i praktiken samt att det säkerställs en effektiv tillsyn och kontroll. Det finns regler och sanktionsmekanismer som är oberoende av ingripanden i enskilda fall. Vad gäller tillsynen i enskilda fall måste rättssäkerheten tillgodoses med kommunikering och överklagandemöjligheter. Kommunikeringen kan dock ske snabbt och i brådskande fall underlätas. Vad gäller överklaganden finns det möjlighet att låta de angripna besluten gälla omedelbart när så krävs. När en verksamhet överläts från en arbetsgivare till en annan måste det beslutas om ett nytt föreläggande. Sverige har valt att inte ändra detta eftersom problemen inte tycks vara så stora och eftersom det annars skulle krävas komplicerade lösningar. Handläggningstiden i det aktuella Connex-ärendet berodde på omständigheterna i det enskilda fallet.

Rätten till flyttningsbidrag i Sverige (ärendenummer 2009/4003)

Kommissionen skickade i april 2009 en formell underrättelse till Sverige på grund av att s.k. flyttningsbidrag endast beviljas för anställningar i Sverige. Kommissionen anser att detta är en otillåten begränsning enligt artikel 39 EG då systemet utgör ett hinder för den fria rörligheten.

Flyttningsbidrag kan enligt förordning (1999:594) om flyttningsbidrag beviljas arbetslösa i form av respensning eller pendlingsstöd. Syftet med bidraget är att få en ökad rörlighet bland arbetslösa. Respensning beviljas arbetslösa som söker arbete på annan ort och utgår för kostnader i samband med anställningsintervjuer (ersättning för resa och logi) och efter erhållet arbete för flyttkostnader (ersättning för bohagstransport). Pendlingsstöd beviljas personer som erhållit arbete utanför normalt pendlingsavstånd. Stödet ges antingen för dagpendling eller veckopendling. För samtliga stödformer uppställs kravet att personen bedöms inte kunna få arbete nära hemorten. För veckopendling uppställs därutöver ytterligare två krav (s.k. dubbla syften), nämligen att personen bor på en ort med hög arbetslöshet i yrket och har fått arbete i en region där det råder arbetsbrist i yrket. Utöver dessa krav uppställs en rad olika krav i förordningen för erhållande av de olika bidragsformerna samt maxbelopp (det senare endast för pendlingsstödet). Det finns inga bestämmelser som säger att stödet endast får/kan beviljas för anställningar i Sverige, men detta följer av en etablerad praxis hos Arbetsförmedlingen och framgår även i ett av myndigheten publicerat faktablad. Ärendet har sin bakgrund i ett klagomål till kommissionen enligt vilket en person som erhållit anställning i Danmark nekats

pendlingsstöd. Inom ramen för pilotprojektet har Sverige i ett brev från november 2008 försvarat svensk praxis då detta ansågs motiverat av arbetsmarknadspolitiska skäl. Kommissionen hänvisar till fast praxis från EU-domstolen enligt vilken bestämmelser som hindrar eller avskräcker en medborgare från att utöva sin rätt till fri rörlighet utgör hinder som är förbjudna enligt artikel 39 EG. Sådana bestämmelser kan endast tillåtas om de har ett legitimt syfte som är förenligt med fördraget och är berättigat på grund av tvingande hänsyn till allmänintresset. Det krävs också att bestämmelsen är ägnad att säkerställa uppnåendet av syftet och att den inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå syftet (proportionalitetsprincipen). Kommissionen anser att Sverige inte har redovisat några arbetsmarknadspolitiska skäl för att motivera begränsningen. Sverige har inte heller lagt fram några argument för att visa att svensk praxis inte går utöver vad som är nödvändigt på grund av tvingande hänsyn till allmänintresset.

Sverige svarade följande i augusti 2009. Arbetsförmedlingens tillämpning av bestämmelserna om flyttningsbidrag, dvs. att bidrag enbart lämnas för anställning i Sverige, kan innebära ett visst hinder för den fria rörligheten för arbetstagare. Begränsningen bör dock anses vara förenlig med unionsrätten med hänsyn till att systemet med flyttningsbidrag är ett arbetsmarknadspolitiskt instrument och med hänsyn till de arbetsmarknadspolitiska skäl som ligger bakom flyttningsbidragen. Vidare är det medlemsstaterna som själva beslutar om medel och villkor för arbetsmarknadspolitiken. EU-domstolen har i mål C-208/05 ITC Innovative Technology Center GmbH uttalat att främjandet av sysselsättningen utgör ett legitimt socialpolitiskt mål. Det övergripande målet för den svenska arbetsmarknadspolitiken är att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad, öka sysselsättningen och minska utanförskapet i Sverige. De aktuella flyttningsbidragen utgör ett viktigt instrument i den svenska arbetsmarknadspolitiken för att bidra till en ökad geografisk rörlighet och flexibilitet på arbetsmarknaden i syfte att minska arbetslösheten och motverka lokal arbetskraftsbrist. Sverige måste kunna vidta arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att förebygga och hantera missförhållanden på den egna arbetsmarknaden. Det innebär inte att regeringen är omedveten om att Arbetsförmedlingens tillämpning av flyttningsbidragen kan vara problematisk med hänsyn till den fria rörligheten för arbetstagare. Regeringen är naturligtvis angelägen om att det svenska systemet inte ställer upp några oberättigade hinder för den fria rörligheten. Med anledning av vad kommissionen har anfört kommer regeringen att tillsätta en utredning för att se över hur reglerna om flyttningsbidrag bör förändras. Utredarens betänkande ska ligga till grund för att utforma förslag till ett icke-diskriminerande regelverk, vilket enligt ordinarie beredningsrutiner ska kunna presenteras senast i budgetpropositionen 2011 (september–oktober 2010). Utredningen bör söka samråd med företrädare för kommissionen.

En särskild utredare har i november 2009 fått i uppdrag att senast den 15 mars 2010 redovisa förslag till ändringar i reglerna om flyttningsbidrag.

Direktiv 2008/47/EG om anpassning till följd av tekniska framsteg av rådets direktiv 75/324/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare (ärendenummer 2009/0529) Skr. 2009/10:150
Bilaga 2

Kommissionen skickade en formell underrättelse till Sverige i november 2009 och hävdade att Sverige inte i tid genomfört direktiv 2008/47/EG om anpassning till följd av tekniska framsteg av rådets direktiv 75/324/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare, eller i vart fall inte anmält genomförandet till kommissionen.

Den formella underrättelsen ska besvaras senast den 26 januari 2010.

Bilaga 3 Beslut i rådet under 2009 som Sverige inte stöttat (Nej- och nedlagda röster)

En målsättning för regeringens EU-arbete är att genom tidigt agerande och aktivt deltagande i förhandlingarna i rådets förberedande instanser försäkra sig om resultat som gagnar svenska och europeiska intressen. Vid ett fåtal tillfällen varje år uppkommer dock en situation då det inte är möjligt att stödja rådets beslut.

Listan omfattar inte omröstningar om tillämpning av handelspolitiska skyddsåtgärder.

Under 2009 har Sverige röstat nej till 3 förslag som förelagts rådet för beslut och lagt ner sin röst i 2 fall.

a) Nej-röster

1. Straffrättsliga sanktioner mot arbetsgivare

Vid jordbruks- och fiskerådet den 25 maj röstade Sverige nej till ett förslag från kommissionen om ett direktiv om minimistandarder för sanktioner och åtgärder mot arbetsgivare för tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i EU. Sverige var i stort positiv till den allmänna inriktningen i direktivet som innebär att arbetsgivare som anställer tredjelandsmedborgare som saknar rätt att vistas i landet kan åläggas olika sanktioner.

Sverige röstade nej med motiveringen att gemenskapens kompetens att anta straffrättsliga bestämmelser i förstapolarinstrument (direktiv) på det aktuella området inte var klarlagd. Tillsammans med Finland, Ungern och Polen lämnade Sverige därför en gemensam förklaring i kompetensfrågan.

Rådet fattade beslut med kvalificerad majoritet och Europaparlamentet var medbeslutande.

2. GMO – två rådsbeslut

Vid miljørådets möte den 2 maj röstade Sverige nej till två rådsbeslut rörande förslag från ordförandeskapets om att avvisa förslag från kommissionen om att upphäva nationella förbud i Ungern och i Österrike för användning och försäljning av genmodifierad majs (Zea mays L. line MON810).

Sverige röstade nej eftersom vi var beredda att stödja kommissionens förslag att upphäva de två nationella förbuden.

Rådet fattade de två besluten med kvalificerad majoritet.

1. Statsstöd till Polen

Polen ville inför jordbruks- och fiskerådet den 20 november att rådet skulle fatta beslut om att godkänna statligt stöd till landets lantbrukare för inköp av jordbruksmark, enligt artikel 88.2 tredje stycket i EG-fördraget.

För att artikel 88.2 tredje stycket i EG-fördraget ska vara tillämplig krävs att beslutet är motiverat p.g.a. exceptionella omständigheter. Sverige har i allmänhet en negativ syn på att rådet utnyttjas för att godkänna vad som egentligen borde prövas av kommissionen. Sverige stödde därför inte Polens begäran utan lade, tillsammans med fem andra medlemsstater, ner sin röst.

Beslutet, som innebar ett godkännande för Polen att lämna statsstöd, fattades enhälligt av rådet.

2. Statsstöd till Lettland, Litauen och Ungern

Lettland, Litauen och Ungern ville inför jordbruks- och fiskerådet den 14–16 december att rådet skulle fatta beslut om att godkänna statligt stöd till landets lantbrukare för inköp av jordbruksmark, enligt artikel 108.2 tredje stycket i EUF-fördraget.

För att artikel 108.2 tredje stycket i EUF-fördraget ska vara tillämplig krävs att beslutet är motiverat p.g.a. exceptionella omständigheter. Sverige har i allmänhet en negativ syn på att rådet utnyttjas för att godkänna vad som egentligen borde prövas av kommissionen. Sverige stödde därför inte Lettlands, Litauens och Polens begäran utan lade, tillsammans med fyra andra medlemsstater, ner sin röst.

Beslutet, som innebar ett godkännande för Lettland, Litauen och Ungern att lämna statsstöd, fattades enhälligt av rådet.

Sakregister

ACTA.....	183	Cotonouavtalet.....	58
Afghanistan	83	Demokratistöd	55
Afrika	72	Digitala utdelningen	219
Afrikas Horn	72	Diskriminering.....	152
Aid for Trade.....	50	Djurhälsa	245
Albanien.....	32	Djurskydd	245
Alkohol	159	Djurskyddsregler	246
Andinska gemenskapen.....	79	Doharundan	49
Angola.....	78	DR Kongo.....	76
Animaliska biprodukter.....	248	ECOWAS	76
Antidiskrimineringsdirektivet ..	155	EFTA.....	60
Antidumping	52	e-förvaltning	222
Arbetsmiljö	147	eHälsa.....	162
Arbetsrätt.....	147	EIT.....	194
Arbetstidsdirektiv	149	E-juridik.....	112
Argentina.....	80	Ekonomisk återhämtningsplan...88	
Armenien.....	65	Ekonomiska krisen	88
Arresteringsordern.....	120	Elektroniska pengar	177
Arv	110	Energi	223
ASEAN	86	Energieffektivisering	220
ASEM	86	Energiinfrastruktur	228
Asien	82	Energiskattedirektivet.....	99
Associationsrätt.....	166	ERA.....	196
Asylsystem	130	Eritrea	72
Avtalsrätt.....	108	Etiopien	72
Azerbajdzjan	65	EU 2020.....	27
Bananfrågan	53	EU-domstolen.....	289
Bangladesh	82	Euro	91
Bankmarknaden	177	Eurojust	121
Bernkonventionen	260	EuroMed-samarbete.....	67
Biocider.....	264	Europa för medborgarna.....	285
Biologisk mångfald	258	Europakonventionen.....	107
Biståndseffektivitet	56	Europaparlamentet.....	288
Bosnien–Hercegovina	33	Europarådet	41
Brasilien	80	European Development Days	57
Brottsförebyggande	116	Europeana	284
Brottsofferfrågor	115	Europeiska investeringsbanken...91	
Bryssel I-förordningen	108	Europeiska investeringsfonden...93	
Budget.....	101	Europeiska rådet	17, 287
Budgetöversynen	29	Europol.....	126
Burma.....	85	Eurovinjett.....	208
Busspassagerares rättigheter.....	210	EU-språkvården.....	293
Byggprodukter	171	Exitstrategier.....	90
Cancer	160	Faktureringsregler.....	98
Cartagenaprotokollet	260	Fartygspassagerares rättigheter.213	
Centralamerika	79	Filippinerna	86
Centralasien.....	64	Finansiell tillsyn	174
Chile.....	80	Finansiella tjänster	99
Civilrättsligt samarbete	108	Fiske	232
Civilskydd.....	140	Fiskeripolitiken.....	242
Colombia.....	81	FN.....	40

Folkhälsa.....	157	Israel.....	66	Skr. 2009/10:150
Fordonsindustrin.....	191	Japan.....	84	Sakregister
Fri rörlighet för varor.....	168	Jemen.....	69	
Frihandelsavtal.....	50	Jordbruk.....	232	
Företags sociala ansvar.....	52	Jordbrukspolitiken.....	232	
Försäkringsmarknaden.....	174	Jämställdhet.....	152	
Försöksdjuren.....	247	Jämställdhetsinstitutet.....	154	
Försörjningstrygghet.....	227	Kanada.....	71	
Föräldraledighetsdirektivet.....	147	Kapitaltäckningsdirektiven.....	178	
G20.....	93	Karibien.....	79	
Galileo.....	203	Katastrofriskreducering.....	59	
Gender.....	59	Kemikalier.....	263	
Genomförande av EU-direktiv.....	287	Kenya.....	77	
Georgien.....	65	Kina.....	84	
Global aktör.....	35	Klimat.....	255	
Global utvecklingsaktör.....	54	Klimat- och energipaketet.....	258	
Globaliseringsfonden.....	145	Klimatförhandlingarna.....	255	
GMO.....	263, 404	Kommission.....	287	
Granskaps- och partnerskapsinstrumentet.....	66	Konkurrens.....	188	
Grundläggande rättigheter.....	139	Konkurrenskraftsfrågor.....	165	
Gränskontroll.....	129	Konsumentpolitik.....	192	
Guinea-Bissau.....	75	Konsumenträttigheter.....	111, 192	
Guinea-Conakry.....	75	Korruption.....	122	
Handelspolitiken.....	49	Kosmetika.....	164	
Handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning.....	27, 145	Kosovo.....	33	
HBT-personer.....	69	Kreativitet och innovation.....	277	
Helcom.....	269	Krigsmateriel.....	46	
Hiv/aids.....	59	Kriminalregister.....	119	
Honduras.....	81	Kris- och katastrofberedskap.....	48	
Horisontella frågor.....	23	Kroatien.....	30	
Humanitärt bistånd.....	57	Kuba.....	81	
Hållbar utveckling.....	28	Kultur.....	281	
Hälsostrategin.....	157	Kunskapstriangeln.....	275	
Idrotten.....	286	Kvicksilver.....	266	
Immateriell rätt.....	179	Kvinnor.....	39, 69	
Indien.....	82	Kärnsäkerhet.....	229	
Indonesien.....	86	Laglig invandring.....	132	
Indrivningsdirektiv.....	96	Landsbygdsutveckling.....	232	
Industripolitik.....	186	Landtransporter.....	207	
Industriutsläpp.....	270	Latinamerika.....	79, 80	
Influensa.....	158	Lavalmälet.....	150	
Innovation och forskning.....	193	Likabehandling.....	156	
Inre marknaden.....	165	Lissabonfördraget.....	23	
Institutionernas verksamhet.....	287	Lissabonstrategin.....	25, 143	
Integrationsfonden.....	138	Livslångt lärande.....	277	
Intelligenta transportsystem.....	204	Livsmedel.....	232, 248	
Internationell roaming.....	221	Livsmedelsinformation.....	249	
Internationella brottmålsdomstolen.....	42	Ljubljana-processen.....	196	
Interreg.....	198	Luftfart.....	214	
Irak.....	68	Läkemedel.....	163	
Iran.....	69	Lätta vapen.....	45	
ISAF.....	84	Makedonien (FYROM).....	32	
Island.....	32	Mammaledighetsdirektiv.....	148	
		Mano River.....	75	
		Marin miljö.....	269	
		Massförstörelsevapen.....	44	

Materiell straffrätt	122	Rymdpolitiken	195	Skr. 2009/10:150
Mauretania	75	Ryssland	62	Sakregister
Media Mundus	283	Rådet	287	
Mediekompetens	283	Rökfria miljöer	159	
Mellanöstern	66	Rörlighet i städer	206	
Meritöverföring	276	SAICM	268	
Mexiko	81	Samarbets- och		
Migration	135	verifikationsmekanismen	30	
Migrationsuppdragsresor	135	Sammanhållningspolitik	199	
Mikrokrediter	146	Sanktioner	47	
Miljö	252	Schengen	127	
Miljömärkning	254	Serbien	33	
Moldavien	63, 65	Sexuellt utnyttjande av barn	123	
Moms	97	Sjöfart	210	
Moms på ljudböcker	282	Sjösäkerhetspaketet	210	
Montenegro	32	Sjöövervakning	215	
Montrealprotokollet	267	Skatter	94	
Människohandel	113, 123	Skogsfrågor	240	
Mänskliga rättigheter	42	Small Business Act	184	
Narkotika	118	Småföretagspolitik	184	
Narkotikafrågor	158	Social trygghet	150	
Naturresurser	258	Socket	236	
Nedlagda röster	405	Solvens II	174	
Nedrustning	44	SOLVIT	166	
Nej-röster	404	Somalia	73	
Niger	75	Sparanddirektivet	95	
Nigeria	74	Sri Lanka	83	
Nordkorea	42, 85	Stabilitets- och tillväxtpakt	90	
Nordliga dimensionen	61	Standardisering	170	
Näringspolitik	184	Statistik	105	
Oceanien	85	Statsstöd	190, 405	
Offentlig privata partnerskap	172	Stick- och skärskador	149	
Offentlig upphandling	171	Stockholmsprogrammet	106	
Ordförandeskapet	14	Stora sjöregionen	76	
Organiserad brottslighet	114	Strategi för Östersjöregionen	202	
OSSE	41	Strategin i2010	217	
Pakistan	82	Strukturfondsprogrammen	197	
Palestina	66	Sudan	73	
Pandemisk influensa	158	Sveriges avgift	102	
Partnerskapsavtalen	51	Sydafrika	78	
Patentdomstol	180	Sydasien	82	
Patientrörlighetsdirektivet	160	Sydkorea	85	
Patientsäkerhet	164	Sydostasien	85	
Prag-processen	136	Syrien	67	
Prospektdirektivet	175	Sysselsättningspolitik	142	
Prümrådsbesluten	115	Sysselsättningsstrategin	143	
Punktskatter	99	Sällskapsdjur	247	
Redovisnings- och revisions-		Sällsynta sjukdomar	163	
frågor	167	Sälprodukter	261	
Reducerade skattesatser	99	Södra Kaukasien	64	
Regelförenkling	186	Tekniska handelshinder	169	
Regional- och strukturpolitik	196	Territoriell sammanhållning	200	
Regionkommittén	290	Terrorism	48, 117	
Revisionsrättens årsrapport	104	Textilmärkning	193	
Riksdagen	16	Tidsdelat boende	192	
Romer	156	Tjänstedirektivet	173	

Tobaksskatt	100
Tolkning.....	287
Transeuropeiska transportnät	205
Transplantation	164
Transporter.....	203
Tullförfaranden	168
Tullsamarbete.....	53, 125
Turkiet.....	31
Uganda	77
Ukraina	63, 65
Underhållsbidrag.....	109
Underhållsskyldighet	109
Ungdomsfrågor	278
Unionen för Medelhavet	67
Upphovsrätt.....	179, 181
Urban utveckling.....	202
USA	70
Utbildning	274
Utrikes- och säkerhetspolitik.....	35
Utstationeringsdirektivet.....	150
Utvidgningsprocessen	30
Valfångst.....	262

Valobservatörsuppdrag.....	56
Varumärken.....	181
Varumärkesförfalskning... ..	182, 183
Viseringsfrihet.....	34, 134
Viseringsinformationssystemet	131
Vitryssland	64, 65
Vägarbetstidsdirektivet.....	207
Vägtransportpaketet.....	207
Värdepappersmarknaden	175
Världshandelsorganisationen.....	49
Västafrika	74
Växtskyddsmedel	239
Yrkesutbildning	276
Zimbabwe.....	78
Återtagandeavtal.....	132
Äktenskapsskillnad.....	110
Öppenhet och insyn.....	291
Östasien	84
Östersjöstrategin.....	16, 269
Östliga partnerskapet	65
Överträdelseärenden	288

Skr. 2009/10:150
Sakregister

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 2010

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden, Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Larsson, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Sabuni, Billström, Adelson Liljeroth, Tolgfors, Krantz, Ohlsson

Föredragande: statsrådet Ohlsson

Regeringen beslutar skrivelse 2009/10:150 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2009